This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

PEF

Digitized by Google

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

58.M.37

Digitized by Google

58. M. 37.

Digitized by Google

Digitized by Google

ANNALIVM ET HISTORIAE FRANCORVM

Ab anno CHRISTI DCCVIII. ad ann. DCCCCXC.

SCRIPTORES COÆTANEI XII.

PRIMVM *in lucem editi*

Ex Bibliotheca P. PITHOEI I. C.

Nunc autem in Germania denuo impreſſi.

Inſerta ſunt & alia quædam vetera, ad illorum temporum hiſtoriam pertinentia.

II.

FRANCOFVRTI

Apud Andreæ Wecheli heredes,
Claudium Marnium, & Ioann. Aubrium.

M D XCIIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

ANNALIVM ET HISTORIAE FRANCORVM

Ab anno CHRISTI DCCVIII. ad ann. DCCCCXC.

SCRIPTORES COÆTANEI XII.

PRIMVM *in lucem editi*

Ex Bibliotheca P. PITHOEI I. C.

Nunc autem in Germania denuo impreſſi.

Inſerta ſunt & alia quædam vetera, ad illorum temporum hiſtoriam pertinentia.

II.

FRANCOFVRTI

Apud Andreæ Wecheli heredes,

Claudium Marnium, & Ioann. Aubrium.

M D XCIIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

ANNALIVM ET HISTORIAE FRANCORVM

Ab anno CHRISTI DCCVIII. ad ann. DCCCCXC.

SCRIPTORES COÆTANEI XII.

PRIMVM *in lucem editi*

Ex Bibliotheca P. PITHOEI I. C.

Nunc autem in Germania denuo impreſſi.

Inſerta ſunt & alia quædam vetera, ad illorum temporum hiſtoriam pertinentia.

II.

FRANCOFVRTI

Apud Andreæ Wecheli heredes,

Claudium Marnium, & Ioann. Aubrium.

M D XCIIII.

Digitized by Google

KAISERLICHE KOENIGLICHE HOFBIBLIOTHEK · WIEN

Digitized by Google

PRÆFATIO.

CVM nobis pridem in animo eſſet hoc etiam Patriæ Poſteritatique tribuere, vt veteres ſuas non hiſtorias ſolum, ſed & Leges & Synodos, potiſſimum verò illas quæ temporum ſiue negligentia ſiue iniuria hactenus latuerunt, tandem aliquando in lucem editas aſpiceret, viſum eſt, hac maxima tempeſtate, qua leges iudiciaque potius quàm lites & iurgia interquieſcunt, ex tribus illis, quas Regiæ familiæ varietate quadam, quaſi diuerſas Reipublicæ noſtræ ætates vulgo notant, à media potius incipere: cum quod ea, quamuis rerum ſuarum ſcriptores nec paucos nec ignobiles habuerit, hominibus tamen noſtris ad hunc diem minus cognita fuit, tum quod

Digitized by Google

KAISERLICHE KOENIGLICHE HOFBIBLIOTHEK
WIEN

Digitized by Google

PRÆFATIO.

CVM nobis pridem in animo eſſet hoc etiam Patriæ Poſteritatique tribuere, vt veteres ſuas non hiſtorias ſolum, ſed & Leges & Synodos, potiſsimum verò illas quæ temporum ſiue negligentia ſiue iniuria hactenus latuerunt, tandem aliquando in lucem editas aſpiceret, viſum eſt, hac maxima tempeſtate, qua leges iudiciaque potius quàm lites & iurgia interquieſcunt, ex tribus illis; quas Regiæ familiæ varietate quadam, quaſi diuerſas Reipublicæ noſtræ ætates vulgo notant, à media potius incipere: cum quod ea, quamuis rerum ſuarum ſcriptores nec paucos nec ignobiles habuerit, hominibus tamen noſtris ad hunc diem minus cognita fuit, tum quod

Digitized by Google

mutationis vtriuſque exempla præbet inſignia, quæ præteritarum rerũ experimentis & periculis in futurum proſpicere maiores noſtros docuerunt, & vt nos poſteroſque, bene poſitos ab illis terminos bona fide conſeruare doceant, etiam atque etiam optandum eſt. Ac iam quidem ea à nobis mente edita ſunt nuper Pipini, Karoli ac Ludouici Capitula (ſic enim leges ſuas appellarunt) adiectis etiam nonnullis à Caluo ſub regni initia promulgatis. Reliqua ipſius, ſimul & aliorũ eius familiæ plura, quæ cõmode eodẽ tractatu comprehẽdi non potuerunt, aliud ocium expectant, quo, Deo dante, vel ſeparatim vel cum Synodis edentur: quæ & ipſæ ſatis teſtari poterunt, quam miſera & calamitoſa non plebi modo, ſed etiam Eccleſiæ illorum temporum conditio fuerit. Mali fontes cauſaſque aperient rerum geſtarum ex profeſſo ſcriptores coætanei plures quos iam in publicum damus, ea nobis lege vltro impoſita, vt ne

quid

Digitized by Google

quid admiſceremus eorum, quæ ad reliquarum ætatum hiſtoriam magis pertinere viſa eſſent, vel quæ antehac edita, aut longo poſt tempore ſcripta fuiſſe conſtaret. Hanc tamen fefellit Appendix Nangiana, quam forte ad præcedens Chronicon ex maiore opere decerptam, ſupplementi loco olim adieceramus. Sed & Partitio illa regnorum Karoli Imp. quæ licet dubiæ ſit fidei, vt merito numerari poſſit inter tot ſingularis ocij commenta quæ ſequiora nobis ſæcula ingeniaque pepererunt, tamen in chartaceo exemplari, Thegani vere Franci hominis operi recentiore manu ſubiuncta fuit. Nam quod ad Gallici ſcriptoris fragmentum attinet, mole ſua tanti nō fuerit vt in numerum veniat: & tamen eiuſmodi eſt, quod reliqui deſiderium non immerito excitet. Annales plures dare potuimus, eos etiam quos Theodulphi nomine à multis laudari audimus, falſo. Sunt enim iidem ipſi quos plebeio & ruſticano ſer-

mone ſcriptos Regino Prumiæ abbas ad annum DCCCXIIII. *nonnullis interpolatis, ſequutum ſe ait: quibus in exemplari amici noſtri viri optimi & doctiſsimi, quo illi ſolo vſi ſunt, præfixi verſus ex præfatione Theodulphi Aurelianenſ. Epiſcopi ad Karolum regẽ de proceſsione Spiritus ſancti, anſam eius erroris facile præbuerunt. Eos, ſi quis adhuc deſiderat, inſertos reperiet vitæ Karoli Magni quã ex codice, nõ Angoliſmenſi, vt titulus aliquando prætulit (eſt vero id portus ad Oceanum Santonicum nomen, Vandalorum quondam adpulſu & Martelli victoria celebre, quod hodieque locus ipſe retinet) ſed Ecoliſmenſi ſeu Iculiſnenſi adiecimus. At nos Reginonis eiuſdem excuſatio, qua ſe de rebus Ludouici Imper. Lud. F. à quo ipſe nec ætate nec regione adeo remotus fuit, nihil aut legiſſe ſcriptum, aut à ſenioribus audiſſe queritur, præcipue induxit, vt eos potius Annales præponeremus, quorum auctorem*

Caluo

Digitized by Google

Caluo noſtro ad calumniam vſque iniquũ minus mirabitur, qui Moguntiæ ſub Ludouici illius ditione conſcriptos ſciet, leuius etiam laturus cum in Pium patrem ac Iuditham turpiſsima conuitia Friderici Traiectenſ. Epiſcopi hiſtoriæ inſerta legerit. Adeo veritatis intereſt iræ & ſtudij procul eſſe cauſſas. quod ego ne de Nitardo quidem prudentiſsimo alioqui ſcriptore præſtare auſim: quem Centulenſis hiſtoria (vt hoc etiam obiter moneamus) non ſatis congruente temporum ratione Engilberto patri in eiuſdem monaſterij poſſeſſione, beneficij Regalis iure ſucceſſorem facit. Iam de Frodoardi Chronico (ſiue is Flaualdus vel Floardus ſit Remenſis Eccleſiæ preſbyter qui Archiepiſcoporum ſuorum vitas à B. Remigio ad Artaldũ diuerſo plane ſtilo deſcripſit) & hoc monere viſum eſt, ea quæ ad Virdunenſes Epiſcopos pertinent, ſed & alia quædam virgulis incluſa, ex tribus exemplaribus vnius eſſe

mone ſcriptos Regino Prumiæ abbas ad annum DCCCXIIII. *nonnullis interpolatis, ſequutum ſe ait: quibus in exemplari amici noſtri viri optimi & doctiſsimi, quo illi ſolo vſi ſunt, præfixi verſus ex præfatione Theodulphi Aurelianenſ. Epiſcopi ad Karolum regẽ de proceſsione Spiritus ſancti, anſam eius erroris facile præbuerunt. Eos, ſi quis adhuc deſiderat, inſertos reperiet vitæ Karoli Magni quã ex codice, nõ Angoliſmenſi, vt titulus aliquando prætulit (eſt vero id portus ad Oceanum Santonicum nomen, Vandalorum quondam adpulſu & Martelli victoria celebre, quod hodieque locus ipſe retinet) ſed Ecoliſmenſi ſeu Iculiſnenſi adiecimus. At nos Reginonis eiuſdem excuſatio, qua ſe de rebus Ludouici Imper. Lud. F. à quo ipſe nec ætate nec regione adeo remotus fuit, nihil aut legiſſe ſcriptum, aut à ſenioribus audiſſe queritur, præcipue induxit, vt eos potius Annales præponeremus, quorum auctorem*

Caluo

Digitized by Google

Caluo noſtro ad calumniam vſque iniquũ minus mirabitur, qui Moguntiæ ſub Ludouici illius ditione conſcriptos ſciet, leuius etiam laturus cum in Pium patrem ac Iuditham turpiſsima conuitia Friderici Traiectenſ. Epiſcopi hiſtoriæ inſerta legerit. Adeo veritatis intereſt iræ & ſtudij procul eſſe cauſſas. quod ego ne de Nitardo quidem prudentiſsimo alioqui ſcriptore præſtare auſim: quem Centulenſis hiſtoria (vt hoc etiam obiter moneamus) non ſatis congruente temporum ratione Engilberto patri in eiuſdem monaſterij poſſeſſione, beneficij Regalis iure ſucceſſorem facit. Iam de Frodoardi Chronico (ſiue is Flauualdus vel Floardus ſit Remenſis Eccleſiæ presbyter qui Archiepiſcoporum ſuorum vitas à B. Remigio ad Artaldũ diuerſo plane ſtilo deſcripſit) & hoc monere viſum eſt, ea quæ ad Virdunenſes Epiſcopos pertinent, ſed & alia quædam virgulis incluſa, ex tribus exemplaribus vnius eſſe

Digitized by Google

mone ſcriptos Regino Prumiæ abbas ad annum DCCCXIIII. *nonnullis interpolatis, ſequutum ſe ait: quibus in exemplari amici noſtri viri optimi & doctiſsimi, quo illi ſolo vſi ſunt, præfixi verſus ex præfatione Theodulphi Aurelianenſ. Epiſcopi ad Karolum regẽ de proceßione Spiritus ſancti, anſam eius erroris facile præbuerunt. Eos, ſi quis adhuc deſiderat, inſertos reperiet vitæ Karoli Magni quã ex codice, nõ Angoliſmenſi, vt titulus aliquando prætulit (eſt vero id portus ad Oceanum Santonicum nomen, Vandalorum quondam adpulſu & Martelli victoria celebre, quod hodieque locus ipſe retinet) ſed Ecoliſmenſi ſeu Iculiſnenſi adiecimus. At nos Reginonis eiuſdem excuſatio, qua ſe de rebus Ludouici Imper. Lud. F. à quo ipſe nec ætate nec regione adeo remotus fuit, nihil aut legiſſe ſcriptum, aut à ſenioribus audiſſe queritur, præcipue induxit, vt eos potius Annales præponeremus, quorum auctorem*

Caluo

Digitized by Google

Caluo noſtro ad calumniam uſque iniquũ minus mirabitur, qui Moguntiæ ſub Ludouici illius ditione conſcriptos ſciet, leuius etiam laturus cum in Pium patrem ac Iuditham turpiſsima conuitia Friderici Traiectenſ. Epiſcopi hiſtoriæ inſerta legerit. Adeo veritatis intereſt iræ & ſtudij procul eſſe cauſſas. quod ego ne de Nitardo quidem prudentiſsimo alioqui ſcriptore præſtare auſim: quem Centulenſis hiſtoria (vt hoc etiam obiter moneamus) non ſatis congruente temporum ratione Engilberto patri in eiuſdem monaſterij poſſeſſione, beneficij Regalis iure ſucceſſorem facit. Iam de Frodoardi Chronico (ſiue is Flauualdus vel Floardus ſit Remenſis Eccleſiæ presbyter qui Archiepiſcoporum ſuorum vitas à B. Remigio ad Artaldũ diuerſo plane ſtilo deſcripſit) & hoc monere viſum eſt, ea quæ ad Virdunenſes Epiſcopos pertinent, ſed & alia quædam virgulis incluſa, ex tribus exemplaribus vnius eſſe

Digitized by Google

quod Diuionenſe appellauimus, quãquam Viriduni potius deſcriptũ videatur. Quiſquis ille fuit ſcriptor, multas profecto nobis ſui ſæculi hiſtoriæ tenebras diſcutiet: fabulas etiam illas de Nordmannis ceſſare iubebit, quarum auctor noſtris Willelmus Gemmeticẽſis cœnobita, illi Dudo quidam vir peritus, qui tribus libris ſcholaſtico ſermone, vt tempora tulerunt, poeticè potius quam hiſtoricè, eius gentis res potiſſimum in Gallia geſtas compoſuit ad annum Chriſti DCCCXCVI. *Eorum nobis antiquiſſima exemplaria videre contigit, quorũ nugas alter ille libro primo hiſtoriæ ſuæ gentilitia fide complexus eſt. Sed de rerum noſtrarum ſcriptoribus ſingulorumque auctoritate ac fide, dabitur alius amplius dicendi locus. Nunc nos temporis ac valetudinis ociiq; ratio breuiores eſſe cogit, quam fortaſſe par erat, certe quam propoſueramus. Illud tamen hic profiteri noſtra intereſt, omnia nos fide optima ex antiquis exemplaribus*

ribus aut deſcripſiſſe, aut deſcribi ediq; curaſſe, tanta certe ſimplicitate ac religione, vt non ſcripturæ modo varietatem, ſed etiam vitia pleraq; manere paßi ſimus, quæ alioqui nobis quidē corrigere & emendare facile fuit. Hoc veremur ne ſæculi vitio ſuperſtitionem pleriq; interpretentur. Verum in hanc partem deficere, tutius nobis viſum eſt. Tu Lector, in bonam accipe, faue, & vale. Lut. Pariſior. V. Id. Sept. CIↃ IↃ LXXXVIII.

quod Diuionenſe appellauimus, quãquam Viriduni potius deſcriptũ videatur. Quiſquis ille fuit ſcriptor, multas profecto nobis ſui ſæculi hiſtoriæ tenebras diſcutiet: fabulas etiam illas de Nordmannis ceſſare iubebit, quarum auctor noſtris Willelmus Gemmeticẽſis cœnobita, illi Dudo quidam vir peritus, qui tribus libris ſcholaſtico ſermone, vt tempora tulerunt, poeticè potius quam hiſtoricè, eius gentis res potiſſimum in Gallia geſtas compoſuit ad annum Chriſti DCCCXCVI. Eorum nobis antiquiſſima exemplaria videre contigit, quorũ nugas alter ille libro primo hiſtoriæ ſuæ gentilitia fide complexus eſt. Sed de rerum noſtrarum ſcriptoribus ſingulorumque auctoritate ac fide, dabitur alius amplius dicendi locus. Nunc nos temporis ac valetudinis ociiq; ratio breuiores eſſe cogit, quam fortaſſe par erat, certe quam propoſueramus. Illud tamen hic profiteri noſtra intereſt, omnia nos fide optima ex antiquis exemplaribus

ribus aut deſcripſiſſe, aut deſcribi ediq; curaſſe, tanta certe ſimplicitate ac religione, vt non ſcripturæ modo varietatem, ſed etiam vitia pleraq; manere paßi ſimus, quæ alioqui nobis quidẽ corrigere & emendare facile fuit. Hoc veremur ne ſæculi vitio ſuperſtitionem pleriq; interpretentur. Verum in hanc partem deficere, tutius nobis viſum eſt. Tu Lector, in bonam accipe, faue, & vale. Lut. Pariſior. V. Id. Sept.

CIↃ IↃ LXXXVIII.

Digitized by Google

PATRIÆ. ET. POSTERITATI.
P. PITHOEVS. P. F. P. N.
HAC. ETIAM. PARTE.
QVOD. POTVIT. PRO.
TEMPORE. V. S. L. M.

Digitized by Google

CAPITA QVÆ IN HOC TRACTATV CONTINENTVR.

I. Annales Francorum ab anno incarnationis Domini DCCXIIII. ad annum DCCCLXXXIII. Maguntiæ, vt videtur, ſub ditione Lotharij & Ludouici filij ſcripti temporibus Rhabani Mauri Archiepiſcopi pag. 1

II. Frodoardi presbyteri Eccleſiæ Remenſis Annales ſiue Chronicon ætatis ſuæ, i. ab anno Chriſti DCCCCXIX. ad annum DCCCCLXVI. cum appendice annorum aliquot 109

III. Continuatio ab anno DCCCCLXXVII. ad annum DCCCCXC. ex Chronicis Willelmi Nangij monachi S. Dionyſii nondum editis 207

IIII. Odoranni monachi S. Petri Viui Senonenſis Chronicon, quod ille iam ſexagenarius collegit anno 1. XLV. 214

V. Fragmẽtum Gallici ſcriptoris ex Conrado Abbate, ad annum DCCCCXXII. 216

VI. Genealogia B. Arnulfi Metenſis Epiſcopi ex antiqua membrana eiuſdem Eccleſiæ 219

VII. Fragmentum veteris ſcriptoris de Maioribus domus Regiæ, ex Codice Floriac. Cœnobij 226

VIII. Vita Karoli Magni Francorũ Regis & Imp. deſcripta, vt videtur, magna parte à monacho S. Eparchij Egoliſmenſis ex annalib. plebeio & ruſticano ſermone compoſitis, quos & Regino Prumienſis ſequutum ſe ait ad annum DCCCXIIII. nonnullis interpolatis, paucis etiam additis 230

Digitized by Google

PATRIÆ. ET. POSTERITATI.
P. PITHOEVS. P. F. P. N.
HAC. ETIAM. PARTE.
QVOD. POTVIT. PRO.
TEMPORE. V. S. L. M.

Digitized by Google

CAPITA QVÆ IN HOC TRACTATV CONTINENTVR.

I. Annales Francorum ab anno incarnationis Domini DCCXIIII. ad annum DCCCLXXXIII. Maguntiæ, vt videtur, ſub ditione Lotharij & Ludouici filij ſcripti temporibus Rhabani Mauri Archiepiſcopi pag. 1

II. Frodoardi preſbyteri Eccleſiæ Remenſis Annales ſiue Chronicon ætatis ſuæ. i. ab anno Chriſti DCCCCXIX. ad annum DCCCCLXVI. cum appendice annorum aliquot 109

III. Continuatio ab anno DCCCCLXXVII. ad annum DCCCCXC. ex Chronicis Willelmi Nangij monachi S. Dionyſii nondum editis 207

IIII. Odoranni monachi S. Petri Viui Senonenſis Chronicon, quod ille iam ſexagenarius collegit anno ī. XLV. 214

V. Fragmētum Gallici ſcriptoris ex Conrado Abbate, ad annum DCCCCXXII. 216

VI. Genealogia B. Arnulfi Metenſis Epiſcopi ex antiqua membrana eiuſdem Eccleſiæ 219

VII. Fragmentum veteris ſcriptoris de Maioribus domus Regiæ, ex Codice Floriac. Cœnobij 226

VIII. Vita Karoli Magni Francorũ Regis & Imp. deſcripta, vt videtur, magna parte à monacho S. Eparchij Egoliſmenſis ex annalib. plebeio & ruſticano ſermone compoſitis, quos & Regino Prumienſis ſequutum ſe ait ad annum DCCCXIIII. nonnullis interpolatis, paucis etiam additis 230

Digitized by Google

IX. Charta diuiſionis Imperij, quæ in quibuſdam exemplaribus Karolo magno adſcribitur, non certa fide 283
X. Fragmētum ex hiſtoria Pauli Warnefridi Longobardi filij, Diaconi Foroiuliēſis de Epiſcopis Mediomatricum Eccleſiæ 288
XI. Conſtantini Manaſſis de Karolo Imp. verſus Politici 290
XII. Thegani Chorepiſcopi Treuerēſis de geſtis Ludouici Pij Imp. cum præfatione Wallafridi Strabonis Abbatis Augienſis 295
XIII. Acta impiæ & nefandæ exauctorationis eiuſdem Ludouici Imper. apud Compendium Anno DCCCXXII. 322
XIIII. Præceptum eiuſdem Imp. de diuiſione inter filios 330
XV. Vita eiuſdem Ludouici Pij incerto ſcriptore, ſed tamen coætaneo 336
XVI. Chartæ priuilegiorum ab eodem Imp. conceſſorum Hiſpanis, qui ad ipſum Sarracenorum metu confugerant, ex Tabulario Eccleſiæ Narbonenſis 427
XVII. NITHARDI Angilberti filij Karoli Magni Imper. ex Bertha filia nepotis de diſſenſionibus filiorum Ludouici Pij libri quatuor 433
XVIII. Libellus proclamationis Karoli Regis aduerſus Guenilonem Archiepiſcopū Senonū oblatus Synodo Tullenſi ſiue Saponariæ, anno DCCCLIX. cui ſubiūcta eſt Epiſtola eiuſdem Synodi ad Epiſcopos Britanniæ ſiue Armoricanæ prouinciæ 491
XIX. Acta Coronationis Karoli Imp. Ludouici filij 498
XX. Sacramentum eidem Imp. præſtitum ab Archiepiſcopis,

Digitized by Google

chiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, ac reliquis Italiæ optimatibus 506
Subiuncta ſunt alia fidelitatis ſacramenta eidem Regi à Francis præſtita 508
XXI. Fragmentum hiſtoriæ Francicæ à Ludouico Balbo, qui à quibuſdam illuſtris, ab aliis Nihili dictus eſt, ad Hugonem regem. Ex vetuſta membrana Floriac. Cœnobij 510
XXII. Aliud fragmentum Aquitanicæ hiſtoriæ ex peruetuſta ſcida Lemouic. à morte Karoli Calui ad Hugonem regem 517
XXIII. Epitaphia quorundam Regum ex vetuſtis monumentis 427, 524, 525
XXIIII. Abbonis Leuitæ de obſidione vrbis Pariſiorum à Normannis ad Gozlinum fratrem, Libri duo 530
Digitized by Google

Ex antiquiſſimo codice legis Salicæ, cui ſubiunctum fuit Chronicon ad annum DCCXCIX.

*

Anno DCXCVII	Pipinus ſenior regnare cœpit.
DCCVII	Quando Droco mortuus eſt têpore vernis.
DCCIX	Quando Dominus Pipinus perrexit in Suauis contra Wilarium.
DCCX	Idem Pipinus in Suauis contra Wilarium.
DCCXI	Tunc aquæ inundauerunt valde, & Hildebertus mortuus eſt, & exercitus Francorum in Suauis.
DCCXII	Item exercitus Francorum in Suauis contra Wilarium; & Eribertus rex Longobardorum mortuus eſt.
Anno DCCXIII	Mors Angledulfi regis, & depoſitio Suidberti Epiſcopi.

*

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ANNALES SIVE GESTA FRANCORVM AB ANNO INCARNATIONIS DOMINI DCCXIIII. ad annum DCCCLXXXIII. incerti, ſed vetuſti Scriptoris.

PIPINVS filius Anchiſi dux Francorum, poſt mortem Wolfaldi ducis partem Auſtriæ regebat, obtinuitq; regnum Francorũ per annos XXVII, cum regibus Luduuico, Hildeberto & Dagoberto. Moritur anno ſecundo Anaſtaſij Imperatoris, qui eſt ab Incarnatione Domini DCCXIIII, in menſe Decembri. Huius filius Karlus ex Alheyde, quam poſthabita priore cõiuge Waltrude duxit vxorem, ſub honore Maiordomatus tenuit regnum Francorum annis XXVII. Hoc eodem anno DCCXIIII. Grimoaldus ſimiliter mortuus eſt.

Anno DCCXV, Poſt mortem Pipini Plectrudis eius relicta vidua incomparabili odio contra Carlum ſuccenſa, cuſtodia eum publica obſeruari iubet: vnde ille diuino auxilio liberatus primo certamine contra Ratbodum regem Friſonum qui Coloniam vſque venerat, menſe Martio pugnans, dum fortiter dimicat, magnum exercitus ſui damnũ conſequitur: Dagobertus Rex mortuus eſt, & Saxones deuaſtauerunt terram Bazzoarionum.

Digitized by Google

DCCXVI. Raginfridus Maiordomus & Hilpricus cum exercitu fines Colonienſium & regiones Rheno contiguas vaſtant, acceptisque à Plectrude muneribus reuertuntur.

DCCXVII. Raginfridus & Hilpricus rex in Vinciáco, die Dominica ante Paſcha cum Carlo pugnãtes terga verterunt, quos Carlus fugientes cædendo perſequitur vſque Pariſios.

DCCXVIII. Carlus victor regrediẽs Coloniam venit, receptisq; à Plectrude theſauris patris ſui, regem ſibi conſtituit Lotharium, nomine, non poteſtate. Hilpricus verò & Raginfridus auxilio Eudonis ducis Aquitaniorum inſtaurata rurſus acie, ſuperati fugantur à Carlo.

DCCXIX. Carlus ad Eudonem mittit & Hilpricum, qui ad eum cõfugerat, per legatos recipit. Quo tempore rex Lotharius mortuus eſt.

DCCXX. Mortuo Hilprico Carlus Teotricum in ſede regni conſtituit.

DCCXXI. Carlus Raginfridum perſequens, Andegauis vrbem cepit. Poſtea Saxones vaſtando, victor redit.

DCCXXII. Carlus Alamannos Baioarios armis ſubegit.

DCCXXIII. Iterum Alemanni & Norici pacis iura temerare nituntur.

DCCXXIIII. Carlus tranſito Ligere, Eudonem fugat, vaſtata & incenſa regione eius.

DCCXXV. Sarraceni ab Eudone in auxilium ſuũ vocati cum rege ſuo Abdirama, Garonnam Burdigalemq; perueniunt, cunctis locis vaſtatis & eccleſiis igne crematis. Baſilicam quoque ſancti Hylarij Pictauis incendunt.

DCCXXVI.

Digitized by Google

DCCXXVI. Carlus Sarracenis cum manu valida occurrens, & auxilio Dei fretus, regem eorum cum infinita multitudine proſtrauit, deuictisq; hoſtibus cum triumpho regreditur.

DCCXXVII. Carlus Burgundiam petẽs Lugdunum & ciuitates reliquas ſuæ ditioni ſubegit.

DCCXXVIII. Eudo dux moritur, & Carlus Aquitaniæ prouinciam abſque bello recepit.

DCCXXVIIII. Carlus nauali euectione regnũ Friſonum ingreditur, interfectisq; quàmplurimis, Popponem ducem eorum interemit, ſubuerſisq; lucis, fanis, victor cum præda magna reuertitur.

DCCXXX. Sarraceni, collecto exercitu, Auennionem vrbem capiunt, & circumquaque regiones deuaſtant.

DCCXXXI. Carlus aſſumptis armis vrbem Auenionem obſidione vallat, inſtructisq; machinis, capiens, magnam Sarracenorum ſtragem effecit.

DCCXXXII. Carlus Gothorum fines penetrans, Narbonem obſidet, rege Sarracenorum Athirna intus incluſo.

DCCXXXIII. Sarraceni de Hiſpania audientes vrbem obſeſſam, armati ſuperueniunt: contra quos Carlus dimicans, regem cum populo vſque ad internecionem deleuit.

DCCXXXIIII. Sarraceni à Carlo in bello ſuperati: qui gladium effugere poterãt, aſcenſis nauibus, demerſi ſunt in mari.

DCCXXXV. Franci Carlo duce Sarracenos proterunt, prædam magnam ducentes, & captiuorum multitudinem.

DCCXXXVI. Regionem Gothicam Carlus cum Francis ingrediens, vrbes famoſiſſimas, Nemauſum,

Digitized by Google

Agaten & reliqua caſtella capit, deſtructis muris & mœniis earum vſque ad fundamenta.

DCCXXXVII. Carlus Saxones tributarios fecit.

DCCXXXVIII. Carlus regionem Prouinciam ingreſſus, Maurorum ducem qui dudum Sarracenos per dolum inuitauerat, fugere compulit.

DCCXXXIX. Carlus Prouinciam totam, & cuncta eius maritima loca ſuæ ditioni ſubegit.

DCCXL. Pax & quies regno Francorum per Carlum redditur ad tempus, Gothis ſuperatis, Saxonibus & Freſonibus ſubactis, expulſis Sarracenis, Prouincialibus receptis.

DCCXLI. Carlus anno Ducatus ſui XXVIII. moritur Pariſiis, & apud ſanctum Dionyſium ſepelitur. Cuius filij Carlmannus & Pipinus, ſub obtentu Maiordomatus, totius Franciǫ regnum ſuſcipiunt, & inter ſe diuidunt.

DCCXLII. Carlmannus & Pippinus Hunaldum Aquitaniæ ducem imperio ſuo reſiſtentem, bello ſuperatum ad Waſcones fugere compellunt: ſimul & Alamannos duce Theobaldo rebellare temptantes, mira celeritate comprimunt.

DCCXLIII. Carlmannus & Pipinus Odilonem ducem Baioariorum rebellare conantem prælio ſuperant.

DCCXLIIII. Carlmannus cum Odilone duce Baioariorum pacem fecit.

DCCXLV. Carlmannus & Pipinus ſimul Saxonum perfidiam, vaſtata eorum regione, vlciſcuntur, & caſtrum Ohsburg capiunt.

DCCXLVI. Carlmannus Alamannos iterum res nouas molientes, nonnullis eorum interfectis, compeſcuit.

Digitized by Google

DCCXLVII. Carlmannus relicta, quam tenebat, poteſtate Romam vadit, ibique mutato habitu religioſè victurus, in Caſſinum ad ſanctum Benedictum ſecedit, & monachus efficitur.

DCCXLVIII. Gripho frater Carlmanni & Pipini poteſtatem quandam affectans, ad Saxones ſe contulit. Pipino verò per Thuringiam ingreſſo Saxoniam ſuper fluuium Obacra, in loco qui dicitur Horoheim Saxones occurrunt, Gryphonem cum eo pacificare cupientes. Grypho autem nec Saxonibus, nec Francis ſe credens, in Baioariam fugit.

DCCXLIX. Pipinus in Baioariam pergens Taſſilonem nepotem ſuum natum ex Hilthrude ſorore ſua, ducem ibi conſtituit, Gryphone & Lanfrido inde eductis.

DCCL. Pipinus Gryphoni in partibus Neuſtriæ, XII comitatus dedit. Sed ille nec ibi ſecurum ſe eſſe ratus, ad Waifarium ducem Aquitaniæ ſeceſſit.

DCCLI. Pipinus miſſa Romam legatione Zachariam Papam interrogat de regibus Francorum ex antiqua Merouingorum ſtirpe deſcendentium, qui reges quidem dicebantur, ſed poteſtas regni tota apud Maiorē domus habebatur, excepto quòd cartæ & priuilegia Regis nomine ſcribebātur, & in Martis campum qui Rex dicebatur plauſtro bobus trahentibus vectus, atque in loco eminenti ſedens, ſemel in anno à populis viſus, publica dona ſolenniter ſibi oblata accipiebat, ſtante corā Maiore domus, & quæ deinceps eo anno agenda eſſent, populis adnuntiato: ſicque Rege domum redeunte, cætera regni negotia Maior domus adminiſtrabat. Orat ergo ſibi decerni quis eorum iuſte Rex debeat dici & eſſe, is qui ſecurus domi ſedeat, an ille qui curam totius regni,

Digitized by Google

& omnium negotiorum moleſtias ſufferat.

DCCLII. Zacharias Papa ex auctoritate ſancti Petri Apoſtoli, mandat populo Francorum, vt Pipinus, qui poteſtate regia vtebatur, nominis quoq; dignitate frueretur. Ita Hyldricus Rex, qui vltimus Merouingorum Francis imperauit, depoſitus & in monaſteriū miſſus eſt. Pipinus verò in ciuitate Sueſſionum à ſancto Bonifacio Archiepiſcopo in regem vnctus, regni honore ſublimatus eſt.

DCCLIII. Pipinus iterum Saxonū perfidia prouocatus, regiones eorum deuaſtat: in qua expeditione Hildigarius Colonienſis Archiepiſcopus à Saxonibus interimitur. Grypho frater Pipini cùm Italiam petere conaretur, in valle Maurienna, à comitibus fratris ſui occiſus eſt. Stephanus Papa Romanus auxilium contra Haiſtulphum regem Longobardorū petens, ad Pipinum in Franciam venit: à quo honorificè exceptus, apud Pariſios duos filios eius Carlmannum & Carlum vnxit in reges.

DCCLIIII. Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinenſis Eccleſiæ, euangelizans genti Freſonum verbum Dei, martyrio coronatur, anno Epiſcopatus ſui XXXVI. die quarto menſis Iunij. Poſt quem Lullus in cathedra eius ſedit annos XXXII. Carlmannus frater Pipini cum conſilio Haiſtulfi regis Longobardorum in Franciam veniens ad perſuadendum fratri ne exercitum in Italiam duceret, nō poſt multos dies Ludum vita deceſſit. Pipinus verò Italiam ingreſſus Haiſtulfum ſuperatum & Papiæ incluſum obſides dare, & res ſancti Petri reddere ſacramento conſtringit. Stephanus Papa duce Hieronymo fratre Pipini Romam reuertitur.

DCCLV. Haiſtulphus ſacramenta mentitus, collecto

Digitized by Google

lecto exercitu, Romam impugnando circundat, omnia extra vrbẽ ferro & igne vaſtans. Eius rei nuntiũ pontifex, marino itinere miſſis legatis, Pipino inſinuat, deprecãs & obteſtans ne inceptum opus, quod ſancto Petro promiſerat, imperfectum relinqueret.

DCCLVI. Iterum Pipinus Italiam ingreſſus Haiſtulfum Papiæ incluſum obſidet, Rauennam cum Pentapoli reddere compellit, & per Folradum miſſum ſuum, ſancto Petro Apoſtolo & Stephano Papæ vicario eius tradit,

DCCLVII. Haiſtulphus in venatione quadam equo lapſus regnum cum vita perdidit. Conſtantinus Imperator Pipino regi inter cætera munera, etiam organum mittit.

DCCLVIII. Pipinus Saxonibus tributum impoſuit, vt trecentos equos ſingulis annis ſibi ſoluerent.

DCCLIX. Waipharius dux in Aquitania tyrannidem exercens, preſſuras Eccleſiarum Dei mouit, deprædationes & iniuſtitias multas fecit,

DCCLX. Pipinus Waipharij ducis ſtultitia permotus, ducto in Aquitaniam exercitu, iuſtitias Eccleſiarum Dei facere renuentem, rerum iniuſtè ablatarum reſtitutionem promittere ſacramento coegit.

DCCLXI. Waipharius iuramenta mentitus Pipino moleſtus efficitur, & ferro & igne cuncta vaſtando Cauillonem vſque peruenit, Pipinumq; ſibi cum ſuis occurrere compulit.

DCCLXII. Pipinus cum Carlo filio Burbonem, Canitelam Clarmontem, aliasq; ciuitates & caſtella pugnando cepit, aliisq; quam plurimis eius dominatui ſubiectis, etiam Bituricam expugnat.

Digitized by Google

DCCLXIII. Taſſilo nepos Pipini de exercitu regis ſe ſubducens, ad Baioarios ſeceſſit.

DCCLXIIII. Hoc anno contigit hyems valida & præter ſolitum prolixa.

DCCLXV. Pipinus interfecto Waiphario & omni Aquitania ſubacta rediens, apud Pariſios VIII. Kalendas Octobris diem obiit, anno ætatis LIIII, filiique eius Carlus & Carlmannus infulas regni ſuſcipiunt.

DCCLXIX. Carlus cum fratre Carlmanno Hunaldum in Aquitania rebellare & imperio ſuo reſiſtere conantem, bello ſuperatum cepit.

DCCLXX. Bertham reginam filiam Deſiderij regis Langobardorum Carlmanno filio ſuo coniugio ſociandam de Italia adduxit.

DCCLXXI. Carlmannus Rex deceſſit II. Nonas Decembris in villa Salmuntiaco. ſepelitur Remis. vxor eius & filij in Italiam pergunt. Carlus habita ſynodo in Valentianas, Corbanacum venit, vbi omnes Epiſcopi, Abbates, Comites & Duces qui fuerunt fratris ſui, ad ſe venientes ſuſcepit, exceptis paucis qui cum vxore Carlmanni perrexerant.

DCCLXXII. Carlus Saxoniam bello aggreſſus, Ereſburgum caſtrum cepit, & idolum Saxonum, quod vocabatur Irminſul, deſtruit. Vbi cùm exercitus præ ſiccitate ſiti deficeret, ſubito in quodam torrente, media die diuinitus aquæ effuſæ ſunt largiſſimæ. Saxones iuxta Viſurgim fluuium ad Regem venientes, datis obſidibus XII. cum eo pacificantur. Adrianus Romæ pontificatum ſuſcepit.

DCCLXXIII. Carlus ab Adriano pontifice pro defenſione rerum ſancti Petri inuitatus cum exercitu ad Italiam pergebat: cui Deſiderius obſiſtere nitens,

rens, cluſis Alpium obſeratis, occurrit. Franci cluſis potiti, Deſiderium fugientem & Papiæ incluſum obſident. Carlus orandi gratia Romam venit, & ab Adriano honorificè ſuſceptus ſanctum diem Paſchæ cum lætitia celebrat.

DCCLXXIIII. Longobardi obſidione pertæſi pariter cum rege Deſiderio egrediuntur ad Regem. Ille verò altera die cum hymnis & laudibus Dei vrbem ingrediens theſauros regum repertos exercitui diſtribuit, & cunctum Italiæ regnum adeptus, in Franciam regreditur, ducẽs ſecum Deſideriũm cum coniuge eius. Adalgiſus filius eius Conſtantinopolim fugit. Interea Saxones in Heſſis terminos Francorum vaſtant.

DCCLXXV. Carlus Saxonum perfidiam vltus, omnes eorum regiones ferro & igni depopulatur. Sigisburgum caſtrum capit, Eresburgum reædificat. duobus præliis eos ſuperat, vno iuxta Brunesberg, ripas Viſurgis fluminis defendere conantes, & altero in Lidbechi maxima eorum multitudine interfecta. Ruodgaudus Longobardus Italiæ regnum affectat.

DCCLXXVI. Carlus contra Ruodgaudum in Italiam profectus eundem interficit. In Saxonia Eresburgum caſtrum Saxonibus redditum eſt, Sigisburgum ab eis obſeſſum, ſed non expugnatum.

DCCLXXVII. Saxones poſt multas cædes & varia bella afflicti, tandem Chriſtiani effecti, Francorum ditioni ſubduntur, & conuentus in Saxonia habitus, in loco qui vocatur Padrabrunno, vbi Ainalarabi Saracenus præfectus Cæſar-Auguſtæ venit ad regem. Ibi Saxones baptizati ingenuitatem & omnẽ proprietatem ſuam ſecundum morem gentis abdi-

DCCLXIII. Taſſilo nepos Pipini de exercitu regis ſe ſubducens, ad Baioarios ſeceſſit.

DCCLXIIII. Hoc anno contigit hyems valida & præter ſolitum prolixa.

DCCLXV. Pipinus interfecto Waiphario & omni Aquitania ſubacta rediens, apud Pariſios VIII. Kalendas Octobris diem obiit, anno ætatis LIIII, filiique eius Carlus & Carlmannus infulas regni ſuſcipiunt.

DCCLXIX. Carlus cum fratre Carlmanno Hunaldum in Aquitania rebellare & imperio ſuo reſiſtere conantem, bello ſuperatum cepit.

DCCLXX. Bertham reginam filiam Deſiderij regis Langobardorum Carlmanno filio ſuo coniugio ſociandam de Italia adduxit.

DCCLXXI. Carlmannus Rex deceſſit II. Nonas Decembris in villa Salmuntiaco. ſepelitur Remis. vxor eius & filij in Italiam pergunt. Carlus habita ſynodo in Valentianas, Corbanacum venit, vbi omnes Epiſcopi, Abbates, Comites & Duces qui fuerunt fratris ſui, ad ſe venientes ſuſcepit, exceptis paucis qui cum vxore Carlmanni perrexerant.

DCCLXXII. Carlus Saxoniam bello aggreſſus, Ereſburgum caſtrum cepit, & idolum Saxonum, quod vocabatur Irminſul, deſtruit. Vbi cùm exercitus præ ſiccitate ſiti deficeret, ſubito in quodam torrente, media die diuinitus aquæ effuſæ ſunt largiſſimæ. Saxones iuxta Viſurgim fluuium ad Regem venientes, datis obſidibus XII. cum eo pacificantur. Adrianus Romæ pontificatum ſuſcepit.

DCCLXXIII. Carlus ab Adriano pontifice pro defenſione rerum ſancti Petri inuitatus cum exercitu ad Italiam pergebat: cui Deſiderius obſiſtere nitens,

Digitized by Google

rens, clusis Alpium obſeratis, occurrit. Franci clusis potiti, Deſiderium fugientem & Papiæ incluſum obſident. Carlus orandi gratia Romam venit, & ab Adriano honorificè ſuſceptus ſanctum diem Paſchæ cum lætitia celebrat.

DCCLXXIIII. Longobardi obſidione pertæſi pariter cum rege Deſiderio egrediuntur ad Regem. Ille verò altera die cum hymnis & laudibus Dei vrbem ingrediens theſauros regum repertos exercitui diſtribuit, & cunctum Italiæ regnum adeptus, in Franciam regreditur, ducẽs ſecum Deſideriũm cum coniuge eius. Adalgiſus filius eius Conſtantinopolim fugit. Interea Saxones in Heſſis terminos Francorum vaſtant.

DCCLXXV. Carlus Saxonum perfidiam vltus, omnes eorum regiones ferro & igni depopulatur. Sigisburgum caſtrum capit, Eresburgum reædificat. duobus præliis eos ſuperat, vno iuxta Brunesberg, ripas Viſurgis fluminis defendere conantes, & altero in Lidbechi maxima eorum multitudine interfecta. Ruodgaudus Longobardus Italiæ regnum affectat.

DCCLXXVI. Carlus contra Ruodgaudum in Italiam profectus eundem interficit. In Saxonia Eresburgum caſtrum Saxonibus redditum eſt, Sigisburgum ab eis obſeſſum, ſed non expugnatum.

DCCLXXVII. Saxones poſt multas cædes & varia bella afflicti, tandem Chriſtiani effecti, Francorum ditioni ſubduntur, & conuentus in Saxonia habitus, in loco qui vocatur Padrabrunno, vbi Ainalarabi Saracenus præfectus Cæſar-Auguſtæ venit ad regem. Ibi Saxones baptizati ingenuitatem & omnẽ proprietatem ſuam ſecundum morem gentis abdi-

Digitized by Google

cantes, regi tradiderunt, ſi à die illa & deinceps Chriſtianitatem, & regi ac filiis eius fidelitatem abnegaſſent.

DCCLXXVIII. Carlus cum exercitu in Hiſpaniam vſque Cæſar-Auguſtam venit. Pampilonem vrbem deſtruit. De Ainalarabi & de Habitauro præfectis Sarracenorum obſides accepit, Waſconibus & Nauarris ſubactis, reuertitur in Franciam. Interea Saxones, Widichindo tyranno annitente, Francorũ terminos vſque ad Rhenum ferro & igne deuaſtant, ſed non impunè reuertuntur. Nam ab exercitu Regis, quem contra eos miſerat, in loco qui dicitur Lieſi ſuper fluuium Adarna, pars maxima eorum interfecta eſt.

DCCLXXIX. Carlus more ſuo Saxonum perfidiam in loco qui dicitur Hocholtz, per ſe vlciſcitur, & omnes acceptis obſidibus firmat in loco qui vocatur Medofulli. Hildibrandus dux Spoletanus ad Carlum venit.

DCCLXXX. Carlus habito conuentu in Saxonia iterum eam ſubigit, diſpoſitiſque tam Saxonum quàm Sclauorum rebus orationis cauſa Romam vadit.

DCCLXXXI. Pipinus filius Carli Romæ baptizatur ab Adriano Papa, à quo ipſe & frater eius Ludouicus vncti ſunt in Reges. Taſſilo dux Baioariæ apud Wormatiam ſacramento & obſidibus ſuæ ſubiectionis fidem fecit, honorificè remiſſus ad ſua. Eo tempore multa ſigna apparuerũt, inter quæ ſignum Crucis in veſtimentis hominum frequentiſſime viſum eſt.

DCCLXXXII. Carlus habuit conflictum in loco vbi Lippia oritur, cum omnibus primoribus Saxonum,

num, excepto Widichindo rebelle & eis qui cum eo erant. Vbi ad eum venerunt miſſi Godofridi regis Danorum: Halpdani ſcilicet cum ſociis ſuis. Miſſi quoque Hunorum Cagani & Iugurri. quibus auditis atque remiſſis, Rex quidem in Franciam reuerſus eſt. Saxones verò, ſuadente Widikindo, iterum rebelles effecti, legatos regis Adalgiſum & Gailonem in Sclauos cum exercitu miſſos, conſerto cum eis prælio in loco qui dicitur Sundtal, non ſine grandi clade ſuorum occiderunt: quorum mors quatuor millium & quingentorum hominum decollatione vindicata eſt.

DCCLXXXIII. Hydegarda Regina diem obiit II. Kal. Maij. Deceſſit & Berta Regis mater IIII. Id. Iul. Carlus Saxones duobus præliis magnis vicit, vno in Thiotmellie, altero iuxta fluuium Baſa, immenſa eorum multitudine interfecta. Eodem anno rex Vaſtradam duxit vxorem.

DCCLXXXIIII. Carlus iunior à patre cum exercitu in Saxoniam miſſus Waſtfalaos in prælio ſuperauit & domuit.

DCCLXXXVI. Wittikint Saxo Attiniaci ad fidem Carli venit, & baptizatus eſt, & Saxonia tota ſubacta. Coniuratio Orientalium Francorum contra regem exorta, & cito compreſſa eſt.

DCCLXXXVI. Carlus per Autulfum Senſcalcum miſſo exercitu Britones domuit. Et ipſe per Italiam rebus ordinatis orationis cauſa Romam vadit. Lullo Mogontiacenſi Epiſcopo defuncto Richolf ſucceſſit. Auctores conſpirationis contra Regem partim morte, partim cæcitate & exilio damnantur. Eclipſis ſolis facta eſt XV. Kal. Octob. Carlus cum exercitu Beneuētum ingreſſus, Capuam venit

Grimaldum Aragiſi ducis Beneuentanorum in obſidatum accepit. Hruodtrudis filia regis à Conſtantino Imperatore deſponſatur.

DCCLXXXVII. Taſſilo dux Baioariorũ ad Carlum in palatio Ingilehein veniens, multis periuriis & infidelitatibus conuictus deponitur.

DCCLXXXVIII. Græcorum exercitus à Francis, & Langobardis, & Beneuentanis prælio ſuperatur. Similiter & Auares in Marcha Baioariæ atq; Italiæ à regis exercitibus victi & fugati ſunt.

DCCLXXXIX. Carlus per Saxones iter faciens, venit ad Album fluuiũ, habens in exercitu ſuo Francos, Saxones, Sorabos & Abodritos, quorum princeps erat Witzan, Freſones quoque per Abola fluuium nauigio venientes, conſtructis duobus pontibus, quorum alterum ex vtraque parte caſtellis muniuit, tranſito flumine, Sclauorũ qui vocantur Wilzi, terram ingreſſus, magnis eos præliis domuit, ac ditioni ſuæ ſubiugauit.

DCCXC. Hic annus à bellorum motibus quietus fuit, quem Rex apud Wormaciam tranſegit.

DCCXCI. Palatium Wormacenſe incendio conſumptum eſt. Carlus propter multa mala & prædationes ac cædes quas Huni exercuerant in populo Dei prouocatus, congregato exercitu in Baioaria iuxta Aniſam fluuium, cum omni populo ſuo ieiuniis & obſecrationibus triduo celebratis, exercitum diuidit. Ipſe cum Francis, Alamannis, & Baioariis ex Auſtrali parte Danubij per Cummiberg; Saxonibus & Thuringis cum parte Francorum per littus Septentrionale pergentibus; Friſonibus verò & qui cum ipſis deputati ſunt, nauali euectione per alueum euntibus, Pannoniam ingreſſi ſunt: Hunis perterritis

ritis & fugientibus, omnes eorum regiones vſque ad Raba fluuium ferro & igne deuaſtat.

DCCXCII. Hæreſis Feliciana, ipſo auctore eam abnegante, apud Reganeſpurg primum damnata eſt, qui etiam per Engilberthum abbatem in præſentia Adriani Apoſtolici adductus denuò eam confeſſione facta damnauit. Coniuratio Pipini contra patrem facta à Baioaria, cito detecta & compreſſa eſt, auctoribus factionis partim morte, partim exilio & cæcitate damnatis. Pons naualis in Danubio factus eſt.

DCCXCIII. Foſſa à rege facta eſt inter Ardantiam & Alemonem fluuios. Prælium factum eſt inter Sarracenos & Francos in Gothia, in quo Sarraceni ſuperiores extiterunt. Saxones more ſolito defecerunt.

DCCXCIIII. Synodus habita in Franconofurt, in qua hæreſis Feliciana coram Epiſcopis Germaniarum & Galliarum Italorumque, præſente magno principe Carlo & miſſis Adriani Apoſtolici Theophilacto & Stephano Epiſcopis, tertio damnata eſt, & rata ſtipulatione damnatio roborata. Faſtrada regina moritur, & Mongontiæ apud ſanctum Albanū honorificè ſepulta eſt. Pſeudoſynodus Græcorum pro adorandis imaginibus habita, & falsò ſeptima vocata, ab Epiſcopis damnatur. Saxones in Sinifelde congregati à Carlo ſubacti ſunt, & tertius ex eis homo tranſlatus. His temporibus Alcuinus cognomēto Albinus, ſanctitate & doctrina clarus habetur.

DCCXCV. Carlus cum exercitu Saxoniam ingenti populatione vaſtando, peruenit vſque ad locum quem vocant Liuni, vbi Witzan dux Abodritorum ad regem pergere volens, à Saxonibus occiſus eſt. In

eo loco Tuduin, qui in gente Hunorum magnæ poteſtatis erat, per legatos ſuos ſe & terram cum populo cui præerat, Regi daturum & Chriſtianum futurum eſſe promiſit. Rex verò afflictis Saxonibus & obſidibus firmatis in Franciam rediit.

DCCXCVI. Adriano Pontifice defuncto Leo Papa ſucceſſit. Cagam & Iugùrro principibus Hunorũ ciuili bello & inteſtina clade à ſuis occiſis, campus eorum quem vocant Hringum, primo per Ehericum ducem Foroiulienſem, deinde per Pipinum filium Regis abdictus & captus eſt, & omnes Hunorum opes ac theſauri ſublati, & Carlo in Aquiſgrani palatio allati ſunt. Tudun ſecundum pollicitationem ſuam cum populo ſuo ad Regem veniens baptizatus, & honorificè remiſſus eſt. Saxonia iterum vaſtatur.

DCCXCVII. Barcinona Hiſpaniæ ciuitas, quæ iam pridem à Francis defecerat, per Zatum Sarracenum præfectum eius Carlo reddita eſt. Conſtantinus Imperator à Græcis excæcatus eſt. Carlus expeditione facta totam Saxoniam vſque ad Oloha, quæ ſita eſt in littore Oceani, peragrauit, atque impeditionem per obſides acceptam Aquiſgrani reuertitur. Vbi Adbellam Sarracenum filium Ibin Mauge Regis, qui à fratre regno pulſus in Mauritania exulabat, ipſo ſe commendante ſuſcepit. Illuc quoq; Legos Nicetæ præfecti Siciliæ nomine Teoctiſe venit cum epiſtola Imperatoris, quem Rex magnificè ſuſcipiens poſt paucos dies abſoluit, & abire permiſit.

DCCXCVIII. Carlus cum exercitu hyemauit in Hariſtallio Saxonico. Hadofuns Rex Gallitiæ & Haſturię per Floram legatum ſuum Papilionem mi-

Digitized by Google

ræ pulchritudinis Regi tranſmiſit. Tranſalbiani Saxones ſeditione commota legatos regios, qui ad iuſtitias faciendas apud eos verſabantur, comprehendunt, quibuſdam ex eis ſtatim trucidatis, quibuſdam ad redimendum reſeruatis, ex quibus aliqui effugerunt, cæteri redempti ſunt. Quo audito rex in deſertores arma corripiens, totam Saxoniam inter Albim & Viſurgim populando peragrauit. Tranſalbianos per Eburiſum legatum ſuum & Traſugonem ducem Obodritorum in prælio vicit, cæſis in loco certaminis IIII. millibus, cæteris pacem poſtulantibus. A quibus Rex acceptis obſidibus Aquiſgrani reuerſus, epiſtolam Herenæ Imperatricis, cuius filius Conſtantinus anno priore excæcatus eſt, à Conſtantinopoli per Michaël patricium Frigiæ & Theophilum preſbyterum pro pace miſſam ſuſcepit. Quos cùm remiſiſſet, remiſit etiam cum eis & Siſinnium fratrem Taraſij Conſtantinopolitani Epiſcopi iam dudum in Italia prælio captum. Hadofuns quoque ſupradictus Rex prædata Oliſippona Hiſpaniæ, ciuitate, inſignia victoriæ ſuæ, loricas, mulos, captiuosque Mauros per Froium & Baſiliſcum legatos ſuos miſit. Mauri piraticam exercere incipiunt.

DCCXCVIIII. Leo Papa à Romanis in letania maiore lingua detruncata excæcatus, & per Wiruindum Abbatem & Winigiſum ducem Spolitanum ereptus, ad Carlum in Saxonia ad Padraprunno deductus eſt. Ehericus dux Foroiulienſis iuxta Tharſaticam Liburniæ ciuitatem inſidiis oppidanorum occiſus eſt: & Geroldus Baioariæ præfectus cum Hunis dimicans interfectus eſt. Baleares inſulæ poſtulato & accepto Carli auxilio, Mauris &

Sarracenis, à quibus priore anno prædabantur, ereptæ ſunt. Signa quoque Maurorum in pugna ſublata, regi ſunt præſentata. Britannia ciſmarina per Wittonem ducem tota ſubacta & arma ducum qui ſe dediderant. Nam hi ſe & terram & populum vnuſquiſque tradidit. Patriarcha Hieroſolymitanus reliquias de ſepulchro Domini per monachum quendam regi tranſmiſit.

DCCC. Rex abſolutum Hieroſolymitanum monachum reuerti fecit, miſſo cum eo Zacharia presbytero de palatio ſuo, qui eius donaria per illa loca ſancta deferret. Ipſe peragratis Oceani Gallici littoribus; quod piratis infeſtum erat, diſpoſitiſque præſidiis reuertens, Turonis ad ſanctum Martinum orationis cauſa peruenit. Vbi Hyldegardis coniunx eius defuncta eſt, & humata. Inde reuerſus propter Leonis Papæ cauſam Romam proficiſcitur, ibique hyemauit, & exercitum cum Pipino filio ſuo in Beneuentanorum terras prædatum ire iuſſit. Leo Papa poſtquam facta de eo quæſtione, nullus probator criminum ei obiectorum eſſe voluit, in baſilica ſancti Petri ambonem aſcendit, poſito ſuper caput ſuū Euangelio, & coram omni populo inuocata ſancta Trinitate, purgauit.

DCCCI. In die natalis Domini, ante confeſſionem beati Petri Apoſtoli, cùm Rex ab oratione ſurgeret, Leo Papa coronam capiti eius impoſuit, & à cuncto Romanorum populo acclamatum eſt: Carlo Auguſto à Domino coronato, magno & pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. Et poſt laudes more antiquorum principum adoratus eſt, atque ablato patricij nomine Imperator & Auguſtus eſt appellatus. Poſt paucos autem dies iuſſit eos, qui

qui Pontificem anno ſuperiori depoſuerant, exhiberi, & habita de eis quæſtione, ſecundum legem Romanã, vt maieſtatis rei capitis ſententia damnati ſunt: pro quibus tamen Papa pio affectu apud Imperatorem interceſſit. Nam & vita & membrorum integritas eis conceſſa eſt: cæterum pro facinoris magnitudine deportati ſunt. Terræmotus factus eſt II. Kal. Maij per totam Italiam, tam vehemens, vt in quibuſdam locis vrbes rueret, & montes, & tectum baſilicæ beati Pauli Apoſtoli Romæ cum trabibus ſuis magna ex parte decideret. Circa Rhenum quoque & in Gallia & in Germania quædam loca tremuerunt. Barcinona ciuitas in Hiſpania, & in Italia Teate, captæ ſunt, præfectis earum Zatun videlicet Barcinonæ & Roſelmo Teate comprehenſis, regi pariter præſentatis & exilio damnatis.

DCCCII. Herena Imperator de Conſtantinopoli miſit legatum nomine Leonem Spatarium de pace confirmanda inter Francos & Græcos, & Imperator viciſſim abſoluto illo miſit Ieſſe Epiſcopum Ambianenſem & Hemgaudum comitem Conſtantinopolim, vt pacem cum ea ſtatuerent. Iſaac videns Elephantum & alia munera, quæ Aaron Rex Perſarum miſerat, Aquiſgrani Carlo detulit. Tranſalbiani Saxones à Francis vaſtantur. Ortona ciuitas in Italia in deditionem accepta, & Luceria ſimiliter, poſitumque in ea præſidium Francorum. Et Winigiſſus dux Spolitanus, qui præſidio præerat, à Grimaldo obſeſſus & captus eſt. Eo anno Baugulfus Abbas Fuldenſis cœnobij, relicta quam habuit poteſtate, Ratgatium ſucceſſorem accepit. Paulinus patriarcha Foroiulenſis obiit.

DCCCIII. Winigiſus à Grimaldo redditus, &

Digitized by Google

miſſi Imperatoris de Conſtantinopoli reuerſi ſunt, & venerũt cum eis legati Nicifori Imperatoris tunc rempublicam regentis. Nam poſt aduentum legationis Franciæ, Herenam depoſuerunt. Quos Imperator ad ſe venientes in loco qui dicitur Salz ſuper fluuium Sala ſuſcepit, & auditos cum epiſtola pactũ faciendæ pacis continente remiſit ad propria.

DCCCIIII. Carlus Saxones Tranſalbianos cum mulieribus & natis tranſtulit in Franciam, & pagos Tranſalbianos Obodritis dedit. Leo Papa ad Imperatorem Cariſiaci venit, vbi natale Domini cum eo celebrauit, donatusque magnis muneribus per Baioariam reuerſus eſt Romam. Cauſa aduentus eius hæc erat: perlatum eſt ad Imperatorem æſtate præterita, Chriſti ſanguinem in Mantua ciuitate fuiſſe repertum: propter hoc miſit ad Papam, petens vt huius famæ veritatem inquireret. Qua accepta occaſione exeundi primo in Longobardiam quaſi pro inquiſitione prædicta profectus eſt, inde arrepto itinere ad Imperatorem vſque peruenit, vnde abſolutus Romam repedauit. Ribbitto Archiepiſcopus Treuirenſis moritur.

DCCCV. Carlus iunior in Boëmanos Sclauos cum exercitu à patre miſſus, depopulata prouincia, regem eorum nomine Lechonem occidit. Capcanus princeps Hunorum Aquis ad regem venit, & vt poſtulans inter Sariam & Carnontum habitandi locum accepit, eo quòd Sclauis infeſtantibus priſtinas ſedes habitare non potuit. Erat enim Chriſtianus nomine Theodorus. quo ad ſuos reuerſo, & non multo pòſt morte præuento, Cagano per legatos ſuos petenti ab Imperatore conceſſus eſt honor antiquus, quem Caganus apud

Hunos

Digitized by Google

Hunos iuxta priſcum eorum ritum habere ſolebat.

DCCCVI. Partitio regni Francorum ab Imperatore facta in villa Theodonis inter filios ſuos, vt sciret vnuſquiſque eorum quam partem tueri & regere debuiſſet, ſi pater eum ſuperſtitem relinqueret. De hac partitione teſtamentum conſcriptum, & ab optimatibus Francorum confirmatum, & Leonis Apoſtolici ſubſcriptione roboratum eſt. Carlus iunior cũ exercitu à patre miſſus in Sorabos ſuper Albim fluuiũ habitantes, depopulata Sclauorum terra, ducẽ eorum Miliduoch interfecit. Miſſa eſt manus de Baioaria & Alamannia atque Burgundia in Boëmanos, vaſtata eſt prouincia non minima portione, abſque vllo graui incommodo regreſſa eſt. In Corſicam quoque claſſis à Pipino contra Mauros miſſa eſt, cuius aduentum Mauri non expectantes diſceſſerant. Hadumar tamen ciuitatis Genuæ præfectus contra eos imprudenter dimicans occiſus eſt.

DCCCVII. Aaron Rex Perſarum Papilionem & tentoria atrij vario colore facta miræ pulchritudinis Imperatori miſit. Erant enim biſſina omnia, tam tentoria quàm funes eorum, diuerſis tincta coloribus. Pallia quoque ſerica multa & pretioſa, & odores atq; vnguenta, & balſamum, nec non & horologium ex auricalco arte mechanica mirifice compoſitum, in quo XII. horarum curſus ad clepſidram vertebatur, cum totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubiectum ſibi cimbalum tinnire faciebant, additis in eodem eiuſdem numeri equitibus, qui per XII. feneſtras completis horis exibant, & impulſu egreſſionis ſuæ totidẽ feneſtras, quę prius erant apertæ, claudebant.

Digitized by Google

Eodem anno Rex Burghardum comitem ſtabuli ſui claſſe miſit in Corſicam, vt eam à Mauris qui ſuperioribus annis illuc prædatum venire conſueuerant, defenderet. A quo, cùm venirent, & cum eo decertarent, victi ac fugati ſunt, amiſſis XII. nauibus, & plurimis ſuorum interfectis.

DCCCVIII. Godofridus Rex Danorum Abodritos bello aggreſſos quamuis multis afficeret malis, cum magno tamen copiarum ſuarum detrimento rediit, Reginoldo filio fratris ſui & optimis militum ſuorum & manu promptiſſimorū amiſſis. Carlus verò filius Imperatoris qui ad reſiſtendum, ſi Saxonum terminos aggredi tentaret, directus fuerat, Albiam pontem iunxit, & cum exercitu cui præerat, in Linones & Simeldingos, qui & ipſi ad Godofridum defecerant, quanta potuit celeritate tranſpoſuit, populatiſque circumquaque eorum agris, & tranſito iterum flumine, cum incolumi exercitu ſe in Saxoniam recepit. Eardulfus Nordanimbrorum regno & patria pulſus, ad Imperatorem venit, & patefacto aduentus ſui negotio Romam proficiſcitur.

DCCCIX. Dertoſa ciuitas Hiſpaniæ à Hludouuico filio Imperatoris obſeſſa, ſed non expugnata eſt. Eardulfus Rex Nordanimbrorum in regnum reductus eſt per legatos Imperatoris & Leonis Papæ. His temporibus concilium habitum eſt de proceſſione Spiritus ſancti. Quam quæſtionem Ioannes quidam monachus Hieroſolymis primo commouit, cuius definiendæ cauſa Bernharius Epiſcopus Wangionum, & Adalhardus Abbas Corbeiiæ monaſterij, Romam ad Leonem Papam miſſi ſunt. Imperator autem cùm ei multa de iactantia & ſuperbia regis Danorum nunciarentur, iuſſit caſtrum Eſesfeld trãs

Albiam

Albiam ædificari. Interea Thraſco dux Obodritorum poſtquam cum auxilio Saxonum Wilzos & Smeldingos perdomuit, & omnes qui à ſe defecerant reuerti coegit, in emporio Reric ab hominibus Godofridi per dolum interfectus eſt.

DCCCX. Hruodtrud Imperatoris quæ natu maior erat, VIII. Id. Iul. diem obiit. Imperator verò Aquiſgrani adhuc agens, & contra Godofridum regem expeditionem meditans, nuncium accepit claſſem ducentarum nauium de Nordmannia Friſiam appuliſſe, totaſque Friſiaco littori adiacentes inſulas eſſe vaſtatas, iamque exercitum illum in continenti eſſe, ternaque prælia cum Freſonibus commiſiſſe, Danoſq; victores tributum victis impoſuiſſe, & vectigalis nomine centum libras argenti à Friſonibus eſſe ſolutas, Regem verò Godofridum domi iam eſſe: & reuera ita erat. Qui nuncius adeò Imperatorem concitauit, vt miſſis in omnes circumquaq; regiones ad congregandum exercitum nunciis, ipſe ſine mora palatio exiens, primò quidem claſſi occurreret, deinde verò tranſmiſſo Rheno flumine, in loco qui dicitur Lippeha, copias quæ nondum conuenerant, ſtatuit operiri. vbi dum aliquot dies moraretur, Elephas ille quem ei Aaron Rex Saracenorum miſerat, ſubita morte periit. Congregatiſq; tandem copiis quanta potuit celeritate ad Alarum fluuium contendit, caſtriſque iuxta confluentem eius quo Wiſuræ flumini coniungitur, poſitis, minarum Godofridi regis præſtolatur euentum. Nam rex ille vaniſſima ſpe victoriæ inflatus, acie ſe cum Imperatore congredi velle iactabat. Sed cùm Imperator in memorato loco ſtatiua haberet, diuerſarum rerum nuncia ad eum deferuntur. Nam & claſſem quæ Friſiam va-

Digitized by Google

Eodem anno Rex Burghardum comitem ſtabuli ſui claſſe miſit in Corſicam, vt eam à Mauris qui ſuperioribus annis illuc prædatum venire conſueuerant, defenderet. A quo, cùm venirent, & cum eo decertarent, victi ac fugati ſunt, amiſſis XII. nauibus, & plurimis ſuorum interfectis.

DCCCVIII. Godofridus Rex Danorum Abodritos bello aggreſſos quamuis multis afficeret malis, cum magno tamen copiarum ſuarum detrimento rediit, Reginoldo filio fratris ſui & optimis militum ſuorum & manu promptiſſimorũ amiſſis. Carlus verò filius Imperatoris qui ad reſiſtendum, ſi Saxonum terminos aggredi tentaret, directus fuerat, Albiam pontem iunxit, & cum exercitu cui præerat, in Linoues & Simeldingos, qui & ipſi ad Godofridum defecerant, quanta potuit celeritate tranſpoſuit, populatisque circumquaque eorum agris, & tranſito iterum flumine, cum incolumi exercitu ſe in Saxoniam recepit. Eardulfus Nordanimbrorum regno & patria pulſus, ad Imperatorem venit, & patefacto aduentus ſui negotio Romam proficiſcitur.

DCCCIX. Dertoſa ciuitas Hiſpaniæ à Hludouuico filio Imperatoris obſeſſa, ſed non expugnata eſt. Eardulfus Rex Nordanimbrorum in regnum reductus eſt per legatos Imperatoris & Leonis Papæ. His temporibus concilium habitum eſt de proceſſione Spiritus ſancti. Quam quæſtionem Ioannes quidam monachus Hieroſolymis primo commouit, cuius definiendæ cauſa Bernharius Epiſcopus Wangionum, & Adalhardus Abbas Corbeiiæ monaſterij, Romam ad Leonem Papam miſſi ſunt. Imperator autem cùm ei multa de iactantia & ſuperbia regis Danorum nunciarentur, iuſſit caſtrum Eſesfeld trás

Digitized by Google

Albiam ædificari. Interea Thraſco dux Obodritorum poſtquam cum auxilio Saxonum Wilzos & Smeldingos perdomuit, & omnes qui à ſe defecerant reuerti coëgit, in emporio Reric ab hominibus Godofridi per dolum interfectus eſt.

DCCCX. Hruoddrud Imperatoris quæ natu maior erat, VIII. Id. Iul. diem obijt. Imperator verò Aquiſgrani adhuc agens, & contra Godofridum regem expeditionem meditans, nuncium accepit claſſem ducentarum nauium de Nordmannia Friſiam appuliſſe, totaſque Friſiaco littori adiacentes inſulas eſſe vaſtatas, iamque exercitum illum in continenti eſſe, ternaque prælia cum Freſonibus commiſiſſe, Danoſq; victores tributum victis impoſuiſſe, & vectigalis nomine centum libras argenti à Friſonibus eſſe ſolutas, Regem verò Godofridum domi iam eſſe: & reuera ita erat. Qui nuncius adeò Imperatorem concitauit, vt miſſis in omnes circumquaq; regiones ad congregandum exercitum nuncijs, ipſe ſine mora palatio exiens, primò quidem claſſi occurreret, deinde verò tranſmiſſo Rheno flumine, in loco qui dicitur Lippeha, copias quæ nondum conuenerant, ſtatuit operiri. vbi dum aliquot dies moraretur, Elephas ille quem ei Aaron Rex Sarracenorum miſerat, ſubita morte periit. Congregatiſq; tandem copiis quanta potuit celeritate ad Alarum fluuium contendit, caſtriſque iuxta confluentem eius quo Wiſuræ flumine coniungitur, poſitis, minarum Godofridi regis præſtolatur euentum. Nam rex ille vaniſſima ſpe victoriæ inflatus, acie ſe cum Imperatore congredi velle iactabat. Sed cùm Imperator memorato loco ſtatiua haberet, diuerſarum rerum nuncia ad eum deferuntur. Nam & claſſem quæ Friſiam va-

ſtabat, domum regreſſam, & Godofridum regem à quodã ſuo ſatellite interfectum, caſtellum vocabulo Hohbuchi Albiæ flumini adpoſitum, in quo loco legatus Imperatoris, & Orientalium filium eius regem Italiæ VIII. Id. Iul. de corpore migraſſe; duaſque legationes de diuerſis terrarum partibus, vnam de Conſtantinopoli, alteram de Corduba pacis faciendæ cauſa, aduentaſſe narratur. Quibus ille acceptis, diſpoſita pro temporis conditione Saxonia, domum reuertitur. Tanta fuit in ea expeditione boum peſtilentia, vt pene nullus tanto exercitui ſupereſſet, quin omnes vſque ad vnum interirent, & non ſolum ibi, ſed etiam per omnes Imperatori ſubiectas prouincias, illius generis animalium mortalitas immaniſſimè graſſata eſt. Imperator Aquiſgrani veniens menſe Octobrio ſupra dictas legationes audiuit, pacemq; cum Niciphoro Imperatore, & cum Abulaz rege Hiſpaniæ fecit. Nam Niciphoro Venetiam reddidit, & Haimricum comitem olim à Sarracenis captum, Abulaz remittente recepit. Godofrido Danorum rege mortuo, Hyemmingus filius fratris eius in regnum ſucceſſit, ac pacem cum Imperatore fecit.

DCCCXI. Imperator legatos ſuos Conſtantinopolim miſit, Haydonem Baſilienſem Epiſcopum, & Bug comitem Turonicum, & Aio Longobardum de Aquileia ad confirmandam cum Niciphoro pacem. Condita verò inter Imperatorem vtriuſque gentis, Francorum videlicet & Danorum, iuxta fluuium Egidoram viciſſim ſecundum ritum ac morem ſuum datis ſacramentis confirmatur. Tres quoque exercitus in totidem partes regni Francorum miſſi; vnus in Lilones, qui eorum terra vaſtata, Hoh-

 buo-

buchi castellum priore anno destructum reparauit: alter in Pannonias ad controuersias Hunorum & Sclauorum finiendas: tertius in Britones ad eorũ perfidiam puniendam. Qui omnes rebus prosperè gestis reuersi sunt incolumes. Interea Carlus qui Imperatoris filius maior natu erat, II. Non. Decẽb. obiit: Hemmingo Danorum rege defuncto.

DCCCXII. Sigifridus nepos Godofridi regis, & Anulo nepos Herialdi succedere volentes, cùm inter eos de primatu conuenire non posset, commisso prælio ambo moriuntur: pars tamen Anulonis adepta victoriam, Herialdum & Raginfridum fratres eius reges ibi constituit, quod necessario pars victa concessit. In eo prælio X. millia DCCCCXL. viri cecidisse referuntur. Niciphorus Imperator Græcorũ post multas victorias & res prosperè gestas, à Bulgaris occisus, Michaëlem successorem accepit, qui legatos Carli ad Niciphorum missos Constantinopoli audiuit & absoluit, cum quibus & suos legatos direxit, & pacem à Niciphoro inceptam confirmauit: qui etiam vbi ad Imperatorem Aquis venerunt, scriptum pacti ab eo in Ecclesia suscipientes, more suo, id est, Græca lingua, laudes ei dixerũt, Imperatorem eum & basileum appellantes. Cum Grimaldo duce Beneuentanorum pax facta, & tributi nomine XXV. millia solidorum auri à Beneuentanis accepta. Classis Danorum Hiberniam aggressa, à Scotis prælio superatur. Hoc anno post meridiem solis eclipsis fuit.

DCCCXIII. Imperator Amalharium Treuirensem Episcopũ & Petrum Abbatem monasterij Nonantulæ. Antulas propter pacem cum Imperatore Michaële confirmandam Constantinopolim misit.

Hludouuicum filium ſuum coronauit, & ſibi conſortem Imperij fecit. Bernhardum quoq; nepotem ſuum, filium Pipini filij ſui, Italiæ præfecit, & regem appellari iuſſit. Concilia quinque ſuper ſtatu Eccleſiarum corrigendo ab Epiſcopis celebrari iuſſit, quorum vnum Mogontiaci, alterum Remis, tertiũ Turonis, quartum Cabillione, quintum Arelati cõgregatum eſt. Quorum geſta qui noſſe voluerint, in prædictis quinque ciuitatibus inuenire poterit. Pons apud Mogontiacum incendio conflagrauit.

DCCCXIIII. Carlus Imperator dum Aquiſgrani hyemaret, anno ætatis ſuæ circiter LXXI. regni autem XLVII. ſubactæque Italiæ XLIII. ex quo Imperator & Auguſtus appellatus eſt anno XIIII. V. Kal. Feb. rebus humanis exceſſit. Cui Hludouuicus filius eius ſucceſſit, & ad ſuſcepti regni adminiſtrationem cura cõuerſa, primo legationes gentium quæ ad patrem venerant, auditas abſoluit, deinde ſimili modo ad patrem miſſas quidem ad ſe venientes ſuſcepit, & abſolutas remiſit, habitoque Aquiſgrani generali conuentu populi ſui, ad iuſtitias faciendas, & oppreſſiones populares releuandas, legatos in omnes regni ſui partes miſit, & erepta per vim patrimonia multis reſtituit.

DCCCXV. Exercitus Francorum à Ludouico Imperatore ad auxilium Herialdo Danorum regi ferendum contra filios Godofridi in Nordmanniam miſſus, cùm aduerſarij eis congredi non auderent, circumquaq; vicinis pagis * & acceptis popularium obſidibus XL. reuerſus eſt. Romæ quidam primores in necem Leonis Papæ conſpirantes interficiuntur.

DCCCXVI. Saxones & Orientales Franci in So-

rabos dicto inobedientes miſſi, contumaciam audaciam non magno labore compreſſerunt. Waſcones gentili leuitate vſi defecerunt, ſed duabus expeditionibus ita ſunt edomati, vt tarda eis deditio & pacis impetratio videretur. Leo Papa deceſſit VIII. Kal. Iul. Et Stephanus Diaconus Pontifex factus, paucis poſt ordinationem diebus, ad Imperatorem venit, à quo apud Remorum ciuitatem honorificè ſuſceptus eſt. Qui ſtatim aduentus ſui cauſas principi inſinuãs, celebratis ex more miſſarum ſolenniis, cum diadematis impoſitione coronauit. Multis deinde inter eos muneribus & datis, & acceptis, & amicitia viciſſim firmiter roborata, Pontifex Romam, Imperator Compendium palatium petit.

DCCCXVII. Eclipſis ſolis facta eſt Nonas Feb. eadem nocte ſtella cometes gladio ſimilis viſa eſt. Stephanus Papa IX. Kal. Feb. diem obiit, cui Paſchalis presbyter ſucceſſit. Hludouuicus Imperator filium ſuum primogenitum Hludharium coronauit, & nominis atque imperij ſui ſibi ſocium conſtituit, cæteros reges appellatos, vnum Aquitaniæ, alterum Baioariæ præfecit. Sclaomir dux Obodritorum, propterea quod regiam poteſtatem, quam poſt mortem Thraſconis ſolus ſuper Obodritos tenebat, cum Ceadrogo filio Thraſconis partiri videbatur, iratus cum populo ſuo ſibi ſubiecto defecit, & miſſa trans mare legatione cum filiis Godofridi amicitias iunxit. Bernardus Rex Langobardorum conſilio prauorũ hominum tyrannidem meditatus, cùm ſe à ſuis deſeri vidiſſet, rebus propriis diffidens, apud Cauillonem armis depoſitis Imperatori ſe tradidit. Leonis Imperatoris legati de Conſtantinopoli pro pace ad Imperatorẽ Hludouuicum miſſi venerunt, quos ille apud

Ingelheim ſuſceptos audiuit ac dimiſit. Ratgarius Abbas Fuldenſis cœnobij accuſatus à fratribus & conuictus deponitur.

DCCCXVIII. Bernhardus Francorum iudicio excæcatus moritur: ſimiliter & auctores coniurationis capitali ſententia damnati, luminibus tantum orbantur, Epiſcopi ſynodali decreto depoſiti monaſteriis mancipantur, cæteri prout quiſque nocentior vel innocentior apparuit, vel exilio deportatus, vel tonſus & in monaſterium miſſus eſt. Imperator verò Britanniam ciſmarinam bello petens, captiſq; rebellionum munitionibus breui totam in ſuam poteſtatem redegit. Nam Mormano qui in ea tyrannidem exercuit, occiſo, nullus prætereà inueniebatur, qui reſiſteret, aut imperata facere renueret. Eclipſis ſolis cōtigit VIII.Id.Iul. Irmingardis regina V.Non. Octo. deceſſit. Monaſterio Fuldenſi Eigil Abbas electus & ordinatus eſt.

DCCCXIX. Sclaomir dux Obodritorum à primoribus ſui populi multis criminibus accuſatus, cùm obiecta ſibi rationabiliter refellere non poſſet, exilio condemnatus eſt, & regnum Ceadrogo filio Thraſconis datū. Similiter & Lupus Waſco de perfidia conuictus, exilio deportatus eſt. Conuentus Aquiſgrani habitus eſt, in quo multa de ſtatu Eccleſiarum & monaſteriorum tractata atq; ordinata ſunt, legibus etiam capitula quædam pernecesſaria, quia deerāt, addita ſunt. Imperator inſpectis pleriſq; nobilium filiabus, Iudith filiam Huelpi comitis duxit vxorem. Contra Luideuuicum quoq; Sclaui in Pannonia rebellantem exercitus de Italia miſſus, rebus parum proſperè geſtis, infecto penè negotio regreſſus eſt. Pipinus filius Imperatoris Waſcones vicit & ſub-

ſubegit. Hoc anno baſilica ſancti Bonefacij martyris in cœnobio Fuldenſi ab Heſtulfo Archiepiſcopo dedicata eſt in honorem Domini Saluatoris & omnium ſanctorum eius, tranſlataq; ſunt oſſa ſancti martyris, Kal. Nouemb.

DCCCXX. Tres exercitus contra Ludouuicum in Pannoniam mittuntur, quorum vnus de Italia per Alpes Noricas; alter de Saxonia per Canratonorum prouinciam; tertius Francorum, per Baioariam & Pannoniam ſuperiorem ingreſſi, cùm in vnum conuenerunt, totam penè regionem ferro & igni deuaſtantes, nullo graui damno accepto reuerſi ſunt. Is tamen qui per Pannoniam ſuperiorem iter fecerat, in tranſitu Draui fluminis ea locorum & aquarum inſalubritate ſoluti ventris incommodo grauiter affectus eſt, & pars eius non modica hoc modo conſumpta. Bera comes Barcenonæ, infidelitatis à vicinis ſuis inſimulatus, cum accuſatore ſuo equeſtri pugna confligere conatus, vincitur, & vt reus maieſtatis capitali ſententia damnatus, parcente ei Imperatore, exilio deportatur. Propter nimietatem pluuiarum aëre corrupto, hominum & boum peſtilentia longe lateque ita graſſata eſt, vt vix vlla pars regni Francorum ab hac peſte immunis poſſet inueniri: fruges quoque vel colligi non poterant, vel collectæ putruerunt. Vinum etiam propter caloris inopiam acerbum & inſuaue fiebat.

DCCCXXI. Hludouuicus Imperator Nouiomagi diuiſionem regni fecit inter filios ſuos; deinde in villa Theodonis omnes qui ſuo tempore in exilium miſſi fuerũt, reuocauit, & ſingulos in ſtatum priſtinũ reſtituit, poſſeſſiones quoq; iudicio legis in fiſcũ redactas magna liberalitate reſtituit. Hludharius filius

eius vxorem duxit, & apud Wormacicam hyemauit. Ceadrogo princeps Obodritorum, quia perfidiæ & cuiuſdam cum filiis Godofridi factæ ſocietatis tenebatur, Sclaormiz æmulus eius in patriam remittitur, qui cùm in Saxoniam veniſſet, ægritudine decubuit, & percepto Baptiſmi ſacramento defunctus eſt.

DCCCXXII. In regione Thuringorum quodam in loco iuxta fluuium nomine * ceſpes longitudine pedum quinquagenum, latitudine quatuor denum, altitudine ſexquipedali, de terra ſine manibus & præciſus & ſublatus eſt, & ab eo loco, in quo ſumptus eſt, XXV. pedum ſpatio diſtans inuentus eſt. Item in parte Orientalis Saxoniæ, quæ Soraborum finibus contigua eſt, in quodam deſerto loco, iuxta lacum qui dicitur Arnſeo, in modum aggeris intumuit, & limitem vnius leugæ ſpatio porrectum, ſub vna nocte abſque humani operis molimine ad inſtar valli ſubrexit. Hludouuicus Imperator ſacerdotum ſuorum conſilio de omnibus quæ publicè perperam geſſit, publicam pœnitentiam egit; & poſt hæc cuncta quæ in regno ſuo corrigenda inuenire potuit, corrigere atque emendare curauit. Hlodharius in Italiam, Pipinus frater eius, & ipſe vxore ducta in Aquitaniam miſſus eſt. Eigil Abbas Fuldenſis cœnobij defunctus, Rabanum ſucceſſorem accepit. Ebo Remorum Epiſcopus genti Nordmannorum euangelizauit verbum Dei.

DCCCXXIII. Hlodharius iuuenis rogante Paſchale Papa Romam veniens, ab eodem coronatur, & à populo Romano Imperator Auguſtus appellatur. Luideuuicus qui ſuperiore anno propter exercitum contra ſe miſſum, relicta Siſcia ciuitate ad Sorabos, qui magnam Dalmatiæ partem obtinere dicuntur,

cuntur, fugiendo ſe contulit, & iterum cùm in Dalmatas ad Emuhſlum auunculum Boneducis perueniſſet, dolo ipſius interfectus eſt. Hoc anno prodigia quædam extitiſſe narrantur, in quibus præcipua fuerunt, in Aquenſe palatio terræmotus, & in territorio Tullenſe iuxta villã Commarceium puella quædam annorum ferè XII. ab omni cibo per X. menſes abſtinens, & in Saxonia in pago Friſazi villæ XXIII. igne cæleſti concrematæ, & fulgura ſereno atque interdiu de cælo cadentia, & in territorio Cometenſe Italicæ ciuitatis, in vico Gradabona, in Eccleſia ſancti Iohannis Baptiſtæ imago ſanctæ Mariæ puerum Ieſum gremio continentis, ac Magorum munera offerentium, in abſida eiuſdem Eccleſiæ prædictæ, & ob nimiam vetuſtatem obſcurata & pene obolita, tanta claritate per duorum dierum ſpatia effulſit, vt omnem ſplendorem nouæ picturæ, ſuæ venuſtatis pulchritudine, cernentibus penitus vincere videretur: Magorum tamen imagines, præter munera quæ offerebãt, minimè claritas illa inradiauit. Et in multis regionibus grandinis vaſtatione deletæ, atque in quibuſdam locis ſimul cum ipſa grandine veri lapides atque ingentis ponderis decidere viſi. Domus quoque de cælo tactæ, hominesq; ac cætera animalia paſſim fulminum ictu præter ſolitum crebro exanimata dicuntur. Secuta eſt ingens peſtilentia atque hominum mortalitas magna.

DCCCXXIIII. Rex Bulgarorum Omortag pacis faciendæ gratia ad Imperatorem legatos & literas miſit, quos rex auditos remiſit, & cum eis Magbelmum de Baioaria ad memoratum regem direxit. Paſchalis Papa defunctus, & Eugenius pro eo Pontifex conſtitutus eſt. Imperator Hlodharium filium

Digitized by Google

eius vxorem duxit, & apud Wormacicam hyemauit; Ceadrogo princeps Obodritorum, quia perfidiæ & cuiuſdam cum filiis Godofridi factæ ſocietatis tenebatur, Sclaormiz æmulus eius in patriam remittitur, qui cùm in Saxoniam veniſſet, ægritudine decubuit, & percepto Baptiſmi ſacramento defunctus eſt.

DCCCXXII. In regione Thuringorum quodam in loco iuxta fluuium nomine * ceſpes longitudine pedum quinquagenum, latitudine quatuor denum, altitudine ſexquipedali, de terra ſine manibus & præciſus & ſublatus eſt, & ab eo loco, in quo ſumptus eſt, XXV. pedum ſpatio diſtans inuentus eſt. Item in parte Orientalis Saxoniæ, quæ Soraborum finibus contigua eſt, in quodam deſerto loco, iuxta lacum qui dicitur Arnſeo, in modum aggeris intumuit, & limitem vnius leugæ ſpatio porrectum, ſub vna nocte abſque humani operis molimine ad inſtar valli ſubrexit. Hludouuicus Imperator ſacerdotum vſus conſilio de omnibus quæ publicè perperam geſſit, publicam pœnitentiam egit; & poſt hæc cuncta quæ in regno ſuo corrigenda inuenire potuit, corrigere atque emendare curauit. Hlodharius in Italiam, Pipinus frater eius, & ipſe vxore ducta in Aquitaniam miſſus eſt. Eigil Abbas Fuldenſis cœnobij defunctus, Rabanum ſucceſſorem accepit. Ebo Remorum Epiſcopus genti Nordmannorum euangelizauit verbum Dei.

DCCCXXIII. Hlodharius iuuenis rogante Paſchale Papa Romam veniens, ab eodem coronatur, & à populo Romano Imperator Auguſtus appellatur. Luideuuicus qui ſuperiore anno propter exercitum contra ſe miſſum, relicta Siſcia ciuitate ad Sorabos, qui magnam Dalmatiæ partem obtinere dicuntur,

cuntur, fugiendo ſe contulit, & iterum cùm in Dalmatas ad Emuhſlum auunculum Boneducis perueniſſet, dolo ipſius interfectus eſt. Hoc anno prodigia quædam extitiſſe narrantur, in quibus præcipua fuerunt, in Aquenſe palatio terræmotus, & in territorio Tullenſe iuxta villã Commarceium puella quædam annorum ferè XII. ab omni cibo per X. menſes abſtinens, & in Saxonia in pago Friſazi villæ XXIII. igne cæleſti concrematæ, & fulgura ſereno atque interdiu de cælo cadentia, & in territorio Cometenſe Italicæ ciuitatis, in vico Gradabona, in Eccleſia ſancti Iohannis Baptiſtæ imago ſanctæ Mariæ puerum Ieſum gremio continentis, ac Magorum munera offerentium, in abſida eiuſdem Eccleſiæ prædictæ, & ob nimiam vetuſtatem obſcurata & pene obolita, tanta claritate per duorum dierum ſpatia effulſit, vt omnem ſplendorem nouæ picturæ, ſuæ venuſtatis pulchritudine, cernentibus penitus vincere videretur: Magorum tamen imagines, præter munera quæ offerebãt, minimè claritas illa inradiauit. Et in multis regionibus grandinis vaſtatione deletæ, atque in quibuſdam locis ſimul cum ipſa grandine veri lapides atque ingentis ponderis decidere viſi. Domus quoque de cælo tactæ, hominesq; ac cætera animalia paſſim fulminum ictu præter ſolitum crebro exanimata dicuntur. Secuta eſt ingens peſtilentia atque hominum mortalitas magna.

DCCCXXIIII. Rex Bulgarorum Omortag pacis faciendæ gratia ad Imperatorem legatos & literas miſit, quos rex auditos remiſit, & cum eis Maghelmum de Baioaria ad memoratum regem direxit. Paſchalis Papa defunctus, & Eugenius pro eo Pontifex conſtitutus eſt. Imperator Hlodharium filium

ſuum ad iuſtitias faciendas Romam miſit. Ipſe cum exercitu Britanniam petit, diuiſisq; in tres partes copiis, totam ferro & igni deuaſtat; acceptisq; à perfido Britonum populo quos ſuperauerat obſidibus, reuerſus eſt. Hoc anno hyems aſpera, & valdè prolixa facta eſt, quæ non ſolum animalia, verumetiam homines quoſdā immanitate frigoris extinxit. Ante ſolſtitium quoque paucis diebus, in territorio Auguſtodunenſe, aëre in tempeſtatem ſubita mutatione conuerſo, ingens fragmentū ex glacie ſimul cum grandine decidiſſe perhibetur, cuius lōgitudo quindenum, latitudo ſeptenum, craſſitudo duorum pedum dicitur.

DCCCXXV. Iterum Rex Bulgarorum alios legatos ad Imperatorem miſit, de terminis videlicet ac finibus inter Francos & Bulgarios conſtituendis: quibus Rex auditis, per eoſdem qui ad ſe miſſi fuerant legatos regi eorum miſſis literis reſpondit prout videbatur. Wihomarcus Britto perfidus terminos Francorum incendiis & direptionibus infeſtare non ceſſauit, donec ab hominibus Lamberti comitis in domo propria circumuentus & occiſus eſt. Imperator cum filiis Godofridi pacem quam ipſi petebant, cum eis in marca eorum confirmare iuſſit. In territorio Tullenſe iuxta Commerciacum villam puella duodenis poſt ſacram communionem quam in Paſcha à ſacerdote ſuſceperat, primò pane, deinde aliis communibus cibis & potibus ita abſtinuit, vt nulla penitus corporis alimenta percipiens, plenum triennium ſine omni victus deſiderio complerit. Cœpit autem ieiunare anno incarnationis Dominicæ DCCCXXIII. ſicut in ipſius anni deſcriptione ſupra adnotatum eſt, & in hoc anno, id eſt DCCCXXV.

circa

circa Nouembris menſis initium, eſcam ſumere, ac more cæterorum mortalium manducando viuere cœpit.

. DCCCXXVI. Cùm regi Burgarorum legati ſui quod egerant renuntiaſſent, iterum eum quem primum miſerat, ad Imperatorem cum literis remiſit, rogans vt ſine mora rerum in diſpoſitione terminorũ diffinitio fieret, vel ſi hoc non placeret, ſuos quiſque terminos ſine pacis fœdere tueretur. quem Imperator ſuſceptum & auditum, ſine literis remeare fecit: menſe autem Maio apud Ingalenheim habito conuentu, diuerſarũ gentium legationes auditas abſoluit. Quo tempore Herialdus cum vxore, & magna Danorũ multitudine, apud Magontiam baptizatus eſt. Georgius quidã presbyter de Venetia, cum Baldrico comite Foroiulienſe veniẽs, organum ydraulicum Aquiſgrani fecit. Poſtea verò cùm Imperator in Salz villa regia conuentũ haberet, perlatum eſt ad eius noticiã, quomodo Aizo Gothus de palatio fugiens, ad Sarracenos ſe contuliſſet, & inde auxilia contra noſtros accepiſſet, grauiter accepit: tamẽ ne quid inconſulte ageret, aduentum conſiliariorũ ſuorum iudicauit opperiri. Dum hæc aguntur, Hilduuunus Abbas monaſterij ſancti Dionyſij Romã mittens, annuente precibus Eugenio Apoſtolicæ ſedis tunc præſule, oſſa beati martyris Chriſti Sebaſtiani accepit, & ea apud Sueſſonam ciuitatem in baſilica ſancti Medardi collocauit. vbi dũ adhuc in loculo, ſicut ablata erant, inhumata iacerent, tãta ſignorum ac prodigiorum multitudo claruit, tanta virtutum vis in omni genere ſanitatum per diuinam gratiam enituit, vt à nullo mortalium eorumdem miraculorum aut numerus comprehendi, aut varietas valeat enarrari.

Digitized by Google

ſuum ad iuſtitias faciendas Romam miſit. Ipſe cum exercitu Britanniam petit, diuiſisq; in tres partes copiis, totam ferro & igni deuaſtat; acceptisq; à perfido Britonum populo quos ſuperauerat obſidibus, reuerſus eſt. Hoc anno hyems aſpera, & valdè prolixa facta eſt, quæ non ſolum animalia, verumetiam homines quoſdã immanitate frigoris extinxit. Ante ſolſtitium quoque paucis diebus, in territorio Auguſtodunenſe, aëre in tempeſtatem ſubita mutatione conuerſo, ingens fragmentũ ex glacie ſimul cum grandine decidiſſe perhibetur, cuius lõgitudo quindenum, latitudo ſeptenum, craſſitudo duorum pedum dicitur.

DCCCXXV. Iterum Rex Bulgarorum alios legatos ad Imperatorem miſit, de terminis videlicet ac finibus inter Francos & Bulgarios conſtituendis: quibus Rex auditis, per eoſdem qui ad ſe miſſi fuerant legatos regi eorum miſſis literis reſpondit prout videbatur. Wihomarcus Britto perfidus terminos Francorum incendiis & direptionibus infeſtare non ceſſauit, donec ab hominibus Lamberti comitis in domo propria circumuentus & occiſus eſt. Imperator cum filiis Godofridi pacem quam ipſi petebant, cum eis in marca eorum confirmare iuſſit. In territorio Tullenſe iuxta Commerciacum villam puella duodenis poſt ſacram communionem quam in Paſcha à ſacerdote ſuſceperat, primò pane, deinde aliis communibus cibis & potibus ita abſtinuit, vt nulla penitus corporis alimenta percipiens, plenum triennium ſine omni victus deſiderio compleuit. Cœpit autem ieiunare anno incarnationis Dominicæ DCCCXXIII. ſicut in ipſius anni deſcriptione ſupra adnotatum eſt, & in hoc anno, id eſt DCCCXXV. circa

circa Nouembris menſis initium, eſcam ſumere, ac more cæterorum mortalium manducando viuere cœpit.

DCCCXXVI. Cùm regi Burgarorum legati ſui quod egerant renuntiaſſent, iterum eum quem primum miſerat, ad Imperatorem cum literis remiſit, rogans vt ſine morarum in diſpoſitione terminorũ diffinitio fieret, vel ſi hoc non placeret, ſuos quiſque terminos ſine pacis fœdere tueretur. quem Imperator ſuſceptum & auditum, ſine literis remeare fecit: menſe autem Maio apud Ingalenheim habito conuentu, diuerſarũ gentium legationes auditas abſoluit. Quo tempore Herialdus cum vxore, & magna Danorũ multitudine, apud Magontiam baptizatus eſt. Georgius quidã presbyter de Venetia, cum Baldrico comite Foroiulienſe veniẽs, organum ydraulicum Aquiſgrani fecit. Poſtea verò cùm Imperator in Salz villa regia conuentũ haberet, perlatum eſt ad eius noticiã, quomodo Aizo Gothus de palatio fugiens, ad Sarracenos ſe contuliſſet, & inde auxilia contra noſtros accepiſſet, grauiter accepit: tamẽ ne quid inconſulte ageret, aduentum conſiliariorũ ſuorum iudicauit opperiri. Dum hæc aguntur, Hilduuinus Abbas monaſterij ſancti Dionyſij Romã mittens, annuente precibus Eugenio Apoſtolicæ ſedis tunc præſule, oſſa beati martyris Chriſti Sebaſtiani accepit, & ea apud Sueſſonam ciuitatem in baſilica ſancti Medardi collocauit. vbi dũ adhuc in loculo, ſicut ablata erant, inhumata iacerent, tãta ſignorum ac prodigiorum multitudo claruit, tanta virtutum vis in omni genere ſanitatum per diuinam gratiam enituit, vt à nullo mortalium eorumdem miraculorum aut numerus comprehendi, aut varietas valeat enarrari.

DCCCXXVII. Exercitus à rege Sarracenorum Abdiraman ad auxiliũ Aizoni ferendum, duce Abumaruan regis propinquo, Gerundam venit: cui Pipinus filius Imperatoris cum exercitu miſſus reſiſteret, niſi deſidia ducum quos copiis præfecerat, tardius quàm rerum neceſſitas poſtulabat, is quem ducebant ad marcam veniſſet exercitus. quæ tarditas in tantum noxia fuit, vt Abumauruan, vaſtatis Barcenonenſium ac Gerundenſium agris, villisque incenſis, cum incolumi exercitu Cæſar-Auguſtam ſe prius reciperet, quàm à Francorum exercitu potuiſſet vel videri. Huius cladis præſagia credita ſunt viſæ multoties in cælo acies, & ille terribilis nocturnæ coruſcationis in aëre diſcurſus. Interea Bulgari Sclauos in Pannonia ſedentes, miſſo per Drauum nauali exercitu, ferro & igni vaſtauere, & expulſis eorum ducibus, Bulgariacos ſuper eos rectores conſtituerunt. Corpora beatorum Chriſti martyrum Marcellini & Petri menſe Nouembri in Franciam allata ſunt. Eugenio poſt paucos dies mortuo Gregorius presbyter tituli ſancti Marci pontificatum ſuſcepit.

DCCCXXVIII. Reliquiæ ſancti Marcelli martyris poſt Paſcha ad Aquis palatium delatę, & per eas ibi multa ſigna facta ſunt. Hludharius cum exercitu ad marcã Hiſpanicam miſſus eſt: ſimiliter & Hludauuicus iuuenis cõtra Bulgaros. Fœdus cum Normãnis factum, per negligentiam ruptum, & caſtra noſtrorum à Normannis direpta ſunt.

DCCCXXIX. Ante Paſcha in ſabbato ſancto terterræmotus noctu Aquiſgrani factus. Imperator generalem conuentum menſe Auguſto Wormaciæ habuit. Bulgari nauibus per Drauum fluuium venientes, quaſdam villas noſtrorum fluminí vicinas

in pa-

Digitized by Google

* in palatio camerarius, conſtitutus, & Hludharius in Italiam profectus eſt.

DCCCXXX. Commotio contra Imperatorem à primoribus Francorum in Compendio exorta, propter Bernardum quem in palatio eſſe noluerũt. quo inde depulſo atq; fugato, in gratiam cum eo redierunt, ſed ad breue temporis ſpatium.

DCCCXXXI. Conuentu apud Nouiomagum habito, Imperator omnes qui ſibi contrarij fuerant, velut iuſtè exauctorauit, quoſdã publicis, quoſdam priuatis rebus exſpolians, quoſdam in exilium mittens, multum contra ſe & Iudith vxorem ſuam non ſolum populi, ſed etiam filiorum ſuorum animos concitauit.

DCCCXXXII. Imperator menſe Maio contra Hludouuicum filium ad Auguſtam Vindelicũ cum exercitu venit. Inde reuerſus in Aquitaniam, Pipinum filium regno priuauit. Sed inde poſtquam vxorem abdicauit, cum magna difficultate ad Aquenſe palatium regreſſus eſt. Sol defecit v. Non. Maij, & Luna XIII. Kal. Iunij.

DCCCXXXIII. Imperator initio quadrageſimæ Wormatiam venit, & ibi vxore reuocata atque exercitu congregato, contra filios ſuos ad ſe venire volentes, in Aliſatiam profectus, atque ibi à ſuis deſertus ac proditus, & in filiorum poteſtatem redactus eſt. Erat ibi cum filiis Gregorius Papa Romanus.

DCCCXXXIIII. Poſt hæc iudicio Epiſcoporum arma depoſuit, & ad agendam pœnitentiam incluſus eſt. Vxor in Italiam ducta, proximaq; æſtate ipſe relaxatus arma reſumpſit, vxorem recepit. Hludharium ad Italiã cum his qui eum ſequi volebant, redire coëgit. Pugnatum eſt eodem anno cum Malfrido &

Digitized by Google

DCCCXXVII. Exercitus à rege Sarracenorum Abdiraman ad auxiliũ Aizoni ferendum, duce Abumaruan regis propinquo, Gerundam venit: cui Pipinus filius Imperatoris cum exercitu miſſus reſiſteret, niſi deſidia ducum quos copiis præfecerat, tardius quàm rerum neceſſitas poſtulabat, is quem ducebant ad marcam veniſſet exercitus. quæ tarditas in tantum noxia fuit, vt Abumaruan, vaſtatis Barcenonenſium ac Gerundenſium agris, villisque incenſis, cum incolumi exercitu Cæſar-Auguſtam ſe prius reciperet, quàm à Francorum exercitu potuiſſet vel videri. Huius cladis præſagia credita ſunt viſæ multoties in cælo acies, & ille terribilis nocturnæ coruſcationis in aëre diſcurſus. Interea Bulgari Sclauos in Pannonia ſedentes, miſſo per Drauum nauali exercitu, ferro & igni vaſtauere, & expulſis eorum ducibus, Bulgariacos ſuper eos rectores conſtituerunt. Corpora beatorum Chriſti martyrum Marcellini & Petri menſe Nouembri in Franciam allata ſunt. Eugenio poſt paucos dies mortuo Gregorius presbyter tituli ſancti Marci pontificatum ſuſcepit.

DCCCXXVIII. Reliquiæ ſancti Marcelli martyris poſt Paſcha ad Aquis palatium delatę, & per eas ibi multa ſigna facta ſunt. Hludharius cum exercitu ad marcã Hiſpanicam miſſus eſt: ſimiliter & Hludauuicus iuuenis cõtra Bulgaros. Fœdus cum Normãnis factum, per negligentiam ruptum, & caſtra noſtrorum à Normannis direpta ſunt.

DCCCXXIX. Ante Paſcha in ſabbato ſancto terterræmotus noctu Aquiſgrani factus. Imperator generalem conuentum menſe Auguſto Wormaciæ habuit. Bulgari nauibus per Drauum fluuium venientes, quaſdam villas noſtrorum fluminii vicinas *

* in pa-

* in palatio camerarius, conſtitutus, & Hludharius in Italiam profectus eſt.

DCCCXXX. Commotio contra Imperatorem à primoribus Francorum in Compendio exorta, propter Bernardum quem in palatio eſſe noluerũt. quo inde depulſo atq; fugato, in gratiam cum eo redierunt, ſed ad breue temporis ſpatium.

DCCCXXXI. Conuentu apud Nouiomagum habito, Imperator omnes qui ſibi contrarij fuerant, velut iuſtè exauctorauit, quoſdã publicis, quoſdam priuatis rebus exſpolians, quoſdam in exilium mittens, multum contra ſe & Iudith vxorem ſuam non ſolum populi, ſed etiam filiorum ſuorum animos concitauit.

DCCCXXXII. Imperator menſe Maio contra Hludouuicum filium ad Auguſtam Vindelicũ cum exercitu venit. Inde reuerſus in Aquitaniam, Pipinum filium regno priuauit. Sed inde poſtquam vxorem abdicauit, cum magna difficultate ad Aquenſe palatium regreſſus eſt. Sol defecit V. Non. Maij, & Luna XIII. Kal. Iunij.

DCCCXXXIII. Imperator initio quadrageſimæ Wormatiam venit, & ibi vxore reuocata atque exercitu congregato, contra filios ſuos ad ſe venire volentes, in Aliſatiam profectus, atque ibi à ſuis deſertus ac proditus, & in filiorum poteſtatem redactus eſt. Erat ibi cum filiis Gregorius Papa Romanus.

DCCCXXXIIII. Poſt hæc iudicio Epiſcoporum arma depoſuit, & ad agendam pœnitentiam incluſus eſt. Vxor in Italiam ducta, proximaq; æſtate ipſe relaxatus arma reſumpſit, vxorem recepit. Hludharium ad Italiã cum his qui eum ſequi volebant, redire coegit. Pugnatum eſt eodem anno cum Malfrido &

Digitized by Google

Lamberto: in quo prælio perierũt Vodo comes Aurilianenſium, & Theodo Abbas ſancti Martini Turonenſis, & alij multi.

DCCCXXXV. Imperator cum filiis ſuis Pipino & Hludouuico conuentum generalem habuit apud Lugdunum, diſpoſitiſq; ibi illarum partiũ cauſis ad Aquenſe palatium reuerſus eſt. Normanni Doreſtadum vaſtauerũt. Imperator in palatio Theodenhoue conuentum habuit, ad quem Hludharius venire non potuit, quia grauiter & vſq; ad deſperationem ægrotauit. Quo peracto, Imperator Francofurdum venit, inde ad ſanctum Macellinum & Petrum, & inde ad Ingilenheim, & inde Aquenſe palatium rediit. Normanni Anduuerpiam ciuitatem incendũt, ſimiliter & Wittham emporium iuxta oſtium Moſæ fluminis, & à Friſionibus tributum acceperunt.

DCCCXXXVI. Ticenum in Italia III. Kal. Ianuar. octies noctu tremuiſſe perhibetur. Plures ex primoribus Italiæ defuncti ſunt. Inter quos præcipui fuerunt Lantbertus & Hugus. Stella cometes in ſigno Libræ apparuit III. Id. April. & per tres noctes viſa eſt. Nordmanni tributum exactantes in Walehram inſulam venerunt, ibiq; Eggihardum eiuſdẽ loci Comitem, & Hemmingum Halpdani filium, cum aliis multis XV. Kal. Iul. occiderunt, & Doreſtadum vaſtauerunt, acceptoq; à Friſionibus tributo reuerſi ſunt. Imperator omiſſo itinere Italico Aquiſgrani hyemauit.

DCCCXXXVII. XV. Kal. Febr. veſperi terræmotus apud ſanctum Nazarium, & in Wormacenſe & Spirenſe & Lobadunenſe factus eſt. Naues contra Nordmannos ædificabantur. Optima pars regni Francorum Carlo iuueni data eſt. Hludharius &

Hluda-

Hludauuicus in valle Tridentina colloquium habuerũt, ante mediam Quadrageſimam. Imperator verò menſe Iunio Nouiomagi conuentu generali habito, conſiliis quorundam ex primoribus Francorum acquieſcens, pacti conſcriptione Hludouuico filio ſuo regnum Orientalium Francorum, quod prius cum fauore eius tenuit, interdixit. Ille autem intelligens ex inuidia conſiliantium talem prodiſſe ſententiam, edicto prius habito III. Kal. Decemb. ad Franconfurt venit. Contra quẽ Imperator quaſi ſibi aduerſantem cum exercitu veniens, Mogontiaci natalem Domini celebrauit. Pipinus quoq; filius eius Rex Aquitaniorum menſe Nouemb. eiuſdem anni defunctus eſt.

DCCCXXXVIII. Imperator verò poſt peractã feſtiuitatem Natalis Domini & Theophaniæ, VII. Id. Ianuar. cum exercitu nauigio Rhenum tranſiit, obuios habens Saxones, partim minis, partim ſuaſionibus Adalberti Comitis abductos. Quo cognito Hludouuicus nefas eſſe ſciens filium patri repugnare, cedendumq; tempori iudicans, in Baioariam ſe recepit. Imperator autem in Franconofurt veniens, ibique manens, ieiunium quadrageſimale inchoauit: inde pergens in Alamanniam, iuxta lacum Briganticum Paſcha celebrauit. Poſt Paſcha verò menſe Maio Wormatiam veniens, Hludhario filio ſuo de Italia in fidem eius venienti reconciliatur, regnumque Francorum inter eum & Carlum filium ſuum minimum diuidit, Hluthario quidem qui maior natu erat, nomini ſui dignitatem & ſedem regni tribuens, Hludouuico verò filio ſuo minori pro eo quod eum offenderat, Baioariorum prouincia tantum conceſſa. Poſt Kal. autẽ Iul. Hlutario ad Italiam

Lamberto: in quo prælio perierũt Vodo comes Aurilianenſium, & Theodo Abbas ſancti Martini Turonenſis, & alij multi.

DCCCXXXV. Imperator cum filiis ſuis Pipino & Hludouuico conuentum generalem habuit apud Lugdunum, diſpoſitisq; ibi illarum partiũ cauſis ad Aquenſe palatium reuerſus eſt. Normanni Doreſtadum vaſtauerũt. Imperator in palatio Theodenhoue conuentum habuit, ad quem Hludharius venire non potuit, quia grauiter & vſq; ad deſperationem ægrotauit. Quo peracto, Imperator Francofurdum venit, inde ad ſanctum Macellinum & Petrum, & inde ad Ingilenheim, & inde Aquenſe palatium rediit. Normanni Anduuerpiam ciuitatem incendũt, ſimiliter & Wittham emporium iuxta oſtium Moſæ fluminis, & à Friſionibus tributum acceperunt.

DCCCXXXVI. Ticenum in Italia III. Kal. Ianuar. octies noctu tremuiſſe perhibetur. Plures ex primoribus Italiæ defuncti ſunt. Inter quos præcipui fuerunt Lantbertus & Hugus. Stella cometes in ſigno Libræ apparuit III. Id. April. & per tres noctes viſa eſt. Nordmanni tributum exactantes in Walehram inſulam venerunt, ibiq; Eggihardum eiuſdẽ loci Comitem, & Hemmingum Halpdani filium, cum aliis multis XV. Kal. Iul. occiderunt, & Doreſtadum vaſtauerunt, acceptoq; à Friſionibus tributo reuerſi ſunt. Imperator omiſſo itinere Italico Aquiſgrani hyemauit.

DCCCXXXVII. XV. Kal. Febr. veſperi terræmotus apud ſanctum Nazarium, & in Wormacenſe & Spirenſe & Lobadunenſe factus eſt. Naues contra Nordmannos ædificabantur. Optima pars regni Francorum Carlo iuueni data eſt. Hludharius & Hluda-

Hludauuicus in valle Tridentina colloquium habuerũt, ante mediam Quadrageſimam. Imperator verò menſe Iunio Nouiomagi conuentu generali habito, conſiliis quorundam ex primoribus Francorum acquieſcens, pacti conſcriptione Hludouuico filio ſuo regnum Orientalium Francorum, quod prius cum fauore eius tenuit, interdixit. Ille autem intelligens ex inuidia conſiliantium talem prodiſſe ſententiam, edicto prius habito III. Kal. Decemb. ad Franconfurt venit. Contra quẽ Imperator quaſi ſibi aduerſantem cum exercitu veniens, Mogontiaci natalem Domini celebrauit. Pipinus quoq; filius eius Rex Aquitaniorum menſe Nouemb. eiuſdem anni defunctus eſt.

DCCCXXXVIII. Imperator verò poſt peractã feſtiuitatem Natalis Domini & Theophaniæ, VII. Id. Ianuar. cum exercitu nauigio Rhenum tranſiit, obuios habens Saxones, partim minis, partim ſuaſionibus Adalberti Comitis abductos. Quo cognito Hludouuicus nefas eſſe ſciens filium patri repugnare, cedendumq; tempori iudicans, in Baioariam ſe recepit. Imperator autem in Franconofurt veniens, ibique manens, ieiunium quadrageſimale inchoauit: inde pergens in Alamanniam, iuxta lacum Briganticum Paſcha celebrauit. Poſt Paſcha verò menſe Maio Wormatiam veniens, Hludhario filio ſuo de Italia in fidem eius venienti reconciliatur, regnumque Francorum inter eum & Carlum filium ſuum minimum diuidit, Hluthario quidem qui maior natu erat, nomini ſui dignitatem & ſedem regni tribuens, Hludouuico verò filio ſuo minori pro eo quod eum offenderat, Baioariorum prouincia tantum conceſſa. Poſt Kal. autẽ Iul. Hlutario ad Italiam

redeunte, Imperator aſſumpto ſecum Carlo, ad diſponendas Aquitaniorum res, Occidentem proficiſcitur. Eodem quoque anno ſtella cometes in ſigno arietis apparuit, & prodigia alia in cœlo viſa ſunt. Nam & cœlum noctu ſerenum rubuit, & per aliquot noctes igniculi plurimi inſtar ſtellarum per aërem diſcurrere videbantur.

DCCCXXXIX. Hludouuicus filius Imperatoris partem regni trans Rhenum, quaſi iure ſibi debitam affectans, per Alamanniam facto itinere venit ad Franconofurt, multorum ad ſe Orientalium Francorum animis prudenti conſilio conuerſis. Quo comperto, Imperator de Aquitania infecto negotio redire compulſus, Druogonem Archicapellanum & Adalbertum comitem cum aliis multis præmiſit ad tuendum littus Orientale Rheni fluminis, ipſe verò ſecutus in Aquiſgrani Paſcha celebrauit. Hiſce temporibus per aliquot noctes rubor aëris nimius apparuit, ita vt vnus trames ardens ab Euro, alter à Circio exoriens, in conum coirent, & quaſi coagulati ſanguinis ſpeciem in ſummitate cœli monſtrarent. Poſt Paſcha autem Imperator collecto exercitu filium per Turingiam vſque ad terminos Barbarorum perſequitur, excluſumque à finibus regni per Sclauorum terram cum magno labore Baioariã redire compellit. Ipſe verò rebus in partibus illis ordinatis, ad Salz villam regiam reuerſus dies, Letaniarum & Aſcenſionis Domini ſollemnia celebrauit. In ipſa autem vigilia Aſcenſionis Domini, hoc eſt IIII. Id. Maij, Eclipſis Solis circa ſeptimam & octauam horam diei facta eſt tam valida, vt etiam ſtellæ propter obſcuritatem ſolis viſæ ſint, rebusque color in terris mutaretur. Imperator verò illis diebus morbo

cor-

Digitized by Google

correptus ægrotare cœpit; & per Mœnum fluuium nauigio ad Franconofurt, inde poſt dies paucos in inſulam quandam Rheni fluminis prope Ingilenheim delatus, morbo inualeſcēte XII. Kal. Iul. diem vltimum clauſit, corpusq; eius Mettis ciuitatem perlatum in Baſilica ſancti Arnulfi confeſſoris honorificè ſepultum eſt. Hluttharium verò de Italia ſero venientem Franci loco patris eius ſuper ſe regnaturum ſuſcipiunt. Hunc enim ferunt Imperatorem moriētem deſignaſſe, vt poſt ſe regni gubernacula ſuſciperet, miſſis ei inſignibus regalibus, hoc eſt, ſceptro imperij, & corona. Quod fratres eius non conſentientes contra eum inſurgere parant, ac primum ei in ſuburbanis Magontiacis cum exercitu venienti, frater eius Hludouuicus cum manu valida Orientalium Francorum partem regni ab Oriente Rheni defenſurus occurrit, initoque pacto, & dilato in aliud tempus placito, Hlutharius contra Carlum Occidentem proficiſcitur, Hludouuicus verò Orientales, Francos, Alamannos, Saxones & Turingios ſibi fidelitatis iure confirmat.

DCCCXL. Interea cùm circa contigua Rheni loca præſidia poneret, & littus Orientale contra Occidentalium irruptionem defendere pararet, Hlutharius nuntij rumore permotus, omiſſa Karli inſecutione, reuerſus inchoante menſe April. iuxta Wormatiam cum exercitu clam tranſiit Rhenū, & Hludouuicum à quibuſdam ſuis proditum, ac penè circumuentum Baioariam redire coegit: poſitisq; cuſtodibus partium illarum quos ſibi fideles eſſe arbitratus eſt, denuo ad reſiſtendum Karlo, qui iam tūc vltra Moſam caſtra ponere moliebatur, ſtudia conuertit & vires. Igitur dum hæc agerentur, Hludo-

Digitized by Google

uuico per nuntios Karli ad auxilium vocato, & per Alamanniā iter facienti, Comites quos Hlutharius Furonis partium ſuarum dimiſerat, in Renenſe occurrūt cum exercitu, ortoq; prælio, Adalbertus Comes & incentor diſcordiarum occiditur, & cum eo innumerabilis multitudo hominum proſternitur, III.Id.Maij. Itaque Hludouuicus hac congreſſione victor Rhenum tranſiens, Karlo fratri auxilium laturus, in Gallias pergit. Vbi cùm conueniſſent tres fratres in regione Alcedronenſe iuxta villam Fontinatā, & de partitione regni concordare nō poſſent, renuente Hluthario, qui ſibi monarchiam vindicabat, ferro decernendum, & Dei iudicio cauſam examinandam decreuerunt. Factumq; eſt inter eos VII. Kal. Iul. prælium ingens & tanta cædes ex vtraque parte, vt nunquam ætas præſens tantam ſtragem in gente Francorum antea factam meminerit. Et Hlutharius quidem ipſa die ad Aquenſe palatium reuertitur: Hludouuicus verò & Carlus caſtris potiti, collectis ac ſepultis eorum cadaueribus qui ex ſua parte ceciderant, ab inuicem diſcedunt, & Carlo in Occidentalibus remanente, Hludouuicus quaſi mediante menſe Auguſto, venit ad villam regiam, quæ vocatur Salz. Hlutharius verò iterum ſuis vndiq; collectis Mogontiacum veniēs, Saxones cum Hluthario filio ſuo paruulo obuiam ſibi Nemeti venire præcepit. Ipſe autem Rhenum tranſiens, quaſi Hludouuicum fratrem ſuum vſque ad exteras nationes fugaturus, infecto negotio redit Wormatiam, vbi celebratis filiæ ſuæ nuptiis, rurſus contra Carlum in Gallias pergit: vbi toto hyberno tempore inani labore conſumpto, Aquiſgrani reuertitur. Cometes ſtella VIII. Kal. Ianuar. ſub ſigno Aquarij apparuit.

DCCCXLII.

DCCCXLII. Hludouuicus verò videns Hlutariũ in priſtina pertinacia perdurantem, nec adhuc velle deſiſtere victum, collecta Orientalium non modica manu, Rhenũ tranſiit, ciuitates in Occidentali Rheni littore poſitas, quæ partibus Hluthar ij fauebãt, in deditionem accipit, occurritq; ei Carlus apud vrbẽ Argentoratũ, quæ nunc Strazburgus vocatur: vnde pari intentione pergentes, Hlutharium in villa Sentiaca morantẽ & à ſuis deſertum, in quibus non parũ confidebat, fugere cõpellunt, XVII. Kal. April. Putantes autẽ eum, vt fama vulgabat, rebus deſperatis Italiã petere, partẽ regni quam habuit eatenus, inter ſe diſpertiunt. Hlutharius verò collecto fido ſatis exercitu, apud Madaſconam Galliæ vrbem conſedit. Quem cõſecuti fratres ſui cùm iam vidiſſent proniorẽ ad faciẽdam cum eis pacem, fœdus inire maluerunt, quàm diutius cõtentionibus deſeruire, ea tamẽ conditione, vt è partibus ſingulorũ XL. ex primoribus electi in vnũ conuenientes regnũ æqualiter deſcriberent, quo facilius poſtmodũ inter eos pari ſorte diuideretur. Quibus geſtis, Hludouuicus inde reuerſus menſe Auguſto in villã quæ vocatur Salz, habito generali conuentu, in Saxoniã pergens, validiſſimam cõſpirationem libertorũ legitimos dominos opprimere conantium, auctoribus factionis capitali ſententia damnatis, fortiter cõpeſcuit. Circa autumnum verò apud Wormatiam Karolo fratri occurrit, Hluthario in villa Thiotonis morante, cum miſſi eorum in Confluente caſtello conuenientes de partitione regni cõcordare non poſſent, dilato in aliud tempus placito, ſinguli ad ſua reuertuntur. Eodem anno Eclipſis Lunę facta eſt in Kal. April. V. feria ante Paſcha, decima hora noctis.

Digitized by Google

DCCCXLIII. Deſcripto regno à primoribus, & in tres partes diuiſo, apud Virdunum Galliæ ciuitatem, tres Reges menſe Auguſto conuenientes, regnum inter ſe diſpertiunt: & Hludouuicus quidem Orientalem partem accepit, Karlus verò Occidentalem tenuit, Hlutarius qui maior natu erat, mediã inter eos ſortitus eſt portionem: factaq; inter ſe pace & iuramento confirmata, ſinguli ad diſponendas tuendasque regni ſui partes reuertuntur. Karlus Aquitaniam, quaſi ad partem regni ſui iure pertinentem, affectans, Pipino nepoti ſuo moleſtus efficitur, eumque crebris incurſionibus infeſtans, grande detrimentum proprij ſæpe pertulit exercitus. Gregorius Papa obiit, in cuius locum ſubrogatus eſt Sergius: & Mauri Beneuentum occupauerunt.

DCCCXLIIII. Karlus Bernhardum Barcenonẽſem ducem incautum, & nihil ab eo mali ſuſpicantem occidit. Pipini duces Kalli exercitum ſuperant VII. Id. Iunij. in quo prælio ceciderunt Hugo Abbas patruus Kalli, & Rihboto Abbas, Raban quoque ſignifer, cum aliis multis ex nobilibus. Hludouuicus Adobodritos defectionem molientes bello perdomuit, occiſo rege eorum Gozzomuil, terramq; illorum & populum ſibi diuinitus ſubiugatum per Duces ordinauit. Hrabanus quoq; ſophiſta, & ſui temporis poëtarum nulli ſecundus, librum quem de laude ſanctæ crucis Chriſti figurarum varietate diſtinctum difficili & mirando poëmate compoſuit, per Aſcrihum & Hrüodbertum monachos monaſterij Fuldenſis, Sergio Papæ ſancto Petro offerendum tranſmiſit.

DCCCXLV. Normanni regnum Kalli vaſtantes per Sequanam vſque Pariſios nauigio venerunt, &

tam

Digitized by Google

tam ab ipſo, quàm incolis terræ accepta pecunia copioſa, cum pace diſceſſerunt. In Freſia quoque tribus præliis conflixerunt, in primo quidem victi, in ſecūdis verò duobus ſuperiores effecti magnam hominum multitudinem proſtrauerūt. Caſtellum etiam in Saxonia quod vocatur Hammaburg, populati, nec inulti reuerſi ſunt. Karlus cum Brittonibus conflixit, & cum grandi damno exercitus ſui, ipſe cum paucis vix euaſit. Hludouuicus XIIII. ex ducibus Boëmanorum cum hominibus ſuis Chriſtianam religionem deſiderantes ſuſcepit, & in octauis Theophaniæ baptizari iuſſit. Tempore verò autumni, in Saxonia apud Padraprunno generale placitum habuit, vbi fratrum ſuorum & Normannorum, Sclauorum quoque & Bulgarorum legationes ſuſcepit, audiuit & abſoluit. Hlutarius Solcratum ducem Arelatenſem & reliquos comites illarum partium rebellare molientes in deditionem accepit, & prout voluit, Prouinciam ordinauit.

DCCCXLVI. Giſalbertus vaſſallus Karli filiam Hlutharij Imperatoris rapuit, & in Aquitaniam profectus, in coniugem accepit. Hludouuicus Occidentem profectus menſe Martio cum Karlo placitum habuit, in quo vterque eorum publicè conteſtatus eſt, ſuæ non fuiſſe voluntatis quo Giſalbertus filiæ Hlutharij iungeretur, vt his auditis, Hlutharius placari facilius potuiſſet. Inde reuerſus iuxta lacum Briganticum II. Non. April. Paſcha celebrauit, poſtea, cum Hluthario locutus, volens eum cum Karlo pacificare, cùm res non haberet effectum, circa medium menſem Auguſt. cum exercitu ad Sclauos Margenſes defectionem molientes profectus eſt. Vbi ordinatis, & iuxta libitum ſuum compoſitis

rebus, ducem eis cõſtituit Raſticem nepotem Moimari. Inde per Boïmanos cum grandi difficultate & magno damno exercitus ſui reuerſus eſt. His temporibus Mauri Romam cum exercitu veniẽtes, cùm non poſſent vrbem inrumpere; Eccleſiam ſancti Petri vaſtauerunt.

DCCCXLVII. Hic annus à bellis quieuit, quem Hlutharius & Hludouuicus mutua familiaritate tranſegerunt. Nam vterque eorum ad domum alterius inuitatus, conuiuiis & muneribus Regiis honoratus eſt. Hludouuicus tamen Hlutharium & Karlum, ita vt voluit pacificare non potuit, renuente Hluthario propter iniuriam ſibi à Gisberto vaſſallo Karli in raptu filiæ ſuæ factam. Normanni Doreſtatum incendentes vaſtauerunt. Otgarius Mogontiacenſis Epiſcopus XI. Kal. Maij obiit, in cuius locum Hrabanus ordinatus eſt, V. Kal. Iul. qui, in eodem anno, iubente Hludouuico Rege, apud Mogontiacum ſynodum habuit circa Kal. Oct. Per idem tempus mulier quædam de Alamanniæ partibus, nomine Thiota, Pſeudo-prophetiſſa Mogontiacum venit, quæ Salomonis Epiſcopi parochiam ſuis vaticiniis non minimè turbauerat. Nam certum conſummationis ſeculi diem, aliaque perplura Dei ſolius noticiæ cognita, quaſi diuinitus ſibi reuelata, ſcire ſe fatebatur, & eodem anno vltimum diem mundo imminere prædicabat. Vnde multi plebei vtriuſque ſexus timore perculſi ad eam venientes munera illi ferebant, ſeque orationibus illius commendabant, & quod grauius eſt, ſacri ordinis viri doctrinas Eccleſiaſticas poſtponentes, illam quaſi magiſtram cœlitus deſtinatam ſequebantur. Hæc in præſentiam Epiſcoporum apud ſan-

ctum

Digitized by Google

ctum Albanum deducta, & diligenter de ſuis aſſertionibus requiſita, presbyterum quendam ſibi ea ſuggeſſiſſe, & ſe talia quæſtus cauſſa narraſſe profeſſa eſt. Quapropter ſynodali iudicio publicis cæſa flagellis, miniſterium prædicationis quod irrationabiliter arripuit, & ſibi contra morem Eccleſiaſticum vindicare præſumpſit, cum dedecore amiſit, ſuisque vaticiniis tandem confuſa finem impoſuit.

DCCCXLVIII. Hlutharius & Hludouuicus menſe Februario colloquium habuerunt in Confluente caſtello, vbi pars Hlutharij illud quidem, ſicut fama vulgabat, maximè moliebatur, vt Hludouuicus, poſthabita Karli amicitia, ſibi germanitatis iure ſociaretur. Hludouuicus verò memor pacti quod cum Karlo dudum cum adteſtatione diuini nominis inierat, ſuaſoria machinamenta ingenioſe declinans, finito colloquio, ad ſuos reuerſus, eos expeditione contriuit, legatosq; pacis gratia mittere, & obſides dare coëgit. Circa Kal. autem Octob. generale placitum habuit apud Mogontiacum, in quo legatos fratrum ſuorum & Nordmannorum Sclauorumque ſuſcepit, audiuit & abſoluit. Homines etiam Hrabani Epiſcopi aduerſus dominum ſuum conſpirantes, publicè conuictos cum eo pacificauit. Legatos ſuos ad fratrem ſuum Hlutharium in Theotonis villa placitum habentem pro Gislaberto qui eodem anno ad fidem eius venerat, reconciliationis gratia direxit. Goteſcalcus quoq; quidam presbyter de prædeſtinatione Dei prauè ſentiens, & tam bonos ad vitam quàm malos ad mortem perpetuam ineuitabiliter à Deo prædeſtinatos eſſe affirmans, in conuentu Epiſcoporum rationabiliter, vt pluri-

Digitized by Google

mis viſum eſt, conuictus & ad proprium Epiſcopum Ingumarum Remis tranſmiſſus eſt, prius tamen iuramento confirmans ne in regnum Hludouuici vltra rediret.

DCCCXLIX. Boemani more ſolito fidẽ mentiẽtes cõtra Francos rebellare moliuntur. Ad quorum perfidos motus cõprimendos Hernuſtus dux partiũ illarũ, & inter amicos Regis primus, Comitesq; non pauci atque Abbates cum exercitu copioſo mittuntur. Barbari verò pro pace & ſecuritate ſua obſides ſe daturos & imperata facturos per legatos ad Thachulfum directos promittunt, cui præ cęteris credebant, quaſi ſcienti leges & conſuetudines Sclauicæ gentis. Erat quippe dux Sorabici limitis, ſed in illa expeditione iam tunc grauiter vulneratus. Nam pridie cùm exercitus vallum hoſtium vi magna inrumperet, & reſiſtentibus aduerſariis ex vtraque parte multi ſine diſcretione ſauciarentur, ipſe in ſiniſtro genu ſagitta percuſſus eſt. Cum legatis verò qui miſſi fuerant, quo minus ab eis debilitas eius deprehenderetur, equo ſedens ſimulata ſanitate locutus eſt: cumque quibuſdam ex primatibus per miſſos ſuos legatorum verba nuntiaſſet, indignati ſunt aliqui eorum aduerſus eum, quaſi cæteris pręferri cupiens, ſummam rerum gerendarum in ſe vellet inclinare, & citato impetu, inconſultis cæteris, bellum hoſtibus paci ſtudentibus intulerunt, ſtatimque experti ſunt quid ſine timore Dei, propria diſcordium poſſit virtus & audacia. hoſtes enim effecti ſuperiores, cædendo perſecuti ſunt eos vſque in caſtra, occiſorumque ſpolia in conſpectu eorum ſecuri detrahẽtes, tantis eos terroribus affecerunt, vt euadendi ſpe penitus priuarentur. Vnde coacti obſides dabant eis à qui-

à quibus ſuſcipere dedignati ſunt, vt inlæſi ab hoſtibus, & via tantum publica pergentes in patriam reuerti potuiſſent. Et vt maior confuſio ſuperbientibus, & de ſua virtute præſumentibus fieret, contigit eodem anno poſt non multi temporis ſpatium in villa Hohſtedi, quæ in territorio Mogontiaco, ſpiritum nequam per os cuiuſdam arreptitij proteſtari, bello ſe Boematico præfuiſſe, ſociosque ſuos ſpiritum ſuperbiæ atque diſcordiæ fuiſſe, quorum doloſis machinationibus Franci Boemanis terga vertiſſent.

DCCCL. Roruc natione Nordmannus, qui temporibus Hludouuici Imperatoris cum fratre Harialdo vicum Doreſtadum iure beneficij tenuit, poſt obitum Imperatoris defuncto fratre apud Luthariũ qui patri ſucceſſit in regno, proditionis crimine falſo, vt fama eſt, inſimulatus, tentus & in cuſtodiam miſſus eſt: vnde fuga lapſus in fidem Hludouuici regis Orientalium Francorum veniens, cùm per annos aliquot ibi moraretur, & inter Saxones qui confines Nordmannis ſunt, manſitaret, collecta Danigenarum non modica manu, cœpit piraticam exercere, & loca regni Lutharij Septentrionalis Oceani littoribus contigua vaſtare: venitque per oſtia Rheni fluminis Doreſtadum, & occupauit eam atque poſſedit. Et cùm à Luthario principe ſine periculo ſuorum non poſſet expelli, cum conſilio ſenatus legatis mediantibus in fidem receptus eſt, ea conditione vt tributis cæterisque negotiis ad Regis ærarium pertinentibus fideliter inſeruiret, & piraticis Danorum incurſionibus obuiando reſiſteret. Normanni Godafrido duce per Sequanam aſcendentes, regnũ Karli prædantur, ad quorum expulſionem Lutha-

Digitized by Google

rius in auxilium vocatus; cùm ſibi pugnandum eſſe cum hoſte putaret, Karlus clam mutato cõſilio Godafridum cum ſuis in ſocietatem regni ſuſcepit, & terram eis ad inhabitandum delegauit. Lutharius verò aduentum ſuum illo ſuperuacuum videns, ad propria reuerſus eſt. Eodem anno grauiſſima fames Germaniæ populos oppreſſit; maximè circa Rhenum habitantes. Nam vnus modius de frumento Mogonciaci vendebatur decem ſiclis argenti. Morabatur autem eo tempore Rabanus Archiepiſcopus in quadam villa parochiæ ſuæ cui vocabulum eſt Winzella, & pauperes de diuerſis locis venientes ſuſcipiens quotidie pluſquam trecentos alimento ſuſtentabat, exceptis his qui in præſentia illius veſcebantur aſſiduè. Venit autem & mulier quædam penè conſumpta inedia cum puerulo paruulo, inter cęteros refocillari deſiderans: Quæ prius quàm limen portæ tranſcenderet, præ nimia imbecillitate corruens ſpiritum exhalauit, puer verò mamillam matris mortuæ quaſi viuentis de ſinu protrahens & ſugere tentans multos intuentes gemere ac flere coëgit. Quidam etiam in illis diebus de Grabfeldon cum vxore ſua & filio tenero in Turingiam proficiſcens, vt malum inopiæ temperare poſſet, vxorem in itinere in quadam ſilua poſitus ſic affatus eſt: Nonne, inquit, melius eſt vt puerum iſtum occidamus & manducemus carnes eius, quàm omnes inedia conſumamur? Illa verò contradicente ne tantum ſcelus committeret, tandem vrgente fame filium de brachiis maternis per vim rapuit, & voluntatem opere compleſſet, niſi Deus illum ſua miſeratione præueniſſet. Nam, ſicut idem poſtea in Thuringia poſitus pluri mis retulit, cùm euaginaſſet gladium vt mactaret filium,

Digitized by Google

lium, & in ancipiti poſitus necem diſtuliſſet, vidit eminus duos lupos ſuper vna cerua ſtantes, & lacerantes carnes eius, ſtatimque parcens filio ad cadauer ceruæ cucurrit, & lupos inde abigẽs, tulit de carnibus prægustatis, & cum incolumi filio ad vxorem reuerſus eſt. Primus enim, quando filium tulerat de manibus matris, paululum ab ea declinauerat, ne illa morientem puerum videret vel audiret. At illa, veniente marito, videns recentes carnes & cruore profuſas, putabat filium occiſum, & cecidit retrorſum pene exanimis. Ille autem accedens conſolatus eſt eam; & erigens illam, oſtendit ei puerum viuentem. Tunc illa reſumpto ſpiritu Deo gratias egit, quia filium ſanum recipere meruit: nec minus ille, quòd eum Deus à liberi interfectione innocuum dignatus eſt conſeruare. Ambo tamen de carnibus lege prohibitis neceſſitate coacti ſe recrearunt.

DCCCLI. Sorabi Francorum fines crebris incurſionibus atque incendiis infeſtant. Vnde Rex commotus cum exercitu per Turingiam iter faciens, terram eorum ingreſſus, graui eos obſidione fatigauit, perditisq; frugibus & omni ſpe adẽpta, magis eos fame quàm ferro perdomuit. Pipinus Rex Aquitaniæ comprehenſus à ſuis, Carlo Regi cum regno traditur, effectusq; clericus Sueſſioni in monaſterio ſancti Medardi retruditur. Similiter & Carlus frater eius iunior, cùm de regno Luthariȷ profectus, fratrẽ inuiſere diſpoſuiſſet, tentus eſt à cõmitibus Caroli Regis, & illo iubente tonſus in Corbienſe monaſterio miſſus eſt in cuſtodiam.

DCCCLII. Genaldus Nordmannus qui ſuperioribus annis iram domini ſui Horuc Danorum Regis fugiens, ad Regem Hludauuicum ſe contulit, ab eo

Digitized by Google

benignè ſuſceptus, baptizatus, ac fidei Sacramentis imbutus eſt: cùm per plures annos honorificè inter Francos haberetur, tandem principibus Borealium partium, & cuſtodibus Danici limitis, quaſi lubricę fidei & molimine proditionis cœpit eſſe ſuſpectus: vnde & ab eis occiſus eſt. Habita eſt autem & Synodus ex voluntate atque præcepto eiuſdem ſereniſſimi principis in ciuitate Mogontia metropoli Germaniæ, præſidente Rabano venerabili eiuſdem vrbis Archiepiſcopo cum omnibus Epiſcopis atque Abbatibus Orientalis Franciæ, Baioariæ & Saxonię: & illi quidem de abſoluendis quæſtionibus eccleſiaſticè tractatum habebant, Rex verò cum principibus & præfectis prouinciarum publicis cauſis litibuſque componendis inſiſtens, poſtquam Synodalia eorum decreta ſuo iudico comprobauit, & legationes Bulgarorum Sclauorumque audiuit & abſoluit, Baioariam reuerſus eſt: vbi ordinatis & diſpoſitis quæ videbantur neceſſaria, ſine mora rediens per alueum Rheni fluminis nauigio venit Coloniam. Vbi cum quibuſdam ex Lotharij fratris ſui principibus habita locutione, profectus eſt in Saxoniam ob eorum vel maximè cauſas vindicandas, qui à prauis & ſubdolis * iudicium neglecti & multis modis, vt dicunt, legis ſuæ dilationibus decepti, graues atque diuturnas patiebantur iniurias. Suberant etiam & aliæ cauſæ ad ſe ipſum ſpecialiter aſpicientes, poſſeſſiones videlicet ab auita vel paterna proprietate iure hęreditario ſibi derelictæ, quas oportuit ab iniquis peruaſoribus iuſta repetitione legitimo domino reſtitui. Igitur in loco qui appellatur Nimia ſuper amnem, quem Cornelius Tacitus ſcriptor rerũ à Romanis in ea gente geſtarum, Viſurgim, moderni ve-

hi verò Wiſuracha vocant, habito generali conuentu, tam cauſas populi ad ſe perlatas iuſto abſoluit examine, quàm ad ſe pertinentes poſſeſſiones iuridicorum gentis decreto recepit. Inde tranſiens per Angros, Harudos, Suabos & Holſingos, & per mãſiones ſingulas, prout ſe præbuit opportunitas, cauſas populi iudicãs, Thuringiam ingreditur: Vbi apud Erpfesfurt habito conuentu, decreuit inter alia, vt nullus præfectus in ſua præfectura, aut quæſtionarius infra quæſturam ſuam alicuius cauſam aduocati nomine ſuſciperet agendam: in alienis verò præfecturis vel quæſturis ſinguli pro ſua voluntate, aliorum cauſis agendis haberent facultatem. Inde profectus diem natalis Domini in Reganesburg celebrauit.

DCCCLIII. Nordmanni per Ligerem fluuium venientes Turonum Galliæ ciuitatem prædantur, & inter alias ædes, Eccleſiam quoq; ſancti Martini cõfeſſoris, nemine reſiſtente, ſuccendunt. Aquitanorum legati Ludouuicum Regem crebris ſupplicationibus ſollicitant, vt aut ipſe ſuper eos regnum ſuſciperet, aut filium ſuum mitteret, qui eos à Karli regis tyrannide liberaret: ne fortè ab extraneis & inimicis fidei, cum periculo Chriſtianitatis, quærere cogerentur auxilia, quæ ab orthodoxis & legitimis dominis inuenire nequirent. Hemmo Haberenſis Epiſcopus v. Kal. April. defunctus eſt, in cuius locũ Hildigim Epiſcopus eſt ordinatus. Reginbericor Epiſcopus VI. Kal. Septemb. de hoc mundo tranſiens, Folchardum ſucceſſorem reliquit. Hadauuart quoque Minidenſis Epiſcopus XIIII. Kal. Octob. diem clauſit vltimum, cathedramque ſuam Theotrito dimiſit. In Kal. autem Septemb. baſilicam ſancti Bo-

Digitized by Google

nefacij martyris noctu fures ingreſſi, partem de theſauro Eccleſiæ abſtulerunt, & ita hactenus res latet, vt neq; auctores facti inueſtigari, neq; pecuniæ aliquod poſſit indicium reperiri.

DCCCLIIII. Hluduuuicus filius Hludauuici regis ad Aquitaniam pergit, volens experiri ſi vera eſſent, quæ patri ſuo per legatos gentis promittebantur. Cum ergo veniſſet, & non eſſet ſuſceptus niſi ab ea tantum ſola cognatione quam Karlus maximè offendit propter interfectionem Gozberti eorum propinqui, quem iuſſit occidi, cæteris omnibus ad ſuſceptionem eius diſſimulantibus, aduentum ſuum illo ſuperuacuum fuiſſe ratus, cum ſuis ſe circa tempus autumni in Franciam recepit. Nordmanni, qui continuis XX. annis regni Francorum fines per loca nauibus acceſſibilia cædibus & incendiis atq; rapinis crudeliter vaſtabant, congregati de regionibus, per quas prædandi cupiditate diſperſi fuerant, in patriã ſuam reuerſi ſunt: Ibiq; inter Horuc regem Danorum & Guduym filium fratris eius qui * . coætaneus ab eo regno pulſus piratico more vixit, orta cõtentione ita ſe mutua cæde mactauerunt, vt vulgus quidem promiſcuum innumerabile caderet, de ſtirpe verò regia niſi vnus puer nullus remaneret, Domino ſanctorum virorum ſuorum iniurias vlciſcente, & aduerſariis digna factis retribuente.

DCCCLV. Apud Mogontiacum terra vicies tremuiſſe perhibetur. Aëris inſolita commotio turbinibus ac tempeſtatibus plagiſque grandinum multis damnum intulit. Fulminum ictibus ædes plurimæ crematę ſunt, inter quas baſilica ſancti Chiliani martyris Nonis Iuniis, clero laudes veſpertinas celebrãte, repentino ictu percuſſa & ſuccenſa eſt: & mirum

in mo-

Digitized by Google

In modum ſub laquearibus domus ignis pendulus inlæſa materia tamdiu oberrabat, donec oſſa ſancti martyris, & totius Eccleſiæ theſaurus efferretur inlæſus. Clericorum quoque nonnulli fulmine tacti; inlæſis veſtibus, per diuerſa membrorum loca graues combuſturas habuiſſe reperti ſunt. Fertur etiam quendam in illis regionibus hominem ita cœleſti igne combuſtum, vt conſumpto corpore veſtis ab igne remaneret inlæſa. Sequentis verò menſis die octaua inſtante ſollemnitate natalis eiuſdem martyris, muros Eccleſiæ, quos prius cæleſtis non conſumpſit ignis, ſubitò terribilis exorta tempeſtas funditus euertit. Quam ruinam mors Epiſcopi Gozbaldi ſubſecuta eſt, qui tertio de hinc menſe, id eſt, XII. Kal. Octob. præſentem vitam finiens, Harnum diſcipulum ſuum ſibi ſucceſſorem reliquit. Rex quoq; Ludouuicus in Sclauos Margétes contra Raticen ducem eorum ſibi rebellantem, parum proſperè ducto exercitu, ſine victoria rediit, malens aduerſarium firmiſſimo, vt fertur, vallo munitum, ad tempus dimittere, quàm militum ſuorum periculosè pugnando damna ſuſtinere. Magnam tamen prouinciæ partem prædis & incendiis vaſtauit exercitus, nec paruam multitudinem hoſtium caſtra Regis inuadere cupientium vſque ad internecionem deleuit, ſed non impune: quia poſt reditum Regis, Raſtices cum ſuis inſecutus plurima trans Danuuium finitimorum loca prædando vaſtauit. Menſe verò Octob. XVI. Kal. Nouemb. per totam noctem igniculi inſtar ſpiculorum Occidentem verſus per aërem denſiſſimè ferebantur. Hlutharius Imperator renuncians omnibus quæ habuit, Prumienſe monaſterium ingreſſus, effectuſq;

Digitized by Google

ibi monachus, VI. Kal. Octob. mortalem hominem exuit, & ad vitam perrexit æternam. Principes autē & optimates regni, filium eius Lutharium ſuper ſe regnare cupientes, ad Ludouuicum Regem Orientalium Francorum patruum eius in Franconofurt eum adducentes; cum conſenſu & fauore illius ſibi regnare conſentiunt.

DCCCLVI. Menſe Februario IIII. die menſis defunctus eſt Hrabanus Archiepiſcopus Mogontiacenſis Eccleſiæ; habens in Epiſcopatu annos IX. menſem vnum & dies quatuor: cui ſucceſſit Karlus magis ex voluntate Regis & conſiliariorum eius, quàm ex conſenſu & electione cleri & populi. Deceſſit autem & Hatto Abbas Fuldenſis cœnobij, pridie Id. April. in cuius locum per electionem fratrum & auctoritatem regiam ordinatus eſt Thioto vnus ex ipſis monachis. Menſe verò Auguſto Hludouuicus Rex collecto exercitu, per Sorabos iter faciens, Ducibus eorum ſibi cõiunctis, Dalmatas prælio ſuperat, acceptisq; obſidibus tributarios fecit. Inde per Boëmanos tranſiens, nonnullos ex eorũ ducibus in deditionem accepit. In qua expeditione perierunt Comites Bardo & Erpf, cum aliis quàmpluribus.

DCCCLVII. Rex Hludouuicus menſe Februario colloquium habuit in Confluente caſtello cum Luthario nepote ſuo. Tempore verò Quadrageſimæ placitum habuit apud Wangionum ciuitatem. Ruoruc Nordmannus qui præerat Doreſtado, cum conſenſu domini ſui Lutharij Regis claſſem duxit in fines Danorum, & conſentiente Horico Danorum Rege, partem regni quę eſt inter mare & Egidoram cum ſociis ſuis poſſedit. Orgarius Epiſcopus & Hrudol-

Digitized by Google

podoltus Comes Palatij, & Hernuſtus filius Hernuſti Ducis, cum hominibus ſuis & Boëmanis miſſi, ciuitatem Wiztrachi Ducis ab annis multis rebellem occupauerunt, expulſo ab ea Scala-Iugato filio Ducis Wiztrachi, qui tyrannidem tunc in ea exercebat. Quo per fugam lapſo, & ad Raſticen ſe conferente, frater ejus qui ab eo patria pulſus apud Cziztiborũ Sorabum exulabat, ad regem fideliter veniens loco fratris Dux conſtituitur. Habita eſt autem & ſynodus apud Mogontiacum circa Kal. Octob. præſidente Carolo Archiepiſcopo, vbi inter alia quæ ventilata ſunt de iure eccleſiaſtico, præſentata eſt epiſtola Guntharij Colonienſis Epiſcopi ad Altfridum Epiſcopum directa, in qua legebatur, contigiſſe Coloniæ XVII. Kal. Octob. terribilem valde tempeſtatem: populo cuncto præ nimio horrore in baſilicam ſancti Petri confugiente, &, ſignis Eccleſiæ concrepantibus, vnanimiter Dei miſericordiam implorante, ſubito fulmen informe ignei draconis inſtar baſilicam ſcidiſſe ac penetraſſe, atque ex omni illa multitudine tres homines diuerſis quidem locis, ſed vno ictu in mortem deieciſſe, presbyterum ſcilicet iuxta altare ſancti Petri, diaconum verò ad altare ſancti Dionyſij, laicum autem ad altare ſanctæ Mariæ; alios etiam numero ſex, eodem impetu ita proſtrauiſſe, vt elati ſemiuiui vix conualeſcerent. Feruntur & alia prodigia his temporibus Treuiri contigiſſe, quæ ideo ſcribere diſtuli, quia de eis certum nuncium non habui.

DCCCLVIII. In Kalendis Ianuariis terræmotus magnus factus eſt per ciuitates & regiones diuerſas, maximus tamen apud Mogontiacum, vbi maceriæ antiquæ ſciſſæ ſunt, & Eccleſia ſancti Albani marty-

Digitized by Google

ris ita concuſſa eſt, vt murus de faſtigio cadens, oratorium ſancti Michaëlis ad occidentem baſilicæ bicameratum cum tecto & laquearibus ruina ſua confringens terræ coæquaret. Menſe autem Februario Rex cum quibuſdam conſiliariis ſuis in Forhheim colloquium habuit. Inde condicto placito & deſignatis ad hoc ſpecialiter Comitibus, in villa Alamanniæ quæ vocatur Vlma, Notingum Epiſcopum & Eburhardum Comitem miſſos Ludauuici nepotis ſui ſuſcepit & audiuit. Poſt mediam autem Quadrageſimam venit in Franconofurt, & ibi Paſcha celebrauit. Interea miſſi quos ad Lutharium nepotem ſuum directos habuit, veniunt, eumque iuxta condictum, in Confluente caſtello Regi occurſurum eſſe nunciarunt. Rege autem promiſſionibus eius credente, & ante dies Letaniarum ad condictum diem & locum veniente; Lutharius promiſſa mentitus, neque ipſe venit, neque de ſuis aliquem mittere voluit. Fœdus enim cum Carlo contra Regem iniit, quod vterque eorum iuramento firmauit. Qui cùm ſe vidiſſet inluſum eſſe, reuerſus in Franconofurt cùm multa de vtilitate regni cum ſuis tractaret atque diſponeret, tunc etiam decreuit tres exercitus in diuerſos regni ſui terminos eſſe mittendos, vnum quidem per Karlmannum filium ſuum ſeniorem in Sclauos Margentes contra Raſticen, alterum verò per Ludauuicum filium ſuum minorem in Obodritos & Linones; tertium autem per Tracholfum in Sorabos dicto obedire nolentes, vt ſedatis extrinſecus aduerſariorum tumultibus, facilius intrinſecus regni gubernacula diſponeret. Menſe autem Iulio collectis & ordinatis exercitibus ireque profectis, repente die media ſubiit Regem curarum maxima moles.

moles. Legati enim ab Occidente venerunt Edalhartus Abbas & Oto Comes, poſtulantes eum, vt populo periclitanti & in anguſtia poſito præſentia ſua ſubueniret. Quod niſi celeriter fieret, & ex parte eius ſpe liberationis priuarentur, à paganis cum periculo Chriſtianitatis quærere deberent defenſionem quam à legitimis & orthodoxis dominis inuenire non poſſent. Tyrannidem enim Karoli ſe diutius ferre non poſſe teſtati ſunt, quia quod ex eis pagani extrinſecus, nemine reſiſtere aut ſcutum opponente, prædando, captiuando, occidendo, atq; vendendo reliquiſſent, ille intrinſecus ſubdole ſequiendo * videndo diſperderet, nec quenquam eſſe in omni populo qui iam promiſſionibus aut iuramentis eius fidem adhiberet, cũctis de bonitate illius in deſperationem cadentibus. Quibus auditis Rex grauiter conturbatus eſt. Duplici enim premebatur anguſtia, quoniam ſi populi votis acquieſceret, contra fratrem, quod impium eſſet, agere deberet: ſi autem fratri parceret, à periclitantis populi liberatione, quod ęque impium eſſet, ceſſare deberet. Ad hoc acceſſit etiã non modicus anguſtiarũ cumulus, vulgi videlicet æſtimatio, ſuſpicãtis totũ quod actum fuerit in huiuſmodi negotio, non voto fieri populo cõdolentis, ſed ſola intẽtione regnum dilatare cupientis. Quod longe aliter eſſe quàm ſe vulgi fert opinio, cuncti conſiliorum Regis conſcij veraci ſermone teſtantur. In iſta igitur curarum moleſtia poſitus, tandem conſilio ſapientium acquieſcens, ſimul & conſcientiæ ſuæ puritate præditus maluit multorũ vtilitatibus conſulere, quàm vnius hominis pertinaciæ conſentire: precibuſque legatorum fauens, votis populi præſentiam eius deſiderantis, cum di-

Digitized by Google

uino adiutorio ſe adfuturum promiſit. Mediante autem menſe Auguſto Wangioni collecto comitatu per Aliſatiam profectus: venit in Galliam ad villam regiam, in regno Karoli, quæ vocatur Panticona, vbi occurrerunt ei ferè omnes primates partium illarum, exceptis eis quos tunc Karolus ſecum in præſidio habuit, pugnans contra Normannos ſupra Ligerem fluuium. qui vt audiuit Ludauuicum eſſe intra terminos regni ſui, dimiſſa obſidione, cum exercitu occurrit in loco qui vocatur Briacus, viſaque multitudine Orientalium ſimul & eorum qui è ſuis contra tyrannidem eius coniurauerant, cùm ſe virtute cerneret imparem, nec poſſe ſine grandi periculo ſuorum cum fratris copiis in acie congredi, depoſito tamen & quaſi ad pugnandum milite ordinato, ipſe quidem cum paucis latenter abſceſſit. Exercitus verò in loco certaminis derelictus, cognito ducis abſceſſu ad Ludouicum tranſiuit. Ille verò ſedato impetu populi Karlum perſequi cupientis, ad diſponénda regni negotia, quaſi libera vtens poteſtate, diligentiam curamque conuertit. Et primùm quidem nimis incauta ductus ſecuritate, omne robur totius exercitus, quem ab Oriente ſecum adduxerat, remiſit in patriam, fruſtra in deſertores & proprij domini proditores ſpei ſuæ fiduciam ponens, quorum etiam conſilio ibi decreuit hyemare, ignarus per omnia imminentis ſibi periculi quod ei parabatur ex parte Karoli, cuius animum ad vltionem iniuriarum ſuarum erexerat filij Conradi Comitis, Ludouuicum ſecurum & paucos eſſe qui cum eo ex ſuis remanſerant indicantes: quos ille quidem quaſi ſibi fideles ad explorandos, ſibique renuntiandos actus Karli tranſmiſerat. Illi verò fidem mentiti &

Karlo

Karlo coniuncti, quomodo Ludouuicus ex improuiſo cum multitudine exercitus obrueretur, tota intentione moliebantur. Interea nuntiatum eſt ei in Oriente rempublicam Sorabici limitis eſſe turbatã, eo quòd Sorabi, duce eius Eziſtiboro nomine, ſibi fideliſſimo, inſidioſe perempto, defectionem meditarẽtur. Ac per hoc, ille quidem ad comprimendam ſeditionem exortam, in regnum ſuum quanta potuit celeritate regreſſus eſt. Karlus verò poſt diſceſſum eius ſedem regni ſui nullo aduerſante ſine difficultate recepit. Villa quædam haud procul ab vrbe Pinguia ſita eſt Caput montium vocata, eo quòd ibi montes per alueum fluminis Rheni tendentes, initium habent, quam vulgus corruptè Cammunzi nominare ſolet, vbi malignus ſpiritus eiuſdem nequitiæ ſuæ oſtendit indicium. Nam primùm quidem lapides iaciendo & parietes domorum quaſi malleo pulſando, hominibus loci illius infeſtus efficitur; deinde verò manifeſtè loqui, & furtim ſublata quibuſdam prodere, poſt hæc diſcordias inter habitatores eiuſdem loci ſeminare: denique omnium animos contra vnum hominem concitauit, quaſi peccatis illius exigentibus cæteri talia paterentur. Et vt maius odium aduerſus eum excitaret, in quamcunq; domum idem intrauit, ſtatim malignus ſpiritus illam excuſſit. Igitur ex neceſſitate coactus cum vxore & filiis foris manſit in agris, omnibus propinquis ſuis ſub tectum ſuum illum ſuſcipere timentibus. Sed nec ibi tutus fuiſſe permiſſus eſt. Nam cùm vniuerſas fruges ſuas congregaſſet, & in aceruos collegiſſet, ſpiritus nequam ex improuiſo veniens cunctas incendit. Vt autem animos vicinorum illum interficere cupientium placare potuiſſet, idem ipſe, ferro

feruente, de omnibus quæ ei obiiciebantur criminibus ſe oſtendit immunem. Miſſi ſunt igitur ab vrbe Mogontiaca preſbyteri atque diaconi cum reliquiis & crucibus, qui malignum ſpiritum ab eo loco expellerent. Sed illis in quadam domo, vbi maximè ſæuiebat, letanias agentibus, & aquam benedictam ſpargentibus, antiquus hoſtis nonnullos ex eadem villa illuc conuenientes iactando lapides cruentauit: tamen modicum temporis à ſua infeſtatione quieuit. Poſtquam verò inde diſceſſerunt qui miſſi fuerant, idem hoſtis multis audientibus lugubres edidit ſermones. Nam primum quendam nominatim exprimens, ſe ſub cappa illius ſtetiſſe profeſſus eſt ea hora quando aqua benedicta aſpergebatur in domo. Quibus ſe præ timore ſignantibus, idem hoſtis de eodem presbytero, Meus, inquit, proprius eſt ſeruus: à quo enim quis ſuperatur, huius & proprius eſt ſeruus, quia nuper, me ſuadente, cum filia procuratoris iſtius villæ concubuit. Quod factum nullus mortalium ante ſciebat, exceptis his qui hoc crimen perpetrauerant. Patet ergo quia, iuxta veritatis ſententiam, nihil opertum eſt quod non reueletur. His & huiuſmodi malis apoſtata ſpiritus in loco ſupradicto per tria annorum curricula infeſtus non ante ceſſauit, donec vniuerſa pene ædificia ſuccendio conſumeret.

DCCCLIX. Ludouuicus Rex quaſi inchoante verno tempore, de Gallis rediens Wormatiam venit. Cùm frequentibus legatorum ſuorum diſcurſibus fratris ac nepotis ſui animos ſibi reconciliare ſtuderet, eorumque reſponſa per internuntios reciproca relatione ſuſciperet, tandem condicto tempore, ſinguli cum æquo numero principum ſuorum

ex auerſa parte nominatim expreſſorum, iuxta Aternacum caſtellum, in quadam inſula Rheni fluminis nauigio vecti conuenerunt, reliquo ſingulorum comitatu ſuper littus ex vtraq; parte fluminis conſiſtēte. Vbi cùm diu varia & anceps actarum ſimul & agendarũ rerum agitata eſſet diſputatio, cōdicto placito autumni temporis iuxta Baſalam communiter habēdo, ſinguli cum ſuis ad propria reuerſi ſunt. Ludouuicus tamen eis qui priore anno à Karlo deficiētes ſui effecti ſunt, honores quos prius habuerant, impetrare non potuit. Dilata enim res eſt in futuro placito finienda. Interea verò cum ſuis habita locutione, Tiothonem Fuldenſis cœnobij Abbatem ad Ludauuicum regem Italiæ nepotem ſuum & ad Nicholaum Apoſtolicum Apologetica intentione Romam miſit, reſponſa eorum, ſi eſſet poſſibile, ad cōdictum regale placitum perlaturum. A quibus honorificè ſuſceptus, cùm de geſtis prӕteriti anni Regē per omnia rationabiliter excuſaret * infamiæ, Apoſtolica fultus Epiſcopus rediens, iuxta lacum Briganticum ad Regem venit, de loco prædicto placiti iam tunc reuerſum, quia ad condictum diem vel locum placiti neuter ſibi Regum occurrerat. Qui cùm de legatione ſua Regi per omnia ſatisfeciſſet, accepta licentia ad proprium rediit monaſterium. Vrbs Mogontia cum locis ſibi contiguis, per totum anni circulum immani terræ motu vexatur. Probus presbyter religioſus, cuius caſta conuerſatio & doctrinæ ſanctæ ſtudium Mogontianam illuſtrauit Eccleſiam, VII. Kal. Iunij, diem obiit. Sed quoniam per omnia longum eſt texere qualiter in ſupra dicta Eccleſia ſine faſtidio die noctuque fructuoſo labore deſudauerit, vel quomodo omnia

omnibus factus fuerit vt cunctos lucrifaceret Chri-ſto, ſaltim aliqua virtutũ illius duobus verſiculis nõ pigeat memoriæ commendare, vt ex his cætera diuinitus illi collata facilius valeant intelligi:

Quam prudens, humilis, patiens, caſtusq́; fuiſſet,
Littera vel lingua nulla referre poteſt.

DCCCLX. Hybernum tempus aſperum nimis & ſolito prolixius erat, frugibusq́; & arborũ prouentibus pernoxium. Nix quoq; ſanguinulenta in pleriſq; locis cecidiſſe reperta eſt. Mare etiam Ionium glaciali rigore ita cõſtrictum eſt, vt mercatores qui nunquam antea niſi vecti nauigio, tunc in equis quoque & carpentis mercimonia ferentes Venetiã frequentarent. Ludouuicus Rex & Carlus frater eius, nepoſq́; eorum Lutharius, cum primatibus ſuis in Cõfluente caſtello conuenientes, pacem inter ſe & fidelitatem mutuam ſinguli iuramento firmauerunt, cuius ſacramenti ſeries huiuſmodi fuit. Amodo & quamdiu vixero, iſtum fratrem meũ Karlum, & nepotes meos Ludouuicum & Lutharium atq; Karlũ ad Dei voluntatem & ſanctæ Eccleſiæ ſtatum & honorem atque defenſionem, & ad noſtram communem ſalutem & honorẽ, & ad populi Chriſtiani nobis commiſſi ſaluamentum & pacem, & ad legis ac iuſtitiæ & rectæ rationis conſeruationem, quantum mihi Dominus ſcire & poſſe donauerit, & ipſi me obaudierint, & à me ipſi quæſierint, vero conſilio, & ſecundum quod mihi rationabiliter & ſalubriter poſſibile fuerit, ſincero auxilio adiutor ero ad regnum illorum continendum, & nec in vita, nec in membris, neque in regno illorum eos forconſiliabo in hoc, vt ipſi erga me ſimilem promiſſionem faciant & conſeruent.

DCCCLXI.

Digitized by Google

DCCCLXI. Ludauuicus Rex conuentum habuit in Reganesburg tertia ſeptimana poſt ſanctum Paſcha, in quo Ernuſtum ſummatem inter omnes optimates ſuos quaſi infidelitatis reum publicis priuauit honoribus. Vtonem quoq; & Berngarium fratrem eius atq; Sigitardum Comites, Waldonemque Abbatem, cum aliis nonnullis, quaſi complices infidelitatis eius, ſimiliter exauctorauit. E quibus Vto & Bernarius cum Waldone fratre ſuo in Gallias ad Karlum Regem ſeceſſerunt, cæteris intra patriam in proprietate ſua remanentibus. Karlmannus quoq; filiorum Regis maximus, res nouas molitus eſt. Expulit enim duces quibus cuſtodia cõmiſſa erat Pannonici limitis & Cartani, atque per ſuos marcam ordinauit: quod Regis animum rebellionem ſuſpicantis non parum commouit.

DCCCLXII. Carlemannus per ſacramenta pacis & ſecuritatis ſuæ Reganesburgum venit, & reddita ratione conuicit aduerſarios, patriq; ſuo reconciliatur, iuramento confirmans ne contra eius iuſtam poteſtatem quicquam deinceps mẽte malicioſa machinaretur. Et Karlemannus quidem ad ſua cum pace reuertitur, Rex verò Mogontiam profectus, occurrentem ſibi ad colloquium nepotem ſuum ſuſcepit Lutharium regem. Eodem quoq; anno Rex ducto in Obodrictos exercitu, ducẽ eorum Tabamuizilem rebellãtem dicto obedire, & filium ſuum cum aliis obſidibus dare coëgit.

DCCCLXIII. Carlemannus filius Regis qui prælatus erat Carantanis, tam multis criminibus & tam magnis apud patrem abſens accuſatus eſt, vt meritò reus maieſtatis haberi debuiſſet, ſi ea quæ in eum dicta ſunt ab accuſatoribus probari potuiſſent. Quod

Digitized by Google

regis animum adeo commouit, vt per ſe ipſum coram frequentia populi ſui proteſtatus ſit, Karlemannum filium ſuum ab eo tempore & deinceps donec ipſe viueret & regnaret, ſua voluntate publicis honoribus nunquam eſſe potiturum. Quo audito Karlemannus ab itinere quo ad palatium ire cœperat, perterritus in Carithiam ſe recepit, ibi tutari apud ſuos quos ſibi fideles arbitratus eſt, volens, donec patris ira quieſceret, & ipſe per internuncios veraces ſibi fallaciter obiecta purgaret. Interea Rex collecto exercitu, ſpecie quidem quaſi Raſticē Margenſium Sclauorum ducem cum auxilio Bulgarorum ab Oriente venientium, vt fama fuit, domaturus, re autem vera ad Carantanos filium expugnaturus accesſit: qui reuera ad id temporis defenderet, niſi proditione Gundachari Comitis ſui deciperetur incautus, qui totum pene robur exercitus ſecū habens, quaſi vada fluminis N. hoſtibus prohibiturus, cum omnibus copiis tranſiuit ad Regem, & prælatus eſt Carantanis, ſicut ei prius occulte promiſſum eſt, ſi dominum ſuum fraude decepiſſet. Et hic quidem præfecturæ dignitatem hoc modo promeruit. Karlemannus verò per iuramenta principum venit ad patrem, & de obiectis ſibi criminibus ſecurus, quia innocens erat & teſtimonio conſcientiæ fretus, lætum ſe per omnia exhibebat atque iucundum. Ea tempeſtate Karlus Archiepiſcopus Mogontiacenſis Eccleſiæ II. Non. Iunij defunctus eſt; Luibertus eiuſdem ſedis honore ſublimatus II. Kal. Decemb. In regno quoque Lutharij pro eo quod dimiſſa vxore legitima alterā duxit, ſynodus in Mettis congregata eſt omnium Epiſcoporum eius præter Hungarium Traiectenſem, quem ægritudo detinuit.

nuit. Aderant & miſſi Nicholai Romani Pontificis ob eandem cauſam diligenter inueſtigandam directi: In quo negotio vẽtilato, Rex factum ſuum propter quod arguebatur, conſilio & auctoritate Epiſcoporum ſe feciſſe teſtatus eſt. Quod illi non inficiantes, quaſdam aſſertiones rationum veriſimilium quibus geſtæ rei qualitatem munire niſi ſunt, oppoſuerunt, easque literis comprehenſas, vt legati Apoſtolici ſuggeſſerũt, per Guntharium Agrippinæ Coloniæ, & Theotgaudum Treuerenſem Galliæ Belgicæ Archiepiſcopos, Apoſtolicæ ſedis Pontifici probandas tranſmiſerunt. Qui conuocato Romanæ ſedis Epiſcoporum concilio, & Mettenſem anathematizauit ſynodum, & ad ſe miſſos Epiſcopos depoſuit, & communione priuauit, iuſtè quidem & canonicè vt ſcriptis ſuis ipſe teſtatur, iniuſtè verò ſicut illi reſcriptis & aſſertionibus firmare conãtur. Propterea partis vtriuſq; ſcriptorum ſeriem his annalibus inſerendam eſſe iudicaui, diſcernendæ rei veritatem lectoris arbitrio relinquens. Et hæc quidem ſunt Apoſtolicæ ſedis decreta ſynodalia: *Nicholaus ſeruus ſeruorum Dei reuerendiſſimis & ſanctiſſimis fratribus noſtris Archiepiſcopis in regno Ludouuici Regis Germani conſtitutis. Scelus quod Lutharius Rex, ſi tamen Rex veraciter dici poſſit, qui nullo ſalubri regimine corporis appetitus refrenat, ſed lubrica eneruatione magis ipſius illicitis motibus cedit. * Tenberga ſcilicet & Waldrada commiſit, omnibus manifeſtum eſt. Sed & dudũ Epiſcopos Theotgaudum & Guntharium in tali facto eum habuiſſe tutores atq; fautores, penè totus nobis orbis vndique ad limina ſeu ſedem Apoſtolicam confluens referebat, abſentibus quoq; id ſcribentibus noſtro Apoſtolatui. Quod nos tanto credere re-*

nuimus, quanto de Epiſcopis tale quid audire nullatenus ſperabamus, donec ipſi Romam tempore concilij venientes, coram nobis & ſancta ſynodo tales inuenti ſunt, quales fuerant à multis ſæpe prædicati, ita vt ſcriptura quam ſuis ſtipulauerant manibus, quamque volebant vt noſtro roboraremus chirographo, caperentur, & dum muſcipulam innocentibus opponere ſatagerent, inſidiis ſuis illaqueati ſunt ipſi: ſicq; completum eſt, Deo auctore, quod in prouerbiis legitur: Fruſtra iactatur ante oculos pennatorum: ſiquidem ipſi obligati ſunt & ceciderunt. Nos verò qui in hoc flagitium falſo cecidiſſe dicebamur, fauente Domino cum iuſtitiæ propugnatoribus reſurreximus & erecti ſumus. Igitur decernente nobiſcum ſancta ſynodo, in præſentia depoſiti & ab officio ſacerdotali excommunicati, atq; à regimine Epiſcopatus alienati indubitantèr exiſtunt. Unde noſtra fraternitas canonum normam cuſtodiens, & decretorum ſanctiones obſeruās cauet, ne hos quos nos abiecimus, recipere in ſacerdotum catalogo quis præſumat. Depoſitionis autem ſententia quam in prædictos Thetgaudum & Guntharium protulimus, cum cæteris capitulis quæ ſancto concilio nobiſcum ſanciente promulgauimus, inferius annexa monſtrabitur. DE SYNODO IN METENSIVM VRBE A THIETGAVDO ET GVNTHARIO ARCHIEPISCOPO CONGREGATA PENITVS ABOLENDA CAPITVLVM. Synodum quæ nuper, id eſt, ſub piiſſimo Imperatore Ludouuico per indictionem XI. menſe Iunio, in Metenſium vrbe ab Epiſcopis qui noſtrum præuenerant iudiciū, collecta eſt, quiq; Apoſtolicæ ſedis inſtituta temerè violauerunt, ex tunc, & nunc, & in æternū iudicamus eſſe caſſatā, & cum Epheſino latrocinio repudiatā Apoſtolica auctoritate in perpetuum eſſe ſancimus

Digitized by Google

timus damnandam, nec vocari ſynodum, ſed tamquam adulteris fauentem, proſtibulum appellari decernimus.

DEPOSITIO THIETGAVDI ET GVNTHARII ARCHIEPISCOPORVM. Theutgaudum Treuerenſem primatem Belgicæ prouinciæ & Guntharium Agrippinæ Coloniæ Epiſcopos, nunc coram nobis & ſancta ſynodo, ſub geſtorũ inſinuatione qualiter cauſam Lotharij Regis & duarum mulierum eius Theutpergæ ſcilicet & Waltdrudæ ſe recognouerint & iudicauerint, ſcriptum ſuper hoc propriis roboratum manibus offerentes, nihilq́; ſe plus vel minus aut aliter egiſſe ore proprio multis coram poſitis affirmantes, & ſententiam quam à ſede Apoſtolica, in Ingiltrudem vxorem Buſonis ſanctiſſimus frater noſter Mediolanenſis Archiepiſcopus Tado, & cæteri coepiſcopi noſtri petierant emittendam, & nos diuino ſuccenſi Zelo, ſub anathematis obteſtatione canonicè protuleramus, publicè viua voce ſe violaſſe confitentes, in quibus omnibus inuenimus eos Apoſtolicas atque canonicas ſanctiones in pluribus exceſſiſſe, & æquitatis normam nequiter temeraſſe, omni iudicamus ſacerdotij officio permanere penitus alienos; ſpiritus ſancti iudicio & beati Petri per nos auctoritatẽ omni Epiſcopatus exutos regimine conſiſtere definientes. Quod ſi iuxta præcedentem conſuetudinem, tamquam Epiſcopi auſi fuerint aliquid de ſacro miniſterio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia ſynodo, reſtitutionis ſpem aut locũ habere ſatisfactionis, ſed cõmunicantes eis omnes abiici de Eccleſia, & maximè ſi poſtea quàm didicerint aduerſus memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentauerint.

DE CÆTERIS EPISCOPIS, CAP. III. Cæteri autem Epiſcopi qui complices horum Theutgaudi ſcilicet & Guntharij vel ſectatores eſſe feruntur, ſi cum his coniuncti ſeditio-

Digitized by Google

nem, coniurationes vel conſpirationes fecerint, vel ſi à capite, id eſt, à ſede beati Petri, illis hæredo diſſenſerint, pari cum eis damnatione teneantur aſtricti. Quòd ſi cũ ſede Apoſtolica, vnde eos principium Epiſcopatus ſumpſiſſe manifeſtum eſt, ſapere de cætero per ſemetipſos vel miſſos ad nos legatos cum ſcriptis ſuis profeſſi extiterint, nouerint ſibi à nobis veniam non negandam, nec amiſſionem honorum ſuorum pro retro-actis præſumptionibus, aut ſubſcriptionibus quas pro inſanis fecerunt geſtis, per nos vllo modo formidandam. DE ENEGILDRVDA CAP. IIII. Engildrudam filiam quondam Mactifredi Comitis, quæ à Buſſone proprio viro relicto, * ecce iam per ſeptem circiter annos hac atq; illac vagabunda nuper cum factoribus ſuis regulariter anathematizauimus, ſed propter contumaciam iterato anathematis vinculis duximus innodandam. Sit igitur à patre & filio & ſpiritu ſancto vno & vero Deo, ab omnibus ſanctis patribus, & ab vniuerſa ſancta Dei catholica & Apoſtolica Eccleſia, & à nobis penitus anathema, cum omnibus complicibus excommunicatoribus atque auxiliatoribus ſuis, ita vt, ſicut iam decreuimus, ſi quis ei communicare vel fauere in aliquo præſumpſerit, ſiquidem clericus fuerit, in eodem vinculo conſtrictus, officium clericatus amittat, monachi verò & Laici ſi inobedientes decreto præſenti fuerint, ſimiliter anathematizentur. Sanè ſi eadem mulier ad virum ſuum reuerſa fuerit, vel Apoſtolicam beati Petri ſedem Romam properans, veniam ei poſt dignam ſatisfactionem proculdubio non negabimus. Veruntamen ſub priori vinculo anathematis, quo illam prius & nunc obligauimus, interim cõſtricta permaneat. Si quis autẽ eidem Engildrudæ Apoſtolicam beati Petri ſedẽ Romam ſpecialiter properanti vel occurrenti neſcius communi-

municauerit, aut ſciens opem in veniẽdo præſtiterit, nullo pro hoc vinculo teneatur innexus. DE SENTENTIIS ANTIQVIS INTERDICTIS SEDIS APOSTOLICÆ CAP. V. *Si quis dogmata, mandata, interdicta vel decreta pro catholica fide, pro Eccleſiaſtica diſciplina. pro correctione fidelium, pro emendatione ſcelleratorum, vel interdictione imminentium, vel futurorum malorum a ſedis Apoſtolicæ præſule ſalubriter promulgata contempſerit, anathema ſit.* Epiſcopi verò ſupradicti poſtquam damnati ſunt, hæc reſcripſerunt. CAP. I. *Nicholao Pontifici. Gunthariꝰ atque Thentgaudus patres Epiſcopi & fratres coepiſcopi noſtri ad te nos direxerunt, & nos ſponte iuimus, conſulere videlicet, expleta generali legatione, tuum magiſterium ſuper his ſpecialiter quæ pariter, prout nobis viſum fuit, & * aditientibus notum eſſe potuit, indicamimus, auctoritates rationesq́ quas ſecuti fuimus ſcriptis oſtendentes, vt tua ſapientia, perſcrutatis omnibus, quid inde ſentires & quid velles, nobis paterno demonſtrares affectu, nosq́ fraterna caritate procurares, &, ſi melius illud tua ſanctitas inueniret, vt nos inſtrueres & doceres, ſuppliciter obſecrauimus, parati, quicquid rectius & probabilius eſſet, libenter amplecti.* CAP. II. *Sed nos per tres hebdomadas tuum expectantes reſponſum, nihil certitudinis nihilq́ doctrinæ nobis expreſſiſti. tantum quodam die in publico dixiſti, nos excuſabiles apparere & innocentes iuxta aſſertiones noſtri libelli.* CAP. III. *Ad vltimum autem nos euocati ad tuam præſentiam deducti ſumus, nihil aduerſitatis ſuſpicantes, ibiq́ obſeratis oſtiis, facta more latrocinali conſpiratione, ex clericis & laicis turba collecta & permixta, nos violenter inter tantos opprimere ſtuduiſti, longa ſcilicet intercapedine à noſtris &*

Digitized by Google

nem, coniurationes vel conſpirationes fecerint, vel ſi à capite, id eſt, à ſede beati Petri, illis hæredo diſſenſerint, pari cum eis damnatione teneantur aſtricti. Quòd ſi cũ ſede Apoſtolica, unde eos principium Epiſcopatus ſumpſiſſe manifeſtum eſt, ſapere de cætero per ſemetipſos vel miſſos ad nos legatos cum ſcriptis ſuis profeſſi extiterint, nouerint ſibi à nobis veniam non negandam, nec amiſſionem honorum ſuorum pro retro-actis præſumptionibus, aut ſubſcriptionibus quas pro inſanis fecerunt geſtis, per nos vllo modo formidandam. DE ENEGILDRVDA CAP. IIII. Engildrudam filiam quondam Mactifredi Comitis, quæ a Buſſone proprio viro relicto, * ecce iam per ſeptem circiter annos hac atq; illac vagabunda nuper cum factoribus ſuis regulariter anathematizauimus, ſed propter contumaciam iterato anathematis vinculis duximus innodandam. Sit igitur à patre & filio & ſpiritu ſancto vno & vero Deo, ab omnibus ſanctis patribus, & ab vniuerſa ſancta Dei catholica & Apoſtolica Eccleſia, & à nobis penitus anathema, cum omnibus complicibus excommunicatoribus atque auxiliatoribus ſuis, ita vt, ſicut iam decreuimus, ſi quis ei communicare vel fauere in aliquo præſumpſerit, ſiquidem clericus fuerit, in eodem vinculo conſtrictus, officium clericatus amittat, monachi verò & Laici ſi inobedientes decreto præſenti fuerint, ſimiliter anathematizentur. Sanè ſi eadem mulier ad virum ſuum reuerſa fuerit, vel Apoſtolicam beati Petri ſedem Romam properans, veniam ei poſt dignam ſatisfactionem proculdubio non negabimus. Veruntamen ſub priori vinculo anathematis, quo illam prius & nunc obligauimus, interim cõſtricta permaneat. Si quis autẽ eidem Engildruda Apoſtolicam beati Petri ſedẽ Romam ſpecialiter properanti vel occurrenti neſcius communi-

municauerit, aut ſciens opem in veniēdo præſtiterit, nullo pro hoc vinculo teneatur innexus. DE SENTENTIIS ANTIQVIS INTERDICTIS SEDIS APOSTOLICÆ CAP. V. *Si quis dogmata, mandata, interdicta vel decreta pro catholica fide, pro Eccleſiaſtica diſciplina. pro correctione fidelium, pro emendatione ſcæleratorum, vel interdictione imminentium, vel futurorum malorum a ſedis Apoſtolicæ præſule ſalubriter promulgata contempſerit, anathema ſit.* Epiſcopi verò ſupradicti poſtquam damnati ſunt, hæc reſcripſerunt. CAP. I. *Nicholao Pontifici. Guntharius atque Thentgaudus patres Epiſcopi & fratres coepiſcopi noſtri ad te nos direxerunt, & nos ſpontè iuimus, conſulere videlicet, expleta generali legatione, tuum magiſterium ſuper his ſpecialiter quæ pariter, prout nobis viſum fuit, & * aditientibus notum eſſe potuit, indicauimus, auctoritates rationesq́; quas ſecuti fuimus ſcriptis oſtendentes, vt tua ſapientia, perſcrutatis omnibus, quid inde ſentires & quid velles, nobis paterno demonſtrares affectu, nosq́; fraterna caritate procurares, &, ſi melius illud tua ſanctitas inueniret, vt nos inſtrueres & doceres, ſuppliciter obſecrauimus, parati, quicquid rectius & probabilius eſſet, libenter amplecti.* CAP. II. *Sed nos per tres hebdomadas tuum expectantes reſponſum, nihil certitudinis nihilq́; doctrinæ nobis expreſſiſti. tantum quodam die in publico dixiſti, nos excuſabiles apparere & innocentes iuxta aſſertiones noſtri libelli.* CAP. III. *Ad vltimum autem nos euocati ad tuam præſentiam deducti ſumus, nihil aduerſitatis ſuſpicantes, ibiq́; obſeratis oſtiis, facta more latrocinali conſpiratione, ex clericis & laicis turba collecta & permixta, nos violenter inter tantos opprimere ſtuduiſti, longa ſcilicet intercapedine à noſtris &*

Digitized by Google

clericis & laicis ſeparatos, atq; ſine ſynodo & ſine canonico examine, nullo accuſante, nullo teſtificante, nullaq; diſputationis diſcretione dirimente, vel auctoritate ac probatione conuincente, abſque noſtri oris confeſſione, abſentibus aliis metropolitanis & dioceſaneis coepiſcopis & confratribus noſtris, extra omnium omnino conſenſum, tuo ſolius arbitrio & tyrannico furore noſmet damnare voluiſti, ſubito quadam tibi cartula & improuiſe porrecta lectoris officium aſſumens, aſſiſtente lateri tuo Anaſtaſio olim presbytero ambitus damnato & depoſito & anathematizato, cuius ſcelerato magiſterio tuus præcipitatur furor. CAP. IIII. Ergo tuam prauam ſententiam à zelo rectitudinis alienam, iniuſtã & inrationabilem, canonicis legibus cõtrariam, nequaquam recipimus, imo cum omni cœtu fraterno, quaſi nefas atq; maledictum fruſtra prolatum contemnimus atque abiicimus, tibiq; anathematorum & religionis ſacræ abiectorum & contemptorum fautori & communicatori reuera communicare nolumus, cõtenti totius Eccleſiæ communione & fraterna ſocietate, quam tu arroganter te ſuper exaltans deſpicis, teq; ab ea elationis tumore indignum faciens ſegregas. CAP. V. Igitur ex tua leuitatis temeritate propria tibimet ſententia anathematis plagam inflixiſti, exclamans, Qui Apoſtolica præcepta non ſeruat, anathema ſit, quæ multipliciter violare & violaſſe dignoſceris, diuinas leges ſimul & ſacros canones calcans, &, quantum in te eſt, euacuans, prædeceſſorum tuorum Pontificum Romanorum veſtigia ſequi nolens. Nunc ergo qui fraudulentiam & calliditatem experti ſumus, indignationem quoque tumidumq; potentatum agnoſcimus, nihil tibi tuæq; ſuperbiæ cedimus, qua nos ad vota noſtrorum, quibus faues, inimicorum obruere feſtinabas, ſciesq; nos non tuos eſſe, vt te iactas

Digitized by Google

te iactas & extollis, clericos, quos vt fratres & coepiſcopos recognoſcere, ſi elatio permitteret, debueras. Et hac tibi noſtri ordinis non inſcij, nimium tua improbitate compulſi reſpondemus, non quaſi ad illatam nobis contumeliam prouocati, ſed contra tuam iniquitatem eccleſiaſtico zelo accenſi, nec noſtræ vtilitatis perſonam attendentes, ſed omnem noſtri ordinis vniuerſitatem, cui vim inferre conaris, præ oculis habentes. *

DCCCLXIIII. Gunitharius Coloniæ ciuitatis Epiſcopus pœnitentia ductus quòd contra dominũ apoſtolicum iniuſtæ rationis contentionem inchoauerat, reconciliationis ſuæ & emendationis gratia Romam profectus, in præſentiam Apoſtolici viri Nicholai venit: ſed veniam minime conſecutus eſt. Hludouuicus Rex in menſe Auguſto, vltra Danubium cum manu valida profectus, Raſticen in quadam ciuitate quæ lingua gentis illius Douuina à puella dicitur obſedit. At ille, cùm regiis copiis congredi non auderet, atque loca ſibi effugiendi denegata cerneret, obſides quales & quantos Rex præcepit, neceſſitate coactus dedit; inſuper cum vniuerſis optimatibus ſuis, fidem ſe cunctis diebus Regi ſeruaturum eſſe iuramento firmauit, licet illud minime ſeruauerit. Hludouuicus & Karolus Reges & fratres apud Duſicam villam menſe Septemb. conuenientes fœdus ineunt, & quidquid inter eos leuitate humana vel ſuggeſtione militum perperam geſtum fuerat, ſibi mutuo dimittunt, cuncta retro obliuioni tradenda cenſentes. Huius autem fœderis pactum inuiolabiliter omni tempore conſeruandum, teſtes & admonitores idonei ex vtraque parte ſtatuuntur. Nam Hludouuicus ex parte Karoli Hincmarum Remẽſem Epiſcopum & Engilrammum comitem:

Digitized by Google

Karolus verò ex parte Hludouuici Luitbertum Archiepiſcopum & Altfridum antiſtitem elegit, vt ſi forte ab aliquo eiuſdem pacti iura læderentur, his admonentibus & geſta priora ad memoriam reuocãtibus, facilius in priſtinum ſtatum reformari poſſent. Gunthartus Coloniæ ciuitatis Epiſcopus pœnitentia ductus quòd miniſterium ſacerdotale ab Apoſtolico ſibi interdictum contingere præſumpſerat, Romam profectus eſt; ſed reſtitutionis vel ſatisfactionis locum minimè inuenit.

DCCCLXV. Ruodolfus Fuldenſis cœnobij preſbyter & monachus, qui apud totius pene Germaniæ partes doctor egregius & inſignis floruit Hiſtoriographus & poëta, atque omnium artium nobiliſſimus auctor habebatur, VIII. Id. Mar. diem vltimũ feliciter clauſit. Deceſſit autem eodem anno Ernuſtus comes. & Arſenius Epiſcopus Nicholai Papæ Romanę vrbis legatus, ob pacem & concordiam inter Hludouuicum & Karolum fratrem eius, nec nõ Hlutharium nepotem eorum, renouandam atque cõſtituendam miſſus eſt in Franciam, qui apud villã regiam Franconofurt à Hludouuico rege honorificè ſuſceptus, & muneribus magnificis honoratus, cõdictoq; inter eos placito de ſupra dicta cõuentione apud Agrippinã Coloniam habituro, ad Karolũ regem in Galliã pergit. Illic quoq; mirificè à rege ſuſceptus, regalibusq; donis ſublimatus, propter cõdictum placitum Agrippinam, vt diximus, Coloniam venit, ibiq; obuiã ei duo fratres Hludouuicus videlicet atq; Karolus, abſente Hluthario nepote eorũ ad condictum placitum conuenerunt, multisq; ibidem cauſis bene diſpoſitis, cum pace reuertitur Romam. Verinharius Comes vnus ex primoribus Frãcorum

Digitized by Google

apud Hludouuicũ Regem accuſatus, quaſi Raſtizen ſuis hortationibus aduerſus eum incitaſſet, publicis priuatus eſt honoribus. Arſenius Epiſcopus Nicholai Romani Pontificis legatus ob pacẽ & concordiam inter Hludouuicum regem & nepotes eius Hludouuicũ videlicet Italiæ Imperatorem & Hlutharium fratrem eius, miſſus eſt in Franciam: qui menſe Iunio veniens apud Franconofurt ab Ludouuico Rege honorificè ſuſceptus eſt, à quo abſolutus in Galliam perrexit, & Theutpergam reginam à Luthario dudum dimiſſam, ſicut ei ab Apoſtolico iniunctum fuerat, eidem reſtituens, Waldradam concubinam eius in Italiã duci præcepit, & vt Hlutharius Theutpergam quemadmodum Rex legitime ſibi coniunctam deinceps tractaret reginam, duodecim ex optimatibus eiuſdem Regis iuramento firmare coëgit. Deinde in regnum Karoli profectus, multiſque ibi, quorum gratia illuc venerat, bene diſpoſitis, Romam reuerſus eſt. Hludouuicus Hludouuici regis filius grauiter ferens quod Rex quædam beneficia illi ſubtrahens, Karlmanno fratri ſuo reddidit, patri moleſtus efficitur. Nam nũtiis per vniuerſam Thuringiam & Saxoniam miſſis, quos potuit ad ſe traxit, & contra Regem rebellare diſpoſuit. Werinharium quoque, Vtonem, & Berengarium Comites à patre ſuo depoſitos, ſuis adhibens conſiliis, priſtinam eis dignitatẽ ſe reſtituturum eſſe promiſit. Sed & Heinricum principem ſuæ militiæ ad Raſtizen deſtinauit, obnixè poſtulans vt eiuſdem conſpirationis fautor fieri non recuſaret. Quo comperto Rex Karmannum ad tuitionem Baioariæ derelinquens, concitus venit in Franciam, & à ſuis vndique confluentibus honorificè apud Franconofurt

ſuſceptus eſt, & conſpirationem exortam facilè extinxit. Tanta etenim multitudo fidelium ſuorũ cum eo tunc aderat, vt pars aduerſa, niſi timor filij eius adfuiſſet, ligari proculdubio potuiſſet. Interea Gũtpoldus quidam de ſatellitibus Kalmanni contra dominum ſuum volens dimicare, amiſſo exercitu vix viuus euaſit. Hludouuicus verò mediante Luitberto Archiepiſcopo aliisq; pacis amatoribus, menſe Nouemb. apud Wormatiam patri ſuo reconciliatur. Ea tempeſtate apud Mogontiacum quidam de hominibus Luitberti Archiepiſcopi, orta ſeditione interfecti ſunt, quorum mors grauiter in auctores ſeditionis vindicata eſt. Quidam enim in ligno ſuſpenſi, alij manuum & pedum ſummitatibus amputatis, etiam lumine oculorum priuantur: nonnulli omnia ſua relinquentes, & mortem euadere cupiẽtes, exules effecti ſunt. Legati Bulgarum Radeſponam ad Regem venerunt, dicentes regem illorum cum populo non modico ad Chriſtum eſſe conuerſum, ſimulq; petentes vt Rex idoneos prædicatores Chriſtianæ religionis ad eos mittere non differret.

DCCCLXVII. Rex Hludouuicus Bulgarum petitionibus annuens Ermenricum Epiſcopum cum presbyteris & diaconibus ad propagandam fidem catholicam præfatæ genti deſtinauit. Sed cùm illuc perueniſſent, Epiſcopi à Pontifice Romano miſſi totam illam terram prædicando & baptizando iam tunc repleuerant. Quapropter iſti accepta à rege licentia redierunt in ſua. Hlutharius Rex promiſſionem ſuam quam ſuper Theurpergam reginã legato pollicitus eſt Apoſtolico, irritam ducens, atq; iuramentum optimatum ſuorũ floccipendens, iterum Waldradæ ab Italia reuocatæ ſe clanculo ſociauit.

Vnde

Vnde Nicholaus Apoſtolicus diuino zelo commotus per diuerſas Chriſtianæ religionis prouincias Italiæ videlicet & Germaniæ ſatisfactionem ſequeſtrauit. Miſit prætereà epiſtolam filiis Hludouuici Regis, de honore parentum ſeruando. Ruodbertus Karoli Regis Comes apud Ligerim fluuium contra Nordmannos fortiter dimicãs occiditur, alter quodammodo noſtris temporibus Machabæus: cuius prælia quæ cum Brittonibus & Nordmannis geſſit, ſi per omnia ſcripta fuiſſent, Machabæi geſtis æquiparari potuiſſent. Terræmotus per plurima loca factus eſt VII. Id. Octob.

DCCCLXVIII. Nicholaus Pontifex Romanus Epiſcopis Germanię duas deſtinauit epiſtolas, vnam quidem de factionibus Græcorum, alteram verò de Theutgaudi & Guntharij Epiſcoporum depoſitione, in qua refert eos ſeptem capitalia crimina commiſiſſe, & ob hoc priſtinæ dignitatis reſtitutionem nequaquam eos in ſempiternum recipere poſſe cõmemorat. Synodus apud Wormatiam menſe Maio habita eſt præſente Hludouuico Rege, vbi Epiſcopi nonnulla capitula de vtilitate Eccleſiaſtica conſcribentes, Græcorum ineptiis congrua ediderunt reſponſa. Hlutharius Rex Romam profectus, ſummo ſtudio niſus eſt Waldradam cum conſenſu & fauore Nicholai Pontificis ſibi matrimonio coniungere; ſed eum iam defunctum reperiens, in Beneuentum ad fratrem ſuum Hludouuicum perrexit, & huius copulæ fautorem illum fore poſtulauit apud Adrianum qui Nicholao in pontificatu ſucceſſit: ſed petitionis effectũ minimè conſecutus eſt. Eodem anno ſtella cometes per aliquot noctes apparuit, fontes quoque & flumina propter nimiam imbrium inun-

Digitized by Google

dationem creſcendo intumuerunt, & per diuerſa loca in frugibus & ædificiis damnum fecere non modicum. Hanc plagam fames etiam magna cum ingenti pernicie humani generis per totam Germaniam & Galliam ſecuta eſt.

DCCCLXIX. Sclaui qui vocantur Behemi, terminos Baioariorum crebris incurſionibus infeſtant, & quaſdam villas incendio tradentes, mulieres inde duxere captiuas. Contra quos Hludouuicus Rex tutores partium illarum interim miſit, donec ipſe oportuno tempore ſuorum vindicaturus iniurias, in deſertores arma corriperet. Karlmannus exercitibus Raſtici bis numero congreſſus victor extitit, prædam inde capiens non modicam, ſicut ipſe litteris ad patrem ſuum deſtinatis retulit. Sorabi & Siuſli iunctis ſibi Beheimis & cæteris circum circa vicinis, antiquos terminos Thuringiorum tranſgredientes, plurima loca deuaſtant, & quoſdam ſibi incautè congredientes interficiunt. Eundachar vaſſallus Karlmanni qui multis periuriis & doloſis machinationibus Hludouuico Regi eiuſque filiis ſæpenumero extitit infidelis, & proprium dominum derelinquens ad Raſticen defecerat, contra patriam more Catilino dimicare volens, occiſus eſt. Hic Karlmanni ducibus ad locum certaminis appropinquantibus, dixiſſe fertur ad eos, quibus Arasfizo erat prælatus: Pugnate fortiter veſtram patriam tuentes, ego enim in hoc certamine vobis proficuus non ero, quoniam ſanctus Emmerammus cæteriquo ſancti, in quorum reliquiis Hludouuico Regi filiiſque illius fidem me ſeruaturum eſſe iuraui, meum clypeum & haſtam tenentes mea brachia iiſdem deprimunt, & me vndique conſtrictum quaſi loris ligatum

Digitized by Google

gatum retinent, ita vt nec manum quidē ad os mittere valeam. Dum hęc infelix loqueretur, noſtris ſuperuenientibus occubuit, Domino illi infidelitatis ſuæ condignam mercedem retribuente. Quod cùm Regi relatum fuiſſet, omnes in commune laudare Dominum, ſignis etiam cunctarum in Reganeſburg Eccleſiarum concrepantibus, pro interitu hoſtis extincti præcepit. Hlutharius Rex infecto negotio propter quod Romam venerat, in regnum ſuum redire volens, apud Placentiam Italiæ vrbem menſe Iulio diem obiit, plurimique de optimatibus illius in eodem itinere conſumpti ſunt. Menſe verò Auguſto Rex Hludouuicus collectis copiis in tres partes dimiſit exercitum. Æquiuocum ſuum cum Thuringiis & Saxonibus ad comprimendam Sorabum audaciam deſtinauit: Baioarios verò Karlmanno in adiutorium fore præcepit, contra Zuentibaldum nepotem Raſtizi dimicare volentem: Ipſe autem Francos & Alamannos ſecum retinuit aduerſus Raſtizen pugnaturus. Cumque iam proficiſcendum eſſet, ægrotare cœpit. Vnde neceſſitate compulſus, Karolum filiorum ſuorum vltimum eidem exercitui præfecit, Domino exitum rei commendans. Qui dum cum exercitu ſibi commiſſo in illam ineffabilem Raſtici munitionē, & omnibus antiquiſſimis diſſimilem veniſſet, diuino auxilio fretus, omnia mœnia regionis illius cremauit incendio, & abſcondita quæque in ſiluis vel defoſſa in agris reperiens, cum ſuis diripuit, omneſque ſibi congredientes fugere compulit vel interfecit. Nec minus Carlmannus regnum Zuentibaldi nepotis Raſtizi, igne & gladio depopulatur, vaſtataq; omni regione Karlus & Karlmannus fratres cōuenerunt,

de victoria ſibi cælitus data gratulãtes. Interea Hludouuicus frater illorum cum Sorabis manum conſerens, primo quidem quibuſdam occiſis, hoſtes terga vertere coëgit : deinde verò non modica ex eis multitudine proſtrata, & Behemis, qui à Sorabis mercede conducti fuerant, partim occiſis, partim turpiter ad ſua redeuntibus, cæteros in deditionem accepit. Dum hæc in diuerſis locis gerebantur, Hludouuicus Rex apud Radasbonam Baioariæ ciuitatatem graui detinebatur infirmitate, ita vt medici illum ſanitatem recuperare poſſe deſperarent. Quapropter omne aurum & argentum quod in theſauris illius inueniri potuit, per diuerſa monaſteriorum loca diſtribuit, & pauperibus erogauit: vnde & à cœleſti medico cui ſe ſuaque commendauit, curari promeruit. Karolus verò Rex comperta Hludouuici fratris ſui infirmitate, regnum Hlutharij inuaſit, & ſecundum libitum ſuum diſpoſuit, atque ad ſe de eodem regno venire nolentes publicis priuatisq; rebus priuauit. Qui etiam prauorum vſus conſilio, in vrbe Mettenſi diadema capiti ſuo ab illius ciuitatis Epiſcopo imponi, & ſe Imperatorẽ & Auguſtum, quaſi duo regna poſſeſſurus, appellare præcepit. Omnes autem Hludouuici Regis filij in diuerſis locis rebus proſperè geſtis, ſine damno militum ſuorum, cum triumpho regreſſi ſunt. Behemi dextram ſibi à Karlmanno dari petunt & accipiunt.

DCCCLXX. Hludouuicus Rex de infirmitate ſua conualeſcens, menſe Februario in purificatione ſanctæ Mariæ ad Franconofurt villam regni ſui peruenit, ibiq; plurimos de optimatibus Hlutharij diu illum opperientes, in ſuum ſuſcepit dominium, & beneficium illis à Karolo ſublatum reſtituit. Nonnulli

Digitized by Google

nulli etiam qui prius cum Karolo fuerant, eum deſerentes, ad Hludouuicum venerunt. Luitbertus Moguntinæ ſedis Archiepiſcopus cum quibuſdam ſuffraganeis ſuis profectus Coloniam, Willibertũ preſbyterum iuſſu Hludouuici Regis & totius cleri & populi electione, etiam Karolo nolente, in locum Guntharij ordinauit Epiſcopum. Zuentibald nepos Raſtizi propriis vtilitatibus conſulens, ſe Karlmanno vna cum regno quod tenebat, tradidit. Vnde Raſtiz vehementer iratus, nepoti occultè ponit inſidias, & eum in conuiuio nihil mali ſuſpicantem iugulare diſponit, ſed gratia Dei à periculo mortis liberatus eſt. Nam antequam illi qui eum necaturi erant domum intrarent, ſurrexit de loco conuiuij annuente ſibi quodam eiuſdem fraudis conſcio, & quaſi cum flaconibus ludum exercens, præparatas deuitauit inſidias. Raſtiz autem videns denudatum conſilium ſuum, nepotem cum militibus quaſi comprehenſurus inſequitur: ſed iuſto iudicio Dei captus eſt laqueo quem tetendit. Nam ab eodem nepote ſuo comprehenditur, ligatur, & Karlmanno præſentatur: à quo ſub militibus illum ne elaberetur obſeruantibus, in Baioariam miſſus, vſque ad præſentiam Regis ſeruandus in ergaſtulum retruditur. Karlmannus verò regnum illius nullo reſiſtente ingreſſus, cunctas ciuitates & caſtella in deditionem accepit, & ordinato regno atque per ſuos diſpoſito, ditatuſque gaza regia reuertitur. Rex autem Hludouuicus dies Letaniarum & Pentecoſtes in villa Biſeſtat prope Wormacenſe celebrauit. Inde à Karolo ad colloquium inuitatus, menſe Iunio ad Occidentem profectus eſt: ſed in itinere in quodam ſolario poſitus, ruente ædificio, & ipſe pariter corruit, grauem

patiens membrorum colliſionem: tamen ſimulata ſanitate cum Karolo colloquiũ habuit, & diuiſo inter ſe Hlutharij regno, Aquiſgranum reuerſus eſt, ibiq; per plures dies iacuit ægrotus. Apud Mogõtiacum per aliquot noctes aër totus rubore quaſi ſanguine perfuſus enituit. alia etiam prodigia viſa ſunt in cælo. Nam nubes quædam ab Aquilone quadam nocte aſcendit, altera ab Oriente & meridie ecõtra venit, ſpicula ignea inuicem ſine intermiſſione mittentes, tandemq; in ſummitate cæli coëuntes, & ſe quaſi exercitus in prælio confundentes, non modicum timorem ſimul & admirationẽ cernentibus ingerebant, omnes tamen rogabant in bonũ monſtra conuerti. Ipſa quoq; ciuitas terræ motu bis concuſſa eſt. Nonnulli etiã in pago Wormacenſi meſſem colligẽtes, propter Solis calorem ſolito grauiorem extincti referuntur. Plurimi quoq; in Rheno flumine ſuffocati perierunt. Sed & mulier quædam in feſtiuitate ſancti Laurentij, cæteris ad Eccleſiam properãtibus, panes coxit venales, quæ à vicinis ſuis admonita vt tantæ diei honorem tribueret & Eccleſiam peteret, noluit omittere quin opus quæſtus cauſa expleret: ſed cùm reuerentiæ ſanctorum præpoſuiſſet lucrum terrenum, & ex eadem maſſa farinæ de qua prius fecerat nitidos panes, poſtea formatos miſiſſet in fornacem, ſubito eoſdem atramento repperit nigriores. Igitur confuſa foras cucurrit, & peccatum quod cõmiſit in tranſgreſſione tantæ ſollemnitatis, & damnum quod de interitu panum perpeſſa eſt, palam omnibus qui aderant indicauit. Boum quoq; peſtilentia in nõnullis Franciæ locis immaniſſime graſſando, multis inrecuperabile intulit damnum. Habita eſt autem & ſynodus in ciuitate Co-

lonia

lonia iuſſu Hludouuici regis VI. die Kalend. Octob. præſidentibus metropolitanis Epiſcopis prouinciarum, Luitberto Mogontiacenſium, Berthulfo Treuerorum, Williberto Agrippinenſium, cum cæteris Saxoniæ Epiſcopis. Vbi cùm plurima ad vtilitatem Eccleſiaſticam pertinentia ventilaſſent, etiam domum ſancti Petri eatenus minimè conſecratam dedicauerunt. Feruntur etiam in eadem nocte, quando baſilica mane erat conſecranda, voces malignorum ſpirituum auditæ inter ſe loquentium, & valde dolentium ſe ab obſeſſis diutiſſime ſedibus expelli debere. Morante autem Hludouuico Rege in Aquenſe palatio, venerunt ad eum legati Hludouuici Imperatoris de Italia, ſimulque Adriani Papæ, quos ille ſuſcipiens abſoluit. Et poſt paululum inde tranſiens circa Kalend. Nouemb. in Baioariam profectus eſt, ibique cum ſuis colloquium habens, Raſtizen graui catena ligatum ſibi præſentari iuſſit, eumque Francorum iudicio & Baioariorum, nec non Sclauorum qui de diuerſis prouinciis Regi munera deferentes aderant, morte damnatum, luminibus tantum oculorum priuari præcepit.

DCCCLXXI. Hludouuicus & Karolus Hludouuici Regis filij dure accipientes quod quãdam partem regni Francorum, quam Rex illis ſub teſtamento poſt obitum ſuum habendam delegauerat, ab eis auferri & Karlmanno fratri illorum tradi fama volitante audierunt, congregata multitudine non modica, Spirenſem pagum occupant, cõtra Regem rebellare diſponentes. Quod cùm Rex comperiſſet, de Baioaria profectus venit ad Franconofurt in Kal. Febru. miſſiſque nuntiis, animos filiorum ſuorum

ſibi reconciliare nititur. Sed cùm reciproci nuncij diu laborantes rem ad effectum perducere non potuiſſent, tandem condicto placito, atque pace ex vtraque parte iuramento firmata, Rex quidem in Baioariam ſe recepit, filij verò illius in loca ſibi delegata profecti ſunt. Zuentibald nepos Raſtizi apud Karlmannum infidelitatis crimine inſimulatus, in cuſtodiam miſſus eſt. Sclaui autem Marahenſes ducem ſuum periſſe putantes, quendam presbyterum eius ducis propinquum nomine Selagamarum ſibi in principem conſtituunt, ei minantes interitum, niſi ducatum ſuper eos ſuſciperet. Qui eiſdem neceſſitate coactus aſſenſum prębens, contra Engilſcalcum & Willihelmum duces Karlmanni prælia mouere, & eos ex obſeſſis ciuitatibus expellere nititur. Illi verò aduerſus hoſtem pari intentione dimicantes, & nonnullos de exercitu eius proſternentes eum fugere compulerunt. Rex Hludouuicus menſe Maio, iuxta condictum placitum, venit ad villã Tribuere, ibique filiorum ſuorum animos propter obcæcationem cuiuſdam Saxonis, ad iracundiam prouocauit, ita vt ad eius colloquium nollent venire. Erat enim is qui excæcatus fuerat, Heimrichi Comitis vaſſallus. Rex autem filios inde tranſeuntes in villa Genchesheim proſecutus, vix ad ſuum inuitauit colloquium, & blandis ſermonibus & beneficiorum pollicitationibus aliquo modo mitigauit. Deinde menſe Iunio ad Occidentem profectus, loca ad ſe pertinẽtia peragrauit. Interea Zuentibald cùm nullus crimina quæ ei obiecta fuerant, probare potuiſſet, à Karlomanno dimiſſus & muneribus regiis honoratus in regnum ſuum rediit, ducens ſecum Karlmanni exercitum, quaſi Sclagamarum expugnaturus.

Digitized by Google

turus. Sic enim per dolum Karlomanno promiſerat, ſi ei ad patriam reditus concederetur. Sed ſicut ſolet incautos & de ſe præſumentes ſequi ignominia; ſic illi contigit exercitui. Nam Zuentibald cæteris caſtrametantibus, vrbem antiquã Raſtizi ingreſſus eſt, ſtatimque Sclauiſco more fidem mentitus & iuramenti ſui oblitus; non ad expugnandum Sclagamatum, ſed ad vlciſcendam contumeliam à Karlmanno ſibi illatam vires ſtudiumque conuertit. Deniq; Baioarios nihil mali ſuſpicantes & minus ſe obſeruantes cum exercitu in caſtris aggreſſus eſt, & multos ex eis viuos comprehendit; cæteris pene omnibus occiſis, exceptis his qui prius ſe prudenter de caſtris ſubtraxerant, omniſque Noricorum lætitia de multis retro victoriis conuerſa eſt in luctum & lamentationem. Quibus auditis Karlmannus de exercitus ſui interitu nimium conſternatus eſt, & neceſſitate compulſus omnes obſides, qui in ſuo regno erant, iuſſit colligi & Zuentibaldo reddi; vixque vnum virum nomine Ratbodonem inde ſeminecem recepit. Menſe Auguſto Hludouuicus Rex cum Karolo fratre ſuo colloquium habuit prope Maſa fluuium, ſed nec ibi filios ſuos ſecum pacificare potuit. Noluerunt enim ad eius colloquium venire, propter dilationem beneficiorũ quæ eis promiſſa fuerant. Cùm autem falſus rumor exiſſet Hludouuicum Italiæ Imperatorem ab Adalgiſo duce Beneuentano inſidioſè peremptum fuiſſe, & Rex triſtis de Aquenſe palatio in Orientales partes regni ſui rediret, ilicò filij eius obuiam ei venientes, & quibuſdam beneficiis ab eo acceptis, ſine vlla difficultate regi reconciliantur. Rex autem Menſe Octob. cum ſuis colloquium habuit in Franconofurt. Inde in Baioariam profe-

ctus, contra Behemos irruptionem in regnum ſuum moliẽtes, tutores partium ſuarum miſit, Arnum videlicet Epiſcopum & Ruodoldum Comitem, alioſque cum eis. Aduerſarij autem quendam locum vallo firmiſſimum circundederunt, iter anguſtum in ipſo aditu facientes, ad inſidias ſcilicet illorum qui terminos obſeruabant, vt ſi forte aliquis ex illis illuc veniret, in ipſo anguſto itinere nuſquam declinare valens occideretur. Interea Sclaui Marahenſes nuptias faciunt, ducentes cuiuſdam ducis filiam de Behemis. Quod cùm ſupra dicti viri, id eſt, Arni & alij qui cum eo erant, comperiſſent, ilico armati aduerſarios ſequebantur. Illi autem fugientes, ad vallum memoratum ignari venerunt, ibique propter loci anguſtiam, equis & armis derelictis, vix nudi euaſerunt. Noſtrates verò ſuperuenientes DCXLIIII. equos cum frænis & ſellis, atque eiuſdem numeri ſcuta quæ fugientes dimiſerant, inuenerunt, & hæc nullo reſiſtente tollentes ad caſtra læti reuerſi ſunt.

DCCCLXXII. Menſe Ianuario circa Epiphaniam Baſilij Græcorum Imperatoris legati cum muneribus & epiſtolis ad Ludouuicum Regem Radasbonam venerunt, atque ei, inter cætera xenia, cryſtallum miræ magnitudinis, auro gemmiſque pretioſis ornatum cum parte non modica Salutiferæ crucis obtulerunt. Qui honorificè ſuſcepti, & congrua reſponſione accepta, redierunt in ſua. Rex verò mediante quadrageſima apud villam Forahheim generali conuentu habito, filios ſuos de regni partitione inter ſe diſſidentes pacificauit, & quam quiſq; partem poſt obitum ſuum tueri deberet, liquido deſignauit. Ibi etiam Hludouuicus & Karolus filius eius in conſpectu

ſpectu totius exercitus fidem ſe illi ſeruaturos eſſe omni tempore vitæ illorum, iuramento firmauerunt. Inde Rex in Baioariam reuerſus, Paſcha celebrauit. Menſe autem Maio miſit Thuringos & Saxones contra Sclauos Marahenſes, qui quoniam regem ſecum non habebant, & inter ſe concordes eſſe nolebant, idcirco hoſtibus terga verterunt, & plurimis ſuorum amiſſis turpiter redierunt: ita vt quidam Comites in illa expeditione fugientes, à mulierculis illius regionis verberati, & de equis in terram fuſtibus deiecti referantur. Iterum quidam de Francia mittuntur Karlmanno in auxilium contra Sclauos ſupra dictos, alij deſtinantur contra Behemos, qui Dei adiutorio freti duces quinque, quorum iſta ſunt nomina, Zuuentiſlan, Witiſlan, Heriman, Spoitimar, Miſlan, cum maxima multitudine ſibi rebellare nitentes, in fugam verterunt, & alios quidem occiderunt, alios verò in fluuio Fludaha ſubmerſerunt. Qui autem euadere potuerunt, in ciuitate defecerunt. Deinde parte non modica illius prouinciæ depopulata, incolumes reuerſi ſunt. In hac expeditione Luitbertus Archiepiſcopus primatum tenuit. Hi verò qui Karlmanno miſſi ſunt in auxilium, id eſt, Aran Epiſcopus & Sigahardus Abbas Fuldenſis monaſterij, quamuis fortiter hoſtes premendo pugnaſſent, plurimis tamen ſuorum amiſſis cum magna difficultate regreſſi ſunt. Sed cùm Karlmannus cædes & incendia in Marahenſibus exercuiſſet, Zuentibald miſſo clam exercitu copioſo, Baioarios qui ad tuendas naues in littore Hiſtri fluminis relicti fuerant, occupauit, & alios occidit, alios necauit in flumine, alios verò duxit captiuos, nullusque inde, niſi Embrico Rada-

Digitized by Google

bonæ ciuitatis Epiſcopus, cum paucis euaſit. Omne tempus æſtiuum grandinibus variiſque tempeſtatibus peruarium extitit: Nam grando plurimis locis fruges deuaſtauit; horrenda etiam tonitrua & fulmina penè quotidie mortalibus interitum minabátur, quorum ictibus perualidis homines & iumenta in diuerſis locis exanimata, & in cinerem redacta narrantur. Domus quoque ſancti Petri apud Wormatiam igne cœleſti conſumpta eſt, & muri penitus euerſi. Sed & terræ motus III. Non. Decemb. hora prima Magontiam cõſumpſit ciuitatem. Rex autem diſpoſita Baioariorum regione, ad Franconofurt menſe Decemb. venit, ibique natale Domini celebrauit.

DCCCLXXIII. Menſe verò Ianuario cum ſuis vndique venientibus de ſtatu regni ſui & vtilitate in loco ſupradicto placitum habere diſpoſuit; ibique, Domino fauente, eius bonitas magnificè demonſtrata eſt, & quorundam malitia illi inſidiátium denudata. Nam cùm VII. Kal. Feb. curiam introiſſet, in præſentia illius & optimatum ſuorum Epiſcoporum videlicet atq; Comitum, malignus ſpiritus Karolum filium eius minimum, inuaſit & grauiter vexauit, ita vt à ſex viris fortiſſimis vix teneri potuiſſet. Et ſatis iuſtè: qui enim Regem à Deo electum & ordinatum decipere voluit, ipſe deceptus eſt: & qui patri ſuo inſidiosè laqueos tendere conſiliatus eſt, ipſe in laqueos diaboli incidit, quatenus ex ipſa vexatione diabolica diſceret, non eſſe conſilium contra Deum. Rex autem, & omnes qui cum illo erant, vehementer contriſtati lachrymas fuderunt. Cumque duceretur ad Eccleſiam, vt Epiſcopi pro eius ſanitate Domino ſupplicarent, nunc exili, nunc grandi voce

Digitized by Google

clamitans, morſum ſe tenentibus aperto ore minabatur. Conuerſus igitur Rex ad æquiuocum ſuum, ait: Vidéſne, ô fili, cuius dominio vos mancipatis tuque fraterq; tuus, quando aduerſum me aliqud ſiniſtri machinari cogitatis? Modo intelligere poteris, ſi antea noluiſti, quod, iuxta veritatis ſententiam, nihil opertum eſt, quod non reueletur. Confitere ergo peccata tua, & age pœnitentiam, & Deum humiliter poſtula vt te relaxet. Ego etiam, quantum in me eſt, indulgētiam tibi tribuo. Idem verò Karolus poſt ſedatam infeſtationem diaboli, viua voce, multis audientibus, retulit ſe toties aduerſæ poteſtati traditū, quoties contra Regem conſpirationem iniiſſet. Karolus Galliæ tyrannus, paterna miſeratione depoſita, Karlmannum filium ſuum in diaconatus officio poſitum excæcari præcepit. Exactis autem diebus quadrageſimæ, & hebdomada Paſchali finita, Rex de Frāconofurt trāſiens in villa Biſeſtat prope Wormatiam placitum habuit, filioſque ſuos Hludouicum videlicet & Karolum, ad audiendum ſingulorū cauſas cōſtituit, vt quicquid illi per ſe terminare non poſſent, patris iudicio reſeruarent. Vnde accidit vt vndique conuenientium querimoniis legitimè terminatis, vnuſquiſque cum gaudio rediret in ſua. Venerunt quoque illuc Sigifridi Danorum Regis legati pacis faciendæ gratia inter illos & Saxones *. poſitis, & vt negotiatores vtriuſque regni inuicem tranſeuntes & mercimonia deferentes emerent & venderent pacificè. Quę omnia Rex ex ſua parte rata fore permiſit. Quidam etiam de Alamannia nomine Berthrammus, qui ſuperiori anno in Marahenſibus Sclauis fuerat comprehenſus, à Zuentibaldo dimiſſus, venit ad Regem, & legationem ſibi ab

eodem duce iniunctam retulit, ſicut prius iuramento conſtrictus ſe facturum eſſe pollicitus eſt. Inde Rex circa Kalend. Maij Mogontiacum veniens, per alueum Rheni fluminis nauigio vectus Aquenſe palatium petiit, ibique cum ſuis ſecretum habuit colloquium, & Rorichum per obſides ad ſe venientem in ſuum ſuſcepit dominium. Deinde menſe Auguſto cùm apud vrbem Mediomatricorum generalem conuentum habuiſſet, Halbdeni frater Sigifridi Regis etiam ſuos ad eum nuntios miſit, eadem poſtulans quæ frater ſuus poſtulauerat, videlicet vt Rex legatos ſuos ad fluuium nomine Egidoram, qui illos & Saxones dirimit, mitteret, & illi eiſdem occurrentes pacem ex vtraque parte omni tempore ſtabilem confirmarent. Obtulerunt quoque iidem nuntij gladium Regi pro munere, aureum habentem capulum, obnixè flagitantes, vt Rex dominos ſuos, ſupradictos ſcilicet Reges, in loco filiorum habere dignaretur, & illi eum quaſi patrem venerari vellent cunctis diebus vitæ ſuæ. Iurabant etiam iuxta ritum gentis ſuæ per arma ſua, quod nullus deinceps de regno dominorum ſuorum, regnum Regis inquietare, aut alicui in illo læſionem inferre deberet. Quæ omnia Rex gratanter accepit, & poſtulata ſe facturum ſpopondit. Quibus in patriam reuerſis, Rex per Alſatiam tranſiens, Argentoratum venit, ibique Rheno flumine tranſito, in Baioariam profectus eſt. Eodem anno facta eſt fames valida per vniuerſam Italiam atque Germaniam, & multi inedia conſumpti ſunt. Tempore verò nouarum frugum, noui generis plaga & prima in gente Francorum viſa, Germanicum populum, peccatis exigentibus, non mediocriter afflixit. Nam vermes quaſi

Digitized by Google

quaſi locuſtæ, quatuor pennis volantes, & ſex pedes habentes, ab Oriente venerunt, & vniuerſam ſuperficiem terræ inſtar niuis operuerunt, cunctaque in agris & in pratis viridia deuaſtabant. Erant autem ore lato & extenſo inteſtino, duoſque habebant dentes lapide duriores, quibus tenaciſſimas arborum cortices corrodere valebant. Longitudo & groſſitudo illarum quaſi pollex viri: tantæque erant multitudinis, vt vna hora diei centum iugera frugum prope vrbem Mogontiam conſumerent. Quando autem volabant, ita totum aërem per vnius milliarij ſpatium velabant, vt ſplendor ſolis infra poſitis vix appareret. Quarum nonnullæ in diuerſis locis occiſæ, ſpicas integras cum granis & ariſtis in ſe habuiſſe repertæ ſunt. Quibuſdam verò ad Occidentem profectis, ſuperuenerunt aliæ, & per duorum menſium curricula penè quotidie ſuo volatu horribile cernentibus præbuere ſpectaculum. In Italia in pago Brixienſi tribus diebus & tribus noctibus ſanguis de cælo pluiſſe narratur. Menſe Iunio Hruodulfus quidam Normannus de regio genere, qui regnum Karoli prædis & incendiis ſæpenumero vaſtauerat, claſſem duxit in regnũ Hludouuici Regis, in comitatum ſcilicet Abdagi Regis, miſſiſque nunciis præcepit habitatoribus loci illius tributa ſibi ſoluere. Qui cùm reſpondiſſent ſe non debere tributa pendere niſi Hludouuico Regi eiuſque filiis, & ſe nequaquam in hoc negotio ei aſſenſum eſſe præbituros, ille vehementer iratus, iurauit præ ſuperbia, ſe, cunctis maribus occiſis, mulieres & paruulos cum omni ſubſtantia illorum, in captiuitatem eſſe ducturum, ignarus vindictæ quæ eum de cælo erat ſecutura; Statimque terram illorum ingreſſus, bellum

Digitized by Google

aduerſus eos inſtaurauit. Illi autem Dominum inuocantes qui eos ſæpius ab hoſtibus liberauit, hoſti infeſtiſſimo armati occurrerunt, cóſertoq; prælio ipſe Hruodulphus cecidit primus, & cum eo octingenti viri. Cæteri verò cùm ad naues effugere non potuiſſent, in quodam ædificio ſe tutati ſunt, quod Friſiones obſidentes conferebant inter ſe quid de eis facere debuiſſent. Cumque diuerſi diuerſa dixiſſent, vnus Normannus qui Chriſtianus effectus longo tẽpore cum eiſdem Friſionibus conuerſatus eſt, & eiuſdem certaminis dux erat, cæteros hoc modo affatus eſt: O boni commilitones, ſufficit vobis huc vſq; pugnaſſe, quia quod modo nos pauci contra plurimos præualuimus hoſtes, non noſtris deputandum eſt viribus, ſed Dei gratiæ. Scitis etiam quod oppido laſſi ſumus, & plurimi noſtrum grauiter vulnerati, iſti autem qui hic intus latitant, in deſperatione poſiti ſunt. ſi contra eos pugnare cœperimus, non eos ſine cruenta obtinebimus victoria, ſi autem illi fortiores extiterint, varius enim euentus eſt prælij, forſitan nobis expugnatis ſecuri diſcedent iterũ nocituri. Conſultius ergo mihi videtur vt obſides ab eis accipiamus, & quoſdam ex illis inlæſos abire patiamur ad naues, & obſides interim retineamus, donec mittant vniuerſam pecuniam quam in nauibus retinent, prius tamen præſtito ſacramento, ne vltra in regnum Hludouuici regis redeant. Huius itaq; conſilio ceteri aſſenſerunt, & obſidibus acceptis quoſdã ad naues ire permiſerunt. Illi autem miſerunt pecuniam valde multam, & obſides quos dederant receperunt: prius autem, vt dixi, præſtito ſacramento ne vltra in regnum Hludouuici Regis redirent, ac deinde cum magna confuſione ac ſuo detrimento etiam ſine

Digitized by Google

ſine duce, à finibus illis diſceſſerunt. Menſe Nouẽb. Agathon Archiepiſcopus Baſilij Græcorum Imperatoris legatus, ad renouãdam priſtinam amicitiam cum epiſtolis & muneribus ad Hludouuicum Regem Radasbonam venit. Quem Rex honorifice ſuſcepit & abſoluit. Trachulfus comes & dux Sorabici limitis menſe Auguſto defunctus eſt.

DCCCLXXIIII. Hyems aſpera nimis & ſolito prolixior, nix quoque immenſa à Kal. Nouemb. vſq; in æquinoctium vernale ſine intermiſſione cadens, magnum hominibus fecit impedimentum ſiluas petere lignaque colligere. Vnde accidit vt non ſolum animalia, verumetiam homines plurimi frigore perirent. Sed & Rhenus & Mœnus glaciali frigore cõſtricti, longo tempore ſe ſub veſtigiis incedentium calcabiles præbuerunt. Sorabi & Siuſli, eorumq; vicini, Thaculfo defuncto defecerunt. Quorum audaciã Luitbertus Archiepiſcopus & Ratolfus Thaculfi ſucceſſor vltra Salam fluuium menſe Ianuario profecti, prædis & incendiis ſine bello compreſſerunt, & eos ſub priſtinum ſeruitium redegerũt. Eodem menſe Hludouuicus iunior apud ſanctos Marcellinum & Petrum cum quibuſdam patris ſui conſiliariis ſecretum habuit colloquium, quod Regem de Baioaria traxit in Franciam. Venit enim circa Kal. Februar. ad Franconofurt, ibique de concordia & ſtatu regni cum fidelibus ſuis conſiliatus eſt. Diebus autem Quadrageſimæ cùm negotiis ſæcularium rerum diſpoſitis, orationi vacaret, vidit quadam nocte in ſomnis genitorem ſuum Hludouuicum Imperatorem in anguſtiis conſtitutum, qui eum hoc modo Latino affatus eſt ſermone: Adiuro te per Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum, vt me eripias ab his tor-

mentis, in quibus detineor, vt tandem aliquando vitam poſſim habere æternam. Hac ergo viſione perterritus epiſtolas per cuncta regni ſui monaſteria deſtinauit, obnixè poſtulans vt animæ in tormentis poſitæ ſuis apud Dominum precibus interuenirent. Vnde datur intelligi, quod quamuis memoratus Imperator multa laudabilia & Deo placita feciſſet, plurima tamen legi Dei contraria in regno ſuo fieri permiſit. Si enim, vt cætera omittam, hæreſi Nicolaitarum firmiter & viriliter reſtitiſſet, & monita Gabrielis Archangeli quæ Einhardus Abbas duodecim capitulis comprehenſa ei obtulit legenda & facienda, obſeruare curaſſet, forſitan talia non pateretur. Sed quia, vt ſcriptum eſt, Deus nullum peccatum relinquit impunitum, & iuxta Apoſtolum, Non ſolum qui id faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte, meritò pœnas luere viſus eſt, qui dum potuit, ſibi commiſſorum errata vel admonitus corrigere noluit. Rex autem Hludouuicus in hebdomada Paſchali Fuldenſe monaſterium petiit cauſa orationis, & inde reuerſus generalem habuit conuentum in villa Tribuere. Inde in Italiam per Alpes Noricas tranſiens, cum Hludouuico nepote ſuo & Iohanne Romano Pontifice, haud procul ab vrbe Verona, colloquium habuit. Indeq; rediens cum Karlmano & Hludouuico filiis ſuis in villa Foraheim locutus eſt: Ibique legatos Zuentibaldi pacem petentes & fidelitatem promittentes ſuſcepit. Cuius legationis princeps erat Ioannes preſbyter de Venetiis, qui etiam vt ei Rex omni ambiguitate remota crederet, quicquid verbis dicebat, ſacramento firmabat, videlicet vt Zuentibald Regis fidelis permaneret, cunctis diebus vitæ ſuæ, & cenſum

ſum à Rege conſtitutum per annos ſingulos ſolueret, ſi ei tantummodo quietè & pacificè à Rege viuere concederetur. Behemorum quoque nuntia Rex audiuit & abſoluit, & poſt hæc in Baioariam venit ad Franconofurt: & inde poſt paululum tranſiens, apud villam Biburg conſcenſis nauibus ad Aquaſgrani palatium perrexit, exactoque ibi tempore non modico, tandem menſe Decembri cum fratre ſuo Karolo habita collocutione apud ſanctum Lantbertum, rediit in Franciam, venitq; Mogontiacum XIII. Kal. Ianuar. & inde ad Franconofurt, ibique natalem Domini celebrauit. Hoc anno fame & peſtilentia per vniuerſam Galliam & Germaniam graſſantibus, penè tertia pars humani generis conſumpta eſt. Hemma quoque Regina morbo paralyſi correpta vſum loquendi amiſit.

DCCCLXXV. Rex Hludouuicus hyemauit in Franconofurt, & poſt Paſcha perrexit in Baioariam inuiſere Reginam. Inde rediens circa Kal. Iunij venit ad Tribuere, ibiq; generale placitum habuit. Tūc inter Francos & Saxones ſeditio non modica exorta eſt, & niſi Hludouuicus iunior citius cum ſuis interueniſſet, iam diſtrictis gladiis mutua ſe cæde truncaſſent. Stella cometes VIII. Id. Iunij, in Aquilonali parte, prima hora noctis apparuit, plus ſolito ſcintillans comasque ſpargens, rem ſtupendam, immo lugendam, quæ citò ſecuta eſt, ſua apparitione præmonſtrans, quamuis adhuc peccatis noſtris exigentibus, grauiora ſignificare timeatur. Nam villa quædam in pago Nitenſe N. Aſgabrunno à fluminibus & torrentibus longè remota, ſubitanea imbrium inundatione penè deleta eſt, & octuaginta octo homines vtriuſque ſexus in ea deleti. Dum enim

Digitized by Google

homines eiuſdem loci v. Non. Iul. dormitum iſſent, nihil mali ſuſpicantes, tāta pluuia vno momēto cœlitus lapſa eſt, vt omnes vineas & arbores quas tangebat in eadem villa radicitus extirparet, ædificia funditus euerteret, iumenta & animalia cum omnibus quæ in domibus erant perditioni traderet. Eccleſia quoque eiuſdem villæ cum ſuo altari ita deleta eſt, vt modo cernentibus nullum ſuę conſtructionis præbeat indicium. Erat autē ibi videre miſera. Nam cùm fœminæ liberis, & viri cōiugibus manum porrigentes ſubuenire niterentur, impetu aquarum rapti, vna cum eis quibus auxilio eſſe volebant, extincti ſunt. Sed & cadauera longo tempore tumulata, vi aquarum de ſepulchris ſoluta, cum vaſculis quibus inerant, in terminis alterius villæ reperta ſunt. Menſe Auguſto Rex Hludouuicus, cum filiis & fidelibus ſuis colloquium habuit in villa Tribuere. Interea Hludouuicus Italiæ Imperator * *locus & dies quærendi*, * cuius corpus tranſlatum Mediolani, in baſilica ſancti Ambroſij ſepultū eſt. Quod cùm Karolus Galliæ tyrannus comperiſſet, ilico regnum Italiæ inuaſit, & omnes theſauros quos inuenire potuit, vnca manu collegit. Vnde Hludouuicus Rex iratus, Karlmannum cum exercitu per Baioariam deſtinauit in Italiam: Ipſe verò, iuncto ſibi æquiuoco ſuo, cùm manu valida regnum Karoli ingreſſus eſt, vt eum de Italia exire compelleret. Exercitus autem qui Regem ſequebatur verſus ad prædam, cuncta quę inuenit, diripuit atque vaſtauit. Karolus verò audito Karlmanni aduentu in Italiam, primò clauſis Alpium ſe defendere nititur, ſed nihil proficit. Carlmānus enim loca acceſſu difficilia cum ſuis præoccupauit. Ille autem dum negotium ferro decer-

Digitized by Google

decernendum timuiſſet, eſt enim lepore timidior, ad calliditatem ſolitam conuertitur. Nam aurum & argentum gemmaſque pretioſas infinitæ multitudinis Carlmanno obtulit, vt eum ſibi placare, & à paterna fidelitate ſegregare potuiſſet: iurauitque ſe de Italia citò exiturum, & Hludouuici fratris ſui iudicio illud regnum diſponendum ſeruaturum, ſi Karlmānus inde diſcederet. Quo inde diſcedente & promiſſionibus illius credente, ille, quæcunque pollicitus eſt, mentitur, & quanta potuit velocitate Romam profectus eſt, omnemque ſenatum populi Romani more Iugurthino corrupit, ſibique ſociauit, ita vt etiam Iohannes Papa votis eius annuens, corona capiti eius impoſita, eum Imperatorem & Auguſtum appellare præcepiſſet. Qualiter autem regnum illud poſtea cum ſuis diſpoſuerit, qualitérve cum theſauris quos tulerat, in regnum ſuum redierit, quantasq; cædes & incendia in itinere exercuerit, quia certum non habui latorem, ſcribere nolui. Melius eſt enim tacere, quàm falſa loqui.

DCCCLXXVI. Hludouuicus Rex miſericordia motus, multorumque precibus exoratus ne Galliæ regionem propter Karoli ſtultitiam perderet, in regnum ſuum menſe Ianuario rediit, venitq; Magontiacum poſt Epiphaniam, & inde ad Franconofurt, ibique cum ſuis ſequenti menſe colloquium habuit. Similiter mediante quadrageſima fecit. Hemma Regina apud Radasbonam Baioariæ ciuitatem obiit, ſepultaq; eſt in Eccleſia ſancti Emmerammi martyris. Friſiones qui vocātur Occidentales cum Normānis dimicantes victores extiterunt, omneſq; theſauros, quos Normanni plurima loca ſpoliādo congregauerant, abſtulerunt atque inter ſe diuiſerunt.

Digitized by Google

homines eiuſdem loci v. Non. Iul. dormitum iſſent, nihil mali ſuſpicantes, tãta pluuia vno momẽto cœlitus lapſa eſt, vt omnes vineas & arbores quas tangebat in eadem villa radicitus extirparet, ædificia funditus euerteret, iumenta & animalia cum omnibus quæ in domibus erant perditioni traderet. Eccleſia quoque eiuſdem villæ cum ſuo altari ita deleta eſt, vt modo cernentibus nullum ſuę conſtructionis præbeat indicium. Erat autẽ ibi videre miſera. Nam cùm fœminæ liberis, & viri cõiugibus manum porrigentes ſubuenire niterentur, impetu aquarum rapti, vna cum eis quibus auxilio eſſe volebant, extincti ſunt. Sed & cadauera longo tempore tumulata, vi aquarum de ſepulchris ſoluta, cum vaſculis quibus inerant, in terminis alterius villæ reperta ſunt. Menſe Auguſto Rex Hludouuicus, cum filiis & fidelibus ſuis colloquium habuit in villa Tribuere. Interea Hludouuicus Italiæ Imperator * *locus & dies quærendi,* * cuius corpus tranſlatum Mediolani, in baſilica ſancti Ambroſij ſepultũ eſt. Quod cùm Karolus Galliæ tyrannus comperiſſet, ilico regnum Italiæ inuaſit, & omnes theſauros quos inuenire potuit, vnca manu collegit. Vnde Hludouuicus Rex iratus, Karlmannum cum exercitu per Baioariam deſtinauit in Italiam: Ipſe verò, iuncto ſibi æquiuoco ſuo, cum manu valida regnum Karoli ingreſſus eſt, vt eum de Italia exire compelleret. Exercitus autem qui Regem ſequebatur verſus ad prædam, cuncta quę inuenit, diripuit atque vaſtauit. Karolus verò audito Karlmanni aduentu in Italiam, primò clauſis Alpium ſe defendere nititur, ſed nihil proficit. Carlmanus enim loca acceſſu difficilia cum ſuis præoccupauit. Ille autem dum negotium ferro decer-

Digitized by Google

decernendum timuiſſet, eſt enim lepore timidior, ad calliditatem ſolitam conuertitur. Nam aurum & argentum gemmaſque pretioſas infinitæ multitudinis Carlmanno obtulit, vt eum ſibi placare, & à paterna fidelitate ſegregare potuiſſet: iurauitque ſe de Italia citò exiturum, & Hludouuici fratris ſui iudicio illud regnum diſponendum ſeruaturum, ſi Karlmānus inde diſcederet. Quo inde diſcedente & promiſſionibus illius credente, ille, quæcunque pollicitus eſt, mentitur, & quanta potuit velocitate Romam profectus eſt, omnemque ſenatum populi Romani more Iugurthinò corrupit, ſibique ſociauit, ita vt etiam Iohannes Papa votis eius annuens, corona capiti eius impoſita, eum Imperatorem & Auguſtum appellare præcepiſſet. Qualiter autem regnum illud poſtea cum ſuis diſpoſuerit, qualitérve cum theſauris quos tulerat, in regnum ſuum redierit, quantasq; cædes & incendia in itinere exercuerit, quia certum non habui latorem, ſcribere nolui. Melius eſt enim tacere, quàm falſa loqui.

DCCCLXXVI. Hludouuicus Rex miſericordia motus, multorumque precibus exoratus ne Galliæ regionem propter Karoli ſtultitiam perderet, in regnum ſuum menſe Ianuario rediit, venitq; Magontiacum poſt Epiphaniam, & inde ad Franconofurt, ibique cum ſuis ſequenti menſe colloquium habuit. Similiter mediante quadrageſima fecit. Hemma Regina apud Radasbonam Baioariæ ciuitatem obiit, ſepultaq; eſt in Eccleſia ſancti Emmerammi martyris. Friſiones qui vocātur Occidentales cum Normānis dimicantes victores extiterunt, omnesq; theſauros, quos Normanni plurima loca ſpoliādo congregauerant, abſtulerunt atque inter ſe diuiſerunt.

Karolus Rex de Italia in Galliam rediens, nouos & inſolitos habitus aſſumpſiſſe perhibetur. Nam talari Dalmatica indutus & baltheo deſuper accinctus pendente vſque ad pedes, nec non capite inuoluto ſerico velamine, ac diademate deſuper impoſito, dominicis & feſtis diebus ad Eccleſiam procedere ſolebat. Omnem enim conſuetudinem Regum Francorum contemnens, Græcas glorias optimas arbitrabatur. Et vt maiorem ſuæ mentis elationem oſtenderet, ablato Regis nomine, ſe Imperatorem & Auguſtum omnium Regum cis mare conſiſtentium appellari præcepit. Plurima etiam incredibilia ſe contra Hludouuicum Regem & regnum illius facturum eſſe minatus eſt. Denique inter cætera iactantiæ ſuæ verba, dixiſſe fertur, tantam multitudinem de diuerſis locis congregaturum, vt Rheno flumine ab equis illorum exhauſto, ipſe per aridum alueum eiuſdem fluminis eſſet tranſiturus, totumque Hludouuici regnum vaſtaturus. Cuius minæ facillime ſedatæ ſunt. Nam Hludouuico ſuum exercitum congregante, ille timore perterritus legatos miſit, pacemque petiit. Cumque nuntij ex vtraque parte ſæpius directi eos pacificare ſtuduiſſent, Hludouuicus ægrotare cœpit, & creſcente quotidie infirmitate, v. Kal. in Septemb. in palatio Franconofurt diem vltimum clauſit. Karolus verò Hludouuici morte comperta, regnum illius cupiditate ductus inuaſit, & ſuæ ditioni ſubiugare ſtuduit, exiſtimans ſe, vt fama vulgabat, non ſolum partem regni Hlutharij, quam Hludouuicus tenuit & filiis ſuis vtendam dereliquit, per tyrannidem poſſe obtinere, verumetiam cunctas ciuitates regni Hludouuici in Occidentali littore Rheni fluminis poſitas

ſitas ſuo regno addere, id eſt, Mogontiam, Wormatiam & Nemetum, filioſque fratris per potentiam opprimere, ita vt nullus ei reſiſtere vel contradicere auderet. Primùm igitur Aquenſe palatium petiit, & inde cum omni exercitu ſuo profectus in Colonia Agrippinenſi concedit. Miſſis etiam prius legatis ad optimates Hludouuici, vt proprium dominum deſererent, & ad ſe venirent, venientibus quidem plurima beneficia ac dona promittens, aliter verò facientibus, rerum ſæcularium priuationem, vel exterminium minitans. Cui Hludouuicus qui patri in illis locis hæres ſucceſſerat, cum paucis occurrit, & in Aquilonali ripa Rheni fluminis caſtra ſua poſuit, ſuorum operiens aduentum. Miſit interea nuncios ad Karolum dicens, Cur aſcendiſti ad bellandum contra me? quandoquidem nec exteris gentibus bellum eſt antiquo populo penitus inferre præceptum, niſi pacem oblatam reſpuerint. Reuertere quæſo pacificè in regnum tuum, & eſto contentus gloria tua, & noli regnum nobis à genitore noſtro iure hæreditario derelictum, more tyrannico inuadere, & iura propinquitatis, quæ inter nos naturaliter exiſtunt, huiuſmodi factionibus violare. Memento etiam ſacramentorum tuorum, quæ patri meo non ſemel neque bis præſtitiſti, ſimulque conſidera periculum Chriſtianæ plebis, ſi in hac pertinacia irreuocabiliter perſiſtere volueris. Eſto, forſitam confidis in multitudine exercitus tui, quem de diuerſis locis conduxiſti & ideo bella mouere te delectat. Quare ergo non cogitas quia apud Deum impoſſibile non eſt liberari in multitudine & in paucis? Refrena igitur animũ tuum ab huiuſmodi appetitu, quoniam ea quæ per-

Digitized by Google

agere arbitraris, qualẽ exitũ habeant, penitus ignotas. Sed cùm ille his & aliis ſimilibus rationabiliter conuentus, nullo modo aſſenſum prębere voluiſſet; ſtimulãte auaritia, Hludouuicus quadã nocte ſe ſubtraxit de caſtris, & Rheno flumine tranſito, in caſtello Anternaco cum ſuis conſedit, diſperſusque eſt per diuerſa loca omnis pene exercitus illius ad colligenda equorum pabula. Ille verò iterum nuncios ad Karolum deſtinauit, pro pace inter eos componenda. At Karolus pacem ſimulans, & fraudem in corde meditans, ſe paci conſenſurum & legatos ad Hludouuicum miſſurum pro communi vtilitate, ſubdola falſitate promiſit. In eadem enim nocte cum omni exercitu ſuo properauit, vt Hludouuicum cęteris extinctis comprehenderet, ac ſedes luminum illius euacuaret, poſteà regnum illius, quaſi nullo reſiſtente, poſſeſſurus. Willibertus autem Coloniæ Agrippinæ ciuitatis Epiſcopus, Karoli fraudulenta conſilia intelligens, cæteris trepidantibus eum conſtanter adiit, obnixè poſtulans ne ita ferociter ac barbarè faceret erga nepotem ea quæ pacis ſunt ſectantem. Sed cùm eum à praua voluntate reuocare non potuiſſet, quendam presbyterum ſuum nomine Hartuuigum per compendiorem viam deſtinauit, & Hludouuico præparatas inſidias, & ipſius Karoli inſinuauit aduentum. Qui ſtatim lorica indutus, & totam fiduciam ſuam in Domino ponens, cum paucis qui ſecum erant (diſperſos enim congregare non poterat) Karolo viriliter occurrit, iuſſitque omnes ex ſua parte candidis vti veſtibus, pro ſigno cognoſcendæ ſocietatis. Saxones autem quoniam prima fronte contra hoſtes poſiti erant, primum iniere certamen, ſed multitudine aduerſariorum territi parum-

parumper terga verterunt. Franci autem Orientales ex vtraque parte fortiter repugnantes, ac ſigniferis Caroli occiſis, cæteros fugere compulerunt. Quos Hludouuicus perſecutus ſtrages non paucas dabat. Plurimos etiam ex optimatibus Karoli viuos comprehendit, quos propter ſuam humanitatem ſeruari iuſſit incolumes. Karolus verò turpiter fugiens, relictis theſauris quos ſecum habebat, cum paucis pene nudus euaſit. Hi autem qui cum Hludouuico erant, reuerſi ad cæſorum ſpolia detrahenda, quantas ibidẽ prædas in auro & argento, & veſtibus, & armis, & loricis, & equis variaque ſupellectile tuliſſent, nullus valet edicere. In hoc certamine contra Karolum proculdubio cælitus dimicatum eſt. Nam, ſicut captiui inde adducti narrare ſolebant, apparente Hludouuico & his qui cum eo erant, tantus timor omnẽ Karoli exercitum inuaſit, vt prius ſe victos putarent, quã ad pugnam venirẽt; Et, quod maioris eſt admirationis, equorũ latera quibus inſidebant calcaribus tundebant, & cruentabant, ſed illi, quaſi ad ſtipitem ligati immobiles permanebãt. Armis quoq; ſuis pugnabãt, ſed paucos vulnerabãt. Acies enim armorũ, quaſi retuſæ eſſent; neminem penitus lædebant. Hæc in VIII. Id. Octob. contra nouellum Sennacherib geſta ſunt, vt qui prius propter mentis elationem Deum cognoſcere noluit, modo victus & confuſus intelligat, quod non in multitudine exercitus victoria belli, ſed de cælo fortitudo eſt, & aliquando auariciæ & ſuperbiæ ſuæ modum imponat. Hludouuicus poſt fugam Karoli ad palatium Aquiſgrani perrexit, & diſpoſitis, prout voluit, his quæ ad ſe pertinere videbantur, cum triumpho ad Franconofurt rediit. Sequenti autem menſe Karlmannus & Hlu-

douuicus atque Karolus Ludouuici Regis filij in pago Recienſi conuenientes, paternum inter ſe regnũ diuiſerunt, & ſibi inuicem fidelitatem ſeruaturos eſſe ſacramẽto firmauerunt. Cuius ſacramenti textus Theutonica lingua conſcriptus, in nonnullis locis habetur.

DCCCLXXVII. Hludouuicus Rex menſe Ianuario generali conuentu habito apud Franconofurt, quos de regno Karoli tenuit captiuos remiſit in Galliam, Sclaui qui vocantur Linones & Siusli eorumq́; vicini defectionem molientes, ſolitum dare cenſum renuunt. Quos Hludouuicus Rex miſſis quibuſdam fidelibus ſuis circa mediam quadrageſimã ſine bello compreſſit, acceptiſque obſidibus nonnullis & muneribus non paucis, eos ſub priſtinum redegit ſeruitium. Karolus Galliæ tyrannus, ęſtiuo tempore cum exercitu Italiam petiit, & Ticini reſidens magnopere niſus eſt, qualiter Karlmanno illuc aduentanti aditum denegaret in illam prouinciam. Carlmannus verò cum manu valida Noticorum diuerſorumq́ue Sclauorum Italiam ingreditur, contra Carolum dimicare volens. Quod cùm Carolus comperiſſet, ilico, iuxta cõſuetudinem ſuam, fugam iniit. Omnibus enim diebus vitæ ſuæ vbicunque neceſſe erat aduerſariis reſiſtere, aut palam terga vertere, aut clam militibus ſuis effugere ſolebat, & in eodem itinere dyſenterię morbo correptus, cum magna periit triſticia. Cuius corpus cùm ſui ſatellites ad ſepulturam, quam ipſe ſibi apud ſanctum Dionyſium parauerat, transferre voluiſſent, propter nimium fœtorem putidi cadaueris, quo grauabatur exercitus, in Burgũdia in quodam monaſterio ſepelierunt. Karlmannus optimates Italiæ ad ſe venientes ſuſcepit, & diſpo-

diſpoſita, prout voluit, regione, reuerſus eſt in Baioariam. Hludouuicus Rex partem regni Hlutharij cum fratribus Karlmanno & Karlo æqua lance diuidit. Hludouuicus Karoli Regis filius timore perterritus propter iniurias à patre ſuo Regi illatas, legatos ad eum dirigit, pacem poſtulat, & ſe de omnibus quæ contra eum genitor ſuus geſſerat, excuſare nititur. Cuius legatos Rex audiuit & abſoluit. Poſt hęc Aquenſe palatium petiit, ibique natalem Domini celebrauit. In hoc anno febris Italica, dolorque oculorum Germanicum populum grauiter vexauit, maximè circa Rhenum habitantes. Peſtilentia quoque ingens ſecuta eſt exercitum Carlmanni de Italia redeuntem, ita vt plurimi tuſſiendo ſpiritum exhalarent.

DCCCLXXVIII. Menſe Ianuario Rex de Aquis tranſiens venit ad Franconofurt, & ibi ſequenti mēſe cum ſuis colloquium habuit. Karlmannus partem regni Hlutharij quam priori anno à fratribus ſibi retinendam acceperat, Hludouuico tradidit. Hludouuicus Rex diebus quadrageſimæ vſque ad menſem Maium moratus eſt in villa regia quæ vocatur Salz, & inde tranſiens apud Franconofurt generalem habuit conuentum, miſſiſque nunciis ad fratrem ſuum Carolum, partem regni Hlutharij quam à Karlmanno acceperat, cum eo diuidit. Lantbertus Witonis filius & Albertus Bonifacij filius Romam cum manu valida ingreſſi ſunt, & Iohanne Romano Pontifice ſub cuſtodia retento, optimates Romanorum fidelitatem Karlmanno ſacramento firmarę coëgerunt. Quibus inde diſcedentibus idem Pontifex domum ſancti Petri ingreſſus omnes theſauros quos ibi repperit, ad Lateranis tranſtulit, & altare

Digitized by Google

ſancti Petri cilicio cooperuit, & cūcta oſtia eiuſdem Eccleſiæ clauſit, nullumque ibi officium ad Dei cultum pertinens per plures dies celebratū eſt, & quod dictu nefas eſt, omnibus vndique illuc cauſa orationis venientibus negabatur introitus, erantque ibi omnia confuſa. Memoratus autem Pōtifex conſcenſis nauibus per mare Tyrrēnum regnum Caroli intrauit, ibique per totum pene moratus eſt annum. Tandem aſſumpto Boſone Comite, qui propria vxore veneno extincta filiam Hludouuici Imperatoris de Italia per vim rapuerat, cum magna ambitione in Italiam rediit; & cum eo machinari ſtuduit, quo modo regnum Italicum de poteſtate Carlmanni auferre, & ei tuendum committere potuiſſet. Rex Hludouuicus ad Aquas in menſe Octob. perrexit, & cum æquiuoco ſuo Caroli Regis filio haud procul inde colloquium habuit. Eclipſis Lunæ facta eſt III. Id. eiuſdem menſis vltima hora noctis. Sol, quoq; in IIII. Kal. Nouemb. poſt horam nonam ita obſcuratus eſt per dimidiam horam, vt ſtellæ in cœlo apparerent, & omnes ſibi noctem imminere putarent. Boum peſtilentia in Germania immaniſſimè graſſata eſt, maximè circa Rhenum. Quam cladem non mediocris hominum mortalitas ſecuta eſt. Villa quædam in Wormacenſe haud procul à palatio Ingileheim ſita eſt, nomine Walahesheim, vbi res miranda cōtigit. Nam dum animalia mortua quotidie de domibus traherentur in agros, canes, qui in eadē villa erant, iuxta morem ſuum eadem cadauera laniando comederunt. Quadam verò die pene vniuerſi, in vnum locum congregati inde diſceſſerunt, ita vt nullus eorum poſtea neque viuens neq; mortuus inueniri potuiſſet.

DCCCLXXIX.

Digitized by Google

DCCCLXXIX. Hludouuicus Rex natale Domini celebrauit in Forrahheim, inde in Baioariam profectus eſt inuiſere Karlmannum qui graui detinebatur infirmitate, Nam paralyſis morbo correptus, vſum loquendi amiſit. Ibique optimates eiuſdem regionis ad ſe venientes ſuſcepit, ea videlicet ratione, vt poſt obitum Karlmanni, nullum alium ſuper ſe regem ſuſciperent, vel regnare conſentirent. Inde tranſiens Paſcha celebrauit in Franconofurt, Ludouuicus Caroli regis filius III. Id. April. apud Compendium obiit, ibique ſepultus eſt. Quod cùm Rex comperiſſet, cum magno exercitu in Galliam perrexit, venitque vſq; Viridunum. Exercitus autem qui eum ſequebatur, quoniam à ciuibus illis ſibi victus neceſſaria iuſto pretio emere non potuiſſet, verſus eſt ad prædam, & pene vniuerſam depopulatus eſt ciuitatem. Rex verò miſſis quibuſdam fidelibus ſuis vltra Moſam fluuium ad optimates regionis illius, reuerſus eſt in Franciam, venitque Mogontiacum, & inde ad Franconofurt, ibique Erambertum Comitem de Baioaria aliosque nonnullos ad ſe venientes ſuſcepit, Quos Arnolt propter quandam diſſenſionem inter Karlmannum patrem ſuum & eos factam, publicis priuauit honoribus, & de regno expulit. Horum cauſa Rex in Baioariam profectus, diſſidentes aliquo modo ad concordiam reuocauit, & eis priſtinam reſtituit dignitatem. Quod quorundam offendit animos, quaſi Rex iuramenti ſui præuaricator exiſteret. Quod aliter intelligunt qui eiuſdem iuramenti ſunt conſcij. Nam Karlmannus qui prior natu erat, primus inter fratres ſe iuramento conſtrinxit, & ómnia quæ in illo continentur ſacramento ſe ſeruaturum eſſe promiſit. Deinde Hludo-

Digitized by Google

uuicus eodem tempore iurauit, ea tamẽ ratione vt ſi Karlmannus ea quę promiſit, inuiolata ſeruaret, ipſo eadem ex ſua parte rata cuſtodiret. Sed quoniã Karlmannus in diuiſione regni Longobardorũ, iuramẽtum ſuum irritum duxit, Hludouuicum proculdubio à ſuo iuramento reddidit immunem: & idcirco crimine periurij non tenetur obnoxius. Karlmannus autem tandem Hludouuicum ad ſe accerſiuit, & quoniam loqui non poterat, ei, ſeipſum & vxorem & filium vniuerſumq; regnum ſcripto commendauit. Cui Rex Epiſcopatus & Abbatias & Comitatus ad ſeruitium delegauit, & diſpoſita, prout voluit, regione, rediit in Franciam. Interea Hugo Hlutharij ex Waldrata filius tyrannidem in Gallia exercebat. Contra quem Rex quoſdam fideles ſuos deſtinauit, vt eum inde expellerent. Qui venientes nonnullos ex hominibus illius in quodam caſtello iuxta Viridunum obſederunt, & caſtello potiti alios quidem occiderunt, alios verò in exilium miſerunt, aliosque etiam capillis & cute detracta, cum magna confuſione inde expulerunt, & caſtellum deſtruxerunt.

DCCCLXXX. Hyems aſpera & ſolito prolixior. Nam Rhenus & Mœnus fluuij glaciali rigore conſtricti longo tempore ſe calcabiles prębuerunt. Rex Hludouuicus natale Domini celebrauit in Franconofurt, poſtea in Galliã profectus, filios Hludouuici ad ſe venientes ſuſcepit, totumq; regnum Hlutharij ſuæ ditioni ſubiugauit. Inde ad expugnandos Normannos qui in Scalta fluuio longo tempore reſederunt, conuertit exercitum, initoq; certamine, pluſquam v. millia ex eis proſtrauit. In quo prælio Hugo filius regis occubuit. In Saxonia cum Nordmannis infe-

Digitized by Google

infeliciter dimicatum eſt. Nam Nordmanni ſuperiores exiſtentes duos Epiſcopos, quorum iſta ſunt nomina, Thiotrih & Marcuuart, & duodecim Comites his nominibus appellatos, Brun Ducem & fratrem Reginæ, Wigmannum, Bardonem, alterum Bardonem, & iterum Bardonem, Thiotherium, Gerricum, Luuttolfum, Folcuuartum, Auan, Thiotricum, Lutharium, cum omnibus qui eos ſequebantur, occiderunt. Præterea XVIII. ſatellites regios cum ſuis hominibus proſtrauerunt, exceptis innumerabilibus, quos in captiuitatem duxerunt. Sclaui qui vocantur Dalmatij, & Behemi, atque Sorabi, cæterique circumcirca vicini audientes ſtragem Saxonum à Nordmannis factam, pariter conglobati, Thuringos inuadere nituntur, & in Sclauis circa Salam fluuiū Thuringis fidelibus prædas & incendia exercent. Quibus Poppo Comes occurrit, & diuino auxilio fretus eos proſtrauit. Karlmannus frater Hludouuici & Karoli XI. Kal. April. obiit. Hludouuicus mediante menſe Auguſto apud Wormatiam cum ſuis colloquium habuit, & quoſdam ex fidelibus ſuis obuiam legatis nepotum ſuorum ad villam Gundolfi tranſmiſit, quoſdam etiam contra Hugonem tyrannidem exercentem in Gallia deſtinauit. Heimricus verò & Adalhartus & cæteri qui cum eis erant, cum Thiothbaldo principe militiæ Hugonis qui robur exercitus ſecum habebat, iniere certamen, & ceciderunt multi ex vtraque parte vulnerati: in quo conflictu Heimricus cruentam obtinuit victoriam. Cumque illi qui de villa Gundolfi, & illi qui de prælio reuerſi fuerant, in vnum cōueniſſent, pari intentione cum filiis Hludouuici contra Boſonem in Galliam pugnaturi perrexe-

Digitized by Google

runt, & Madaſconam vrbem expugnantes, Bernardum, qui in ea principatum tenebat, in deditionem accipiunt. Buoſo verò fugiens vltra Rodanum fluuium in vrbe Vienna ſe tutatus eſt. Nordmanni in Gallia prædas & incendia exercēt, inter plurima loca & monaſteria quæ depopulati ſunt, etiam Baiorzuna, vbi pars maxima Friſionum habitabat, incendio concremarunt; & inde reuertentes Nouiomagum vallo firmiſſimo & muris circundantes, hyemandi ſibi locum in palatio regis parauerunt. Quibus Rex Hludouuicus cum manu valida occurrit, & propter hyemis aſperitatem, & loci firmitatem, rebus parum proſperè geſtis, reuerſus eſt. Hoc anno in Wormacenſe, & in Nitenſe, & in plurimis locis regni Hludouuici ſterilitas frugum & omnium rerum penuria Germanicum populum non mediocriter afflixit.

DCCCLXXXI. Hybernum tempus valde prolixum fuit, & animalibus diuerſi generis pernoxium. Nam tellus verno tempore glaciali rigore cōſtricta, animalibus ſolita negauit paſcua, & illa fame & frigore maxima ex parte perierunt, etiam propter ſterilitatem anni prioris. Rex poſt Paſcha in Galliam profectus, Hugonem Hlutharij ex Waldrata filium ad ſe venientem in ſuum ſuſcepit dominium, & ei Abbatias & Comitatus in beneficium dedit, vt ei fidem ſeruaret. Sed ille prauorum vſus conſilio, fidem mentitus Regi moleſtus efficitur, Quapropter regis exercitus illum perſecutus in Burgundiam fugere compulit. Rex cum ſuo nepote Hludouuico apud villam Gundolfi congruum habuit colloquium. Inde tranſiens omne tempus æſtiuum in Baioaria moratus eſt. Nepos verò illius cum Nordmannis dimi-

cans,

Digitized by Google

cans, nobiliter triumphauit. Nam nouem millia equitum ex eis occidiſſe perhibetur. At illi inſtaurato exercitu & amplificato numero equitum, plurima loca in regione regis noſtri vaſtauerunt, hoc eſt, Cameracum, Traiectum, & pagum Hasbanicum, totamque Ripuariam, præcipua etiam in eis monaſteria, id eſt, Prumiam, Indam, Stabulaus, Malmundarium & Aquenſe palatium, vbi in capella Regis equis ſuis ſtabulum fecerunt. Præterea Agrippinam Coloniam & Bunnam ciuitates cum Eccleſiis & ædificiis incenderunt. Qui autem inde euadere potuerunt, ſiue canonici ſiue ſanctimoniales, Mogonciacum fugerunt, theſauros Eccleſiarum & ſanctorum corpora ſecum portantes. Rex apud Franconofurt graui infirmitate laborabat, & quia ipſe non potuit, exercitum ſuum contra Nordmannos deſtinauit. III. Kal. Ianuarij ante galli cantum Magonciæ terræ motus factus eſt magnus, ita vt ędificiis conquaſſatis, vaſa fictilia, ſicut compoſitores luti fatebantur, inuicem ſe conlidentes frangerentur.

DCCCLXXXII. Stella cometes XV. Kal. Febru. prima hora noctis apparuit, comas ſuas ſupra modũ ſpargens, & rem infauſtam, quæ citò ſecuta eſt, ſua apparitione præmonſtrans. Nam Hludouuicus inualeſcente morbo XIII. Kal. Decemb. diem vltimũ clauſit, cuius corpus tranſlatum, & in monaſterio ſancti Nazarij, quod dicitur Laureshcim, iuxta patris ſui tumulum ſepultus eſt. Quod audiens exercitus qui contra Nordmannos fuerat miſſus, ab expugnatione hoſtiũ deſiſtens, infecto negotio rediit. Quorum Nordmanni inde tranſeuntium veſtigia ſecuti, cætera quæ prius dimiſerant, incendio cremauerunt vſque ad Confluentem caſtellum, vbi Moſella Rhe-

runt, & Madaſconam vrbem expugnantes, Bernardum, qui in ea principatum tenebat, in deditionem accipiunt. Buoſo verò fugiens vltra Rodanum fluuium in vrbe Vienna ſe tutatus eſt. Nordmanni in Gallia prædas & incendia exercẽt, inter plurima loca & monaſteria quæ depopulati ſunt, etiam Baiorzuna, vbi pars maxima Friſionum habitabat, incendio concremarunt; & inde reuertentes Nouiomagum vallo firmiſſimo & muris circundantes, hyemandi ſibi locum in palatio regis parauerunt. Quibus Rex Hludouuicus cum manu valida occurrit, & propter hyemis aſperitatem, & loci firmitatem, rebus parum proſperè geſtis, reuerſus eſt. Hoc anno in Wormacenſe, & in Nitenſe, & in plurimis locis regni Hludouuici ſterilitas frugum & omnium rerum penuria Germanicum populum non mediocriter afflixit.

DCCCLXXXI. Hybernum tempus valde prolixum fuit, & animalibus diuerſi generis pernoxium. Nam tellus verno tempore glaciali rigore cõſtricta, animalibus ſolita negauit paſcua, & illa fame & frigore maxima ex parte perierunt, etiam propter ſterilitatem anni prioris. Rex poſt Paſcha in Galliam profectus, Hugonem Hlutharij ex Waldrata filium ad ſe venientem in ſuum ſuſcepit dominium, & ei Abbatias & Comitatus in beneficium dedit, vt ei fidem ſeruaret. Sed ille prauorum vſus conſilio, fidem mentitus Regi moleſtus efficitur. Quapropter regis exercitus illum perſecutus in Burgundiam fugere compulit. Rex cum ſuo nepote Hludouuico apud villam Gundolfi congruum habuit colloquium. Inde tranſiens omne tempus æſtiuum in Baioaria moratus eſt. Nepos verò illius cum Nordmannis dimicans,

cans,

cans, nobiliter triumphauit. Nam nouem millia equitum ex eis occidiſſe perhibetur. At illi inſtaurato exercitu & amplificato numero equitum, plurima loca in regione regis noſtri vaſtauerunt, hoc eſt, Cameracum, Traiectum, & pagum Hasbanicum, totamque Ripuariam, præcipua etiam in eis monaſteria, id eſt, Prumiam, Indam, Stabulaus, Malmundarium & Aquenſe palatium, vbi in capella Regis equis ſuis ſtabulum fecerunt. Præterea Agrippinam Coloniam & Bunnam ciuitates cum Eccleſiis & ædificiis incenderunt. Qui autem inde euadere potuerunt, ſiue canonici ſiue ſanctimoniales, Mogonciacum fugerunt, theſauros Eccleſiarum & ſanctorum corpora ſecum portantes. Rex apud Franconofurt graui infirmitate laborabat, & quia ipſe non potuit, exercitum ſuum contra Nordmannos deſtinauit. III. Kal. Ianuarij ante galli cantum Magonciæ terræ motus factus eſt magnus, ita vt ędificiis conquaſſatis, vaſa fictilia, ſicut compoſitores luti fatebantur, inuicem ſe conlidentes frangerentur.

DCCCLXXXII. Stella cometes XV. Kal. Febru. prima hora noctis apparuit, comas ſuas ſupra modũ ſpargens, & rem infauſtam, quæ citò ſecuta eſt, ſua apparitione præmonſtrans. Nam Hludouuicus inualeſcente morbo XIII. Kal. Decemb. diem vltimũ clauſit, cuius corpus tranſlatum, & in monaſterio ſancti Nazarij, quod dicitur Laureſheim, iuxta patris ſui tumulum ſepultus eſt. Quod audiens exercitus qui contra Nordmannos fuerat miſſus, ab expugnatione hoſtiũ deſiſtens, infecto negotio rediit. Quorum Nordmanni inde tranſeuntium veſtigia ſecuti, cætera quæ prius dimiſerant, incendio cremauerunt vſque ad Confluentem caſtellum, vbi Moſella Rhe-

Digitized by Google

num ingreditur. Murus Magonciæ vrbis reſtaurari cœptus, & foſſa murum ambiens extra vrbem facta. Nordmanni de ſua munitione egreſſi, Treuerenſem vrbem inuaſerunt, & habitatoribus vrbis partim expulſis, partim occiſis, totam in Non. April. incenderunt. Quibus Walah Mettenſis Epiſcopus incautè cum paucis occurrens occiſus eſt. Nordmanni ereptis quas poterant rebus omnibus, ac, * quam peſſime & viſui horribilior erat, quibuſdam locis & Eccleſiis dimiſſis, quibuſdam concrematis, reuerſi ſunt in ſuam munitionem, quæ circumſepta conſtabat ſecus littus Moſæ fluminis loco qui dicitur Aſcloha, de Rheno milliar. XIIII. Karolus quippe cùm audiſſet obitum fratris ſui maioris, de Italia per Baioariam iter ſuum in Franciam direxit, placitum generale ad Wormatiam tenuit, receptis primoribus & regno fratris ſui menſe Maio. Poſt hæc præparatis copiis ex omni regno ſuo, Longobardis, Alamannis Franciſque ſecum aſſumptis, ille ex occidentali parte contra Nordmannos, Baioarij ex orientali Rheni fluminis vſquè ad Antrinacha, tandem ſe tranſmiſerunt: ibi diuiſo exercitu, Baioarij cum principe eorum Arnulfo, Franci cum Heimrico miſſi manu cum valida ante Regem & exercitũ, vt quaſi incautos & inæſtimantes quandam partem inimicorum extra munitionem inuenirent & inſidiis caperent, ſecundum illum nobiliſſimi poëtæ verſum:

Nil refert armis contingat palma, dolíſve.

Et ita factum foret, ni noſtri muneribus corrupti, vt fama refert, de parte Francorum proditores eſſent, & impedirent. Sed tamen paucis occiſis, reuerſi ſunt ad Regem. Redeuntibus illis, alio Rex arrepto itinere

nere cum omni exercitu fines & munitionẽ Nordmannorum ipſis cum eorum regibus, id eſt, Sigifrido & Godefrido, principibus Wrm, Halſ, intus incluſis occupauit: caſtra exercitus in circuitu prope ciuitatem fieri præcepit, ſicque per dies XII. obſeſſam conſtrinxit. Mira itaque res & ſtupenda obſidentibus & obſeſſis quadam die occurrit. Nam XII. Kalen. Auguſti poſt medium diem tenebroſa ſubitò caligo tota caſtra operuit, fulgure & tonitru concrepante, & talis grando, vt nullus antea mortalium ſe tale quid vidiſſe profiteretur: non vt ſolitum eſt, lapides deſcendere plana & æquali ſuperficie, ſed cornuta & inæquali & aſpera facie, omnibus cernentibus inſolitum & magnum præbuit ſpectaculum. Mirabile & incredibile dictu, vt vix groſſitudo eorum potuerit pollice & medio circumdari. Nam & ita equi ſtupefacti fuerunt, vt effractis ſudibus & habenis, partim extra caſtra, partim in caſtris errore & ſtupore verſarentur. Ciuitatis quoque quam obſederant, propter impetum aëris, magna pars corruit, ita vt vna cohors coaceruatim poſſet equitando ingredi, niſi vallo quod circumierat, ſuſpenſa conſtaret. Igitur per tot dies obſidens tam magnus exercitus æſtiuo in tempore propter putredinem cadentium hominum ægritudine correptus ac pertæſus eſt. Nec minus incluſi ſimili moleſtia premebantur. Conſultum eſt ex vtraque parte, vt datis ex noſtra parte obſidibus, Sigifridus Rex qui manu validior erat, veniret extra munitionem ſupra VI. milliaria ad Regem. Primum iuramento conteſtatus eſt, quod ex illa hora, & vltra vſq; dum Karolus Imperator viueret, numquam in ſuum regnũ hoſtili prædatione eſſet iturus

dehinc Chriſtianitatem profeſſus, ipſum Imperatorem patrem in baptiſmate acquiſiuit. Duos ibi dies læti verſabantur, cum remiſſis noſtris obſidibus de munitione, ipſe econtrario cum maximis muneribus remiſſus eſt ad ſua. Munera autem talia erant. In auro & argento bis mille libræ & L X X X. vel paulo plus, libra per X X. ſolidos computata. Ita compoſitis rebus regrediens, etiam Rex in Confluente caſtello cuncto exercitui amabilem licentiam redeundi conceſſit. Ciuile bellum inter Saxones & Thuringos exoritur, machinantibus Poppone fratre Heimrichi & Eginone Comitibus. Magna poſt clade Poppo cum Thuringis inferior extitit. In illis diebus redeuntibus Baioariis domum, magna & immanis peſtilentia in tota Norica excreuit, vt ſæpe duo cadauera in vnum tumulum ſepelirentur. Rex autem morabatur in Germania, & ante natalem Domini placitum habuit ad Wormatiam, vbi multiformis nuntiis Marauorum aliarumque gentium receptis, & auditis compoſitisque rebus, remeauit in Alemanniam. Heinricus quoque miſſus eſt contra Normannos, ibi, prout potuit, diſpoſitis rebus reuerſus eſt.

DCCCLXXXIII. Cæſar in Alemannia Domini natalem celebrauit, inde iter ad Baioariam dirigens Paſcha Radesbonæ manſit.

Hactenus vetus exemplar M. S. M.

FRO-

Digitized by Google

FRODOARDI PRESBYTERI ECCLESIÆ REMENSIS CHRONICON AB ANNO DCCCCXIX. ad annum DCCCCLXVI.

Cum Appendice aliquot annorum.

*

ANNO DCCCCLXXVII. & indictione XII. Nonas Octobris, præcellētiſſimus Imperator Karolus ſanctæ recordationis inſignisq́; memoriæ temporalem finiens curſum, feliciter, vt credimus, ad gaudia migrauit æterna. Hic ſiquidem fuit ſereniſſimi Auguſti Hludouuici filius ac nepos glorioſiſſimi Cæſaris eiuſdem nominis Karoli, cuius celſitudinis atq; dulcedinis nobiliſſima propinqua eius Bertrada Abbatiſſa cũ omni cõgregatione ſibi commiſſa ſupplicationibus deuotiſſimis aſſiduè memor, hanc memoriam litteris compendio comprehenſam fecit deſcribi, quæ in eius anniuerſario annuatim recitaretur, eiusque memoria ſemper haberetur.

* *

Anno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCCXIX. cecidit Remis grãdo mirabilis ouum gallinæ ſuperans magnitudine: quæ verò diſtendebatur in latitudine occupabat medium palmæ. Sed

& grandior per alia quædam loca viſa eſt cecidiſſe. Hoc anno nihil vini in pago Remenſi niſi parum admodum fuit. Nordmanni omnem Brittaniam in cornu Galliæ in ora ſcilicet maritima ſitam depopulantur, proterunt atque delent, abductis, venditis, cæteriſque cunctis eiectis Brittonibus. Hungarij Italiam partem Franciæ, regnum ſcilicet Lodharij, depredantur.

Anno DCCCCXX. penè omnes Franciæ Comites Regem ſuũ Karolum apud vrbem Sueſſionem, quia Haganonem conſilarium ſuum, quem de mediocribus potentem fecerat, dimittere nolebat, reliquerunt. Heriueus autem Remorum Archiepiſcopus accipiens Regem cùm omnes eum deſeruiſſent, duxit eum ad hoſpicia ſua in villa quæ dicitur Carcaſiria. In craſtinum verò venerunt in Cruſinacum Remenſis Epiſcopij villam, ibique manſerunt donec Remis venirent. Sicq; deduxit eum per ſeptem ferè menſes, vſquequò illi ſuos principes eumque ſuo reſtitueret regno. Poſtea profectus eſt Archiepiſcopus Heriueus ſuper Moſam propter quoddam caſtellum in terra ſui Epiſcopij ſitum quod nominant *Macerias recipiendum, quod tenebat Erlebaldus Comes pagi Caſtricenſis contra illum, quem tunc etiam habebat excommunicatum, propter illa quæ ipſius Epiſcopatus familiæ frequentia ingerebat mala, propterque Altmontem Eccleſiæ Remenſis, quod furtim irruperat caſtrum. Archiepiſcopus autem poſtquam præfatum caſtellum, id eſt, Macerias, cum ſuis fidelibus per quatuor ferè hebdomadas obſediſſet, deſerente tandem illud Erlebaldo recepit, & diſpoſitis inibi cuſtodiis, reuerſus eſt Remis. Qui Erlebaldus profectus ad regem qui tunc

M. Machetiæ

tunc morabatur in pago Warmacenſi ſedens contra Henricum principem tranſrenenſem, ibi ab hoſtibus ſibi regis ſuperuenientibus interfectus eſt. Hoc anno, ſequenti quoque, agitatur inter Hilduinum Epiſcopum & Richarium Abbatem de Epiſcopatu Tungrenſi contentio. Siquidem Rex illud Epiſcopium Richario, quia Hilduinus à ſe deſciuit, cui prius ipſum conceſſerat, dedit. Hermannus verò Archiepiſcopus Hilduinum ibi Epiſcopum, eligente clero ac populo, fauente necnon Giſleberto quem plurimi Lotharienſes principem relicto Karolo Rege delegerant, ordinauit. Karolus verò reuerſis ad ſe Lotharienſibus & ipſo Giſleberto, Richario Abbati non Hilduino Epiſcopo ipſum Epiſcopatum conſentiebat. Remis in monaſterio ſancti Petri ad portam Baſilicarem, cereus quem ibi poſuerant hi ciues qui Romam ad viſitanda Apoſtolorum limina profecti fuerant, accenſus eſt etiam ter igni cœleſti. Ad idem quoque monaſterium quædam puella aduenerat nomine Oſanna de pago Vonzinſe, carnem non comedens, neque panem ab annis iam duobus edere valens, cui multæ viſiones oſtendebantur. Hæc in ipſis diebus, hebdomada plena, iacuit immota & ſanguinem cum omni admiratione ſudauit ita, vt frons eius tota & facies vſque ad collum operiretur ſanguine: in qua vita, vel tantum calor remanſerat, halitu etiam tenuiſſimè ſpirante. Tunc quoque multa ſe vidiſſe perhibuit, ex quibus aliqua dixit, plurima quæ viderat, ſe dicere nõ audere profeſſa eſt. Tunc etiam circa Remenſem vrbem mel in ſpicis inuentum eſt, & flores quibuſdam in arboribus maturis vel collectis iam fructibus.

Digitized by Google

Anno DCCCCXXI. incarnati Verbi, Rodulfus Epiſcopus montis Lauduni moritur. Cui ſuccedit Adelelmus eiuſdem loci theſaurarius Remis à domino Heriueo Epiſcopus ordinatus. Anglorũ Romam proficiſcentiũ plurimi inter anguſtias Alpium lapidibus à Sarracenis obruti ſunt. Synodus apud Trosleium habita, cui præſedit Heriueus Archiepiſcopus, præſente quoq; Karolo Rege, cuius obtentu Herlebaldus ibi Caſtricenſis abſoluitur. Ricardus Marchio de Burgundia obiit. Karolus Rex in regnum Lodharij abiit, receptisque per vim quibuſdam Ricuini infidelis ſui præſidiis, & facta pactione vſque ad miſſam ſancti Martini cum Heinrico principe tranſrenenſi, reuerſus eſt in montem Lauduni. Tempeſtates hoc anno diuerſis in locis plurimę, homines quoque fulmine exanimati & domus incenſæ. Æſtus in æſtate magnus & fœni plurimum. Siccitas ingens tribus ferè cõtinua menſibus Iulio, Auguſto atq; Septembri. Rotbertus Comes Nortmãnos, qui Ligerim fluuium occupauerant, per quinq; menſes obſedit, acceptisque ab eis obſidibus, Brittanniam ipſis quam vaſtauerant cum Nannetico pago conceſſit, quique fidem Chriſti ceperunt ſuſcipere. Erluinus Beluacenſis Epiſcopus obiit. Karolus iterum pacem cum Heinrico firmat.

Anno DCCCCXXII. Karolus regnum Lodharienſe ob perſecutionem Gisleberti & Ottonis, rapinis, ſacrilegiis atque incendiis, etiam in tempore Quadrageſimæ, ſicut & tota hyeme vaſtat. Richarius qui Romam profectus fuerat propter Epiſcopium Tungrenſe reuerſus eſt, ordinatus à Iohanne Papa Epiſcopus, Hilduino ab ipſo Papa excommunicato, qui etiã illo abierat Epiſcopus * *Drogo* Epiſcopus

*M. Reg.

ſcopus de Tullo moritur, cui ſucceſſit Goslinus. Berengario Langobardorum Imperatore, regno ab optimatibus ſuis deturbato, Rodulfus Ciſalpinę Galliæ Rex ab ipſis in regnum admittitur: & Hungari, actione prædicti Berengarij, multis captis oppidis, Italiam depopulantur. Karolo denique Laudunum regreſſo, Hugo filius Rotberti poſt Paſcha ſuper Vidulam venit, vbi apud villam Fimmas, Heriuei Archiepiſcopi fideles cum quibuſdam Franciæ Comitibus obuios habuit. quo cum eiſdem ſuper Axonam in pagum Laudunēſem profecto, propter prædictum Haganonem cui Rex Abbatiam Rothildis * amitæ ſuæ, ſocrus autem Hugonis dederat nomine * Calam, Karolus cum Heriberto & Haganone clam Laudunum egreſſus, ob Haganonis amorem, huius cauſa timoris trans Moſam profectus eſt. Quē inſecutus Hugo cum cæteris pugnatorum duobus millibus vſque Moſam, Gislebertum Lotharienſem obuium habuit, cum quo à patre, qui eum proſequutus fuerat, & ſuper Axonem in pago Laudunenſi ſedebat, ad colloquium reuocatus reuertitur. Quo cōperto, Karolus, Moſa retranſmiſſa, cum nonnullis qui ad ſe venerant Lodharienſibus, villas Remenſis Eccleſiæ deprædari nec non incendere cœpit. Altmontem quoque caſtrum bellando, non ſine clade ſuorum, cepit atque diripuit. Robertus igitur ſuper Maternam fluuium Rodulfo filio Richardi, genero ſuo procedit obuiam. quem ſubſequens Karolus cū Lotharięnſibus Maternā tranſiit, & caſtrum * Sparnaci direptum eſt ab Haganonis complicibus. Robertus etiam, præfato Rodulfo cum Burgundionibus veniente, fluuium tranſiens ſubter Sparnacum non longius tribus leugis ab exercitu Karoli caſtra

M. amica.

D. Golam

D. Sparnaqu

Digitized by Google

metatus eſt. Vbi vna magis ebdomada conſederunt, vtrimque ad colloquium cæteri præter Haganonem & Karolum venientes. Hugo interea filius Richardi ad Rotbertum veniens, ducentos circiter ex his qui cum Haganone erant, obuios habuit in villas Epiſcopij Remenſis abeuntes prædari. Quibus captis, tribus tantum occiſis, equos cum armis abſtulit, & ad ſuos ignominia oneratos remiſit cæteros. Hinc Robertus apud Calmiciacum, & Karolus circa Remis caſtra metati ſunt. vbi cùm tribus continuis conſediſſet diebus, vna ſcilicet à ciuitate Leuga, & nonnulli ex equis illorum caperentur à ciuibus Remorum, vna tãtum die, Dominica videlicet Pentecoſtes, contra vrbem pugnauerunt: vbi nonnullis occiſis ex Lodharienſibus, vulneratiſq; plurimis, nox prælium diremit. Audito denique, quod hi qui cum Rotberto erant Laudunum captum haberent, & theſauros Haganonis qui inibi erant diſpertiti eſſent, & vnum de fratribus eius comprehendiſſent, Karolus cum Haganone Laudunum contendit: Lodharienſes quidam regrediuntur ad ſua, quidam cum Karolo pergunt. Robertus ſuper Axonam tentoria fixit. Karolus, abnegato ſibi introitu Lauduni, reſedit ſuper fluuium Saram, & Rotbertus caſtra metatus eſt ſuper Aleam. Et cum cotidie copiis Roberti creſcentibus, decreſcerent Karoli, clam tandem ſecedens cum Haganone trans Moſam proficiſcitur. Franci Rotbertum ſeniorem eligunt ipſique ſeſe committunt. Rotbertus itaque Rex Remis apud ſanctum Remigium ab Epiſcopis & primatibus regni conſtituitur. Heriueus Remorum Archiepiſcopus obiit tertia die poſt conſecrationem Rotberti regis, ſcilicet ſexto Nonas Iulij,

quarto

Digitized by Google

quarto die antequam viceſimum ſecundum ſui Epiſcopatus expleret annum: cui ſucceſſit in Epiſcopatum Seulfus, qui tunc eiuſdem vrbis miniſterio fungebatur Archidiaconatus. Apud Camaracum quaſi tres ſoles apparere, vel Sol tres orbes à ſe inuicem diſtantes habere: Item duo in cœlo ſpicula contra ſe vtrinque propinquantia, donec nube ſunt cooperta: Item duo ſtipites ſibimet in cœlo propinquantes, quouſque ſimiliter operti ſunt nube. Robertus filium ſuum Hugonem in regnum Lotharij mittit cum aliquo Francorum agmine propter * Capræmontem Gisleberti caſtrũ obſidione liberandum, quod Karolus premebat obſeſſum. Quo comperto, Karolus obſidionem relinquit, & Hugo, acceptis obſidibus à quibuſdam Lotharienſibus, ad patrem remeauit. Terræmotus in pago Camaracenſi factus, ex quo domus inibi nonnullæ ſubuerſæ ſunt. In pago quoque Pariſiaco, in villa quæ dicitur * Geſedis, multa miracula in Eccleſia ſancti Petri à quarto ſuperiore anno, ex quo ſcilicet reliquiæ de barba ipſius Apoſtoli illuc ſunt relatæ, facta memorantur: ita vt inter cæcos & claudos vel contractos, amplius quam centum ſeptuaginta ſanitate donati referantur. Dæmoniaci verò, quotquot illò abierunt, ſano ſenſu, pulſis dæmonibus, redierunt: præter alia innumerabilia quæ ibidem ſunt acta.

D. Capramontem

D. Ieſedis

Anno DCCCCXXIII. Rotbertus in regnum Lotharienſe proficiſcitur locuturus cum Heinrico, qui ei obuiam venit in pagum Ribuariarium ſuper fluuium Ruram, vbi ſe inuicem pauerunt, &, pacta amicitia datiſque ab alterutro muneribus, diſceſſerunt: vbi etiam quidam Lotharienſes dederunt

metatus eſt. Vbi vna magis ebdomada conſederunt, vtrimque ad colloquium cæteri præter Haganonem & Karolum venientes. Hugo interea filius Richardi ad Rotbertum veniens, ducentos circiter ex his qui cum Haganone erant, obuios habuit in villas Epiſcopij Remenſis abeuntes prædari. Quibus captis, tribus tantum occiſis, equos cum armis abſtulit, & ad ſuos ignominia oneratos remiſit cæteros. Hinc Robertus apud Calmiciacum, & Karolus circa Remis caſtra metati ſunt. vbi cùm tribus continuis conſediſſet diebus, vna ſcilicet à ciuitate Leuga, & nonnulli ex equis illorum caperentur à ciuibus Remorum, vna tãtum die, Dominica videlicet Pentecoſtes, contra vrbem pugnauerunt: vbi nonnullis occiſis ex Lodharienſibus, vulneratiſq; plurimis, nox prælium diremit. Audito denique, quod hi qui cum Rotberto erant Laudunum captum haberent, & theſauros Haganonis qui inibi erant diſpertiti eſſent, & vnum de fratribus eius comprehendiſſent, Karolus cum Haganone Laudunum contendit: Lodharienſes quidam regrediuntur ad ſua, quidam cum Karolo pergunt. Robertus ſuper Axonam tentoria fixit. Karolus, abnegato ſibi introitu Lauduni, reſedit ſuper fluuium Saram, & Rotbertus caſtra metatus eſt ſuper Aleam. Et cum cotidie copiis Roberti creſcentibus, decreſcerent Karoli, clam tandem ſecedens cum Haganone trans Moſam proficiſcitur. Franci Rotbertum ſeniorem eligunt ipſique ſeſe committunt. Rotbertus itaque Rex Remis apud ſanctum Remigium ab Epiſcopis & primatibus regni conſtituitur. Herìueus Remorum Archiepiſcopus obiit tertia die poſt conſecrationem Rotberti regis, ſcilicet ſexto Nonas Iulij,

quarto

Digitized by Google

quarto die antequam viceſimum ſecundum ſui Epiſcopatus expleret annum: cui ſucceſſit in Epiſcopatum Seulfus, qui tunc eiuſdem vrbis miniſterio fungebatur Archidiaconatus. Apud Camaracum quaſi tres ſoles apparere, vel Sol tres orbes à ſe inuicem diſtantes habere: Item duo in cœlo ſpicula contra ſe vtrinque propinquantia, donec nube ſunt cooperta: Item duo ſtipites ſibimet in cœlo propinquantes, quouſque ſimiliter operti ſunt nube. Robertus filium ſuum Hugonem in regnum Lotharij mittit cum aliquo Francorum agmine propter * Capræmontem Giſleberti caſtrũ obſidione liberandum, quod Karolus premebat obſeſſum. Quo comperto, Karolus obſidionem relinquit, & Hugo, acceptis obſidibus à quibuſdam Lotharienſibus, ad patrem remeauit. Terræmotus in pago Camaracenſi factus, ex quo domus inibi nonnullæ ſubuerſæ ſunt. In pago quoque Pariſiaco, in villa quæ dicitur * Geſedis, multa miracula in Eccleſia ſancti Petri à quarto ſuperiore anno, ex quo ſcilicet reliquiæ de barba ipſius Apoſtoli illuc ſunt relatæ, facta memorantur: ita vt inter cæcos & claudos vel contractos, amplius quam centum ſeptuaginta ſanitate donati referantur. Dæmoniaci verò, quotquot illò abierunt, ſano ſenſu, pulſis dæmonibus, redierunt: præter alia innumerabilia quæ ibidem ſunt acta.

* D. Capramortem

* D. Ieſedis

Anno DCCCCXXIII. Rotbertus in regnum Lotharienſe proficiſcitur locuturus cum Heinrico, qui ei obuiam venit in pagum Ribuariarium ſuper fluuium Ruram, vbi ſe inuicem pauerunt, &, pacta amicitia datiſque ab alterutro muneribus, diſceſſerunt: vbi etiam quidam Lotharienſes dederunt

obſides, & inducias à Rotberto acceperunt vſque in Kal. Octob. Nordmanni Aquitaniam Aruerniamq; deprædabantur, contra quos Willelmus Dux Aquitaniorum & Ragemundus pugnauerũt: & cæſa ſunt ibi ex Nordmannis duodecim millia. Boſo filius Richardi Ricuinum in lecto languentem occidit. Karolus cum ſuis Lotharienſibus inducias quas nuper à Rotberto acceperant, infringentibus, Moſam tranſiens ad Atiniacum venit, & antequam Rotbertus ſuos fideles adunare potuiſſet, ſuper Axonam inſperate, vbi Rotbertum ſub vrbe Sueſſionica ſedere compererat, adiit, & in craſtinum die Dominica hora iam ſexta pręterita, Francis dehinc illa die pręlium non ſperantibus, plurimis quoq; prandentibus, Karolus Axonem tranſiit, & ſuper Rotbertum cum armatis Lodharienſibus venit, commiſſoque prælio, multis ex vtraque parte cadentibus, Rotbertus quoque Rex lanceis perfoſſus cecidit. Hi tamen qui erãt ex parte Rotberti, Hugo ſcilicet filius ipſius & Heribertus cum cæteris victoria potiti, Karolum cum ſuis Lodharienſibus in fugã verterunt: ſed, ob mortem Regis ſui Rotberti, eos perſequi deſtiterunt: Campum verò obtinuerunt, ſpoliaque ab eis, maximè autem ruſticanis & ex Sueſſionicæ vrbis ſuburbio confluentibus direpta ſunt. Lodharienſes denique, perditis multis angariis quas Rotgarius Comes accipiens in Laudunum caſtrum abduxit, relictoq; infra regnum Franciæ Karolo, reuertuntur ad ſua. Karolus dehinc Heribertum Comitem, Seulfum Archiepiſcopum, cæteroſque regni primates multis legationibus vt ad ſe reuertantur, exorat. Quod illi renuentes, pro Rodulfo in Burgundiam tranſmiſerunt, qui ocius, cum multa ſuorum manu, illis occur-

rit:

Digitized by Google

rit: Auditoque Franci quod Karolus ad ſe venire Nortmannos mandaſſet, ne illi coniungerētur, inter Karolū atq; Nortmānos ſuper Iſaram fluuium cum Rodulfo medij reſederūt. Tuncq;, Karolo trās Moſam refugiente, Rodulfum cuncti eligūt. Rodulfus filius Richardi Rex apud vrbē Sueſſionicā, * in Monaſterio ſancti Medardi, * cōſtituitur, & Heribertus Comes Bernardum conſobrinum ſuum cum aliis legatis conſilium quod per illos agebatur, vt fertur, ignorantibus, ad Karolum dirigit, qui ab eiſdem ſacramentis perſuaſus, ad Heribertū cum paucis proficiſcitur: quiq; eū in caſtello ſuo ſuper Somnā apud ſanctum Quintinum ſuſcepit, indeque his qui cum eo venerant, remiſſis, Karolum in quandam munitionem ſuam quæ vocatur Caſtellum Theoderici ſuper Maternam fluuium deduci fecit, ibique illum, ſubminiſtratis victui neceſſariis, ſub cuſtodia detinuit: & ſic ipſe Rodulfum Regem in Burgundiam proſecutus eſt. Interea Ragenoldus princeps Nortmannorum qui in fluuio Ligeri verſabantur, Karoli frequentibus miſſis iampridem excitus, Franciam trans Iſaram coniunctis ſibi plurimis ex Rodomo prædatur: cuius caſtris ſuperuenientes fideles Heriberti qui per caſtella remanſerant, adiunctis ſibi Rodulfo priuigno Rotgeri & Ingobranno Comitibus, prędam ingentem eripuerūt & captiui mille ibidem liberati ſunt. Quo cognito, Ragenoldus exagitatus furore, in pagum Atrabatenſem prædatum progreditur: cui obuius factus Comes Adelelmus ſexcentos ex eis ſtrauit, cæteris fuga prolapſis, cum quibus Ragenoldus ad munitionum ſuarum properat refugia: indeq; quantas poteſt exercere non deſinit prædas & latrocinia. Quibus vrgentibus cauſis Rodul-

Digitized by Google

ſus Rex ab Hugone filio Rotberti accitus de Burgundia venit ad Compendium ſuper Iſaram, & audito quod Nordmanni pagum Beluacenſem deprædabantur, illò tranſiit cum Seulfo Archiepiſcopo & Heriberto Comite aliiſq; quibuſdam & electis viris fortibus. *Itta fluuio tranſito ingreſſus eſt terrã, quę dudum Nortmannis ad fidem Chriſti venientibus, vt hanc fidem colerent, & pacem haberent, fuerat data. Partẽ quoq; ipſius terrę Rex cum Francis, quia *ipſi Nordmanni pacem quam pepigerant propter promiſſiones Karoli, qui eis latitudinem terræ pollicitus fuerat, infregere, cædibus & igne deuáſtat. His verò rebus eum intentum legati adeunt Lotharienſium, ſe ſuaq; ipſi ſubdere ſpondentium: Quorum legatione reuocatus ab hac deuaſtatione, cum primatum, qui ſecum aderant, conſilio, Lotharienſibus obuiam pergit, Hugone & Heriberto Comitibus ad præſidium patriæ trans Iſaram relictis. Lotharienſes illi obuiam iuxta Moſomum veniunt, & vxor ipſius nomine Emma Regis Roberti filia Remis interim ab Seulfo Archipræſule conſecratur regina. Rodulfus à plurimis Lotharienſium ſuſceptus in regno, petitur à Wigerico Metenſium Epiſcopo receptum ire quoddam caſtrum in pagum Eliſatium, nomine Zabrenam: vbi toto pene demoratus autumno *Caſtellanis, quia transrenẽſes erant, auxilium ab Heinrico fruſtra expectantibus, tandem obſidibus ab eis acceptis, Laudunum ad vxorem ſuam reuertitur. Interea Nordmannis quoſdam pagos noſtros trans Iſaram, & noſtratibus eorum terram deprædantibus, crebris alternatim directis legationibus, pacem Heriberto Comiti & Seulfo Archiepiſcopo pollicẽtur, cæteriſq; Francis, qui cum ipſis cõtra Nordmannos

M. Ita

D. Ipſius

M. Caſtellanis qui

nos ſedebant, ſi tamē eis terra daretur quam ſpatioſam petebāt vltra Sequanam. Rodulfo interea Rege, vt dictum eſt, Laudunū reuerſo obſides illi mittunt, & inducias ab eo vſque ad medium Maium accipiunt. Dum hæc geruntur, Heinricus, inuitantibus ſe Gisleberto Comite & Rotgario Treuirorū præſule, qui necdum ſe Rodulfo ſubdiderant, Rhenum tranſmiſiſſe regnumq; Lotharij deprædari nunciantur. Depopulatus eſt autem quod inter Rhenum & Moſellam interiacet, gregum armentorumq; abductione, ac ceterarum opum exhauſtu, cum plurimorum quoq; iuuentutis captiuitate. quiq; audito quod Rodulfus exercitus non modo è Francia, quin ex omni cogeret Burgundia, in ſuo ſe regno recepit, datis induciis Lodharienſibus vſque Kal. Octobris ſequentis anni. Otto tantum, ex his qui ſe Rodulfo commiſerant, ad Heinricum defecit. * Wilgericus Epiſcopus Zabrenam vt recepit, euertit. Camaracus male prouiſo conflagrauit incendio. Alter Rodulfus Ciſalpinæ Galliæ Rex, quem Italici * abiecto Rege ſuo Berengario in regnum receperant, cū ipſo Berengario conflixit, eumq; deuicit, vbi mille quingenti viri cecidiſſe dicuntur. Seulfo Archiepiſcopo Archiepiſcopalis infula, quæ pallium nominatur, ab Iohanne Papa tranſmittitur. Multitudo Anglorum limina ſancti Petri orationis gatia petentium inter Alpes à Saracenis trucidantur. Dado Virdunenſium Epiſcopus obiit, & Epiſcopatus eius Hugoni, ab Rodulfo rege conceditur, quique presbyter Remis ab Seulfo Archiepiſcopō conſecratus.

D. Wigerius

M. accepto

Anno DCCCCXXIIII. incipiente, fit exactio per Franciam pecuniæ collaticiæ quæ Nortmannis pacto pacis daretur: & Rodulfus Rex profectionem

Digitized by Google

parabat in Aquitaniam, quia Willelmus eiuſdem regionis princeps ſubdi ſibi differebat. Qui, comperto quod Rodulfus in Aquitaniam cum hoſtili manu properaret, ei obuiam ſuper Ligerim venit, & intercurrentibus alternatim legatis, tandem ad colloquiū ſuper ipſum flumen Ligerim infra pagum Auguſtidunenſem conuenere: vbi tota die immorati Rodulfus ex hac, Willelmus ex illa fluminis ora, nuntiis vtrimque progredientibus; ſicque die conſumpta, flumen tandem Willelmus tranſiens ad Rodulfum iam noctu peruenit: & equo deſiliens, ad Regem equo inſidentem pedibus acceſſit. Quem poſtquam Rex oſculatus eſt, vtrimque diſceſſum. In craſtino ad Regem regreditur Willelmus, & octo dierum acceptis induciis, poſt finitam ebdomadam ſeſe Regi cōmittit: Et Rex illi Biturigenſem pagum reſtituit, quem illi nuper auxilio fretus Rotberti necdum tamen Regis vi dempſerat cum ciuitate Biturigis. Heriberto denique * Parronam, & Hugoni filio Rotberti Cinomannis dedit. Seulfus quoque Epiſcopus terram ſancti Remigij coniacentem in Lugdunenſi prouincia, de qua Heriueus Epiſcopus nihil habuerat, ab Hugone de Vienna qui eidem colloquio intererat, reimpetrauit. Inde reuerſi circa quoddam caſtellum venimus, qnod dicitur mons ſancti Ioannis. Hoc Ragenardus inuaſerat ac retinebat. Hortatu tamen nepotum ſuorum Walonis & Giſleberti cæterorumque quos Rex ad id expugnandum miſerat, obſidem regi filium ſuum tranſmiſit: quem Rex exoratus à propinquis Raginardi & Hugone fratre ſuo, recipi iuſſit, & Ragenardo inducias dedit, cæteroſque omnes qui cum Ragenardo erant obſtrictos ſacramento reliquit. Interea Giſlebertum

* D. Peronam

Beren-

Berengarius qui ſororem ipſius habebat, comprehendit, quemque oblatis obſidibus ſibi pro eo filiis Ragenarij fratris ipſius Gisleberti dimiſit. Idē verò Gislebertus dimiſſus terram Berengarij Ragenariique fratris ſui & Iſaac Comitis deprędationibus plurimis vaſtat. Poſt hæc Regi Radulfo legatos vt ab eo reciperetur, dirigit. Quod Rex fidelium ſuorū conſilio ipſius abominatus periuria & inſtabilitatem, facere contempſit. Hungari ductu Regis Berengarij, quem Langobardi pepulerant, Italiam depopulantur. Papiam quoque vrbem populoſiſſimam atque opulentiſſimam igne ſuccendunt: vbi opes periere innumerabiles, Eccleſiæ XLIII. ſuccenſæ, vrbis ipſius Epiſcopus cum Epiſcopo Vercellenſi qui ſecū erat, igne fumoque necatur: atque ex illa penè innumerabili multitudine, ducenti tantum ſuperfuiſſe memorantur, qui ex reliquiis vrbis incenſæ quas inter cineres legerant, argenti modios octo dederunt Hungaris, vitam muroſq; ciuitatis vacuæ redimentes. His expletis Hungari per abruta tranſeuntes Alpium iuga, veniunt in Galliam. Quos Rodulfus Ciſalpinæ Rex Galliæ & Hugo Viennenſis inter anguſtias collium Alpinarum claudunt, vnde inopinato loco per deuia montis euadentes, Gothiam impetunt. quos inſequentes prædicti duces ſternunt ex eis quos reperire poterant. Interea Berengarius Italiæ Rex à ſuis interimitur. [Nordmanni cum Francis pacem ineunt ſacramentis per Hugonem & Heribertum Comites, Seulfum quoque Archiepiſcopum, abſente Rege Rodulfo, eius tamen conſenſu, terra illis aucta: Cinomannis & Baiocæ pacto pacis eis conceſſæ] [Hungari qui Gothiam vaſtabant, peſtem quandam perpeſſi, capitum inflatione ac diſ-

Digitized by Google

ſinteria pene cuncti paucis euadentibus nunciantur eſſe conſumpti.] Rodulfus Rex Franciæ placitum

D. tenuit

* habuit apud Atiniacum. Tunc inde profectionem parans in regnum Lotharij, grauiſſimo languore corripitur, cuius vi recidiua, dum iam conualeſcere putabatur, opprimitur: & pene deſperatus à pluribus, Remis ad ſanctum Remigium ſe deferri * fecit. vbi * nonnulla dona largitus, ceterum, præter vxoris partem, quicquid ſibi theſaurorum ſupererat, per monaſteria Franciæ Burgundiæque direxit, & quatuor ebdomadibus apud ſanctum Remigium demoratus, tandem redintegrata ſanitate, Sueſſionicam petiit vrbem, indeque regreditur in Burgundiam. Heinricus æque in ipſis Sarmatarum finibus, valetudine corporis, tota detinetur æſtate. Interim contentio inter Giſlebertum & * Ragenarium fratrem eius, nec minor inter Boſonem & Ottonem cædibus, incendiis ac deprædationibus vtrobique patratur. Iſaac quoque Comes quoddam caſtellum Stephani Camaracenſis Epiſcopi doloſa infeſtatione comprehendens incendit. Præſidij etiam Heriberti turris ſuper Maternam fluuium, vbi Karolus cuſtodiebatur, ſubitaneo conflagrauit incendio. * Ragenoldus cum ſuis Nordmannis, quia nondum poſſeſſionem intra Gallias acceperat, terram Hugonis inter Ligerim & Sequanā depopulatur. Synodus Epiſcoporum Remenſis dioceſeos apud Troſleium Octobri menſe habita, Seulfo Archiepiſcopo præſidente, in qua Iſaac Comes ad emendationem & ſatisfactionem venit pro his quæ praue aduerſus Eccleſiam Camaracenſem perpetrauerat, & vadatus argenti * libris centum, pacatur cum Stephano præfatæ vrbis Epiſcopo, præſente Heriberto &

D. petiit
M. non multa
D. Ragenerum
Rainoldus
M. Libras

to & pluribus Franciæ Comitibus. Rodulfus Rex caſtellum montis ſancti Iohannis, id Ragenardo, inuito licet, deſerente, recepit, ſicque Franciam repetiit. Willelmus & Hugo filius Roberti cum Ragenoldo de ſua terra paciſcuntur, & Ragenoldus cum ſuis Nordmannis in Burgundiam proficiſcitur. Inluminationes candelarum hoc anno multæ per diuerſa Franciæ loca, orto repente lumine, factæ, & viſiones ſanctorum cuidam presbytero nomine Ebrulfo in villari Moſomo proximo commanenti oſtenſæ. Remis in Eccleſiæ ſanctæ Mariæ ſolemnitate omnium ſanctorum quidam diu contractus, cuius coxæ cruribus inhæſerant iunctæ poplitum neruis ita retractis, virtute diuina ſolutus & ereptus eſt. *

Anno DCCCCXXV. redintegrante, Ragenoldus cum ſuis Nordmannis Burgundiam depopulabatur. cum quo Warnerius & Manaſſes Comites, Anſegiſus & *Gozcelinus præſules cõgreſſi apud montem Calaun Nordmannorum pluſquam DCCC. ſternunt. Warnerius Comes ibi equo cui ſedebat occiſo, captus & interemptus eſt, & Anſegiſus Trecaſſinæ vrbis Epiſcopus vulneratus. Quo Rodulfus rex cõperto, in Burgundiã cum quibuſdam ex Francia militibus ſcilicet Remenſis Eccleſiæ & Abbone Sueſſionenſi Epiſcopo, paucis etiam aliis ſecum comitantibus, proficiſcitur, Heriberto quoque Comite ſe proſequente; collectaque ex Burgundia militum manu non pauca, venit vſque ad caſtra Nordmannorum ſuper Sequanam. Ibique ab * iis qui ex Francia perrexerant, pedeſtri pugna certatum ad caſtra. Videntes verò quod illi qui erant cum Rege, pars ſcilicet exercitus maxima, ne-

D. Gotſelinus

M. aliis

Digitized by Google

que caſtra inuadere, neq; equis deſilire temptarent, compulſis in caſtra Nordmannis qui fugerant, ad pugnandum egreſſi, quibuſdam quoque proſtratis, à caſtrorum peruaſione diſcedunt, caſtraque duobus vel tribus millibus à Nordmãnorum caſtris metantur in girum, Hugone Rotberti filio econtra ſuper Sequanam hac ex parte caſtra metato: vbi, propinquiorem caſtrorum obſidionem procraſtinantibus Francis, & de die in diem differentibus, naues à Pariſio venturas expectando, eruptione clam facta quorũdam noſtrorum, veluti fertur, aſſenſu, Nordmanni ſua caſtra linquentes & ſaltum quendam, iter ſuum tutandi gratia, petentes, euadunt. noſtrorum verò quique regrediuntur ad ſua. Ieiuniis itaque ceptis quadrageſimalibus, Heribertus cum Gisleberto, indeque cum Hugone locutus, Regem accerſiuit ex Burgundia, qui feſtinanter aduenięns, Camaracum Lotharienſibus atque Gisleberto proficiſcitur obuiam: Quiq; hoc placitum omittentes, ſuper Moſam ad eum veniunt, ſuique Gislebertus & Otto efficiuntur. Nordmanni de Rodomo fœdus quod olim pepigerant irrumpentes, pagum Beluacenſem atque Ambianenſem depopulantur. Ambianis ciuitas malè prouiſo confugientium igne ſuccenſa eſt. Sic & Atrabatis ſubito exorto conflagrauit incendio. Nordmanni vſque ad Nouiomagum prædatum veniunt, & ſuburbana ſuccendunt. Caſtelliani cum ſuburbanis egredientes, Nordmannos repellunt, ſternunt quos poterant, partem ſuburbij liberant. Baiocenſes interim terram Nordmannorum vltra Sequanam, deprædantur. Quo comperto, Pariſiaci & ipſi quoque cum quibuſdam fidelibus Hugonis filij Rotberti, & quorundam caſtellorum oppidanis,

nis, partem quandam pagi Rothomagenſis, qui poſſidebatur à Nordmannis, cis Sequanam, depopulati ſunt, villis ſuccenſis, pecoribus abductis, nonnullis etiam Nordmannorum interfectis. Heribertus Comes interea cum paucis Francorum, quia parum adhuc herbæ inueniebatur equis, tranſitum Nordmannis prohibendi gratia, ſuper Iſaram reſidebat. Nordmanni terræ ſuæ cognita vaſtatione in ſua feſtinanter rediere. Heinricus denique Rhenũ tranſiens oppidum quoddam nomine Tulpiacum quod Gisleberti fideles tutabantur, vi cepit: nec diu demoratus infra regnum Lotharij ad ſua trans Rhenũ regreditur obſidibus à Gisleberto acceptis. Hilgaudus Comes & cæteri maritimi Franci loca ſibi vicina nuper à Nordmannis poſſeſſa peruadentes deuaſtant. Rodulfus interea de Burgundia reuertitur in Franciam, &, vt ſe ad bellum contra Nordmannos præpararent, Francis banno denunciat. Heribertus igitur expeditione cœpta contra Nordmannos cum militibus Remenſis Eccleſię, Arnulfus quoque Comes & cæteri maritimi Franci præſidium quoddam Nordmannorum adgrediuntur, quo etiam Rollo princeps eorum mille Nordmannos præter ipſius inhabitatores oppidi ex Rodomo tráſmiſerat. Idem verò caſtrum ſecus mare ſitum vocabatur Auga. Quod circumdantes Franci, vallum quo pro antemurali cingebatur, irrumpunt, murumque infringentes conſcendunt, & oppido pugnando potiti, mares cunctos interimunt, munitioné ſuccendunt. Nonnulli tamen euadentes finitimam quandam occupant inſulam: quam adgredientes Franci, maiore licet mora quam oppidum ceperant, capiunt. Quod videntes Nordmanni qui armis vitam pro poſſe tu-

tabantur, poſtquam ſpem vitæ amiſiſſent, quidam ſe fluctibus immergunt, quidam, vt enatarunt, iugulati ſunt. Et alij quidem, Francorum necabantur gladiis, alij propriis ſe oppetebant telis. Sicque omnibus proſtratis, & præda non modica direpta, Franci reuertuntur ad ſua. Rodulfus autem Rex cum Hugone & Burgundionibus in pago Beluacenſi ſedebat. Per idem tempus Seulfus Remorum Archiepiſcopus obiit, expletis in Epiſcopatu annis tribus & diebus quinque. Heribertus Comes Remis venit, & vaſſallos ipſius Ecclesiæ, ſed & clericos de electione rectoris ad ſuum conſilium intendere fecit. Hugo filius Rotberti pactum ſecuritatis accipit à Nordmannis, terra filiorum Balduini, Rodulfi quoque de Gaugeio atque * Hilgaldi extra ſecuritatem relicta. Epiſcopatus Remenſis Heriberto Comiti commiſſus eſt ſub obtentu filij ſui Hugonis admodum paruuli, necdum, ceu ferebatur, quinquennis. Abbo Epiſcopus Romam petit cum legatis Heriberti Comitis. Heinrico cuncti ſe Lotharienſes committunt, & ipſe Bernuino Dadonis Epiſcopi nepoti, Epiſcopium Virdunenſe concedit. Qui & expulſo Hugone presbytero cui Rodulfus illud dederat, ibidem ordinatur Epiſcopus.

Al. Hilgaudi

Annus DCCCCXXVI. incipiebat, & Rodulfus Rex cum Heriberto Comite & quibuſdam maritimis Francis Nordmannos in pago Atrabatenſi quodam ſaltu coarctatos obſidebat, cum repentè poſt aliquot dies noctu eruptione cœpta, Nordmanni caſtra Regis aggrediuntur: ibique Regi, ne à Nordmannis comprehenderetur, ſuccurſum ab Heriberto, ſuccenſiſque caſis quibuſdam, pugnatum ad caſtra. Nordmanni tandem à caſtrorum peruaſione

repulſi

Digitized by Google

repulſi recedunt. Rex ibi vulneratus & Hilgaudus Comes interemptus eſt. Nordmanni mille & centum dicuntur ibidem occiſi. Sicque Rodulfus Laudunum reuertitur, & Nordmanni, vſque in pagum Porcenſem, ſilueſtria loca deprædantur. Hungari quoque Rheno tranſmeato vſque in pagum* Vozinſem prædis incendiisq; deſæuiunt. Luna quartadecima Sabbato ſancto die Kalendarum Aprilium, paſſa defectum & in pallorem conuerſa eſt quadam luminis relicta particula, veluti eſſet ſecunda. Sicque aurora iam incipiente in ſanguineum tota mutata eſt colorem. Corpus ſancti Remigij, & aliorum quorundam ſanctorum pignora, Hungarorum metu Remis à ſuis monaſteriis ſunt delata. inter quæ ſanctæ quoque Walleburgis reliquiæ, ad quas nonnulla exercebantur miracula. Exactio pecuniæ collaticiæ Nordmannis pacto pacis dandæ, publicè fit per Franciam atquè Burgundiam. Data igitur pecunia pax vtrimque eſt cum iuramento firmata. Hinc exercitus ex Francia Burgundiaque cum Rodulfo Rege & Heriberto Comite proficiſcitur ſuper Ligerim, & acceptis obſidibus ab vrbe Niuernenſi, quam frater Willelmi contra Regem tutabatur, in Aquitaniam ad perſequendum Willelmum qui à Rege forte deſciuerat, tranſeunt: inſequunturque fugientem, donec rumor infeſtationis Hungarorum, quod iterum iam Rhenum tranſiſſent, exercitum in Franciam repedare coëgit. Hugo filius Bertæ rex Romæ ſuper Italiam conſtituitur, expulſo Rodulfo Ciſalpinæ Galliæ rege, qui regnū illud peruaſerat, & alteri fœminæ viuente vxore ſua ſe copulauerat: Occiſo quoque à filiis Bertæ Burchardo Alamannorum principe, ipſius Rodulfi ſocero, qui

* D. Vonzinſem

Digitized by Google

Alpes cum ipſo tranſmearat, Italiam regni gratia recuperandi genero. Hugo presbyter expulſus Virduno defungitur. Ebrardus * quoque tranſrhenenſis in regnum Lotharij mittitur ab Heinrico, iuſtitiam faciendi cauſa, & Lotharienſes inter ſe pace conſociat. Rodulfus Comes filius * Heloidis obiit. Non multo poſt etiam * Rotgarius vitricus eius Comes Laudunenſis pagi deceſſit. Hugo filius Rotberti filiam Eaduuardi Regis Anglorum, ſororem coniugis Karoli duxit vxorem.

D. quidam

D. Heilaidis

D. Rotgardus

Anno DCCCCXXVII. inter Rodulfum Regem & Heribertum Comitem pro Laudunenſi comitatu quem Heribertus Odoni filio ſuo dari petebat, concedente illum Rege cuidam filiorum Rotgarij nomine * Rotgario, ſimultas exoritur. Acies igneæ Remis in cœlo mẽſe Martio mane quadam die Dominica viſę. Cui ſigno peſtis e ueſtigio ſucceſſit, quaſi febris & tuſſis, quæ mixta quoque mortalitate in cunctas Germaniæ Galliæque gentes irrepſit. Widricus Metenſis Antiſtes defungitur. Heribertus Comes legatos ſuos trans Rhenum dirigit ad Heinricum: quibus reuerſis euocatur ad colloquiũ Heinrici * pro eodem. ad quod properans cum Hugone Rotberti filio pace firmata, muneribus Heinricum honorat & honoratur ab illo. Ibi etiam Heinricus Epiſcopium Metenſium, contemta electione ipſorum, cuidam, vt ferebatur, Dei ſeruo dedit, cognomento Bennoni. Hugo filius Rotberti & Heribertus Comes contra Nordmannos pergunt, qui ſuper fluuium Ligerim morabantur. Tempeſtas maxima pagum Laudunenſem concuſſit, & Sueſſionicum, qua domus euerſę, arboresq; multæ fuerunt euulſę, homines exanimati per loca diuerſa quamplures.

D. Rotgerio

D. per eoſdẽ: ad quos

Willel-

Digitized by Google

Willelmus Aquitanorum Princeps obiit. Nordmãni de Ligeri poſtquã obſeſſi ſunt, ebdomadibus quinque ab Heriberto & Hugone, datis acceptiſque obſidibus & conceſſo ſibi pago Namnetico, pacem pepigere Francis. Sinodus ſex Epiſcoporũ apud Troſleium habita contradicente Rege Rodulfo per miſſos Heriberti Comitis, & mandante illi vt Sinodum differret ſibique obuiam ad Compendium veniret. quod ille agere renuit, Sinodo verò interfuit: vbi Herluinus Comes ad penitentiam venit pro vxore quam duxerat alia viuente. Poſt abſolutionem ſinodi, Heribertus Comes Laudunum ingredi voluit. Præuenit autem eum Rodulfus Rex miſſis illò militibus ad cuſtodiam loci: ipſe * denique ſubſecutus, idem caſtellum ingreſſus eſt. At Heribertus Karolum de cuſtodia eiecit, ſecumq; in pagum Vetomandinſem ſcilicet ad ſanctum Quintinum deducit. Rodulfus verò in Burgundiam reuertitur * Rotgarij filiis cum vxore ſua ad cuſtodiã Lauduni relictis. Qui egredientes loca quæque deuaſtant circa Codiciacum Epiſcopij Remenſis caſtrũ. Karolus igitur cum Heriberto colloquium petit Nordmannorum ad caſtellum quod Auga vocatur, ibiq; ſe filius Rollonis Karolo committit, & amicitiam firmat cum Heriberto. Metus interea falſi rumoris Hungarorum, & fugæ per regnum Lotharienſe agitantur & Franciam.

D. *denuo*

D. *Rotgerij*

Anno DCCCCXXVIII. inchoante in ipſis ſollemniis ortus Chriſti Rodulfus de Burgundia cum hoſtili Burgundionum manu venit in Franciam prędando & etiam loca quædam incendendo. Cui Hugo filius Roberti obuiam properat: venientesq; ſuper Iſaram, inter Rodulfum & Heribertum Comi-

tem ſequeſter & medius fuit, & ab Heriberto obſides accepit, donec iterum ad denominatum placitum conuenirent. Quo facto Rodulfus in Burgundiam reuertitur, non valens ſuadere coniugi ſuæ, Lauduno diſcedere. At Heribertus Comes Remis cum Carolo venit, indeque litteras mittit Romam Iohanni Papę, ſignificans ei de reſtitutione & honore Karoli, vt ille ſibi etiam ſub excommunicationis interminatione mandauerat, ſe pro viribus decertare. Rodulfus rex & Heribertus Comes iterum ad placitum iam infra quadrageſimam veniunt. Regina vxor Rodulfi Laudunum reliquit, & in Burgundiam redit. Heribertus Comes Lauduno potitur, & exinde placitum cum Nordmannis habuit, ipſeque & Hugo filius Rotberti amicitiam cum eis pepigerunt. Filius tamē Heriberti Odo, quem Rollo habebat obſidem, non redditur illi, donec ſe committit Karolo pater, cum aliis quibuſdam Franciæ Comitibus & Epiſcopis. Tempeſtates variæ diuerſis locis effuſæ. Otgarius Ambianenſium præſul, vir ſanctus & plenus dierum obiit, cuius vita vſque ad annos centum & amplius prolata refertur. Heribertus Comes quandam munitionem filiorum Rotgarij quam dicūt Moritaniam ſuper Scaldum fluuium vi cepit & diruit. Interea miſſus Heriberti Comitis Roma reuertitur, nuncians Iohannem Papam à Widone fratre Hugonis regis propter ſimultatem quandam inter illos exortā, recluſum in carcerem. Odalricus Aquenſis quidā Epiſcopus in Eccleſia Remenſi recipitur ab Heriberto Comite ad celebrandū Epiſcopale duntaxat miniſterium vice Hugonis ipſius Comitis filij adhuc paruuli, conceditur q; ipſi Odalrico abbatia tantum ſancti Timothei cum prębenda

cano-

canonica. Heinricus * Germanicus princeps cum multitudine Germanorum Rhenum tranſiit, & ſupra Moſam veniens, obſidet quoddam caſtrum Boſonis Comitis nomine Duroſoſtum, pro eo quod Boſo ad legem venire nolebat de quibuſdam abbatiis & terra Epiſcopij quam poteſtatis auctoritate ceperat, & pertinaciter Heinrici præcepta ſpernens, detinebat: mittenſque ad Boſonem, pacem ſpondet ſi ad ſe veniat. Qui acceptis obſidibus pacto ſecuritatis ab Heinrico, venit ad eum, eiq; fidelitatem & pacem regno, iuramento promittit, terram quam vt ceperat reddit, data ſibi alia, recompẽſationis gratia: pacaturque tam ipſe quam Ragenarius cum Giſleberto & cæteris Lotharienſibus. Hugo & Heribertus ad Heinricum colloquij cauſa proficiſcuntur: indeque reuertentes obuiam pergunt regi Rodulfo, rurſuſque Heribertus ſe illi committit, iterum redacto ſub cuſtodia Karolo. Deinde cum Rodulfo proficiſcitur in Burgundiam obuiam Hugoni Italiæ regi. Vindemiæ pene peraguntur infra menſem Auguſtum. Hugo Rex habens colloquium cum Rodulfo, dedit Heriberto Comiti Prouinciam * Viennenſem vice filij ſui Odonis. Benno Metenſis Epiſcopus inſidiis appetitus, euiratus luminibuſque priuatus eſt. Rodulfus Rex Remis veniens pacem facit cum Karolo, reddens ei Atiniacum, muneribuſque honorans illum.

D. Germania

M. Vienſem

Anno DCCCCXXVIIII. Heribertus & Hugo Comites contra Boſonem Rodulfi Regis fratrem proficiſcuntur propter quoſdam Rothildis alodes nuper defunctæ, quos à Boſone peruaſos repetebat Hugo gener ipſius Rothildis. At Heribertus Comes Victoriacum Boſonis caſtellum cœpit, & poſt

tem ſequeſter & medius fuit, & ab Heriberto obſides accepit, donec iterum ad denominatum placitum conuenirent. Quo facto Rodulfus in Burgundiam reuertitur, non valens ſuadere coniugi ſuæ, Lauduno diſcedere. At Heribertus Comes Remis cum Carolo venit, indeque litteras mittit Romam Iohanni Papę, ſignificans ei de reſtitutione & honore Karoli, vt ille ſibi etiam ſub excommunicationis interminatione mandauerat, ſe pro viribus decertare. Rodulfus rex & Heribertus Comes iterum ad placitum iam infra quadrageſimam veniunt. Regina vxor Rodulfi Laudunum reliquit, & in Burgundiam redit. Heribertus Comes Lauduno potitur, & exinde placitum cum Nordmannis habuit, ipſeque & Hugo filius Rotberti amicitiam cum eis pepigerunt. Filius tamẽ Heriberti Odo, quem Rollo habebat obſidem, non redditur illi, donec ſe committit Karolo pater, cum aliis quibuſdam Franciæ Comitibus & Epiſcopis. Tempeſtates variæ diuerſis locis effuſæ. Otgarius Ambianenſium præſul, vir ſanctus & plenus dierum obiit, cuius vita vſque ad annos centum & amplius prolata refertur. Heribertus Comes quandam munitionem filiorum Rotgarij quam dicũt Moritaniam ſuper Scaldum fluuium vi cepit & diruit. Interea miſſus Heriberti Comitis Roma reuertitur, nuncians Iohannem Papam à Widone fratre Hugonis regis propter ſimultatem quãdam inter illos exortã, recluſum in carcerem. Odalricus Aquenſis quidã Epiſcopus in Eccleſia Remenſi recipitur ab Heriberto Comite ad celebrandũ Epiſcopale duntaxat miniſterium vice Hugonis ipſius Comitis filij adhuc paruuli, conceditorq; ipſi Odalrico abbatia tantum ſancti Timothei cum prębenda cano-

canonica. Heinricus * Germanicus princeps cum multitudine Germanorum Rhenum tranſiit, & ſupra Moſam veniens, obſidet quoddam caſtrum Boſonis Comitis nomine Duroſoſtum, pro eo quod Boſo ad legem venire nolebat de quibuſdam abbatiis & terra Epiſcopij quam poteſtatis auctoritate ceperat, & pertinaciter Heinrici præcepta ſpernens, detinebat: mittensque ad Boſonem, pacem ſpondet ſi ad ſe veniat. Qui acceptis obſidibus pacto ſecuritatis ab Heinrico, venit ad eum, eiq; fidelitatem & pacem regno, iuramento promittit, terram quam vt ceperat reddit, data ſibi alia, recompẽſationis gratia: pacaturque tam ipſe quam Ragenarius cum Giſleberto & cæteris Lotharienſibus. Hugo & Heribertus ad Heinricum colloquij cauſa proficiſcuntur: indeque reuertentes obuiam pergunt regi Rodulfo, rurſusque Heribertus ſe illi committit, iterum redacto ſub cuſtodia Karolo. Deinde cum Rodulfo proficiſcitur in Burgundiam obuiam Hugoni Italiæ regi. Vindemiæ pene peraguntur infra menſem Auguſtum. Hugo Rex habens colloquium cum Rodulfo, dedit Heriberto Comiti Prouinciam * Viennenſem vice filij ſui Odonis. Benno Metenſis Epiſcopus inſidiis appetitus, euiratus luminibusque priuatus eſt. Rodulfus Rex Remis veniens pacem facit cum Karolo, reddens ei Atiniacum, muneribusque honorans illum.

D. Germania

M. Vienſem

Anno DCCCCXXVIIII. Heribertus & Hugo Comites contra Boſonem Rodulfi Regis fratrem proficiſcuntur propter quoſdam Rothildis alodes nuper defunctæ, quos à Boſone peruaſos repetebat Hugo gener ipſius Rothildis. At Heribertus Comes Victoriacum Boſonis caſtellum cœpit, & poſt

Digitized by Google

hæc inducias dant Boſoni vſque ad finem Maij menſis. Boſo ad Heinricum profectus, pacem publicè iurare compellitur. Deroldus medicus Epiſcopatum Ambianenſem adipiſcitur, Albero Metenſem, Bennoni quadam Abbatia ſuſtentationis tenore conceſſa. Heribertus & Hugo Monaſteriolum caſtellum Herluini filij Hilgaudi Comitis obſident, tandemq; acceptis obſidibus reuertuntur. Iohannes Papa dum à quadam põtẽti femina cognomine Marocia, principatu priuatus ſub cuſtodia detineretur, vt quidam, vi, vt plures aſtruunt, actus angore defungitur. Karolus quoque apud * Peronam obiit. Simultas inter Hugonem & Heribertum Comites exoritur recepto Herluino ab Hugone cum terra ſua, & Hilduino qui erat Hugonis, ab Heriberto. Viæ Alpium à Sarracenis obſeſſæ, à quibus multi Romam proficiſci volentes, impediti reuertuntur.

D. Parronam

Anno DCCCCXXX. Rodulfus Rex Nordmannos de Ligeri qui Aquitaniam deprædationibus infeſtabant, in pago Lemouicino vno prælio penè deleuit, & Aquitanos ſibi ſubditos fecit. Heribertus Arnoldum qui erat Hugonis, recepit. Diuerſi motus agitantur bellorum per Franciam inter Hugonem & Heribertum. Rodulfus Rex in Franciam veniens, pacem inter eos atque Boſonem multo labore per diuerſa placita componit, & Heribertus Victoriacum Boſoni reddit. Adelelmo Laudunenſium præſule defuncto Gozbertus nepos eius Epiſcopiũ adipiſcitur. Heribertus Anſellum Boſonis Vaſſallum qui Victoriacum tenebat, cum ipſo caſtello recipit, & Codiciacum illi cum alia terra concedit. Rodulfo Rege in Burgundiam regreſſo, Lotharienſes in Frãciam cum Giſleberto obuiam veniunt Hugoni, & oppi-

oppidum quoddam nomine Duagium quod Arnoldus tenebat, adactum obſidione capiunt.

Interea homines Boſonis Victoriacum proditione recipiunt, & Moſomum fraude peruadunt. Boſo relictis quibuſdam fidelibus ſuis ad cuſtodiam Moſomi, proficiſcitur ad obſidionem caſtri præmemorati. At Heribertus à quibuſdam Moſomenſibus euocatus ſuperuenit inſperatus, tranſmiſſaque Moſa vadis inopinatis, & intrans oppidum, porta latenter à caſtellanis aperta, vaſallos Boſonis qui ibi relicti ad munitionem loci fuerant, omnes capit. Remis infra & circa Eccleſiam ſanctę Marię lumen magnum ab Aquilonari & Orientali parte, paulo ante initium diei apparuit.

Anno DCCCCXXXI. Rodulfus Viennem profectus * Karolo Conſtantino Lugdouici Orbis filio, qui eā tenebat, ſubiectionem pollicitante, reuertitur & Turonum ad ſanctum Martinum orationis gratia proficiſcitur. Lotharienſes interea Duagium capiunt, & Hugo illud Rotgario filio Rotgarij concedit. Heribertus verò caſtrum ſancti Quintini, Arnoldo pro eo reddidit. Gręci Saracenos per mare inſequentes in Fraxinidum ſaltum, vbi erat refugium ipſorum, & vnde egredientes Italiam ſedulis prædabantur incurſionibus, Alpibus etiam occupatis celeri Deo propitio internecione proterunt quidā cum Alpibus reddentes Italiam. Die purificationis beatæ Dei genitricis Mariæ Remis in Eccleſia ipſius quidā canonicorum famulus cuſtos Eccleſiæ ſancti Dionyſij & ſancti Tedulfi ſubito percullſus, contractus obriguit, neruis tam manuum quam baſium, ruentique ſibi pauimenti os viſum eſt adhæſiſſe lapidi. Quo paulo poſt reſoluto tam manibus quam cruri-

* D. Karlo Cōſtant. Lucdouuici orbi

Digitized by Google

bus rigore conſtrictis, defertur immobilis, atq; poſt quinta die Dominica manus ei reſoluuntur ad miſſam, & crura ſimiliter ad miſſam quintadecima. Cui res ſimilis die circũciſionis Domini ante quinque annos in eadem acciderat Eccleſia, & reſolutus ibidem poſt triginta dies in ipſa purificationis fuerat ſolemnitate. Robertus * Epiſcopus Turonenſis Eccleſiæ Roma remeans ſub Alpibus noctu infra tentoria cum comitantibus ſecum interimitur à latronibus. Gislebertus filius Manaſſe à rege Rodulfo deſciuit propter Aualonem caſtrum, quod ab eo Emma regina abſtulerat, ſimulq; recedit Richardus filius Warnerij ob eandem rationem. Item inter Gislebertum Lothariẽſem & Boſonem ſimultas exoritur, pacato Boſone cum Heriberto, caſtrumque Boſonis Durofoſtum à Gisleberto capitur: Itemque ſub ipſis diebus Moritania municio filiorum Rotgarij ab Arnulfo filio Balduini. & Heribertus amicitiam Gisleberti Lodharienſis accipit. Boſo relicto Heinrico ad Rodulfum regem vadit, indeque rediens * Catalaunicum caſtrum vi cæpit, exuſſit atque ſubuertit ob inimicitias Bouonis Epiſcopi, cuius homines quoſdam Boſonis membris truncauerant. Rodulfus Rex in Franciam reuertitur, & Heriberto Comite ab illo deficiente Rex iuncto ſibi Hugone * caſtellum Heriberti Donineum nomine capit ac diruit, deinde Atrabatem obſidet. Heribertus Comes adiunctis ſibi per Gislebertum ducem Lotharienſibus, contra regem vadit, pactiſq; induciis vſque Kal. Octob. vtrinque diſceditur. Interim quidam fidelium Heriberti Remenſi ex vrbe profecti quoddam Hugonis caſtrum ſuper Vidulam nomine Brainam, quod ipſe

D. Archiepiſcopus

D. Catalaunicum

D. caſtrum Doinincum

ipſe Hugo ab Epiſcopo Rotomagenſi tulerat, capiunt atque ſubuertunt. Rodulfus Rex litteras Remis mittit ad clerum & populum pro agenda electione præſulis : ad quæ illi reſpondent ſe id agere non poſſe ſaluo ſuo electo, & electione manente quam fecerant. Heribertus Comes ad Heinricum proficiſcitur, eique ſeſe committit, & exercitus regis atque Hugonis Laudunenſem & Remenſem pagum deprædantur. Rodulfus Rex pergens ad Atiniacum, Hugonem ad Heinricũ mittit, à quo Heinricus acceptis obſidibus, & pacta ſecuritate trans Rhenum recedit. Interea Brittones qui remanſerant Nordmannis in cornu Galliæ ſubditi, conſurgentes aduerſus eos qui ſe obtinuerant, in ipſis ſolemniis ſancti Michaelis omnes interemiſſe dicuntur, qui inter eos morabantur Nordmannos, cæſo primum duce illorum nomine Felecan. Rodulfus Rex cum Hugone & Boſone, cæteriſque ſuis, Remorum obſident vrbem, quam tertia tandem ebdomada poſt obſidionem, aperientibus ſibi eis qui erant in ciuitate, ingreſſus, ordinari facit ibi præſulem * Artaldum monachum ex cœnobio ſancti Remigij, qui iampridem, ipſo tamen anno, reliquerat Heribertum & tranſierat ad Hugonem. Bouonem quoque Catalaunenſem Epiſcopum qui à ſe deſciuerat cum Heriberto, Rex capiens tradit cuſtodiendum Hugoni, & ipſius Epiſcopatum Miloni clerico * tradidit. Sicque pergens Laudunum, obſidet inibi Heribertum qui ibidem ſeſe concluſerat cum ſuis : Nec diu perſiſtens locum petit egrediendi, datoque ſibi ſpacio, recedit dimiſſa vxore ſua in arce, quam infra Laudunum ipſe conſtruxerat. Ad quam poſtea capiendam maioris laboris

D. Artoldum

D. tribuit.

Digitized by Google

& moræ opus Regi fuit: qua vix tandem potitus in Burgundiam reuertitur, Aquitanis diſcordantibus obuiam proficiſcens. Incon Nordmannus qui morabatur in Ligeri, cum ſuis Brittaniam peruadit, victiſque & cæſis vel eiectis Brittonibus regione potitur.

Anno DCCCCXXXII. Rex Rodulfus in Burgũdiam reuerſus quędam caſtella Giſleberti & Richardi qui à ſe deſciuerat, receptat. Airardus Nouiomenſis Epiſcopus defungitur, & quidam clericus eius vrbis, qui fieri cupiebat Epiſcopus, Adelelmum Comitem noctu in ciuitatem latenter muro conſcenſo recipit, à quo mane loci milites vrbe propulſi, collecta ſecum nonnulla ſuburbanorum manu, ciuitatẽ aggrediũtur, annitentibusq; qui infra muros remanſerant, ciuibus, quidam exuſta porta, quidam per Eccleſiæ feneſtram ingrediuntur. Adelelmus in Eccleſiam confugiens ſecus altare cum quibuſdam qui ſecum introierant, interemptus eſt, & ciues vrbem recipiunt. Heribertus Comes † Hamme caſtro recepto Hebrardum fratrem Herluini qui illud tenebat, capit. Rodulfus Rex cum Hugone locutus Bouonem Epiſcopum in gratiam recipit, eique ſuum, Catalaunenſe ſcilicet Epiſcopium reddit. Walbertus Corbeienſis Abbas Nouiomenſibus ordinatur Epiſcopus. Rodulfus Rex Giſleberto recepto, à Burgũdia reuertitur in Franciam, ibiq; Abbatia ſancti Medardi, quam Heribertus tenebat, potitus, regreditur in Burgundiam. Hugo Ambianenſem cum quibuſdam Epiſcopis Francię obſidens ciuitatem quam tenebant fideles Heriberti, crebroque quatiens bello, ſumptis tandem relinquit obſidibus, & obſidione caſtrum circumdat ſancti Quintini. Milo qui Catalau-

D. Hamme

launenſe deprædabatur Epiſcopium, excommunicatur ab Artaldo Archiepiſcopo, cæteriſq; Remenſis dioceſeos Epiſcopis. Hugo caſtellū ſancti Quinni poſtquam duobus menſibus obſederat, oppidanorum tandem deditione capit. In craſtinum poſtquam illud ingreſſus eſt, vnus contractus in Eccleſia ipſa erigitur. Ragemundus & Ermingaudus † principes Gothiæ Regi ſe Rodulfo committunt. M. principes Lupus quoque † Acinarius Vaſco qui equum ferebatur habere annorum pluſquam centum, adhuc tamen validiſſimum. D. Lacinarius Giſlebertus cum Lotharienſibus inuitante ſe Hugone Peronam obſidet, vbi congreſſione frequenti plures occiduntur Lotharienſes, reliqui munitionem capere non valentes recedūt, locuto prius Giſleberto duce cū rege Rodulfo, mediante Hugone. Rodulfus Rex cum Hugone Hamum caſtellum Heriberti obſidet, acceptiſque obſidibus ita relinquit. Gozberto Laudunenſium præſule defuncto, Ingrānus decanus monaſterij ſancti Medardi Epiſcopus Lauduni ordinatur. Boſo frater Regis & Bernuinus Epiſcopus Virdunenſis incendiis inter ſe deprædationibuſq; bacchantur. Heribertus trans Rhenum ad Heinricum proficiſcitur.

Anno DCCCCXXXIII. miſſi Remenſis Eccleſiæ Giſo & Almalricus Roma redeuntes pallium Artaldo præſuli deferunt, nunciantque Iohannem Papam filium Mariæ, quæ & Marocia dicitur, ſub cuſtodia detineri à fratre ſuo nomine Albrico, qui matrem quoque ſuam Marociam clauſam ſeruabat, & Romam contra Hugonem regem tenebat. Hungari ſe in tres partes diuidunt, quorum pars vna Italiam petit, alia terram Heinrici trans Rhenum inuadit: contra quos profectus Heinricus cum Baioariis &

& moræ opus Regi fuit: qua vix tandem potitus in Burgundiam reuertitur, Aquitanis diſcordantibus obuiam proficiſcens. Incon Nordmannus qui morabatur in Ligeri, cum ſuis Brittaniam peruadit, victiſque & cæſis vel eiectis Brittonibus regione potitur.

Anno DCCCCXXXII. Rex Rodulfus in Burgũdiam reuerſus quędam caſtella Giſleberti & Richardi qui à ſe deſciuerat, receptat. Airardus Nouiomenſis Epiſcopus defungitur, & quidam clericus eius vrbis, qui fieri cupiebat Epiſcopus, Adelelmum Comitem noctu in ciuitatem latenter muro conſcenſo recipit, à quo mane loci milites vrbe propulſi, collecta ſecum nonnulla ſuburbanorum manu, ciuitaté aggrediũtur, annitentibusq; qui infra muros remanſerant, ciuibus, quidam exuſta porta, quidam per Eccleſiæ feneſtram ingrediuntur. Adelelmus in Eccleſiam confugiens ſecus altare cum quibuſdam qui ſecum introierant, interemptus eſt, & ciues vrbem recipiunt. Heribertus Comes † Hamme caſtro recepto Hebrardum fratrem Herluini qui illud tenebat, capit. Rodulfus Rex cum Hugone locutus Bouonem Epiſcopum in gratiam recipit, eique ſuum, Catalaunenſe ſcilicet Epiſcopium reddit. Walbertus Corbeienſis Abbas Nouiomenſibus ordinatur Epiſcopus. Rodulfus Rex Giſleberto recepto, à Burgũdia reuertitur in Franciam, ibiq; Abbatia ſancti Medardi, quam Heribertus tenebat, potitus, regreditur in Burgundiam. Hugo Ambianenſem cum quibuſdam Epiſcopis Francię obſidens ciuitatem quam tenebant fideles Heriberti, crebroque quatiens bello, ſumptis tandem relinquit obſidibus, & obſidione caſtrum circumdat ſancti Quintini. Milo qui Catalau-

D. Hamme

launenſe deprædabatur Epiſcopium, excommunicatur ab Artaldo Archiepiſcopo, cæteriſq; Remenſis dioceſeos Epiſcopis. Hugo caſtellũ ſancti Quinni poſtquam duobus menſibus obſederat, oppidanorum tandem deditione capit. In craſtinum poſtquam illud ingreſſus eſt, vnus contractus in Eccleſia ipſa erigitur. Ragemundus & Ermingaudus † principes Gothiæ Regi ſe Rodulfo committunt. Lupus quoque † Acinarius Vaſco qui equum ferebatur habere annorum pluſquam centum, adhuc tamen validiſſimum. Giſlebertus cum Lothatienſibus inuitante ſe Hugone Peronam obſidet, vbi congreſſione frequenti plures occiduntur Lotharienſes, reliqui munitionem capere non valentes recedũt, locuto prius Giſleberto duce cũ rege Rodulfo, mediante Hugone. Rodulfus Rex cum Hugone Hamum caſtellum Heriberti obſidet, acceptiſque obſidibus ita relinquit, Gozberto Laudunenſium præſule defuncto, Ingrãnus decanus monaſterij ſancti Medardi Epiſcopus Lauduni ordinatur. Boſo frater Regis & Bernuinus Epiſcopus Virdunenſis incendiis inter ſe deprædationibuſq; bacchantur. Heribertus trans Rhenum ad Heinricum proficiſcitur.

† M. principes

† D. Lacinarius

Anno DCCCCXXXIII. miſſi Remenſis Eccleſiæ Giſo & Almalricus Roma redeuntes pallium Artaldo præſuli deferunt, nunciantque Iohannem Papam filium Mariæ, quæ & Marocia dicitur, ſub cuſtodia detineri à fratre ſuo nomine Albrico, qui matrem quoque ſuam Marociam clauſam ſeruabat, & Romam contra Hugonem regem tenebat. Hungari ſe in tres partes diuidunt, quorum pars vna Italiam petit, alia terram Heinrici trans Rhenum inuadit: contra quos profectus Heinricus cum Baioariis &

Digitized by Google

& moræ opus Regi fuit: qua vix tandem potitus in Burgundiam reuertitur, Aquitanis diſcordantibus obuiam proficiſcens. Incon Nordmannus qui morabatur in Ligeri, cum ſuis Brittaniam peruadit, victiſque & cæſis vel eiectis Brittonibus regione potitur.

Anno DCCCCXXXII. Rex Rodulfus in Burgúdiam reuerſus quędam caſtella Giſleberti & Richardi qui à ſe deſciuerat, receptat. Airardus Nouiomenſis Epiſcopus defungitur, & quidam clericus eius vrbis, qui fieri cupiebat Epiſcopus, Adelelmum Comitem noctu in ciuitatem latenter muro conſcenſo recipit, à quo mane loci milites vrbe propulſi, collecta ſecum nonnulla ſuburbanorum manu, ciuitaté aggrediũtur, annitentibusq; qui infra muros remanſerant, ciuibus, quidam exuſta porta, quidam per Eccleſiæ feneſtram ingrediuntur. Adelelmus in Eccleſiam confugiens ſecus altare cum quibuſdam qui ſecum introierant, interemptus eſt, & ciues vrbem recipiunt. Heribertus Comes † Hamme caſtro recepto Hebrardum fratrem Herluini qui illud tenebat, capit. Rodulfus Rex cum Hugone locutus Bouonem Epiſcopum in gratiam recipit, eique ſuum, Catalaunenſe ſcilicet Epiſcopium reddit. Walbertus Corbeienſis Abbas Nouiomenſibus ordinatur Epiſcopus. Rodulfus Rex Giſleberto recepto, à Burgũdia reuertitur in Franciam, ibiq; Abbatia ſancti Medardi, quam Heribertus tenebat, potitus, regreditur in Burgundiam. Hugo Ambianenſem cum quibuſdam Epiſcopis Francię obſidens ciuitatem quam tenebant fideles Heriberti, crebroque quatiens bello, ſumptis tandem relinquit obſidibus, & obſidione caſtrum circumdat ſancti Quintini. Milo qui Catalau-

† D. Hammę

launenſe deprædabatur Epiſcopium, excommunicatur ab Artaldo Archiepiſcopo, cæteriſq; Remenſis dioceſeos Epiſcopis. Hugo caſtellũ ſancti Quinni poſtquam duobus menſibus obſederat, oppidanorum tandem deditione capit. In craſtinum poſtquam illud ingreſſus eſt, vnus contractus in Eccleſia ipſa erigitur. Ragemundus & Ermingaudus † principes Gothiæ Regi ſe Rodulfo committunt. Lupus quoque † Acinarius Vaſco qui equum ferebatur habere annorum pluſquam centum, adhuc tamen validiſſimum. Gislebertus cum Lotharienſibus inuitante ſe Hugone Peronam obſidet, vbi congreſſione frequenti plures occiduntur Lotharienſes, reliqui munitionem capere non valentes recedũt, locuto prius Gisleberto duce cũ rege Rodulfo, mediante Hugone. Rodulfus Rex cum Hugone Hamum caſtellum Heriberti obſidet, acceptiſque obſidibus ita relinquit, Gozberto Laudunenſium præſule defuncto, Ingranus decanus monaſterij ſancti Medardi Epiſcopus Lauduni ordinatur. Boſo frater Regis & Bernuinus Epiſcopus Virdunenſis incendiis inter ſe deprædationibuſq; bacchantur. Heribertus trans Rhenum ad Heinricum proficiſcitur.

M. princeps

D. Lacinarius

Anno DCCCCXXXIII. miſſi Remenſis Eccleſiæ Giſo & Almalricus Roma redeuntes pallium Artaldo præſuli deferunt, nunciantque Iohannem Papam filium Mariæ, quæ & Marocia dicitur, ſub cuſtodia detineri à fratre ſuo nomine Albrico, qui matrem quoque ſuam Marociam clauſam ſeruabat, & Romam contra Hugonem regem tenebat. Hungari ſe in tres partes diuidunt, quorum pars vna Italiam petit, alia terram Heinrici trans Rhenum inuadit: contra quos profectus Heinricus cum Baioariis &

Digitized by Google

Saxonibus cæteriſque quibuſdam ſibi ſubiectis omnibus omnes vſq; ad internecionem ſternit, quorum triginta ſex millia cæſa referuntur, præter eos

D. Richirtus quos abſorbuit fluuius, & qui viui capti ſunt. * Ricarius Epiſcopus Tungrenſis quoddã caſtellum Bern-

D. Harceias ardi Comitis quod ipſe Bernardus apud * Archeias in pago Porcinſe conſtruxerat, euertit, eo quod ſuæ in Eccleſiæ terra ſitum eſſet. Vienna Rodulfo Regi, tradentibus eam his qui eam tenebant, deditur. Willelmus princeps Nordmannorum eidem regi ſe committit: Cui etiam Rex dat terram Brittonum in ora maritima ſitam. Rodulfus Rex munitionem Heriberti quæ dicitur caſtellum Theoderici, obſidet ebdomadas ſex. Poſtea Wallo qui cuſtodiebat illud, reginæ Emmæ ſe committit: eiuſdemque fidei vel prouiſioni caſtrum dimittitur. Wal-

D. Wido eiuſdem loci dricus Epiſcopus Autiſiodorenſis obiit, & Widolus Archidiaconus Epiſcopium adipiſcitur. Synodus inter obſidendum prædictum præſidium celebratur, congregatis nonnullis Franciæ vel Burgundiæ præſulibus: Cui præſederunt Donnus Artaldus antiſtes Remorum, & domnus Teudolus Turonenſis Epiſcopus. Tunc quoque domnus Artaldus Hildegarium ordinauit Epiſcopum vrbis Beluacenſis. Odo filius Heriberti Hammum præſidium tenens, pagum Sueſſionicum atque Nouiomenſem prædis incendiiſque proterit. Heribertus pater eius ad ſanctum Quintinum clam veniens, tertia die poſtquam venit, caſtrum pugnando cepit, oppidanis non repugnantibus, ſolis tantum cuſtodibus Hugonis obnitentibus: Quos capiens Heribertus, accepto ab eis ſacramento, dimiſit ibi relictis etiam ex ſuis ad oppidi tutelam complicibus.

Quod

Digitized by Google

Quod audiens Hugo, mox adueniens caſtrum recepit, & quendam nobilem clericum nomine Treduinum ab Heriberto ibi dimiſſum apprehendens ſuſpendio necat cum quibuſdam aliis: nonnullis verò aliis membra diuerſa decidit, indeque proficiſcens cum domno Artaldo Epiſcopo, munitionem nomine Raugam, tradentibus eam Heriberti cuſtodibus, ſine difficultate capit. Hugo Rex Italiæ Romam obſidet, & Sarraceni meatus Alpium occupant atque vicina quæque loca deprædantur. Artaldus Archiepiſcopus Fulbertum vrbi Camaracenſi præſulem ordinat. Heribertus caſtrum Theoderici ſuper Maternam fluuium poſitum, tradentibus illud ſibi quibuſdam, quos ibi ad cuſtodiam Walo reliquerat, recipit, diſpoſitiſq; recedit cuſtodibus. Quod audiens Hugo idem caſtrum quantocyus obſidere procurat.

Anno DCCCCXXXIIII. obſidentibus prænotatam munitionem rege Rodulfo, & Hugone Comite, quarto tandem menſe, aſcendente noctu muros cuſtodibus dormientibus Walone cum ſuis, pars oppidi capitur: arx tamen tutior ab Heriberti fidelibus retinetur. At Regis militibus inſiſtentibus non multo poſt obſides dedunt, & ab obſidione diſceditur. Remis in Eccleſia beatæ genitricis Mariæ ſollemnitate Adnunciationis Domini, dum ſacrarum miſſarum ab Artaldo præſule inibi celebrarentur, quidam iuuenis contractis poplitum neruis repere ſolitus, repente reſolutis extendentibuſque genuum crurumque compagibus, aſſurgit, retemptatoque greſſu iam diu oblita recepit veſtigia. Item in Eccleſia ſancti Hylarij ante portam Martis cæcus quidam nomine Paulus illu-

Digitized by Google

minatur, admonitus prius in ſomnis vt ad ipſum locum veniret, ibique lumen recipere deberet. Rex iterum cum Hugone neglectis ab Heriberto quos ſui dederant, obſidibus omiſſam repetit † obſidionem. Heinricus Gislebertum & Eubrardum cum Epiſcopis regni Lotharienſis ad Rodulfum Regē pro Heriberto dirigit, redditoque Regi caſtello Theoderici, Hammus atq; Perrona Heriberto conceduntur vſque Kal. Octobris. Arnulfus de Flandris filiam Heriberti olim ſibi iuramentis alterutro datis depactam ſumit vxorem. Heribertus per Veromandenſem pagum meſſes eorum qui ſe reliquerāt, vel quibus Hugo ipſam terram dederat, colligens Barronam deduci facit. Igneæ Remis in cælo acies viſæ ſunt diſcurrere, & quaſi ſerpens igneus, & quædam iacula ferri pridie Idus Octob. mane ante lucis exortum. Mox ſubſecuta eſt peſtis diuerſis afficiens humana corpora morbis. Diaconus quidam Viridunēſis nomine Adelmarus languore depreſſus, ſpiritum viſus eſt amiſiſſe: ſed antequam feretro imponeretur reuerſus, ita ſurrexit validus vt ſibi nihil videretur ægritudinis fuiſſe perpeſſus. qui ſe diuerſa ſuppliciorum vel refrigerij loca vidiſſe teſtatur, ſeq; ipſum loco pœnali deputatum, Dei verò genitricis precibus, beato quoque Martino intercedente, ad agendam pœnitentiam præſenti vitæ redditum. Gislebertus cum Lotharienſibus in Franciam, Heriberto venit auxilio velut oppidum ſancti Quintini obſeſſurus. Sed antequam ad illud perueniret, miſſi Hugonis ei venientes obuiam pacem inter Hugonem & Heribertum, dato vtrinque iureiurando, vſque ad Maium menſem pepigerunt, & Lotharienſes regrediuntur ad ſua. Religio regulæ monachorum in qui-

† M. munitionem.

quibuſdam monaſteriis per regnum Lotharienſe reparatur. & Emma regina defungitur.

Anno DCCCCXXXV. Rodulfus Rex quoddam caſtrum Gosfridi vocabulo Viriliacum, quod contra eum quidam Aquitanorum tenebant, obſidens cepit & Gosfrido reddidit, indeque in Franciam remeauit & Gosfridum trans Rhenum ad Heinricum direxit. Hoc Rege Lauduni degente tumultus ipſo die ſancto Paſchæ inter regios & Epiſcopi milites exoritur, vbi nonnulli non modo laici, ſed etiam clerici quidam vulnerati vel interempti ſunt. Vnde Rex Sueſſionis placitum cum regni primatibus habuit. Deinde locutus cum miſſis Heinrici, ad eius properat colloquium: vbi etiam Rodulfus rex Iurenſis interfuit, pactaque inter ipſos amicitia etiam Heribertum cum Hugone pacarunt, redditis quibuſdam ſuis eidem Heriberto poſſeſſionibus. Sed & Heinricus Boſone recepto, terram quam prius habuerat ei ex magna parte reſtituit. Hungari per Burgundiam diffunduntur, prædisque, incendiis ac cædibus, non tamen diu, debacchati, comperto Rodulfi Regis aduentu, in Italiam tranſmeant. Artaldus Archiepiſcopus Wifredum quendam monachum Taruuanenſi ordinat Eccleſiæ Præſulem. Rodulfus Rex Diuionum caſtrum quem Boſo Comes ceperat eiusque complices retinebant, obſidet. Lodharienſes cum quibuſdam Comitibus è Saxonia, Heriberti ſcilicet amicis, quaſi ad colloquiũ Hugonis cum multo exercitu veniunt. Sed quia Hugo caſtellũ ſancti Quintini Heriberto renuit reddere, ipſam munitionem obſident, belloq; preſſam tutantium tandem redditione recipiunt atq; ſubuertunt, parantesq; Laudunum obſidere, mandatu Rodulfi Regis in propria

minatur, admonitus prius in ſomnis vt ad ipſum locum veniret, ibique lumen recipere deberet. Rex iterum cum Hugone neglectis ab Heriberto quos ſui dederant, obſidibus omiſſam repetit † obſidionem. Heinricus Giſlebertum & Eubrardum cum Epiſcopis regni Lotharienſis ad Rodulfum Regē pro Heriberto dirigit, redditoque Regi caſtello Theoderici, Hammus atq; Perrona Heriberto conceduntur vſque Kal. Octobris. Arnulfus de Flandris filiam Heriberti olim ſibi iuramentis alterutro datis depactam ſumit vxorem. Heribertus per Veromandenſem pagum meſſes eorum qui ſe reliquerāt, vel quibus Hugo ipſam terram dederat, colligens Barronam deduci facit. Igneæ Remis in cælo acies viſæ ſunt diſcurrere, & quaſi ſerpens igneus, & quædam iacula ferri pridie Idus Octob. mane ante lucis exortum. Mox ſubſecuta eſt peſtis diuerſis afficiens humana corpora morbis. Diaconus quidam Viridunēſis nomine Adelmarus languore depreſſus, ſpiritum viſus eſt amiſiſſe: ſed antequam feretro imponeretur reuerſus, ita ſurrexit validus vt ſibi nihil videretur ægritudinis fuiſſe perpeſſus. qui ſe diuerſa ſuppliciorum vel refrigerij loca vidiſſe teſtatur, ſeq; ipſum loco pœnali deputatum, Dei verò genitricis precibus, beato quoque Martino intercedente, ad agendam pœnitentiam præſenti vitæ redditum. Giſlebertus cum Lotharienſibus in Franciam, Heriberto venit auxilio velut oppidum ſancti Quintini obſeſſurus. Sed antequam ad illud perueniret, miſſi Hugonis ei venientes obuiam pacem inter Hugonem & Heribertum, dato vtrinque iureiurando, vſque ad Maium menſem pepigerunt, & Lotharienſes regrediuntur ad ſua. Religio regulæ monachorum in qui-

† M. munitionem.

quibuſdam monaſteriis per regnum Lotharienſe reparatur. & Emma regina defungitur.

Anno DCCCCXXXV. Rodulfus Rex quoddam caſtrum Gosfridi vocabulo Viriliacum, quod contra eum quidam Aquitanorum tenebant, obſidens cepit & Gosfrido reddidit, indeque in Franciam remeauit & Gosfridum trans Rhenum ad Heinricum direxit. Hoc Rege Lauduni degente tumultus ipſo die ſancto Paſchæ inter regios & Epiſcopi milites exoritur, vbi nonnulli non modo laici, ſed etiam clerici quidam vulnerati vel interempti ſunt. Vnde Rex Sueſſionis placitum cum regni primatibus habuit. Deinde locutus cum miſſis Heinrici, ad eius properat colloquium: vbi etiam Rodulfus rex Iurenſis interfuit, pactaque inter ipſos amicitia etiam Heribertum cum Hugone pacarunt, redditis quibuſdam ſuis eidem Heriberto poſſeſſionibus. Sed & Heinricus Boſone recepto, terram quam prius habuerat ei ex magna parte reſtituit. Hungari per Burgundiam diffunduntur, prædisque, incendiis ac cædibus, non tamen diu, debacchati, comperto Rodulfi Regis aduentu, in Italiam tranſmeant. Artaldus Archiepiſcopus Wifredum quendam monachum Taruuanenſi ordinat Eccleſiæ Præſulem. Rodulfus Rex Diuionum caſtrum quem Boſo Comes ceperat eiusque complices retinebant, obſidet. Lodharienſes cum quibuſdam Comitibus è Saxonia, Heriberti ſcilicet amicis, quaſi ad colloquiũ Hugonis cum multo exercitu veniunt. Sed quia Hugo caſtellũ ſancti Quintini Heriberto renuit reddere, ipſam munitionem obſident, belloq; preſſam tutantium tandem redditione recipiunt atq; ſubuertunt, parantesq; Laudunum obſidere, mandatu Rodulfi Regis in propria

reuertũtur. Interea Boſo frater Rodulfi regis in expeditione obſidionis caſtri ſancti Quintini moritur, & delatus ad ſanctũ Remigium ſepelitur. Rodulfus Rex graui per totum autumnũ decubat ægritudine. Nordmanni qui pagum Bituricenſem deprædabantur, à Biturigenſibus & Turonenſibus bello aggreſſi perimuntur. Synodus ſeptem Epiſcoporũ apud ſanctam Macram domino Artaldo Archiepiſcopo præſidente celebratur, in qua prædones & Eccleſiaſticarum rerum peruaſores ad correptionem venire vocantur.

Anno DCCCCXXXVI. Ingrannus Laudunenſis Eccleſiæ Epiſcopus obiit. Sub iiſdẽ ferè diebus Rex Rodulfus defungitur, ſepeliturq́; Senonis ad ſanctã Columbam, cuius Eccleſia, factione quorundã, paulo ante fuerat incenſa. Brittones à tranſmarinis regionibus Alſtani regis præſidio reuertẽtes terrã ſuam repetunt. Hugo Comes trans mare mittit pro accerſiendo ad apicem regni ſuſcipiendum Ludouico Karoli filio, quem Rex Alſtanus auunculus ipſius, accepto prius iureiurando à Francorũ legatis, in Franciã cũ quibuſdã Epiſcopis & aliis fidelibus ſuis dirigit: cui Hugo & cæteri Francorum proceres obuiam profecti, mox nauim ingreſſo in ipſis littoreis harenis apud Bononiam ſeſe committunt, vt erat vtrimq; depactum, indeq; ab ipſis Laudunum deductus, ac regali benedictione ditatus vngitur atque coronatur à domino Artaldo Archiepiſcopo præſentibus regni principibus cum Epiſcopis xx. & amplius. Epiſcopatus Laudunenſis datur Rodulfo eiuſdem loci preſbytero à ciuibus concorditer electo, qui & à domno Artaldo Epiſcopus cõſecratur. Rex & Hugo in Burgundiam pergunt & vrbem Lingonum quam Hugo frater

frater regis Rodulfi ceperat, obſident, fugientibuſq; his qui eam cuſtodire videbantur, ſine bello recipiunt, acceptisque obſidibus ab Epiſcopis Burgundiæ vel primatibus Pariſius veniunt. Heinrico rege ſub iiſdem diebus obeunte, contentio de regno inter filios ipſius agitatur. Rerum tādem ſumma natu maiori nomine Ottoni obuenit. Luna quarta decima ſanguineo colore obducta pridie Nonas Septemb. noctem minime videbatur illuſtrare. Iohanne Papa fratre Albrici defuncto, Leo quidam Dei ſeruus Romæ Papa conſtituitur. Hugo Italiæ Rex Romam niſus capere, afflicto ſuo exercitu fame & equorū interitu, pacta tādem pace cum Albrico dans ei filiam ſuam coniugem, ab obſidione deſiſtit; repertisque quibuſdam fratris ſui Boſonis contra ſe vt fertur inſidiis, eūdem fratrem ſuum dolo capit atq; in cuſtodia mittit. Sarraceni in Alamanniam prædatum pergunt, & reuertentes multos Romam petentes interimūt. Hugo filius Roberti cum Hugone filio Richardi, diſpertita inter ſe Burgundia, pacem facit. Adelelmus Siluanectenſium præſul obiit.

Anno DCCCCXXXVII. Siluanectenſium præſul ordinatur Bernuinus ex cœnobio ſancti Criſpini. Waliberto quoque Nouiomagenſium præſule defuncto ſuccedit Franſmarus monaſterij ſancti Vedaſti præpoſitus. Ludouuicus Rex ab Hugonis principis ſe procuratione ſeparans, matrem ſuam Lauduni recipit. Hugo cum Heriberto pacatur. Heribertus caſtellum quod dicitur Theodorici, Walone ſibi aperiente, recipiens, ipſum Walonem, cum iam ſuus eſſet effectus, in vincula coniicit. Cæli pars ardere viſa, & Hungarorū perſequutio ab eadē parte per Franciā inſecuta eſt, qua villæ & agri depo-

Digitized by Google

pulati, domus baſilicæque conflagratæ, captiuorum abducta multitudo. nonnullas tamen Eccleſias ignibus applicitis non valuere ſuccendere. Eccleſiā ſanctæ Macræ duabus etiam ſegetum metis quæ parietibus pene ipſius adhærebant, exuſtis, accendere nequiuerunt. In Eccleſiam beati Baſoli cùm quidam Hungarorū aſcendere ſuper altare nitens aræ manū applicuiſſet, ipſa manus eius altaris adhæſit lapidibus, nec omnino quiuit auelli donec cæteris Hungaris aræ ſaxum circa ipſam manum incidentibus partē lapidis qui manui eius inhæſerat, in admirationem omnium perferre coactus eſt ethnicus. Quidā preſbyter de Bouonis curte (ſic enim villa vocatur eius Eccleſiæ) nomine † Adalgarius captus eſt ab eis, & abductus vſque in pagum Biturigenſem: qui cùm eſſet in vinculis & compedibus ferreis, noctu viſio cuidam concaptiuo apparuit, iuſſumque eſt vt diceret eidem preſbytero, quatinus fugam caperet, vt ſe reſolutum videret, pariterque cum viſione catena ipſius reſerata eſt. At ille mortem metuens quam barbarus ipſi ſæpe minabatur ſi eum de fuga forte reprehendiſſet, catena ſibi pedes reuinciens, & feram quæ exilierat à compede requirens, iterum munire ſibi ſera ſtuduit vincula, non auſus euadere fuga. Nocte altera iterum viſio præmemoratæ facta eſt captiuæ, quæ presbyterum ad ineundam fugam roboraret, iterumque vincula ipſius reſoluta ſunt. Animatus ad id tunc tandem presbyter fugam petiit, & in palude quadam diebus aliquibus latens, vbi preteriſſe barbaros cōperit, patriam tum demum repetiit. is nobis retulit quod viderit in hac captiuitate quendam Orbacenſis cœnobij monachum nomine Hucbaldum, quem frequēter Ethnici trucidare vo-

† D. Adalgrylis

lue-

luerunt, nec carnem eius incidere potuerunt. Deum ergo eum eſſe dicebant. * Quidam, vt hic presbyter refert, nudum eum vidit in medio poſitum & ſagittis vndique appetitum, nec ſummotenus ſaltem cute præciſa vulneratum. Reſiliebant enim ab eius corpore vt ab adamante, reliſæ ſagittę, nec ſignum ictus vllum eius apparebat in cute. Sed & gladio cum omni conatu eum nudum ſe vidiſſe percuti dicit, ac nihilominus caro ipſius intemerata permanſit. Brittones ad ſua loca poſt diutinam regreſſi peregrinationem cum Nordmannis, qui terram ipſorum contiguam ſibi peruaſerant, frequentibus dimicant pręliis, ſuperiores pluribus exiſtentes & loca peruaſa recipientes. Rodulfus Iurenſis ac Ciſalpinæ Galliæ Rex obiit: cui filius paruus Conradus in regno ſuccedit. Abbo Sueſſorum præſul defungitur, & Wido filius Fulconis Andegauenſis ſancti Martini Turonenſis canonicus eius Epiſcopatu potitur.

Anno DCCCCXXXVIII. Rex Ludouuicus quoddam caſtrum nomine Montiniacum quod quidam Serlus latrocinia exercens tenebat, vi cepit. Ipſum verò Serlum per deprecationem domini Artaldi Archiepiſcopi vita donauit & oppidum euertit. Heribertum per deprecationem Hugonis ad pacem recepit. Tuſciacum ſuper Moſam cum villis aliis ad ipſam pertinentibus, quas pater ipſius matri eius dotis iure dederat, quaſque † Rotgarius Comes tenebat, ipſo reddente recepit; dum eas hoſtili manu repetiit. Inde reuertens Corbenacum caſtellum quod pater eius ſancto Remigio tradiderat, quódque peruaſerat Heribertus, Rex ſibi à monachis commiſſum per vim recepit, & homines Heriberti qui erant in eo comprehenſos rogante domino Artaldo Ar- † D. Rotgerius

chiepiſcopo, abire permiſit. Hugo princeps filius Rotberti ſororem Ottonis regis tranſrenenſis filiam Henrici ducit vxorem. Ludouuicus Rex maritima loca petens, caſtrum quoddam * caſtrumque ſupra mare * quod dicunt Guiſum, reſtaurare niſus eſt: dumque cum Arnulfo moratur, homines Heriberti quoddam caſtrũ Remenſis Eccleſiæ quod vocant Cauſoſtem ſuper Maternam fluuium ab Artaldo præſule conſtructum, prodente Witberto quodam capiunt, & * Ragebertum qui eidem caſtro præerat ſecum abducunt, villaſque circumpoſitas crebris deprædantur infeſtationibus. Interea Ludouicus Rex euocatus ab Artaldo Archiepiſcopo regreditur, ingreſſúſque Laudunum arcem nouam nuper ab Heriberto inibi ædificatam obſidet, multiſque machinis ſuffoſſo euerſoque muro, cum magno tandem capit labore. Inde ad colloquium proficiſcitur Hugonis fratris quondam Rodulfi regis, Odone filio Heriberti qui ſe illi nuper commiſerat, ad Lauduni tutelam relicto. Præmiſſus vero Hugo ad regem venit, & amicitiam ei ſacramento promittit. Giſlebertus cum Lotharienſibus Hugoni & Heriberto venit in adiutorium cõtra regem Ludouuicum, caſtrumque Petræpontem vi capiunt. Arnulfus comes & Heribertus inter regem Ludouuicum & Hugonem dilationem accipiũt, pacem ſacramento paciſcentes vſque ad finem Ianuarij mẽſis. Nec mora, Ludouuicus Rex conſilio * Hodonuini & Gerardi qui dimiſerant Rodulfum Epiſcopum Laudunenſem & tranſierant ad Hugonem, res vel theſauros Lauduni repertos diripit atq; diſperit.

D. portumque
quem
D. Regibertũ
D. Odoini

ANNO DCCCCXXXVIIII. Ludouicus Rex Hugoni filio Richardi proficiſcitur obuiam. Cum quo de Burgun-

Digitized by Google

Burgundia reuertens, pergit contra Hugonem filium Roberti & Willelmum Nordmannorum principem: qui quoniam villas nuper Arnulfi Comitis quaſdam prædis incendiiſque vaſtauerat, excommunicatur ab Epiſcopis qui erant cum rege ſimul cum * Heriberto, qui oppida quædam villaſque ſancti Remigij peruaſas pertinaciter detinebat. Hugo datis obſidibus pacem paciſcitur vſque Kal. Iun. Bernuinus Virdunenſ. Epiſcopus obiit. Lotharienſes Ottonem ſuum regem deſerunt, & ad Ludouicum regem veniunt, qui eos recipere diſtulit ob amicitiam quæ inter eos, legatis ipſius Ottonis & Arnulfo comite mediante, depacta erat. Caſtellum Herluini maritimum quod vocatur Monaſteriolum, Comes Arnulfus tradente quodam proditore, cepit & vxorem ipſius Herluini trans mare cum filiis ad * Alſtannum regem mittit. Nec longum, collecta Nordmānorum non modica manu, Herluinus caſtrum pugnando recepit, & ex militibus Arnulfi quos intus inuenit, nonnullos interemit, quoſdam vero propter vxorem recipiēdam reſeruauit. Lotharienſes iterum veniūt ad regem Ludouicum, & proceres ipſius regni, Giſlebertus ſcilicet dux & Otto, Iſaac atque Theodericus comites eidem ſe regi committunt. Epiſcopi vero quoniam rex Otthо eorum ſecum detinebat obſidatum, Ludouico regi ſe committere differunt. Otto rex Reno tranſmiſſo, regnum Lothariēſe perluſtrat, & incendiis prædiſque plura loca deuaſtat. Anglorum claſſis ab Alſtano rege ſuo in auxilium Ludouici regis tranſmiſſa mari tranſito loca quæque Morinorum mari deprędatur cōtigua, nulloq; negotio propter quod venerant, peracto, remenſo mari, pro-

M. Herito

D. Alſtanum

Digitized by Google

pria repetunt loca. Otto rex colloquiũ habuit cum Hugone, & Heriberto, Arnulfo, & Willelmo Nordmannorum principe, & acceptis ab eis pacti ſacramentis trans Rhenum regreditur. Rex interea Ludouuicus Viridunenſem pagum petit, vbi quidam regni Lotharienſis Epiſcopi ſui efficiuntur: Indeque in pagum proficiſcitur Eliſatium, locutusque cum Hugone Ciſalpino & quibuſdam ad ſe venientibus receptis Lotharienſibus, nonnullis quoque Ottonis regis fidelibus trãs Rhenum fugatis, Laudunum reuertitur, & Rodulfum Laudunenſem Epiſcopum proditione inſimulatum caſtro eiicit, ſed & homines ipſius rebus Epiſcopij priuat, & eaſdem res ſuis hominibus confert. Giſlebertus Dux Lotharienſiũ trans Rhenum profectus prædatum, Saxonibus ſedum reuertitur inſequentibus, in Rhenum fertur deſiluiſſe cum equo, ibiq; vi enecatus vndarũ poſtea reperiri non potuit, vt fertur. Quidam tamen ferunt quod à piſcatoribus ſit repertus & humatus, atque propter ſpoliorum ipſius ornamenta celatus. Ludouuicus rex in regnum Lotharienſe regreſſus relictã Giſleberti Gerbergam ducit vxorem, Ottonis ſcilicet regis ſororem. Collecta diuerſorum hominum quæ Romam petebat, à Saracenis peruaſa & interempta eſt. Brittones cum Nordmannis confligentes victoria potiuntur, & quoddam Nordmannorum caſtellum cepiſſe feruntur. Quidam homines Arnulfi terram Herluini deprædantes, ab eodem Herluino perempti ſunt. Otto rex in regnum Lotharienſe regrediens, pene cunctos ad ſe redire coëgit Lotharienſes. Hugo albus ad eius proficiſcitur cum Heriberto colloquium, & reuertentes loca quædam fidelium Remenſis Eccleſiæ deprædantur incen-

cenduntque nonnulla. * autaria MZ. mat.

Anno DCCCCXL. Berengarius Virdunenſis Epiſcopus conſecratur ab Artaldo Remenſ. Archiepiſcopo. Rex Ludouuicus abiit obuiam Willelmo principi Nordmannorum, qui venit ad eum in pago Ambianenſi & ſe illi commiſit. At ille dedit ei terram quam pater eius Karolus Nordmannis conceſſerat, indeque contra Hugonem perrexit. quo ad ſe venire detrectante, reuertitur Laudunum. Dedit autem rex Artaldo * Epiſcopo ac per eum Eccleſiæ Remenſi per præceptionis regiæ paginam Remenſis vrbis monetam iure perpetuo poſſidendam. Sed & omnem comitatum Remenſem eidem contulit Eccleſiæ. Artaldus Epiſcopus Cauſoſtem munitionem obſidet, quam quinto tandem die Ludouuico rege illuc veniente, hi qui erant intus reddentes deſerunt. nec longum, ſubuerſa funditus ab his qui recepere, diſſipatur. Miſſi Hugonis ad regem veniunt, & de pace cum eis Rex inter Artaldum præſulem & Heribertum laborare ſtudet. Deinde ad caſtrum quoddam quod Heriueus nepos Heriuei quondam Archiepiſcopi ſuper fluuium Maternam tenebat, vnde & villas Epiſcopij Remenſis circunquaq; poſitas deprędabatur, proficiſcitur cum Artaldo Epiſcopo. Nec mora, acceptis obſidibus, ab ipſo Heriueo, reuertitur Remis, pergenſque in craſtinum ad ſanctum Remigium, ſeſe ipſius ſancti committit interceſſionibus; promittens vadibus libram argenti ſe daturum annis ſingulis. Monachis quoque eiuſdem loci præceptum de eodem caſtello dedit immunitatis. Hugo princeps filius Rotberti iunctis ſibi quibuſdam Epiſcopis tam Franciæ quam Burgundiæ, cum Heriberto Comite & Willelmo Nordmanno-

D. Archiepiſcopo

Digitized by Google

rum principe, Remẽſem obſidet vrbem. Sexta obſidionis die deſerente omni pene militari manu Artaldum * Epiſcopum & ad Heribertum tranſeunte, idem comes Heribertus ingreditur. Artaldus præſul ad ſanctum Remigium euocatione procerum & Epiſcoporum profectus, perſuaſus eſt vel conterritus à principibus, Epiſcopij ſe procuratione vel poteſtate abdicare: conceſſaque ſibi abbatia ſancti Baſoli & Aluennaco monaſterio ad ſanctum Baſolum * commoratus abſceſſit. Hugo & Heribertus locuti cum quibuſdam Lotharienſibus ad obſidionem Lauduni proficiſcuntur cum Willelmo, relicto Remis Hugone diacono Heriberti filio iampridem ad Epiſcopatum ipſius vrbis * euocato. Ludouicus rex poſt ſex vel ſeptem ebdomadas à Burgundia rediens, aſſumpto ſecum Artaldo Archiepiſcopo cum propinquis ipſius pariter cum eo comitantibus, quorum beneficia Heribertus comes abſtulerat, in Remenſem venit Campaniam, tranſitoque fluuio Axona, Laudunum contendit. Quo comperto, Hugo & Heribertus relicta obſidione Lauduni, noctu ad munitionem Petræpontem deproperant, indeque Ottoni regi obuiam proficiſcuntur: cui coniuncti, ad Atiniacum eum perducunt, ibique cum Rotgario comite ipſi * Odoni ſeſe committũt. Ludouicus rex ingreſſus Laudunum, victus ſuis prouidet neceſſariis, ſique cum Hugone nigro & Willelmo Pictauenſi Burgundiam repetit. Otto rex Heinrico fratri ſuo regnum Lotharienſe committit, tumque cum diuerſarum gentium, quas ſecum abduxerat, multitudine, poſt Ludouicum in Burgundiam proficiſcitur, habens ſecum Conradum filiũ Rodulfi regis Iurenſis, quem iamdu-

Marginal notes: D. Archiepiſcopum — D. commoraturus — D. delectu — D. Othoni

iamdudum dolo captum ſibique adductum retinebat: caſtraque metatus ſuper Sequanam, obſides ab Hugone nigro accepit, cum iuraměto ne eſſet nocumento Hugoni vel Heriberto, qui ſe ſubdiderant eidem * Oddoni. Quo facto reuertitur ad ſua. Hugo filius Heriberti Remis à Widone Sueſſionico præſide presbyter ordinatur. Ludouicus rex Laudunum redit. Ego denique diſponens orationis gratia ſepulchrum ſancti Martini viſere, retentus ſum ab Heriberto comite, clam me quibuſdã accuſantibus apud eum, quod ſui cauſa nocumenti vel filij ſui vellem proficiſci, fecitq; me ſub cuſtodia detineri, ablatis à me rebus, quas de Epiſcopatu tenebam cum Eccleſia quam regebam in Culmiſciaco: ſicque plenis quinq; menſibus ſum detentus. Rex Ludouicus Petræpontem munitioně bello aggreſſus eſt, & obſides accipiens receſſit ab ea. Deinde in regnũ Lotharienſe cum Artaldo * Epiſcopo & aliis fidelibus ſuis profectus eſt. Otto quoq; rex Reno tranſito aduerſus eum venit, ſed ab eorũ fidelibus inter eos induciæ determinatę ſunt. Puella quędam virgo paupercula de villa quæ dicitur Lauěna nomine Flothildis, viſiones ſanctorum manifeſte vigilanſque & in ſpiritu videre aſſeuerat, ac quædam futura prædicebat. Quæ poſt ſequentem annum in ipſa natalis domini nocte deceſſit. Hoc anno acies diuerſorum colorum in cælo viſæ ſunt menſe Decembri nocte Dominica. Collecta tranſmarinorum ſed & Gallorum quæ Romam petebat, reuertitur, occiſis eorum nőnullis à Saracenis, nec potuit Alpes tranſire propter Saracenos, qui vicum monaſterij ſancti Mauricij occupauerant.

D. Othoni

D. Archiepiſcopo

Digitized by Google

Anno nongenteſimo quadrageſimo primo Gerlandus Senonenſis Archiepiſcopus vrbe ſua depellitur à Frotmundo, quem Hugo * abbas eidem ciuitati præfecerat, culpato Gerlando quod Waloni fauerit homini Heriberti Comitis, qui Frotmundum vel ſuos à præfata expulerat vrbe. Heribertus Comes Synodum conuocauit ad determinandam controuerſiam inter filium ipſius & Hugonem & Artaldũ Archiepiſcopum: Sed impediente Hugone atque ſatagente ne forte ad fidelitatem & auxilium Ludouici regis congregarentur, omiſere conuentum. Rex Ludouicus Burgundiam petens, comperit Rotgarium Comitem prope ſe forte metatũ, quem aggreſſus comprehendit cum his qui cum eo erant ſuper fluuium Maternam, ſecumq; in Burgundiam duxit. Hugo & Heribertus Comites, Epiſcopos cõuocant Remenſis dioceſeos: Qui cõuenientes apud Sueſſionem in Eccleſia ſanctorum Criſpini & Criſpiniani, tractant de ſtatu Remenſis Epiſcopij, definiuntque conquerentibus clericis atque nobilibus laicis diu paſtore ſedem ipſam vacare, vt quoniam Artaldus Epiſcopus iurauerat quod nunquam ſe de ipſo Epiſcopatu intromitteret, ad ipſius gubernationem reuerti non deberet. Hugo verò filius Heriberti Comitis, qui prius ad ipſum Epiſcopatum fuerat euocatus clero populoque petente, ordinaretur Epiſcopus. Ibique me Hugo primum de exilio iuſſu ſuo euocat. Indeque Remos adeuntes Epiſcopi eundem præſulem electum conſecrant apud ſanctum Remigium. Rotgarius Comes datis obſidibus dimittitur à rege Ludouico, Duagium caſtellum reddens Arnoldo. Monaſterium ſancti Theodorici diuinis illuluſtratur miraculis. Crux maior Eccleſiæ Remenſis auro

* D. albus

auro cooperta gemmisque precioſis ornata ab eadē furtim aufertur Eccleſia. Canonici montis Falconis oppreſſione Virdunenſis Epiſcopi pręgrauati, deſcrentes cœnobium ſuum corpus ſancti Balderici patroni ſui deferunt Remis. Ludouicus rex Burgundiam petens, Rotgarium Comitem cum Hugone nigro ac Giſleberto pacificauit: indeque Laudunum remeans, Arnoldum cum Landrico fratre ipſius eodē caſtro proditionis inſimulatos expulit, & * Rotgario Laudunenſem Comitatum dedit. compertoq; quod Hugo albus ad obſidendum Laudunum properaret, Burgundiæ partes cum Artaldo Epiſcopo & Rotgario Comite repetit. Quo circa * Victuriacum caſtrum deuerſante, Hugo & Heribertus Laudunū obſident. Sumptis autem ſecum Rex quos vndecumque colligere potuit, in pagum Porcenſem venit. Quo audito Hugo & Heribertus, ſcilicet quod Rex eis appropinquaret, obſidione relicta properant contra, & inſperatum regis inuadentes exercitum nōnullos ſternunt, reliquos in fugam vertunt. Rex ipſe cum paucis eductus à ſuis, & eximere ſe bello coactus, vix euaſit, Artaldo Epiſcopo & Comite Rotgario comitantibus ſecum. Artaldus Epiſcopus perditis rebus quas ibi habuerat, ad Hugonē & Heribertum acceſſit, & datis ſacramentis prout ab eo quæſierunt, redditiſq; ſibi abbatiis Sancti Baſoli & Auennaco, cum villa Vindemiſſa, & pacta pace cum Hugone præſule, ad ſanctum Baſolum illic habiturus deuenit. Hugo & Heribertus obſidionem Lauduni relinquunt. Ludouico regi filius naſcitur, & præmiſſi Comites cum Willelmo locuti, mox Lauduni repetunt obſidionem, proditionem caſtri ſibi fieri rati. nulloque quod arbitrati fuerant, patra-

* D. Rotgerio

* D. Vitriacum

to negotio reuertuntur in ſua. Ludouicus Rex à Karlo Conſtantino in Vienna recipitur, & Aquitani ad eum veniunt, illumq; ſuſcipiunt. Hugo & Heribertus, Willelmus & Arnulfus ſimul loquuntur, & Heribertus inde ad Ottonem ad regem trans Renum proficiſcitur.

Anno nongenteſimo quadrageſimo ſecũdo Ludouicus Rex firmatis ſibi Aquitanis Laudunum reuertitur, nec diu moratus, non obtenta pace in Burgundiam reuertitur. Legatus Stephani Papæ nomine Damaſus, Epiſcopus Romæ ob hanc legationem peragendam ordinatus, in Franciam venit, afferens litteras Apoſtolicæ ſedis ad principes regni cunctoſque Franciæ vel Burgundiæ habitatores, vt recipiant regem ſuum Ludouicum. Quod ſi neglexerint, & eũ amplius hoſtili gladio perſecuti fuerint, excommunicationis depromens interminationem. Pro qua re colloquentes Epiſcopi Remenſis dioceſeos cum Heriberto Comite, deprecati ſunt eum vt intercederet apud Hugonem principẽ pro receptione regis. Proditores quidã Remis reperti & interfecti ſunt: quidã rebus Eccleſiæ priuati, ab vrbe depellũtur. Legati Remenſis Eccleſiæ Roma regreſſi pallium deferunt Hugoni Epiſcopo ab Stephano Papa tranſmiſſum: cũ quib. pariter & legatio venit principibus regnĩ, vt Ludouicum regẽ recipiãt, & ſic legatos ſuos Romam dirigant: Quod ſi vſq; ad natiuitatẽ domini facere non procurauerint, excõmunicandos tunc fore ſe nouerint. Domnus Odo Abbas pro pace agenda inter Hugonem regem Italiæ & Albricum Romanum patricium apud eundem regem laborabat. Idem vero rex Hugo Saracenos de Fraxinido eorum munitione diſperdere conabatur. Kotgarius

garius comes apud Willelmum Nordmannorum principem functus legatione pro Ludouico rege, ibidem defunctus eſt. Willelmus regem Ludouicū regaliter in Rodomo ſuſcepit. Item Willelmus Pictauenſis & Brittones cum ſuis principibus ad regem venerunt. Cum his ergo Rex ſuper Iſaram venit. Hugo verò & Heribertus cū Ottone duce Lotharienſium deſtructis pontibus & ablatis nauibus, cum his quoq; quos habere poterant, ex altera parte fluminis cōſederunt, & agitata inter eos per internuncios cōtrouerſia, tandem dantur induciæ à medio Septembri vſq; ad medium Nouembris, & obſides accipiuntur vtrimque: à rege quidem, filius Heriberti minor, qui etiam Rex tam ipſe quam Willelmus, ſed & Hugo mittunt obſides Ottoni regi per Ottonem ducem. Fames magna per totam Franciam & Burgundiam, mortalitas quoque maxima boum graſſata eſt in tantum, vt valde pauca huiuſmodi animalia in his remanſerint terris. Lodhuuicus Rex Ottoni regi obuiam proficiſcitur, & amicabiliter ſe mutuo ſuſcipientes amicitiam ſuam mutuo firmant conditionibus: multumque de pace inter regem Ludouicum & Hugonem laborās Otto, Hugonem tandem ad eundem regem conuertit. Heribertus etiam pariter cum æquiuoco filio ſuo ipſius regis Ludouici efficitur. Reuertente rege Remenſis dioceſeos Epiſcopi ad eum veniunt, & ipſe quoq; Rodulfum Laudunenſem recepit, ac ſuum eidem reſtituit Epiſcopium. Domnus Odo venerabilis abbas, multorum reſtaurator monaſteriorum, ſanctæque regulæ reparator, Turonis obiit, & ſepultus eſt apud ſanctum * Iulianum. *D. Martinum*

Anno nongēteſimo quadrageſimo tertio Arnul-

to negotio reuertuntur in ſua. Ludouicus Rex à Karlo Conſtantino in Vienna recipitur, & Aquitani ad eum veniunt, illumq; ſuſcipiunt. Hugo & Heribertus, Willelmus & Arnulfus ſimul loquuntur, & Heribertus inde ad Ottonem ad regem trans Renum proficiſcitur.

Anno nongenteſimo quadrageſimo ſecũdo Ludouicus Rex firmatis ſibi Aquitanis Laudunum reuertitur, nec diu moratus, non obtenta pace in Burgundiam reuertitur. Legatus Stephani Papæ nomine Damaſus, Epiſcopus Romæ ob hanc legationem peragendam ordinatus, in Franciam venit, afferens litteras Apoſtolicæ ſedis ad principes regni cunctoſque Franciæ vel Burgundiæ habitatores, vt recipiant regem ſuum Ludouicum. Quod ſi neglexerint, & eũ amplius hoſtili gladio perſecuti fuerint, excommunicationis depromens interminationem. Pro qua re colloquentes Epiſcopi Remenſis dioceſeos cum Heriberto Comite, deprecati ſunt eum vt intercederet apud Hugonem principẽ pro receptione regis. Proditores quidã Remis reperti & interfecti ſunt: quidã rebus Eccleſiæ priuati, ab vrbe depellũtur. Legati Remenſis Eccleſiæ Roma regreſſi pallium deferunt Hugoni Epiſcopo ab Stephano Papa tranſmiſſum: cũ quib. pariter & legatio venit principibus regni, vt Ludouicum regẽ recipiãt, & ſic legatos ſuos Romam dirigant: Quod ſi vſq; ad natiuitatẽ domini facere non procurauerint, excõmunicandos tunc fore ſe nouerint. Domnus Odo Abbas pro pace agenda inter Hugonem regem Italiæ & Albricum Romanum patricium apud eundem regem laborabat. Idem vero rex Hugo Saracenos de Fraxinido eorum munitione diſperdere conabatur. Kotgarius

garius comes apud Willelmum Nordmannorum principem functus legatione pro Ludouico rege, ibidem defunctus eſt. Willelmus regem Ludouicũ regaliter in Rodomo ſuſcepit. Item Willelmus Pictauenſis & Brittones cum ſuis principibus ad regem venerunt. Cum his ergo Rex ſuper Iſaram venit. Hugo verò & Heribertus cũ Ottone duce Lotharienſium deſtructis pontibus & ablatis nauibus, cum his quoq; quos habere poterant, ex altera parte fluminis cõſederunt, & agitata inter eos per internuncios cõtrouerſia, tandem dantur induciæ à medio Septembri vſq; ad medium Nouembris, & obſides accipiuntur vtrimque: à rege quidem, filius Heriberti minor, qui etiam Rex tam ipſe quam Willelmus, ſed & Hugo mittunt obſides Ottoni regi per Ottonem ducem. Fames magna per totam Franciam & Burgundiam, mortalitas quoque maxima boum graſſata eſt in tantum, vt valde pauca huiuſmodi animalia in his remanſerint terris. Lodhuuicus Rex Ottoni regi obuiam proficiſcitur, & amicabiliter ſe mutuo ſuſcipientes amicitiam ſuam mutuo firmant conditionibus: multumque de pace inter regem Ludouicum & Hugonem laborãs Otto, Hugonem tandem ad eundem regem conuertit. Heribertus etiam pariter cum æquiuoco filio ſuo ipſius regis Ludouici efficitur. Reuertente rege Remenſis dioceſeos Epiſcopi ad eum veniunt, & ipſe quoq; Rodulfum Laudunenſem recepit, ac ſuum eidem reſtituit Epiſcopium. Domnus Odo venerabilis abbas, multorum reſtaurator monaſteriorum, ſanctæque regulæ reparator, Turonis obiit, & ſepultus eſt apud ſanctum * Iulianum. D. Martinũ

Anno nongẽteſimo quadrageſimo tertio Arnul-

ſus Comes Willelmum Nordmannorum principem ad colloquium euocatum dolo perimi fecit. Rex Ludouicus filio ipſius Willelmi natum de concubina * Brittanna terram Nordmannorum dedit, & quidam principes ipſius, ſe regi committunt: quidá verò Hugoni duci. Heribertus Comes obiit, quem ſepelierunt apud ſanctum Quintinum filij ſui. Et audientes Rodulſum filium Rodulfi de * Gaugiaco quaſi ad inuadendam terram patris eorum aduenisſe, aggreſſi eundem interemerunt. Quo audito Rex Ludouicus valde triſtis efficitur. Artaldus Epiſcopus relicto cœnobio ſancti Baſoli ad regem profectus eſt. At ille promittit ei ſe redditurum Remenſem Epiſcopatum. quique aſſumptis ſecum fratribus ſuis, & aliis qui abiecti fuerant ab Epiſcopatu Remenſi, Altmontem caſtrum occupat, cum quibus Rex Lodhuuicus etiam Moſomum aggreſſus repellitur à fidelibus Hugonis Epiſcopi, quibuſdam ſuorum interemptis. Suburbanas tamẽ domos quaſdam ipſius caſtri ſuccendit, in quibus multum congeſtarũ periit frugũ. Hugo Dux Francorũ crebras agit cum Nordmannis qui pagani aduenerant, vel ad paganiſmum reuertebantur, congreſſiones: à quibus peditum ipſius Chriſtianorum multitudo interimitur. at ipſe nonnullis quoque Nordmannorum interfectis cæteriſque actis in fugam, * vrbem Ebroicas fauentibus ſibi qui tenebant illud Nordmannorum Chriſtianis, obtinet. Ludouicus Rodomum repetens, Turmodum Nordmannum qui ad Idolatriam gentilemque ritum reuerſus, adhuc etiam filium Willelmi aliosque cogebat, regique inſidiabatur ſimulque cum Setrico rege pagano, congreſſus cum eis interimit. Et Herluino Rodomum committens, reuertitur

D. Britannam

D. Gaugliaca

D. caſtrum Ebroas

tur ad Compendium, vbi eum expectabat Hugo dux cum nepotibus ſuis Heriberti filiis, de quibus recipiendis frequens agitabatur intentio. Quorum Rex primum tunc Hugonem Epiſcopum mediatoribus Ottone duce Lotharienſium, & Adelberone præſule, Hugone quoque duce præcipue inſiſtente recepit, eo tenore vt abbatiæ quas * reliquerat ad regem profectus, Artaldo Epiſcopo reſtituerentur: aliud etiam Epiſcopium ipſi prouideretur: Fratribus quoque & propinquis eius honores quos ex Epiſcopatu Remenſi habuerant, redderentur. Poſtea cæteri quoque filij Heriberti Comitis recipiuntur à rege. Itē Ludouicus Rex Rodomo profectus * Ebroicas ab Hugone duce recepit, & apud Pariſium depreſſus infirmitate pene tota decubuit ægrotus ęſtate. Hugo præſul Amblidum cœpit caſtrum atque combuſſit, quod Rotbertus & Rodulfus fratres Remis expulſi detinebant. Vnde & deprædationes per Epiſcopium Remenſe faciebant. Herluinus cum Arnulfo congreſſus victoriaq; potitus, eum quoque qui Willelmum Nordmannorum principem interemerat, occidit, & * amputatas manus ipſius Rodomum tranſmiſit. Item pręfatus Hugo Epiſcopus Almontem munitionem obſidet, quam tenebat Dodo frater Artaldi Epiſcopi, tandemque accepto paruulo ipſius filio obſide diſcedit, Rege quoque mandante. Hugo Dux filiam regis ex lauacro ſancto ſuſcepit, & rex ei ducatum Frãciæ delegauit, omnemq; Burgũdiam ipſius ditioni ſubiecit. Idem verò Hugo Arnulfum cum rege pacificauit, cui rex infenſus erat ob necē Willelmi. Odo Rex quoſdã fideles Ludouici qui ſibi inſidiabantur cõprehendit, & in cuſtodia miſit. Vnde inter ipſos reges exoritur ſcandalum.

D. dimiſerat

D. Ebroas

D. amputatis manibus

Digitized by Google

Anno nongenteſimo quadrageſimo quarto Ludouicus rex in Aquitaniam proficiſcitur cum regina Gerberga, & locutus cum Ragimundo Gothorum principe ceteriſque proceribus Aquitanorum reuertitur in Franciam. Caſtrum quoddam vocabulo Montiniacum in pago Sueſſionico ſitum, quod erat ex Abbatia ſancti Criſpini quam dudum *præceperat, reddentibus eam ſibi filijs Heriberti, & Ragenoldo dederat, proditione quorumdam oppidanorum fideles regis ceperunt, occiſo Andrea quodam, qui illud tenebat ad fidelitatem filiorum Heriberti: Sed & proditore ab Andrea peremppto. Ambianenſem quoque vrbem quam tenebat Odo filius Heriberti, fauente Deroldo Epiſcopo, & tradentibus ipſius Epiſcopi fidelibus, domeſtici regis recipiunt. Ex quibus rebus ita geſtis exoritur iterum diſcordia inter regem & filios Heriberti. Otto Dux Lotharienſium vita deceſſit. Hugo Dux Francorum pactum firmat cum Nordmannis, datis vtrimque & acceptis obſidibus, indeque profectionem parat cum filiis Heriberti obuiam profecturus Odoni regi in regnum Lotharij. Sed idem rex aduentum ſuum differens, Herimannum quemdam Ducem cum ingenti dirigit exercitu. Ludouicus rex pace facta inter Herluinum & Arnulfum, caſtrum Ambianenſium eidem Herluino dedit. Filij Heriberti quandam munitionem Radulfi cuiuſdam fidelis Ludouici regis nomine Claſtris ſitam in pago Veromandinſe proditione capiunt, & eodem Rodulfo clam euadente, theſauros ipſius inuadunt atque diripiunt, municipiumque vacuum derelinquũt. Hugo dux colloquium Herimanni petit, qui miſſus erat obſidere caſtella Ragenarij ac Rodulfi fratrum,

*D. receperat

fratrum, Ludouici regis fidelium: qui reſiſtendi Herimanno præſidium non habentes, veniam, datis muneribus multis ad Odonem regem, depoſcunt. Is equidem palatium Aquis deueniens cum Lotharienſibus colloquium habuit: vbi miſſi regis Ludouici, ſed & Hugonis ducis legati ad eum venerunt. Qui legatos regis honorifice ſuſcipiens, legatis aduerſabatur ducis, donec Manaſſes quidam miſſus Hugonis videns legatos Ludouici valde legationi ſuæ aduerſos exiſtere, mandata ſibi ab hoc rege data nuper ad ipſum Odonem perferenda, quæ prius aperire noluerat, in medium protulit, pandens exprobrationes non modicas, quæ ſibi rex Ludouicus Odoni regi perferre præceperat, quod ſcilicet periurus eſſet Odo de iuramentis, quæ Ludouico iurauerat, adiiciens & alia indecora nonnulla: Quibus admodum permotus Odo, miſſos Ludouici, quia verbis manaſſe contradicere non valebant, abijciens, legatos Hugonis honorabiliter habuit, omnéſque ſibi fideles ab auxilio ſeu participatione Ludouici ſeſe ſubmouere præcepit. In transrenenſibus Germaniæ regionibus quidam homo erat, cui manus abſciſſa fuerat, & poſt annos quatuordecim, ſicut aſſerunt qui eum nouerunt, ſubito dum noctu dormiret ei ex integro reſtaurata eſt. In iiſdem partibus per quoſdam pagos ignei globi ferre videbantur in aëre, quique nonnullas illic circumvolantes incenderunt domos & villas, à quibuſdam vero locis, crucibus oppoſitis cum benedictione Epiſcopali & aqua benedicta, repellebantur. Regij milites Epiſcopatum Remenſem deprædantur, & filij Heriberti abbatiam ſancti Criſpini, Ragenoldus quoque abbatiam ſancti Medardi, ſicque al-

Digitized by Google

terutris debacchantur rapinis atq; deprędationibus. Tempeſtas nimia facta eſt in pago Pariſiaco, & turbo vehementiſſimus quo parietes cuiuſdam domus antiquiſſimæ, qui validiſſimo conſtructi cemento in monte, qui dicitur martyrum diu perſtiterant immoti, funditus ſunt euerſi. Feruntur autem dæmones tunc ibi ſub equitum ſpecie viſi, qui Eccleſiam quandam quæ proxima ſtabat, deſtruentes, eius trabes parietibus memoratis incuſſerunt, ac ſic eos ſubruerunt. Vineas quoque montis ipſius euulſerunt, & omnia ſata vaſtauerunt. Subſecuta mox Brittonũ pernicies, qui diſcordia inter ſe principum Berengarij & Alani diuiſi, à Nordmãnis cum quibus pactum inierant, peruaſi & magna ſunt cæde attriti. Ciuitas eorum Dolus nomine capta, & Epiſcopus eiuſdem confugientium in Eccleſiam multitudinum ſtipatione oppreſſus & enecatus eſt. Reparatis deniq; Brittones viribus certamen ineunt, in quo ſuperiores Nordmannis extitiſſe viſi ſunt. Tertia tandem congreſſione inita magna ex vtraque parte cecidit multitudo. Victoria verò potiti Nordmanni Brittones vſque ad internecionem cædunt, & eos à terra ipſorum diſperdunt: ipſique Nordmanni qui nuper à tranſmarinis venerant regionibus, eorum terrã inuadunt. Ludouicus rex in terram Nordmannorum proficiſcitur cum Arnulfo & Herluino & quibuſdã Epiſcopis Franciæ ac Burgundiæ. Arnulfus itaque præçedens regem, quoſdam Nordmannorum, qui cuſtodias obſeruabãt apud Areas fudit & regi tranſitum præparauit. Sicq; rex Rodomum perueniens, à Nordmannis in vrbe ſuſcipitur, quibuſdam mare petentibus, qui eum nolebãt recipere, cæteris omnibus ſibi ſubiugatis. Hugo Dux cũ ſuis & quibuſdam Bur-

Digitized by Google

Burgundiæ proceribus trans Sequanam faciens iter, Baiocas vſq; peruenit, & ciuitatem obſedit, quã rex ei dederat, ſi eum ad ſubiiciendam ſibi hanc Nordmannorum gentem adiuuaret. Receptus autem rex à Nordmannis mandat Duci, vt à præfatæ ciuitatis obſidione diſcedat. Quo diſcedente, rex in eam ingreditur. Vnde & diſcordiæ fomes inter Regem cõcitatur & Ducem. Sed & pro eo quod Rex obſides ab Ebrocenſibus qui Hugoni ſubditi erant, accepit, quos eidem Duci reddere noluit.

Anno nongenteſimo quadrageſimo quinto, Adhuc Ludouico rege apud Rodomum degente, Gerberga regina filium Lauduni peperit, qui Karolus ad catezizandum vocatus eſt. Reuerſus rex Laudunum & cum Arnulfo locutus, diſpoſitis quibuſdã rebus, Rodomum regreditur. At Bernardus Siluanectenſis Comes & Tetbaldus cum Heriberto caſtellum regis Montiniacum Paſchæ diebus aggreſſi capiunt, incendunt ac diruunt. Idem quoq; Bernardus venatores & canes regis inuadens, equos eorum vel quæque ſibi viſa ſunt, aufert. Compendium etiam regalis ſedis oppidum peruadit cum quibuſdam villis eidem ſedi ſubiectis. Rex Ludouicus collecto ſecum Nordmannorum exercitu, Veromandinſem pagum deprædatur, aſſumptoque cum illis Herluino cum parte militum Arnulfi, ſed & Artaldo Epiſcopo cum his qui dudum Remis eiecti fuerant, Comitibus quoque Bernardo & Teoderico nepote ipſius, Remorum obſidet vrbem. Vaſtantur circumquaque ſegetes, villæque diripiuntur, & partim exuruntur: nec non Eccleſiæ plures effringuntur. Quoties pugnatum ad portas vel circa murum, vulnerati ex vtraque parte non pauci, quidam etiam

interempti ſunt. Hugo denique dux prælatus cum Nordmannis, qui fines ſuos ingreſſi fuerant, eos non modica clade fudit, & à terminis ſuis eiecit. Poſthæc Remis ad regem mittit dans obſides, vt Ragenoldus ex parte regis ad colloquium ſibi occurrat. Quo abeunte, tractat cum eo, vti rex obſides ab Hugone Epiſcopo accipiat, & ab obſidione Remenſi diſcedat; quatenus idem præſul denominato placito ad reddendam rationem de omnibus, quæ rex ab eo quæſierat, accedat. Quibus hoc ſibi tenore datis, Rex ab obſidione recedit poſt quintamdecimam, quo ciuitas obſeſſa fuerat, diem. Igitur circa miſſam ſancti Iohannis, Hugo dux placitum cum rege per ſequeſtres habuit, in quo nihil certum de pace inter ipſos componenda geſtum, niſi tantum quod inducias ad inuicem ſibi dederunt vſque ad medium menſem Auguſtum. His ita geſtis rex Ludouicus aſſumpto Herluino & quibuſdam domeſticis ſuis ſecum, Rodomum petiit. Domnus Theotilo venerandus vrbis Turonicæ præſul obiit, qui dum de pace inter regem & principes componenda certaret, hiſque ſtudiis occupatus à Lauduno rediret, ægritudine corporis in ipſo deprimitur itinere: Cumque vltimum iam exalaret ſpiritum, apparuit ſignum quoddam luminis per aëra diſcurrens, cubitum longitudinis habere viſum, cuius lumine ad depellendas noctis tenebras ſufficienter perfuncti ſunt, qui funus eius deducebant; talique potiti ſolamine per millia fere, ceu fertur, ducenta, Turonicam vſque corpus eius perferũt vrbem: Quodque, in monaſterio S. Iuliani, quod idem vir ſanctus ſumma inſtituerat religione, iuxta ſepulchrum domni Odonis reuerenter humatur, &

exinde

exinde ipſum templum diuinis illuſtrari miraculis declaratur. Dum rex Lodhuuicus moraretur Rodomi, * Haigroldus Nordmannus, qui Baiocis præerat, mandat ei quod ad eum venturus eſſet condicto tempore vel loco, ſi rex ad illum locum accederet. Veniente denique rege cum paucis ad locum denominatum, * Haigroldus cum multitudine Nordmannorum armatus aduenit, inuadenſque ſocios regis, pene cunctos interimit. Rex ſolus fugam iniit proſequente ſe Normanno quodam ſibi fideli, cum quo Rodomum veniens, comprehenſus ab aliis Nordmannis, quos ſibi fideles eſſe putabat, & ſub cuſtodia detentus. Hugo quoque rex Italiæ regno depulſus à ſuis, & filius ipſius in regnum ſuſceptus eſt. Hugo præſul Altmontem caſtrum obſidens poſt ſeptem ferme obſidionis ebdomadas recipit, reddente illud * Odone, tali ſub tenore, vt filium ipſius & filium fratris ſui ſuſcipiens idem Epiſcopus, concederet eis terram patrum ſuorum. Hugone duce de regis ereptione laborante, Nordmanni filios ipſius regis dari ſibi obſides quærunt, nec aliter regem ſe dimiſſuros aſſerunt. Mittitur igitur ad reginam pro pueris: illa minorem mittens, maiorem fatetur ſe non eſſe miſſuram. Datur igitur minor, &, vt Rex dimittatur, * Vindo Sueſſorum Epiſcopus ſeſe obſidem tradit. Dimiſſus itaque Rex à Nordmannis ſuſcipitur ab Hugone principe, quique committens eum Tetbaldo cuidam ſuorum, proficiſcitur Othoni regi obuiam. Qui Rex nolens loqui cum eo, mittit ad eum Conradum ducem Lotharienſium, cum quo locutus Hugo, infenſus Othoni regi reuertitur. Richario Tungrenſium præſule defuncto, idem Epiſcopium Rex Otho Hugoni

D. Hagroldus

D. Hagroldus

D. Dodone,

D. Vuido

abbati monaſterij ſancti Maximini nolenti atq; refugienti dedit, eumque ordinari fecit Epiſcopum, & ita remeat trans Rhenum. In pago Pariſiacenſi nec non etiam per diuiſos circumquaque pagos, hominum diuerſa membra ignis plaga peruaduntur, quæque ſenſim exuſta conſumebantur, donec mors tãdem finiret ſupplicia. Quorum quidam, nonnulla ſanctorum loca petentes, euaſere tormenta: Plures tamen Pariſius in Eccleſia ſanctæ Dei genitricis Mariæ ſanati ſunt, adeo, vt quotquot illo peruenire potuerint, aſſerantur ab hac peſte ſaluati: quos Hugo quoq; Dux ſtipendiis aluit quotidianis. Horum dum quidam vellent ad propria redire, extincto referueſcunt incendio, regreſſique ad Eccleſiam liberantur.

Anno nongenteſimo quadrageſimo ſexto quidam motus inter filios Heriberti agitantur pro hæreditatum diſtributione ſuarum, qui tamen Hugone principe auunculo ipſorum mediante pacantur, diuiſis ſibi, prout eis competens viſum eſt, rebus.

Hugo Rex Italiæ à ſuis in regnum recipitur. Edmundus Anglorum Rex legatos ad Hugonem principem pro reſtitutione Ludouici Regis dirigit, & idem princeps proinde conuentus publicos cum nepotibus ſuis aliiſque regni primatibus agit. Marinus Papa deceſſit, cui ſucceſſit Agapitus, & pax inter Albericum patricium & Hugonem regem Italiæ depaciſcitur, Hugo dux Francorum aſcito ſecum Hugone * nigro filio Richardi, cæteriſque regni primatibus, Ludouicum regem, qui fere per annum ſub cuſtodia detinebatur apud Tetbaldum Comitem in regnum reſtituit, recepto Lauduno caſtro, quod regina Gerberga tenebat, & eidem Tetbaldo commiſſo.

* deeſt in D.

ſo. Qui dux Hugo renouans regi Ludouico regium honorem vel nomen, ei ſeſe cum cæteris regni committit primoribus. Edmundus Rex tranſmarinus defungitur. Vxor quoque regis Ottonis ſoror ipſius Edmundi deceſſit. Regina Gerberga nuper ad Ottonem regem fratrem ſuum legationem direxerat, auxilium depoſcens ab eo. Qui maximum colligens ex omnibus regnis ſuis exercitum venit in Franciam, Conradum quoque ſecum habens Ciſalpinæ Galliæ Regem. Quibus Rex Ludouicus obuiam profectus, ſatis amicabiliter & honorifice ſuſcipitur ab eis, ſicque pariter Laudunum venientes, conſiderataque caſtri firmitate deuerterunt ab eo, Remenſem aggredientes vrbem, quam cingentes obſidione, ingenti vallarunt exercitu. Videns autem Hugo præſul obſidionem ſe tolerare non poſſe, neque tantæ reſiſtere multitudini, locutus eſt cum quibuſdam principibus, qui videbantur ſibi eſſe amici, videlicet cum Arnulfo, qui eius ſororem, & *Vddone qui amitam ipſius habebat vxorem, ſed & cum *Herimanno Vddonis fratre, quæſiuit ab eis quid ſibi foret agendum. Qui tale conſiliũ dederunt ei, vt egrederetur cum ſuis & relinqueret vrbem, quia id diſpoſitum à Regibus erat, vt omnimodis expelleretur, neque interuenire poſſent apud Reges pro ipſo quin eruerentur ei oculi ſi vrbem vi capi contigiſſet. Quo conſilio percepto ac ſuis intimato, poſt tertiam obſidionis diem, cum pene cunctis qui ſecum tunc aderant militibus egreſſus eſt. Sicque Reges cum Epiſcopis & principibus ingredientes vrbem, domnum Artaldum præſulẽ, qui dudum fuerat eiectus, iterum intronizari fecerunt. Quem Rotbertus Treuerenſis Archiepiſcopus &

D. Odone
D. Hermanno.

Fredericus Magōciacenſis, accipientes vtraque manu eidem ſedi reſtituerunt. Deinde relinquentes Gerbergam reginam Remis, ipſi reges cum exercitibus ſuis terram Hugonis aggrediuntur, & vrbem Siluanectenſem obſidentes vt viderunt munitiſſimam, nec eam valentes expugnare cæſis quibuſdam ſuorum dimiſerunt: ſicque trans Sequanam contendentes, loca quæque præter ciuitates grauibus atterunt prædationibus, terramque Nordmannorũ peragrantes, loca plura deuaſtant. Indeque remeantes regrediuntur in ſua. Deroldus Ambianẽſium præſul vita decedit.

Anno nongenteſimo quadrageſimo ſeptimo. Hugo princeps moto exercitu in Arnulfi terrã proficiſcitur, obſidetque quaſdam munitiones ipſius, nulloque patrato prout ſperauit, negotio, reuertitur in ſua. Rex quoque Ludouuicus cum quibuſdam Lotharienſibus Moſonum, quod Hugo præſul Remis eiectus retinebat, obſedit: ſed nec ipſe quippiam pro votis efficiens, recedentibus tandem poſt menſem Lotharienſibus, ipſe Remos regreditur. Bouo Catalaunenſis Epiſcopus obiit: eliguntque ſibi Catalaunenſes quendam nobilem adoleſcentem clericum nomine Gibuinum. Ludouicus Rex Aquis Paſcha cum Ottone rege celebrat, & regiis honoratur ab eo muneribus. Hugo princeps à quibuſdam præſumptioſe perſuaſus, Remenſem cum Hugone præſule, quaſi mox capturus, aggreditur vrbem, fruſtratoque voto reſiſtentibus fidelibus regis & Artaldi Archiepiſcopi, octauo poſtquã aduenerant die, illuſi recedunt. Hugo præſul adnitente auunculo ſuo Hugone ordinat Ambianis Epiſcopum Tetbaldum quendam Eccleſiæ Sueſſionicæ clericum,

clericum. Ludouuicus Rex expetente Arnulfo comite Atrabatem proficiſcitur cum Artaldo Epiſcopo: indeq; cum Arnulfo ad obſidendum Monaſteriolum caſtrum Rotgarij filij Herluini progrediuntur, poſtque laborem inefficacem pluriumque mortes ſuorũ, ſpe priuati regrediuntur ad propria. Tempeſtas magna Remis effuſa eſt per vnius omne noctis ſpatium cum coruſcationibus continuis & terræ motu, adeo vt putei replerentur, & domus nonnullæ ſubuerterentur. Conuentus placiti regum Ludouici & Ottonis ſuper Charam fluuium intrante menſe Auguſto celebratur; Hugone principe circa Moſomum & Duodeciacum caſtra metato, vbi res litis inter Artaldum & Hugonem Remenſis Eccleſiæ præſules ab Epiſcopis auditur. Et quia Synodus tunc conuocata non fuerat, altercatio determinari non potuit. Synodus autem circa medium menſis Nouembris habenda denunciatur. Interim verò ſedes Remenſis Artaldo conceditur. Hugo alter præſul in Moſomo comorari permittitur. Treuge vel inducię belli inter regem Ludouuicum & Hugonem principem vſque ad Synodi tempus Ottone rege mediante diſponuntur. Heriueus nepos Heriuei quondam Archiepiſcopi, habens munitionem quam ædificauerat citra Maternam fluuium, villas circum quique deprædabatur Remenſis Epiſcopij, excommunicatus ab Artaldo præſule pro his quas inuaſerat Eccleſiæ rebus: contra cuius prædones egreſſi quadam die Ragenoldus comes & Dodo frater ipſius præſulis, cum quibuſdam Eccleſiæ militibus, ipſos graſſatores in fugam agunt. Quo audito idem Heruiueus armatis his quos ſecum habebat militibus, à munitione ſua egreſſus contra noſtros

ad pugnam, & congreſſus cum eis, interemptus eſt cum quibuſdam ſuorum: cæteri omnes in fugam verſi ſunt, vulneratis ex vtraque parte nonnullis. Corpus eiuſdem Remos à victoribus perlatum eſt. Hugo præſul aſſumens ſecum Tetbaldum de Laudimo cum aliis nonnullis malefactoribus, in Culmiſciacum cæteraſque contiguas villas tempore vindemiæ venit. qui omne pene vinum ex his colligentes, in diuerſos pagos abducunt. Synodus prædicta Virduni habita eſt, præſidente Rotberto Treuerenſi præſule cum Artoldo Remenſi, Odolrico Aquenſi, Adhelberone Mettenſi, Goſlino Tullenſi, Hildebaldo Transrhenenſi, Mirnogardo Vurdenſi, Iſrahele Brittone, præſente Brunone Abbate fratre regis Ottonis, Agenoldo quoque & Odilone cum aliis quibuſdam venerandis Abbatibus. Ad quam Hugo Epiſcopus euocatus, miſſis etiam duobus ad eum deducendum Epiſcopis Adalberone & Goſlino, venire noluit. Vniuerſa verò ſynodus domno Artaldo Remenſe tenendum adiudicauit Epiſcopium. Indicitur iterum Synodus Idus Ianuarij habenda.

Anno nongéteſimo quadrageſimo octauo Synodus prædicta celebratur in Eccleſia ſancti Petri, ante proſpectum caſtri Moſomi, à domno Rotberto cæteriſque Treuerenſis dioceſoos Epiſcopis & aliquibus Remenſis. Veniens autem illuc Hugo præſul & locutus cum Rotberto, ſynodum noluit ingredi; literas verò quaſdam ex nomine Agapiti Papæ miſit ad Epiſcopos per clericum ſuum, qui eas Roma detulerat nihil auctoritatis canonicæ continétes: hoc tátum præcipientes, vt Hugoni Remenſe redderetur Epiſcopium. Quibus lectis ineuntes Epiſco-

Epiſcopi conſilium cum Abbatibus & cæteris ſapientibus qui aderant, reſponderunt: non eſſe dignum vel congruum vt mandatum legationis Apoſtolicæ, quam dudum Rotbertus Archiepiſcopus deferente Frederico præſule Magonciacenſi coram regibus & Epiſcopis tam Galliæ quam Germaniæ ſuſceperat, & partem iam præceptionis ipſius exegerat, propter illas literas intermitteret, quas inſidiator Artaldi præſulis exhibebat: Immo quod regulariter ceptum fuerat, canonice pertractaretur. Sicque præceptum eſt vt recitaretur capitulum XIX. Cartaginienſis concilij de accuſato & accuſatore. quo recitato iudicatum eſt ſecundum definitionem ipſius capituli, vt Artaldo præſule retinente communionem & parochiam Remenſem, Hugo qui ad duas iam Synodos euocatus venire contempſerat, à communione & regimine Remenſis Epiſcopij abſtineret, donec ad vniuerſalem Synodum, quæ indicebatur Kalend. Auguſti, ſeſe purgaturus occurreret, ipſumque capitulum mox in carta deſcribi fecerunt Epiſcopi coram ſe, ſubnectentes hanc etiam definitionem ſuam, & eidem Hugoni miſerunt. Qui poſt alteram diem eandem cartam Rotberto præſuli remiſit hoc verbis remandans, quod ipſorum iudicio nequaquam obediturus eſſet. Arnulfus Comes caſtrum monaſteriolum, fauente Hugone principe, capit. Interea proclamationis litteræ à domno Artaldo diriguntur ad ſedem Romanam. Domnus igitur Agapitus Papa vicarium ſuum Marinum Epiſcopum mittit ad Othonem propter euocandam & aggregandam generalem Synodum. Litteræ quoque ipſius Papæ mittuntur ab vrbe Romana ſpeciatim quibuſdam Epiſcopis Galliæ Germaniæq;

Digitized by Google

vocantes eos ad Synodum. Quæ Synodus congre-
D. Ingulenheim gata eſt ex præcepto præfati Papæ in * Eglehem pa-
latio regali, in Eccleſia Beati Remigij honore di-
cata, ſeptimo Id. Iunij, cauſa videlicet maxima-
rum diſſenſionum, quæ agitabantur inter regẽ Lu-
douicum & Hugonem principem: inter Artaldum
D. Remorum Archiepiſcopũ quoque * Remenſem Epiſcopum & Hugonem illi-
citè ſubſtitutum eidem vrbi præſulem: quæ diſſen-
ſiones omne perturbauerant regnum Francorum.
Ad quam Synodum celebrandam aduenientе præ-
dicto Marino ſedis Apoſtolicæ vicario, conuenerũt
etiam Germaniæ præſules, cum quibuſdam Gallia-
rum Epiſcopis, Robertus videlicet Treuerenſis Ar-
chiepiſcopus, Artaldus Remenſis, Fredericus Ma-
D. Adaldachus guntiacenſis, Wicfredus Colonienſis, * Adeldacus
D. Munegardauuredenſis Hammaburgenſis, Hildebaldus * Mirnegardouuar-
denſis, Goſlenus Tulléſis, Adelbero Mettenſis, Be-
rengarius Virdunéſis, Fulbertus Camaracenſis, Ro-
D Laudunen. dulfus * Licudunenſis, Richoo Warmacenſis, * Ra-
D. Reimboldus inbaldus Spirenſis, Poppo * Wiziburburgenſis, Cõ-
D. VVirtſiburgen. radus Conſtantiacéſis, Odelricus Auguſtenſis, Te-
thardus Hildinesheinſis, Bernardus Alfurteſteden-
ſis, Dudo Poderburnenſis, Michaël Radiſponen-
ſis, Farabertus Tungrenſis, Lioptacus Ribunen.
D. Oſnebrugẽ. Dodo † Oſneburgenſis, Eueris Mindenſis, Baldricus
Traiectenſis, Heroldus Salburgenſis, Adalbertus
D. Eiſtenenſis Bazſoenſis, Starchãdus * Eiſtãcienſis, Horath * Leo-
D. Leoſuuicen. uuicenſis, Wikardus Baſilienſis, * Lidac Ribuenſis,
D. Liesdao Ripum. Reſidẽtibus his præſulibus in Eccleſia prædicti loci,
poſt præmiſſas preces ſecundum ordinem celebran-
di concilij, & poſt lectiones ſacræ auctoritatis, in-
greſſis glorioſis regibus Ottone ac Ludouico & ſi-
mul reſidentibus, poſt allocutionem præfati Marini
ſedis

Digitized by Google

ſedis Apoſtolicæ legati, exſurgens Ludouicus rex è latere & conſeſſu domni regis Ottonis, proclamationis ſuæ querimoniam propalauit coram præmiſſo Romanæ ſedis vicario, cæteriſque conſidentibus Epiſcopis, referens qualiter accerſitus fuerit à transmarinis regionibus per legatos Hugonis cæterorumque Franciæ principum ad ſuſcipiendum ſuæ paternæ hæreditatis regnum, cunctorumque votis & clamationibus procerum militiæque Francorum ſublimatus & conſecratus ſit ad apicem regalis moderaminis obtinendum. Poſtea vero eiectus ſit à præfato Hugone & dolis appetitus ac comprehenſus, per annum integrum ſub cuſtodia fuerit ab eo detentus: nec aliter eius abſolutio potuerit obtineri, niſi Laudunum caſtrum, quod ſolum tunc regina Gerberga cum fidelibus ſuis ex omnibus ſuis regiis ſedibus retinebat, Hugone illud occupante dimitteret. De his omnibus malis quæ poſt regni ſuſceptionem paſſus fuerat, ſi quis obiiceret quod ſui facinoris cauſa eidem fuiſſent illata, inde ſe iuxta Synodale iudicium & regis Othonis præceptioné purgaret, vel certamine ſingulari defenderet. Deinde ſurgens Artoldus Archiepiſcopus protulit ſecūdum iuſſionem Papæ Romani quam ei delegauerat, litis initium atque tenorem quæ verſabatur inter ipſum & Hugonem ſubrogatum ſibi Eccleſiæ Remenſis antiſtitem. Poſt quarum literarum recitationem, & earum propter reges iuxta * Teotiſcam linguam interpretationem, ingreſſus Synodum quidam Sigiboldus præmiſſi Hugonis clericus, attulit literas quas Roma detulerat, quaſq; iā in alia Synodo Moſomi propalauerat, aſſerēs eaſdē literas ſibi Romæ ab ipſo qui aderat, Marino vicario datas. Qui Marinus

* D. Teuſticam

proferens literas, quas idem Sigiboldus Romam tulerat, præcepit eas coram ſynodo recitari. In quarum recitatione repertum eſt, prout ipſæ literæ fatebantur, quod Wido Epiſcopus Sueſſionicus, Hildegarius quoq; Beluacenſis, Rodulfus Laudunenſis, cæterique cuncti Remenſis dioceſeos Epiſcopi eaſdem literas ad ſedem delegauerant Apoſtolicam pro reſtauratione Hugonis in ſede Remenſi, & expulſione Artoldi. Poſt quarum lectionem exurgentes Artoldus præſul & prefatus Rodulfus, qui in eiſdem literis nominabatur, Fulbertus quoque Cameracenſis antiſtes, eaſdem literas refutarunt, aſtruentes quod eas antea nunquam viderint vel audierint, neque in earum delegatione conſenſum præbuerint. Quibus cum idem clericus contraire non poſſet, licet in eos calumniis obſtrepens, præcepit domnus Marinus ſuggerens vniuerſæ ſynodo, vt ſibi conſilium & rectum iudiciũ proferrent ſuper huiuſmodi calumniatore & calumniarum in Epiſcopos delatore. At illi, poſtquam delator publice confutatus eſt falſa detuliſſe, lectis capitulis de huiuſcemodi calumniatoribus, iudicant & vnanimiter cenſent eum, quo fruebatur honore priuari debere, ac ſecundum capitulorum tenorem in exilium detrudi. Diaconatus igitur quo fungebatur miniſterio multatus, à cõſpectu ſynodi reprobatus abſceſſit. Artoldo verò præſuli qui omnibus ſe ſynodis præſentabilem fecerat non refugiens ſynodale iudicium, Epiſcopium Remenſe iuxta canonum inſtituta & ſanctorum patrum decreta omnino retinendum atque diſponendum decernunt, laudant atque corroborant. Secunda conſeſſionis die poſt recitatas diuinæ auctoritatis lectiones, & Marini vicarij allocutionem, ſuggeſſit domnus

domnus Rotbertus Treuerenſis archiepiſcopus, vt quoniam iuxta ſacræ legis inſtituta reſtauratum atq; reſtitutum fuerat Remenſe Artoldo præſuli Epiſcopium, in eiuſdem ſedis inuaſorem ſynodale perageretur iudicium. Præcepit itaque Marinus vicarius, vt canonicam ſuper hac præſumptione ſynodus proferret ſententiam. Iubentur ergo ſanctę legis cathotholica recitari capitula. Quibus recitatis ſecundum ſacrorum inſtituta canonum & ſanctorum decreta patrum Sixti, Alexandri, Innocentij, Zoſimi, Bonefacij, Celeſtini, Leonis, Simmachi, cęterorumq; ſanctorum Eccleſiæ Dei doctorum, excommunicauerunt, & ab Eccleſiæ Dei gremio reppulerunt prædictum Hugonem Remenſis Eccleſiæ peruaſorē, donec ad pœnitentiam & dignam ſatisfactionem venire procuraret. Cæteris quoque diebus Synodi tractata ſunt quędam neceſſaria de inceſtis coniugiis & Eccleſiis quæ presbyteris in partibus Germaniæ dabantur, immo vendebantur indebite, & auferebantur à laicis illicite, prohibitumque ac ſtatutum ne id omnino præſumeretur ab aliquo. Sed & de aliis Eccleſiæ Dei vtilitatibus tractata ſunt & definita nonnulla. Interea Rex Ludouuicus deprecatur Regem Othonem vt ſubſidium ſibi ferat contra Hugonem & cæteros inimicos ſuos: qui petita concedens, iubet vt Conradus dux cum exercitu Lotharienſium in eius pergat auxilium. Interim verò dum congregetur exercitus, Rex Ludouuicus cum ipſo duce maneat & Epiſcopi Artaldus atque Rodulfus qui erant cum rege, ne quid in via paterentur aduerſi, degerēt cum Lotharienſibus Epiſcopis. Manſimus itaq; cum Rotberto Treuerenſi, Rodulfus Laudunenſis cum Adhelberone Metenſi ebdomadas fere quatuor.

proferens literas, quas idem Sigiboldus Romam tulerat, præcepit eas coram ſynodo recitari. In quarum recitatione repertum eſt, prout ipſæ literæ fatebantur, quod Wido Epiſcopus Sueſſionicus, Hildegarius quoq; Beluacenſis, Rodulfus Laudunenſis, cæterique cuncti Remenſis dioceſeos Epiſcopi eaſdem literas ad ſedem delegauerant Apoſtolicam pro reſtauratione Hugonis in ſede Remenſi, & expulſione Artoldi. Poſt quarum lectionem exurgentes Artoldus præſul & prefatus Rodulfus, qui in eiſdem literis nominabatur, Fulbertus quoque Cameracenſis antiſtes, eaſdem literas refutarunt, aſtruentes quod eas antea nunquam viderint vel audierint, neque in earum delegatione conſenſum præbuerint. Quibus cum idem clericus contraire non poſſet, licet in eos calumniis obſtrepens, præcepit domnus Marinus ſuggerens vniuerſæ ſynodo, vt ſibi conſilium & rectum iudiciū proferrent ſuper huiuſmodi calumniatore & calumniarum in Epiſcopos delatore. At illi, poſtquam delator publice confutatus eſt falſa detuliſſe, lectis capitulis de huiuſcemodi calumniatoribus, iudicant & vnanimiter cenſent eum, quo fruebatur honore priuari debere, ac ſecundum capitulorum tenorem in exilium detrudi. Diaconatus igitur quo fungebatur miniſterio multatus, à cōſpectu ſynodi reprobatus abſceſſit. Artoldo verò præſuli qui omnibus ſe ſynodis præſentabilem fecerat non refugiens ſynodale iudicium, Epiſcopium Remenſe iuxta canonum inſtituta & ſanctorum patrum decreta omnino retinendum atque diſponendum decernunt, laudant atque corroborant. Secunda confeſſionis die poſt recitatas diuinæ auctoritatis lectiones, & Marini vicarij allocutionem, ſuggeſſit domnus

domnus Rotbertus Treuerenſis archiepiſcopus, vt quoniam iuxta ſacræ legis inſtituta reſtauratum atq; reſtitutum fuerat Remenſe Artoldo præſuli Epiſcopium, in eiuſdem ſedis inuaſorem ſynodale perageretur iudicium. Præcepit itaque Marinus vicarius, vt canonicam ſuper hac præſumptione ſynodus proferret ſententiam. Iubentur ergo ſanctę legis cathotholica recitari capitula. Quibus recitatis ſecundum ſacrorum inſtituta canonum & ſanctorum decreta patrum Sixti, Alexandri, Innocentij, Zoſimi, Bonefacij, Celeſtini, Leonis, Simmachi, cęterorumq; ſanctorum Eccleſiæ Dei doctorum, excommunicauerunt, & ab Eccleſiæ Dei gremio repp ulerunt prædictum Hugonem Remenſis Eccleſiæ peruaſorē, donec ad pœnitentiam & dignam ſatisfactionem venire procuraret. Cæteris quoque diebus Synodi tractata ſunt quędam neceſſaria de inceſtis coniugiis & Eccleſiis quæ presbyteris in partibus Germaniæ dabantur, immo vendebantur indebite, & auferebantur à laicis illicite, prohibitumque ac ſtatutum ne id omnino præſumeretur ab aliquo. Sed & de aliis Eccleſiæ Dei vtilitatibus tractata ſunt & definita nonnulla. Interea Rex Ludouuicus deprecatur Regem Othonem vt ſubſidium ſibi ferat contra Hugonem & cæteros inimicos ſuos: qui petita concedens, iubet vt Conradus dux cum exercitu Lotharienſium in eius pergat auxilium. Interim verò dum congregetur exercitus, Rex Ludouuicus cum ipſo duce maneat & Epiſcopi Artaldus atque Rodulfus qui erant cum rege, ne quid in via paterentur aduerſi, degerēt cum Lotharienſibus Epiſcopis. Manſimus itaq; cum Rotberto Treuerenſi, Rodulfus Laudunenſis cum Adhelberone Metenſi ebdomadas fere quatuor.

Digitized by Google

Exercitu deniqúe collecto, Lotharienſes Epiſcopi Moſomum petunt, ipſumque obſidentes caſtrum atque oppugnantes, milites qui erant ibi cum Hugone ad deditionem compellunt; & acceptis obſidibus; pergunt obuiam Ludouico regi & Conrado duci in partes Laudunenſis pagi. Obſident igitur ibi Dux & exercitus quamdam munitionem quam ędificauerat & tenebat Tetbaldus in loco qui dicitur Mons acutus, qui & Laudunum contra regem retinebat. Hoc etiam oppidum expugnantes; tandem non ſine mora capiunt: Indeque Laudunum adeũt, & in Eccleſia ſancti Vincentij, congregati Epiſcopi prædictum Tetbaldum excommunicant. Hugonem verò principem vocant literis ex parte Marini legati Apoſtolicæ ſedis & ſua; venire ad emendationem pro malis quæ contra Regem & Epiſcopos egerat. Wido denique Sueſſionicæ vrbis Epiſcopus ad regem Ludouicum veniens eidem ſeſe committit; pacaturque cum Artoldo Archiepiſcopo ſatisfaciens illi pro ordinatione Hugonis. Conradus quoque dux filiam Ludouuici regis ſacro de fonte ſuſcepit: ſicque recepto Moſomo caſtro & euerſo; Lotharienſes reuertuntur in ſua. Igitur Hugo nullam moram faciens collecta ſuorum multa Nordmannorumque manu, Sueſſionicam adgreditur vrbem; & obſidens oppugnat, cæditque nonnullos. Injectis etiam ignibus domum matris Eccleſiæ ſuccendit; ſimulque clauſtra canonicorum & partem ciuitatis. Nec tamen ipſam capere valens vrbem reliquit, & ad quandam munitionem quam Ragenoldus comes Ludouuici ſuper Axonam fluuium in loco qui dicitur Rauciacus ædificabat, deuenit, ipſamq; adhuc imperfectam caſtris vallauit. Sed nec

ipſam

ipſam cepit: villas tamen Remenſis Eccleſiæ caſtris ſuis contiguas deuaſtauit. Plures quoque colonorum prædones ipſius interemerunt * violantes Eccleſias & in tantum debacchantes, vt in Culmiſciaco vico tam infra quam circa Eccleſiam fere quadraginta homines interficerent, ipſumque templum rebus penitus exſpoliauerunt: multiſque flagitiis tunc perpetratis, Hugo tandem cum ſuis regreditur graſſatoribus. Itaque milites qui hactenus cum Hugone fuerant excommunicato, ad Artoldum præſulem reuertuntur. Qui nonnullos eorum, redditis eis rebus quas habuerant, recepit, quoſdam vero abiecit. Poſt hæc Treuiros proficiſcitur ad Synodum cum Epiſcopis Sueſſionico, Rodulfo Laudunenſi & * Vincfredo Morinenſi: quo peruenientes Marinum ſeſe præſtolantem repererunt cum Rotberto Archiepiſcopo: cæterorum vero Lotharienſium vel Germanorum præſulum illic inuenere neminem. Conſiderantibus igitur illis, ſciſcitari cepit Marinus vicarius, quid egiſſet poſt præmiſſam Synodum Hugo princeps erga ipſos vel regem Ludouuicum. At illi referunt ſupra memorata, quæ ipſis & Eccleſiis eorum intulerat mala. Requirit ergo de vocatione ipſius principis Marinus, vtrum perlatæ fuiſſent ei litteræ vocationis quas ei perferendas delegauerat. Cui reſpondetur ab Artaldo Archiepiſcopo quod quædam eorum perlatæ ſunt, quædam vero perferri non potuerunt, earum gerulo ab ipſius graſſatoribus intercepto: vocatus tamen fuerit tam litteris quam quibuſdam internuntiis. Requiritur itaque ſi adſit aliquis ex parte ipſius legatus. vbi cum nullus fuiſſet inuentus, decernitur expectandum ſi forte aduenturus eſſet in

D. Vallantes

D. VVicfredo

craſtinum. Quod cum minime contigiſſet, & omnes
deest in D. qui aderant tam clerici quam * illuſtres laici excom-
municandum eſſe adclamarent, definitur ab Epiſco-
pis hanc excommunicationem adhuc differendam
vſque in diem ſynodi tertiam. Tractatur autem de
Epiſcopis qui vocati fuerant & venire diſtulerāt, vel
his qui ordinationi Hugonis participes extiterant. &
Wido quidam Sueſſonicus ſe culpabilem, proſtra-
tus coram Marino vicario & Artoldo Archiepiſco-
po, confitetur. Intercedentibus autem pro eo apud
Marinum Rotberto & Artoldo Archiepiſcopis ab-
ſolui ab hac noxa meretur. Wicfredus Morinenſis
immunis ab eadem ordinatione reperitur. Adeſt
D. Tranſmari † Tranſmarini Nouiomenſis Epiſcopi legatus qui-
dam presbyter aſtruens eundem præſulem ita graui
languore detentum, vt ad eandem ſynodum venire
non valuerit. Id quoque noſtrates qui aderant adte-
ſtantur Epiſcopi. Tertia tandem die inſiſtente præ-
cipue Liutdulfo legato & capellano regis Othonis,
quoniam idem rex id omnino fieri præcipiebat, ex-
communicatur Hugo Comes inimicus Ludouuici
regis pro ſupra memoratis malis ab ipſo perpetratis,
eo tamen modo, donec reſipiſcat, & ad ſatisfactionē
corā Marino vicario vel Epiſcopis, quibus iniuriam
fecit, deueniat. Quod ſi facere contempſerit, Romā
pro abſolutione ſui proficiſcatur. Excommunican-
tur & duo pſeudo-Epiſcopi ab Hugone damnato
ordinati, Tetbaldus & Iuo, prior poſt expulſionem
ipſius in Ambianenſi vrbe, alter poſt damnationem
eiuſdem Hugonis in Siluanectenſi ab eo conſtituti.
Excommunicatur etiam quidam clericus Laudunē-
ſis nomine Adelomus, quem accuſauit Rodulfus E-
piſcopus ſuus, eo quod Tetbaldum excōmunicatum
in Ec-

Digitized by Google

in Eccleſiam introduxerit. Vocatur Hildegarius Beluacenſis Epiſcopus literis præfati Marini, & veniat coram ipſo, vel eat Romam rationem redditurus corā Domno Papa pro illicita ordinatione prædictorum pſeudo-epiſcoporum cui interfuerat. Vocatur & Heribertus Heriberti comitis filius ad ſatisfactionem venire pro malis quæ contra Epiſcopos agebat. His ita geſtis Epiſcopi reuertuntur in ſua. *Luidulfus autē capellanus Othonis Marinum vicarium deducit ad regem ſuum in Saxoniam, vbi cōſecraturus fuerat Eccleſiam Vuldenſis monaſterij. Poſt cuius conſecrationem idem Marinus, exacta hieme, Romam reuertitur. Hoc anno defunguntur Epiſcopi Geruncus Biturigenſis & Rodulfus Laudunenſis. Naſcitur regi Ludouuico filius, quem præſul Artoldus de ſacro fonte ſuſcepit, patris ei nomen imponens. NS.

D. Laudulfus

Anno nongenteſimo quadrageſimo octauo Laudunenſes, qui fidelitati Ludouuici regis attēdebant, eligunt ſibi præſulem Roriconem diaconum ipſius regis fratrem, quemque conſecrat Artoldus Archiepiſcopus Remis: Qui tamen non receptus Lauduno, apud Petræpontem munitionem reſedit. Ambianenſes Terbaldum quem eis Hugo conſtituerat Epiſcopum, exoſi, caſtrum Arnulfo comiti produnt. Qui aduocans regem Ludouuicum, oppidum ipſum cepit, Tetbaldum expulit, & Ragembaldum illuc Attrabatenſem quendam monachum, quem idem Ambianenſes prius ſibi delegerant, introduxit: Quique Remos à rege perductus ordinatur Epiſcopus ab Artoldo Archiepiſcopo. Altmontem munitionem quam tenebat Dodo frater domni Artaldi Epiſcopi, milites Remenſis Ec-

craſtinum. Quod cum minime contigiſſet, & omnes qui aderant tam clerici quam * illuſtres laici excommunicandum eſſe adclamarent, definitur ab Epiſcopis hanc excommunicationem adhuc differendam vſque in diem ſynodi tertiam. Tractatur autem de Epiſcopis qui vocati fuerant & venire diſtulerãt, vel his qui ordinationi Hugonis participes extiterant. & Wido quidam Sueſſonicus ſe culpabilem, proſtratus coram Marino vicario & Artoldo Archiepiſcopo, confitetur. Intercedentibus autem pro eo apud Marinum Rotberto & Artoldo Archiepiſcopis abſolui ab hac noxa meretur. Wicfredus Morinenſis immunis ab eadem ordinatione reperitur. Adeſt † Tranſmarini Nouiomenſis Epiſcopi legatus quidam presbyter aſtruens eundem præſulem ita graui languore detentum, vt ad eandem ſynodum venire non valuerit. Id quoque noſtrates qui aderant adteſtantur Epiſcopi. Tertia tandem die inſiſtente præcipue Liutdulfo legato & capellano regis Othonis, quoniam idem rex id omnino fieri præcipiebat, excommunicatur Hugo Comes inimicus Ludouuici regis pro ſupra memoratis malis ab ipſo perpetratis, eo tamen modo, donec reſipiſcat & ad ſatisfactionẽ corã Marino vicario vel Epiſcopis, quibus iniuriam fecit, deueniat. Quod ſi facere contempſerit, Romã pro abſolutione ſui proficiſcatur. Excommunicantur & duo pſeudo-Epiſcopi ab Hugone damnato ordinati, Tetbaldus & Iuo, prior poſt expulſionem ipſius in Ambianenſi vrbe, alter poſt damnationem eiuſdem Hugonis in Siluanectenſi ab eo conſtituti. Excommunicatur etiam quidam clericus Laudunẽſis nomine Adelomus, quem accuſauit Rodulfus Epiſcopus ſuus, eo quod Tetbaldum excõmunicatum in Ec-

* deeſt in D.

† D. Tranſmari

in Eccleſiam introduxerit. Vocatur Hildegarius Beluacenſis Epiſcopus literis præfati Marini, & veniat coram ipſo, vel eat Romam rationem redditurus corā Domno Papa pro illicita ordinatione prædictorum pſeudo-epiſcoporum cui interfuerat. Vocatur & Heribertus Heriberti comitis filius ad ſatisfactionem venire pro malis quæ contra Epiſcopos agebat. His ita geſtis Epiſcopi reuertuntur in ſua. * Luidulfus autē capellanus Othonis Marinum vicarium deducit ad regem ſuum in Saxoniam, vbi cōſecraturus fuerat Eccleſiam Vuldenſis monaſterij. Poſt cuius conſecrationem idem Marinus, exacta hieme, Romam reuertitur. Hoc anno defunguntur Epiſcopi Geruncus Biturigenſis & Rodulfus Laudunenſis. Naſcitur regi Ludouuico filius, quem præſul Artoldus de ſacro fonte ſuſcepit, patris ei nomen imponens. NS. — D. Laudulfus

Anno nongenteſimo quadrageſimo octauo Laudunenſes, qui fidelitati Ludouuici regis attēdebant, eligunt ſibi præſulem Roriconem diaconum ipſius regis fratrem, quemque conſecrat Artoldus Archiepiſcopus Remis: Qui tamen non receptus Lauduno, apud Petræpontem munitionem reſedit. Ambianenſes Tetbaldum quem eis Hugo conſtituerat Epiſcopum, exoſi, caſtrum Arnulfo comiti produnt. Qui aduocans regem Ludouicum, oppidum ipſum cepit, Tetbaldum expulit, & Ragembaldum illuc Attrabatenſem quendam monachum, quem idem Ambianenſes prius ſibi delegerant, introduxit: Quique Remos à rege perductus ordinatur Epiſcopus ab Artoldo Archiepiſcopo. Altmontem munitionem quam tenebat Dodo frater domni Artaldi Epiſcopi, milites Remenſis Ec-

M

cleſiæ qui recepti non fuerant ab ipſo præſule, fictitiua capiunt proditione, & aduocantes Hugonem excommunicatum in oppidum ſuſcipiunt, indeque per villas Epiſcopij circumpoſitas rapinis deſæuiunt. Imminente denique Paſchali ſollemnitate Gerberga regina proficiſcitur ad fratrem ſuum Othonem regem, & Aquiſgrani palatio Paſcha cum ipſo celebrat. Ibi tunc diuerſarum gentium affuere legationes, Græcorum ſcilicet, Italicorum, Anglorum, & aliorum quorundam populorum. Regreſſa Remos regina cum fraterni auxilij pollicitatione, rex Ludouicus Laudunum improuiſus aggreditur, & noctu muro latenter à ſuis aſcenſo diruptiſque portarum ſeris, oppidum ingreditur, capitque cuſtodes præter eos qui turrim regiæ domus conſcenderant, quam ipſe ad portam caſtri fundauerat. Hanc itaq; capere non valens, è ciuitate ſecludit ducto intrinſecus muro. Quo comperto Hugo comes illo cum ſuis proficiſcitur, & rex *Conradi Lothariēſium ducis auxilium miſſa legatione petit. Hugo vero appropians turri ante portam metatur, & introducens in arcem cuſtodes cum ſufficiēte victu, recedit à monte. Rex igitur obuiam pergit Cōrado, & ipſe dux cum rege locutus inducias belli diſponit inter ipſum & Hugonem vſque ad menſem Auguſtum, dum rex idem locuturus pergat ad regem Othonem. Cum quo poſtquam locutus eſt, Remos reuertitur, vbi Adalbertus filius Heriberti ad eum veniens, ipſius efficitur. Ragenoldus Comes iunctis ſibi quibuſdam fidelibus Artoldi Præſulis munitionem quandam conſtruit in fluuio Materna ſcilicet apud *Maroillum. Codiciacum caſtrum domno Artaldo præſuli redditur ab his qui cuſtodiebant

M. contra

D. Marcilum

dicebant illud ex parte Hugonis comitis vel Tetbaldi, quique ſe committunt eidem. Archiepiſcopo Altmontem præſidium quod ingreſſus cum ſuis tenebat Hugo quondam Epiſcopus, obſident Dodo frater Domni Artoldi cum fidelibus ipſius & Theodericus comes, & ante portam ipſius caſtri caſtra ſibi conſtituunt atque præmuniunt. Hugo comes collecta ſuorum multa Nordmannorumque manu, Laudunum adit, & ſuos qui * Archis domum tenebant, educit, alióſque cum ſufficiente victu custodes introducit, & profectus hinc in pagum Porticenſem, ſupra Caldionem caſtra metatur, indeque ad regem Ludouuicum Remis degentem, quaſi pacis petendæ gratia, mittit, inſperatúſque interim Laudunum aggreſſus capere niſus eſt, fruſtratoque conſilio reuertitur in ſua. Rex vero euocato Arnulfo & quibuſdam Lotharienſium poſt eum proficiſcitur vſque in pagum Siluanectenſem. Arnulfus itaque ſuburbium ciuitatis ipſius igne ſuccendit, & ſic ad propria regrediuntur. Hugo igitur non modico tam ſuorum quam Nordmannorū collecto exercitu in pagum Sueſſionicum venit, & miſſis ad regem Epiſcopis * Vindone Autiſiodorenſi & Anſegiſo Trecaſino, Ragenoldum comitem ſibi acceerſiit, & ita, dato alterutrim iureiurando, treugæ ſunt acceptæ vſque octauas Paſchæ. Nec longum poſt, Rex cum Arnulfo locutus eſt. Ragenoldus comes caſtrum quondam Heriuei videlicet Caſtellionem conſcenſo noctu muro capit, & Dodo frater domni Artoldi tertia deinde die Altmontem ſimili pene modo recipit. Agapitus Papa ſynodum habuit apud ſanctū Petrum, in qua damnationem Hugonis Epiſcopi apud Inguléheim factā con-

D. Arch

D. Widone

firmauit, excommunicans etiam Hugonem principem, donec Ludouuico regi ſatisfaciant. Bernardus quidam partium Hugonis habens caſtellum ſuper D. Colnaeum Iſaram fluuium nomine * Calmacum, ſe cum ipſo caſtello committit Adalberto comiti. Quædam Eccleſia in honore ſanctæ Mariæ dicata ſuper Arnam riuum claris illuſtratur miraculis & ſanitatum præſidiis. Item altera Eccleſia in ipſius honore ſuper Pidum riuolum ſita pene ſimili reſplendet nitela.

Anno nongenteſimo quinquageſimo Rex Ludouuicus ad Othonem regem proficiſcitur trans Moſellam conſilium quærens & auxilium ab eo de pace fienda inter ſe & Hugonem: qui promittit ſe miſſurum ei ducem Conradum cum Lotharienſibus ad id exequendum. Qui dux veniens cum Epiſcopis quibuſdam & comitibus locutus eſt cũ Hugone de paciſcenda pace, quodque apud ipſum inuenit, Ludouico regi renuntiauit. Sicque ad Othonem redit, dimiſſis apud Ludouuicum quibuſdam comitibus, qui voluntatem regis Hugoni ſignificẽt. Itaque Rex Ludouuicus & Hugo princeps ſuper Maternam fluuium pacem facturi cum ſuis deueniunt: Et reſidentes iſti ex hac parte fluuij, illi ex altera legatos ſibi inuicem mittunt, & mediantibus atque ſequeſtris Conrado duce, Hugone nigro, Adelberone quoque ac Fulberto Epiſcopis, Hugo ad regem venit & ſuus efficitur, pacatusque cum Arnulfo comite & Ragenoldo atque Artoldo Epiſcopo reddens regi turrim Lauduni. Poſt hæc iterum colloquium Hugo cum rege apud Compendium habuit, vbi datur Epiſcopatus Nouiomenſis Rodulfo, Archidiaconatus eiuſdem Eccleſiæ miniſterio fungenti, quem ipſi Nouiomenſes ſibi delegerant

dari

darii præſulem. Nec longum poſt, Hugo cum exercitu Ambianenſem petit vrbem, ibique in turri quam Ragenbaldus Epiſcopus tenebat, recipitur: alteram verò turrim, quam Arnulfi comitis homines cuſtodiebant, obſidet, rege Lauduni ægritudine decubante. Otho Rex qui quandam Wenedorum magnam obſederat vrbem nomine * Praidem, regem ipſorum in ſubiectionem recipit: ſed & Hungaros ſibi ſubditos facit. Homines Ragenoldi Comitis quandam munitionem Rodomenſis Eccleſiæ ſuper fluuium * Indellam ſitam quā vocant Brainam, furtiuo capiunt ingreſſu: vnde iratus Hugo princeps ad regem mittit, & Rex illo profectus eoſdem inuaſores expellit. Inde ipſum caſtrum prioribus reddit cuſtodiis. Deinde colloquium petit Hugonis, quod dum haberetur, cuſtodes caſtri Codiciaci qui deſciuerant à domno Artoldo præſule, Tetbaldum comitem in ipſo recipiunt oppido. Quare iratus Rex, rogat Hugonem vt reddat ipſam ſibi munitionem. Sed quoniam non potuit obtinere Tetbaldo comite modis omnibus obſiſtente, infenſus Laudunum, Hugone inconſulto, receſſit. Tetbaldus à Codiciaco plures eorum quos intus inuenerat, expulit. Domnus Artoldus præfatum Rodulfum Nouiomenſium electum Remis ordinat Epiſcopum. Berengarius quidam princeps Italiæ, veneno vt ferunt necato Lothario rege Hugonis filio, Rex efficitur Italiæ. N N.

D. Praidem

D. Vidulam

Anno nongenteſimo quinquageſimo primo. Ludouicus Rex Aquitaniam cum exercitu petit. Sed antequam eandem ingrederetur prouinciam, Karolus Conſtantinus Viennæ princeps & Stephanus Aruernorum præſul ad eum venientes ſui efficiun-

firmauit, excommunicans etiam Hugonem principem, donec Ludouuico regi ſatisfaciant. Bernardus quidam partium Hugonis habens caſtellum ſuper Iſaram fluuium nomine * Calmacum, ſe cum ipſo caſtello committit Adalberto comiti. Quædam Eccleſia in honore ſanctæ Mariæ dicata ſuper Arnam riuum claris illuſtratur miraculis & ſanitatum præſidiis. Item altera Eccleſia in ipſius honore ſuper Pidum riuolum ſita pene ſimili reſplendet nitela.

D. Colnaeum

Anno nongenteſimo quinquageſimo Rex Ludouuicus ad Othonem regem proficiſcitur trans Moſellam conſilium quærens & auxilium ab eo de pace fienda inter ſe & Hugonem: qui promittit ſe miſſurum ei ducem Conradum cum Lotharienſibus ad id exequendum. Qui dux veniens cum Epiſcopis quibuſdam & comitibus locutus eſt cũ Hugone de paciſcenda pace, quodque apud ipſum inuenit, Ludouico regi renuntiauit. Sicque ad Othonem redit, dimiſſis apud Ludouuicum quibuſdam comitibus, qui voluntatem regis Hugoni ſignificēt. Itaque Rex Ludouuicus & Hugo princeps ſuper Maternam fluuium pacem facturi cum ſuis deueniunt: Et reſidentes iſti ex hac parte fluuij, illi ex altera legatos ſibi inuicem mittunt, & mediantibus atque ſequeſtris Conrado duce, Hugone nigro, Adelberone quoque ac Fulberto Epiſcopis, Hugo ad regem venit & ſuus efficitur, pacaturque cum Arnulfo comite & Ragenoldo atque Artoldo Epiſcopo reddens regi turrim Lauduni. Poſt hæc iterum colloquium Hugo cum rege apud Compendium habuit, vbi datur Epiſcopatus Nouiomenſis Rodulfo, Archidiaconatus eiuſdem Eccleſiæ miniſterio fungenti, quem ipſi Nouiomenſes ſibi deligerant dari

dari præſulem. Nec longum poſt, Hugo cum exercitu Ambianenſem petit vrbem, ibique in turri quam Ragenbaldus Epiſcopus tenebat, recipitur: alteram verò turrim, quam Arnulfi comitis homines cuſtodiebant, obſidet, rege Lauduni ægritudine decubante. Otho Rex qui quandam Wenedorum magnam obſederat vrbem nomine * Praidem, regem ipſorum in ſubiectionem recipit: ſed & Hungaros ſibi ſubditos facit. Homines Ragenoldi Comitis quandam munitionem Roddomenſis Eccleſiæ ſuper fluuium * Indellam ſitam quā vocant Brainam, furtiuo capiunt ingreſſu: vnde iratus Hugo princeps ad regem mittit, & Rex illo profectus eoſdem inuaſores expellit. Inde ipſum caſtrum prioribus reddit cuſtodiis. Deinde colloquium petit Hugonis, quod dum haberetur, cuſtodes caſtri Codiciaci qui deſciuerant à domno Artoldo præſule, Tetbaldum comitem in ipſo recipiunt oppido. Quare iratus Rex, rogat Hugonem vt reddat ipſam ſibi munitionem. Sed quoniam non potuit obtinere Tetbaldo comite modis omnibus obſiſtente, infenſus Laudunum, Hugone inconſulto, receſſit. Tetbaldus à Codiciaco plures eorum quos intus inuenerat, expulit. Domnus Artoldus præfatum Rodulfum Nouiomenſium electum Remis ordinat Epiſcopum. Berengarius quidam princeps Italię, veneno vt ferunt necato Lothario rege Hugonis filio, Rex efficitur Italiæ.

D. Praidem

D. Vidulam.

Anno nongenteſimo quinquageſimo primo. Ludouicus Rex Aquitaniam cum exercitu petit. Sed antequam eandem ingrederetur prouinciam, Karlus Conſtantinus Viennæ princeps & Stephanus Aruernorum præſul ad eum venientes ſui efficiun-

tur. Idem verò Epiſcopus opimis eum honorauit muneribus. Willelmus quoque Pictauenſis obuius ei fuit: Dumque moratur Aquitaniam Rex intrare, graui corripitur infirmitate. Quem ſuſcipiens * Letodus quidam Burgundiæ comes qui tunc etiam ſuus nouiter effectus erat, vtiliter eum in ipſa ægritudinē obſeruauit. Reparatis igitur ſibi viribus Rex in Franciam regreditur. Interea Federicus Adelberonis Epiſcopi frater qui filiam Hugonis principis ſibi deſponderat in hoc regnum veniens munitionem in loco qui dicitur * Banis, inconſulto rege vel regina conſtruere cœpit; & loca circumpoſita crebris deprædationibus diripit. Pro qua re valdè moleſtus Rex Ludouuicus legationem ſuam dirigit ad Othonem. Hugo princeps ad eundem regem Othonem inuitatus ab eo, vadens duos illi præmiſit leones, & ipſe mox ſecutus honorificè ab eodem in diebus Paſchæ ſuſceptus eſt decenterque habitus ab eo, per ipſos Paſchalis ſolemnitatis dies exultanter Aquis cum eo manſit, multiſque donis opime ab eo muneratus reuertitur deducente ſe duce Conrado vſque ad fluuium Matronam. Qui dux Conradus quibuſdam infenſus Lotharienſibus turres quorundam deiicit, & quoſdam Virdunenſium honoribus priuat. * Ragenari vero Comitis quoddam caſtellum capit, cetera ipſius obſideri facit. Legati regis Ludouuici ab Othone regreſſi nunciant, nolle, immo prohibere Othonem regem ne Fredericus vel aliquis ſuorum villam munitionem in hoc regno habeat, niſi conſenſum regis Ludouuici ſuper hoc ſibi obtinere queat. Hungari ab Italia tranſcenſis Alpibus egreſſi Aquitaniam ingreſſi ſunt, ibique tota pene demorati æſtate multis hanc regionem rapinis

D. Letaldus.

M. Fanis.

D. Raganari.

papiris & * interminationibus attriuerunt: ſicque per Italiam reuerſi ſunt in terram ſuam. Ludouuicus munitionem quandam nomine Brenam, quam quidam prædones Gotbertus ſcilicet ac frater eius Angilbertus munierant, obſidet, penuriaque famis oppreſſam tandem capit ac diruit. Inde reuerſus ad colloquium Arnulfi & Hugonis proficiſcitur. At Hugo quoniam infenſus erat Arnulfo propter caſtrum Monaſteriolum, & terram quondam Herluini quam idem Arnulfus occupauerat, ad ipſum colloquium venire noluit, ſed ipſam terram ingreſſus cum Rotgario Herluini filio quoddam caſtrum obſedit. Rex autem petente Arnulfo ad eum miſit, ipſamque obſidionem reſolui fecit, induciaſque vel treugas inter ipſos vſq; ad Kalendas Decembris accepit. * Gerberga regina mater Ludouuici regis egreſſa Lauduno conducentibus ſe quibuſdam tam Heriberti quam Adalberti fratris ipſius hominibus ad Heribertum proficiſcitur: Qui ſuſcipiens eã ducit in coniugem. Vnde Rex Ludouuicus iratus, abbatiam ſanctæ Mariæ, quam ipſa Lauduni tenebat, recepit, & Gerbergæ vxori ſuæ dedit. Fiſcum quoque Atoniacam ſuo dominio ſubdidit. Ottho Rex Italiam adiit, ad cuius aduentum Berengario Langobardorum rege ab vrbe Papiæ fugiẽte, ipſe Ottho eandem ingreditur vrbem. Vxorem quoque Lotharij regis defuncti filij Hugonis, ſororem Chonradi regis Iurenſis ſibi coniugem ducit. Saraceni meatum Alpium obſidentes à viatoribus Romam petentibus tributum accipiunt, & ſic eos tranſire permittunt.

D. interminationibus

D. Ottogeba

Anno nongenteſimo quinquageſimo ſecũdo Ottho rex legationem pro ſuſceptione ſui Romam

dirigit: qua non obtenta, cum vxore in ſua regreditur, dimiſſis ad cuſtodiam Papiæ quibuſdam ex ſuis. Ludouuicus cum Gerberga regina Laudunum recepit. Berengarius rex ad Conradum ducem qui Papiæ remanſerat, venit, à quo in fide ipſius ſuſceptus, ad Otthonem perducitur: quem ille benigno ſuſcipiens, conceſſis eidem rebus, prout ſibi viſum fuit, quibuſdam, in Italiam pacifice redire permiſit. Ipſe quoque Ottho poſt celebrationem Paſchæ Papiam regreditur. Hugo comes cū ſuis ſuper Maternam fluuium venit: Cui occurrit dux Conradus cum quibuſdam Lotharienſibus, obſidentque pariter munitionem apud Maroillum, quam Ragenoldus Comes cum hominibus domni Artoldi præſulis intra ipſum fluuium nuper conſtruxerat, inſtructiſque multis vndique machinis fortiter opprimunt, tandémque, non ſine ſuorum damno, capiunt atque ſuccendunt, iis qui intus erant, ad fidem Chonradi egreſſis. Nepotes Hugonis Heribertus & Rotbertus interim in loco qui dicitur Mons-felicis ſibi munitionem inſtruunt, ſicque tam Hugo quam Chonradus reuertuntur in ſua. Nec mora, Rex Ludouicus & Artaldus Archiepiſcopus profecti cum comite Ragenoldo ſuper Maternam fluuium, munitionem quam præfati principes ſuccenderant, reſtruunt, cuſtodeſque ibi plures inſtituunt. Inde rex cum Ragenoldo proficiſcitur in partes Victuriaci caſtri, quod tenebat Walterius quidam qui nuper à rege defecerat & cum ipſo caſtro ſe Heriberto ſubdiderat. Cuius villas deprædationibus incendiiſque deuaſtant, necnon Pontigonem fiſcum quem Heribertus inuaſerat, aliamque munitionem Rex contra Victuriacum inſtruit, & quoſdam ſibi

dam ſibi fideles ex paribus Walterij ad cuſtodiam ibi dimittit, ipſamque munitionem Odalrico abbati cuidam ex Burgundia committit, & ſic Laudunum repetit. Nec mora, Remos cum regina reuertitur. Artoldus Archiepiſcopus in monaſterio ſancti Baſoli monachos mittit expulſis clericis, qui ſeruiebant ibi, committens illud Hincmaro & Rotmaro abbatibus.

21. Anno nongenteſimo quinquageſimo tertio incipiente, Hugo princeps legatos mittit ad regem Ludouuicum pro pace & concordia inter ipſos firmanda, petens vt Regina Gerberga ſuum petat colloquium. Quod & fecit, muneribúſq; ab eo honorata Remos rediit: Obtinuitq; Hugo à rege, vt munitio, quæ contra Victuriacum caſtrum conſtructa fuerat, ſolueretur. Placitum ergo concordiæ ac pacis rex & Hugo mediante quadrageſima iniere Sueſſionis. Exoritur interea inter Othonem regem, & Liudulfum filium eius, Conradum quoque ducem & quoſdam regni ipſius primates diſcordia, Nato ſiquidem regi filio ex moderna coniuge, ferebatur eidem puero rex regnum ſuum promittere, quod olim priuſquam Italiam peteret, Liudulfo delegauerat, & magnates ſuos eidem promittere fidelitatem iureiurando fecerat. Rex igitur Conradum à Ducatu Lotharienſium remouet, & Conradus quærebat vt regem caperet. Quo comperto Rex caute ſe agere cœpit, dum interim vero Conradi quærere: Conradus autem oppida ſua munire. At Ragenarius ei iamdudum inimicus, quoddam ipſius obſidet munitiſſimum caſtrum. Collecta igitur Conradus, quanta potuit, militum manu ad reſoluendam properat obſidionem. Quibus mutuo congreſſis, & pluribus

vtrimque interemptis; Conradus in fugam verſus eſt, & in vrbem Magũtiam ingreditur. Interea Gerbergi regina Lauduni geminos eſt enixa, quorum vnus Karolus, alter vocatus eſt Henricus. Sed Heinricus mox poſt baptiſmum defunctus eſt. Synodus quinque Epiſcoporum apud ſanctum Theodericum in territorio Remenſi celebratur, Artoldo Archiepiſcopo præſidente. ad quam vocatus * Ragenaldus comes ob res Eccleſiaſticas ab eo peruaſas venire noluit, ſed deprecatus eſt regem, ne excommunicaretur vt ad Synodum mitteret. Cuius excõmunicatio rege petente tunc intermiſſa eſt. Otto rex vrbem Maguntiam, vbi Conradus ſe receperat, obſidet, tandémque poſt duos fere menſes cum egreſſo ad ſe Conrado locutus & obſidibus ab eo acceptis, trans Renum regreditur. Nec mora Conradus dimiſſo Maguntiæ militum ſuorum præſidio, Mettenſem appetit vrbem, quam mox futura peruadit inreptione. Otho rex vocatus à fratre Heinrico, Baiuariam petit quam filius eius Liudulfus, captis quibuſdam vrbibus, deuaſtabat. Conradus Metenſium quoque vrbem, poſt non modicam ipſius deprædationem, hortatu, ceu fertur, Agenoldi abbatis reliquit. Wicfredus Colonienſis antiſtes defungitur; & Bruno frater regis Othonis inibi Pontifex ordinatur: cui etiam rex Otho regnum Lotharienſe committit.

* R. Ingenoldus

Anno nongenteſimo quinquageſimo quarto præmemoratus Conradus pacto cum Hungaris inito eos per regnum Lotharienſe deducit vſque in terram Raganarij, ſcilicet æmuli ſui atque Brunonis Epiſcopi. Nimiaque peracta deprædatione, cum præda magna captiuorumque multitudine regnum

ingro-

ingrediuntur Ludouuici, ſicque per pagos Veromandenſem, Laudunenſem atque Remenſem, Catalaunenſem quoque tranſeuntes, Burgundiam intrant: Quorum non parua manus tam præliis quam morbis interiit, cæteri per Italiam reuertuntur in ſua. Ludouuicus filius regis Lauduni defungitur. Ludouicus rex egreſſus Lauduno Remenſem, veluti moraturus, repetiit vrbem. Antequam verò ad Axonem fluuium perueniret, apparuit ei quaſi lupus præcedens, quem admiſſo inſecutus equo, prolabitur, grauitérque attritus Remos defertur, & protracto langore decubans, Elephantiaſis peſte perfunditur. Quo morbo confectus diem clauſit extremum, ſepultuſque eſt apud ſanctum Remigium. Gerberga regina mittit ad Hugonem, eius conſilium & auxilium petens, quam ille ad colloquium aſciſcit, & venientem honorifice ſuſcipit atque conſolatur, ac de prouectione filij eius in regnum pollicetur. Liudulfus expulſo Heinrico patruo ſuo, totius Baioariæ nanciſcitur principatum. Lotharienſes tam Conradi ducis infeſtationibus, quam mutuis inter ſe deprædationibus lacerantur. * Fulcarius decanus monaſterij ſancti Medardi Nouiomenſium Remis ordinatus Epiſcopus. Fredericus frater Adelberonis Epiſcopi Hugonis principis filiam ducit vxorē. Rauciacum munitionem Ragenaldi Heribertus Comes per quoſdam ſatellites ſuos furtiua inuadit irruptione. Lotharius puer filius Ludouuici apud ſanctum Remigium rex conſecratur ab Artaldo Archiepiſcopo, fauente Hugone principe ac Brunone Archiepiſcopo, cæteriſque præſulibus ac proceribus Franciæ Burgundiæ atque Aquitaniæ. Bur- M. Fulcau...

gundia quoq; & Aquitania Hugoni dantur ab ipſo. Caſtrum Rauciacum Ragenoldo redditur datis quibuſdam villis Heriberto ex parte Ragenoldi, & regina Gerberga cum filio rege Laudunum reuertitur. Nec longum poſt milites Ragenoldi quandam munitionem Heriberti, quæ dicitur Mons-felicis, trans Maternam fluuium clandeſtina irreptione capiunt. Heribertus igitur & Robertus frater eius eandem munitionem obſident; & Heribertus legatos Remis ad Ragenaldum mittit pro reddendo ſibi oppido. Abnuit Ragenoldus, niſi ab obſidione diſcedatur, & ad examinis rationem conueniant pro ſubreptis mutuo ſibi caſtris. Quo facto, villas recipit ab Heriberto, quas pro prædicto caſtro dederat, & oppidum Montis-felicis Heriberto reddit. Albrico patricio Romanorum defuncto, filius eius Octauianus, cum eſſet clericus, principatum adeptus eſt, quique poſtea, defuncto Agapito ſuggerentibuſque ſibi Romanis, Papa vrbis efficitur.

Anno nongenteſimo quinquageſimo quinto Rex Otho Hungaris de locis ſuis prædatum progredientibus obuiam profectus pugnauit cum eis & vicit, nec eos ingredi regna ſua permiſit. Hugo princeps Gerbergam reginam cum filio ſuo rege Lothario Pariſius honorificè ad paſcha ſuſcipiens decenter ſecum per plures detinuit dies. Inde cum ipſo rege in Aquitaniam profecti vrbem Pictauim petiit: Willelmum vero ibi non inuenientes, ipſam tamẽ vrbem obſident, diuque in eadem obſidione reſidentes nihil proficiunt; caſtrum tamen ſanctæ Radegundis vrbi contiguum Ragenoldus comes clandeſtina interceptione cepit, & ſuccenſum eſt. Tandem poſt duos menſes exercitu victus indigentia fatigato, ab obſi-

dione

dione diſceditur. Willelmus collecto exercitu ſuo exercitum regis inſequitur. Quo audito, Rex & Hugo contra redeunt. Quorum multitudine comminus viſa Willelmus in fugam vertitur. Quem regiæ acies inſecutæ, multos Aquitanorum interimunt, nonnullos nobilium viuos capiunt: Willelmus cum paucis vix euadit. Hungari cum immenſis copiis & ingenti multitudine Baioariam ingrediuntur, volentes venire in Franciam. Contra quos Otho Rex cum Buriſlao Sarmatarum principe & Conrado iam ſibi pacificato pugnauit, & eoſdem Hungaros interimens cunctos pene deleuit. Conradus autem, qui valde fortiter ea die pugnauerat, & regem præcipue de victoria confortauerat, ibidem peremptus eſt. Poſt hoc bellum, pugnauit Rex Otho cum duobus Sarmatarum regibus, & ſuffragante ſibi Buriſlao rege, quem dudum ſibi ſubdiderat, victoria potitus eſt. Fulchario Epiſcopo defuncto tandem poſt quinque menſes Hadulfus quidam Laudunenſis clericus à Nouiomenſibus electus, ab Artaldo, Roricone & Gibuino Remis ordinatur Epiſcopus.

Anno nongenteſimo quinquageſimo VI. Rex Otho placitum habuit apud * Enguheein cum Lotharienſibus, à quibus & obſides accepit de cunctis pene ipſorum oppidis. Item aliud placitum ab eo poſt Paſcha Coloniæ habitum eſt, vbi non paucos à Lotharienſibus theſauros accepit, moxque peſtilentia ſuper Germaniam omnemque Galliam effuſa, interiere nonnulli, plures graui ſunt langore confecti. Rotbertus Treuerenſis Epiſcopus, Ragnarius & Baldricus, ac duo alii Epiſcopi ex ea peſte ſine mora defuncti ſunt. Lotharius Rex munitionem quan-

* D. Engelheim

dam ſuper Carum fluuium, quam Ingenarius Comes Vrſioni cuidam Remenſis eccleſię militi abſtulerat, pugnando recepit, & infantes Ragenarij ac milites quoſdam ibidem inuentos ſecum abduxit, ipſumque caſtrum direptum incendit. Hugo princeps obiit. Gerberga regina colloquium habuit cum Brunone fratre ſuo, vbi prædicto Ragenario ſui milites & infantes redduntur. Reginæ vero poſſeſſiones, quas illi quondam Giſlebertus dux dotis nomine dederat, reſtituuntur. Epiſcopatus Treuerenſis cuidam * Heinrico regis Othonis propinquo datur. Fulbertus Camaracenſis Epiſcopus defungitur, & ipſum Epiſcopium cuidam Berengario tranſrenęſi clerico tribuitur nepoti Bouonis Catalaunenſis quondam Epiſcopi, quique Remis ordinatur ab Artoldo Epiſcopo.

D. Heyrico

Anno nongéteſimo quinquageſimo ſeptimo quadam nocte in menſe Ianuario illuſtrata eſt Eccleſia Remenſis ſanctæ Dei genitricis repente paulo poſt mediam noctem magno ſplendore, præſente domno Artaldo Archiepiſcopo, admirante quoque pariter Withardo cuſtode. Lotharius Rex in ſuperiorem profectus eſt Burgundiam. Bellorum tumultus agitatur inter Brunonem ex prę ſule Ducem & * Ragenarium Comitem cæteróſque Lotharienſes. Item in Francia inter Balduinum filium Arnulfi & Rotgarium quondam Erluini ob caſtrum Ambianenſe. Rotbertus filius Heriberti ſe Lothario regi committit. Lotharius Rex cum matre ſua & * amita ſua relicta, Hugoni obuiam pergit in pagum Camaracenſem auunculo ſuo Brunoni. Videns verò Ragenarius non poſſe ſe venienti reſiſtere multitudini, ad Brunonem venit: At quia quæſitos dare

D. Regnarium

M. amica

noluit

noluit obſides, eum Bruno comprehendens ſub cuſtodia ſecum deduxit; nec multo poſt trans Renum in exilium miſit. Liudulfus Othonis filius qui pene totam obtinuerat Italiam, obiit ſepeliturque Magūtiæ apud ſanctum Albanum.

Anno nongenteſimo quinquageſimo octano, Caſtrum Codiciacum quidam fideles Artaldi præſulis clandeſtina capiunt irruptione. Harduinus ſubiectus Tetbaldi, cui Tetbaldus idem commiſerat caſtrum, videns oppidum captum, cum ſuis confugit in arcem. Erat autem turris illa firmiſſima, ad quam expugnandam veniens Rex Lotharius cum domno Artaldo, & nonnullis aliis Epiſcopis atque Comitibus, per duas fere hanc obſidet ebdomadas. Tandem nepotibus Arduini acceptis obſidibus, ab obſidione diſceditur. Tum Tetbaldus adueniens oppido non recipitur, reuerſuſque per pagum Laudunenſem & Sueſſionicum rapinis deſęuiens in ſua regreditur. Homines Tetbaldi munitionem quandam quæ vocatur Fara, tradentibus eam ſibi quibuſdam proditoribus, capiunt. Ad quam obſidendam Rorico præſul Laudunenſis cum militibus Eccleſiæ Remenſis & aliis quoſcumque aſciſci potuit, amicis aduenit. Rege tandem Lothario aduentante, mediantibus Heriberto ac Rotberto fratribus, caſtrum iuſſione Tetbaldi redditur. Otho Rex * aduerſus Sarmatas abiit. Bruno Colonienſis Archiepiſcopus cum exercitu Lotharienſium per Franciam proficiſcitur in Burgundiā, locuturus cum ſororibus ac nepotibus ſuis. *D. bellum S. habuit*

Anno nongenteſimo quinquageſimo VIII. Bruno † etiam in Fráciam venit, & apud Compendium cum regina ſorore ac nepotibus ſuis diſcordantibus *D. iterum*

pro quibuſdam caſtris, quæ Rex Lotharius ex Burgundia receperat, colloquium habuit. Obſidibúſq; D. placitum datis pacem inter ipſos vſque in futurum † tempus placiti pepigit. Lotharius Rex cum matre regina Coloniam proficiſcitur in diebus Paſchæ, moraturus hac feſtiuitate cum auunculo ſuo Brunone: dataque illi ſecuritate de regno Lotharienſe, & quibuſdam acceptis ab auunculo donis, Laudunum reuertitur. Lotharienſes à Brunone duce deſciſcunt, ſuadente quodam Immone, qui eius pridem conſiliarius extiterat, & ab eo nuper receſſerat, propter oppida quædam ipſorum nouitia, quæ idem dux euerti præcipiebat, aliaque onera ipſis inſueta, quæ illis imponere velle ferebatur. Quibus poſtmodum D. euocatis † reuocatis, Fredericum quendam Comitem eis vice ſua præfecit. Arnulfus comes Remis venit, & Eccleſiam ſanctæ Mariæ non modico argenti pondere munerauit. Vnde arcæ, quibus ſancti Calixti ſanctique Nicaſij ac ſanctæ Eutropiæ membra cæterorumque ſanctorum quorundam pignera continentur, ornatæ vel coopertæ ſunt. Sed & quendam Euangeliorum huius Eccleſiæ librum auro argentoq; decorauit; Monaſterio quoque ſancti Remigij dona contulit. Caſtrum Diuionum Rotbertus comes D. accitus inuadit, regis expulſis fidelibus. Quapropter * accinctus Bruno regis ac reginæ petitione in Burgundiam venit cum Lotharienſibus aliiſque ſibi ſubditis populis, idémque caſtrum, ſed & Trecas ciuitatem, quam præfatus potiebatur Rotbertus, obſidione vallat.

Anno nongenteſimo quinquageſimo decimo apud Altmontem caſtrum proditores quidam deprehenſi ſunt à Manaſſe nepote Domni Artaldi præſulis ac

Digitized by Google

lis ac damnati ſuſpendio: inter quos etiam presbyter quidam. Munitio quam vocant Macerias, ſitam ſupra Moſam infra terram Remenſis Eccleſiæ, Artaldo Archiepiſcopo redditur * coram Frederico Lotharienſium duce,] à Lantberto qui eam tenere prohibebatur. Richardus filius Willelmi Nordmannorum * princeps filiam Hugonis * trans Sequanam quondam principis duxit vxorem. Diuionem quandam munitionem quam regis Lotharij fideles tenebant, Rotbertus frater Heriberti fidelem regis ſe fallẽs, dolo ingreſſus inuadit regiis expulſis cuſtodibus. Ad quam recipiendam rex cum matre regina profectus ipſum obſidet caſtrũ. Bruno præſul cum Lotharienſibus & aliis ſibi ſubditis illuc adueniens, obſides à Rotberto accepit quos regi tradidit. Quorum vnus Odalrici comitis filius proditor comprobatus & iudicatus atque decollatus eſt: alter viuus retentus. Otho & Hugo filij Hugonis mediante auunculo ipſorũ Brunone ad regem veniũt ac ſui efficiuntur: quorum Hugonem rex Ducem conſtituit addito illi pago Pictauenſi ad terram, quam pater ipſius tenuerat, conceſſa Othoni Burgundia. Audiẽs autem Bruno quoſdam aduerſum ſe Lotharienſium inſurgere, illò cum feſtinatione regreditur, rege ad obſidionem cum ſuis conſobrinis dimiſſo. Quidam Brunonis hoſtiũ Rotbertus nomine, † Manuuium caſtrum muniebat, alter Immo munitionem quam dicunt Capræmontem: ad cuius obſidionem approperans Bruno, loca circumquaque rebus exhauſta reperit, ſicque abundantem alimentis obſidet hoſtem. Datis ergo treugis, Coloniam ingreditur. Rex quoque Lotharius Diuionis munitio-

defunt hæc in Diu. ex.

Diu. principis

D. Transſequani

D. Namuurũ.

Digitized by Google

ne recepta, intromiſſiſque cuſtodibus ſuis, Laudunum reuerſus eſt.

Anno poſt nongenteſimum LXI. Wido præſul Antiſiodorenſis obiit. Otho filius Hugonis quondam principis ad regem Lotharium in ipſis feſti Paſchalis diebus Laudunum venit: ſed & nonnulli tam Franciæ quam Burgundiæ proceres. Placitum regale diuerſorumque conuentus principum Sueſſionis habetur, ad quod impediendum ſi fieri poſſet, Richardus filius Willelmi Nordmanni accedens, à fidelibus regis quibuſdam perſuaſus & interemptis ſuorum nõnullis in fugam verſus eſt. Hugo filius Rotgarij quondã Comitis defungitur & apud ſanctum Remigium ſepelitur. Artaldus Remenſis Archiepiſcopus deceſſit pridie Kal. Octobris. Lotharius Rex cũ matre Gerberga regina & quibuſdã Franciæ proceribus Burgundiã petiit: quò quidam ex Aquitania præſules ac primates ad eum venerunt.

Anno nongenteſimo ſexageſimo ſecundo, Gerberga regina fratris Brunonis colloquium petiit, eique hic frater eius, ne Hugoni Remenſe redderetur Epiſcopium prout * frater eius petebat, ſuggeſſit. Otho Rex Romam pacifice adiit, & amabiliter exceptus atque honore illic imperiali ſublimatus eſt. Quod Berengarius Italiæ rex indigne ferens, regiones quas regere debebat, incendere atque vaſtare cœpit. Rex Lotharius locutus cũ Hugone conſobrino ſuo, petitus eſt ab eo vt præfato Hugoni Remenſem reſtituat Epiſcopatum, indéq; inducias paciſcuntur vſque ad medium menſis Aprilis. Synodus tredecim Epiſcoporum in pago Meldenſi ſuper Maternam fluuium ex Remenſi videlicet ac Senonenſi

D. fratres ipſius petebant.

nenſi diœceſi celebratur, præſidente Senonenſi prę-ſule, ſatagentibus quibuſdam Epiſcopis vt Hugoni ſæpedicto redderetur Remenſe Epiſcopium, renitentibus autem præcipue Roricone Laudunenſi & Gibuino Catalaunenſi præſulibus, & aſſerentibus quod à tot Epiſcopis excommunicatus à minore numero abſolui non poterat. Ita relinquitur vſque ad interrogationem Papæ Romani. Rex Lotharius cum Arnulfo principe locutus pacem fecit inter ipſum & nepotem ipſius omonimum eius, quem infenſum hic comes habebat ob necem fratris eiuſdem, quem de † infirmitate deprehenſum idem comes interimi fecerat. Tunc ipſe princeps omnem terram ſuam in manu regis dedit, ita tamen vt ipſe in vita ſua inde honoratus exiſteret. Terbaldus † quidem cum Nordmannis confligens victus eſt ab eis, & fuga dilapſus euaſit: Qui ſeniorem ſuum Hugonem proinde † offenſum habens ad regem venit: à quo, ſed & à Gerberga regina, benigne ſuſceptus & miti conſolatione refocillatus abſceſſit. † VVlfoldus abbas monaſterij ſancti Benedicti prę-ſul efficitur Carnotenſis. Legatio veniens ab Iohanne Papa intimat pręfatum Hugonem quondam Epiſcopum tam ab ipſo Papa quam ab omni Romana Synodo excommunicatum: ſed ab alia Synodo apud Papiam celebrata. Cuius legationis reddi-ti certiores per Brunonem Archiepiſcopum, elegimus ad Epiſcopum Remenſem Odalricum illuſtrem clericum Hugonis cuiuſdam Comitis filium, fauente Lothario rege cum regina matre præfatoque Brunone: quique Remis ordinatur ab Epiſcopis Widone Sueſſionico, Roricone Laudunenſi, Gibuino Catalaunẽſi, Hadulfo Nouiomẽſi, Wid-

D. infidelitate

D. quidam

D. infenſum

VVlfaldus D.

Digitized by Google

ne recepta, intromiſſiſque cuſtodibus ſuis, Laudunum reuerſus eſt.

Anno poſt nongenteſimum LXI. Wido præſul Antiſiodorenſis obiit. Otho filius Hugonis quondam principis ad regem Lotharium in ipſis feſti Paſchalis diebus Laudunum venit: ſed & nonnulli tam Franciæ quam Burgundiæ proceres. Placitum regale diuerſorumque conuentus principum Sueſſionis habetur, ad quod impediendum ſi fieri poſſet, Richardus filius Willelmi Nordmanni accedens, à fidelibus regis quibuſdam perſuaſus & interemptis ſuorum nõnullis in fugam verſus eſt. Hugo filius Rotgarij quondã Comitis defungitur & apud ſanctum Remigium ſepelitur. Artaldus Remenſis Archiepiſcopus deceſſit pridie Kal. Octobris. Lotharius Rex cũ matre Gerberga regina & quibuſdã Franciæ proceribus Burgundiã petiit: quò quidam ex Aquitania præſules ac primates ad eum venerunt.

Anno nongenteſimo ſexageſimo ſecundo, Gerberga regina fratris Brunonis colloquium petiit, eique hic frater eius, ne Hugoni Remenſe redderetur Epiſcopium prout * frater eius petebat, ſuggeſſit. Otho Rex Romam pacifice adiit, & amabiliter exceptus atque honore illic imperiali ſublimatus eſt. Quod Berengarius Italiæ rex indigne ferens, regiones quas regere debebat, incendere atque vaſtare cœpit. Rex Lotharius locutus cũ Hugone conſobrino ſuo, petitus eſt ab eo vt præfato Hugoni Remenſem reſtituat Epiſcopatum, indéq; inducias paciſcuntur vſque ad medium menſis Aprilis. Synodus tredecim Epiſcoporum in pago Meldenſi ſuper Maternam fluuium ex Remenſi videlicet ac Senonenſi

D. fratres ipſius petebant.

nenſi

nenſi dioceſi celebratur, præſidente Senonenſi prę-ſule, ſatagentibus quibuſdam Epiſcopis vt Hugoni ſæpedicto redderetur Remenſe Epiſcopium, renitentibus autem præcipue Roricone Laudunenſi & Gibuino Catalaunenſi præſulibus, & aſſerentibus quod à tot Epiſcopis excommunicatus à minore numero abſolui non poterat. Ita relinquitur vſque ad interrogationem Papæ Romani. Rex Lotharius cum Arnulfo principe locutus pacem fecit inter ipſum & nepotem ipſius omonimum eius, quem infenſum hic comes habebat ob necem fratris eiuſdem, quem de † infirmitate deprehenſum idem comes interimi fecerat. Tunc ipſe princeps omnem terram ſuam in manu regis dedit, ita tamen vt ipſe in vita ſua inde honoratus exiſteret. Terbaldus † quidem cum Nordmannis confligens victus eſt ab eis, & fuga dilapſus euaſit: Qui ſeniorem ſuum Hugonem proinde † offenſum habens ad regem venit: à quo, ſed & à Gerberga regina, benigne ſuſceptus & miti conſolatione refocillatus abſceſſit. † VVlfoldus abbas monaſterij ſancti Benedicti prę-ſul efficitur Carnotenſis. Legatio veniens ab Iohanne Papa intimat prędfatum Hugonem quondam Epiſcopum tam ab ipſo Papa quam ab omni Romana Synodo excommunicatum: ſed ab alia Synodo apud Papiam celebrata. Cuius legationis redditi certiores per Brunonem Archiepiſcopum, elegimus ad Epiſcopum Remenſem Odalricum illuſtrem clericum Hugonis cuiuſdam Comitis filium, fauente Lothario rege cum regina matre præfatoque Brunone: quique Remis ordinatur ab Epiſcopis Widone Sueſſionico, Roricone Laudunenſi, Gibuino Catalaunẽſi, Hadulfo Nouiomẽſi, Wid-

D. infidelitate

D. quidam

D. infenſum

VVlfaldus D.

Digitized by Google

ne recepta, intromiſſiſque cuſtodibus ſuis, Laudunum reuerſus eſt.

Anno poſt nongenteſimum LXI. Wido præſul Antiſiodorenſis obiit. Otho filius Hugonis quondam principis ad regem Lotharium in ipſis feſti Paſchalis diebus Laudunum venit: ſed & nonnulli tam Franciæ quam Burgundiæ proceres. Placitum regale diuerſorumque conuentus principum Sueſſionis habetur, ad quod impediendum ſi fieri poſſet, Richardus filius Willelmi Nordmanni accedens, à fidelibus regis quibuſdam perſuaſus & interemptis ſuorum nõnullis in fugam verſus eſt. Hugo filius Rotgarij quondã Comitis defungitur & apud ſanctum Remigium ſepelitur. Artaldus Remenſis Archiepiſcopus deceſſit pridie Kal. Octobris. Lotharius Rex cũ matre Gerberga regina & quibuſdã Franciæ proceribus Burgundiã petiit: quò quidam ex Aquitania præſules ac primates ad eum venerunt.

Anno nongenteſimo ſexageſimo ſecundo, Gerberga regina fratris Brunonis colloquium petiit, eique hic frater eius, ne Hugoni Remenſe redderetur Epiſcopium prout * frater eius petebat, ſuggeſſit. Otho Rex Romam pacifice adiit, & amabiliter exceptus atque honore illic imperiali ſublimatus eſt. Quod Berengarius Italiæ rex indigne ferens, regiones quas regere debebat, incendere atque vaſtare cœpit. Rex Lotharius locutus cũ Hugone conſobrino ſuo, petitus eſt ab eo vt præfato Hugoni Remenſem reſtituat Epiſcopatum, indéq; inducias paciſcuntur vſque ad medium menſis Aprilis. Synodus tredecim Epiſcoporum in pago Meldenſi ſuper Maternam fluuium ex Remenſi videlicet ac Senonenſi

D. fratres ipſius petebant.

nenſi dioceſi celebratur, præſidente Senonenſi prę-ſule, ſatagentibus quibuſdam Epiſcopis vt Hugoni ſæpedicto redderetur Remenſe Epiſcopium, renitentibus autem præcipue Roricone Laudunenſi & Gibuino Catalaunenſi præſulibus, & aſſerentibus quod à tot Epiſcopis excommunicatus à minore numero abſolui non poterat. Ita relinquitur vſque ad interrogationem Papæ Romani. Rex Lotharius cum Arnulfo principe locutus pacem fecit inter ipſum & nepotem ipſius omonimum eius, quem infenſum hic comes habebat ob necem fratris eiuſdem, quem de † infirmitate deprehenſum idem comes interimi fecerat. Tunc ipſe princeps omnem terram ſuam in manu regis dedit, ita tamen vt ipſe in vita ſua inde honoratus exiſteret. Terbaldus † quidem cum Nordmannis confligens victus eſt ab eis, & fuga dilapſus euaſit: Qui ſeniorem ſuum Hugonem proinde † offenſum habens ad regem venit: à quo, ſed & à Gerberga regina, benigne ſuſceptus & miti conſolatione refocillatus abſceſſit. † VVlfoldus abbas monaſterij ſancti Benedicti prę-ſul efficitur Carnotenſis. Legatio veniens ab Iohanne Papa intimat pręfatum Hugonem quondam Epiſcopum tam ab ipſo Papa quam ab omni Romana Synodo excommunicatum: ſed ab alià Synodo apud Papiam celebrata. Cuius legationis reddi-ti certiores per Brunonem Archiepiſcopum, elegimus ad Epiſcopum Remenſem Odalricum illuſtrem clericum Hugonis cuiuſdam Comitis filium, fauente Lothario rege cum regina matre præfatoque Brunone: quique Remis ordinatur ab Epiſcopis Widone Sueſſionico, Roricone Laudunenſi, Gibuino Catalaunẽſi, Hadulfo Nouiomẽſi, Wid-

D. infidelitate
D. quidam
D. infenſum
VVlfaldus D.

Digitized by Google

fredo Virdunenſi. Die natiuitatis Dominæ noſtræ Dei genitricis dæmoniacus quidam ſeruus Gerbergæ reginæ nudus accurrens per mediam Eccleſiam vſque ad altare ibidem proſtratus iacuit vt mortuus, tandem à nequam ſpiritu ſurgens purgatus eſt. Ipſa die quidam cæcus nomine Heribertus, ibidem eſt inluminatus.

D. Odolricus Anno nongenteſimo ſexageſimo tertio † Odalricus Remenſis Archiepiſcopus proceres Franciæ qui poſſeſſiones quaſdam Remenſis occupauerant Eccleſiæ, vocari fecit. Ego vero fractus ætate & attritus infimitate miniſterio me abdicaui prælaturæ, coram eodem præſule: quique me hoc abſoluens iugo impoſuit illud per electionem fratrum *Dn. Flodoardo* meorum nepoti meo † Frodoardo ſeptuageſimo ætatis meę anno. Catalaunenſem vrbem, prĕſule Gibuino egreſſo, Heribertus & Robertus fratres obſident, explicitiſque tandem nundinis, igne ſuccendunt. Milites turre loci quadam conſcenſa liberantur. . OA.

Anno nongenteſimo ſexageſimo quarto Hiems magna & aſpera valde fuit vſque Kalendas Februarij menſis. Domnus præſul Odelricus Tetbaldum quendam procerem excommunicat propter caſtrum Codiciacum & quædam prædia ſancti Remigij, quæ improbe obtinuerat & pertinaciter retinebat. Heribertus Comes villam Sparnacum ei reddidit, & amicitiam præfati præſulis impetrauit. Cæteras quoque villas Remenſis Eccleſiæ quas occupauerat, eidem Pontifici repetenti non ambigit reddere. OB.

Anno nongenteſimo ſexageſimo quinto. Otho filius Hugonis qui Burgundiæ præerat, obiit: &

rectores

Digitized by Google

rectores eiuſdem terræ ad Hugonem & Odonem clericum fratres ipſius ſeſe conuertunt. Arnulfo quoq; principe decedente, terram illius rex Lotharius ingreditur, & proceres ipſius prouinciæ, mediante Roricone præſule Laudunenſi, eidem ſubiiciuntur regi. Quo Laudunum repetente, mater ipſius Gerberga regina cum filio Karolo puero ibidem remanſit. Odelricus Archiepiſcopus Sparnacum ab Heriberto recepit & Codiciacũ à Tetbaldo, quemque à vinculo excommunicationis abſoluit, & filio ipſius qui eidem ſe commiſerat, ipſum conceſſit caſtrum. Otho Imperator ab vrbe Roma regrediens Coloniam venit: ibique Gerbergam reginam ſororem ſuam cum filiis Lothario rege Karoloque puero ad ſe venientem excepit, & cum eis aliiſque magnis proceribus placitum magnum habuit. Qui Romæ Octauiano Papa à quo fuerat ſuſceptus & ad imperij regenda gubernacula benedictus, ab vrbe digreſſo, & ſæpe illum reuocante Imperatore, à quo quia de inreligioſitate ſua corripiebatur, reuerti nolente, congregata ſynodo, Iohannem illuſtrem quendam eiuſdem Eccleſiæ clericum per electionem Romanorum, Papam ordinari fecit. Sed eo Papiam ingrediente, Octauianus à Romanis recipitur: nec multo poſt vita deceſſit. Iohanne vero cum Imperatore demorante Papiæ, Romani quẽdam Benedictum ipſius Eccleſię ſcriniarium eligunt atque pontificem ſibi ordinari faciunt, qui in Iohannis electione conſenſerat & eidem ſubditus extiterat. Imperator Otho Romã reuerſus conuocata magna ſynodo Iohãne in ſede ſua reſtituto, Benedictũ † Epiſcopũ totius ſynodi iudicio depoſitum ſecum abduxit & in Saxoniam direxit. D. Epiſcoporũ

Digitized by Google

fredo Virdunenſi. Die natiuitatis Dominæ noſtræ Dei genitricis dæmoniacus quidam ſeruus Gerbergæ reginæ nudus accurrens per mediam Eccleſiam vſque ad altare ibidem proſtratus iacuit vt mortuus, tandem à nequam ſpiritu ſurgens purgatus eſt. Ipſa die quidam cæcus nomine Heribertus, ibidem eſt inluminatus.

D. Odolricus Anno nongenteſimo ſexageſimo tertio † Odalricus Remenſis Archiepiſcopus proceres Franciæ qui poſſeſſiones quaſdam Remenſis occupauerant Eccleſiæ, vocari fecit. Ego vero fractus ætate & attritus infimitate miniſterio me abdicaui prælaturæ, coram eodem præſule: quique me hoc abſoluens iugo impoſuit illud per electionem fratrum *Diu. Flodoardo* meorum nepoti meo † Frodoardo ſeptuageſimo ætatis meę anno. Catalaunenſem vrbem, pręſule Gibuino egreſſo, Heribertus & Robertus fratres obſident, explicitiſque tandem nundinis, igne ſuccendunt. Milites turre loci quadam conſcenſa liberantur. . OA.

Anno nongenteſimo ſexageſimo quarto Hiems magna & aſpera valde fuit vſque Kalendas Februarij menſis. Domnus præſul Odelricus Tetbaldum quendam procerem excommunicat propter caſtrum Codiciacum & quædam prædia ſancti Remigij, quæ improbe obtinuerat & pertinaciter retinebat. Heribertus Comes villam Sparnacum ei reddidit, & amicitiam præfati præſulis impetrauit. Cæteras quoque villas Remenſis Eccleſiæ quas occupauerat, eidem Pontifici repetenti non ambigit reddere. OB.

Anno nongenteſimo ſexageſimo quinto. Otho filius Hugonis qui Burgundiæ præerat, obiit: & rectores

Digitized by Google

rectores eiuſdem terræ ad Hugonem & Odonem clericum fratres ipſius ſeſe conuertunt. Arnulfo quoq; principe decedente, terram illius rex Lotharius ingreditur, & proceres ipſius prouinciæ, mediante Roricone præſule Laudunenſi, eidem ſubiiciuntur regi. Quo Laudunum repetente, mater ipſius Gerberga regina cum filio Karolo puero ibidem remanſit. Odelricus Archiepiſcopus Sparnacum ab Heriberto recepit & Codiciacũ à Tetbaldo, quemque à vinculo excommunicationis abſoluit, & filio ipſius qui eidem ſe commiſerat, ipſum conceſſit caſtrum. Otho Imperator ab vrbe Roma regrediens Coloniam venit: ibique Gerbergam reginam ſororem ſuam cum filiis Lothario rege Karoloque puero ad ſe venientem excepit, & cum eis aliiſque magnis proceribus placitum magnum habuit. Qui Romæ Octauiano Papa à quo fuerat ſuſceptus & ad imperij regenda gubernacula benedictus, ab vrbe digreſſo, & ſæpe illum reuocante Imperatore, à quo quia de inreligioſitate ſua corripiebatur, reuerti nolente, congregata ſynodo, Iohannem illuſtrem quendam eiuſdem Eccleſiæ clericum per electionem Romanorum, Papam ordinari fecit. Sed eo Papiam ingrediente, Octauianus à Romanis recipitur: nec multo poſt vita deceſſit. Iohanne vero cum Imperatore demorante Papiæ, Romani quẽdam Benedictum ipſius Eccleſię ſcriniarium eligunt atque pontificem ſibi ordinari faciunt, qui in Iohannis electione conſenſerat & eidem ſubditus extiterat. Imperator Otho Romã reuerſus conuocata magna ſynodo Iohãne in ſede ſua reſtituto, Benedictũ † Epiſcopũ totius ſynodi iudicio depoſitum ſecum abduxit & in Saxoniam direxit. † D. Epiſcoporũ

Digitized by Google

Anno nongenteſimo ſexageſimo ſexto Lotharius rex vxoré accepit Emmam filiã*regis quondam Italici. Odelricus Archiepiſcopus Ragenoldum comitem excommunicat pro villis Eccleſiæ Remẽſis quas pertinaciter detinebat, & ipſe Comes loca quædam eiuſdem Epiſcopij cum ſuis peruadens rapinis, incendiiſque deuaſtat.

In Diuion. ex. hoc loco additum eſt. Eodem tempore directæ ſunt literæ à quodam comite Duci Aquitanorum hęc cõtinentes. Duci Aquitanorum G. Raynaldus comes Portinẽſis quicquid quilibet bonꝰ æſtimat primũ. De collocutione noſtra & de profectione de qua me monuiſti, contradico omnino. Nam ætas & alia impedimenta officiunt itineri noſtro. Sed de genealogia ſeu de parentela quam me præſentę narrare volebas, quod inde noui, litteris tibi mea cura mandat. Mathildis & Alberada filię fuerunt Gerbergæ. De Mathilde proceſſit Rodulfus Rex, & Mathildis ſoror eius. De Alberada Ermentrudis. De Mathilda filia Mathildis, Berta. De Ermentrude Agnes. De Berta Geraldus Geneuenſis. De Agnete Wido.

Et hic deficit illud exemplar. Quæ ſequuntur, ſunt ex alio vetuſtiore.

HVC VSQVE CRONICON FRODOARDI PRESBYTERI.

IPSO anno vir vitæ venerabilis & Remenſis Eccleſiæ presbyter nomine Frodoardus, honore ſanctitatis venerandus, caſtitatis ſplendore angelicus, fulgore ſapientiæ cælitus ceterarumque virtutum inſignibus habundanter oppletus, præcedentis libelli

belli aliorumq; liberorum dictator egregius, quinta Kalendas Apriles terrenæ peregrinationis relinquens exilia, ciuica, vt credimus, adeptus eſt iura. Mira & inaudita inundatio pluuiæ & fragor tonitrui ac coruſcatio fulgoris decima Kalendas Auguſti accidit.

DCCCCLXVII.

DCCCCLXVIII.

DCCCCLXVIIII.

DCCCCLXX.

DCCCCLXXI.

DCCCCLXXII.

DCCCCLXXIII.

DCCCCLXXIIII.

DCCCCLXXV.

Anno nongenteſimo * ſexageſimo ſexto deſtruxit Adelbero nomine non merito Archiepiſcopus arcuatum opus, quod erat ſecus valuas Eccleſiæ ſanctæ Mariæ Remenſis, ſupra quod altare ſancti Saluatoris habebatur & fontes miro opere erant poſiti. Et in ipſo tempore quadrageſimo, maioris ebdomadæ feria quarta, tertia decima Kalendas Maij, indictione quarta, circa mediam diem, bellum agitur inter Karolum regis filium fratrem & Godefridum atque Arnulfum Lotharienſes comites. In quo bello ceciderunt ex parte Karoli de proceribus Emmo de Longia, qui erat miles Hugonis ducis, Ahetdo fideles Karoli & alij: Ex parte vero Godefridi multo plures, & ipſe Godefridus lancea perfoſſus ad terram cecidit: Tandem á ſuis poſt Solis occaſum vtcumque ſublatus deportatuſque eſt, qui poſtea per ſpatia temporũ vixit, ſed numquã priſtinę ſanitati pleniſſime reſtitutus fuit. Arnulfus quip- LXXVI.

Digitized by Google

pe, vt ferunt nonnulli, fugam tandiu remeans tenuit quouſque in propria veniens, quieſcere quiuit. Ipſo in anno tertia decima Kalendas Ianuarij præſul Rorico ſanctæ Laudunenſis Eccleſiæ, qui erat langore paraliſis correptus, poſt multas ac debitas Deo pro ipſa infirmitate redditas gratias, vita deceſſit, videlicet vigilia ſancti Thomæ Apoſtoli poſt laudes Dei matutinales. Ipſo anno circa menſem Auguſtũ, ſeptem denariis emebatur vini modius.

Anno nongenteſimo ſexageſimo ſeptimo Adelbero iuuenis qui erat ex Lotharij natus regno Roriconi Epiſcopo ſucceſſit tali modo. ſeptima decima Kalendas Februarij in natale ſancti Marcelli Papæ, donum Epiſcopij Laudunenſis Eccleſiæ in ipſa accepit Eccleſia Lotharij regis largitione: deinde nona Kalendas Aprilis vigilia videlicet annunciationis dominicæ, presbyter ordinatus in præſcripta ſanctæ Mariæ Eccleſia ab Archiepiſcopo Adelberone. Remis denique poſtea Kal. Aprilis Epiſcopus eſt ordinatus in ſancto palmarum die. Exin Laudunum rediens ſacrum Chriſma ſacrauit Eccleſiaſtico more. Die vero paſchæ primum in propria reſedit ſede. Hadulfus Nouiomenſis Epiſcopus qui erat tempore prolixo paraliſi peſſime percuſſus, natiuitate ſancti Iohannis baptiſtæ, quæ tum temporis dominica accidit die, ſpiritũ exalauit. Ipſo anno tempore vindemiæ magna fuit copia vini in tantũ, vt nõ amplius pro vini vno modio vẽditores niſi aut quinque, aut quatuor ſeueros denarios ab emptoribus accipiebant.

f. Vurduni Anno nongenteſimo ſeptuageſimo octauo * vir domni Malcallinus natione Hibernicus in vigilia ſancti Vincentij læuitæ & martyris vitam tranſitoriam

riam quam habebat exoſam deſeruit, & cum domino, cuius indeſinenter * dum adhuc viueret ſeruiuerat, viuere fœliciter inchoauit. Qui præfatus abbas in corpore humatus quieſcit in Eccleſia beati Michaëlis Archangeli, cuius abbatiam dum corporaliter in hoc ſeculo maneret, pio moderamine rexit.

EXPLICIT.

Diuionenſis codex, quo in Frodoardi editione non parũ adiuti ſumus, ſtatim initio ſuperioris Chronici, alieno ſane loco habuit ſomnia ſiue viſiones Flotildæ, cuius ſub anno DCCCCXL. *mentio eſt, quæ etſi ad rerum hiſtoriam parum pertinere videri poſſint, & verò in vetuſtiore exemplari non extent, omiſſa tamen noluimus, ſed hic adijci curauimus.*

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXL. Oſtenſæ ſunt viſiones, quæ hic ſunt deſcriptæ, cuidam virgini puellæ nomine Flothildæ in Lauenna Remenſis territorij villa, quas vidit prænominato anno, in menſe Martio, in quadrageſimali ieiunio.

Primum quidem raptam ſe vidit eſſe in ſpiritu, & aſſiſtere in quodam miræ pulcritudinis loco, vbi redemptorem noſtrum ſe vidiſſe narrabat ſedẽtem & quaſi innixum, vel accubantem ſupra beati Petri Apoſtoli pectus. cui aſſidebat etiam beatiſſima Dei genitrix virgo Maria, quæ beatum Petrum rogauit, vt hanc puellam ſibi donaret. Eſt enim ſubiecta monaſterio ſancti Petri nomine Auennaco. Viditque abeuntes inde dominum noſtrum & ſanctum Pe-

trum: beatam vero Mariam quaſi triſtem inibi remanſiſſe. Tum vidit ſe hæc puella altius ſubleuari, & luminaria circa ſe, quaſi candelas adhibitas. Deinde vidit columbam candidiſſimam volantem, de cuius ala dextera decidere ſibi videbatur pēna, poſtea ſtellas ſibi appropinquantes ſeq; vltra lunam ferri conſpexit, miramque gloriæ pulcritudinem intueri. Item poſt dierum quindecim ſpatium ad eundem ſe locum raptam vidit, vbi erat multitudo ſenum triſtantium, inter quos videbatur quidā pulcherrimus ſenex canicie niuea decorus, alba indutus, qui contra prædictos cæteros ſenes videbatur iraſci, quiq; hanc puellam viſus eſt ducere in quandam planiciem, vbi erat arbor valde pulcra, huncque locum ſancti Mauricij dixit eſſe, & hanc puellam ibidem præcepit orare, ibique iuſſit eam ſanctum Laurentium & ſanctum Hilarium deprecari. Hæc vbi cœpit illa referre, poſtea audiuit dæmones in nocte quaſi extra domum patris ſui vbi illa degebat, ſonitum magnum confuſo furore facientes. Tunc apparuit ei quidam clericus reueſtitus, ſacras oblationes niuei candoris ferens in manu. Sequenti nocte vidit ſe in medio armatorum equitum poſitam, qui eam comprehendere nitebantur, ſed contingere nequaquam valebant. Vnde & inter ſe valde fremebant. Deinde alia nocte vidit ſe ab his comprehendi, & in quendam puteum iactari, ſeq; exinde raptim, vbi ad medium eius deuenit, erui, ac ſuper eos deferri. Quam idem inimici iterum captare volebant: ſed aduenientes duo præclari clerici eam exinde auferebant, & in quendam pulcherrimum locum, inimicis inſequentibus deportabant; eamque non eripere de manibus perſequentium poterant cum eam in quodam

lectulo

lectulo ſtratis cooperuiſſent. Hoſtes enim eam accipientes in quandam vallem profundiſſimam detulerunt, vbi eam deicere volebant, ſed non poterant: reportarunt autem eam ad quandam aquam maximam, vbi eandem niſi ſunt proiecisse. quæ vidit aquam ipſam mox diuidi, & inimicis diſparentibus, ſe licenter egredi. In ipſo vero egreſſu, videbatur canis candidus eidẽ adgaudere, quem tamen illa timẽs pertranſiit, & ad quẽdam locum in medium decentium clericorum deuenit, qui eam gratanter excipiebant & potum ei in vaſe pulcherrimo, quaſi aquã chariſſimã, offerebãt. Item alia nocte vidit quatuor dæmones vbi erat, ingredientes, quos valde timuit, & cum ſe ſignare vellet, vnus eorum quaſi minitans prohibebat, dicẽs, quod hoc anno adhuc eorum regnum foret. Vidit etiã Sanctum Remigium & ſanctum Lantbertum cũ multitudine abbatorum clericorum libros tenentium, & pedibus nudis aſſiſtentium: inter quos vidit Artoldum Epiſcopum. Beatum vero Remigium audiuit dicẽtem cum mœrore, quod Francica terra decorem & poteſtatem ſuã perdidiſſet, niſi generaliter populi dominum deprecarentur ieiunantes certis feriis & Dei miſericordiam implorantes. Artoldum vero præſulem increpauit, quod Deo ſeruire debuiſſet, qui in tam magnum periculum introiſſet. Ad quam increpationem ipſe præſul foras egreſſus eſt, & ab igne abſumi viſus eſt. Deinde beatum Remigium conquerentem cum ceteris audiuit, quid Franci de ſuo rege facere vellent, qui per ipſorum petitionem mare tranſierat, & cui fidelitatem iuramento præmiſerant: & quia mentiti Deo & ipſi regi fuiſſent, & quia Rex ſuper illum niſi Deus, regnaturus non eſſet dum ipſe aduiueret.

Vidit quoque Artoldum Epiſcopum à quatuor clericis ex præfato incendio eripi: colloquebatur etiam inter ſe præfata multitudo clericorum, quod ſacerdotes Dei non faciebant miniſterium ſuum. Et ſanctum Lantbertum, in cuius honore Eccleſia ipſius villæ dedicata eſt, audiuit à ſe requirentem, vbi eſſent reliquiæ ipſius loci. Vnum autem ex ipſis ſanctis clericis de iuramentis, quæ tam innumerabiliter fiunt, querentem audiuit, & ſanctum Martinum de ſignis quare non fiebant, ſcilicet, quia Deo non placebat, loquentem. Et quomodo ſtarent maiora altaria, ſi minora deciderent. Præcepitque illi ſanctus Lantbertus vt ea quæ viderat, enarraret. Poſtea cum veniſſent ad ciuitatem homines illarum villarum inter quos habitabat, Deum precaturi cum crucibus, vidit veniens cum eis, vbi appropiauerunt ad murum ciuitatis, ipſum murum dæmonibus opertum: Beatum vero Remigium & ſanctum Martinum deforis eiſdem crucibus obuiantes: Ad quos dæmones loquebantur, dicentes, quod eorum hæc vrbs eſſet, eo quod opera ipſorum inibi fierent. Audiuitque beatum Remigium ad ipſos dicentē, quod ea die opera Dei ad hāc vrbem accederent: qui quaſi lacrymans & triſtis, cum ſancto Martino vrbem ingreſſus eſt, & poſtea ipſos non vidit, donec in Eccleſiam introiit, ibique iterum eos vidit quaſi flexo genu orātes. Poſt hæc alia vice vidit Sanctum Petrum & ſanctum Martinum præcipientes ſibi, vt veniret ad Hugonem filium Heriberti Comitis, cui tunc redditus erat Epiſcopatus Remenſis, & diceret ei vt prohiberet iuramenta quæ tot fiebant, & maxime, Dei amorem iurare. Preſbyteros etiam cum feminis habitare; & quia digni non eſſent ſanctorum reliquias

liquias contrectare, qui ipſas quoque litteras ignorarent quas legebant. Quæ veniens retulit eidem Hugoni quod ſibi fuerat imperatum. Deinde in ipſa nocte Epiphanię vidit ſe eſſe apud ſanctum Remigium, viditque ibi multos collectos clericos & calicem ſibi dari quaſi ad offerendũ ſacerdoti. quem cum obtuliſſet vni eorum, aſpexit duos ex ipſis clericis egredientes, & eam vſque ad ciuitatem deducentes, atque in Eccleſiam Sanctę Mariæ perducentes: vbi conſpexit ineſſe multitudinem dæmonum. Et dum ad chorum vſque perueniſſet, vidit ſe à clericis recipi, & mox omnes eos receſſiſſe præter illos qui eam deduxerant, quos vidit altare ſanctæ trinitatis diſco operuiſſe atque lauiſſe, & aqua benedicta irrigaſſe: Indeque altare ſanctæ Mariæ circumiſſe, vnique ipſorum claues cecidiſſe, quas eam recipere præcipiebat, eaſque ſe vidit recepiſſe. Sed & libros eoſdem clericos contrectare videbat, de quibus dicebat vnus eorum, quare facti fuiſſent ipſi libri, cum deberent eſſe in loco, vbi ſemper viderentur quæ inibi habebantur ſcripta. Tunc vidit ipſos clericos multitudinem dæmonum de eadem Eccleſia eieciſſe, & extra ciuitates * contra monaſteria puellarum expuliſſe, ibique quaſi equum candidum eoſdem dæmones in foſſatis muri conculcaſſe. In purificatione quoque ſanctæ Mariæ vidit noctu ſe eſſe in Eccleſia ipſius viuæ, & vidit ibi beatam Mariam & multitudinem ſanctorum, qui altare ipſius Eccleſiæ deſtruere videbantur, atque irrigare aqua benedicta locum ipſius altaris, & tria altaria pro eo reſtituebant. Tum quidam eorum pulcherrimus omnium ſe ſuper altare, quod medium reſtitutum fuerat, proſternebat. Videbatur etiam loqui cum præſule

Digitized by Google

noſtro Hugone, præcipiens ei vt ipſum locum exornaret: viditque ibi multitudinem librorum, & quaſi ſuper ipſos libros eundem præſulem noſtrum accubitantem. Poſtea quadam dominica nocte vidit ad ſe in domum patris ſui ingredientem ſanctum Petrum & ſanctum Martinum cum multis aliis: videbatque ibi duo haberi altaria, vnum ante altare poſitum, & ſe offerentem oblationem ſuam. Alia vice vidit quaſi cruces illuc deferri, & aquam clariſſimam perinde currere, & duas aues cãdidiſſimas in eadem aqua ſe accipere ſecumque deferre. Item vidit ſe eſſe in quodam amœno loco velumque nigrum ſe ſuper caput habere. de quo cum requiſiſſet, audiuit quod fieri nonna deberet. In nocte vero paraſceues ante paſcha, vidit ſe eſſe ante quẽdam locum horribilem, & igne repletum, ante quem crux erat poſita ex vna parte cãdida, ex altera, qua ipſum locum proſpectabat, ignea, in quem locum intromitti videbat multos à dæmonibus, plures tamen & maiores foras remanſiſſe: audiebatque vocem dicentem, quod hi eſſent Archidiaconi, & præpoſiti, Iudiceſque & Maiores, atque Decani, quos ibi videbat reſidentes. Item quinta feria paſchalis feſti videbat duo vaſa legumine plena, vnum piſi, alterum lentis; ex quibus eleemoſyna diſtribuebatur, & vas lentis exhauriebatur, vas vero piſi non deficiebat. Item ea nocte, qua crux ablata fuit ab Eccleſia ſanctæ Mariæ Remis, videbat ſe eſſe ad portam ciuitatis Treuirenſem dictam, & ipſam crucem ferri à nigerrimis hominibus, linteo tamen candido coopertam: audiebatque vocem rogitantem, quid dum adoraturi iſti boni homines eſſent? & perſonas de eadem cruce contendentes audiuit, ipſamque crucem ab his, qui eam detulerant, aufere-

auferebant. Poſtea vidit alia nocte iterum eandem ſe tenuiſſe, & ſubito diſparuiſſe. Cuius crucis aurum poſtea ex parte repertum Remiſque relatum eſt, & quidam huius auctores ſacrilegii capti, atq; ſuſpendio interempti ſunt. Præfata verò puella, poſtquam viſiones prænotatas viderat, non longum ſuperuixit tempus, ſed quaſi poſt circulum duorum annorum, in ipſa nocte vigiliarum natalis Domini obiit, ipſaq; die in Eccleſia ſancti Lantberti ſepulta eſt.

CONTINVATIO EX ALIO CHRONICO, QVOD WILLELMI NANGII MONACHI S. DIONYSII VIDETVR, ET AD ANNVM VSQVE M. CCCI. PRODVCITVR.

ANNO DCCCCLXXVII. Goffridus & Arnulfus comites expulſi de comitatu Mõtenſi à Karolo Fratre regis & Hugone Capet duce Francorum, qui congregato ingenti exercitu filios Ragenarij longi-colli nepotes ſuos, qui eorum filias vxores duxerant, conſenſu Lotharij regis, in hæreditatẽ paternam reſtituerat, Imperatorem adierunt de expulſione ſua querimoniam facientes: intimantes etiam quod rex Francorum Lotharius, quod impedimentum poſt obitum Guarnerij auctoritate Imperatoris factũ exiſtimaret iniuriam ſibi in perſonis cõſanguineorum illatam, in terra ipſius Imperatoris perſonaliter intendebat

Digitized by Google

in proximo vindicare. Sed Imperator paruipendens relata, & cupiens inter ipſum & regem Franciæ conſobrinum ſuum amorem continuari, ducatum Lotharingiæ dedit Karolo fratri Lotharij, regémque rogauit, vt ab inſolentiis iſtis excogitatis deſiſteret, & fratris ſui motibus obſiſteret quantum poſſet. Quod & facere ſtuduit: ſed nequiuit regis animum immutare.

DCCCCLXXVII. Lotharius Rex Francorum promiſſi non immemor, congregato exercitu valde copioſo, Lotharingiam intrat, & eam ſub ditione ſua redigit: In ciuitatéque Metenſi Baronum recepit homagia. Tranſiés inde ad palatium Aquiſgranis, vbi Imperator Otho reſidebat, omnia circumcirca diripuit, Othone, quod imparatus erat ad pugnam, cum ſua vxore fugiente: ibique dapibus Imperatoris & ferculis iam pro prandio paratis refocillato exercitu, Rex inde diſtraxit quicquid prædabile potuit reperiri, totámque adiacétem prouinciam rapinis & incendiis vaſtauit abſque reſiſtentia, & inde ſine obice rediit in Franciam. Otho autem Imperator tantam iniuriam ægreferens, & properans ad vindictam, poſt receſſum Lotharij cum copioſo exercitu, per Lotharingiam, Franciam ingreſſus & Remenſem, Laudunenſem, Sueſſionenſemque prouincias omnia deuaſtando pertranſiens vſque Pariſius venit, & ſuburbium ciuitatis incendit. In Francia quoque manens à Kalendis Octobris vſque ad Kal. Decemb. fines eius diuerſa clade vaſtauit, Eccleſiis tantum, Dei amore, immunitate conceſſa. Imperator quendam nepotem habebat, qui ſe extollendo iactauerat, quod lanceam ſuam infigeret in portam Pariſien. vrbis. Sed ſuburbio accenſo cum

Digitized by Google

cum ad ipſa acceſſiſſet, de ciuitate erumpentes eundem cum multis aliis occiderunt. Iam Rex Lotharius Hugone Capucij comite Pariſienſi & Heinrico duce Burgundionum fratre ſuo euocatis, ingentem congregauerat exercitum, cum quo ſubito irruens ſuper hoſtes eos fugere compulit, quos etiam perſequutus eſt vſque ad Sueſſionen. vrbem. Illi autem ingreſſi fluminis alueum quod dicitur Axona, neſcientes vadum, maximum detrimentum perpeſſi ſunt. Nam plures multo conſumpſit aqua quam gladius: & tot ibi perierunt, vt etiam aqua redundaret cadaueribus. Aqua enim repleuerat ripas ſuas. Lotharius autem conſtanter perſequens eos tribus diebus & tribus noctibus & vſque ad* flumen quod fluit intra Ardennam, interfecta ex hoſtibus maxima multitudine, cum triumpho reuerſus eſt in Franciam. Otho autem Imperator cum his qui euaſerant confuſe repatrians, non appoſuit vltra redire in Franciam.

Anno DCCCCLXXX. Lotharius Rex Francorum contra voluntatem principum regni ſui Remis pacificatus eſt cum Othone Imperatore, deditque Othoni in beneficium Lotharingiæ ducatum. quod magis corda prædictorum principum contriſtauit & maxime Hugonem Capucij Pariſienſ. Comitem & Heinricum fratrem eius ducem Burgundiæ. Otho Imperator Italiam repetit euocatus à Papa vt Eccleſiæ ſuccurreret: Vbi Apuliam & Calabriam Italiæ prouincias ad ius imperij Græcorum appendentes ad Imperium Rom. conatus transferre, maxime propter affinitatem quam occaſione vxoris ſuæ Theofaniæ cum Græcorum Imperatore habebat, à Græcis auxilio Sarracenorum victus, tædio

Digitized by Google

in proximo vindicare. Sed Imperator paruipendens relata, & cupiens inter ipſum & regem Franciæ conſobrinum ſuum amorem continuari, ducatum Lotharingiæ dedit Karolo fratri Lotharij, regémque rogauit, vt ab inſolentiis iſtis excogitatis deſiſteret, & fratris ſui motibus obſiſteret quantum poſſet. Quod & facere ſtuduit: ſed nequiuit regis animum immutare.

DCCCCLXXVII. Lotharius Rex Francorum promiſſi non immemor, congregato exercitu valde copioſo, Lotharingiam intrat, & eam ſub ditione ſua redigit: In ciuitatéque Metenſi Baronum recepit homagia. Tranſiẽs inde ad palatium Aquiſgranis, vbi Imperator Otho reſidebat, omnia circumcirca diripuit, Othone, quod imparatus erat ad pugnam, cum ſua vxore fugiente: ibique dapibus Imperatoris & ferculis iam pro prandio paratis refocillato exercitu, Rex inde diſtraxit quicquid prædabile potuit reperiri, totámque adiacẽtem prouinciam rapinis & incendiis vaſtauit abſque reſiſtentia, & inde ſine obice rediit in Franciam. Otho autem Imperator tantam iniuriam ægreferens, & properans ad vindictam, poſt receſſum Lotharij cum copioſo exercitu, per Lotharingiam, Franciam ingreſſus & Remenſem, Laudunenſem, Sueſſionenſemque prouincias omnia deuaſtando pertranſiens vſque Pariſius venit, & ſuburbium ciuitatis incendit. In Francia quoque manens à Kalendis Octobris vſque ad Kal. Decemb. fines eius diuerſa clade vaſtauit, Eccleſiis tantum, Dei amore, immunitate conceſſa. Imperator quendam nepotem habebat, qui ſe extollendo iactauerat, quod lanceam ſuam infigeret in portam Pariſien. vrbis. Sed ſuburbio accenſo

cum

cum ad ipſa acceſſiſſet, de ciuitate erumpentes eundem cum multis aliis occiderunt. Iam Rex Lotharius Hugone Capucij comite Pariſienſi & Heinrico duce Burgundionum fratre ſuo euocatis, ingentem congregauerat exercitum, cum quo ſubito irruens ſuper hoſtes eos fugere compulit, quos etiam perſequutus eſt vſque ad Sueſſionen. vrbem. Illi autem ingreſſi fluminis alueum quod dicitur Axona, neſcientes vadum, maximum detrimentum perpeſſi ſunt. Nam plures multo conſumpſit aqua quam gladius: & tot ibi perierunt, vt etiam aqua redundaret cadaueribus. Aqua enim repleuerat ripas ſuas. Lotharius autem conſtanter perſequens eos tribus diebus & tribus noctibus & vſque ad* flumen quod fluit intra Ardennam, interfecta ex hoſtibus maxima multitudine, cum triumpho reuerſus eſt in Franciam. Otho autem Imperator cum his qui euaſerant confuſe repatrians, non appoſuit vltra redire in Franciam.

Anno DCCCCLXXX. Lotharius Rex Francorum contra voluntatem principum regni ſui Remis pacificatus eſt cum Othone Imperatore, deditque Othoni in beneficium Lotharingiæ ducatum. quod magis corda prædictorum principum contriſtauit & maxime Hugonem Capucij Pariſienſ. Comitem & Heinricum fratrem eius ducem Burgundiæ. Otho Imperator Italiam repetit euocatus à Papa vt Eccleſiæ ſuccurreret: Vbi Apuliam & Calabriam Italiæ prouincias ad ius imperij Græcorum appendentes ad Imperium Rom. conatus transferre, maxime propter affinitatem quam occaſione vxoris ſuæ Theofaniæ cum Græcorum Imperatore habebat, à Græcis auxilio Sarracenorum victus, tædio

Digitized by Google

& angore Romæ moritur, & ante B. Petri Eccleſiam in tumba marmorea honorifice ſepelitur Anno DCCCCLXXXIII.

Anno DCCCCLXXXIIII. Quoniam Lotharingi Franciam collimitantes rapinas exercebant, Lotharius Rex inuadere Lotharingiam decreuit, & rurſum recuperare. Exercitu igitur congregato regionem ſubintrauit: Virdunum quoque ad deditionem coëgit, & Godefridum ipſius vrbis comitem captiuum ſecum adduxit.

Anno DCCCCLXXXV. Lotharius Rex videns Othonem Imperatorem Othonis filium, quem Barones Theutonici de manu Heinrici ducis Bauariæ filij Heinrici fratris Othonis primi Imp. extorquentes in regno paterno ſublimauerant, virtute ſuorum militum proficere, mandatis & apicibus eius obtemperans, Virdunum vrbem reddidit & Godefridum comitem de carceribus liberauit, tractatumque concordiæ cum patre ſuo iam pactum cum eo ſtabiliuit.

Anno DCCCCLXXXVI. Lotharius Rex Franciæ plenus dierum obiit, & Remis in Eccleſia S. Remigij ſepultus eſt, Hugoni Capet cognato ſuo commendans filium Ludouicum iuuenem, qui poſt eum regnauit.

Anno DCCCCLXXXVII. Ludouicus Rex Francorum ſine herede moritur, & apud Compendium in Eccleſia ſanctorum martyrum Cornelij & Cypriani ſepelitur. Tūc Francis regnum transferre volentibus ad patruum eius Karolum ducem Lotharingiæ fratrem Lotharij regis, dum ille rem ad conſilium defert, & accipere regnum tardat, regnum Francorum capit Hugo Capucij Comes Pariſienſis

& Dux

Digitized by Google

& Dux Francorum, filius Hugonis Magni Comitis quondam Pariſienſis ex Haouide ſorore Othonis primi Imperatoris. Hic adminiculante Richardo duce Normanniæ cum nonnullis Baronibus regni, eodem anno coronatus in regem Remis, regnauit annis IX. Etiam eodem anno iſto rex Hugo, vt regnum ſecurius tenere poſſet & tueri, Robertum filium ſuum robuſtum equidem iuuenem & agilem, regem poſt ſe deſignauit & coronari fecit in vrbe Aurelianenſi. Sic, vt aliqui dicunt, tranſlatum eſt regnum Francorum de progenie Karoli in progeniem Comitum Pariſienſiū. Aliis tamen, nec ſine cauſa, videtur quod in Hugone iſto non defecit progenies Karoli Magni. Arnulfus ſiquidem Imperator Romanorum filius Karlomanni filij Ludouici Germanorū regis, fratris Karoli Calui regis Francorum & Imperatoris, genuit Ludouicum iuniorem Imperatorem: qui Ludouicus duas tantum habuit filias, Placidiam & Matildem: quarum primogenita Placidia nupſit Cōrardo filio Conrardi comitis, qui poſt Ludouicū iuniorem imperauit. Matildis vero data eſt vxor Henrico filio Othonis ducis Saxonum. Qui Henricus mortuo Conrardo & eius vxore Placidia ſine heredibus, imperauit cum vxore ſua Matilde, de qua genuit primum Othonem Imperatorem & duas filias, Gerbergam vxorem Ludouici regis patris iſtius Ludouici ſine herede mortui & Haouidā matrē iſtius Hugonis Capucij. Per quę patet quod ipſe deſcenderit de progenie Karoli Magni. Hoc etiā atteſtatur Innocentius Papa, qui in Decretali ſua Ludouicum VI. qui deſcendit ab iſto Hugone Chaper, adſtruit proceſſiſſe de progenie Karoli Magni: quod ſtare nō poſſet, ſi iſte Hugo de eadem progenie non

Digitized by Google

deſcendit. Sed nec iſte Hugo regni inuaſor aut vſurpator aliqualiter eſt iudicandus, quem ad tantam dignitatem eiuſdem regni Proceres elegerunt & euexerunt, quemque & diuinum patri ſuo factũ oraculum ad iſtud regnum prædixerat aſſumendum. In geſtis enim ſanctorum Richarij & Valerici legitur, quod Hugo Magnus Comes Pariſienſis pater iſtius Hugonis, ipſorum ſanctorum corpora quæ tranſlata ab Eccleſiis ſuis in Flandriam fuerant, & repoſita in Eccleſia ſancti Bertini apud ſanctum Audomarum terrore Normannorum, qui tunc Franciam vaſtabant, per viſionem admonitus ad ſuas fecit Eccleſias reportari. Ipſi autem Hugoni Magno poſt hoc factum, per viſionem à ſancto Valerico dictum fuit, quod propter hoc quod fecerat, eius generatio poſt ipſum in regno Francorũ vſq; in ſeptimam, in perpetuum regnaret. Sic Hugo iſte Rex Francorum factus videtur per Domini voluntatem. Iſtum igitur Hugonem qui & de genere Karoli deſcendit, & qui, velut Aaron, honorem regni non ſibi aſſumpſit, quin potius ab omnibus regni Baronibus præcedente diuino oraculo, dicamus ad prædictum regnum communi omnium conſenſu rite electum, & non temerarium inuaſorem.

Anno DCCCCLXXXVIII. Karolus Dux Lotharingiæ regnum Francorum ſibi, vt dicebat, ex auita & paterna ſucceſſione debitum contra Hugonem Caputij regem, conſanguineũ ſuum repetit, eumq; bello perurgẽs Laudunum vrbem intrat. Hugo autem Rex audiens Karolum hoc tutum municipium expetiiſſe, vnde poterat facillime vbique continuare diſcurſiones hoſtiles, mox collecto exercitu vrbẽ aggreditur & eã per circuitum obſidione cingi iuſſit,

vt famis

vt famis inedia tandem ciuitas premeretur, cum aliter capi non poſſet. Introitus & exitus ſedulo cuſtodiuntur: ſed hoc obſeſſi, menſe obſidionis ſecundo, ægre ferentes, ſubito proſilientes, caſtra obſidentium incenderunt, & ipſe Rex, pluribus ex ſuis interceptis, fugiens vix euaſit.

Anno DCCCCLXXXIX. Karolus Dux fugato Hugone rege per regnum graſſando libere, Montem acutum, locum munitiſſimum cepit, & expugnauit. Sueſſionem vſque vaſtando procedit; inde Remn. prope Cōpendium aggreditur, & capta vrbe per auxilium Aldegarij presbyteri, Laudunū ingenti onuſtus præda reuerſus eſt.

Anno DCCCCXC. Hugo Rex Francorum collecto exercitu valde copioſo, Laudunum vrbem vbi manebat Karolus Dux Lotharingiæ cum vxore ſua filiá Herberti Comitis Trecarum obſidere decreuit. Sed cernens quod ciuitas vi aſſultuum inexpugnabilis eſſet, conſilium habuit cum Anſelmo traditore vetulo Laudunenſium Epiſcopo, qui erat conſiliarius Karoli principalis. Is enim Anſelmus Epiſcopus, nocte quadam cunctis quieſcentibus Hugoni regi portas aperuit, & tunc captus & vinctus Karolus cum vxore ſua poſitus fuit à rege Hugone Aurelianis in carcere, vbi & tandem mortuus eſt. Habuit autem Karolus iſte duos filios Ludouicum ſcilicet & Karolum, & duas filias Hauuidā & Emengardem. Ludouicus ſucceſſit patri in ducatu Lotharingiæ. Emengardis vero nupta fuit Comiti Namurſiæ, de qua deſcendit Balduinus Comes Hannoniæ, cuius filiam Yſabellam deſponſauit Philippus Auguſtus Rex Francorū, & genuit ex ea Ludouicum regem patrem ſancti Ludouici regis, quem

Digitized by Google

dicimus etiam hoc modo deſcendiſſe de progenie Karoli Magni.

* * *

Quæ ſequuntur, ſunt

ODORANNI MONACHI S. PETRI viui Senon. quæ ille iam ſexagenarius collegit anno. I. XLV.

ANNO ab incarnatione Chriſti DCLXXV. Obiit Emmo Senonenſis Archiepiſcopus.

DCLXXXVIII. Pipinus Auſter maior domus regiæ Francorum principatum ſuſcepit. S. VVlfrannus Senonum Archiepiſcopus in Friſia prædicare cœpit.

DCCXII. Obiit Pipinus, & filius eius qui dicitur Karolus Martellus, principatum ſuſcepit.

DCCXXI. Obiit Beda Hiſtoriographus Anglorum.

DCCL. Pipinus ſtatura puſillus electus in regem, & Childericus qui de ſtirpe Chlodouæi remanſerat, tonſoratus eſt. Hic deficit regnũ Chlodouæi. Obiit Ebbo Archiepiſcop⁹ Senon.

DCCCIII. Obiit Alcuinus Philoſophus abba S. Martini.

DCCCXXVIII. Obiit Hieremias Senon. Archiepiſcopus, qui præcepta imperialia Eccleſiæ ſuæ obtinuit aduerſus iudiciarias poteſtates.

DCCCXXXIII. Ludouuicus pius regnum amiſit, quod Lotharius filius vſurpauit, eodem que anno Ludouuicus pater recepit & ſequente obiit.

DCCCXLI. Prælium apud Fontanetum.

DCCCLXV. Wenilo Archiepiſcopus obiit, huic ſucceſſit Egil Abbas qui priuilegium S. Petro fecit de altari Alſonis villæ, quo mortuo Anſegiſus ſucceſſit. Hic Karolum Caluum vnxit in regem.

DCCCLXXVI. Synodus in Pontigone.

DCCCLXXVIIII. Obiit Ludouuicus Rex Burgundionum frater Karoli.

DCCCLXXXIII. Obiit Anſegiſus.

DCCCLXXXVI. Obiit Ludouicus filius karoli III. Imperatoris. Hoc anno XI. kal. Decem. aſcenderunt Normanni à Pariſiis

tiſſis Senonas, & ſequenti menſe Maio redierunt in Franciam, iã defuncto Euuardo Archiepiſcopo, & ordinato Walterio in locum eius: qui eodẽ anno vnxit Odonẽ in Regem.

DCCCXCVI. Richardus princeps Burgundiæ recepit Senonas contra Walterium Archiepiſcopũ & Varnerium comitem.

DCCCXCVIII. Obiit Odo Rex, & Karolus ſimplex regnum accepit.

DCCCCXXII. Robertus princeps vnctus in regem, Eodem anno XVII. Kal. Iul. in bello interfectus eſt. Karolus Rex victor reuerſus ab Heriberto infidelium nequiſſimo ſub fictę pacis ſimulatione Parrona caſtro captiuus detinetur. Illic poſitus Karolus anno DCCCCXXIII. Rodulfum nobilẽ filium Richardi principis Burgundionum vna cum conſilio Hugonis magni Francorum ducis & procerum Francorum in regnum ſublimauit: Quo mortuo acceſiuit vna cum Francis Hugo dux Ludouuicum filium dicti Karoli datis ſacramentis Otgiuæ matri eius & in regno conſtituit.

DCCCCLIIII. Obiit Hludouuicus rex, & Lotharius regnũ ſuſcepit.

DCCCCLVI. Obiit Hugo dux magnus, & filius eius Hugo Ducatum ſuſcepit. Et Giſlebertus comes Burgundionum obiit, & honorem eius cum filia nomine Leudegarde ex qua poſtea à Rodulfo Diuionenſe Pipicus factus eſt, Otto frater Hugonis ducis recepit. Aliam vero filiam nomine Werram duxit in matrimonium Rotbertus comes Trecaſſinorum, Mortuo verò Ottone Ainricus frater eius ducatum ſuſcepit Burgundiæ.

DCCCCLXXVI. Obiit Lotharius Rex commiſſo filio ſuo Ludouuico iuniore Hugoni duci vna cum regno.

DCCCCLXXXII. Obiit Hludouuicus Rex iuuenis, qui nihil fecit, donato regno Hugoni duci qui eodem anno Rex factus eſt à Francis: & eodem anno Rotbertus filius eius regum piiſſimus rex ordinatus eſt.

Digitized by Google

FRAGMENTVM GALLICI SCRIptoris ex Conrado abbate.

* * *

GAllia Celtica Roberto collata, Carolus in Saxoniam ſecedit: Cuius vrbes ſedeſque regias perluſtrans, nullo reſiſtẽte obtinuit. Ibi quoq; Heinricum regio genere inclytum, ac inde oriundum, Ducem omnibus donat. * * * Interea Galliarum vrbibus ac oppidis firmiter obtentis, cum Paſchalis ſolẽnitas immineret, Aquiſgrani palatio ſeſe Rex recepit. Huc ex omni Gallia principes confluunt: huc etiã mediocres multo fauore veniunt: adſunt & duces, ex Saxonia quidem Heinricus, ex Gallia Robertus. Quotidie ſecus fores regij cubiculi manẽt: quotidie egreſſum regis à penetralibus aulę præſtolantur. Cũ verò nullum eis à rege reſponſum per dies quatuor daretur, Heinricus id moleſtiſſimè ferens, dixiſſe fertur, aut Haganonem quandoque cum Carolo regnaturum, aut Carolum cum Haganone ad rerũ mediocritatem deuenturum: indignanſq; inconſultò diſceſſit. Quod rex moleſtè ferens, eũ reuocare cupiebat, & pro hac re metropolitanum Remenſiũ Heriueũ dirigebat: Cuius luculẽta & amica oratione perſuaſus dux Heinricꝰ ad regẽ redit, multoq; ambitionis honore ante eum admiſſus in pręcipuo gratiæ loco familiariſſime recipitur. Hac tempeſtate Regenerus vir nobilis, partium Caroli fidiſſimus tutor, finem vitæ accepit, cuius exequiis Carolus interfuit: Hiſque peractis, Giſilberto eius filio iam adulto, paternum honorem corã principibus, qui confluxerant, liberaliſſime cõtulit. Hic cũ eſſet opib. & genere in

re Inclytus, & coniugio Gerbergæ Henrici Tranſrhenenſis filiæ ſatis beatus, in nimiam præ inſolentia temeritatem præceps ferebatur, multaque pro abiectione regis moliebatur. Quo agnito Carolus à Celtica cum exercitu rediens, cum bellum pararet inferre Belgis, quorum dux erat Giſilbertus, Belgæ mox non in aperto cum Giſilberto niſi ſunt reſiſtere, ſed oppidis ac municipiis ſeſe recludunt propere. Ad quos Rex legatos dirigens, promiſit eis ſe omnia daturum, ſi ad ſe cõfluerent, quæ à Giſilberto prius in beneficio haberent. Quo capti mox ad regem per ſacramenta redeunt, & contra Giſilbertum pariter conſurgunt. Ille verò in oppido Harburg, quod hinc Moſa, & inde Gullo fluuiis vallatur, alias autem immani hiatu, multoque horrore veprium tutiſſimum videbatur, cum paucis tunc claudebatur. Huc Rex cum copiis properat, obſidionem locat hinc & inde naualem, alias vero equeſtrem. Et cum violentius inſtaret, Giſilbertus clam per murum delapſus, fluuium enatando tranſmeauit, & cum duobus clientibus Rhenum exulaturus pertranſiens, annis aliquot apud ſocerum ſuum Heinricum, patrimonio priuatus exulauit. Oppidani verò abſque duce relicti, ſe ſubdiderunt regi. Euoluto autem tempore, Heinricus egit apud regem, vt Giſlebertus reciperetur in gratiam, ea tamen conditione, vt beneficiis, quæ ipſe inſolenter deduxerat, quæque Rex fauentibus ſibi poſtea contulerat, quamdiu poſſeſſores eorum viuerent, careret, ea vero, quorum poſſeſſores per annos exilij ſui exceſſerant, regis miſeratione reciperet. Recepit itaque Traiectum, Iuppilam, Harſtalium, Marſnam, Littam, Capræmontem, quæ à defunctis derelicta vacabant: cæteros vero qui ſua ha-

bebant, ingenti cæde vexabat, donec omnia ſua recipiebat. Poſtea multa contra regem machinans, ſocerum adiit, ac plurimum Regi adhærere diſſuaſit, Celticam ſolam regi ſufficere poſſe aſſerens, Belgicam verò ac Germaniam Rege alio plurimum indigere. vnde vt ipſe dux Heinricus creari Rex non abnueret, multiplici permouebat ſuaſione. Heinricus verò cum illicita eum ſuadere aduerteret, dictis ſuadentis admodum reſtitit, & vt à nefariis quieſceret crebro admonuit. Giſilbertus verò, cum apud ſocerum non proficeret, nec regnum ſibi parare poſſet, in Celticam ſecedit, & in Neuſtriam tranſit, ſicque cum Roberto Ottonis regis fratre, qui erat dux Celticæ, de negotio eodem conſilium pertractat, ſuggerens ei de regni ſuſceptione, & Caroli abiectione. Exultat tyrannus, & ſine mora ſuadenti fauet. Deliberant ergo, ſibique per ſacramenta conſentiunt, ſicque procedēti tempore collectis principibus Rex efficitur anno Dominicę incarnationis DCCCCXXII.

* * *

GENEA-

GENEALOGIA ILLA QVAM IN DIVIOnenſe aut Viridunenſe potius exemplari Annalium Frodoardi ſub finem adiectam notauimus, monet nos ac pene iure quodam adigit, vt & aliam tibi, Lector, ex vetuſta membrana inter Metenſis quondam ſcolæ reliquias reperta bona fide deſcriptam exhibeamus.

Ea ſic habet.

GENEALOGIA B. ARNVLPHI METENSIS EPISCOPI, *quæ ex Regibus Francorum ſumpſit initium & poſt ipſum intantum creuit, vt ex ipſo genere Imperatores Romani crearentur; nec non Principes, Duces, Comites, Marchiones, & multi alii Barones dicuntur ex ipſius conſanguinitate fere per totum imperium Chriſtianorum proceſſiſſe.*

ANAFLEDES regina Gothorum genuit filios Childebertum regem, Chlotharum regem, Clodomerum regem, Theodericum regem & filiā Malabergam reginam Thoringorum. Hæc genuit filium Lotharium. De fratrib. Malabergæ Clotharius genuit filios Gūtharium, Childericum, Grannum, Heribertū, Gunterannum regem, Albericum regem, Sigebertum regem & filias Blitildem & Clotildem. Clodomerus rex frater Chlotarij regis genuit Clodoaldum. Theodericus rex frater Clodomeri regis genuit Tiebertum. Tiebertus Theobaldū. Guntrannus rex filius Clotarij regis genuit filios Clodomirum, Clodouæum, Lotharium regē. Lotharius rex Dagobertum & Charibertum. Dagobertus genuit Clodoueum & Sigebertum reges. Clodoueus genuit Chil-

dericum, Lotharium, Theodoricum reges. Theodoricus rex genuit Clodoueum & Hildebertum reges. Hildebertus rex genuit Dagobertum regem. Childericus filius Clotharij regis genuit Theodobertum & Meroueum. Sigebertus filius Clotharij genuit Childebertũ regẽ. Childebertus rex Theodericum regem & Theodobertum. Horum Thedericus genuit Childebertum, Corbertum, Meroueum. Sigebertus genuit Dagobertum regẽ. Bliotildis filia Clotharij habuit Arnualdum comitẽ Palatinum ex Ansberto. † Arnualdus comes genuit beatum Arnulphum comitem Palatinum, qui poſtea fuit Epiſcopus Metenſis. Hic Arnulphus genuit Anchiſum, ducem & comitem Palatinum, & Glodulphum Epiſcopum & Walgiſum. Anchiſus genuit Pipinum maiorem domus ex Begga ſorore S. Gertrudis de Niuella. Hic genuit Grimoaldum, Drogonem duces, & Carolum regem Martellum dictum ex Alpade ſorore Dodonis, qui S. Lambertum Epiſcopum Leodienſem martyrizauit. Carolus Martellus genuit Pippinum nanum regem & Charlomagnum poſt monachũ. Pippinus rex genuit Charolum magnum regem Franciæ & poſt Imperatorem, & Carlomannum regem. Karolus Imperator genuit Pippinum, Charolum, Lodouuicum pium Imperatorem, Hugonem & Dodonem Epiſcopum. Charolus filius Karoli Imperatoris genuit Berhardum. Berhardus Pippinum. Pippinus Berhardum, Herbertum & Pippinum. Lodouuicus pius filius Karoli Imperatoris genuit Karolum regem & Imperatorem Francorum, Lotharium Imperatorem, à quo dicta Lotharingia, & Lodouuicum regẽ Germaniæ fratres. Inter hos tres fratres facta eſt diuiſio regni.

regni. Ex his primus Karolus Imperator genuit Charlomannum, Charolum & Lodouuicum regem Francorum. * Hic Karolus rex genuit Leodericum regem. Hic genuit Lotharium regem Fräcorum & Lotharium ducem. Hic genuit Lodouuicum regem Francorum. Hoc mortuo ſine liberis tranſlatum eſt regnum ad Hugonem Capet filium Hadeuuidis, de quo poſtea dicemus. Lotharius Imperator, filius Lodouuici pij Imperatoris, genuit Lotharium. Hic excommunicatus fuit, Lodouuicum Imperatorum Karolum fratres. Horũ Lodouuicus genuit Hermengardã & Lodouuicũ regẽ. Lodouuicus filius Lodouuici Imperatoris * rege Germanorum genuit tres filios reges Germanorum Charlomannum, Lodouuicum & Karolum. Horum Charlomannus genuit Arnulphum Imperatorem & Cendeboldum. Lodouuico defuncto ſine liberis translatum eſt imperium ad quendam Conrardum de ſtirpe ipſius, & de Conrardo ad Heinricum, qui de genere Saxonũ primus fuit Imperator, de quo poſtea dicemus. Sed prius de Hugone, ad quem regnum Francorum tranſlatum eſt. Hadeuuindis Girberga, Bruno Epiſcopus & dux Coloniæ, Otto Imperator, & Henricus dux fratres & ſorores fuerunt. Horum Hadeuuindis genuit Hugonem regem Francorum, & Beatricem vxorem Friderici ducis. Hugo genuit Robertum regem Franciæ. Robertus regem Franciæ Henricum & Adelam. Henricus Philippum regem Franciæ & Hugonem comitem magnum. Philippus genuit Lodouuicum regem Franciæ. Hugo magnus genuit Rodulphicum & Henricum, & tres ſorores eorum. Adela ſoror Henrici regis Franciæ genuit Mathildem reginam Anglorum, Balduinum

dericum, Lotharium, Theodoricum reges. Theodoricus rex genuit Clodoueum & Hildebertum reges. Hildebertus rex genuit Dagobertum regem. Childericus filius Clotharij regis genuit Theodobertum & Meroueum. Sigebertus filius Clotharij genuit Childebertũ regẽ. Childebertus rex Theodericum regem & Theodobertum. Horum Theodericus genuit Childebertum, Corbertum, Meroueum. Sigebertus genuit Dagobertum regẽ. Bliotildis filia Clotharij habuit Arnualdum comitẽ Palatinum ex Anſberto. † Arnualdus comes genuit beatum Arnulphum comitem Palatinum, qui poſtea fuit Epiſcopus Metenſis. Hic Arnulphus genuit Anchiſum, ducem & comitem Palatinum, & Glodulphum Epiſcopum & Walgiſum. Anchiſus genuit Pipinum maiorem domus ex Begga ſorore S. Gertrudis de Niuella. Hic genuit Grimoaldum, Drogonem duces, & Carolum regem Martellum dictum ex Alpade ſorore Dodonis, qui S. Lambertum Epiſcopum Leodienſem martyrizauit. Carolus Martellus genuit Pippinum nanum regem & Charlomagnum poſt monachũ. Pippinus rex genuit Charolum magnum regem Franciæ & poſt Imperatorem, & Carlomannum regem. Karolus Imperator genuit Pippinum, Charolum, Lodouuicum pium Imperatorem, Hugonem & Dodonem Epiſcopum. Charolus filius Karoli Imperatoris genuit Berhardum. Berhardus Pippinum. Pippinus Berhardum, Herbertum & Pippinum. Lodouuicus pius filius Karoli Imperatoris genuit Karolum regem & Imperatorem Francorum, Lotharium Imperatorem, à quo dicta Lotharingia, & Lodouuicum regẽ Germaniæ fratres. Inter hos tres fratres facta eſt diuiſio regni.

regni. Ex his primus Karolus Imperator genuit Charlomannum, Charolum & Lodouuicum regem Francorum. * Hic Karolus rex genuit Leodericum regem. Hic genuit Lotharium regem Fráco-rum & Lotharium ducem. Hic genuit Lodouuicum regem Francorum. Hoc mortuo ſine liberis tranſlatum eſt regnum ad Hugonem Capet filium Hadeuuidis, de quo poſtea dicemus. Lotharius Imperator, filius Lodouuici pij Imperatoris, genuit Lothárium. Hic excommunicatus fuit, Lodouuicum Imperatorum Karolum fratres. Horũ Lodouuicus genuit Hermengardã & Lodouuicũ regẽ. Lodouuicus filius Lodouuici Imperatoris * rege Germanorum genuit tres filios reges Germanorum Charlomannum, Lodouuicum & Karolum. Horum Charlomannus genuit Arnulphum Imperatorem & Cendeboldum. Lodouuico defuncto ſine liberis tranſlatum eſt imperium ad quendam Conrardum de ſtirpe ipſius, & de Conrardo ad Heinricum, qui de genere Saxonũ primus fuit Imperator, de quo poſtea dicemus. Sed prius de Hugone, ad quem regnum Francorum tranſlatum eſt. Hadeuuindis Girberga, Bruno Epiſcopus & dux Coloniæ, Otto Imperator, & Henricus dux fratres & ſorores fuerunt. Horum Hadeuuindis genuit Hugonem regem Francorum, & Beatricem vxorem Friderici ducis. Hugo genuit Robertum regem Franciæ. Robertus regem Franciæ Henricum & Adelam. Henricus Philippum regem Franciæ & Hugonem comitem magnum. Philippus genuit Lodouuicum regem Franciæ. Hugo magnus genuit Rodulphicum & Henricum, & tres ſorores eorum. Adela ſoror Henrici regis Franciæ genuit Mathildem reginam Anglorum, Balduinum

Digitized by Google

comitem & Robertum comitem. Matildis genuit Gillelmum & Henricum reges Anglorum & Adelam comitiſſam. Balduinus frater Mathildis genuit Balduinum comitẽ & Arnulphũ. Arnulphus genuit Balduinum comitẽ. Robertus frater Mathildis genuit Robertum comitem ex Gertrude. Hic Robertus genuit Balduinum comitem ex Clementia.

Beatrix filia Hadeuuindis ſuperioris genuit Theodericum ducem. Theodericus Fridericum ducem * Adelada. Fridericus dux genuit Beatricem & Soffiam. Beatrix genuit Mathildam ex Bonifacio. Soffia genuit Theodericũ de Monconz & Fredericum fratres. Horũ Theodericus genuit Rainaldum, Theodericum, Fridericum, Wilhelmum & Stephanũ fratres. Fridericus frater Theoderici de Monconz genuit Petrum de Luſcebenborc. Theodericus filius Theoderici de Mõconz genuit Theodericum. Rainaldus frater Stephani Metẽſis Epiſcopi genuit Rainaldum Hugonẽ & Theodericum nunc electũ Metenſem, & quatuor filias. Fridericus frater Epiſcopi Metenſis genuit Lodouuicum. Adela ſoror Friderici ducis genuit Fulconem & Gallerannum & filiam vnam quam habuit Hẽricus de Liemborc pater Pagani de Arluns. Rainaldus frater Theoderici electi Metenſis genuit Theobaldum comitem de Monceons ex filia Comitis Campaniæ, quæ fuit ſoror reginæ Franciæ, quæ regina genuit Philippum de Goneſſe regem Franciæ ex Lodouuico rege. Philippus rex genuit Lodouuicum, qui mortuus fuit apud Monpancier in reditu de Auenione. Iſte Lodouuicus genuit Lodouuicum, qui modo regnat anno ſcilicet Domini MCCLX primo. Theobaldus comes de Monceons habuit duos fratres, Henricum comitem

tem de Bar, qui mortuus fuit ſine liberis, & Rainaldum Epiſcopum Carnotenſem. Ipſe vero Theobaldus genuit ex Loreta filia comitis de Los Thomaſcetam vxorem Friderici ducis Lotharingiæ, ex qua idem dux genuit Iacobum Epiſcopum Metenſem & Theobaldum & Matheum duces Lotharingię. Gerberga ſoror Hadeuuindis ſuperioris genuit Lotharium regẽ Franciæ & Karolum ducem, Mathildam & Albeadam fratres & ſorores. Horum Lotharius genuit Lodouuicum regem Franciæ. Karolus dux genuit Ermẽgardam, Ottonem ducem & Gerbergam fratres & ſorores. Horum Ermengardis genuit Albertum comitem. Albertus genuit Fridericum Epiſcopum, Godefridum, Henricum & Albertum fratres. De ſororibus Hadeuuindis [1] * Theodericũ ducem & Gerardum comitem fratres. Horum Theodericus genuit Symonem ducem. Symon genuit Mathm̃ ducem. Maths Symonem ducem ex ſorore Friderici Imperatoris & Fridericum de bittes. Fridericus autem de q̃ bittes genuit Fridericum ducẽ Lothoringiæ, qui fuit gener Theobaldi comitis Baren. & habuit ex filia * ſicut prædiximus Iacobum Metenſ. Epiſcopum, Theobaldum & Mathm̃ duces, & Regnaldum comitem de Caſtres. Proceſſit etiam ex eadem ſtirpe Imperiali domnus Robertus de Florenges, ex cuius conſanguinitate deſcendit venerabilis domnus Philippus Epiſcopus Metenſ. qui modo tenet ſedem cathedralem ſcilicet anno Domini M. CCLX primo. [2] Gerardus frater Alberti genuit Giſelam & Hugonem & Lambertum. Lambertus genuit Henricum comitem Louanienſem. Hic Henricus genuit Henricum & Godefridum fratres.

*1 Hic videtur deficere genus Othonis Ducis filii Karoli. Et quæ ſequuntur potius pertinẽt ad eum locum, qui inferius hoc ſigno notatur. **

2 Videntur hæc potius pertinere ad genus Gerardi Alſatij.

3 At hæc pertinent ad genus Gerbergæ filiæ Karoli ducis & ſororis Othonis & generis ipſius partem ſuperiorem.

3 Henricus filius Gerbergæ genuit Adeleidam, Chunegundam & Adelam. Mathildis filia Gerbergæ genuit Euſtachium comitẽ Balionenſem & Gerbergam Friderici ducis vxorem. Euſtachius comes genuit Balduinum regem Hieruſalem, Godefridum ducem, & poſt regem Hieruſalem ex Ida. * * *. Gerberga ſoror Euſtachij comitis ex Friderico duce habuit filiam mutam. Hæc genuit Henricum de Lemburc. Mathildis ſoror Lotharij Regis Franciæ & Karoli ducis genuit Rodulphum regem Burgundiæ, Bertam, Guepam & Mathildam. Horum Berta genuit Othonem comitem Campaniẽſem. Hic Otho genuit Theobaldum comitem. Theobaldus genuit Stephanum, Othonem, Hugonem fratres comites. Guepa ſoror Bertæ & Mathildis genuit Giſelã vxorem regis Conrardi. Hæc habuit ex Conrardo Henricum Imperatorem tertium. Hic Henricus genuit Henricum quartum Imperatorem Cæſarem Auguſtum ex Agnete. Mathildis ſoror Guepæ & Bertæ genuit Arnulphum comitem Flandrienſem, Godefridum ducem, Gozelonem ducem fratres. Horum Arnulphus genuit Balduinum. Hic genuit Balduinum ex Chunegũde. Hic genuit Balduinum & Robertum ex Adela. Gozelo frater Arnulphi & Godefridi genuit Godefridum ducem. Odam & * Regelindam. Horum Godefridus dux genuit Godefridum gipposum, & Henricum comitem Louaniæ. Regelindis ſoror Godefridi ducis & Odę genuit Albertum comitem Nammucenſem. Hic Albertus genuit Godefridum, Fridericum, Henricum & Albertum fratres. Albrada ſoror Lotharij regis Karoli ducis & Mathildis genuit Ermendrudam. Hæc genuit Agnetem. Hæc aliam Agnetem. Hæc genuit Henri-

** Godelindam. al.*

Digitized by Google

Henricum quartum Imperatorem ex Henrico Imperatore tertio. Hic Henricus Imperator genuit Conradum & Karolum cognomento Henricum ex Berta.

Otho Imperator frater Brunonis Colonienſis Epiſcopi & Henrici ducis genuit Hudicam & Othonem ſecundum Imperatorem fratres. Horum Iudica genuit Othonem ducẽ. Otho Henricum & Chononem fratres. Horum Henricus genuit Cõradum Imperatorem. Hic genuit Henricum tertium Imperatorem & Lidulphum fratres. Henricus dux frater Othonis primi genuit Henricum ducem. Hic genuit Henricum Imperatorem & Giſelam vxorem Stephani regis Hungrorum. Hæc genuit Bernardum. Hic genuit Idam Nammucenſem & reginam Francorum & vxorem Angelberti Marchionis & Gertrudem comitiſſam Flandrienſem & reginam Nacorum.

* *

Hactenus habuit antiqua membrana Mediomatricum Eccieſia.

Digitized by Google

3 At hæc pertinent ad genus Gerbergæ filiæ Karoli ducis & ſororis Othonis & generis ipſius partem ſuperiorem.

3 Henricus filius Gerbergæ genuit Adeleidam, Chunegundam & Adelam. Mathildis filia Gerbergæ genuit Euſtachium comitẽ Balionenſem & Gerbergam Friderici ducis vxorem. Euſtachius comes genuit Balduinum regem Hieruſalem, Godefridum ducem, & poſt regem Hieruſalem ex Ida. * * *. Gerberga ſoror Euſtachij comitis ex Friderico duce habuit filiam mutam. Hæc genuit Henricum de Lemburc. Mathildis ſoror Lotharij Regis Franciæ & Karoli ducis genuit Rodulphum regem Burgundiæ, Bertam, Guepam & Mathildam. Horum Berta genuit Othonem comitem Campaniẽſem. Hic Otho genuit Theobaldum comitem. Theobaldus genuit Stephanum, Othonem, Hugonem fratres comites. Guepa ſoror Bertæ & Mathildis genuit Giſelã vxorem regis Conrardi. Hæc habuit ex Conrardo Henricum Imperatorem tertium. Hic Henricus genuit Henricum quartum Imperatorem Cæſarem Auguſtum ex Agnete. Mathildis ſoror Guepæ & Bertæ genuit Arnulphum comitem Flandrienſem, Godefridum ducem, Gozelonem ducem fratres: Horum Arnulphus genuit Balduinum. Hic genuit Balduinum ex Chunegũde. Hic genuit Balduinum & Robertum ex Adela. Gozelo frater Arnulphi & Godefridi genuit Godefridum ducem. Odam & * Regelindam. Horum Godefridus dux genuit Godefridum gipposum, & Henricum comitem Louaniæ. Regelindis ſoror Godefridi ducis & Odę genuit Albertum comitem Nammucenſem. Hic Albertus genuit Godefridum, Fridericum, Henricum & Albertum fratres. Albrada ſoror Lotharij regis Karoli ducis & Mathildis genuit Ermendrudam. Hæc genuit Agnetem. Hæc aliam Agnetem. Hæc genuit Henri-

** Gedelindam. al.*

Digitized by Google

Henricum quartum Imperatorem ex Henrico Imperatore tertio. Hic Henricus Imperator genuit Conradum & Karolum cognomento Henricum ex Berta.

Otho Imperator frater Brunonis Colonienſis Epiſcopi & Henrici ducis genuit Hudicam & Othonem ſecundum Imperatorem fratres. Horum Iudica genuit Othonem ducẽ. Otho Henricum & Chononem fratres. Horum Henricus genuit Cõradum Imperatorem. Hic genuit Henricum tertium Imperatorem & Lidulphum fratres. Henricus dux frater Othonis primi genuit Henricum ducem. Hic genuit Henricum Imperatorem & Giſelam vxorem Stephani regis Hungrorum. Hæc genuit Bernardum. Hic genuit Idam Nammucenſem & reginam Francorum & vxorem Angelberti Marchionis & Gertrudem comitiſſam Flandrienſem & reginam Nacorum.

* *

Hactenus habuit antiqua membrana Mediomatricum Eccleſia.

Digitized by Google

FRAGMENTVM DE MAIORIBVS DOMVS

* EX VETVSTISS. EX. FL.

* *

AT TEMPORIBVS Chlodouei qui fuit filius Dagoberti, pater vero Theoderici, regnum Francorum decidens per Maiores domus cœpit ordinari: Quorum primus apud Auſtriam Pippinus reliquit filium Grimoldum, qui filium Chlodouei nomine Dagobertum Dodoni Pictauenſi Epiſcopo detōſum ſub cuſtodia direxit. Quapropter idem Grimoldus ſub cuſtodia Pariſius diu excruciatus finiuit vitam. Poſt Grimoldum, Herginoldus Maior domus efficitur. Quo defuncto Hebroinus ſuccedit VVlfodo apud Auſtriam Ducis officio fungente. Quo decedente Mardoius & Pippinus iunior filius Anſegili, qui & alio nomine Anchiſes dictus eſt, in Auſtria Maiores domus fuerūt: qui etiam moto prœlio contra Theodericum regem atque Hebroinum acies dirigunt. Sed Martinus fuga lapſus dolo Hebroini apud Laudunum Clauatum interficitur. Pippinus vero in Auſtriam rediit: ad quem Hermenfrid Francus occiſo Hebroino fugiens euaſit. Fuerunt autem maiores domus, ex quibus ge-

Digitized by Google

bus generatio regalis proceſſit, primus quidem Ansbertus Senator qui ex Blithid filia ſecũdi Chlotarij genuit Arnoldum patrem ſancti Arnulfi tandem Mettenſis Epiſcopi, qui genuit Anchiſem patrẽ Pippini. Franci denuo pro Hebroino VVrathonem maiorem domus faciunt. Cuius filius Giſlemarus contradicẽte patre cum Pippino ciuilia bella habuit. Iterum Pippinus cũ Theodorico & Berthario bellum iniit, vicit & cœpit, atque theſauris acceptis Nordebertum quendam de ſuis maiorem domus conſtituit: ipſe autem in Auſtriam remeauit. Cuius filij fuerunt Drogus & Grimoldus. Sed Drogus Ducatum accepit in Campania. Mortuo Theoderico, Clotharius filius eius regnum puer obtinuit. Quo defuncto Childebertus frater eius ſucceſſit. Norberto quoq; mortuo Grimoldus Pippini filius maior domus effectus eſt. Childebertus vero Rex mox vt migrauit ad Dominum, regnum eius ſuſcepit Dagobertus filius eius adhuc puer. Quo tempore maior domus Grimaldus Theuſindam filiam Ratbodi Ducis in coniugem duxit, qui à Rangario Friſone in baſilica ſancti Lamberti peremptus eſt, pro quo pater eius Pippinus Teudoaldum filium ipſius, quem ex alia coniuge habuerat, in honore patris conſtituit. Ipſe quoque Pippinus eodem anno qui eſt incarnationis Dominicæ DCCXIIII. medio Decembri obiit, poſtquam obtinuit principatum ſub nominatis Regibus annis XXVII. Plectrudis Pippini quondam vxor Carolum ex vxore alia Pippini filium captum tenuit, ſed Domino auxiliante viuus euaſit. Hic enim poſt mortem Dagoberti iunioris qui quinque annos regnauit, multa prælia commiſit

Digitized by Google

contra Ratbodum Frizonum Ducem contraque Raganfridum qui pro Teudoaldo Grimoldi iuſti & modeſti filio, Maior domus efficitur. Tunc Franci Danielem quendam clericum poſt abiectionem tonſuræ in regno ſtabiliunt, atque Chilpericũ nuncupant. Contra quem Carolus pugnam iniit, atque eum in fugam victor compulit: deinde Coloniam veniens & theſauros patris ſui à Plectrude recipiens, Regem ſibi Clotharium ſtatuit, qui eo anno mortuus eſt. Tandem Chilpericus Rex & Raganfredus Eudonem Ducem in adiutorium expetunt. quorum Chilpericus cum theſauris Regalibus in Aquitaniam fugit, quem poſtmodum Eudo cũ multis muneribus Carolo reddidit. quo non plus v. annis regnante, Franci Theodericum Dagoberti iunioris filium Regem ſuper ſe ſtatuunt. quo tempore Carolus maior domus & Auſtraſiorum princeps multa bella contra Ratbodum, contra Lanfridum, contra Eudonem, contra Baioarios, contraque Sarracenos impari manu iniit, & ſemper, Dei gratia, victor extitit. Hic res Eccleſiarum propter aſſiduitatem bellorum laicis tradidit, atque anno dominicæ incarnationis DCCXLI. Dux defunctus eſt, principatum obtinentibus filiis eius Karlomanno & Pippino fratribus: quorum alter, hoc eſt Karlomannus, contra Hunaldum Ducem Aquitanorum ac deinde contra Odilonem Baioariorum Ducem conflictum habuit: ad vltimum in Serapte mõte monachus effectus, poſt modum in monte Caſſino religioſam duxit vitam. Porro in Franciam ad fratrem iam Regem legatus Stephani Papæ rediit, vnde Italiam repetendo, apud Viennam Galliæ vrbem

liæ vrbem obiit. His temporibus Hildricus in regno Francorum ſubſtituitur, de quo Pippinus Dux legatos ad Zachariam Papam dirigit, interrogans eum ſi ita manere deberent Reges Francorum, cum pene nullius eſſent poteſtatis ſolo Regio nomine contenti. quibus legatis Romanus Pontifex reſpondit, illum debere Regem vocari qui Rempublicam gereret. Detonſo igitur Hildrico & in monaſterio detruſo mox Franci Pippinum ſibi Regem conſtituunt. Hic enim rebellantes ſibi omnes ſubegerat, Griphonem videlicet fratrem ſuum, Taſſilonem quoque ex ſorore nepotem: quorum alterum Auſtraſiorum, alterum Baioariorum Ducem inſtituit. Denique Zacharia Pontifice defuncto Stephanus ſuccedit, qui in Franciam ad Pippinum, vrgente neceſſitate, venit, eumque ac duos filios eius Karolum & Karlomannum pariter ſuæ benedictionis oleo perunxit.

KAROLI MAGNI FRANCORVM REGIS ET IMP.

VITA DESCRIPTA, VT VIDETVR, MAgna parte à monacho cœnobij Egoliſmenſis S. Eparchij ex Annalibus illis plebeio & ruſticano ſermone compoſitis, quos & Reghino Abbas Prumienſis ad annum DCCCXIIII. ſequutum ſe ait, nonnullis interpolatis, quibuſdam etiam additis.

A Primo Rege Francorum dicemus proſapiam Domni præcelſi Regis Magni Caroli, quem Deus amauit & exaltauit, & magnum principem & amabilem cuncto populo Chriſtiano per vniuerſum mundum fecit. Igitur tempore Valentiniani Imp. qui ſeptimus Auguſtus fuit à Conſtantino Magno diuo Auguſto quem ſanctus Papa Silueſter baptizauit, quo tempore ſanctus Hieronymus claruit, Franci adhuc pagani primum Reges habere cœperunt de ſemetipſis. Primus itaque Rex Francorum fuit nomine Faramundus filius Marcomiris eiuſdem gentis illuſtris viri. Poſt Faramundum regnauit Clodio filius eius. Poſt Clodionem regnauit Meroueus filius eius. Poſt Merouеum regnauit Childericus filius eius. Quo tempore exortus eſt beatus Eparchius ex ciuitate Petrocoria patre Felice Aureolo Comite eiuſdem ciuitatis. Poſt Childericum regnauit Clodoueus filius eius, qui primus de Regibus Frãcorum credidit in Chriſtum, & baptizatus eſt à Sancto Remigio Epiſcopo cum omni exercitu ſuo & vniuerſo populo

populo Francorum. Poſt Clodoueum regnauit Childebertus filius eius cum tribus fratribus ſuis Theoderico, Clodomero & Clotario: quo tempore ſanctus Eparchius in Egoliſma virtutibus claruit, &, ipſo Childeberto regnante, poſt ſeptuageſimum annum ætatis ſuæ in pace ad Dominum migrauit. Eo tempore Anaſtaſius Imperator Auguſtus Imperij infulas tenebat. Quo tempore regnauit cum Childeberto Theodebertus nepos eius filius Theoderici, & claruerunt ſanctus Gregorius Papa primus, & Gregorius Epiſcopus Turonenſis, & ſanctus Aredius Abbas, & Nicetius Epiſcopus Lugdunenſis. Poſt Childebertum regnauit Clotharius frater eius qui ſanctam Radegundem in matrimonio habuit. Poſt Clotharium regnauit Chilpericus filius eius cum tribus fratribus ſuis Cariberto, Guntranno, & Sigeberto qui habuit Brunichildem in matrimonio. Poſt Chilpericum regnauit Clotarius filius eius. Clotarius iſte genuit Dagobertum & filiam nomine Blitildem, de qua Blitilde fuit generatio domni Caroli. Nam iſta Blitildis ſoror Dagoberti regis habuit virum in coniugio nobilem inter Francos nomine Anſbertum, de quo genuit filium nomine * Arnaldum. *al. Buotgiſum* Arnaldus genuit Arnulfum, qui poſtea derelicto ſeculo factus Epiſcopus Metis ciuitatis. Arnulfus antequam eſſet clericus habuit vxorem nomine Beggam, filiam Pippini maioris domus, & genuit ex ea * Anſegiſilũ. Anſegiſilus genuit Pippinum vetulum breuẽ, qui fuit abauus domni Caroli Regis. *al. Anſigiſum. vel. Anſgiſum* Pippinus vetulus Dux Francorũ genuit Carolum ſeniorẽ & Ducẽ cognomento Martellũ. Carolus Martellus genuit Pippinũ pium qui de illa linea generationis eleuatus eſt primus à Francis in regem,

euacuata omnino linea de genere Faramundi. Pipinus pius genuit domnum regem Auguſtum Imperatorē Carolum, Domnus Carolus genuit domnum Ludouicum Imperatorem. Ludouicus genuit Carolum caluum ex Iudith regina. Sed reuertar ad ordinem regum, Poſt Clotarium regnauit Dagobertus filius eius, quo tempore ſanctus Elegius Epiſcop⁹ claruit. Cui Dagoberto fuit Pipinus maior domus vir egregius, cuius Pipini filiam nomine Beggam accepit in vxorem Arnulfus vir nobiliſſimus pater Anſegiſili. Poſt Dagobertum regnauit Clodoueus filius eius qui habuit ſanctam Baltildem in matrimonio, quo tempore ſancti Benedicti corpus tranſlatum eſt de Beneuento in Franciam, in villa Floriaco. Poſt Clodoueum regnauit Clotarius filius eius. Poſt Clotarium regnauit Theodericus frater eius, cui Ebroinus fuit maior domus, & Leodegarius ſanctus Epiſcopus claruit, quem interemit ipſe Ebroinus. Quo tempore Pipinus vetulus fuit maior domus in Auſtraſiis cum regibus Childerico & Childeberto iuniore. Qui Pipinus conſenſit nobilibus Francis interficere Ebroinum: Et ipſe Pipinus breuis propter Childericum regem Auſtraſiorum à Francis occiſum, prælium fecit cum Theuderico rege Francorum, & deuicit eum, & cum eo poſtea concordans, maior domus extitit in Francia, & bella multa contra Sueuos & alias gentes fortiter fecit: & ipſe Pipinus breuis de vxore ſua* Calpiade genuit Carolum Martellum. Poſt Theudericum verò regem regnauit Clodoueus filius eius. Poſt Clodoueum regnauit Childebertus iunior frater eius. Poſt Childebertum iuniorem regnauit Dagobertus iunior filius eius. Poſt Dagobertum defecit genus

*Alpaide

cit genus regale à prudentia, & regnauit poſt ipſum Dagobertum Daniel clericus inſenſatus frater eius, quem Franci, mutato nomine, vocauerunt Chilpericum. Chilpericus iſte ineptus mouit exercitum contra Carolum Martellum, qui tunc iuuenis erat in Auſtraſiis maior domus & dux cum Clotario rege, & victus eſt in bello Chilpericus, & victor extitit Carolus Martellus. Tunc Eudo dux Aquitanorum in auxilium Chilperici inſenſati mouit exercitum contra Carolum Martellum, & victus eſt ab eo in prælio, cępitque Carolus Martellus inimicum ſuum Chilpericum regem inſenſatum, ſed immemor malitiæ ſuæ reddidit ei regnum ſuum. Poſt Chilpericum Regem inſenſatũ regnauit ſolo nomine Theudericus inſenſatus conſanguineus eius. Poſt Theudericum regnauit ſolo nomine Childericus inſenſatus, frater eius, & defecit totum genus regale, Childerico inſenſato depoſito de ſolio, & facto clerico in monaſterio, Franci cum conſilio domni Papæ Zachariæ & nobilium Romanorum, Deo volente, vno conſenſu & vna voluntate eleuauerunt ſibi in Regem Pipinum pium filium Caroli Martelli. Hic Pipinus pius fuit pater domni Caroli Imperatoris magni. Itaque poſt Pipinum pium regnauit domnus Carolus filius eius, quem poſtea Romani elegerunt ſibi Aduocatum ſancti Petri contra Reges Langobardorum. Deinde ipſum domnum Carolum elegerunt ſibi in Patricium Romanorum. Deinde eleuauerunt in Imperatorem & Auguſtum. Tenuitq; domnus Carolus, Deo largiente, in poteſtate ſua omnem terram de monte Gargano vſque in Cordubam ciuitatem Hiſpaniæ. Pipinus vero pius pater domini Caroli, poſtquam eleuatus eſt in regem, re-

Digitized by Google

gnauit ſeptem annos, & obiit ſeptingenteſimo ſexageſimo octauo anno ab Incarnatione Domini: & ipſo anno omnes Franci magno gaudio exultantes eleuauerũt ſibi in regem Dominum Carolum Magnum anno ab Incarnatione Domini DCCLXVIII. Sic enim computãtur anni ab origine mundi vſque ad incarnationem Domini ſecundum LXX. interpretes. Ab Adam vſque ad diluuium fuerunt anni duo millia ducenti XLII. A diluuio vſque ad Abraham anni nongẽti XLII. Ab Abraham vſq; ad Moïſem anni quingenti quinque. A Moiſe vſq; ad Salomonem anni quadringẽti LXXXVIIII. A Salomone vſque ad reſtaurationem templi ſub Dario Rege Perſarum, anni quingenti XII. A reſtauratione templi vſque ad aduentum Domini, anni quingenti XLVIII. Et ab initio mundi vſque ad Incarnationem domini ſecundum LXX. interpretes ſunt anni quinque millia CC. Secundum veritatem Hebraicam ita computãtur. Ab Adam vſq; ad Noe fuit prima ætas, & habuit annos mille & ſexcentos & LVI. Secunda ætas à Noe vſque ad Abraham habuit annos ducentos XCII. Tertia ætas de Abraham vſque ad Dauid habuit annos nongentos XLII. Et ſimul iuncti anni trium ætatum fiunt, duo millia octingenti vndecim. Quarta ætas à Dauid vſque ad captiuitatem in Babilone, habuit annos quadringentos LXXIII. Quinta ætas à deſtructione templi vſque ad aduentum Domini, habuit annos quingentos LXXX. Et fiunt ſimul ab Adam vſque ad Chriſtum Dominum anni tria mil. nongenti LII. A natiuitate Domini vſque ad tranſitum ſancti Martini ſunt anni quadringenti XLV. A tranſitu ſancti Martini vſque ad tranſitum Clodouei Regis Francorũ, qui primus

fuit

Digitized by Google

fuit Chriſtianus de Regibus Francorum, ſunt anni CXII. A tranſitu ſancti Martini vſque ad tranſitum ſancti Eparchij Egoliſmenſis patroni ſunt anni centum viginti. Natus eſt enim ſanctus Eparchius tempore Merouei Francorum regis pagani, qui fuit auus Clodouei Regis Francorum primi Chriſtiani, tempore Theodoſij iunioris Diui Auguſti Imperatoris. Vixit per tempora Theodoſij, Martiani, Leonis, Zenonis, Anaſtaſij & Iuſtiniani Imperatorum, & per tempora Regum Francorum, Merouehi, Childerici, Clodouei & Childeberti. Obiit tempore Iuſtiniani Imperatoris, & Childeberti Regis Francorum, octogeſimo anno ætatis ſuæ. A Natiuitate Chriſti vſque ad primum annum regni Domni Caroli ſunt anni ſeptingenti ſexaginta octo.

Anno igitur ab incarnatione Domini DCCLXVIII. Ipſo anno, quo Rex Pipinus pius obiit, duo filii eius Domnus Carolus & Carlomannus eleuati ſunt in regnum vno die ſimul, id eſt VII. Idus Octobris, Domnus quidem Carolus in Nouiomo; Carlomānus Sueſſionis ciuitate. Et celebrauit eo anno glorioſus domnus Rex Carolus natale domni in Aquis villa, & Paſcha in Rodomo ciuitate. Tunc domnus Carolus glorioſus Rex perrexit in Aquitaniā. Waldus voluit rebellare per totam Waſconiam & Aquitaniam, & cum paucis Francis diſſipatum eſt iniquum cōſilium eius. Et in ipſo itinere iunxit ſe Magnus Rex Carolus germano ſuo Carlomanno in loco qui dicitur Duaſdiues. Inde Carlomannus reuerſus eſt in Franciam, & domnus Carolus benigniſſimus Rex iuit ad * Egoliſmam ciuitatem; & inde ſumpſit plures Francos, qui ciuitatem ei ipſam al. Ecoliſmam

aſpiciebant cum omnibus vtenſilibus & præparamẽtis eorũ, ſimulq; Launum Epiſcopum eiuſdẽ ciuitatis, qui fuerat Capellanus domni Pipini regis patris ſui, quem ipſe Rex Pipinus Epiſcopum fecerat de ipſa ciuitate. Et abiit ſuper flumen Dornoniam, & ædificauit ibi caſtrum quod dicitur Fronciacus: & inde miſit exercitum ſuum, qui perſequerẽtur Waldum ducem. Et duxit eos Lupus Waſco princeps, ſicut ſciebat locos: captuſque eſt Waldus & vxor eius, & adductus eſt ad domnum Carolum. Domnus Carolus recepto Waldo & præparato caſtro Fronciaco rediit ad Egoliſmam, vbi poſtulante Launo Epiſcopo fecit in monaſterio ſancti Eparchij auctoritatem præcepti de terris, quæ ibi ſine contentione erant, id eſt, ſuper fluuium Tolneram, Magnacum, Iuuenacum, Vaſnacum, Monterionem, Viſacũ, Roliacum ſuper fluuium Notram, Baudidanem villam, Camilon, Cauannarum, Vlciacum, Roliacum minorem, Torciacum, Sertis Tomolatum ſuper fluuium Dornoniam, montem villam, Baciacum, Triacum, Marleuam. Quod præceptum Bartholomæus cancellarius eius ſcripſit, & ipſe domnus Rex manu ſua firmauit, & de anulo ſuo ſigillauit. Erat eo tempore in ipſo monaſterio ſancti Eparchij canonicalis habitus. Inde glorioſus Rex Carolus reuerſus eſt in Franciã, & celebrauit natale domini in villa, quæ dicitur Duria, & Paſcha in Leodico vico publico. Deinde habuit Synodum in Warmaciam ciuitatem, & Carlomannus & Berta Regina iunxerunt ſe in loco Polaſſa. Et Berta Regina perrexit per Baioariam in partes Italiæ, & celebrauit domnus Carolus Natale & Paſca in Warmatia. Tunc domnus Carolus Rex Synodum habuit ad Valentianas, & ipſo anno Car-

lomannus

lomannus Rex frater eius defunctus eſt in villa Salmontiaco. Et domnus Rex Carolus venit ad Carbonacum villam, ibique venerunt ad eum Wailerius Archiepiſcopus & Folradus Capellanus cum aliis Epiſcopis ac Sacerdotibus, Watinus & Adalardus comites cum aliis primatibus Carlomanni. Vxor verò Carlomanni cum paucis Francis in partes Italiæ perrexit, & præclarus ac glorioſus Rex Carolus celebrauit Natale in villa Attiniaco, & paſca in Ariſtallio villa. Deinde Synodum tenuit ad Warmatiam, & inde perrexit Saxoniam, & Ereſburgum caſtrum cepit, peruenitq; vſque ad Ermenſul, & ipſum fanum deſtruxit, & aurum & argentum, quod ibi reperit, abſtulit: Fuitque ſiccitas magna ita vt aqua deficeret in ſupradicto loco, vbi Ermenſul ſtabat. Et dum vellet ibi ſtare tres dies glorioſus Rex ad deſtruendum fanum ipſum, & valde homines & iumenta ſitirent, ſubita Chriſti gratia, media die cuncto exercitu quieſcente, apparuit eis torrens ebulliens ſalubres aquas, & cunctus exercitus & iumenta eorum ſufficienter recreati ſunt: & tandiu ebulliit aqua viua, donec fanum deſtructum eſt. Tunc magnus rex Carolus ſuper fluuium Wiſoram veniens, ibi habuit placitum cum Saxonibus, & receptis obſidibus XII. reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit Paſcha & natale domni in Ariſtallio. Inde perrexit ad hiemandum in Teodonis-villa. Ibi venit ad eum miſſus domni Apoſtolici Adriani Petrus per mare vſque Arelatum, & inde per terram, & inuitauit glorioſum regem & Francos eius pro diuino ſeruitio & iuſtitia ſancti Petri cōtra Deſiderium regem & Longobardos. Et ideo maritime venit, quod Romanis clauſæ fuerant viæ à Longobardis. Et præcelſus Rex Ca-

Digitized by Google

aſpiciebant cum omnibus vtenſilibus & præpara-mẽtis eorũ, ſimulq; Launum Epiſcopum eiuſdẽ ciuitatis, qui fuerat Capellanus domni Pipini regis patris ſui, quem ipſe Rex Pipinus Epiſcopum fecerat de ipſa ciuitate. Et abiit ſuper flumen Dornoniam, & ædificauit ibi caſtrum quod dicitur Fronciacus: & inde miſit exercitum ſuum, qui perſequerẽtur Waldum ducem. Et duxit eos Lupus Waſco princeps, ſicut ſciebat locos: captuſque eſt Waldus & vxor eius, & adductus eſt ad domnum Carolum. Domnus Carolus recepto Waldo & præparato caſtro Fronciaco rediit ad Egoliſmam, vbi poſtulante Launo Epiſcopo fecit in monaſterio ſancti Eparchij auctoritatem præcepti de terris, quæ ibi ſine contentione erant, id eſt, ſuper fluuium Tolneram, Magnacum, Iuuenacum, Vaſnacum, Monterionem, Viſacũ, Roliacum ſuper fluuium Notram, Baudidanem villam, Camilon, Cauannarum, Vlciacum, Roliacum minorem, Torciacum, Sertis Tomolatum ſuper fluuium Dornoniam, montem villam, Baciacum, Triacum, Marleuam. Quod præceptum Bartholomæus cancellarius eius ſcripſit, & ipſe domnus Rex manu ſua firmauit, & de anulo ſuo ſigillauit. Erat eo tempore in ipſo monaſterio ſancti Eparchij canonicalis habitus. Inde glorioſus Rex Carolus reuerſus eſt in Franciã, & celebrauit natale domini in villa, quæ dicitur Duria, & Paſcha in Leodico vico publico. Deinde habuit Synodum in Warmaciam ciuitatem, & Carlomannus & Berta Regina iunxerunt ſe in loco Polaſſa. Et Berta Regina perrexit per Baioariam in partes Italiæ, & celebrauit domnus Carolus Natale & Paſca in Warmatia. Tunc domnus Carolus Rex Synodum habuit ad Valentianas, & ipſo anno Carlomannus

lomannus Rex frater eius defunctus eſt in villa Salmontiaco. Et domnus Rex Carolus venit ad Carbonacum villam, ibique venerunt ad eum Wailerius Archiepiſcopus & Folradus Capellanus cum aliis Epiſcopis ac Sacerdotibus, Warinus & Adalardus comites cum aliis primatibus Carlomanni. Vxor verò Carlomanni cum paucis Francis in partes Italiæ perrexit, & præclarus ac glorioſus Rex Carolus celebrauit Natale in villa Attiniaco, & paſca in Ariſtallio villa. Deinde Synodum tenuit ad Warmatiam, & inde pertexit Saxoniam, & Ereſburgum caſtrum cepit, perueniitq; vſque ad Ermenſul, & ipſum fanum deſtruxit, & aurum & argentum, quod ibi reperit, abſtulit: Fuitque ſiccitas magna ita vt aqua deficeret in ſupradicto loco, vbi Ermenſul ſtabat. Et dum vellet ibi ſtare tres dies glorioſus Rex ad deſtruendum fanum ipſum, & valde homines & iumenta ſitirent, ſubita Chriſti gratia, media die cuncto exercitu quieſcente, apparuit eis torrens ebulliens ſalubres aquas, & cunctus exercitus & iumenta eorum ſufficienter recreati ſunt: & tandiu ebulliit aqua viua, donec fanum deſtructum eſt. Tunc magnus rex Carolus ſuper fluuium Wiſoram veniens, ibi habuit placitum cum Saxonibus, & receptis obſidibus XII. reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit Paſcha & natale domni in Ariſtallio. Inde perrexit ad hiemandum in Teodonis-villa. Ibi venit ad eum miſſus domni Apoſtolici Adriani Petrus per mare vſque Arelatum, & inde per terram, & inuitauit glorioſum regem & Francos eius pro diuino ſeruitio & iuſtitia ſancti Petri cõtra Deſiderium regem & Longobardos. Et ideo maritime venit, quod Romanis clauſæ fuerant viæ à Longobardis. Et præcelſus Rex Ca-

Digitized by Google

rolus ſumpto conſilio vna cum Francis quid ageret, promiſit ſe auxilium Romanis præbiturum. Tenuitque cum Francis generaliter Synodum in Genua ciuitate: ibique exercitum diuidens, perrexit ipſe per montem * Ceſuſium, miſitque Beroardum auunculum ſuum per montem Iouem cum aliis eius fidelibus, & tunc ambo exercitus ad cluſas ſe coniunxerunt. At Deſiderius Rex obuiam venit domno Carolo Regi. Domnus verò Carolus vna cum Francis caſtrametatus eſt ad eaſdem cluſas, miſitque ſcaram ſuam per montana. Hoc ſentiens Deſiderius cluſas reliquit, & domnus Rex Carolus vna cum Francis, auxiliante Domino & intercedente beato Petro, ſine læſione vel aliqua cõturbatione cluſis apertis Italiam intrauit, & Papiam vſque peruenit: Et dum pro defenſione ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ibi intenderet, dimiſſa Marca, & contra Saxones nulla fœderatione ſuſcepta, ipſi Saxones cum magno exercitu exierunt ſuper confinia Francorum, peruenerúntque ad caſtrum quod dicitur Buriaburg. Confiniales verò de hac cauſa ſolliciti, caſtellum ingrediuntur & defendunt. Gens autem Saxonum cum ſæuiret deforis, & incendio cuncta cremarent, venerunt ad quandam baſilicam in loco, qui dicitur Friediſlar, quem ſanctæ memoriæ Bonefacius martyr conſecrauerat, & per ſpiritum prophetiæ prædixerat, quod nunquam incendio cremaretur. Et cœperunt Saxones cum nimia intentione aduerſus eãdem certare baſilicam, quemadmodum eam quolibet ingenio igne cremare potuiſſent. Dum hæc agerentur, apparuerunt quibuſdam Chriſtianis, qui erant in caſtello, ſimiliter & quibuſdã paganis, qui in ipſo aderant exercitu, duo iuuenes in albis, qui ipſam baſili-

* al. Ceniſium

baſilicam ab igne protegebant. Et propterea ibidem non potuerũt neque interius neque exterius ignem accendere, nec aliquod damnum inferre baſilicæ, ſed nutu diuinæ maieſtatis pauore perterriti, in fugam conuerſi ſunt, nemine perſequente. Inuentus eſt autem poſtea vnus ex iiſdem Saxonibus mortuus iuxta ipſam baſilicam genibus curuis adcliuus ſupra pedes, habens ignem & ligna in manibus velut ore flando eandem baſilicam igni tradere voluiſſet. Domnus vero Carolus Rex obſeſſa Papia Deſiderium Regem ibi incluſit, & ibi Natale Domini celebrauit, & Paſcha Romæ. Reuerſus verò domnus Carolus Rex à Roma iterum Papiam obſedit, & fortiter cœpit, & Deſiderium Regem cũ vxore & filia, & cum omnibus theſauris palatij eius accepit. Veneruntque ibi omnes Longobardi de cunctis ciuitatibus Italiæ, & ſubdiderũt ſe dominio glorioſi Regis Caroli. Adalgiſus verò filius Deſiderij regis fuga lapſus, mare introiuit, & Conſtantinopolim perrexit. Glorioſus itaque domnus Rex Carolus Italia ſubiugata, cuſtodia Francorum in Papia relicta, magno triumpho, Deo adiuuante, cum vxore ſua & reliquis Francis reuerſus eſt in Franciam. Perueniensque in locum qui dicitur Ingilheim, miſit quatuor ſcaras in Saxoniam; Quæ inierunt tres pugnas cum Saxonibus, &, auxiliante Domino, victores extiterunt, & cum præda magna illæſi iterum reuertuntur ad propria. Et celebrauit glorioſus Rex Carolus natale & Paſcha in villa Cariſiaco. Tunc habuit Synodum in villa Duria, & inde abiens ad partes Saxoniæ, Sigiſburgum cepit caſtrum, & Ereſburgum reædificauit ſuper Wiſoram fluuium. Venitque ad locum qui dicitur * Bruniſgurgo, *Brunsberg*

& ibi præparabant Saxones bellum, volentes defendere ripam ſupradicti fluminis. Francis verò præliãtibus, auxiliante Domino, Saxones fugiunt & Frãci ambas ripas obtinent. Et Domnus Rex Carolus diuiſo exercitu ſuo ſumpſit ſecum quos voluit, & perrexit vſque Obaccrum fluuium, ibique omnes Auſtrelendi Saxonum cum Aſſione duce venientes dederunt obſides iuxta quod placuit, & iurauerunt ſacramenta, ſe fideles eſſe partibus domni Regis Caroli. Inde reuertente domno mitiſſimo Rege Carolo, venerunt Angarij in pago Bocenci, vna cum Brunone & reliquis optimatibus eorum, & dederunt ei obſides. Inde reuertẽs inuenit aliam partem de ſuo exercitu ſuper fluuium Wiſoram cõtinentem ripam quam iuſſi fuerant. Saxones vero cum eis pugnam fecerant in loco qui dicitur Litca, & Franci, Deo volente, habuerunt victoriam, & plures de Saxonibus occiderunt. Quo audito domnus Rex Carolus iterum irruit ſuper Saxones, & magnam ſtragem ex eis fecit, & prędam multam conquiſiuit ſuper Weſtfalos: & obſides ei dederunt ſicut & alii Saxones. Et obſidibus receptis, & multa præda acquiſita, & tertio facta ſtrage Saxonum, domnus Rex Carolus ad propria reuerſus eſt. Rotgaudus verò dux Langobardorum fraudauit fidem ſuam, & omnia ſacramenta rumpens, volebat Italiam rebellare. Abiens vero domnus Rex Carolus in Italiam, celebrauit Natale Domini in villa Scladiſtad, & Italiam ingreſſus venit in partes Foroiulienſium, & Rotgaudum ducem occidit, & in Tarauiſium ciuitatem Paſcha celebrauit. Et Foroiulio & Taruiſo captis cum reliquis ciuitatibus quæ rebellauerant, miſit in eis Francos, & cum proſperitate reuerſus eſt Franciam. Saxones

xones iterum rebellauerunt ruptis ſacramentis & obſidibus dulrgtis mentitis,& Ereſburgum caſtrum per mala ingenia & iniqua placita capientes Francos expulerunt, & caſtrum deſtruxerunt. Similiter voluerunt facere de Sigiſburgo caſtello. Sed dum per placita Francos qui intus erant non potuiſſent illudere, ſicut fecerant alios de Eresburgo, præparauerunt pugnas & machinas vt caſtrum vi caperent, Deoque volente Petrarias quas parauerunt, in ſuo plus damno ſenſerunt quã illi de caſtello. Item præparauerunt clitas ad debellandum per virtutem caſtrum, ſed Dei virtus ſuperauit illorum virtutem. Quadam autem die cum bellum præpararent aduerſum Francos, qui ipſum caſtrum cuſtodiebant; apparuit manifeſte gladius ſupra Eccleſiam quæ eſt infra ipſum caſtrum, videntibus cunctis tam à foris quam etiam deintus: Ex quibus multi manẽt adhuc, qui dicunt vidiſſe ſe inſtar duorum ſcutorum colore rubeo flammantium & agitantium ſupra ipſam Eccleſiam. Cum hoc ſignum vidiſſent pagani qui a foris erant, ſtatim confuſi ſunt: Et magno timore perterriti fugere cœperunt ad caſtra. Et omnis multitudo eorum fugam arripientes, alij ab aliis inuicem interficiebantur: Et qui retro reſpiciebant propter pauorem, ab antecedentibus, lanceis confodiebantur, & diuerſos ictus inter ſe perpeſſi ſunt omnes & diuina vltione iudicati. Et quantum ſuper eos Dei virtus propter ſalutem Chriſtianorum operata eſt, nullus narrare poteſt. Et quanto plus illi pauore perterriti ſunt, tantò magis Chriſtiani confortati omnipotentem Deum laudabant, qui dignatus eſt oſtendere potentiam ſuam ſuper ſeruos ſuos. Ita Francis viriliter reſiſtentibus, Saxones nihil

Digitized by Google

præualuerunt, & Franci perſecuti eos interfecerunt vſque ad flumen Lippiam, & cum victoria reuerſi ſunt. Cum autē in Warmatia domnus Rex Carolus hæc audiſſet, tenuit ibi ſynodum & publicum placitum: & conſilio habito introiuit cum ſumma feſtinatione, Deo adiuuante, in Saxoniam. Et perterriti Saxones omnes ad locum vbi Lippia conſurgit, venerunt ex omni parte, & domno Regi Carolo per Wadium manibus ſuis reddiderunt patriam, & ſpoponderūt ſe eſſe Chriſtianos, & iterum ſubditi ſunt ditioni domni Regis Caroli. Domnus autem Rex Carolus reædificauit Ereſburgum caſtrum, & fecerunt aliud caſtrum ſuper Lippiam, vbi venientes Saxones vna cum vxoribus & infantibus, innumerabilis multitudo, baptizati ſunt in nomine Patris & filij & Spirit⁹ ſancti & obſides dederūt domno Regi Carolo ſicut voluit. Diſponenſque domnus Rex Francos per caſtella Saxoniæ, reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit Natale domini in Ariſtallio & Paſcha in Niumaga. Anno ſequēti domnus Rex Carolus publicam ſynodum habuit ad Paderbrunen. Ibi conuenerunt omnes Franci & omnes Saxones, excepto quod Widochindus rebellis extitit, & cum paucis aliis ſociis ſuis in Normandiam confugit. Ad idem placitum venerunt Sarraceni de Hiſpania tres Reges, Ibnalarabi & filius Deuizefi qui Latine Ioſeph nominatur, & gener eius Alaruiz. Ibique multitudo Saxonum baptizata eſt, & ſecūdum morem illorum omnem ingenuitatem illorum, & alodem manibus * gurpierunt, ſi amplius immutaſſent ſecundum malam conſuetudinem illorum, ſed ſemper erunt in fidelitate domni Regis Caroli. Celebrauit idem domnus Rex Carolus Natale in villa

al. dutum fecerunt.

*Dote-

Doteiaco, & Paſcha in Aquitania in villa Caſſinogilo. Inde abiit partes Hiſpaniæ per duas vias, vnam per Pampilonam, per quam ipſe magnus Rex perrexit vſque Cæſarauguſtam. Ibique venerunt de Burgundia & Auſtria & Baioaria & Prouincia & Septimania & Langobardorum pars magna, & ad ipſam ciuitatem coniunxerunt ſe exercitus ex vtraque parte. Ibique recepit obſides de Ibnalarabi & de Abutauro regibus, & de multis Sarracenis. Et Pampilona deſtructa Hiſpaniam & Waſconiam ſibi ſubiugauit atque Nauarram, & reuerſus eſt in Franciam. Et audientes Saxones quod domnus Rex Carolus tam longè eſſet in partibus Hiſpaniæ, perſuaſione ſupradicti Widochindi vel ſociorũ eius ſecundum conſuetudinem malã rebellati ſunt. Quod domnus Rex Carolus audiens in Autiſſiodoro ciuitate mox miſit ſcaram Franciſcã in Saxoniam ad reſiſtendum Saxonibus. Illi verò rebelles peruenerunt vſq; Durtiam prædantes ſecus Renum, & multas malitias facientes, Eccleſias Dei incendentes, & in ſanctimonialibus exercentes quod dictu nefas eſt. Cumque audiſſent de reuerſione domni regis Caroli, & de ſcara eius quam miſit obuiam illis, mox reuerſi ſunt per Longeue in partes Saxoniæ, & ſcaræ Francorum non occurrerunt obuiam eis, ſed veſtigia eorum obſeruantes conſecuti ſunt eos ſuper fluuium Adarnia, in loco qui dicitur Lieſi, vbi pugna incepta & valde bene finita, auxiliante domino, Franci victores extiterunt, & multitudo Saxonum ibi cæſa eſt, & fugientes alij cum magna contumelia reuerſi ſunt Saxoniam. Et celebrauit eo anno clementiſſimus Rex Carolus natale domni & Paſcha in villa Ariſtallio. Deinde iter agens ad partes Neu-

Doreiaco

Digitized by Google

ſtriæ, peruenit in villa quæ dicitur, Compendio. Et dum reuerteretur ad partes Auſtriæ, Hildebrandus dux Spolitanus cum multis muneribus obtulit ſe in præſentia magni regis Caroli in villa Virciniaco. habuitque Rex ſynodum in villa Duria, & tranſiit in Saxoniam ad Lippia. Saxones verò moliti ſunt rebellare in loco * Botolz, ſed non præualentes fugerunt & Francis aperta eſt via. Qui introeuntes in Weſtfalos conquiſierunt eos omnes. Cumque domnus Rex Carolus ad locum qui dicitur Mediofalli coniunxiſſet, ibi Saxones venientes dederunt ei obſides & ſacramenta iterum firmauerunt. Reuerſúſque eſt glorioſus Rex Carolus in Frãciam, & celebrauit natale & Paſcha in Warmatia ciuitate. Iterum iter peregit ad diſponendam Saxoniam, & peruenit ad Eresburgum, & inde ad locum vbi Lippia conſurgit, ibique ſynodum tenuit. Inde iter egit ad partes Albiæ fluuij, & in ipſo itinere, in præſentia domni Regis Caroli, omnes Bardongauenſes & multi de Nordleudi baptizati ſunt in loco Oraim vltra Obacrum fluuium. Ibi omnia diſpoſuit tam Saxoniam quam & Sclauos, reuerſúſque eſt in Franciam. Tunc ipſe præclarus Rex Carolus iniit conſilium vt pergeret Romam orationis cauſa, vna cum vxore ſua domna * Aldeardi regina, & celebrauit natale in Papia ciuitate. Et ſupradictũ peragens iter celebrauit Paſcha Romæ, & ibi Pipinus filius eius baptizatus eſt ab Adriano Papa, qui & ipſe eum de ſacro fonte ſuſcepit. Et duos filios domni Regis Caroli Pipinum & Ludouicum ipſe Papa vnxit in regem: Pipinum in Italia, Ludouicum in Aquitania. Et domnus Rex Carolus Mediolanis ciuitatem peruenit, & ibi baptizata eſt filia eius * Giſla ab Archiepi-

al. Bohhot

Hildegarde

al. Giſola

Digitized by Google

Archiepiſcopo Thoma, qui & ipſe eam à ſacro baptiſmo manibus ſuſcepit. Inde Rex clementiſſimus Carolus reuerſus eſt in Franciam. Tunc miſſit Papa Adrianus Formoſum & Damaſũ Epiſcopos ad Taſſilonem ducem Baioariorum vna cum miſſis domni Regis Caroli Riculfo Diacono & Eberardo magiſtro pincernarum ad commonendum & conteſtandum, vt reminiſceretur priſcorum ſacramentorum ſuorum, & vt non aliter faceret niſi ſicut iureiurãdo iamdudum promiſerat ad partem domni Pipini Regis & domni Caroli Regis filij eius vel Francorum: conſenſitque Taſſilo dux Baioariorum vt ſumptis obſidibus à domno Rege Carolo ad eius veniret præſentiam. Quod non renuit domnus Rex Carolus. Et coniunxit ſe Taſſilo Dux in præſentia domni Regis Caroli ad VVarmatiam ciuitatem. Ibi renouauit ſacramenta, deditq; XII. obſides electos, vt omnia conſeruaret quæ Pipino Regi iureiurando promiſerat in cauſa clemẽtiſſimi Regis domni Caroli: & obſides recepti ſunt in Cariſiaco villa de manu * Simberti Epiſcopi. Sed non diu præfatus dux promiſſiones quas fecerat conſeruauit, & celebrauit domnus glorioſus Rex natale domni & Paſcha in ſupradicta Cariſiaco villa. *Ingberti*

Sequenti anno domnus Rex Carolus Renum tranſiit, & * in Colonia ſinodum tenuit. Ibi omnes Saxones venerunt excepto rebelle VVidochindo: & illuc conuenerunt Normandi nuntij Regis Sigefridi. Similiter Auari conuenerunt illuc miſſi à Cagano & Vigurro. Ibi peracto placito reuerſus eſt domnus Rex Carolus in Franciam. Et cùm reuerſus fuiſſet, iterum Saxones ſtatim, ſolito more, rebellati ſunt ſuadente VVidochindo, & ignorãte hoc *al. vbi Lippia oritur*

Digitized by Google

domno Rege Carolo, Ludouicus filius eius miſit miſſos ſuos ad Algiſum & Geilonem atque Woradum comites, vt mouerent exercitum Francorum & Saxonum ſuper Sclauos qui rebelles fuerant. Et ſupra nominati miſſi in via audientes quod Saxones rebellati fuiſſent, coniungentes ad ſcaram Francorum irruerunt ſuper Saxones, & commiſerunt bellum. Et fortiter pugnantes multos Saxones interemerunt. & victores extiterunt, cecideruntque Adalgiſus & Geilo. hoc audiẽs domnus Rex Carolus ſub celeritate illuc coniunxit & peruenit vſq; ad locum vbi Arola confluit in VViſoram.

Iterum omnes Saxones conuenientes ſubdiderunt ſe poteſtati domni Caroli, & reddiderunt omnes malefactores illos, qui ipſum rebellium maxime terminauerunt. In eo autem prælio occiſi ſunt de Saxonibus quatuor millia quingenti. VVidochindus autem fuga lapſus eſt in partes Normandiç. His peractis domnus Rex Carolus reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit natale & Paſcha in villa quæ dicitur Teudone villa. Tunc obiit regina benemerita domna * Aldegardis pridie Cal. Maij in vigilia Aſcenſionis Domini. Iterum rebellant Saxones, & domnus Rex Carolus ſuper eos ad Teotmalli venit. Ibi Saxones præparauerunt ſe ad pugnam in campo: Sed viriliter domno rege Carolo pugnante, Saxones terga vertunt & Franci victores exiſtunt: ceciditque ibi multitudo Saxonum ita vt pauci fuga euaſerint. Inde victor glorioſus Rex Carolus venit ad Paderbrunnien. ibi iterum coniunxit exercitum ſuum & ſuper Saxones pergit ad fluuium qui dicitur Haſa: Vbi, bello inito, pluſquam ſex millia Saxonum ceciderunt, & Franci victores

* Hildegardis

ctores extiterunt. Inde domnus Rex tranſit ad Albiam fluuium, reuerſuſque eſt in Franciam, & in eodem anno obiit bonæ memoriæ domna Berta regina. Cumque Rex Carolus Warmatiam perueniſſet, ſociauit ſibi in matrimonium domnam Faſtradam Reginam, & celebrauit natale & Paſcha in Ariſtallio villa. Saxones iterum rebellant ſolito more, & cum eis aliqua pars Freſonum. Domnus fortis Rex Carolus ſuper Saxones Renum tranſit ad* Lippiam, & vaſtando Saxoniam peruenit vſque ad * Huculin. Ibi conſilium iniit, quia nimia inundatio aquarum erat, vt per Toringam de Orientali parte intraret ſuper Oſtfalaos, & filiũ ſuum Carolum miſit cum ſcara, qui pertexit per Thoringam vſque ad fluuium Albiam, & inde ad Stangfurd, & inde ad Scaiuingi. Ibi prælio facto victor exiſtens, cũ gloria reuerſus eſt Franciam, dimiſſo in Saxonia Carolo filio ſuo. Weſtfalai verò cõgregauerunt ſe ad Lippiam. Quo audito filius Domni Caroli obuiam eis acceſſit cum ſcara ſua. Et inito bello, victor extitit Carolus filius domni Regis Caroli: ceciderúntque in eo prælio de Saxonibus pluſquam ſeptem millia hominum. Carolus vero illæſus remeauit ad genitorem ſuum in VVarmatia ciuitate. Ibi domnus Rex Carolus iniit conſilium vt hiemis tempore iter ageret in Saxoniam, quod & factũ eſt. Et celebrauit Natale in * Cidrioburgi ſuper fluuium Ambra. Inde abiens in Saxoniam peruenit vſque ad *Rimia ſuper fluuium VViſora vbi confluit* VVarana, & propter nimias inũdationes aquarum, reuerſus eſt Ereſburgum, & vxorem ſuam domnã Faſtradam Reginam vna cum filiis & filiabus ſuis ad ſe venire iuſſit. Ibi tota hieme reſedit & Paſcha celebrauit. Et ibi reſi-

Lipibaam

al. huculini

SKidnosburg in pago Vaizzanuagam villa Luidi

Rimea

VVabarna

Digitized by Google

dens multoties ſcaras miſit ſuper Saxones, & ipſe ſuper eos inſurrexit, & deprædauit eos, & caſtra eorũ cœpit, & loca eorum munita abſtulit, & vias mundauit. * Synodum autem * ſuum tenuit ad Paderbrunne. Inde iter peragens viis apertis nemine cõtradicente, per totam Saxoniam quocunque voluit, ambulauit, venitque in * Bardingauin. Et miſit poſt VVidochindum & Albionem & vtroſque ad ſe conduxit, & firmauit vt non ſe ſubtraxiſſent niſi in Frãciam ad eum veniſſent petentibus illis * ſecuritatem ſi veniſſent, quod & factum eſt. Inde reuerſus in Franciam miſit illis obſides per miſſum ſuum Amaluuonem. Quos cum recepiſſent, cum ipſis adiunxerunt ſe ad Domnum Regem Carolum ad villam Attiniacum ibi baptizati ſunt Vindochindus & Abio vna cum ſociis eorum, & tunc tota Saxonia ſubiugata eſt. Eo anno in ipſa villa celebrauit Natale & Paſcha. Deinde miſit exercitũ in Britannia vna cum miſſo ſuo Audulfo Sineſcalco, & ibi * multa caſtella conquiſierũt & loca firma & multa paluſtria & Incæſu, & Cupitaneos Britonũ repræſentauerũt in Sinodo domni Regis Caroli in VVarmatiã. Tũ cproſpiciens ſe ex omni parte pacem habere, conſilium ſumit orationis cauſa pergeret, & ad limina beatorum Apoſtolorum iter pergendi & cauſas Italicas diſponendi & cum miſſis imprimis placitum habendi de conuenientiis eorum, quod & factum eſt, & celebrauit Natale domini in Florentia ciuitate. Igitur glorioſus Rex Carolus veniens Romam receptus eſt honorifice à domno Apoſtolico Adriano, & aliquot dies ibi moratus eſt. Argiſus dux Beneuenti miſit filium ſuum Romaldum domno Regi Carolo cum multis muneribus, poſtulãs vt non intraret

Concilium vero publicum

Lardingaaui

credẽtias quod inlaſi fuiſſent.

multos Brittones conq. vna cum caſtellis & firmitatis ebrum locis paluſtribus ſeu et incęſis.

trarẹt

traret Beneuētum, & faceret omnes voluntates domni Regis Caroli. Sed hoc Apoſtolicus minimè credebat neque optimates Francorum: & cōſilium fecerunt cum domno Rege Carolo vt Beneuentum intraret ad cauſas firmandas. Et ita factum eſt. Et dum Capuam veniſſet, reliquit Aregiſus dux Beneuentum, & in Salerno ſe recluſit: Et timore perterritus, non fuit auſus videre faciem domni Regis Caroli, ſed miſit ei ambos filios ſuos Romaldū & Grimaldum cum multis muneribus & obſidibus vt obtemperarent petitioni eius. Domnus verò glorioſus Rex Carolus vna cum ſacerdotibus & optimatibus ſuis proſpexit, vt non deleretur illa terra, nec deſertarentur Epiſcopia & monaſteria, elegitque XII. obſides & tertium decimum filium Ducis Grimaldum. Et acceptis muneribus, iurauerunt omnes Beneuētani domno Regi Carolo. Et reuerſus eſt Rex piiſſimus Carolus & celebrauit Romæ Paſcha cum domno Apoſtolico. Ecce orta eſt contentio per dies feſtos Paſchę inter cantores Romanorum & Gallorum. Dicebant ſe Galli melius cantare & pulchrius quam Romani. Dicebant ſe Romani doctiſſime cātilenas Eccleſiaſticas proferre, ſicut docti fuerant à ſancto Gregorio Papa, Gallos corrupte cantare, & cantilenam ſanam deſtruendo dilacerare. Quę contentio ante domnum Regem Carolum peruenit. Galli verò propter ſecuritatem domni Regis Caroli valde exprobrabant cantoribus Romanis. Romani verò propter auctoritatē magnæ doctrinæ, eos ſtultos, ruſticos & indoctos, velut bruta animalia, affirmabant, & doctrinam ſancti Gregorij præferebant ruſticitati eorum. Et cum altercatio de neutra parte finiret, ait domnus piiſſimus Rex Carolus ad ſuos

cantores: Dicite palam, quis purior eſt, & quis melior, aut fons viuus, aut riuuli eius lõge decurrentes? Reſponderunt omnes vna voce, Fontem, velut caput & originem, puriorem eſſe: riuulos autem eius, quantò longius à fonte receſſerint, tanto turbulentos & ſordibus ac immunditiis corruptos. Et ait domnus Rex Carolus, reuertimini vos ad fontem ſancti Gregorij, quia manifeſte corrupiſtis cantilenam Eccleſiaſticam. Mox petiit domnus Rex Carolus ab Adriano Papa cantores, qui Franciam corrigerent de cantu. At ille dedit ei Theodorum & Benedictum Romanæ Eccleſiæ doctiſſimos cantores, qui à ſancto Gregorio eruditi fuerant, tribuitque Antiphonarios ſancti Gregorij, quos ipſe notauerat nota Romana. Domnus verò Rex Carolus reuertens in Franciam, miſit vnum cantorem in Metis ciuitate, alterum in Sueſſionis ciuitate, præcipiens de omnibus ciuitatibus Franciæ magiſtros ſcholæ Antiphonarios eis ad corrigendum tradere, & ab eis diſcere cantare. Correcti ſunt ergo Antiphonarij Francorum, quos vnuſquiſque pro arbitrio ſuo vitiauerat, addens vel minuens, & omnes Franciæ cantores didicerunt notam Romanam, quam nunc vocant notam Franciſcam: Excepto quod tremulas vel vinnulas, ſiue colliſibiles vel ſecabiles voces in cantu non poterant perfectè exprimere Franci naturali voce barbarica, frangentes in gutture voces quam potius exprimentes. Maius autẽ magiſterium cantandi in Metis ciuitate remanſit. Quantumque magiſterium Romanũ ſuperat Metenſe in arte cantilenæ, tanto ſuperat Metenſis cãtilena cęteras ſcholas Gallorum. Similiter erudierunt Romani cantores ſupradicti cantores Francorum in arte organãdi.

Et do-

Digitized by Google

Et domnus Rex Carolus iterũ à Roma artis Grammaticæ & computatoriæ magiſtros ſecum adduxit in Franciam, & vbique ſtudium literarum expandere iuſſit. Ante ipſum enim domnum Regẽ Carolũ, in Gallia nullum ſtudium fuerat liberalium artium. Per ipſos dies Paſchæ venerunt Romam ad domnũ piiſſimum Regem Carolum miſſi Taſſilonis ducis Epiſcopus * Iſarnus & abbas Henricus, petieruntq; Apoſtolicum vt pacem faceret inter domnum Regem Carolum & Taſſilonem ducem Baioariorum. Et domnus Apoſtolicus multum ſe interpoſuit poſtulando piiſſimum Regem. Cui ipſe reſpondit, hoc ſe voluiſſe, & per multa tempora quæſiſſe, & minime inuenire potuiſſe: & proferebat ſtatim fieri. Voluitque mox in præſentia Papæ cum ipſis miſſis pacem firmare. Et renuẽtibus miſſis, quia nõ auſi fuiſſent de eius parte vllam firmitatem facere, cum cognouiſſet Apoſtolicus inſtabilitatem & mendacium eorum, anathema poſuit ſupra ducem eorũ, & ſuos conſentaneos, ſi ipſe dux ſacramenta, quæ promiſerat Pipino & domno Carolo Regi, non adimpleſſet. Et obteſtatus eſt ſupra dictos miſſos, vt conteſtarentur Taſſilonem, vt non aliter faceret, niſi in omnibus obediret domno Regi Carolo & filiis eius ac genti Francorum, ne ſanguinis effuſio proueniret, vel læſio terræ ipſius. Et ſi ipſe dux obdurato corde verbis Apoſtolici minime obediret, tunc domnus Rex Carolus & ſuus exercitus abſoluti eſſent ab omni periculo peccati, & quicquid in ipſa terra de incendiis eueniret, vel de qualicunque malicia, hoc ſuper Taſſilonem & eius conſentaneos eueniret, & domnus rex Carolus ac Frãci innoxii ab omni culpa exinde permãſiſſent. His verbis expletis, miſſi Taſſi-

Digitized by Google

lonis abſoluti ſunt. Tunc in inuicem ſibi domnus Apoſtolicus, & domnus Rex glorioſus Carolus vale dicentes, benedictione aſſumpta, & oratione peracta in Franciam cum gloria reuerſus eſt, adducens ſecum, cantores Romanorum & Grammaticos peritiſſimos & calculatores. Peruenitque idem mitiſſimus Rex Carolus ad cõiugem ſuam domnam Faſtardam reginam in ciuitate Warmatia, & ibi ad inuicem gauiſi ſunt lætificantes, ac domini miſericordiam conlaudantes: Vbi Synodum congregauit, & deinde miſit ad Taſſilonem, vt omnia adimpleret ſecundum iuſſionem Apoſtolici, vel ſicut iuſtitia erat, eo quod ſub iureiurando promiſſum habebat, vt in omnibus obediens & fidelis eſſet ei & filiis eius & Francis, & ad eius præſentiam veniret. Quod renuit & venire contempſit. Tunc domnus Rex Carolus ſentiens iuſtitiam ſuam, pergit Baioariam, venitque in loco qui dicitur Leçfeld, ſuper ciuitatem Auguſtam. Et iuſſit fieri alium exercitum de Auſtraſiis & Toringis & Saxonibus, & coniunxerunt ſuper Danubium fluuium in loco qui dicitur Faringa. Et tertium exercitum iuſſit fieri de Italicis, vt filius eius Pipinus Rex veniret vſq; ad Triantum, & ipſe ibi maneret, & exercitum ſuum pleniter in ante mitteret vſque ad Bauzarum. Taſſilo videns ſe circundatum ex omni parte, videnſque quod omnes Baioarij plus eſſent fideles domno Regi Carolo quam ſibi, & cognouiſſent iuſtitiam domni Regis, & magis vellent iuſtitiam conſentire, quam contrarij eſſe, contriſtatus vndeque tradidit ſeipſum domno Regi Carolo manibus in manibus in vaſſaticum, & reddidit ei ducatum ſibi commiſſum à domno Pipino Rege, & confeſſus eſt ſe in omnibus peccaſſe & male egiſſe.

Et de-

Digitized by Google

Et denuo renouans ſacramenta dedit XII. electos obſides, & tertium decimum filium ſuum Theudonem. Receptiſque obſidibus & ſacramentis, reuerſus eſt domnus glorioſus Rex Carolus in Franciam, & celebrauit Natale & Paſcha in villa, quæ dicitur Ingilenhaim.

Domnus igitur Carolus habuit Synodum ad iam dictam villam Ingilenhaim, ibique venit Taſſilo ex iuſſione eius, ſicut & cæteri vaſſi, dixeruntque fideles Baioarij, quod Taſſilo fidem ſuam ſaluam nõ haberet, ſed poſtea fraudulentus apparuit ſuadente vxore ſua Liutberga. Quod & Taſſilo denegare nõ potuit, ſed confeſſus eſt poſtea ſe tranſmiſiſſe ad Auaros, vt ſibi conſentirent contra domnũ Regem, & homines ſuos, quando iurabant, iubebat vt aliter in mente retinerent, & ſub dolo iurarent. Et quia dixerat, ſi decẽ filios haberet, ante voluiſſet omnes amittere quã placita ſic manerent ſicut iurauerat, & quia dixerat, melius ſe eſſe mori quam ita viuere. Et dum incriminarentur eum de multis aliis infidelitatibus Franci, & Baioarij, & Lãgobardi, & Saxones, & quia in exercitu dereliquerat domnum Pipinum Regem, & omnes acclamarent eum eſſe reum mortis, & vt capitali ſententia damnaretur, Domnus piiſſimus Rex Carolus motus miſericordia, ob amorem Dei, & quia conſanguineus eius erat, continuit vt non moreretur. Et interrogauit Taſſilonem, quid agere vellet. Ille vero poſtulauit licentiam ſibi tonſorandi, & in monaſterium introeundi, & pro tantis peccatis pœnitentiam agendi, vt ſuam ſaluaret animam. Similiter filius eius Theodo iudicatus eſt: & monachi ambo facti ſunt in Olto monaſterio, vbi ſanctus Bonefacius requieſcit. Pauci verò Baioarij, qui in

Digitized by Google

lonis abſoluti ſunt. Tunc in inuicem ſibi domnus Apoſtolicus, & domnus Rex glorioſus Carolus vale dicentes, benedictione aſſumpta, & oratione peracta in Franciam cum gloria reuerſus eſt, adducens ſecum, cantores Romanorum & Grammaticos peritiſſimos & calculatores. Peruenitque idem mitiſſimus Rex Carolus ad cõiugem ſuam domnam Faſtardam reginam in ciuitate Warmatia, & ibi ad inuicem gauiſi ſunt lætificantes, ac domini miſericordiam conlaudantes: Vbi Synodum congregauit, & deinde miſit ad Taſſilonem, vt omnia adimpleret ſecundum iuſſionem Apoſtolici, vel ſicut iuſtitia erat, eo quod ſub iureiurando promiſſum habebat, vt in omnibus obediens & fidelis eſſet ei & filiis eius & Francis, & ad eius præſentiam veniret. Quod renuit & venire contempſit. Tunc domnus Rex Carolus ſentiens iuſtitiam ſuam, pergit Baioariam, venitque in loco qui dicitur Lecfeld, ſuper ciuitatem Auguſtam. Et iuſſit fieri alium exercitum de Auſtraſiis & Toringis & Saxonibus, & coniunxerunt ſuper Danubium fluuium in loco qui dicitur Faringa. Et tertium exercitum iuſſit fieri de Italicis, vt filius eius Pipinus Rex veniret vſq; ad Triantum, & ipſe ibi maneret, & exercitum ſuum pleniter in ante mitteret vſque ad Bauzarum. Taſſilo videns ſe circundatum ex omni parte, videnſque quod omnes Baioarij plus eſſent fideles domno Regi Carolo quam ſibi, & cognouiſſent iuſtitiam domni Regis, & magis vellent iuſtitiam conſentire, quam contrarij eſſe, contriſtatus vndeque tradidit ſeipſum domno Regi Carolo manibus in manibus in vaſſaticum, & reddidit ei ducatum ſibi commiſſum à domno Pipino Rege, & confeſſus eſt ſe in omnibus peccaſſe & male egiſſe.

Et de-

Digitized by Google

Et denuo renouans ſacramenta dedit XII. electos obſides, & tertium decimum filium ſuum Theudonem. Receptiſque obſidibus & ſacramentis, reuerſus eſt domnus glorioſus Rex Carolus in Franciam, & celebrauit Natale & Paſcha in villa, quæ dicitur Ingilenhaim.

Domnus igitur Carolus habuit Synodum ad iam dictam villam Ingilenhaim, ibique venit Taſſilo ex iuſſione eius, ſicut & cæteri vaſſi, dixeruntque fideles Baioarij, quod Taſſilo fidem ſuam ſaluam nõ haberet, ſed poſtea fraudulentus apparuit ſuadente vxore ſua Liutberga. Quod & Taſſilo denegare nõ potuit, ſed confeſſus eſt poſtea ſe tranſmiſiſſe ad Auaros, vt ſibi conſentirent contra domnũ Regem, & homines ſuos, quando iurabant, iubebat vt aliter in mente retinerent, & ſub dolo iurarent. Et quia dixerat, ſi decẽ filios haberet, ante voluiſſet omnes amittere quã placita ſic manerent ſicut iurauerat, & quia dixerat, melius ſe eſſe mori quam ita viuere. Et dum incriminarentur eum de multis aliis infidelitatibus Franci, & Baioarij, & Lãgobardi, & Saxones, & quia in exercitu dereliquerat domnum Pipinum Regem, & omnes acclamarent eum eſſe reum mortis, & vt capitali ſententia damnaretur, Domnus piiſſimus Rex Carolus motus miſericordia, ob amorem Dei, & quia conſanguineus eius erat, continuit vt non moreretur. Et interrogauit Taſſilonem, quid agere vellet. Ille vero poſtulauit licentiam ſibi tonſorandi, & in monaſterium introeundi, & pro tantis peccatis pœnitentiam agendi, vt ſuam ſaluaret animam. Similiter filius eius Theodo iudicatus eſt: & monachi ambo facti ſunt in Olto monaſterio, vbi ſanctus Bonefacius requieſcit. Pauci verò Baioarij, qui in

Digitized by Google

aduerſitate domni Regis Caroli perdurare volebât, miſſi ſunt in exilium. Eodem anno commiſſum eſt bellum inter Græcos & Langobardos, id eſt à ducibus Spolitanis Hildebrando & Grimaldo quē poſuerat domnus Rex ducem ſuper Beneuentum: fuitque Winigiſus Francus miſſus domni Regis Caroli cum paucis Francis ex parte Langobardorum, & victoriam habuit. Auari quoque bellum inierunt cum Francis, qui erant in Italia, & victi cum confuſione fugati ſunt, & victoriam Franci habuerunt. Tertia pugna commiſſa eſt inter Auaros & Baioarios in campo Hiboſe, & miſſi domni Regis Caroli

Grahamannus * Garamandus & Audacrus cum paucis Francis fuerunt ex parte Baioariorum, & Auari victi ſunt. Et hæc omnia dux Taſſilo & vxor eius Deo odibilis Liutberga conſiliati fuerant. Quarta fuit pugna cum Auaris & Baioarijs. Ibique fuerunt miſſi domni Regis Caroli, & victoria fuit Chriſtianorum, domno protegente. De Auaris occiſi ſunt ad decem millia, & alii in Danubium fluuium ſubmerſi ſunt, dũ gladium fugiunt. Poſt hæc domnus Rex Carolus ad Reganeſburg peruenit, & ibi fines vel marcas Baioariorũ diſpoſuit, quomodo ſaluæ cõtra Auaros eſſe potuiſſent. Inde reuerſus celebrauit Natale & Paſcha in Aquis Palatio. Inde iter egit in Sclauaniã, & ad locum Wilze peruenit, & vna cum conſilio Francorum & Saxonum tranſiit Renum, & venit ad Albiam fluuium, ibique duos pontes conſtruxit, & ad vnum fecit caſtellum ex ligno & terra ex vtraque parte. Inde pergens vltra, Sclauos ſub ſuo dominio conquiſiuit. Fuerunt in exercitu eius Franci & Saxones & Freſones, qui nauigio per Labola fluuium cum quibuſdam Francis ad eum coniunxerunt. fuerunt

runt

runt etiam Sclaui cum eo * Suurbi & Abotri, quorum dux fuit Witzan. Ibi obſidibus & ſacramentis ab eis receptis, domino ducente, in Franciam reuertitur, & celebrauit Natale & Paſcha in Warmatia. In anno ſequenti nullum fecit iter, ſed in eadem ciuitate celebrauit Natale & Paſcha. Inde in itinere ad Baioariam * Reneſburgum peruenit. Ibi exercitu coniuncto cum conſilio Francorum, Saxonum & Freſonum, deſtinauit iter, cum Dei adiutorio, in partes Auarorum propter nimiam maliciam, quam fecerant contra ſanctam Eccleſiam & populum Chriſtianum, vnde iuſtitias per miſſos impetrare non valuerunt. Et properans ad Aniſam fluuium, ibi conſtituerunt Letanias facere per triduum, & miſſarum ſolemnia celebrare pro ſalute exercitus & victoria & adiutorio Domini noſtri Ieſu Chriſti, & vindicta ſupe Auaros. Domnus verò Rex Carolus de Auſtrali parte Danubij iter egit cum Francis: Saxones autem cum quibuſdam Francis & pluri-ma turba Friſonum de Aquilonali parte Danubij abierunt; & venerunt omnes ad Auarorum firmitates. Domnus vero Rex Carolus ad Cummeoberg. Alij vero in ripa quæ dicitur Campi, quia ſic vocatur ille fluuius, qui confluit in Danubium. Et cum Auari viderent vtraſque ripas exercitum continere, & nauigia per medium fluuium venire, terrore adeo perterriti dereliquerunt loca firmiſſima, & fugerunt. Et, Chriſto ducente populum ſuum, vterque exercitus peruenit ad fluuium Raba, proſtraueruntque Auarorum innumerabilem multitudinẽ, & reuerſi ſunt ex vtraque ripa ad propria, magnificantes Deum pro tanta victoria. Et celebrauit domnus Rex Carolus Natale & Paſcha in Rageneſbburg. Ibi

Suburbi: net non Aboltriti.

Regensburg

tenuit Synodum, vbi primo condemnata eſt hæreſis Feliciana: quem Angilbertus ad præſentiam Adriani Apoſtolici adduxit, & confeſſione facta ſuam hæreſim iterum abdicauit. Eodem anno nullum iter exercitale factum eſt, ſed fecit pontem ſuper nauigia flumina tranſeuntem, anchoris & funibus ita cohærentem, vt iungi & diſſolui poſſet. Ibi Natale & Paſcha celebrauit ipſo anno. Anno ſequenti domnus Rex Carolus de Rageneſburg iter fecit nauigio vſque ad foſſatum magnum inter * Alamāniam & Radantiam. Ibi cum muneribus magnis miſſi Apoſtolici præſentati ſunt, & nunciatum eſt ei Saxones iterum rebellaſſe. Inde per Radantiam nauali itinere abiit in Mochin, & Natale celebrauit ad ſanctum Chilianum in Wirzinburg, & Paſcha in Franconofurt, & ibi congregata eſt Synodus magna Epiſcoporum Galliarum, Germanorum, Italorum, in præſentia eius. Ibi fuerunt miſſi domini Apoſtolici Adriani Theophilactus, & Stephanus Epiſcopi: & ibi tertio damnauerunt hæreſim Felicianam. Quam damnationem per auctoritatem ſanctorum patrum in libro conſcripſerunt, quem librum omnes ſacerdotes propriis manibus ſubſcribendo confirmarūt. Ibi obijt Faſtrada regina, & ad ſanctum Albanum ſepulta eſt. Pſeudoſynodus Græcorum quam falſo ſeptimā vocabant pro imaginibus reiecta eſt à Pontificibus. Inde motus eſt exercitus in Saxoniam per duas turmas. In vna fuit domnus glorioſiſſimus Rex Carolus, in altera miſit Carolum filium ſuum per Coloniam. Saxones autem congregati præparauerunt ſe ad bellum in campo † Sinitfelt. Sed cum audiſſent, ſe ex duabus partibus eſſe circundatos, timore pleni promiſerūt ſe eſſe Chriſtianos & fideles domno

Alemana & Radantia

Sinaſſelt

domno Regi Carolo. Et Rex ad palatium Aquis rediit, ibique Natale & Paſcha celebrauit. Habuitque placitum ſuum ad locum * Cuſſiſtain in ſuburbio Maguntiæ vrbis. Saxones verò fecerunt irritum placitum ſuum de habenda Chriſtianitate & fide Regis tenenda, & domnus Rex Carolus in Saxoniam intrans, peruenit ad fluuium Albin in locum † Luini: vbi facto prœlio Winutzin Abodritorum Rex à Saxonibus occiſus eſt. Ibi venerunt miſſi Tuduin, qui in gente Auarorum magnam poteſtatem habebat, qui dixerunt quod idem Tuduin cum terra & populo ſuo ſe Regi dedere vellet. Rex verò afflictis Saxonibus valde & cæſis gladio triginta millibus pugnatorum ex eis, terra vaſtata, & acceptis obſidibus, rediit Aquis, & ibi natale & Paſcha celebrauit. Alio anno Adrianus Papa obiit, & Leo mox vt in locum eius ſucceſſit, miſit Legatos cum muneribus ad Regem. Claues etiam confeſſionis ſancti Petri & vexillum vrbis Romæ, ei direxit. † Eenricus autem dux Furiulienſis miſſo in Pannoniam Wonomirro Sclauo principe ſuo † Ringum ducem Auarorum interficere fecit, & Caganum & Iugurram ſpoliare fecit, & theſaurorum multitudinem multa prolixitate ſeculorum à regibus Auarorum collectum domno Regi Carolo Aquis Palatio miſit. Quo theſauro accepto gratiarum actiones Deo largitori omnium bonorum peregit, & inde magnam partem ad limina Apoſtolorum miſit per Angilbertum dilectum ſuum abbatem, & reliquam partem optimatibus ſuis & clericis & monachis largitus eſt. Ipſo anno Tuduin ſecundum pollicitationem ſuam, cum multitudine Auarorum ad Regem venit, & ſe ei dedit cum populo & patria

Cuſſinſtang

Linum

Sed et Heirlem

Hrigum

ſua, & ipſe & populus eius Chriſtiani facti baptizati ſunt, & honorifice muneribus ditati redierunt. Rex collectis exercitibus Saxoniam ingreſſus, Pipinum filium ſuum Regem Italiæ in Pannoniam miſit. Qui Pipinus commiſſo bello cum Auaris victor extitit, & diu reſedit in Ringo villa, & cum multis theſauris rediit ad domnum Regem Carolum patrem ſuum in Aquis palatium, & celebrauit ibi domnus Rex Carolus Natale & Paſcha. Tunc Barcinona ciuitas Hiſpaniç quę iampridem à nobis deſciuerat, per Zatum præfectum ipſius reddita eſt. Nam ipſe ad Palatium veniens domno Regi ſemetipſum cum ciuitate commendauit. Deinde glorioſus Rex facta expeditione in Saxoniam trans omnes paludes & inuia loca vſque ad Haduloba (hoc enim loco nomen vbi Oceanus Saxoniam adluit) tranſiit. Et tota Saxonum gente in deditionem per obſides accepta, reuerſus eſt Aquis palatio. Ibi Abdella Sarracenus filius Ibiinauge Regis à fratre regno pulſus in Mauritania exulans ei ſe manibus commendauit. Ibi venit Theoctiſtus * filius Nicetæ qui tunc Siciliam regebat, portans imperatoris epiſtolam, quem magnifice ſuſcipiens poſt paucos dies abſoluit. Et Nouembrio menſe mediante, ad hibernandum cum exercitu Saxoniam intrauit: Poſitiſque caſtris apud VViſoram fluuium, locum caſtrorum Heriſtelli vocari iuſſit. Illuc venerunt legati Auarorum cum muneribus multis. Inde Abdellam Sarracenum cum filio ſuo Ludouico in Hiſpania reuerti fecit, & filium ſuum Pipinum ad Italiam miſit: ipſe ad diſponendam Saxoniam totum hiemis tempus impendit, & ibi natale Domini & Paſcha celebrauit. Venit autem ad eum legatus † Adefonſi Regis

*legatus

† al. Hadefoſi

Regis Galliciæ & Aſturiæ nomine Froia præſentans papilionem miræ pulchritudinis. In ipſo quoq; Paſchæ tempore Nortliudi trans Albiam ſedentes ſeditione commota, legatos eius qui ad iuſtitias faciendas apud eos conuerſabantur, quoſdam occiderunt, quoſdam ad redimendum reſeruauerunt: ex quibus aliqui fugerunt, cæteri redempti ſunt. Rex Carolus collecto exercitu de Heriſtelli ad locum qui dicitur Minda perrexit, & contra deſertores inter Albim & VViſoram peragrauit totam Saxoniam. Nortliudi cum Traſicone duce Abodritorum & Eburiſo legato domni Regis commiſſo prælio victi ſunt, & cæſi ex eis quatuor millia. Cæteri qui euaſerunt de pacis conditione tractauerunt. Et Rex acceptis obſidibus, reuerſus eſt in Aquis grani palatium. Ibi legationem à Conſtantinopoli ſuſcepit, erátque legatus Michaël patricius Frigiæ & Theophilus presbyter epiſtolam Herenæ Imperatricis deferentes, quia filius eius Conſtantinus Imperator anno ſuperiore à ſuis comprehenſus excæcatus eſt. Hæc tamen legatio tantum de pace fuit. Quos cùm abſoluiſſet, abſoluit etiã cum eis & Siſinnium fratrem Taraſij Cõſtantinopolitani Epiſcopi, iamdudum in Italia prœlio captum. Hoc anno, id eſt ab incarnatione Domini DCCXCVIIII. ſydus Martis à ſuperioris anni Iulio vſque ad huius anni Iulium nuſquam in toto cælo videri potuit. Tunc inſulæ Baleares à Sarracenis & Mauris deprædatæ ſunt. Adefonſus Rex Galliciæ & Aſturiæ prædata Oliſippona vltima Hiſpaniæ ciuitate, inſignia victoriæ ſuæ βοάνοσας, † mulos, captiuóſque Mauros domno regi Carolo per legatos ſuos Frolam & Baſiliſcũ hiemis tempore miſit, & in ipſo palatio domnus Rex cele-

DCCXCVIII. † multa

brauit Natale & Paſcha. Romani vero Leonem Papam lætania maiore excæcauerunt, & linguam ei amputauerunt. Qui in cuſtodiam miſſus, noctu euaſit per murum, & ad legatos domni Regis, qui tunc erant in baſilica ſancti Petri, Wirundum ſcilicet Abbatem & Winigiſum Spoletanum Ducem, venit, & Spoletium ductus eſt. Domnus Rex profectus in Saxoniam tranſiit Hrenum ad Lippiam, & in Padabruno poſitis caſtris, inde Carolum filium ſuum cum medietate exercitus direxit ad Sclauorum colloquiũ, & vt reciperet Saxones qui de Norliudis in Bardingauium venerant. Ibi Leonem Papam cum ſummo honore ſuſcepit, & reuerſo proſperè filio ſuo, Leonem Papam cum honore dimiſit Romam, & ipſe reuerſus eſt Aquiſgrani palatium. Ibi venit ad eum Daniel legatus Michaelis præfecti Siciliæ, & cum magno honore dimiſſus eſt. Eodem anno gens Auatorum à fide quam promiſerat, defecit, & Hericus dux Foroiulienſis poſt tot res proſpere geſtas iuxta Tarſaticam Liburniæ ciuitatem inſidiis oppadianorum occiſus eſt, & Geraldus comes Baioariæ præfectus, commiſſo prælio cum Auaris, cecidit. Inſulæ Baleares quæ anno priore deprædatæ ſunt à Mauris & Sarracenis, poſtulato & accepto à domno Rege auxilio, tradiderunt ſe illi & defenſę ſunt à prædonibus. Nam prælio facto Fráci Mauros & Sarracenos proſtrauerunt, & ſigna ſublata domno Regi repræſentauerunt. Wido comes qui in Marca Brittanniæ pręſidebat, vna cum ſociis Brittanniam ingreſſus, totam eam recepit in deditionem, & domno Regi Carolo de Saxonia reuerſo arma ducum qui ſe dediderant inſcriptis ſingulorum nominibus, præſentauit, & ſic tota Britannia Fráciſ

ſubdita

ſubdita fuit. Tunc monachus quidam de Hieroſolimis veniens, benedictionem de reliquiis ſepulchri Domini, quam patriarcha miſerat domno Regi Carolo detulit. Azan præfectus ciuitatis quæ dicitur Oſca, claues vrbis per Legatum ſuum cum muneribus miſit. Celebrauit domnus Rex Natale domini in eodem Palatio, & abſolutum Hieroſolimitanum monachum reuerti fecit, mittens cum eo Zachariam presbyterum de Palatio ſuo, qui donaria eius per illa loca ſancta deferret. Et medio Martio menſe Aquiſgrani palatio digrediens, litus Oceani Gallici perluſtrauit, & in ipſo mari quod tunc piratis infeſtum erat, claſſem inſtituit & præſidia diſpoſuit. Paſcha in Centulo apud ſanctum Richarium celebrauit. Inde iterum per litus Oceani Rotomagũ ciuitatem profectus eſt, ibique Sequana amne tranſmiſſo, Turonis ad ſanctum Martinum orationis cauſa peruenit: Moratus eſt ibi dies aliquot propter aduerſam domnæ Liutgardæ coniugis valetudinem, quæ ibidem defuncta & humata eſt. Inde per Aurelianos & Pariſios menſe Iulio regreſſus Aquaſgrani reuerſus eſt. & pridie Nonas & VII. Id. Iulias inſolito more aſpera pruina fuit, ſed nil incommoditatis fructibus attulit. Menſe Auguſto Magõtiam veniens, iter in Italiam condixit & Rauennam peruenit. Ibi ordinata in Beneuentanos expeditione, poſt ſeptem dierum inducias Romæ iter conuertit, & exercitum cum Pipino filio ſuo in Beneuentanorum terras prædatum ire iuſſit. Romam verò venienti occurrit pridie Leo Papa & Romani cum eo apud Nomentum duodecimo ab vrbe lapide, & ſumma cum humilitate ſummoque honore ſuſcepit. Prandenſq; cum eo in loco prędicto, ſtatim

Digitized by Google

eum ad vrbem præceſſit, & craſtino in gradibus baſilicæ beati Petri Apoſtoli ſtans, miſſis obuiam Romanæ vrbis vexillis, ordinatis etiam atque diſpoſitis per congrua loca tam peregrinorum quam ciuium turmis, qui venienti laudes dicerent, ipſe cum clero & Epiſcopis equo deſcendentem graduſque aſcendentem ſuſcepit: dataque oratione, in Baſilicam beati Petri pſallentibus cunctis introduxit. Facta ſunt hæc ſub die VIII. Kal. Decemb. Poſt VII. verò dies Rex cõcione vocata, cur veniſſet Romam omnibus patefecit, & exinde cotidie ad ea quæ erãt facienda operam dedit. Inter quæ vel maximum & difficillimum erat, de diſcutiendis Papæ obiectis criminibus. Et dum nullus probator criminum eſſe potuit, domnus Papa coram omni populo in Baſilica beati Petri Euangelium portans, ambonem conſcendit, & inuocato ſanctæ Trinitatis nomine, iureiurando ab obiectis criminibus ſe purgauit. Eadem die Zacharias cum duobus monachis, vno de monte Oliueti, altero de ſancto Saba de Oriente reuerſus Romam venit, quos Patriarcha ad regem miſit. Qui benedictionis cauſa claues Sepulchri dominici ac loci Caluariæ, claues etiam ciuitatis & mõtis Oliueti cum vexillo detulerunt: quos Rex benignè ſuſcipiens, aliquot dies ſecum detinuit, & Aprili menſe remuneratos abſoluit, celebrauitque Natale Domini Romæ. Ipſa autem ſacratiſſima Natalis domini cum Rex ad miſſam ante confeſſionem beati Petri Apoſtoli ab oratione ſurgeret, dõnus Leo Papa coronam capiti eius impoſuit, & à cuncto Romanorum populo acclamatum eſt: CAROLO AVGVSTO A DEO CORONATO MAGNO ET PACIFICO IMPERATORI ROMA-

ROMANORVM VITA ET VICTORIA. Antea enim domnus Carolus vocabatur ab omnibus, Rex Francorũ & Patricius Romanorũ: ſed poſt laudes à domno Apoſtolico more antiquorũ principum adoratus eſt, atq; ablato Patricij nomine, Imperator & Auguſtus eſt appellatus. Poſt paucos autem dies iuſſit eos qui Papã anno ſuperiori dehoneſtauerant exhiberi, & habita de eis quæſtione ſecundũ legem Romanã, vt maieſtatis rei, capite damnati ſunt. Pro quibus tamen Papa pio affectu apud Imperatorem interceſſit, & vita & membra eis conceſſa ſunt, ſed pro facinoris magnitudine exilio deportati ſunt. Huius factionis principes fuere Paſchalis nomenculator & Campulus ſacellarius & multi alij Romanæ vrbis nobiles. Ordinatis deinde Romanæ vrbis & Apoſtolici totiuſque Italiæ non tantum publicis, ſed etiam Eccleſiaſticis & priuati rebus (nam tota hieme non aliud fecit Imperator) miſit iterum in Beneuentanos expeditionem cum Pipino filio ſuo. Ipſe poſt Paſcha VII. Cal. Maij Roma profectus, Spoletum venit. Et dum eſſet ibi, II. Cal. Maij hora noctis ſecunda terræ motus maximus factus eſt, quo tota Italia grauiter cõcuſſa eſt: Quo motu tectũ baſilicæ beati Pauli Apoſtoli magna ex parte cum ſuis trabibus decidit, & in quibuſdam locis vrbes monteſque ruerunt. Tremuerunt eodem anno quædam loca circa Renum fluuium & in Gallia & Germania, & facta eſt peſtilentia propter mollitiem hiberni temporis. Imperator de Spoletio Rauẽnam veniens, aliquot dies ibi moratus Papiam perrexit. Ibi nunciatur ei legatos Aarõ Ammiralmumnini Regis Perſarum Piſas intraſſe. Quibus obuiam mittẽs, inter Vercellis & Eporeiã, eos ſibi fecit præ-

eum ad vrbem præceſſit, & craſtino in gradibus baſilicæ beati Petri Apoſtoli ſtans, miſſis obuiam Romanæ vrbis vexillis, ordinatis etiam atque diſpoſitis per congrua loca tam peregrinorum quam ciuium turmis, qui venienti laudes dicerent, ipſe cum clero & Epiſcopis equo deſcendentem gradúſque aſcendentem ſuſcepit: dataque oratione, in Baſilicam beati Petri pſallentibus cunctis introduxit. Facta ſunt hæc ſub die VIII. Kal. Decemb. Poſt VII. verò dies Rex cōcione vocata, cur veniſſet Romam omnibus patefecit, & exinde cotidie ad ea quæ erāt facienda operam dedit. Inter quæ vel maximum & difficillimum erat, de diſcutiendis Papæ obiectis criminibus. Et dum nullus probator criminum eſſe potuit, domnus Papa coram omni populo in Baſilica beati Petri Euangelium portans, ambonem conſcendit, & inuocato ſanctæ Trinitatis nomine, iureiurando ab obiectis criminibus ſe purgauit. Eadem die Zacharias cum duobus monachis, vno de monte Oliueti, altero de ſancto Saba de Oriente reuerſus Romam venit, quos Patriarcha ad regem miſit. Qui benedictionis cauſa claues Sepulchri dominici ac loci Caluariæ, claues etiam ciuitatis & mōtis Oliueti cum vexillo detulerunt: quos Rex benignè ſuſcipiens, aliquot dies ſecum detinuit, & Aprili menſe remuneratos abſoluit, celebrauitque Natale Domini Romæ. Ipſa autem ſacratiſſima Natalis domini cum Rex ad miſſam ante confeſſionem beati Petri Apoſtoli ab oratione ſurgeret, dōnus Leo Papa coronam capiti eius impoſuit, & à cuncto Romanorum populo acclamatum eſt: CAROLO AVGVSTO A DEO CORONATO MAGNO ET PACIFICO IMPERATORI

ROMA-

ROMANORVM VITA ET VICTORIA. Antea enim domnus Carolus vocabatur ab omnibus, Rex Francorũ & Patricius Romanorũ: ſed poſt laudes à domno Apoſtolico more antiquorũ principum adoratus eſt, atq; ablato Patricij nomine, Imperator & Auguſtus eſt appellatus. Poſt paucos autem dies iuſſit eos qui Papã anno ſuperiori dehoneſtauerant exhiberi, & habita de eis quæſtione ſecundũ legem Romanã, vt maieſtatis rei, capite damnati ſunt. Pro quibus tamen Papa pio affectu apud Imperatorem interceſſit, & vita & membra eis conceſſa ſunt, ſed pro facinoris magnitudine exilio deportati ſunt. Huius factionis principes fuere Paſchalis nomenculator & Campulus ſacellarius & multi alij Romanæ vrbis nobiles. Ordinatis deinde Romanæ vrbis & Apoſtolici totiuſque Italiæ non tantum publicis, ſed etiam Eccleſiaſticis & priuati rebus (nam tota hieme non aliud fecit Imperator) miſit iterum in Beneuentanos expeditionem cum Pipino filio ſuo. Ipſe poſt Paſcha VII. Cal. Maij Roma profectus, Spoletum venit. Et dum eſſet ibi, II. Cal. Maij hora noctis ſecunda terræ motus maximus factus eſt, quo tota Italia grauiter cõcuſſa eſt: Quo motu tectũ baſilicæ beati Pauli Apoſtoli magna ex parte cum ſuis trabibus decidit, & in quibuſdam locis vrbes monteſque ruerunt. Tremuerunt eodem anno quædam loca circa Renum fluuium & in Gallia & Germania, & facta eſt peſtilentia propter mollitiem hiberni temporis. Imperator de Spoletio Rauẽnam veniens, aliquot dies ibi moratus Papiam perrexit. Ibi nunciatur ei legatos Aarõ Ammiralmummini Regis Perſarum Piſas intraſſe. Quibus obuiam mittẽs, inter Vercellis & Eporeiã, eos ſibi fecit præ-

Digitized by Google

ſentari. Vnus enim ex eis erat Perſa de Oriente legatus Regis Perſarum: alter Sarracenus de Africa legatus Ammirati Abraham, qui in confinio Africæ in foſſato præſidebat; Qui Iſaac Iudæum quem Imperator ante quadriennium ad Regem Perſarũ cum Lanfredo & Sigimundo miſerat, reuerſum cum magnis muneribus nũtiauerunt. Nã Lanfredus ac Sigimundus ambo defuncti erant. Tũc ille miſit Arcanbaldum notarium in Liguriã, ad claſſem parandam, qua Elefans & quæ cum eo deferebantur, ſubueherentur. Ipſe verò celebrato Natali ſancti Ioannis baptiſtæ apud Epoeriã, Alpes tranſgreſſus in Galliam reuerſus eſt. Ipſa æſtate capta eſt à Chriſtianis Barcinona ciuitas Hiſpaniæ iã biennio obſeſſa, & † Zatus præfectus eius, & alij complures Sarraceni comprehenſi. Et in Italia Teate ciuitas à Francis capta & incenſa eſt, eiuſque Præfectus Roſelmus comprehenſus. Caſtella quæ ad ipſam ciuitatem pertinebant, in deditionem accepta ſunt. Zatus & Roſelmus vna die ad præſentiam Imperatoris deducti exilio damnati ſunt. Menſe Octobrio Iſaac Iudæus de Africa cum Elefante reuerſus portum Veneris intrauit. Et quia propter niues non potuit tranſire Alpes, Vercellis hiemauit. Et Imperator Aquiſgrani palatio Natale Domini celebrauit. * Helena igitur Imperatrix miſit de Conſtantinopoli legatum Spatarium nomine Leonem de pace confirmanda inter Francos & Græcos. Timebant enim Græci ne piiſſimus Imperator Carolus ſuper eos irrueret. & Imperator viciſſim propter ipſum abſoluto illo, miſit Ieſſe Epiſcopum Ambianenſem & * Elingandum comitem in Conſtantinopoli vt pacem cum Græcis conſtituerent. Cele-

Zatun

Herena

al. Hemgaldum

bratum

bratum eſt Paſcha Aquiſgrani palatio. Menſe autem Julio venit Iſaac cum Elefante & cęteris muneribus, quæ à Rege Perſarum miſſa ſunt, & Aquiſgrani omnia Imperatori detulit. Nomen Elefantis erat Abulabaz. Ortona ciuitas Italiæ in deditionem accepta eſt. * Luceria quoque frequenti obſidione fatigata, & ipſa in deditionem venit, præſidiumque Francorum in ea poſitum eſt. Imperator æſtatis tēpore in Ardenna venatibus operam dedit, & miſſo Saxonum exercitu Tranſalbianos Saxones vaſtauit. Tunc Grimoaldus Beneuentanorum dux in Luceria Winigiſum comitem Spoletij, qui præſidio præerat, aduerſa valetudine fatigatum obſedit, & in deditionem accepit, captumque honorifice habuit, & Imperator Aquiſgrani Natale Domini celebrauit. Ipſa hieme circa ipſum Palatiū & finitimas regiones terræ motus factus eſt, & mortalitas ſubſecuta eſt. Winigiſus à Grimaldo redditus eſt, & miſſi domni Imperatoris de Conſtantinopoli reuerſi ſunt: Et venerunt cū eis legati Nikifori Imperatoris, qui tunc rempublicam regebat (Nam Herenam poſt aduentum legationis Franciæ depoſuerunt) quorum nomina fuerunt, Michael Epiſcopus, Petrus Abbas, Caliſtus Abbas, Candidatus Abbas. Qui venerunt ad Imperatorem in Germaniam ſuper fluuium Sala, in loco qui dicitur Salts, & pactum faciendæ pacis in ſcripto ſuſceperunt. Et dimiſſi cum epiſtola Imperatoris Romam regreſſi, & Conſtantinopolin reuerſi ſunt. Imperator autē in Baioariam profectus, diſpoſitis Pannoniarum cauſis, Decembrio menſe Aquiſgrani reuerſus eſt, & ibi celebrauit natale Domini & hiemauit. Æſtate autem in Saxoniam ducto exercitu, omnes qui trans Albiam & in Wimuadi

al. Lucerna

Digitized by Google

habitabant Saxones, cum mulieribus & infantibus tranſtulit in Franciam, & pagos tranſalbianos Abodritis dedit. Eodem anno Godofredus Rex Danorum venit cum claſſe ſua, necnon & omni equitatu *al. Liestborp* regni ſui ad locũ qui dicitur Slietorp, in confinio Regni ſui & Saxoniæ. Promiſit enim ſe ad colloquium Imperatoris venturum, ſed conſilio ſuorum territus propius non acceſſit, ſed quicquid voluit per legatos mandauit. Nam Imperator ſuper Albiam fluuium ſedebat in loco qui dicitur * Ondulſtetin, & *al. Hodunſteti* miſſa ad Godefredum legatione pro perfugis reddendis, medio Septembrio Coloniam venit. Dimiſſoque exercitu primo Aquiſgrani, dein Ardennam petit, & venationibus indulgens, Aquiſgrani reuerſus eſt. Medio Nouembrio allatum eſt ei Leonem Papam natale Domini cum eo celebrare velle, vbicunq; hoc contingere potuiſſet. Quem ſtatim miſſo ad ſanctum Mauritium Carolo filio ſuo, honorificè ſuſcipere iuſſit. Ipſe obuiam illi ad Remorum ciuitatem profectus eſt, ibique ſuſceptum, primò Cariſiacum villam, vbi natale Domini celebrauit, deinde Aquaſgrani perduxit. Et donatum magnis muneribus per Baioariam ire volentem reduci fecit vſque Rauennam. Cauſa aduentus eius hæc erat. Perlatum eſt ad Imperatorem æſtate præterita Chriſti ſanguinem in Mantua ciuitate fuiſſe repertũ. Propter hoc miſit ad Papam, petens vt huius famæ veritatem inquireret. Qui accepta occaſione exeundi, primo in Langobardiam, quaſi pro inquiſitione iſta profectus eſt, inde ad Imperatorem veniens manſit cum eo dies VIII. reuerſuſque eſt Romam.

al. Cappanus Non multò poſt princeps Hunorum * Capcanus propter neceſſitatem populi ſui Imperatorem adiit,

adiit, poſtulans ſibi locum dari ad habitandum inter Sabariam & Carnuntum, quia propter infeſtationem Sclauorum in priſtinis ſedibus eſſe nō poterat. Quē Imperator benigne ſuſcepit (erat enim Capcanus Chriſtianus in Baptiſmo nomine Theodorus) & precibus eius annuens, muneribus donatum redire permiſit. Qui rediens ad populum ſuum pauco tempore tranſacto diem obiit, Miſitque * Capcanus vnum de optimatibus ſuis petens ſibi honorem antiquum, quem Capcanus apud Hunos habere ſolebat. Cuius precibus Imperator aſſenſum præbuit, & ſummam totius regni iuxta priſcum eorum ritum Capcanum habere præcepit. Eodem anno miſit filium ſuum Carolum in Sclauaniam ad illos qui vocantur † Beheimi, qui omnem patriam illorum depopulatus, ducē eorum nomine Lechoneogo occidit. Inde regreſſus in ſilua Voſegum venit ad Imperatorem, in loco qui dicitur Camp: Nam Imperator menſe Iulio de Aquis grani profectus Theodonis-villam, & per Metis tranſiens Voſegum petiit. Ibi venationi operam dans, poſt reuerſionem filii caſtellum profectus * Adrumerici, ibi aliquantum temporis moratus ad hiemandum in Theodonis villa palatio ſuo ſecedit. Ibi ad eum ambo filij ſui Pipinus & Ludouicus venerunt, & ibi celebrauit Natale Domini, Statim poſt Natale venerunt duces Venetiæ Wilericus & Beatus & Paulus dux Ioderæ & Donatus eiuſdem ciuitatis Epiſcopus legati Dalmatiarum cum magnis donis, Et facta eſt ibi ordinatio ab Imperatore de ducibus & populis tam Venetiæ quam Dalmatiæ. Illiſque abſolutis conuentum habuit Imperator cum primoribus & optimatibus Francorum de pace conſtituenda &

* Caganus

† al. Beheimi

* ad Rumerici

conſeruanda inter filios ſuos, & diuiſione regni facienda in tres partes, vt ſciret vnuſquiſque illorum, quam partem tueri & regere debuiſſet, ſi ſuperſtes ei viueret. De hac partitione teſtamentum factum eſt & iureiurando à Francis confirmatum, & conſtitutiones pacis conſeruandæ cauſa factæ. Atque hæc omnia literis mandata ſunt, & Leoni Papę vt his ſua manu ſubſcriberet, per Einhardum miſſa. Quibus Pontifex lectis & aſſenſum præbuit, & propria manu ſubſcripſit. Imperator vero dimiſſo vtroque filio in regnum ſibi deputatũ, ipſe per Moſellam & Renum, Nouiomagum nauigauit, & ibi ſanctum quadrageſimale ieiunium, & ſanctum Paſcha celebrauit. Inde Aquiſgrani veniens miſit Carolum filium ſuum in * Sclauaniam qui dicuntur Sorabi ſuper Albiam fluuium. In qua expeditione Miliduohc Sclauorum dux interfectus eſt. Duóque caſtella Carolus tunc ibi fecit, vnum ſuper ripam fluminis Salæ, alterum iuxta fluuium Albin: Sclauiſque pacatis, Carolus regreſſus in loco qui dicitur Silli ſuper ripam Moſæ fluminis, venit ad patrem. Iterum in Beheim Sclauaniam miſit Carolum filium cum Baioariis & Alamannis & Burgundionibus ſicut anno ſuperiore, vaſtatáque terra Sclauorum cum gaudio regreſſi ſunt. Eodem anno Pipinus de Italia miſit claſſem in Corſicam inſulam contra Mauros, qui eam vaſtabant, cuius aduentum Mauri non expectantes, fugerunt. Vnus tamen de Francis * Ademarus comes ciuitatis Genuæ, imprudenter contra eos dimicãs occiſus eſt. In Hiſpania verò Nauarri & Pãpilonenſes qui ſuperioribus annis ad Sarracenos defecerant, in fidem reuerſi ſunt domni Imperatoris. Tunc claſſis à Nicephoro Imperatore cui Niceta patrici⁹ præerat,

* terram Sclauorum

* Hadumarus al.

erat, mittitur ad recuperandam Dalmatiam, & legati qui dudum ante quatuor fere annos ad regem Perſarum miſſi ſunt, per ipſas Græcarum nauiū ſtationes tranſuecti ad Taruiſianum portum nullo aduerſariorum ſentiente regreſſi ſunt, & Imperator in Aquisgrani celebrauit natale Domini.

Anno ſuperiore IIII. Non. Septemb. fuit Eclipſis Lunæ, & ſtabat Sol in ſexta decima parte Virginis, Luna autē in ſexta decima parte Piſcium. Hoc autē anno id eſt ab incarnatione Domini DCCCVII, prid. Kal. Febr. fuit Luna XVII. quando ſtella Iouis quaſi per eam tranſire viſa eſt, & III. Id. Febr. fuit Eclipſis Solis media die ſtante vtroque ſidere in viceſima quinta parte Aquarij. Iterum IIII. Kal. Mart. fuit Eclipſis Lunæ, & apparuerunt acies eadem nocte miræ magnitudinis, & Sol ſtetit in vndecima parte piſcium, & Luna in vndecima parte Virginis. Et ſtella Mercurij XVI. Kal. April. viſa eſt in Sole quaſi parua macula nigra: tamē paululum ſuperius medio centro eiuſdem ſideris, quæ octo dies à * Francis cōſpecta eſt. Sed quando primam intrauit vel exiit, nubibus impedientibus minime potuit adnotari. Iterum menſe Auguſto XI. Kal. Sept. eclipſis Lunę facta eſt hora noctis tertia, Sole poſito in quinta parte Virginis, & Luna in quinta parte Piſcium. Sicque ab anni ſuperioris Septembrio vſque ad anni præſentis Septembrium ter obſcurata eſt Luna & Sol ſemel. Ratbertus miſſus Imperatoris, qui de Oriente reuertebatur, defunctus eſt, & legatus regis Perſarum nomine Abdella, cum monachis de Hieruſalem qui legati erāt Thomæ patriarchæ, quorum nomina fuerunt Georgius & Felix (quorum Georgius Abbas in monte Oliueti patria Germa-

* a nobis conſpicitur

nus proprio nomine Engelbaldus dicebatur) peruenerunt ad Imperatorem munera deferentes, quæ Rex Perſarum miſerat Imperatori, papilionem & tentoria atrij vario colore facta miræ magnitudinis & pulchritudinis, omnia ex biſſo cum funibus. Præterea pallia ſerica precioſiſſima, odores, aromata & balſama, & horologium ex auricalco arte mechanica mirifice compoſitum, in quo XII. horarum curſus ad clepſidram vertebatur, cum totidem æreis pillulis quæ ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubiectum ſibi cimbalum tinnire faciebant. Erantque in ipſo XII. * Caballarij qui per XII. feneſtras completis horis exibant, & impetu egreſſionis ſuæ XII. feneſtras quæ prius erant apertæ, claudebant: & alia multa erant in ipſo horologio, quæ nunc enumerare longum eſt. Præterea candelabra duo ex auricalco miræ magnitudinis & proceritatis. Quæ omnia Aquis palatio ad Imperatorem delata ſũt. Imperator legatum & monachos per aliquantum tempus ſecum retinens, in Italiam direxit, atque ibi eos tempus nauigationis expectare iuſſit. Eodem anno Burchardum comitem ſtabuli ſui cum claſſe miſit in Corſicam, vt eam à Mauris, qui ſuperioribus annis illuc prædatum venire cõſueuerant, defenderet. Mauri autem, ſolito more, de Hiſpania egreſſi, primo Sardiniam appulſi ſunt, ibique cum Sardis prælio inito victi ſunt, & occiſi ſunt *quinque millia Maurorum. Inde in Corſicam peruenerunt. Ibi cum Burcardo præliantes, victi & fugati ſũt, amiſſis tredecim nauibus. Illo anno Mauri in omnibus locis aduerſa fortuna periclitati ſunt, ſicut ipſi teſtabantur, eo quod anno ſuperiore cõtra omnem iuſtitiam de Datalaria inſula ſexaginta mona-

al. equites

tria al.

Digitized by Google

monachos aſportatos in Hiſpania vendiderunt; quorum aliqui per liberalitatem domni Imperatoris Caroli iterum in ſua loca conuerſi ſunt. Niceta verò patricius qui cum claſſe Conſtantinopolitana ſedebat in Venetia, pace facta cum Pipino rege, & indutiis vſque ad menſem Auguſtum conſtitutis, ſtatione ſoluta Conſtantinopolim regreſſus eſt. Et domnus Imperator celebrauit Aquis Natale & Paſcha. Ipſo tempore hiems molliſſima ac peſtilens fuit, & vere inchoante, Imperator Nouiomagum profectus eſt, vbi quadrageſimale ieiunium & Paſcha celebrauit, & regreſſus eſt Aquis. Et quia nuntiabatur Godofredum Regem Danorum in Abodritos cum exercitu traieciſſe, Carolum filium ſuum ad Albiam cum valida Francorum & Saxonum manu miſit, iubens væſano regi reſiſtere, ſi Saxoniæ terminos aggredi tentaret. Sed Rex Danorum ſtatiuis per aliquot dies in littore habitis, & expugnatis aliquot Sclauorum caſtellis & captis, audito aduentu Francorum cũ damno reuerſus eſt. Draſconem ducem Abodritorum iam pepulerat à loco, & Godelaibum alium ducem dolo captum patibulo ſuſpenderat, & duas partes Abodritorum ſibi vectigales fecerat: ſed optimos militũ ſuorum & manu promptiſſimos amiſit, & filium fratris ſui nomine Reginoldum, qui in oppugnatione cuiuſdam oppidi cum plurimis Danorum primoribus interfectus eſt. Filius autem Imperatoris domnus Carolus Albiam ponte iunxit, & ad Linones & Smeldingos qui & ipſi ad Godofredum defecerant, celeriter venit, & populatis illis circumquaque, tranſito iterum flumine cum incolumi exercitu in Saxoniam ſe recepit. Erant cum Godofredo in expeditione Sclaui qui di-

Digitized by Google

cuntur Wilzi, qui propter antiquas inimicitias, quas cum Abodritis habere ſolebant, ſponte ſe copiis eius coniunxerant: qui ſimiliter ad propria fugerũt. Gotefridus verò deſtructo emporio, quod in Oceani littore conſtitutum lingua Danorum Reric dicitur, & magnam regno illius commoditatem vectigaliũ perſolutione præſtabat, tranſlatis inde negotiatoribus ad portum * Lieſtrop veniens, vallum ibi conſtituit ab Orientali maris ſinu quem illi Oeſtarſalt vocant, vſque ad Occidentalem Oceanum totam Ægidoræ fluminis Aquilonalem ripam munimento prætexens, dimiſſa vna tantum porta, per quam carri & equites emitti & recipi poſſent. Interea Rex Nordanimbrorum * id eſt de Irlanda inſula Britanniæ, nomine Eardulfus regno & patria pulſus ad Imperatorem venit, dum adhuc Nouiomago moraretur. Et patefacto aduẽtus ſui negotio Romam proficiſcitur, Romaque rediens per Legatos Leonis Papæ & domni Imperatoris in regnum ſuum deductus honorificè receptus eſt. Legatus Papæ fuit Aldulfus diaconus de ipſa Britanniæ natione Saxo, & miſſi Imperatoris fuerunt duo Abbates Hruotfridus notarius, & Nantarius de ſancto Otmaro. Imperator verò ædificatis per legatos ſuos duobus caſtellis ad Albin fluuium, & præſidio in eis contra Sclauorum incurſiones diſpoſito, Aquiſgrani hiemauit, & ibi celebrauit Natale domini & ſanctum Paſcha. Tunc claſſis de Conſtantinopoli miſſa primo Dalmatiam, dein Venetiam appulit. Inde ad Inſulã Comiadum acceſſit, & commiſſo prælio * cum caſtellanis Francorum victa & fugata Venetiam rediit. Paulus autem dux, qui claſſi præerat, cum de pace inter Francos & Græcos conſtituenda, quaſi hoc ſibi eſſet

* Sliesthorp

* de Britannia

* contra præſidium. al.

eſſet iniunctum, apud domnum Pipinum Regem Italiæ moliretur agere, VVilarenus & Beatus duces Venetiæ inſidias ei parabant, & ille eorum fraude cognita diſceſſit. At in Occiduis partibus domnus Ludouicus Rex Hiſpaniam intrans Dertoſam ciuitatem in ripa Hiberi fluminis obſedit: & poſt menſis vnius circulum, cum eam videret non poſſe cito capi, & omnis Hiſpania de Sarracenis contra eum congregaretur, dimiſſa obſidione cum incolumi exercitu in Aquitaniam ſe recepit. Miſſis vero Papæ & Imperatoris de Irlanda reuertentibus, Aldulfus diaconus vnus ex eis captus eſt à piratis, & ductus in Britanniam, & à quodam regis Cœnulfi homine redemptus Romam reuerſus eſt. Cæteri ſani in Franciam reuerſi ſunt. Tunc deprædata eſt à Græcis qui Orobiotæ vocantur, Populonium ciuitas Tuſciæ. Mauri quoque de Hiſpania Corſicam ingreſſi in ſabbato ſancto Paſchæ ciuitatem quandam diripuerunt, & præter Epiſcopum & paucos ſenes & infirmos nihil in ea reliquerunt. In terra Gotefridus Rex Danorum per negociatores quoſdam mandauit ſe audiſſe, quod Imperator eſſet ei iratus propter exercitum in Abodritos anno ſuperiore ſeductum vt ſuas vlciſceretur iniurias, & quia obiiciebatur & fœderis irruptio, petiit vt conuentus comitum Frãcorum & ſuorum iuxta terminos Regni ſui trans Albiam fieret, profeſſus ſe emendare velle domno Imperatori ſi quid contra eum egiſſet. Timebat enim ne domnus Imperator Carolus exercitum Francorum mitteret ſuper Danos. Non refutauit Imperator, colloquiumque trans Albiam habitum cum primoribus Danorũ in loco qui dicitur Melac, ſed non bene finito placito diſceſſum eſt. Traſco ve-

Digitized by Google

rò dux Abodritorum petiit auxilium ab Imperatore, poſtquam filium ſuum poſtulanti Gotefredo obſidem dederat, qui miſit cum eo Saxones ſuper Wilzos & agros eorum igni & gentem ferro deuaſtauerunt, & cum magna præda reuerſi ſunt. Iterum Franci cum Saxonibus Smeldingorum maximam ciuitatem expugnant, & his ſucceſſibus omnes qui ab Imperatore defecerant, ad ſuam ditionem reuertuntur.

His ita geſtis Imperator de Ardenna Aquis reuerſus menſe Nouembri, Concilium habuit de Spiritu ſancto procedente à Patre & filio. Quam quæſtionem Iohannes quidam monachus Hieroſolymis primo commouit. Cuius definiendæ cauſa Bernarius Epiſcopus Cormaricenſis, & Aſius Epiſcopus Warmantiæ, & Adalárdus Abbas monaſterij Corbeiæ miſſi ſunt Romam ad Leonem Papam. Agitatum eſt & in eodem concilio de ſtatu eccleſiarum & conuerſatione eorum qui in eis domino ſeruiunt. Nec aliquid tamen definitum eſt propter rerum, vt videbatur, magnitudinē. Imperator autem cùm ei multa de iactantia & ſuperbia Regis Danorum nunciarentur, ſtatuit trans Albiam fluuium ciuitatem ædificare, Francorúmque in ea ponere præſidium. Cumque ad hoc per Galliam atque Germaniam exercitum congregaſſet, armiſque ac cæteris ad vſum neceſſariis rebus inſtructos per Freſiam ad locum deſtinatum ducere iuſſiſſet, Traſco dux Abodritorum in emporio Reric ab hominibus Godefridi per dolū interfectus eſt. Sed Imperator poſtquam locus ciuitati conſtituendæ fuerat exploratus, Ægbertum comitem huic negotio exequendo præficiens, Albiam traiicere & locum iuſſit occupare. Eſt

autem

Digitized by Google

autem locus ſuper ripam Sturiæ fluminis vocabulo Eſſelfelt, & occupatus ab Ægberto & comitibus Saxonicis circa Idus Martias, & muniri cœptus eſt. Ipſo tempore Aureolus comes * de genere Felicis Aureoli Petragoricenſis Comitis qui in commercio Hiſpaniæ atque Galliæ trans Pyreneum contra Oſcam & Cæſar-Auguſtam reſidebat, defunctus eſt, & Amoroz præfectus Cæſar-Auguſtæ & Oſcæ miniſterium eius inuaſit, & in caſtellis illius præſidia diſpoſuit: miſſáque ad Imperatorem legatione, ſeſe cum omnibus quæ habebat in deditionem illi venire velle promiſit. Tunc eclipſis Lunæ VII. Kal. Ian. contigit. Et Amoroz Cæſar-Auguſtæ præfectus poſtquam Imperatoris legati ad eum peruenerunt, petiit vt colloquium fieret inter ipſum & Hiſpanici limitis cuſtodes, promittens ſe in eo colloquio cum ſui omnibus in Imperatoris ditionem eſſe venturum. Imperator autem hoc annuit, ſed multis interuenientibus cauſis, remanſit imperfectum. Mauri verò de tota Hiſpania cum maxima claſſe primo Sardiniam, deinde Corſicam appulerũt, & nullo in ea inuento præſidio, inſulam pene totam ſubegerunt. Interea Pipinus Rex perfidia ducum Veneticorum incitatus, Venetiam bello terra mariq; iuſſit appetere. Subiectáque Venetia ac ducibus eius in deditionem acceptis, eandem claſſem ad Dalmatiæ littora vaſtanda miſit. Et cum Paulus Cefalanię prędectus cum Orientali claſſe ad auxilium Dalmatis ferendum aduentaret, regia claſſis ad propria regreditur. * Rotrudis filia Imperatoris quæ natu maior erat, VIII. Id. Iun. obiit. Imperator verò Aquiſgrani adhuc agens, & contra Gotefredum regem expeditionem meditans, nuntium accepit claſſem ducẽ-

deſunt hæc in pluribus ex.

Hrũdtrud

Digitized by Google

tarum nauium de Nortmannia Friſiam appuliſſe, totáſque inſulas Freſiaco litori adiacentes eſſe vaſtatas, & iam exercitum illum in continenti eſſe, ternáque prælia cum Freſonibus commiſſa, & Danos victores tributum victis impoſuiſſe, & vectigalis nomine centum libras argenti à Freſonibus iam eſſe ſolutas, regem verò Gotefredum domũ eſſe reuerſum, & reuera ita erat. Imperator valde concitatus congregauit exercitum de omnibus regionibus imperij ſui, & ipſe ſine mora á Palatio exiit volens primitus claſſi occurrere, deinde tranſmiſſo Reno in loco qui dicitur Lippia, copias quæ nondum cõuenerant expectabat. Vbi dum aliquot dies moraretur, Elephas ille quem ei rex Sarracenorum Aarõ miſerat, morte ſubita moritur. Congregato exercitu, celeriter ad Alaram fluuium contendit, & caſtra poſuit iuxta * fluuium Corug, qui in VViſoræ fluuio coniungitur, & Gotefredi regis præſtolatur aduentum. Nam ille Rex Daniſcus inflatus vana ſpe victoriæ, iactabat ſe congredi velle in acie cum domno Imperatore. Dum Imperator per dies xv. ibi eum expectaret veniunt ad eum nuntij qui dixerũt, quod claſſis quæ Freſones vaſtabat regreſſa eſt, & Gotefredus Rex à ſuo ſatellite interfectus eſt: & quia caſtrum * obuoki Albiæ flumini appoſitum, in quo erat Odo legatus Imperatoris & Orientalium Saxonum præſidium, captum eſt à VVilzis: & quod Pipinus Rex filius eius obierat. Duæ quoque aliæ legationes venerunt ei, vna de Conſtantinopoli, altera de Corduba pacem facere cum eo. Quibus ille acceptis, & diſpoſita pro temporis cõditione Saxonia, reuerſus eſt in Franciam. Tanta fuit in ea expeditione boum peſtilentia, vt pene nullus tanto exercitui

al. confluentem eius

hohbuoki

exercitui ſupereſſet. Et non ſolum ibi, ſed etiam per omnes Imperatori ſubiectas prouincias mortalitas boum valde graſſata eſt. Imperator Aquiſgrani veniens, menſe Octobri memoratas legationes audiuit, & pacem fecit cum Niceforo Imperatore, & cum Ambulaz rege Hiſpaniæ: Nam Niciforo Venetiam reddidit, & Adimricum Comitem olim à Sarracenis captum Ambulaz remittente, recepit. Eo anno Sol & Luna bis defecerunt. Sol * VIII. Id. Iunij & pridie Kal. Decemb. Luna XI. Cal. Iulij & * VIII. Cal. Ianuar. Corſica vero inſula iterum à Mauris capta eſt, & Amorroz ab Ambulaz filio Abdirraman de Cæſar-Auguſta expulſus, & Oſcam intrare compulſus eſt. Gotefredo Danorum rege mortuo, Emmingus filius fratris eius in regnum ſucceſſit, & pacem cum domno Carolo Imperatore fecit.

al. VII

al XVIII.

Abſoluto itaque & dimiſſo Arſafio Spatario legato Nicifori Imperatoris, eiuſdem pacis confirmandę gratia legati ab Imperatore Conſtantinopolin mittuntur, Haido Epiſcopus Baſlenſis, & Hug Comes Turonicus, & * Aigo comes de Foro-Iulij, & Leo quidam Spatharius natione Siculus, & VVilericus Dux Veneticorum: quorum alter ante annos x. Romæ ad Imperatorem cum ibi eſſet de Sicilia profugus, & redire volens in patriam remittitur: alter propter perfidiam honore ſpoliatus, Conſtantinopolim ad dominum ſuum duci iubetur. Condicta inter Imperatorem & Hemmingum regem Danorum pax propter hiemis aſperitatem qua inter partes commeandi via claudebatur, in armis tantum iurata ſeruatur, donec redeunte veris temperie, apertis viis, congregati ſunt ex vtraque parte Fran-

Aio Lãgobard

Digitized by Google

corum & Danorum duodecim primores: ex vtraque parte ſuper fluuium Egidoram in loco qui vocatur † datis viciſſim ſecundum ritum ac morem ſuum ſacramentis, pacem firmauerunt. Primores de parte Francorum hij fuere: Wala Comes filius Bernardi, Burchardus Comes, Vnrocus Comes, Vodo Comes, Bernardus Comes, Egbertus Comes, Theodericus Comes, Abo Comes, Oſdag Comes, Wignan Comes. Imperator pace confirmata cum Emingo, placitum ſuum habuit Aquis, & in tres partes regni ſui totidem exercitus dimiſit, vnum trans Albiam in Linones quos vaſtauit, & caſtellum Heobuoki ſuperiori anno à Wilzis deſtructũ in ripa Albiæ fluminis reſtaurauit: Alterum in Pannonias ad controuerſiam Hunorum & Sclauorum finiendas: Tertium in Britones ad eorum perfidiam puniendam. Qui omnes rebus proſperè geſtis, incolumes regreſſi ſunt ad Imperatorem. Ipſe autem propter claſſem quam anno ſuperiore fieri imperauit videndam, ad Bononiam ciuitatem maritimam acceſſit, Farúmque ibi ad nauigantium curſus dirigendos antiquitus conſtitutam reſtaurauit, & in ſummitate eius nocturnum ignem accendit. & inde ad Scaldim veniens fluuium in loco qui dicitur Gant, naues ad eandem claſſem ædificatas aſpexit, & medio Nouẽbrio Aquas rediit, & obuiauerunt ei legati Emmingi regis Aiouim & Hebbi, cum muneribus & pacificis verbis. Venerunt etiam Aquas de Pannonia duci principes Auarum & Tudun & alij Canzauci & primores Sclauorum circa Danubium habitantium cum muneribus. Carolus verò filius domni Imperatoris qui maior natu erát, obiit II. Non. Decemb. Imperator Aquis hiemauit. Non multo

poſt

poſt Hemmingus Danorum Rex defunctus eſt. Cui cum ſuccedere voluiſſent in regno Sigefredus nepos Gotefredi regis & Anulo nepos Herioldi & ipſius Regis, commiſſo inter ſe prælio ambo moriuntur. Pars tamen Anulonis adepta victoria, fratres eius Herioldum & Raginfredum Reges ſibi conſtituit, & omnes in eis conſenſerunt. Cæciderunt in eo prælio ex vtraque parte decem millia nongenti XL. Niceforus Imperator poſt multas & inſignes victorias in Moeſia prouincia commiſſo cum * Bolgris prælio moritur, & Michael gener eius Imperator factus eſt. Qui legatos domni Imperatoris Caroli qui ad Niceforum miſſi fuerant, Conſtantinopoli ſuſcepit & abſoluit. Cum quibus & legatos ſuos direxit Michaelem Epiſcopũ & Arſaphium & Theognoſtum protoſpatarios & per eos pacẽ à Niceforo inceptam confirmauit. Nam Aquiſgrani venientes ad Imperatorem ſcriptum pacis ab eo in Eccleſia ſuſceperunt, & Græca lingua laudes ei dixerunt Baſileum eum appellantes. Et reuertentes Romam in Baſilica ſancti Petri eiuſdem fœderis libellũ à Leone Papa denuo ſuſceperunt. Tunc Imperator generali conuentu Aquis ſolemniter habito, Bernardum filium Pipini nepotem ſuũ in Italiam miſit, & propter famam claſſis quæ de Africa & Hiſpania ad vaſtandam Italiam ventura dicebatur, Walanem filium Bernardi patruelis ſui cum illo eſſe iuſſit, quoadusque rerum euentus ſecuritatem noſtris adferret. Hæc claſſis partim in Corſicam, partim in Sardiniam venit: & ea quæ ad Sardiniam eſt delatá, tota deleta eſt. Tunc claſſis Normannorum Hiberniam Scotorum inſulam aggreſſa, commiſſo prælio cũ Scotis, innumerabilis multitudo Normã-

* Burgaris

Digitized by Google

morum extincta eſt, & turpiter fugiendo reuerſi ſunt. Pax facta eſt cum Ambulaz Rege Sarracenorum & cum duce Beneuentanorum Grimoaldo, & tributi nomine xxv. millia ſolidorum auri à Beneuētanis ſoluta. Tunc expeditionem fecit ad VVilzos, & ab eis obſides accepit. * Eroldus autem & Reginfredus reges Danorum miſſa ad Imperatorem legatione, pacem petunt, & fratrem ſuum Emmingum ſibi remitti rogant. Hoc anno Idibus Maij poſt meridiem, èclipſis ſolis fuit, & Imperator Aquiſgrani hiemauit. Incipiente quoque verno Amalharium Treuerenſem Epiſcopum & Petrum Abbatem monaſterij Nonantulas, propter pacem confirmandam cum Michaele Imperatore Cōſtantinopolim miſit. Deinde habito Aquiſgrani generali conuentu, filio ſuo Ludouico Regi Aquitaniæ coronam impoſuit, & Imperialis nominis ſibi conſortem fecit, & Bernardum nepotem ſuum filium Pipini filij ſui Italiæ præfecit, & Regem appellari iuſſit. Concilia quoque iuſſu domni Caroli Imperatoris ſuper ſtatum Eccleſiarum corrigendum, per totam Galliam ab Epiſcopis celebrata ſunt. Quorum vnum Mogontiaci, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabillone, quintum Arelati congregatum eſt. * Cōſtitutiones quæ in ſingulis factæ ſunt, corā Imperatore perlectæ ſunt, quas qui noſſe voluerit, in ipſis ciuitatibus inuenire poterit, quanquam & in Archiuo Palatij exemplaria illorum habeantur. De hoc conuentu Imperator miſit primores Francorum & Saxonū trans Albiam ad confinia Nordmānorum, qui pacem cum eis facerent ſecundum petitionem Regum illorum, & fratrem eorum redderent. Occurrerunt ipſis ſedecim de primatib⁹ Danorum, &

Harioldus

vet. Collatio coram Imperatore in illo conuētu habita, quas qui

rum,& iuramentis factis ex vtraque parte, pax confirmata,& Regum frater eis redditus eſt. Dani vero euntes ad VVeſtarfoldam, quæ regio vltima regni eorum inter Septentrionem & Occidentem ſita cõtra Aquilonem Britanniæ ſummitatem reſpicit, perdomuerunt ipſam regionem. Cumque reuerterentur, alij Dani cum filiis Gotefredi regis inſidias eis parantes congreſſi ſunt cum eis, & eos de regno expulerunt. Mauris præterea de Corſica ad Hiſpaniam cum præda multa redeuntibus, Ermengarius comes Emporitanus in Maiorica inſidias poſuit,& octo naues eorum cepit, in quibus quingẽtos & eo amplius captiuos Chriſtianos inuenit. Hoc Mauri vindicare volentes, Centum-cellas Tuſciæ ciuitatem, & prouinciam Narbonenſem vaſtant. Inde Sardiniam aggreſſi, commiſſo cum Chriſtianis prælio victi ſunt, & multis ſuorum amiſſis, fuga reuerſi ſunt. At Michael Imperator Bulgaros bello appetens victus eſt, & domum reuerſus depoſito diademate Monachus efficitur, dicens ſe eſſe indignum Imperio, quia victus fuerat. In cuius locum Leo Imperator conſtituitur filius Patricij pardi. Crumas verò Rex Bulgarorum, qui Niceforum Imperatorem ante duos annos interfecerat, & Michaelem de Mœſia fugauerat, ſecundis rebus elatus, cum magno exercitu Conſtantinopolim obſedit, & iuxta portam ciuitatis caſtra poſuit. Quem ante mœnia vrbis equitantẽ, Leo Imperator, eruptione ſolus facta ſuper eum irruens, grauiter vulneratum fugere compulit, & in patriam turpiter redire, vbi de ipſo vulnere poſt tres dies mortuus eſt. Domnus verò piiſſimus & glorioſiſſimus Imperator Carolus dum Aquiſgrani hiemaret, anno ſeptuageſimo primo ætatis ſuæ, regni au-

Digitized by Google

norum extincta eſt, & turpiter fugiendo reuerſi ſunt. Pax facta eſt cum Ambulaz Rege Sarracenorum & cum duce Beneuentanorum Grimoaldo, & tributi nomine xxv. millia ſolidorum auri à Beneuẽtanis ſoluta. Tunc expeditionem fecit ad VVilzos, & ab eis obſides accepit. * Eroldus autem & Reginfredus reges Danorum miſſa ad Imperatorem legatione, pacem petunt, & fratrem ſuum Emmingum ſibi remitti rogant. Hoc anno Idibus Maij poſt meridiem, eclipſis ſolis fuit, & Imperator Aquiſgrani hiemauit. Incipiente quoque verno Amalharium Treuerenſem Epiſcopum & Petrum Abbatem monaſterij Nonantulas, propter pacem confirmandam cum Michaele Imperatore Cõſtantinopolim miſit. Deinde habito Aquiſgrani generali conuentu, filio ſuo Ludouico Regi Aquitaniæ coronam impoſuit, & Imperialis nominis ſibi conſortem fecit, & Bernardum nepotem ſuum filium Pipini filij ſui Italiæ præfecit, & Regem appellari iuſſit. Concilia quoque iuſſu domni Caroli Imperatoris ſuper ſtatum Eccleſiarum corrigendum, per totam Galliam ab Epiſcopis celebrata ſunt. Quorum vnum Mogontiaci, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabillone, quintum Arelati congregatum eſt. * Cõſtitutiones quæ in ſingulis factæ ſunt, corã Imperatore perlectæ ſunt, quas qui noſſe voluerit, in ipſis ciuitatibus inuenire poterit, quanquam & in Archiuo Palatij exemplaria illorum habeantur. De hoc conuentu Imperator miſit primores Francorum & Saxonũ trans Albiam ad confinia Nordmãnorum, qui pacem cum eis facerent ſecundum petitionem Regum illorum, & fratrem eorum redderent. Occurrerunt ipſis ſedecim de primatib⁹ Danorum, &

Harioldus

vet. Collatio coram Imperatore in illo conuẽtu habita, quas qui

Digitized by Google

rum,& iuramentis factis ex vtraque parte, pax confirmata,& Regum frater eis redditus eſt. Dani vero euntes ad VVeſtarfoldam, quæ regio vltima regni eorum inter Septentrionem & Occidentem ſita cōtra Aquilonem Britanniæ ſummitatem reſpicit, perdomuerunt ipſam regionem. Cumque reuerterentur, alij Dani cum filiis Gotefredi regis inſidias eis parantes congreſſi ſunt cum eis, & eos de regno expulerunt. Mauris præterea de Corſica ad Hiſpaniam cum præda multa redeuntibus, Ermengarius comes Empotitanus in Maiorica inſidias poſuit, & octo naues eorum cepit, in quibus quingētos & eo amplius captiuos Chriſtianos inuenit. Hoc Mauri vindicare volentes, Centum-cellas Tuſciæ ciuitatem, & prouinciam Narbonenſem vaſtant. Inde Sardiniam aggreſſi, commiſſo cum Chriſtianis prælio victi ſunt, & multis ſuorum amiſſis, fuga reuerſi ſunt. At Michael Imperator Bulgaros bello appetens victus eſt, & domum reuerſus depoſito diademate Monachus efficitur, dicens ſe eſſe indignum Imperio, quia victus fuerat. In cuius locum Leo Imperator conſtituitur filius Patricij pardi. Crumas verò Rex Bulgarorum, qui Niceforum Imperatorem ante duos annos interfecerat, & Michaelem de Moeſia fugauerat, ſecundis rebus elatus, cum magno exercitu Conſtantinopolim obſedit, & iuxta portam ciuitatis caſtra poſuit. Quem ante mœnia vrbis equitantē, Leo Imperator, eruptione ſolus facta ſuper eum irruens, grauiter vulneratum fugere compulit, & in patriam turpiter redire, vbi de ipſo vulnere poſt tres dies mortuus eſt. Domnus verò piiſſimus & glorioſiſſimus Imperator Carolus dum Aquiſgrani hiemaret, anno ſeptuageſimo primo ætatis ſuæ, regni au-

tem quadrageſimo ſeptimo, ſubactæ autem Italiæ XLIII, ex quo verò Imperator & Auguſtus appellatus eſt anno XIIII. quintodecimo Cal. Feb, rebus humanis exceſſit, ſepultus Aquis in Baſilica ſanctæ Dei genitricis quam ipſe conſtruxerat. Corpus eius aromatizatum eſt, & in ſede aurea ſedens poſitum eſt, in curuatura ſepulchri, enſe aureo accinctus, Euãgelium aureum tenens in manibus & genibus reclinatis humeris in cathedra, & capite honeſtè erecto ligato aurea cathena ad diadema. Et in diademate lignum ſanctæ Crucis poſitum eſt. Et repleuerunt ſepulchrum eius aromatibus, pigmentis & balſamo, & muſco, & theſauris multis in auro. Veſtitum eſt corpus eius veſtimentis Imperialibus, & ſudario ſub diademate facies eius operta eſt. Cilicium ad carnem eius poſitum eſt, quod ſecreto ſemper induebatur, & ſuper veſtimentis Imperialibus pera peregrinalis aurea poſita eſt, quam Romã portare ſolitus erat. Sceptrum aureum & ſcutum aureum, quod Leo Papa conſecrauerat, ante eam poſita ſunt dependentia. & clauſum & ſigillatum eſt ſepulchrum eius. Nemo autem referre poteſt quantus planctus & luctus pro eo fuerit per vniuerſam terram: etiam inter paganos plangebatur quaſi pater orbis. Maximus verò planctus inter Chriſtianos fuit, & præcipue per vniuerſum regnum eius. Oleo autem ſancto inunctus ab Epiſcopis, & viatico ſumpto, & omnibus ſuis diſpoſitis, commendans domino ſpiritum ſuum, obiit in pace anno octingenteſimo quarto decimo ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui viuit & regnat ſolus Deus in ſecula ſeculorum.

In me-

In nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.

IMPERATOR Cæſar Karolus Rex Francorum inuictiſſimus & Romani Rector Imperij pius, fœlix ac Triumphator ſemper Auguſtus omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & cuncto populo Catholico præſenti & futuro gentium ac nationum, quæ ſub eius Imperio ac regimine conſtitutæ ſunt.

Sicut omnibus vobis notum eſſe, & neminem veſtrum latere credimus, quomodo nos diuina clementia, cuius nutu ad occaſum tendentia ſæcula per ſucceſſiones generationum reparantur, tres nobis dando filios magno miſerationis ac benedictionis ſuæ ditauit munere, quia per eos, ſecundum vota noſtra, & ſpem noſtram de regno confirmauit, & curam obliuioni obnoxiæ poſteritatis leuiorem fecit: Ita & hoc vobis notum fieri volumus, quod eoſdem per Dei gratiam filios noſtros regni à Deo nobis conceſſi, donec in corpore ſumus, & poſt noſtrum ab hac mortalitate diſceſſum huius à Deo conſeruandi regni vel imperij noſtri hæredes relinquere, ſi ſic diuina maieſtas annuerit, optamus: non vt confuſe atque inordinate, aut ſub totius regni dominatione iurgij cōtrouerſiam eis relinquamus, ſed trina partitione totum regni corpus diuidentes, quam quiſquis illorum tueri vel regere debeat portionem, diſtribuere & deſignare volumus, eo videlicet modo, vt ſua quiſque portione contentus, iuxta ordinationem noſtram, & fines regni ſui, quæ ad alienigenas extenduntur, cum Dei adiutorio, nitatur defendere, & pacem atque charitatem cum fratre cuſtodire.

Diuiſiones vero à Deo conſeruati & conſeruandi Imperij vel regni noſtri tales facere placuit, vt Aquitaniam totam & Waſconiam, excepto pago Turonico, & quicquid inde ad Occidentem atque Hiſpaniam reſpicit, & de ciuitate Niuernis, quæ eſt ſita ſuper fluuium Ligerem cum ipſo pago Niuernenſe, pagum Aualenſem atque Alſenſem, Cabillionenſem, Matiſconenſem, Lugdunenſem, Saboiam, Moriennam, Tarentaſiam, Montem Ciniſium, Vallem Seguſianam vſque ad cluſas, & inde per terminos Italicorum montium vſque ad mare, hos pagos cum ſuis ciuitatibus, & quicquid ab eis contra meridiem & occidentem vſque ad mare vel vſq; ad Hiſpanias continetur, hoc eſt illam portionem Burgundiæ & Pro-

uinciam ac Septimaniam vel Gothiam Ludouico dilecto filio noſtro conſignauimus.

Italiam vero, quæ & Longobardia dicitur, & Baioariam ſicut Taſſilo tenuit, exceptis duabus villis, quarum nomina ſunt Ingoldeſtat & Lutrahahof, quas nos quondam Taſſiloni beneficiauimus, & pertinet ad pagum qui dicitur Northgouue, & de Alamania partem, quæ in Auſtrali ripa Danubij fluminis eſt, & de ipſo flumine Danubij currente limite vſque ad Renum fluuium in cõfinio pagorum Chletgouue & Hegouue in locum qui dicitur Enge, & inde per Renum fluuium ſurſum verſus vſque ad Alpes, quicquid inter hos terminos fuerit, & ad meridiem vel Orientem reſpicit, vna cum Ducatu Curienſi & pago Durgouue, Pippino dilecto filio noſtro.

Quicquid autem de regno noſtro extra hos terminos fuerit, id eſt Franciam & Burgundiam, excepta illa parte quã Ludouuico dedimus, atque Alamãniam, excepta portione quam Pippino aſſcripſimus, Auſtriam, Nuiſtriam, Turingiam, Saxoniam, Friſiam, & partem Baioariæ, quæ dicitur Northgovv, dilecto filio noſtro Karolo conceſſimus: ita vt Karolus & Lodouuicus viam habere poſſint in Italiam ad auxilium ferendum fratri ſuo, ſi ita neceſſitas extiterit, Karolus per vallem Auguſtanam, quæ ad regnum eius pertinet, & Lodouuicus per vallem Seguſianam, Pipinus vero & exitum & ingreſſum per Alpes Noricas atque Cariam.

Hæc autem tali ordine diſponimus, vt ſi Karolus, qui maior natu eſt priuſquam cæteri fratres diem obierit, pars regni quam habebat, diuidatur inter Pippinum & Lodouuicum, ſicut quondam diuiſum eſt inter nos & fratrem noſtrum Karlomannum, eo modo, vt Pippinus illam portionem habeat, quã frater noſter Karlomannus habuit, Lodeuuicus vero illam partem, quam nos in illa partitione ſuſcepimus. Si vero Karolo & Lodeuuico viuentibus, Pippinus debitum humanæ ſortis compleuerit, Karolus & Ludeuuicus diuidant inter ſe regnum quod ille habuit, & hæc diuiſio tali modo fiat, vt ab ingreſſu Italiæ per Auguſtam ciuitatem accipiat: Karolus Eboreiam, Vercellas, Papiam, & inde per Padum fluuium termino currente vſque ad fines Regenſium, & ipſam Regium, & Ciuitatem nouam, atque Mutinam vſque ad terminos ſancti Petri. Has ciuitates cum ſuburbanis & territoriis ſuis atque Comitatibus, quæ ad ipſas pertinent, & quicquid inde Romam per-

genti

genti ad leuam reſpicit, de regno quod Pippinus habuit vna cum Ducatu Spoletano hanc portionem, ſicut prædiximus, accipiat Karolus. Quicquid autem à prædictis ciuitatibus vel Comitatibus Romam eunti ad dextram iacet, de prædicto regno, id eſt portionem, quæ remanſit de regione Tranſpadana vna cum Ducatu Tuſcano vſque ad mare Auſtrale, & vſque ad Prouinciam, Ludeuuicus ad augmentum ſui regni ſortiatur. Quod ſi cæteris ſuperſtitibus Ludeuuicus fuerit defunctus, eam partem Burgundiæ quam regno eius adiunximus cum Prouincia & Septimania ſiue Gothia vſque ad Hiſpaniam Pippinus accipiat, Karolus verò Aquitaniam atque Waſconiam.

Quod ſi talis filius cuilibet iſtorũ trium fratrum natus fuerit, quem populus eligere velit vt patri ſuo ſuccedat in regni hereditate, volumus vt hoc conſentiant patrui ipſius pueri & regnare permittant filium fratris ſui in portione regni quam pater eius eorum frater habuit.

Poſt hanc noſtræ auctoritatis diſpoſitionẽ placuit inter prędictos filios noſtros ſtatuere atque præcipere propter pacem quam inter eos perpetuo permanere deſideramus, vt nullus eorum fratris ſui terminos vel regni limites inuadere præſumat, neque fraudulenter ingredi ad conturbandum regnum eius vel marcas minuendas, ſed adiuuet vnuſquiſque illorum fratrem ſuum, & auxilium ei ferat contra inimicos eius iuxta rationem & poſſibilitatem ſiue infra patriam ſiue contra exteras nationes.

II. Neque aliquis illorum hominem fratris ſui pro quibuſlibet cauſis ſiue culpis ad ſe confugientem ſuſcipiat, ad interceſſionem pro eo faciendã, quia volumus vt quilibet homo peccans & interceſſione indigens intra regnum Domini ſui vel ad loca ſancta vel ad honoratos homines confugiat, & inde iuſtam interceſſionem mereatur.

III. Similiter præcipimus vt quemlibet liberum hominem qui Dominum ſuum contra voluntatem eius dimiſerit, & de vno regno in aliud profectus fuerit, neque ipſe Rex ſuſcipiat, neque hominibus ſuis conſentiat vt talem hominem recipiãt, vel iniuſte retinere præſumant. Hoc non ſolum de liberis, ſed etiam de ſeruis fugitiuis ſtatuimus ordinandũ, vt nulla diſcordiis relinquatur occaſio.

IIII. Quapropter præcipiendum nobis videtur vt poſt noſtrum ab hac mortalitate diſceſſum homines vniuſcuiuſque

eorum accipiant beneficia vnuſquiſque in regno Domini ſui, & non in alterius, ne forte per hoc, ſi aliter fuerit, ſcandalum aliquod accidere poſſit. Hęreditatem autem ſuam habeat vnuſquiſque illorum hominum abſque contradictione in quocunque regno hoc eum legitime habere contigerit.

V. Et vnuſquiſque liber homo poſt mortem Domini ſui licentiam habeat ſe cōmendandi inter hæc tria regna ad quodcumque voluerit, ſimiliter & ille, qui nondum alicui eſt commendatus.

VI. De traditionibus autem atque venditionibus, quæ inter partes fieri ſolent: Præcipimus, vt nullus ex his tribus fratribus ſuſcipiat de regno alterius à quolibet homine traditionem vel venditionem rerum immobilium, hoc eſt terrarum, vinearum atque ſiluarum, ſeruorumque qui iam caſati ſunt, ſiue cæterarum, quæ hæreditatis nomine cenſentur auro, argento & gemmis, armis ac veſtibus, nec non & mancipiis non caſatis, & his ſpeciebus, quæ proprie ad negotiatores pertinere noſcuntur. Cæteris vero liberis hominibus hoc minime interdicendum iudicauimus.

VII. Si quæ autem fœminæ, ſicut fieri ſolet, inter partes & regna fuerint ad coniugium poſtulatæ, nō denegentur iuſte poſcentibus, ſed liceat eas viciſſim dare & accipere, & affinitatibus populos inter ſe ſociari. Ipſæ vero fœminæ poteſtatem habeant rerum ſuarum in regno vnde exierant, quanquam in alio propter mariti ſocietatem habitare debeant.

VIII. De obſidibus autem, qui propter credentias dati ſunt, & à nobis per diuerſa loca ad cuſtodiendum deſtinati ſunt, volumus vt ille Rex in cuius regno ſunt abſque voluntate fratris ſui, de cuius regno ſublati ſunt, in patriam eos redire non permittat: ſed potius in futurum in ſuſcipiendis obſidibus alter alteri mutuum ferat auxilium, ſi frater fratrem hoc facere rationabiliter poſtulauerit. Idem iubemus & de his, qui pro ſuis facinoribus in exilium miſſi vel mittendi ſunt.

IX. Si cauſa vel intentio controuerſiæ talis inter partes propter terminos aut confinia regnorum orta fuerit, quæ hominum teſtimonio declarari vel definiri non poſſit, tūc volumus, vt ad declarationem rei dubiæ, iudicio crucis, Dei voluntas & rerum veritas inquiratur, nec vnquam pro tali cauſa cuiuſlibet generis pugna vel campus ad examinationem iudicetur. Si vero quilibet homo de vno regno hominem de altero regno

de infide-

Digitized by Google

de infidelitate cõtra fratrem domini ſui apud dominum ſuum accuſauerit, mittat eum dominus ſuus ad fratrem ſuum, vt ibi comprobet quod de homine illius dixit.

X. Super omnia autem iubemus, vt ipſi tres fratres curam & defenſionem Eccleſiæ Sancti Petri ſimul ſuſcipiant, ſicut quõdam ab auo noſtro Karolo & beatæ memoriæ genitore Pippino rege & à nobis poſtea ſuſcepta eſt, vt eam cum Dei adiutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & iuſtitiam ſuam quantum ad ipſos pertinet, & ratio poſtulauerit, habere faciant. Similiter & de cæteris Eccleſiis, quæ ſub illorum fuerint poteſtate præcipimus, vt iuſtitiam ſuam & honorem habeãt, & paſtores atq; rectores venerabilium locorũ habeant poteſtatem rerum, quæ ad ipſa loca pia pertinent, in quocumque de his tribus regnis illarum Eccleſiarum poſſeſſiones fuerint.

XI. Quod ſi de his ſtatutis atque conuenientiis aliquid caſu quolibet vel ignorantia, quod non optamus, fuerit irruptum, præcipimus vt quam citiſſime ſecundum iuſtitiam emendare ſtudeant, ne forte propter dilationem maius damnum poſſit accreſcere.

XII. De filiabus autem noſtris, ſororibus ſcilicet prædictorũ filiorum noſtrorum, iubemus vt poſt noſtrum ab hoc corpore diſceſſum licentiam habeat vnaquæque eligendi ſub cuius fratris tutela & defenſione ſe conferre velit. Et qualiſcunque ex illis monaſticam vitam elegerit, liceat ei honorifice viuere ſub defenſione fratris ſui, in cuius regno degere voluerit. Quæ autem iuſte & rationabiliter à condigno viro ad cõiugium quæſita fuerit, & ei coniugalis vita placuerit, non ei denegetur à fratribus ſuis, ſi & viri poſtulantis & fœminæ cõſentientis honeſta & rationabilis fuerit voluntas.

XIII. De nepotibus vero noſtris, ſcilicet filiis prædictorum filiorum noſtrorum, qui eis vel iam nati ſunt, vel adhuc naſcituri ſunt, placuit nobis præcipere, vt nullus eorum per quaſlibet occaſiones quemlibet ex illis apud ſe accuſatum ſine iuſta diſcuſſione atque examinatione aut occidere, aut membris mancare, aut excecare, aut inuitũ tondere faciat, ſed volumus vt honorati ſint apud patres vel patruos ſuos, & obediẽtes ſint cũ omni ſubiectione, quam decet in tali conſanguinitate eſſe.

XIIII. Hoc poſtremo ſtatuendum nobis videtur, vt quicquid adhuc de rebus & conſtitutionibus, quæ ad profectum & vtilitatem eorum pertinent, his noſtris decretis atque præceptis

Digitized by Google

addere voluerimus, ſic à prædictis dilectis filiis noſtris obſeruetur atque cuſtodiatur, ſicut ea quæ in his iam ſtatuta & deſcripta ſunt cuſtodire & obſeruare præcipimus.

XV. Hæc autem omnia ita diſpoſuimus, atque ex ordine firmare decreuimus, vt quamdiu diuinæ maieſtati placuerit nos hanc corporalem agere vitam, poteſtas noſtra ſit ſuper à Deo conſeruatum regnum atque imperium iſtud, ſicut hactenus fuit in regimine atque ordinatione, & omni dominatu Regali atque Imperiali; & vt obedientes habeamus prædictos dilectos filios noſtros, atque Deo amabilem populum noſtrum cum omni ſubiectione, quæ patri à filiis & imperatori ac regi à ſuis populis exhibetur.

FINIT.

FRAGMENTVM EX LIBRO Pauli VVarnefridi Langobardi filij, Diaconi Foroiulienſis de Epiſcopis Metenſis Eccleſiæ.

*

POſt Pappolum ad regimen Eccleſiæ beatiſſimus Arnulfus XXIX. adſcitus eſt vir per omnia lumine ſanctitatis & ſplendore generis clarus: qui ex nobiliſſimo fortiſſimoque Francorum ſtemmate ortus, ita Dei Eccleſiæ præfuit, vt & palatij moderator ſub honore Maiordomatus exiſteret. Hic iuuentutis ſuæ tempore ex legitimi matrimonij copula tres filios procreauit, Anchiſum, Walachiſum & Clodulfum: ex quibus Anchiſus genuit Pipinum, quo nihil vnquam potuit eſſe audacius. Pipinus genuit Carolum viris omnino fortiſſimis conferendum, qui inter cætera & magna bella quæ geſſit, ita præcipue Saracenos detriuit, vt vſque hodie gens illa truculenta & perfida Francorum arma formidet. Hic porro genuit Pipinum, ſapientia nihilominus & fortitudine ſatis clarum, qui inter reliqua quæ patrauit, Vaſcones iamdudum Francorum ditioni rebelles, cum Waifario ſuo principe felicitate mira debellauit & ſubdidit. Huius item filius magnus Rex Carolus extitit, qui Frãcorum Regnum, ſicut numquam antea fuit, dilatauit. Denique inter plura & miranda quæ geſſit, Longobardorum gentem, bis iam à patre deuictam, altero eorum

Digitized by Google

Rege, cui Deſiderius nomen erat, capto; alteroque qui dicebatur Adalgiſus & cum genitore regnabat ſuo, Conſtantinopolim pulſo, vniuerſam ſine graui prælio ſuæ ſubdidit ditioni, &, quod raro fieri aſſolet, clementi moderamine victoriam temperauit. Romanos prætterea ipſamque vrbem Romuleam, iampridem eius præſentiam deſiderantem, quæ aliquando mundi totius domina fuerat, & tunc à Longobardis depreſſa gemebat, duris anguſtiis eximens, ſuis addidit ſceptris, cunctaq; nihilominus Italia miti dominatione potitus eſt. de quo viro neſcias, virtutem in eo bellicam, an ſapientiæ claritatem, omniumq; liberalium artium magis admireris peritiam. Hic ex Hildegarde coniuge quatuor filios & quinque filias procreauit, habuit tamen ante legale connubium ex Himiltruda nobili puella filium nomine Pipinum. Natorũ ſane eius quos ei Hildegardis peperit, iſta nomina: primus dictus eſt Carolus, ſcilicet patris ac proaui vocabulo nuncupatus; ſecundus item Pipinus fratri atq; auo æquiuocus; tertius Ludouicus qui cum Clotario, qui biennis occubuit, vno partu eſt genitus. Ex quibus iam, Deo fauente, minor Pipinus regnum Italiæ, Ludouicus Aquitaniæ tenent. Mortua autem Hildegarde, Rex excellentiſſimus Carolus Fraſtradam duxit vxorem. Porro Hildegardis apud vrbem Metenſem in beati Arnulphi oratorio requieſcit. Pro eo denique, quod à beato Arnulpho iam dicti Reges originem ducerent, ſuorum ibi charorum defuncta corpora poſuere. Nam ibi humatæ ſunt duæ regis Pipini filiæ, quarum vna * Rothaidis, altera Adelhaidis appellata eſt: Ibi quoque & iunioris Regis Caroli duæ nihilominus natæ ſunt tumulatæ, ſcilicet Adelhaidis & Hildegardis, quæ Hildegardis materno nuncupata nomine matrem morientem citius ſubſecuta eſt.

* Rhotrude

Ex Conſtantini Manaſſis Chronica ſynopſi ad Irenem Andronici Sebaſtocratoris coniugem Manuelis Imp. Conſtantinop. fratriam.

Τότε καὶ ῥώμῃ τῇ λαμπροτέρᾳ τῇ μεγαλέᾳ ῥώμῃ,
Λόγου καὶ μνήμης ἄξιον πρᾶγμά τι συνηνάχθη.
Ἦν ἀγιστεύων ἐν αὐτῇ ἱερᾶς θυσίας,
Τῶν ἄλλων τε προτοάρχος ἱεροπόλων Λέων.
Πάπας ὀνομάζεται τῇ τῶν ῥωμαίων γλώσσῃ.
Τούτῳ πικρῶς βασκαίνοντες ἄνδρες τινὲς ἐκ ῥώμης,
Οἱ προσγενεῖς Ἀδριανοῦ τοῦ πρὸ βραχέος πάπα,
Καὶ στάσεως κλυδώνιον κυκάναντες βαρύθρουν,
Τοῦ θρόνου καὶ τῆς πόλεως ἐλαύνουσι φυγάδα.
Ὁ δὲ σημαίνας ἐν γραφῇ ταῦτα τῇ βασιλίδι,
Ἐπικουρείαν τὲ τυχεῖν ἐκ ταύτης ἱκετεύσας,
Ὡς ἔγνω πάντα μάταια τεχνώμενος καὶ πράττων,
Καὶ γράφων τὸ λεγόμενον ἐπιχειρῶν εἰς ὕδωρ:
Καὶ πανταχόθεν ἀπεγνοὺς προσφεύγει τῷ Καρούλλῳ.
Ἦν δὲ τῶν φράγγων φύλαρχος ὁ κάρουλλος ἐκεῖνος.
Ῥῆγας τοὺς σφῶν κατάρχοντας οἴδασι φράγγοι λέγειν.
Καὶ δεῖται τούτου τῆς χειρὸς ὡς μεγαλοδυνάμου.
Ὡς ἐπαρκέσειεν αὐτῷ κατὰ τῶν ἀδικούντων.
Καὶ δέχεται τοῦτον Κάρουλλος: ἦν γὰρ καὶ αὐτὸς ἀπὸ βάθρων
Ἀπὸ Χριστοῦ καλούμενος; καὶ σέβων Χριστοῦ νόμους
Αἰδεῖται λιταζόμενον τὸν ἱεροθύτην τοῦτον.
Δίδωσι τούτῳ σύμμαχον μεγασθενῆ παλάμην.
Καὶ πάλιν ἐγκαθίστησι τῇ πόλει καὶ τῷ θρόνῳ.
Ἐντεῦθεν ἀμειβόμενος τὸν κάρουλλον ὁ λέων,
Ἀναγορεύει κράτορα τῆς παλαιτέρας ῥώμης,
Καὶ στέφος περιτίθησιν ὡς οἱ ῥωμαίων νόμοι.
Οὐ μὴν ἀλλὰ χρησάμενος καὶ νόμοις ἰουδαίων,
Κἀκ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐλαίῳ τοῦτον χρίει.

Οὐα

Οὐκ οἶδα ὕσι λογισμοῖς ἢ ποίαις ἐπινοίαις.
Οὕτως ὁ περιφανὴς σύνδεσμος τῶν πόλεων ἐῤῥάγη.
Οὕτως μητρὸς καὶ θυγατρὸς μέσον ἐπέπλη ἀναίθη,
Διχάζουσα καὶ τέμνουσα μετὰ θυμοῦ ῥομφαίας,
Νεάνιν τὴν εὐπρόσωπον τὴν νεοτέραν Ῥώμην,
Ἐκ τῆς ῥυσσῆς καὶ παλαιᾶς καὶ τρισπεμπέλου Ῥώμης.
Καὶ ταῦτα μὲν πετύχηκε τοιουτοτρόπου τέλους.
Ἡ βασιλὶς εἰρήνη δὲ πολλὰ προθυμουμένη,
Μαρίαν τὴν τρισβάρβαρον ἐκείνην ἀφανίσαι.

Vide Zonar. Tom. III. pag. 83. & 93.

WALAFRIDI STRABONIS ABBATIS AVGIENSIS AD THEGANVM PRÆFATIO.

Hoc opuſculum in morem Annalium, Thegan natione Francus Treuirenſis Eccleſiæ Chorepiſcopus breuiter quidem & vere potius quam lepide cōpoſuit. In cuius quibuſdam ſententiis quod effuſior & ardetior in loquendo videntur, vt vir nobilis & acris animi, de indignitate vilium perſonarum dolor ſuggeſſit, tacere nō potuit. præterea nimius amor iuſtitiæ & exe cutoris eius Chriſtianiſſimi Imperatoris, zeli naturalis exaggerant dolorem. Vnde quantum ſit, opus eius pro bona voluntate non faſtidiendum pro quantulacunq; ruſticitate. Nouimus & nos virum multa lectione inſtructum, ſed prædicationis & correctionis ſtudiis occupatū. Huic opuſculo ego STRABO *quaſdā inciſiones & capitula inſerui, quia ſanctæ memoriæ Ludeuuici Imperatoris geſta, & laudes ſæpius audire cupio vel proferre, vt facilius volentibus ſcire ſingula pateant titulorum compendio.*

Digitized by Google

I. Series regij generis Francorum à beato Arnulfo vſque ad Carolum magnum & eius conſecratio.

II. De Hiltigarda & filiis eius tribus.

III. De Ludeuuico iuniore duobus & de bonitate eius cum exemplis antiquorum.

IIII. De Frmingarta regina & filiis ex ea natis.

V. Mors Pippini & Karoli filiorum Imperatoris Karoli.

VI. Qualiter Karolus Imperator Ludeuuicò cum conſenſu Francorũ regni ſummam commiſit.

VII. Quid circa vltima tempora idem Imperator fecerit, & mors ac ſepultura eius.

VIII. Ludeuuicus patri ſuccedẽs qualiter res paternas diſtribuit.

IX. Legatos diuerſos & maxime Grecorũ ſuſcepit & abſoluit.

X. Quomodo decreta patrum ſuorum roborauerit.

XI. Beneuentanorum legatio cenſum profeſſa.

XII. Bernhardus Pippini filius patruo ſe ſubdidit.

XIII. Quomodo legatis in totum regnum directis quæque emendanda didicit & correxit.

XIIII. Habito in Saxonia placito Danorum legatos & Bernhardum ſuſcepit & remiſit.

XV. Contra Sclauos exercitum miſit & vicit.

XVI. Qualiter Stephanus Papa Leoni ſuccedens in Franciam venit, & Remis Regi occurrit.

XVII. Quo-

Digitized by Google

XVII. *Quomodo idem Papa eum Imperatorem conſecrauit, & mutuis donis ſe honorarunt.*
XVIII. *Mortuo Stephano Paſchalis ſucceſſit.*
XIX. *De moribus Pij Imperatoris & quotidiano vſu & multiplici laude eius.*
XX. *De incongrua ignobilium ad Eccleſiaſticas dignitates promotione & vitiis.*
XXI. *Lotharium pater Imperatorem deſignauit.*
XXII. *Coniuratio Bernhardi cõtra Imperatorem detecta atque deuicta.*
XXIII. *Plenitudo Imperatoris pro morte Bernhardi.*
XXIIII. *Imperator fratres ſuos habitum mutare fecit.*
XXV. *Murmanus Britto occiditur, & Irmingardis moritur.*
XXVI. *Iudith in regnum aſſumpta.*
XXVII. *Exercitus contra Liduit miſſus.*
XXVIII. *Quando Lotharius Irmingardam accepit vxorem.*
XXIX. *Lotharius in Italiam miſſus.*
XXX. *Purgatio Paſchalis Papæ de obiectis coram legatis Imperatoris: quo mortuo ſucceſſit Eugenius Papa.*
XXXI. *Imperator rurſus Britanniam vaſtauit.*
XXXII. *Legati Bulgarum ſuſcepti & remiſſi.*
XXXIII. *Herioldus Nortmannus cum ſuis Chriſtianus effectus.*
XXXIIII. *Exercitus obuiam Saracenis miſſus.*
XXXV. *Imperator Karolo filio ſuo Alamanniam & Retiam dedit.*

Digitized by Google

XXXVI. Quam vim Pippinus cum perfidis primoribus patri intulit, & dehoneſtatio Iudith ac fratrum eius.

XXXVII. Qua auctoritate Imperator inimicas deuicit & Reginam accepit.

XXXVIII. Vbi ſe Bernhardus purgauit de obiectis.

XXXIX. Prima eruptio Ludeuuici contra patrem, qua reconciliatione ſancta eſt.

XL. Lotharius ab huius eruptionis conſilio ſe immunem voluit approbare.

XLI. Quando Pippinus a patre iuſſus ire in Frãciam fuga relapſus eſt.

XLII. Quæ geſta ſunt apud campum mendacij.

XLIII. Quam grauia ſuſtinuit piiſſimus Imperator maxime apud Compendium.

XLIIII. Inuectio in Hebonem & ſimiles.

XLV. Legati Ludeuuici ad Lotharium pro patre mittuntur.

XLVI. Callocutio eorum apud Mogontiam.

XLVII. Legati Ludeuuici ad patrem veniunt.

XLVIII. Qualiter liberatus eſt a Lothario Imperator & Hebo comprehenſus.

XLIX. De indulgentia Pij Imperatoris & patientia.

L. De ignobilibus cõſiliariis uitandis vel ſupprimendis.

LI. Reuocatio Iudith Imperatricis de Italia.

LII. Geſta apud ciuitatem Cauallonum à Lothario.

LIII. Ammonitio patris ad Lotharium per legatos directa.

LIIII. Quomodo ad patrem Lotharius reuerti conſenſit.

LV. Qui-

LV. *Quibus pactis ab inuicem diſceſſerunt & qua pœna perfidorum.*
LVI. *Hebo à gradu Epiſcopali deiectus.*
LVII. *Mittuntur legati Imperatoris à Lugduno ad Lotharium.*
LVIII. *Mors Berngarij & concluſio libelli.*

Expliciunt Capitula.

INCIPIT OPVS THEGANI CHOREPISCOPI TREVIRENSIS DE GESTIS DOMNI LVDEVVICI IMPERATORIS.

REGNANTE Domino noſtro Ieſu Chriſto Anno incarnationis eius octingenteſimo tredecimo; qui eſt annus regni glorioſi & orthodoxi Imperatoris Karoli quadrageſimus quintus, illius Karoli qui de proſapia Sancti Arnulfi Pontificis Chriſti ortus eſt, ſicut paterno relatu didicimus, & multæ teſtãtur hiſtoriæ: Sanctus Arnulfus cum eſſet in iuuentute dux genuit Anſgiſum ducem. Anſgiſus dux genuit Pippinum ſeniorẽ & ducem. Pippinus ſenior & dux genuit Karolum ſeniorem & ducem. Karolus ſenior & dux genuit Pippinum, quem Stephanus Pontifex conſecrauit & vnxit in regem. Pippinus rex genuit Karolum, quem Leo Papa Romanus conſecrauit & vnxit ad Imperatorem in Eccleſia, vbi beatiſſimum corpus prin-

Digitized by Google

cipis Apoſtolorum Petri requieſcit, die natalis Domini noſtri Ieſu Chriſti.

II. Qui cum in iuuentute erat ſupradictus Imperator ſibi nobiliſſimi generis Sueuorum puellam nomine Hiltegardam, quæ erat de cognatione Gothefridi ducis Alamannorum. Gothefridus dux genuit Houchingum, Houchingus genuit Nebi, Nebi autem genuit Immam, Imma verò peperit Hilthegardam beatiſſimam reginam. Poſtquã eam ſupradictus Imperator in matrimonio aſſumpſit, genuit ex ea tres filios, quorum vnus vocabatur nomine patris ſui Karolus, alter vero Pippinus, qui erat Rex ſuper Italiam. Tertius vero vocabatur Ludeuuicus, qui erat Rex ſuper Aquitaniam. Dum viuebat pater eorum cum eis, feliciter & vtiliter inſtruebat eos liberalibus diſciplinis & mundanis legibus.

III. Sed ille qui iunior natu erat, ſemper ab infantia ſua timere Deum & amare didicerat, & quicquid ſuper ſe habebat propter nomen Domini pauperibus diſtribuebat. Erat enim optimus filiorum eius, ſicut ab exordio mundi frequenter iunior frater ſeniorẽ fratrẽ meritis præcedebat. In filiis primi parẽtis generis humani primo declaratum eſt, quod Dominus in Euangelio ſuo Abel iuſtum nominauit. Abraham duos filios habuit, ſed iunior melior ſeniore effectus eſt. Ieſſe multos filios habuit, ſed nouiſſimus qui erat paſtor ouium, ad regni gubernacula ſuper omnem Iſraëlem Domino iubente in regem electus & vnctus eſt. De cuius ſemine olim Chriſtus promiſſus incarnari dignatus eſt. Talia & ſimilia enumerare prolixum eſt.

IIII. Suprafatus vero Ludeuuicus poſtquam ad

Digitized by Google

ætatem peruenit, deſponſauit ſibi filiam nobiliſſimi ducis Ingorrammi, qui erat filius fratris Ruthgangi ſancti pontificis. Supradicta vero virgo Irmingarta vocabatur, quam conſilio & conſenſu patris reginam conſtituit, atque ex ea tres filios habuit adhuc patre viuente, quorũ vnus vocabatur Lotharius, alter Pippinus, tertius æquiuocus eius Ludeuuicus.

v. Imperator autem magnus Karolus bene & vtiliter regebat & diligebat regnum ſuum. Anno regni eius quadrageſimo ſecundo obiit Pippinus filius eius anno ætatis ſuæ xxxiii. Sequenti vero anno Karolus primogenitus eius, & regna ſupradicta Hiltegarda obiit. ſolus Ludeuuicus ad regni gubernacula remanſit.

vi. Supradictus vero Imperator cum iam intellexiſſet appropinquare ſibi diem obitus ſui (ſenuerat enim valde) vocauit filium ſuum Ludeuuicum ad ſe cum omni exercitu, Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus loco poſitis, habuit grande colloquium cum eis Aquiſgrani palatio, pacifice & honeſte ammonens vt fidem erga filium ſuum oſtenderent, interrogans omnes à maximo vſque ad minimum, ſi eis placuiſſet vt nomen ſuum, id eſt Imperatoris, filio ſuo Ludeuuico tradidiſſet. Illi omnes reſponderunt Dei eſſe admonitionem illius rei. Quo facto in prima die Dominica ornauit ſe cultu regis & coronam capiti ſuo impoſuit, incedebatque clare veſtitus & ornatus ſicut eum decuerat. Perrexit ad Eccleſiam quam ipſe à fundamentis conſtruxerat, peruenitque ante altare in eminentiori loco constructum cæteris altaribus & conſecratum in honorem Domini noſtri Ieſu Chriſti; ſuper quod coronam auream aliam quam ipſe geſtabat in capite ſuo, iuſſit

Digitized by Google

poni. Poſtquam diu orauerunt ipſe & & filius eius, locutus eſt ad filium ſuũ coram omni multitudine pontificum & optimatum ſuorum, ammonens eum imprimis omnipotentem Deum diligere & timere, eius præcepta ſeruare in omnibus, Eccleſias Dei gubernare & defendere à prauis hominibus: Sororibus ſuis & fratribus qui erant natu iuniores, & nepotibus & omnibus propinquis ſuis indeficientem miſericordiam ſemper oſtendere præcepit, deinde ſacerdotes honorare vt patres, populum diligere vt filios, ſuperbos & nequiſſimos homines in viam ſalutis coactos dirigere, cœnobiorum conſolator & pauperum eſſe. Fideles miniſtros & Deum timentes conſtitueret, qui munera iniuſta odio haberent. Nullum ab honore ſuo ſine cauſa diſcretionis eiiceret, ſemetipſum omni tempore coram Deo & omni populo irreprehenſibilem demonſtraret. Poſtquam hæc verba & alia multa coram multitudine filio ſuo oſtẽderat, interrogauit ſi obediens voluiſſet eſſe præceptis ſuis. At ille reſpondit: Libenter obedire, & cum Dei adiutorio omnia præcepta quæ mandauerat ei pater, cuſtodire. Tunc iuſſit eum pater vt propriis manibus coronam quæ erat ſuper altare eleuaret, & capiti ſuo imponeret ob recordationem omnium præceptorum quæ mãdauerat ei pater. At ille iuſſionem patris impleuit. Quo facto audientes miſſarum ſolemnia ibãt ad palatium. Suſtinuit enim filius patrem eundo & redeundo quamdiu cum eo fuerat filius. Non poſt multos dies magnificis donis honorauit eum pater ſuus, & dimiſit eum ire in Aquitaniam. Antequam diuiſi eſſent, amplexantes ſe & oſculantes propter gaudium amoris flere cœperunt. Ille perrexit in Aquitani-

quitaniam, & Dominus Imperator tenuit regnum & nomen ſuum honorificè ſicut dignum erat.

VII. Poſtquam diuiſi fuerant, Dominus Imperator nihil aliud cepit agere niſi in orationibus & eleemoſinis vacare, & libros corrigere. Nam quatuor Euangelia Chriſti quæ intitulantur nomine Matthei, Marci, Lucæ & Johannis, in vltimo ante obitus ſui diem cum Græcis & Syris optime correxerat. Sequenti verò anno qui eſt annus regni eius XLVI. menſe Ianuario accepit Dominum Imperatorem febris poſt balneum. cumque per ſingulos dies laboribus ingraueſceret, nihil comedens neque bibens, niſi modicum aquæ ad recreationem corporis, ſeptimo die poſtquam laborare cœpit, iuſſit familiariſſimum Pontificem ſuum Hiltibaldum venire ad ſe vt ei ſacraméta Dominici corporis & ſanguinis tribueret, vt exitum ſuum confirmaret. Quo facto laborauit in infirmitate diem illum & noctem ſequentem. In craſtinum verò luce adueniente, ſciens quod facturus erat, extenſa manu dextera virtute qua poterat ſignum ſanctæ crucis fronti imprimens & ſuper pectus & omne corpus conſignauit. Nouiſſimè autem colligens pedes ſuos, extendens brachia & manus ſuper corpus, clauſit oculos pſallens hunc verſum leniter: In manus tuas commendabo ſpiritum meum. Statim poſt hæc in ſenectute bona plenus dierum perrexit in pace, ipſóque die humatum eſt corpus eius in Eccleſia quam ipſe conſtruxerat Aquiſgrani palatio anno ætatis ſuæ LXXII. Indict. VII.

VIII. Poſt obitum glorioſiſſimi Imperatoris Karoli perrexit Ludouuicus de partibus Aquitaniæ, & venit Aquiſgrani palatium, & ſuſcepit omnia re-

gna quæ Deus tradidit patri ſuo ſine vlla contradictione. Qui eſt annus incarnationis Domini octingenteſimus decimus quartus, qui eſt primus annus regni eius, poſt patrem ſedit in ſupradicto palatio, & in primis cum maxima feſtinatione iuſſit oſtendere ſibi omnes theſauros patris in auro, in argento, in gemmis precioſiſſimis, & in omni ſupellectili. Dedit ſororibus ſuis partem earum legalem, & quicquid remanſerat dedit pro anima patris. Maximam partem theſauri miſit Romam temporibus beati Leonis Papæ, & quicquid ſuper hoc remanſerat, ſacerdotibus & pauperibus, aduenis, viduis orphaniſque omnia diſtribuit, nihil ſibi reſeruans præter vnam menſam argenteam quæ triformis eſt in medio quaſi tres clipei in vnum coniuncti: ipſam ſibi retinuit ob amorem patris, & tamen eam alio precio redemit quod pro patre tradidit.

IX. Hoc facto legati venerunt ad eum ex omnibus regnis & prouinciis, & ex ceteris nationibus, & omnes qui ſub ditione erant patris ſui, nuntiantes pacem & fidem erga eum obſeruare, & ſpontaneum obſequium non coacti obtulerunt. Inter eos venerunt legati Græcorum cum Amalhario Treuirenſi Epiſcopo, qui erat legatus piæ memoriæ Karoli ad principem Conſtantinopolitanum, cuius nomen modo non occurrit. Illi venientes in ſolio patris collocatum dominum Ludeuuicum inuenerũt, quia ſic Deus ordinauit. Ille eos benigne ſuſcipiens, & dona eorum cum gratiarum actione accipiens, & colloquium familiare interim quouſque cum eo erant, habebat. non poſt multos autem dies magnis honoribus decorauit eos, & dimiſit ire ad propria, & ante eos miſit miſſos ſuos præparare eis quic-

Digitized by Google

eis quicquid deſiderabant ad opus eorum quouſque forent in regno.

x. Eodem anno iuſſit ſupradictus princeps renouare omnia pręcepta quę ſub temporibus patrum ſuorum geſta erant & Eccleſiis Dei, & ipſe manu propria ea cum ſubſcriptione roborauit.

xi. Interim venerunt legati Beneuentanorum qui omnem terram Beneuenti ſuæ poteſtati tradiderūt, & multa millia aureorum per annos ſingulos ad cenſum tradere promiſerunt: quod ita perfecerunt vſq; in hodiernum diem.

xii. Eodem tempore venit Bernhardus filius fratris ſui Pippini, & tradidit ſemetipſum ei ad procerem, & fidelitatem ei cum iuramento promiſit. Suſcepit eum libenter dominus Ludeuuicus, & magnis eum ac honorificis donis honorauit, & permiſit iterum ire in Italiam.

xiii. Eodem tempore ſupradictus princeps miſit legatos ſuos ſupra omnia regna ſua inquirere & inueſtigare ſi alicui aliqua iniuſtitia perpetrata eſſet, & ſi aliquem inueniſſent qui hoc dicere vellet, & cum veriſſimis teſtibus hoc probare potuiſſet, ſtatim cum eis in prouinciam eius venire præcepit. Qui egreſſi inuenerunt innumeram multitudinem oppreſſorum aut ablatione patrimonij aut exſpoliatione libertatis: quod iniqui miniſtri Comites & loco poſiti per malum ingenium exercebant. Omnia ſupradictus princeps deſtruere iuſſit acta quæ impie in diebus patris ſui per iniquorum miniſtrorum ingenia facta fuerant. Patrimonia oppreſſis reddidit, iniuſte ad ſeruitium inclinatos abſoluit, & omnibus præcepta iuſſit facere, & manu propria cū ſubſcriptione confirmauit. Fecit hoc diu tempore.

XIIII. Alio anno regni ſui habuit generale placitum ſuum in partibus Saxoniæ, & ibi multa bona conſtituit, & legatio Danorum ad eum venit poſtulans pacem, & omnes qui in circuitu erant paganarum nationum ad eum venit, & ſupradictus Bernhardus ibi ad eum venit, quem dimiſit ire iterum in Italiam. Dominus Ludeuuicus, poſtquam confirmauit confinia regni ſui illis in partibus, rediit ad ſedem ſuam Aquis, ibique hiemen tranſegit.

XV. Anno ſequẽti miſit exercitũ ſuum contra Sclauos in Oriente poſitos, qui valde oppreſſerunt eos & victores Deo donãte extiterunt. Hoc facto vnuſquiſque rediit ad propria.

XVI. Eodem anno Leo Papa Romanus obiit & Stephanus poſt eum ſucceſſit, qui ſtatim poſtquam pontificatum ſuſcepit, iuſſit omnem populum Romanum fidelitatem cum iuramẽto promittere Ludeuuico, & dirigens legatos ſuos ad ſupradictum principem, nuncians ei vt libenter eum videre voluiſſet in loco vbicunque ſibi placuiſſet. Quod audiens magno tripudio repletus cepit gaudere, & cõfeſtim iuſſit miſſos ſuos obuiam ire ſancto Pontifici cum ſalutationibus maximis & ſeruitia præparare. Perrexit poſt miſſos dominus Ludeuuicus obuiam ſupra dicto Pontifici, obuians ei in campo magno Remenſium. Deſcendit vterque de equo ſuo, & princeps ſe proſternens omni corpore in terram tribus vicibus ante pedes tanti Pontificis, & tertia vice erectus ſalutauit Pontificem iſtis verbis dicens, Benedictus qui venit in nomine Domini Deus dominus & illuxit nobis. Et reſpondit Pontifex, Benedictus ſit Dominus Deus noſter qui tribuit oculis noſtris ſecundũ Dauid regem videre. Amplexantes

enim

enim ſe & oſculantes pacifice pertrexerunt ad Eccleſiam, qui cum diu orauerunt, erexit ſe Pontifex & excelſa voce cum clero ſuo fecit ei laudes regales.

XVII. Poſtea Pontifex honorauit eũ magnis honoribus & multis, & reginam Irmingardam, & omnes optimates & miniſtros eius, & in proxima die Dominica in Eccleſia ante miſſarum ſolemnia coram clero & omni populo conſecrauit eum & vnxit ad Imperatorem, & coronam auream miræ pulchritudinis & precioſiſſimis gemmis ornatã, quam ſecum apportauerat, poſuit ſupra caput eius. Et Irmingardam reginã appellauit Auguſtã, & poſuit coronam auream ſuper caput eius. Quamdiu ibi erat beatiſſimus Papa, quotidie colloquiũ habebant de vtilitate ſanctę Dei Eccleſiæ. Poſt quod dominus Imperator eũ honorauit magnis & innumeris donis tripliciter & amplius quam ſuſcepiſſet ab eo, ſicut ſemper ſolebat agere, magis dare quam accipere, dimiſit eum ire Romam cũ legatis ſuis, quibus præcepit vbiq; in itinere ſuo honeſtum exhibere ſeruitium.

XVIII. Poſtquam Romam venit, non poſt multos dies ſupra modum claruit Dei manifeſtatione in nõnullis miraculis, quod ipſe verus erat viuens Dei cultor. Poſt eum ſucceſſit Paſchalis Papa.

XVIIII. Inde reuertens dominus Imperator venit Aquiſgrani palatium ad ſedem ſuam. Pollebat enim de die in diem virtutibus ſacris, quod prolixum eſt enumerare. Erat enim ſtatura mediocri, oculis magnis & claris, vultu lucido, naſo longo & recto, labris non nimis denſis nec nimis tenuibus, forti pectore, ſcapulis latis, brachiis fortiſſimis, ita vt nullus ei in arcu vel lancea ſagittando æquiparare poterat, manibus longis, digitis rectis, tibiis longis & ad

menſuram gracilibus, pedibus longis, voce virili, lingua Græca & Latina valde eruditus, ſed Græcam magis intelligere poterat quam loqui, Latinam vero ſicut naturalem æqualiter loqui poterat. Senſum vero in omnibus ſcripturis ſpiritalem, & moralem, necnon & anagogem optime nouerat. Poëtica carmina gentilia quæ in iuuentute didicerat reſpuit, nec legere nec audire nec docere voluit. Erat fortis in membris ſuis, agilis & impiger, tardus ad iraſcēdum, facilis ad miſerandum. Quotiens mane in cottidianis diebus ad Eccleſiam perrexerat cauſa orationis, flexis genibus fronte tetigit pauimentum, humiliter diu orans, aliquando cum lachrimis: & omnibus moribus bonis ſemper ornatus intantum largus, vt antea nec in antiquis libris nec in modernis temporibus auditum eſt, vt villas regias quæ erant ſui & aui & tritaui fidelibus ſuis tradidit, eas in poſſeſſiones ſempiternas & præcepta conſtruxit, & annuli ſui impreſſione cum ſubſcriptione manu propria roborauit. Fecit enim hoc diu tempore. Erat in cibo potuque ſobrius, & indumentis ſuis moderabilis. nunquam aureo reſplenduit indumento niſi tantum in ſummis feſtiuiratibus, ſicut patres eius ſolebant agere. Nihil illis diebus ſe induit præter camiſiam & feminalia niſi cum auro texta, lembo aureo, baltheo præcinctus & enſe auro fulgente, ocreas aureas & clamidem auro textam, & coronam auream auro fulgentem in capite geſtans, & baculum aureum in manu tenens. Numquam in riſu exaltauit vocem ſuam, nec quando in feſtiuitatibus ad lætitiam populi procedebant themelici ſcurræ & mimi cum coraulis & cithariſtis ad menſam coram eo. tunc ad menſuram coram eo ridebat populus, ille numquam vel

dentes

dentes candidos ſuos in riſu oſtendit. Quotidie ante cibum eleemoſinarum largitionem exhibuit, & vbicumq; erat Xenodochia ſecum habebat. In menſe autem Auguſto quando cerui pinguiſſimi ſunt, venationi vacabat vſque dum aprorum tempus aduenerat.

xx. Omnia prudenter & caute agens nihil indiſcrete faciebat, præterquam quod conſiliariis ſuis magis credidit quam opus eſſet: quod ei fecit pſalmodiæ occupato & lectionum aſſiduitas, & aliud quod ille non incipiebat. Quia iamdudum illa peſſima conſuetudo erat, vt ex viliſſimis ſeruis ſummi Pontifices fierent, & hoc non prohibuit, quod tamen maximum eſt malum in populo Chriſtiano, ſicut teſtatur Regum hiſtoria de Ieroboam filio Nabath, qui erat ſeruus regis Salomonis, & poſt eum principatum habebat ſuper decem tribus filiorum Iſrael. Refert enim ſcriptura de eo in hæc verba: Non eſt reuerſus Ieroboam de via ſua peſſima, ſed econtrario fecit de nouiſſimis populi ſacerdotes excelſorum, & propter hanc cauſam peccauit domus Ieroboam, & euerſa eſt & deleta de ſuperficie terræ. Poſtquam tales culmen accipiunt, numquam ſunt ſicut antea tam manſueti & ſic domeſtici, vt non ſtatim incipiant eſſe iracundi, rixoſi, maliloqui, obſtinati, iniurioſi & minas omnibus ſubiectis promittentes, & per huiuſmodi negotia cupiunt ab hominibus timeri & laudari. Turpiſſimam cognationem eorum à iugo debitæ ſeruitutis nituntur eripere & libertatem imponere. Tunc aliquos eorũ liberalibus ſtudiis inſtruũt, alios nobilibus fœminis cõiungunt, & propinquas eorum filios nobilium cogunt accipere. Nullus cũ eis æquanimiter viuere po-

Digitized by Google

ceſt, niſi hi ſoli qui talem coniunctionem habent: cęteri vero cum maxima triſtitia, gemẽdo, flendo, ducunt dies ſuos. Propinqui autem ſupradictorum poſtquam aliquid intelligunt, ſenes nobiles deridẽt atque deſpiciunt, ſunt elati, inſtabiles, inuerecundi, vnicuique tamen paruum bonum remanet poſtquam à ſe ſanctam verecũdiam proiicit. Domini eorum nolunt intelligere ſcripturam canonicam quod Apoſtolorum concilium nominatur. ibi enim præcipit dicens: Quod ſi Epiſcopus pauperes parentes habuerit, tribuatur eis quaſi pauperibus vt non res Eccleſiaſtica pereat. Librum ſancti Gregorij qui prætitulatur Paſtoralis, nolunt audire. Nullus enim credere poteſt quomodo ſe continent, niſi hi ſoli qui hoc malum ſine vlla intermiſſione patiuntur. Propinqui vero eorum poſtquam aliquid intelligunt, quod maximum periculum eſt dantibus & accipientibus, ad ſacrum ordinem pertrahuntur, & licet aliqui ſint periti, tamen ſuperat eorum doctrinam criminum multitudo, ſic plerũque vt paſtor in Eccleſia aliquos negligentes noxios auſus nõ eſt canonica iuſtitia prouocare propter crimina propinquorũ, & illud ſacrum miniſteriũ plerumq; à nonnullis valde deſpicitur, propter quod à talibus exhibetur. Et ideo omnipotens Deus cum regibus ſuis & principibus hanc peſſimam conſuetudinem à modo & deinceps eradicare & ſuffocare dignetur, vt amplius non fiat in populo Chriſtiano. Amen.

XXI. Supradictus verò Imperator denominauit filium ſuum Lotharium, vt poſt obitum ſuum omnia regna, quæ ei tradidit Deus per manus patris ſui, ſuſciperet, atq; haberet nomen & Imperium patris: & ob hoc cæteri filij indignati ſunt.

Digitized by Google

XXII. Ipſo eodémque anno Bernhardus filius Pippini & ex concubina natus per exhortationem maiorum hominum extollens ſe aduerſus patruum ſuum, voluit eum à regno expellere, habebátque impios conſiliarios hinc inde. Quod audiens Dominus Imperator perrexit Aquiſgrani palatio & peruenit Cauillonis, vbi obuiam venit Bernhardus cum conſiliariis ſuis impiis, & commendati ſunt. Imperator vero celebrauit ibidem Natalem Domini, & inde reuertens venit ad ſedem ſuam Aquis, & poſt Paſcha habuit magnum conuentum populorum, & omnes inueſtigauit infidelium nequiſſimas conſpirationes huius rei. Inuenti ſunt autem nonnulli in hac ſeductione eſſe lapſi ex vtraque parte Frãcorum atque Longobardorum, qui omnes iudicati ſunt ad mortem præter Epiſcopos, qui poſtmodum depoſiti in confeſſione eorum facti ſunt. Hoc fuit Anshelmus Mediolanenſis & Woluodus Cremonenſis & Theodulfus Aurelianenſis. Illud iudicium mortale quod cæteris factum eſt, Imperator exercere noluit, ſed conſiliarij Bernhardum luminibus priuarunt, ſimiliter & exhortatores ſuos Egitteum Reinhardum & Reginharium qui erat filius filiæ Hardiati, qui erat dux Auſtriæ infideliſſimus, qui iamdudum inſurgere in Dominum Karolum voluit, & ei regnum minuere, qui eodem ſupplicio deputatus eſt, ſicut filiæ ſuæ filius ſuſtinuit cum cõſentaneis ſuis.

XXIII. Tertio die poſt amiſſionem luminum Bernhardus obiit. Quod audiens Imperator magno eum dolore fleuit multo tempore, & confeſſionem dedit coram omnibus Epiſcopis ſuis, & iudicio eorum pœnitentiam ſuſcepit propter hoc tantum quia

Digitized by Google

non prohibuit conſiliarios hanc crudelitatem agere. Ob hāc cauſam multa dedit pauperibus propter purgationem animæ ſuæ.

XXIIII. Eodem tempore iuſſit fratres ſuos tonſurari, Drugonem, Hugonem & Theodoricum ad diſcordiam mitigandam, & liberalibus diſciplinis iuſſit inſtrui, quos poſtmodum honorifice conſtituit, Drugoni Epiſcopatum dedit & Hugoni cœnobialia monaſteria.

XXV. Tunc perrexit dominus Imperator in partes Brittanniæ cum exercitu, & ibi Murmannus dux eorum interfectus eſt, & omnem terram eorum ſuæ ditioni ſubegit. Inde regrediens inuenit Irmingardam reginam febricitantem, quæ non poſt multos dies obiit in pace.

XXVI. Sequenti vero anno accepit filiam Welfi ducis qui erat de nobiliſſima ſtirpe Bauarorum, & nomen virginis Iudith quæ erat ex parte matris nobiliſſimi generis Saxonici, eamq; reginam conſtituit. Erat enim pulchra valde. Eodem anno Ingulenheim villa regia generale placitum ſuum habuit.

XXVII. Sequenti anno exercitum ſuum miſit aduerſus Orientales Sclauos, quorum dux nominabatur Liduit, quem in fugā verterunt, & terram illam vaſtauerunt. Inde regredientes venerunt domum.

XXVIII. Sequēti anno habuit palatium ſuum generale *, & ibi Lotharius filius ſuus primogenitus ex regina ſuſcepit in coniugium filiam Hugonis Comitis, qui erat de ſtirpe cuiuſdam Ducis nomine Edith, qui erat timidus ſuper omnes homines. Sic enim cecinerunt ei domeſtici ſui, vt aliquando pedem foris ſepem auſus ponere non fuiſſet. Iam tunc imminebat ei infidelitas, quam per ſuggeſtionem ſupradicti

Digitized by Google

prædicti ſoceri ſui & aliorum iniquorum multorum oſtendit in patre. Inde regrediens Lotharius venit Wormaciam cum vxore.

xxix. Sequenti anno habuit generale placitum ſuum Attiniaco palatio. Inde direxit filium ſuum Lotharium cum coniuge Irmingarda in Italiam. Dominus vero Imperator perrexit inde & venit ad Fräconofurt, ibiq; natalem Domini celebrauit.

xxx. Poſtea miſit legatos ſuos Adalungum venerabilem abbatem & presbyterum, & Hunfridum qui erat dux ſuper Rethiam, in partibus Romæ propter quandam inſolentiam quam Romanorum populus ſuper Romanum Pontificem Paſchalem dixit, imputantes ei quod nonnullorum homicida fuiſſet. Qui ſupradictus Pontifex cum iuramento purificauit ſe in Lateranenſi patriarchio coram ſupradictis legatis & populo Romano cum Epiſcopis xxxiiii. & presbyteris & Diaconibus quinque. Illis miſſis abeuntibus ſtatim ſupradictus Papa obiit, cuius funus Romanus populus in Eccleſia B. Petri Apoſtoli humari noluit antequã Eugenius Papa poſt eum ſucceſſit, & ipſe iuſſit ſepelire corpus eius in loco, quem ipſe viuus conſtruxerat.

xxxi. Anno ſequẽti Imperator perrexit alia vice in Britanniam, & omnem terram illam plaga magna vaſtauit propter infidelitatem eorum.

xxxii. Alio anno erat Aquiſgrani palatio cum magno exercitu, & ibi venerunt legati Bulgarorum ferentes dona: quos benigne ſuſcipiens dimiſit ire ad propria.

xxxiii. Sequẽti vero anno erat in palatio Ingulenheim, & ibi ad eum venit Eriolth de Danis, quem Dominus Imperator eleuauit de fonte baptiſmatis,

& vxorem eius eleuauit de fonte Domina Iudith Auguſta. Tũc dominus Imperator magnam partem Friſonum dedit ei, & donis honorificis ornauit eum, & cum legatis ſuis dimiſit eum ire in pace.

XXXIIII. Alio anno direxit exercitum obuiam Sarracenis. Sequenti verò anno perrexit de Ingulenheim, & poſt generale placitum peruenit ad Commerciacum.

XXXV. Alio anno Venit Wormaciam, vbi & Karolo filio ſuo, qui erat ex Iudith Auguſta natus, terram Alamannicam & Reticam & partem aliquam Burgundiæ coram filiis ſuis Lothario & æquiuoco ſuo Ludouuico tradidit, & inde illi indignati vna cum Pippino germano eorum.

XXXVI. Alio vero anno perrexit Dominus Imperator de Aquiſgrani palatio, & peruenit ad Compendium, ibique venit ei obuiam Pippinus filius eius cum magnatibus primis patris ſui, Hilduino archicapellano, Ieſſe Ambianenſi Epiſcopo, Hugone & Mathfrido, & multis aliis perfidis, & voluerunt dominum Imperatorem de regno expellere. quod prohibuit dilectus æquiuocus filius eius. Supradicti impij obiicientes ei multa contraria dixerunt Iudith reginam violatam eſſe à quodam duce Bernhardo qui erat de ſtirpe regali & domini Imperatoris ex ſacro fonte baptiſmatis filius, mentientes omnia, ſuſcipientes reginam Iudith, eamque vi velantes & in monaſterium mittentes, & fratres eius Conradum & Rudolfum tondentes & in monaſterium mittentes &c.

XXXVII. Ipſo anno peruenit Dominus Imperator ad Nouiomagum caſtrum, quod ſitum eſt ſuper fluuium quod dicitur * Valum, & multitudo hominum

Vahalim

Digitized by Google

num ex omnibus regnis ſuis venit ad eum, inter quos venerunt ſupradicti aduerſarij eius, & ſuperauit eos Dominus Imperator, & dimiſit eos atque commendauit. Et Lotharius filius eius cum iuramento fidelitaté promiſit, vt poſt hac nũquam talia committere debuiſſet. Et ibi leſſe iuſto iudicio Epiſcoporum depoſitus eſt. Ibi fuit ęquiuocus filius eius qui in omnibus laboribus patris adiutor eius extitit. Inde venit Dominus Imperator Aquis ad ſedẽ ſuam, & ſupradicta coniux venit ibi obuiam ei, quam honorificè ſuſcepit iubente Gregorio Romano Põtifice cum aliorum Epiſcoporum iuſto iudicio.

XXXVIII. Sequenti vero anno in palatio Theodonis erat cum filiis ſuis Lothario & Ludeuuico, & ibi ſupradictus dux Bernhardus purificauit ſe de obiecto ſtupro, poſtquam nullus inuentus eſt qui auſus fuiſſet cum armis iam dictam rem ei imponere.

XXXIX. Alio vero anno poſt Paſcha auditum eſt, quod æquiuocus filius eius cum conſilio Lotharij voluiſſet viſitare patrem inhoneſte, & venit vſque ad monaſterium ſancti Nazarij, & modico tempore ibi reſidens vſque dum pater eius Mogonciam veniens & coadunato exercitu ſecutus eſt eum. Filius vero eius ſupradictus reuertens domum expectauit aduentum patris, & voluit ſe defendere. Pater itaque veniens iuſſit eum venire ad ſe: quem benigne ſuſcipiens habuerunt colloquium pacificum, & non poſt multos dies cum gaudio magno amore diuiſerunt ſe. Filius domi ſedebat, & pater reuerſus eſt in Franciam.

XL. Cum ergo venit ad palatium Franconofurt, ibi obuiam ei venit Lotharius filius eius, poſtulans patrem vt ſemetipſum purificare licuiſſet, quod nec

Digitized by Google

per voluntatem eius nec per exhortationem fratres eius vllas moleſtias patri feciſſet. ſed quod verũ hoc ſit, nonnullis eſt cognitum.

XLI. Interim quo Rex ibi manebat, auditum eſt quod Pippinus filius eius aliquam commotionem patri facere voluiſſet. Qui concite perrexit Lemouicam ciuitatem obuiam ei, iuſſitque filium ire cum vxore & liberis in Franciam. In primis audiens imperium patris incipiebat ire vſque ad Theotuuadũ palatium, inde reuertens perrexit in Aquitaniam, & Imperator rediens venit ad Aquis ſedem ſuam & fuit ibi non multum tempus. Inde digrediens venit Wormatiam antę ſanctum tempus quadrageſimale,

XLII. Poſt Paſcha audiuit quod iterum filij ſui ad eum venire voluiſſent non pacifice. qui congregauit exercitum & perrexit obuiam eis vſque in campum magnum qui eſt inter Argentariam & Baſileam, qui vſque hodie nominatur campus mendacij, eo quod ibi plurimorum fidelitas extincta ſit. Filij autem eius perrexerunt ei obuiam cũ Gregorio Romano Pontifice, & quicquid poſtulabant nihil erat eis pater conſentiens. Non poſt multos dies venerunt ad colloquium Imperator & iã dictus Pontifex: qui nõ diu loquentes, honorauit eum Pontifex in primis magnis & innumeris donis. Poſtquam vterque rediit ad tabernaculum, miſit Imperator dona regalia per Alungum venerabilem abbatem & presbyterum ſupradicto Pontifici. Tunc conſiliati ſunt nonnulli vt Imperatorem derelinquerẽt, & ad filios eius peruenirent, in primis illi qui eum antea offendebant cæteris ſequentibus. Quadam nocte maxima pars dimiſit eum, & tentoria eorum derelinquentes peruenerunt ad filios. In craſtinum vero aliqui qui remanſe-

manſerant, venerunt ad Imperatorem: quibus præcepit dicens. Ite ad filios meos: Nolo vt vllus propter me vitam aut membra dimittat. Illi infuſi lachrymis recedebant ab eo. Iam tunc ſeparatam ab eo habebant vxorem ſuam, cum iuramento confirmans, vt nec ad mortem nec ad debilitatem eam habere deſiderarent. Quam ſtatim miſerunt partibus Italiæ in ciuitatem Dartonam ibi eam habentes. Nō multo tempore poſtea ſuſceperunt patrem, & duxerunt eum cū illis, quo facto diuiſerunt ſe ibi. Pippinus perrexit in Aquitaniam, Ludeuuicus in Bauariam.

XLIII. Lotharius vero duxit ſecum patrem ad Compendium palatium, & ibi valde afflixit eum cum Epiſcopis & cæteris nonnullis. Iuſſerunt enim eum ire in monaſterium, & ibi eſſe omnibus diebus vitę ſuę. Quod ille renuens non conſenſit voluntati eorum, Omnes enim Epiſcopi moleſti fuerunt ei, & maxime hi, quos ex ſeruili conditione honoratos habebat, cum his qui ex barbaris nationibus ad hoc faſtigium perducti ſunt.

XLIIII. Elegerunt tunc vnum impudicum & crudeliſſimum, qui dicebatur Hebo Remenſis Epiſcopus, qui erat ex originalium ſeruorum ſtirpe, vt eum immaniter afflixiſſet cum confinctionibus cæterorum. Inaudita locuti ſunt, inaudita fecerunt cottidie improperantes ei. Abſtulerunt ei gladium de femore ſuo iudicio ſeruorum ſuorum induentes eum cilicio. Tunc impletum eſt elogium Ieremiæ Prophetæ dicentis: Serui dominati ſunt noſtri. O qualem remunerationem reddidiſti ei! Fecit te liberum, non nobilem, quod impoſſibile eſt poſt libertatem: veſtiuit te purpura & pallio, & tu eum induiſti cili-

cio. Ille pertraxit te immeritum ad culmen pontificale. Tu eum falſo iudicio voluiſti expellere à ſolio patrum ſuorum. Crudelis, cur non intellexiſti præcepta Domini, Non eſt ſeruus ſupra Dominum ſuum? Quamobrem contempſiſti præcepta Apoſtolica illius, qui ad tertium cœlum raptus erat, vt inter Angelos diſceret, quod hominibus ille ſic præciperet: Omnibus poteſtatibus ſublimioribus ſubiecti eſtote. Non eſt poteſtas niſi à Deo. & iterum alius dicit: Deum timete, Regem honorificate. Serui ſubditi eſtote in omni timore, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis, hoc eſt enim gratia. Tu vero Deum non timuiſti, nec Regem honoraſti. Si vnuſquiſque gratiam Dei adipiſci poterit talia faciẽdo, profecto iram Dei habebit talia contemnendo. Crudelis, quis conſiliarius tuus fuit, aut ductor tuus? Nonne ille qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ? qui dicebat creatori ſuo, Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me? O Domine Ieſu, vbi erat Angelus tuus, qui omnia primogenita Ægypti vna nocte deleuit: & ille qui in caſtris Aſſiriorum ſub Sennacherib rege iniquo centum octoginta quinque millia perfidorum extinxit teſtante Eſaia Propheta? Aut ille, qui Herodem iuuenem concionantem percuſſit, & ſtatim ſcatere cœpit vermibus? Et tu terra, quæ eum ſuſtinuiſti illo in tempore, quare non aperuiſti os tuum, vt deuorares eum, ſicut iam olim feciſti Dathan & Abiron? Tu non intellexiſti triformem legem tuam quæ dicit, Cibaria & virga & onus aſino, panis & diſciplina & opus ſeruo? Tibi vaticinauit Zacharias Propheta, Non viuas, quia mendacium locutus es in nomine Domini. Deus manifeſtauit malitiam tuam, & conſeruauit illi regnum

Digitized by Google

gnum & gloriam ſuam. Crudelis adhuc imperfectũ eſt canonicum iudicium tuum. Neceſſe eſt enim, vt perfectum fiat iudicium ad maiorem ignominiam tuam. Patres tui fuerunt paſtores caprarum, non conſiliarij principum. Tu cum cæterorum iudicio Ieſſe à ſacerdotio depoſuiſti. Nunc iterum reuocaſti eum in gradum priſtinum. Aut tunc, aut nunc falſum iudicium exhibuiſti. Imitator eius fuiſti, de quo Poëta in lib. VI. Æneidos canit:

Infœlix Theſeus Phlegyaſque miſerrimus omnes
Admonet & magna teſtatur voce per umbras,
Diſcite iuſtitiam moniti & non temnere Diuos.
Vendidit hic auro patriam dominumque potentem
Impoſuit, fixit leges precio atque refixit.

Quid poſſum tibi amplius dicere? Nam ſi linguam habuiſſem ferream, & labra ænea, omnes nequitias tuas explicare nec enumerare potuiſſem. Sed ſi aliquis poëtico carmine facinora tua rimari voluiſſet, forſitan Smyrneum vatem vetuſtum Homerũ Mincianumque Maronem cum Ouidio ſuperare potuiſſet. Sed temptatio piiſſimi principis quam pertulit à nequiſſimis, nihil ob aliud creditur fuiſſe, niſi vt probaretur eius bonitas, ſicut & patientia beati Iob. Sed magna diſcretio erat in perſecutoribus vtriuſq;. Qui beato Iob inſultabant, reges fuiſſe leguntur in libro beati Thobiæ. Qui iſtum vero affligebant, legales ſerui eius erant ac patrum ſuorum.

XLV. De Compendio poſtea duxerunt piiſſimum principem ad Aquiſgrani palatium. Hoc audiens æquiuocus filius eius, receſſit à Bavvaria magno dolore compulſus ob iniuriam patris. Qui veniens ad palatium Franconofurt, ſtatim inde direxit legatos ſuos Gozbaldum abbatem & Morhar-

cio. Ille pertraxit te immeritum ad culmen pontificale. Tu eum falſo iudicio voluiſti expellere à ſolio patrum ſuorum. Crudelis, cur non intellexiſti præcepta Domini, Non eſt ſeruus ſupra Dominum ſuum? Quamobrem contempſiſti præçepta Apoſtolica illius, qui ad tertium cœlum raptus erat, vt inter Angelos diſceret, quod hominibus ille ſic præciperet: Omnibus poteſtatibus ſublimioribus ſubiecti eſtote. Non eſt poteſtas niſi à Deo. & iterum alius dicit: Deum timete, Regem honorificate. Serui ſubditi eſtote in omni timore, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis, hoc eſt enim gratia. Tu vero Deum non timuiſti, nec Regem honoraſti. Si vnuſquiſque gratiam Dei adipiſci poterit talia faciẽdo, profecto iram Dei habebit talia contemnendo. Crudelis, quis conſiliarius tuus fuit, aut ductor tuus? Nonne ille qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ? qui dicebat creatori ſuo, Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me? O Domine Ieſu, vbi erat Angelus tuus, qui omnia primogenita Ægypti vna nocte deleuit: & ille qui in caſtris Aſſiriorum ſub Sennacherib rege iniquo centum octoginta quinque millia perfidorum extinxit teſtante Eſaia Propheta? Aut ille, qui Herodem iuuenem concionantem percuſſit, & ſtatim ſcatere cœpit vermibus? Et tu terra, quæ eum ſuſtinuiſti illo in tempore, quare non aperuiſti os tuum, vt deuorares eum, ſicut iam olim feciſti Dathan & Abiron? Tu non intellexiſti triformem legem tuam quæ dicit, Cibaria & virga & onus aſino, panis & diſciplina & opus ſeruo? Tibi vaticinauit Zacharias Propheta, Non viuas, quia mendacium locutus es in nomine Domini. Deus manifeſtauit malitiam tuam, & conſeruauit illi regnum

Digitized by Google

gnum & gloriam ſuam. Crudelis adhuc imperfectũ eſt canonicum iudicium tuum. Neceſſe eſt enim, vt perfectum fiat iudicium ad maiorem ignominiam tuam. Patres tui fuerunt paſtores caprarum, non conſiliarij principum. Tu cum cæterorum iudicio Ieſſe à ſacerdotio depoſuiſti. Nunc iterum reuocaſti eum in gradum priſtinum. Aut tunc, aut nunc falſum iudicium exhibuiſti. Imitator eius fuiſti, de quo Poëta in lib. VI. Æneidos canit:

Infœlix Theſeus Phlegyaſque miſerrimus omnes
Admonet & magna teſtatur voce per umbras,
Diſcite iuſtitiam moniti & non temnere Diuos.
Vendidit hic auro patriam dominumque potentem
Impoſuit, fixit leges precio atque refixit.

Quid poſſum tibi amplius dicere? Nam ſi linguam habuiſſem ferream, & labra ænea, omnes nequitias tuas explicare nec enumerare potuiſſem. Sed ſi aliquis poëtico carmine facinora tua rimari voluiſſet, forſitan Smyrneum vatem vetuſtum Homerũ Mincianumque Maronem cum Ouidio ſuperare potuiſſet. Sed temptatio piiſſimi principis quam pertulit à nequiſſimis, nihil ob aliud creditur fuiſſe, niſi vt probaretur eius bonitas, ſicut & patientia beati Iob. Sed magna diſcretio erat in perſecutoribus vtriuſq;. Qui beato Iob inſultabant, reges fuiſſe leguntur in libro beati Thobiæ. Qui iſtum vero affligebant, legales ſerui eius erant ac patrum ſuorum.

XLV. De Compendio poſtea duxerunt piiſſimum principem ad Aquiſgrani palatium. Hoc audiens æquiuocus filius eius, receſſit à Bavvaria magno dolore compulſus ob iniuriam patris. Qui veniens ad palatium Franconofurt, ſtatim inde direxit legatos ſuos Gozbaldum abbatem & Morhar-

Digitized by Google

dum palatinum comitem, poſtulans & imperans, vt erga patrem humaniorem exhiberet ſententiam, Quod frater eius Lotharius benigne non ſuſcepit. Poſtquam illi legati reuerſi ſunt, ſtatim alios deſtinauit ad patrem, qui prohibiti ſunt ne eum viderent.

XLVI. Poſtea perrexit Lotharius de Aquiſgrani palatio, & peruenit Mogontiam, vbi obuiam venit ei frater, & colloquium inæquale habuerunt ibi propter hoc, quia omnes quos Lotharius habebat ſecū aduerſarij erant patris ſui iniuſte, quos autem Ludeuuicus habebat ſecum fideles erant patri ſuo ac ſibi. Inde reuertens Lotharius venit Aquiſpalatium, celebrauitque ibi natalem Domini adhuc clauſo patre.

XLVII. Poſt ſanctum diem Epiphaniæ iterum Ludeuuicus miſit legatos ſuos ad patrem, Grimoldum venerabilem abbatem atque preſbyterum, & Gebehardum nobiliſſimum atq; fideliſſimum ducem, qui vehientes Aquis, conſenſit eis Lotharius, vt viderent patrem cum inſidiatoribus, quorum vnus vocabatur Otgarus Epiſcopus, alter vero Richhardus perfidus. Venientes legati ad conſpectum principis, & humiliter proſternentes ſe pedibus ſuis ſalutauerunt eum ab æquiuoco filio ſuo. Secreta vero noluerunt ei indicare propter inſidiatores præſentes, ſed aliquo motu ſignorum fecerunt eum intelligere, quod æquiuocus eius hoc conſentire noluiſſet, ſcilicet ſupplicium patris.

XLVIII. Illis miſſis abeuntibus ſtatim Lotharius compulit patrem, vt cum eo veniret ad Compendium: qui conſentiens filio perrexit cum eo. Hoc audiens Ludeuuicus coadunata multitudine ſecutus

eſt eos,

Digitized by Google

eſt eos, qui cum non longe abeſſet ab eis, Lotharius dimiſit patrem, & receſſit ab eo cum conſiliariis ſuis impiis. Ludeuuicus vero filius eius peruenit ad eum, & honeſte ſuſcepit, & reduxit iterum ad Aquis ſedem ſuam, & Deo iubente reſtituit eum in regnum & locum ſuum. Et ibi ſimul ſanctum Paſcha Domini celebrarunt. Hoc audiens Hebo ſtatim fugam iniit, ſed comprehẽſus coactus perductus eſt ad præſentiam principis, qui commendauit eum ad cuſtodiendum.

XLIX. Eodem anno, qui eſt annus regni eius XXI. omnibus indulgentiam præſtitit, qui eum coacti reliquerunt. Et hoc non fuit ei oneroſum vel graue, qui eſt piiſſimus Imperatorum, quod antea pepercit inimicis ſuis, implens Euangelicum præceptum quo dictum eſt: Dimittite & dimittetur vobis. Præmiũ bonum & magnum præparat ei Deus, qui hoc præceptum implet. Quem enim diligit corripit, & flagellat omnem filium quem recipit, & qui ſpontẽ correptiones eius non ſuſcipit, filius eius fieri non poteſt.

L. Sed ſummopere cauendum eſt, ne amplius fiat vt ſerui fiat conſiliarij ſui, quia ſi poſſunt, hoc maxime conſtruunt, vt nobiles opprimant, & eos cum villiſſima propinquitate eorum exaltare ſtudeant: hoc non condecet ſanctæ dignitati ſuæ, quoniam hoc raro contigerat temporibus ſanctæ memoriæ genitoris ſui, vt aliquis de talibus ad honorem conſcenderet, quin eum maxima cum diſciplina regebat, ne ſuperbire inciperet. Hoc exemplum nunc exercere opus eſt, quando in temptatione erat mitiſſimus principum, hi tales tam moleſti ei fuerunt. Qui eis immeritis omnem benignitatem exhibuit.

Quid ſubiectis faciant, nulli interrogare opus eſt.

LI. Poſtquam præualuit Imperator, miſit fideles legatos ſuos partibus Italiæ, vt reducerent coniugem ſuam ſæpe mendaciis afflictam. Qui venientes ſuſceperunt eam honorificè, & perduxerunt eam cum iucunditate & lætitia ad præſentiam principis, qui erat tunc temporis Aquiſgrani palatio.

LII. Lotharius vero reſidens in ciuitate Cabullonum, vbi multa mala commiſerat exſpoliando Eccleſias Dei, fideles patris ſui vbicumque comprehẽdere potuerat, præter legatos tantum, martyres exhibuit. Inſuper & ſanctimonialem fœminam, quæ erat ſoror ducis Bernhardi nomine Gerbirch, iuſſit in vaſe vinatico claudere, & proijcere in flumẽ Ararim, de quo poëta canit:

Aut Ararim Pardus bibat aut Germania Tigrim.

ibi eam diu affligens extinxit iudicio impiorum cõſiliariorum, implens pſalmodicam prophetiam: Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris.

LIII. Poſt hoc miſit Imperator legatos ſuos ad Lotharium Marcuuardum venerabilem abbatem cum cæteris fidelibus ſuis cum epiſtolis exhortatoriis, quibus admonuit eum imprimis, vt recordaretur omnipotentis Dei & mandatorum eius, vt auerteret ſe à via ſua praua, & intelligeret quam diſtrictũ iudicium eſſet Deum contemnere in præceptis ſuis. Dicit enim Deus inter alia præcepta, Honora patrem & matrem, & qui maledicit patri vel matri, morte moriatur. Hoc præceptum non per Prophetas mandauit, neque per Apoſtolos, ſed ipſe Deus ſcribendo obſeruare præcepit, & quam graue ſit hoc prætermittere in libro Deuteronomij, poſtmodum oſtendit dicens: Si genuerit homo filium contumacem &

cem &

cem & proteruum, qui non audiat patris aut matris imperium, & coërcitus obedire contempſerit, apprehendent eum, & ducent ad ſeniores ciuitatis illius, & ad portam iudicij, dicentque ad eos: Filius iſte noſter proteruus & contumax eſt, monita noſtra audire contemnit, comeſſationibus vacat & luxuriæ atque conuiuio: lapidibus eum obruet populus ciuitatis, & morietur vt auferatur malum de medio veſtri.

LIIII. Poſtquam Lotharius locutus fuiſſet cum ſupradictis miſſis, legationem eorũ grauiter ac dure ſuſcepit, & minas eis promiſit, quod adhuc non eſt impletum, neque poſtmodum fiet. Illi redeuntes ab eo venerunt ad Imperatorem, nunciantes ei omnia quæ viderant & audiuerant. Inde pater eius ingemiſcens congregauit multitudinem copioſam, & perrexit poſt eum, vbi audierat eum eſſe. Venerunt eius filij obuiam ei, Pippinus ab occidente, & Ludeuuicus ab Oriente, vterque cum magna multitudine ad obſequium patris. Cumque appropinquarent ad Aurelianenſium ciuitatem, vbi erat Lotharius prope cum ſeductoribus ſuis impiis, de quibus ſuperius mentio facta eſt, acquieſcere exhortationibus patris noluit, ſed quadam nocte elongauit ſe ab eo quaſi fugiendo. Tunc Imperator miſit legatos ſuos poſt eum Baradadum Epiſcopum Saxonicum & Gebehardum nobiliſſimum ducem & Berengarium ſapientem propinquum ſuum: qui venientes ad eum, ſtatim iam dictus Epiſcopus præcepit ei ſub edicto omnipotentis Dei & ſanctorum eius, vt alienaret ſe à ſocietate impiorum ſeductorum eius, vt licuiſſet fideles Imperatoris oſtendere, ſi voluntas Dei eſſet, vt diſcordia eorum permane-

Digitized by Google

ret an non. Poſt legationem Epiſcopi ſupradicti duces protulerunt, quod eis imperatum fuerat. Quos ſtatim rogauit ad modicum tempus egredi foras, & ſtatim reuocauit deprecans eos, vt ei conſilium darent de omnibus actibus ſuis. At illi inſtruxerunt eum vt veniret ad præſentiam patris cum cæteris ſeductoribus ſuis, promittentes pacem. Et ille cum illis promiſit venire. Inde reuertentes legati venerunt ad principem nuntiantes ei quicquid geſtum erat.

LV. Poſtquam venit Lotharius, vbi erat Imperator pater eius ſedens in papilione ſuo, qui erat extenſus valde in altũ in campo magno, vti eum exercitus omnis contemplabatur, & filij eius fideles ſteterunt iuxta eum. Tunc veniens Lotharius cecidit ad pedes patris, & poſt eum ſocer eius Hugo timidus. Tunc Mathfridus & cæteri omnes, qui primi erant in facinore illo, poſtquam ſurrexerunt de terra, confeſſi ſunt ſe valde deliquiſſe. Poſt hæc Lotharius iurauit patri ſuo fidelitatem, & vt omnibus imperiis ſuis obedire debuiſſet, & vt iret in Italiam, & ibi maneret, & inde non exiret niſi permiſſione patris. Tunc iurauerunt & cæteri. Poſt hæc piiſſimus princeps indulgentiam dedit eis, ſi hoc iuramentum cõſeruarent. Dimiſit eos habere patrimonia, & omnia quæ habebant, præter quod ipſe manu propria tradidit eis. Diuiſerunt ſe ibi, & Lotharius perrexit in Italiam cum conſentaneis ſuis, & ſtatim Mathfridus, qui erat maximus incentor omnium illorum malorum, mortuus eſt & cæteri nonnulli. Hi vero qui remanſerant, febre correpti ſunt.

LVI. Imperator vero inde regrediens, venit ad palatium Theodonis, & ibi totam hiemem peregit.

Poſt

Poſt natalem Domini altero anno habuit conuentum magnum populorum, & ibi Hebo turpiſſimus ruſticus venit, quem alij Epiſcopi firmiter amouere non auſi ſunt, timentes quod eorum proditor exiſtere debuiſſet. Et ideo ſuaſerunt ei vt ſibi oſtenderet miniſterium ſacerdotale minime poſſe habere. quod ita fecit, & ideo ſic plane dimiſſus eſt. Quod adhuc omnino emendare opus eſt, quia melius eſt iuſtum iudicium ſanctorum patrum exercere in eo, quam falſam pietatem ſub obtentu religionis demonſtrare.

XVII. Ipſo anno perrexit Imperator ad partes Lugdunenſium, vbi obuiam ei venerunt filij ſui Pippinus & Ludeuuicus qui natu iuniores erant. Ibi ſedebat Imperator cum filiis ſuis quo aduſque legati ſui in Italiam venirent ad Lotharium. Inde reuerſus eſt Imperator & venit ad Aquis ſedem ſuam, & Pippinus reuerſus eſt in Aquitaniam, Ludeuuicus perrexit ad partes Auſtriæ.

XVIII. Eodem anno in ipſo itinere obiit Berengarius dux fidelis & ſapiens, quem Imperator cum filiis ſuis luxit multo tempore. Iſte eſt annus XXIII. regni Domini Ludeuuici piiſſimi Imperatoris, quem conſeruare & protegere diu in hoc ſæculo feliciter commorantẽ, & poſt hæc diſcurrentia tempora perducere dignetur ad ſocietatem omniũ ſanctorum eius, ille qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

X

Quæ ſequuntur geſta ſunt apud Compendium palatium contra Chriſtianiſſimum Imperatorem Ludouicum, poſtquam regno ad tempus priuatus eſt. Acta ſunt autem ſtudio non mutandæ deiectionis eius ab Hebone auctore eiuſdem mali & cæteris Epiſcopis, vel errore annitentibus, vel timore conſentientibus. Non ſunt autem hæc vt ſalubris concilij decreta amplectenda, ſed vt exitialis commenti molimina reſpuenda.

OMNIBVS in Chriſtiana religione conſtitutis ſcire conuenit quale ſit miniſterium Epiſcorum, qualiſque vigilantia atque ſollicitudo eis circa ſalutem cunctorum adhibenda ſit, quos conſtat eſſe vicarios Chriſti & clauigeros regni cælorum, quibus à Chriſto tanta collata eſt poteſtas, vt quodcunq; ligauerint ſuper terram, ſit ligatũ & in cælo, & quodcunq; ſoluerint ſuper terram, ſit ſolutum & in cælo: Et in quanto ſint ipſi periculo conſtituti ſi ouibus Chriſti pabulum vitæ miniſtrare neglexerint, & errantes ad viam veritatis arguendo, obſecrando reducere pro viribus non ſtuduerint, iuxta illud Propheticum, Si non annunciaueris, inquit, iniquo iniquitatem ſuam, & ipſe in impietate ſua mortuus fuerit, ſanguinem eius de manu tua requiram, & multa his ſimilia ad magiſterium paſtorale pertinentia, quæ in diuinis ſparſim continentur. Quapropter eiſdem paſtoribus Chriſti ſummopere ſtudendum eſt, vt erga errata delinquentium moderationem diſcretiſſimam teneant, vt ſint iuxta beati Gregorij doctrinam documentum bene agentibus per humilitatem, ſocij contra delinquentium vero vitia per zelum iuſtitiæ erecti, quatenus poſtha-

poſthabito torpore aut ſegnitie vel humano fauore aut mundiali timore, ſic exerceat miniſterium ſuum, vt & præſentibus ſalubriter conſulant, & futuris ſint exemplum ſalutis. Verum quia in agro Dei, qui eſt Eccleſia Chriſti, noxia quæque inſtinctu hoſtis antiqui pullulare non ceſſant, quæ neceſſe eſt vt adhibito ſarculo paſtorali radicitus extirpentur, & propter maleuolos quoſque qui bene acta aut intelligere nolunt, aut maleuola intentione potius intelligere, quam ipſam veritatem delectãtur amplecti, oportet eoſdem paſtores vt quandocunq; de generali vtilitate vel publica coërcitione quippiam in conuentibus ſuis decreuerint, id iuxta morem Eccleſiaſticum ſcriptis committant, videlicet vt poſteris omnem ambiguitatem & occaſionem iuſte detrahendi vel reprehendendi penitus amputent. Proinde notum eſſe neceſſarium duximus omnibus filiis ſanctæ Dei Eccleſiæ, præſentibus ſcilicet, & futuris, qualiter nos Epiſcopi ſuper imperio domini & glorioſiſſimi Lotharij Imperatoris conſtituti anno Incarnationis Domini Ieſu Chriſti octingenteſimo triceſimo tertio, indictione XVII. anno ſiquidem eiuſdem principis primo, in menſe videlicet Octobri, apud Compendium palatium generaliter conuenimus, & memoratum principem humiliter audiuimus, & hoc quidem illi ſiue optimatibus illius, ſeu omni generalitati populi quæ vndique illuc confluxerat, manifeſtare iuxta iniunctum nobis miniſterium curauimus, qualis ſit vigor & poteſtas ſiue miniſterium ſacerdotale, & quali mereatur damnationis ſententia qui monitis ſacerdotalibus obedire noluerit. Deinde tã memorato principi quam cuncto eius populo denunciare ſtudui-

mus, vt domino deuotiſſime placere ſtuderent, & in quibus eum offenderant placere non differrẽt. *Etenim anta quippe ſunt multa quæ per negligentiam in hoc imperio contigerunt, quæ ad ſcandalum Eccleſiæ & ruinam populi vel regni interitum manifeſtis indiciis pertinebant, quæ neceſſe erat vt cito corrigerentur, & in futuro omnibus modis vitarentur. Inter cætera etiam commemoratum eſt à nobis & omnibus ad memoriam reductum, qualiter Deus regnum iſtud per adminiſtrationem bonæ memoriæ Karoli præſtantiſſimi Imperatoris & per prædeceſſorum ſuorum laborem pacificum & vnitum atque nobiliter dilatatum fuerit, & domino Ludeuuico Imperatori à Deo ad regendum ſub magna pace commiſſum, dominoque protegente ſub eadem pace, quandiu idem princeps Deo ſtuduit & paternis exemplis vti ac bonorum hominum conſiliis acquieſcere curauit, conſeruatum manſerit. Et quomodo in proceſſu temporis, ſicut omnibus manifeſtum erat, per eius improuidentiam vel negligentiam in tãtam venerit ignominiam & vilitatem, vt non ſolum amicis in mœſticiam, ſed etiam inimicis venerit in deriſionem. Sed quia idem princeps miniſterium ſibi commiſſum negligenter tractauerit & multa quæ Deo & hominibus diſplicebant & fecerit & facere compulerit vel fieri permiſerit, & in multis nefandis conſiliis Deum irritauerit & ſanctam Eccleſiam ſcandalizauerit; & vt cætera quæ innumera ſunt omittamus, nouiſſime omnem populum ſibi ſubiectum ad generalem interitum contraxerit, & ab eo diuino iuſtoque iudicio ſubito imperialis ſit ſubtracta poteſtas. Nos tamen memores præceptorum Dei, miniſteriique noſtri atque beneficiorum

ficiorum eius, dignum duximus vt per licentiam memorati principis Lotharij legationem ad illum ex auctoritate ſacri conuentus mitteremus, quæ eum de ſuis reatibus admoneat, quatenus certum cõſilium ſuæ ſalutis caperet, vt quia poteſtate priuatus erat terrena iuxta diuinum conſilium & Eccleſiaſticam auctoritatem, ne ſecundam animam perderet elaborare in extremis poſitus totis viribus ſtuderet. Quorum legatorum conſiliis & ſaluberrimis admonitionibus libenter aſſenſum præbuit, ſpacium popóſcit, diemque conſtituit qua de ſalubribus eorum monitis certũ eis reſponſum redderet. Cum autem ſupraſcriptus inſtaret dies, ſacer idem conuentus vnanimiter ad eundem venerabilem virum perrexit, eumque diligenter, de quibus Deum offenderat, & ſanctam Eccleſiam ſcandalizauerat, ac populum ſibi commiſſum perturbauerat, admonere, & cuncta illi ad memoriam reducere curauit. Ille vero eorum ſalutiferam admonitionem & dignam congruamque exaggerationem libenter amplectẽs, promiſit ſe in omnibus illis acquieturũ ſalutari conſilio & ſubiturum remediale iudicium. Porro de tãta ſalubri admonitione hilaris illico dilectum filium ſuum Lotharium Auguſtum ſibi feſtinato affuturum ſupplicauit, vt ille ruptis quibuſlibet morulis cum ſuis primatibus veniret, quatenus primum inter eos mutua reconciliatio ſecundum Chriſtianam doctrinam fieret, vt ſi quid in cordibus eorum næui aut diſcordiæ inerat, pura humiliſque poſtulatio veniæ expiaret, ac deinde coram omni multitudine iudicium ſacerdotale more pœnitentis ſuſciperet, quod & non multo poſt factũ eſt. Veniens igitur idẽ dominus Ludeuuicus in baſilicam ſanctæ Dei geni-

Digitized by Google

mus,vt domino deuotiſſime placere ſtuderent,& in quibus eum offenderant placere non differrẽt. *Etenim anta quippe ſunt multa quæ per negligentiam in hoc imperio contigerunt, quæ ad ſcandalum Eccleſiæ & ruinam populi vel regni interitum manifeſtis indiciis pertinebant, quæ neceſſe erat vt cito corrigerentur, & in futuro omnibus modis vitarentur. Inter cætera etiam commemoratum eſt à nobis & omnibus ad memoriam reductum, qualiter Deus regnum iſtud per adminiſtrationem bonæ memoriæ Karoli præſtantiſſimi Imperatoris & per prædeceſſorum ſuorum laborem pacificum & vnitum atque nobiliter dilatatum fuerit, & domino Ludeuuico Imperatori à Deo ad regendum ſub magna pace commiſſum, dominoque protegente ſub eadem pace, quandiu idem princeps Deo ſtuduit & paternis exemplis vti ac bonorum hominum conſiliis acquieſcere curauit, conſeruatum manſerit. Et quomodo in proceſſu temporis, ſicut omnibus manifeſtum erat, per eius improuidentiam vel negligentiam in tãtam venerit ignominiam & vilitatem, vt non ſolum amicis in mœſticiam, ſed etiam inimicis venerit in deriſionem. Sed quia idem princeps miniſterium ſibi commiſſum negligenter tractauerit & multa quæ Deo & hominibus diſplicebant & fecerit & facere compulerit vel fieri permiſerit, & in multis nefandis conſiliis Deum irritauerit & ſanctam Eccleſiam ſcandalizauerit; & vt cætera quæ innumera ſunt omittamus, nouiſſime omnem populum ſibi ſubiectum ad generalem interitum contraxerit, & ab eo diuino iuſtoque iudicio ſubito imperialis ſit ſubtracta poteſtas. Nos tamen memores præceptorum Dei, miniſteriique noſtri atque bene-

ficiorum

ficiorum eius, dignum duximus vt per licentiam memorati principis Lotharij legationem ad illum ex auctoritate ſacri conuentus mitteremus, quæ eum de ſuis reatibus admoneat, quatenus certum cõſilium ſuæ ſalutis caperet, vt quia poteſtate priuatus erat terrena iuxta diuinum conſilium & Eccleſiaſticam auctoritatem, ne ſecundam animam perderet elaborare in extremis poſitus totis viribus ſtuderet. Quorum legatorum conſiliis & ſaluberrimis admonitionibus libenter aſſenſum præbuit, ſpacium popóſcit, diemque conſtituit qua de ſalubribus eorum monitis certũ eis reſponſum redderet. Cum autem ſupraſcriptus inſtaret dies, ſacer idem conuentus vnanimiter ad eundem venerabilem virum perrexit, eumque diligenter, de quibus Deum offenderat, & ſanctam Eccleſiam ſcandalizauerat, ac populum ſibi commiſſum perturbauerat, admonere, & cuncta illi ad memoriam reducere curauit. Ille vero eorum ſalutiferam admonitionem & dignam congruamque exaggerationem libenter amplectẽs, promiſit ſe in omnibus illis acquieturũ ſalutari conſilio & ſubiturum remediale iudicium. Porro de tãta ſalubri admonitione hilaris illico dilectum filium ſuum Lotharium Auguſtum ſibi feſtinato affuturum ſupplicauit, vt ille ruptis quibuſlibet morulis cum ſuis primatibus veniret, quatenus primum inter eos mutua reconciliatio ſecundum Chriſtianam doctrinam fieret, vt ſi quid in cordibus eorum næui aut diſcordiæ inerat, pura humiliſque poſtulatio veniæ expiaret, ac deinde coram omni multitudine iudicium ſacerdotale more pœnitentis ſuſciperet, quod & non multo poſt factũ eſt. Veniens igitur idẽ dominus Ludeuuicus in baſilicam ſanctæ Dei geni-

tricis Mariæ, vbi Sanctorum corpora requieſcunt, Medardi videlicet confeſſoris Chriſti atque Pontificis, nec non Sebaſtiani præſtantiſſimi martyris, aſtantibus presbyteris, diaconibus, & non parua multitudine clericorum, preſente etiam prefato domino Lothario filio eius eiuſque proceribus atque totius populi generalitate, quotquot videlicet intra ſui ſeptum eadem continere potuit Eccleſia, & proſtratus in terram ſuper cilicium ante ſacroſanctum altare, confeſſus eſt coram omnibus miniſterium ſibi commiſſum ſatis indigne tractaſſe, & in eo multis modis Deum offendiſſe, & Eccleſiam Chriſti ſcandalizaſſe, populumque per ſuam negligentiam multifariè in perturbationem induxiſſe, & ideo ob tantorum reatuum expiationem publicam & Eccleſiaſticam ſe expetere velle dixit pœnitentiam, quo miſerante Domino per eorum miniſterium & adiutorium percipere mereretur abſolutionem tātorum criminum, quibus Deus ligandi ac ſoluendi intulerat poteſtatem. Quem etiam idem Pontifices vtpote medici ſpiritales ſalubriter admonuerūt, aſſerentes ei quod puram & ſimplicem ſequeretur vera remiſſio peccatorum, vt aperte confiteretur errata ſua, in quibus maxime ſe Deum offēdiſſe profitebatur, ne forte interius aliquid tegeret, aut in conſpectu Dei quippiam doloſe ageret, ſicut iampridem in Compendio Palatio ab alio ſacro conuentu correptus coram omni Eccleſia eum feciſſe omnibus notum erat, ne ſicut tunc, ita & nunc per ſimulationem & calliditatem duplici ad Deum corde accedendo ad iram potius quam ad veniam ſuorum peccatorum prouocaret: quoniam ſcriptura teſtante, ſimulatores & callidi prouocant iram Dei.

Verum

Verùm poſt huiuſmodi admonitionem profeſſus eſt ſe in omnibus iis præcipue deliquiſſe, vnde à memoratis ſacerdotibus fuerat familiariter ſiue verbis ſiue ſcriptis admonitus, vt digna increpatione correptus, ſuper quibus cartulã ſummam reatuum ſuorum vnde illud ſpecialiter redarguerent continentem ei dederunt, quã ille in manibus geſtabat. *Cap.* I. Videlicet ſicut in eadem cartula plenius continetur, reatum ſacrilegij incurrendo & homicidij, eo quod paternam ammonitionem & terribilem conteſtationem ſub diuina inuocatione ante ſacrum altare in præſentia ſacerdotum & maxima populi multitudine ſibi factam ſecundum ſuam promiſſionem non conſeruauerit, eo quod fratribus & propinquis violentiam intulerit, & nepotem ſuum quem ipſe liberare potuerat interficere permiſerit, & quod immemor voti ſui ſignum ſanctæ religionis propter vindictam ſuæ indignationis fieri poſtea iuſſerit.

II. Quod auctor ſcandali & perturbator pacis ac violator ſacramentorum exiſtendo, pactum quod propter pacem & vnanimitatem imperij Eccleſiæque tranquillitatem communi conſilio & conſenſu cunctorum fidelium ſuorum fuerat, inter filios ſuos factum & per ſacramentum confirmatum ſuper illicita poteſtate corruperit, & in eo quod fideles ſuos in contrarietatem eiuſdem primi pacti & iuramenti aliud ſacramentum iurare compulerit, in periurij reatum præſtatorum violatione ſacramentorum inciderit; & quantum hoc Deo diſplicuerit, liquido claret, quia poſtea nec ipſe nec populus ſibi ſubiectus pacem habere meruit, ſed omnes in perturbationem pœnam peccati ſuſtinendo iuſto Dei iudicio poſtea inducti ſunt.

Digitized by Google

III. Quia contra Chriſtianam religionem & contra votum ſuum ſine vlla vtilitate publica aut certa neceſſitate prauorum cõſilio deluſus in diebus quadrageſimæ expeditionem generalem fieri iuſſit, & in extremis imperij ſui finibus in cœna Domini quãdo Paſchalia ſacramenta ab omnibus Chriſtianis rite ſunt celebranda, placitum generale ſe habiturum conſtituit. in qua expeditione quantum in ipſo fuit, & populum in magnam murmurationem protraxit, & ſacerdotes Domini à ſuis officiis contra fas amouit, & pauperibus grauiſſimam oppreſſionem irrogauit.

IIII. Quod nonnullis ex ſuis fidelibus qui pro eius ſuorumque filiorum fidelitate & ſaluatione regnique nutantis recuperatione humiliter eum adierant & de inſidiis inimicorũ ſibi pręparatis certum reddiderant, violentiam intulerit, & quod cõtra omnem legem diuinam videlicet & humanam eos & rebus propriis priuauerit & in exilio tradi iuſſerit, atq; abſentes morti adiudicari fecerit, & iudicantes proculdubio ad falſum iudicium induxerit, & ſacerdotibus Domini ac monachis contra diuinam & canonicam auctoritatem præiudiciũ irrogauit & abſentes damnauit, & in hoc reatum homicidij incurrendo diuinarum ſeu humanarum legum violator extitiſſet.

V. De diuerſis ſacramentis ſibique contrariis atq; pernicioſis à filiis ſiue à populo eo præcipiente & compellente irrationabiliter ſæpe factis, pro quibus non modicam in populo ſibi commiſſo peccati maculam induxit, reatum periurij nihilominus incurriſſe, quoniam hæc proculdubio in auctorem, per quem fieri compulſa ſunt, iure retorquentur. Sed in mulierum purgatione, in iniuſtis iudiciis, in falſis teſtimo-

teſtimoniis atque periuriis, quæ eo permittente coram ſe perpetrata ſunt, quantum Deum offenderit ipſe nouit.

VI. De diuerſis expeditionibus, quas in regno ſibi commiſſo non ſolum inutiliter, ſed etiam noxie ſine conſilio & vtilitate fecit, in quibus nimirum multa & innumerabilia ſunt in populo Chriſtiano flagitia perpetrata in homicidiis & periuriis, in ſacrilegiis, in adulteriis, in rapinis, in incendiis ſiue in Eccleſiis Dei ſiue in aliis diuerſis locis factis, in direptionibus & oppreſſionibus pauperum miſerabili & penè apud Chriſtianos inaudito patratu: quæ omnia ad auctorem, ſicut præmiſſum eſt, reflectuntur.

VII. In diuiſionibus imperij ab eo contra communem pacem & totius imperij ſalutem ad libitum ſuum temere factis, & in ſacramento etiam quod iurare compulit omnem populum, vt cõtra filios ſuos ſicut contra inimicos ſuos agerent, cum ipſe eos paterna auctoritate conſultúque fidelium ſuorum pacificare potuiſſet.

VIII. Quod non ſuffecerint ei tot mala & flagitia per ſuam negligentiam & improuidentiam in regno ſibi commiſſo perpetrata, quæ enumerari non poſſent, pro quibus & regni periclitatio & regis dehoneſtatio euidenter prouenerat: Sed inſuper ad cumulum miſeriarum nouiſſime omnem populum ſuæ poteſtatis ad communem interitum traxerit, cùm debuiſſet eſſe eidem populo dux ſalutis & pacis, cum diuina pietas inaudito & inuiſibili modo ac noſtris ſeculis prædicando populo ſuo miſereri decreuiſſet.

Igitur pro his vel in his omnibus, quæ ſupra memorata ſunt, reum ſe coram Deo & coram ſacerdo-

tibus vel omni populo cum lachrymis confeſſus, & in cunctis ſe deliquiſſe proteſtatus eſt, & pœnitentiam publicam expetiit, quatenus Eccleſiæ quã peccando ſcandalizauerat, pœnitendo ſatisfaceret, & ſicut fuerat ſcandalum multa negligendo, ita nimirum ſe velle profeſſus eſt eſſe exemplum dignã pœnitentiam ſubeundo. Poſt hanc vero confeſſionem cartulam ſuorum reatuum & confeſſionis ob futuram memoriam ſacerdotibus tradidit, quam ipſi ſuper altare poſuerunt, ac deinde cingulum militię depoſuit, & ſuper altare collocauit, & habitu ſeculi ſe exuens habitum pœnitentis per impoſitionem manuum Epiſcoporum ſuſcepit, vt poſt tantam talémque pœnitentiam nemo vltra ad militiam ſecularem redeat. His itaque geſtis placuit, vt vnuſquiſque Epiſcoporum, qualiter hæc res acta fuerit, in propriis cartulis inſereret, eamq; ſua ſcriptione roboraret; & roborata memorato principi Lothario ob memoriam huius facti offerret. Ad extremum omnibus nobis qui interfuimus, viſum eſt omnium cartularum immo tanti negotij ſummam in vnum breuiter ſtrictimque cõgerere, & congeſta propriis manuum noſtrarum ſubſcriptionibus roborare, ſicut ſequentia factum eſſe demonſtrant.

PRÆCEPTVM DOMINI LVDOVICI IMPERAT. DE DIVISIONE INTER FILIOS.

Quod ſequitur, eſt ex alio exemplari.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti Ludouuicus diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & cuncto catholico populo præſenti

ſcilicet

ſcilicet & futuro gentium ac nationi, quæ ſub imperio ac regimine noſtro conſtitutæ ſunt. Notum fieri volumus omnium veſtrum ſolertiæ, quod inter dilectos filios noſtros, Pipinum, Ludouuicum, Karolum, regni nobis à Deo commiſſi talem diuiſionem facere decreuimus, vt poſt noſtrũ ab hac mortalitate deceſſum vnuſquiſque illorum ſcire valeat, ſi eos diuina pietas nobis ſuperſtites eſſe voluerit, quæ portio ſibi ad tenendum atque gubernandum à nobis adſignata ſit. Quam diuiſionem eo modo deſcribere ac deſignare volumus, vt ſinguli iuxta ordinationem noſtram & fines regni ſui, qui in alienigenas extenduntur, cum Dei adiutorio defendere ſtudeant, & pacem ac fraternam caritatem inter ſe cuſtodire valeant. Cuius diuiſionis modum atque ordinationem talem nobis facere placuit.

I. Hæc autem tali ordinatione diſpoſuimus, vt ſi poſt noſtrum de hac luce diceſſum aliquis eorum, priuſquam fratres ſui, diem obierit, & talem filium reliquerit, quem populus ipſius eligere velit, vt patri ſuo ſuccedat in regni hęreditate, volumus vt hoc cõſentiant patrui ipſius pueri & regnare permittant filiũ fratris ſui in eo regno, quod pater eius frater eorum habuit. Quod ſi talem filium non habuerit, tunc volumus vt illa pars regni quam idem habebat, diuidatur æqualiter inter illos fratres, qui ſuperſtites remanſerunt.

II. Placuit etiam inter prædictos filios ſtatuere atque præcipere propter pacem & concordiam, quam inter eos perpetuo permanere deſideramus, vt nullus eorum fratris ſui terminos vel regni limites inuadere præſumat, neque fraudulẹnter ingredi ad cõturbandum regnum eius vel marcas minuendas,

tibus vel omni populo cum lachrymis confeſſus, & in cunctis ſe deliquiſſe proteſtatus eſt, & pœnitentiam publicam expetiit, quatenus Eccleſiæ quā peccando ſcandalizauerat, pœnitendo ſatisfaceret, & ſicut fuerat ſcandalum multa negligendo, ita nimirum ſe velle profeſſus eſt eſſe exemplum dignā pœnitentiam ſubeundo. Poſt hanc vero confeſſionem cartulam ſuorum reatuum & confeſſionis ob futuram memoriam ſacerdotibus tradidit, quam ipſi ſuper altare poſuerunt, ac deinde cingulum militię depoſuit, & ſuper altare collocauit, & habitu ſeculi ſe exuens habitum pœnitentis per impoſitionem manuum Epiſcoporum ſuſcepit, vt poſt tantam talémque pœnitentiam nemo vltra ad militiam ſecularem redeat. His itaque geſtis placuit, vt vnuſquiſque Epiſcoporum, qualiter hæc res acta fuerit, in propriis cartulis inſereret, eamq; ſua ſcriptione roboraret; & roborata memorato principi Lothario ob memoriam huius facti offerret. Ad extremum omnibus nobis qui interfuimus, viſum eſt omnium cartularum immo tanti negotij ſummam in vnum breuiter ſtrictimque cōgerere, & congeſta propriis manuum noſtrarum ſubſcriptionibus roborare, ſicut ſequentia factum eſſe demonſtrant.

PRÆCEPTVM DOMINI LVDOVICI IMPERAT. DE DIVISIONE INTER FILIOS.

Quod ſequitur, eſt ex alio exemplari.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti Ludouuicus diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & cuncto catholico populo præſenti

ſcilicet

ſcilicet & futuro gentium ac nationi, quæ ſub imperio ac regimine noſtro conſtitutæ ſunt. Notum fieri volumus omnium veſtrum ſolertiæ, quod inter dilectos filios noſtros, Pipinum, Ludouuicum, Karolum, regni nobis à Deo commiſſi talem diuiſionem facere decreuimus, vt poſt noſtrũ ab hac mortalitate deceſſum vnuſquiſque illorum ſcire valeat, ſi eos diuina pietas nobis ſuperſtites eſſe voluerit, quæ portio ſibi ad tenendum atque gubernandum à nobis adſignata ſit. Quam diuiſionem eo modo deſcribere ac deſignare volumus, vt ſinguli iuxta ordinationem noſtram & fines regni ſui, qui in alienigenas extenduntur, cum Dei adiutorio defendere ſtudeant, & pacem ac fraternam caritatem inter ſe cuſtodire valeant. Cuius diuiſionis modum atque ordinationem talem nobis facere placuit.

I. Hæc autem tali ordinatione diſpoſuimus, vt ſi poſt noſtrum de hac luce diceſſum aliquis eorum, priuſquam fratres ſui, diem obierit, & talem filium reliquerit, quem populus ipſius eligere velit, vt patri ſuo ſuccedat in regni hęreditate, volumus vt hoc cõſentiant patrui ipſius pueri & regnare permittant filiũ fratris ſui in eo regno, quod pater eius frater eorum habuit. Quod ſi talem filium non habuerit, tunc volumus vt illa pars regni quam idem habebat, diuidatur æqualiter inter illos fratres, qui ſuperſtites remanſerunt.

II. Placuit etiam inter prædictos filios ſtatuere atque præcipere propter pacem & concordiam, quam inter eos perpetuo permanere deſideramus, vt nullus eorum fratris ſui terminos vel regni limites inuadere præſumat, neque fraudulenter ingredi ad cõturbandum regnum eius vel marcas minuendas,

ſed potius adiuuet vnuſquiſque illorum fratrem ſuum, prout temporis opportunitas permiſerit, & auxilium ei ferat cõtra inimicos eius iuxta rationem & poſſibilitatem.

III. Nec aliquis vllum hominum fratris ſui pro quibuſlibet cauſis vel culpis ad ſe confugientem ſuſcipiat ad interceſſionem pro eo faciendam, quia volumus vt quilibet homo peccans, & interceſſione indigens intra regnum Domini ſui, vel ad loca ſancta, vel ad honoratos homines confugiat, & inde iuſtam interceſſionem mereatur.

IIII. Similiter præcipimus vt quemlibet illum, qui dominum ſuum contra voluntatem eius dimiſerit, & de vno regno in aliud profectus fuerit, neque ipſe Rex ſuſcipiat, neque hominibus ſuis conſentiat, vt talem hominem recipiant, vel iniuſtè retinere præſumant: nec ſolum de illis, ſed etiam de ſeruis fugitiuis ſtatuimus obſeruandum, vt nulla diſcordiæ relinquatur occaſio. Sed & hoc præcipimus, vt nullus ex his tribus fratribus nobis in corpore conſiſtentibus, vel noſtrum vel cuiuſlibet alterius hominem ſacramentum fidelitatis ſibi promittere faciat, & per hoc eum vel à nobis vel ab altero Domino ſuo per huiuſmodi ſacramentum auertat, & ad ſe adtrahat.

V. Quin etiam præcipiendum nobis videtur, vt poſt noſtrum ex hac mortalitate diſceſſum homines vniuſcuiuſque eorum accipiant beneficia, vnuſquiſque in regno Domini ſui, & non alterius, ne quando per hoc, ſi aliter fuerit, ſcandalum aliquod poſſit accidere. Hæreditatem autem ſuam habeat vnuſquiſque hominum illorum abſque contradictione in quocunque regno hoc eum legitimè habere cognouerit.

VI. Et

VI. Et vnuſquiſque liber homo poſt mortem Domini ſui licentiam habeat ſe commendandi inter hęc tria regna ad quemcunque voluerit, ſimiliter & ille qui nondum alicui commendatus eſt.

VII. De traditionibus autem atque vēditionibus, quæ inter partes fieri ſolent, præcipimus vt nullus ex his tribus fratribus ſuſcipiat de regno alterius à quolibet homine traditionem vel venditionem rei immobilis, hoc eſt terrarum, vinearum atq; ſyluarum, ſeruorumque, qui iam caſati ſunt, ſiue cæterarum rerum, quæ hæreditatis nomine cenſentur, excepto auro, argento & gemmis, armis ac veſtibus, necnon & mancipiis non caſatis, & iis ſpeciebus, quę propriè ad negotiatores pertinere noſcuntur. Cæteris verò illis hominibus hoc minime interdicendum iudicamus.

VIII. Si autem fœminæ, ſicut fieri ſolet, inter partes & regna legitime fuerint ad coniugium poſtulatæ, non denegentur iuſtè poſcentibus, ſed liceat eas viciſſim dare & accipere, & adfinitatibus populos inter ſe ſociare: ipſæ verò fœminæ poteſtatem habeant rerum ſuarum in regno vnde exierint, quanquam in alio propter mariti ſocietatem habitare debeant.

IX. De obſidibus autem, qui propter credentias dati ſunt, & à nobis per diuerſa loca ad cuſtodiendum deſtinati ſunt, volumus vt ille rex, in cuius regno ſunt, abſque volūtate fratris ſui, de cuius regno ſublati ſunt, ad patriam eos redire permittat: ſed potius in futuro in ſuſcipiendis obſidibus alter alteri mutuum ferat auxilium, ſi frater fratrem hoc facere rationabiliter poſtulauerit. Idem iubemus & de iis, qui ob ſua facinora in exiliū miſſi vel mittendi ſunt.

X. Si cauſa vel intentio & controuerſia talis inter partes propter terminos aut confinia regnorum orta fuerit, quę hominum teſtimonio declarari vel definiri non poſſit, tunc volumus vt ad declarationem rei dubiæ vexillo crucis, Dei voluntas & rerum veritas inquiratur, ne vnquam pro tali cauſa cuiuſlibet generis pugna vel campus ad exterminationem iudicetur. Si vero quiſlibet homo de vno regno hominem de altero regno de infidelitate contra fratrē domini ſui apud dominum ſuum accuſauerit, mittat eum dominus eius ad fratrem ſuum, vt ibi comprobet quod de homine illius dixit.

XI. Super omnia autem iubemus atque præcipimus, vt ipſi tres fratres curam & defenſionem Eccleſiæ ſancti Petri ſimul ſuſcipiant, ſicut quondam à proauo noſtro Karolo, & auo noſtro Pipino, & beatæ memoriæ genitore noſtro Karolo Imperatore, & à nobis poſtea ſuſcepta eſt, vt etiam cum Dei adiutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & iuſtitiam ſuam, quantum ad ipſos pertinet, & ratio poſtulauerit, habere faciant. Similiter de cæteris Eccleſiis, quæ ſub illorū fuerint poteſtate, præcipimus, vt iuſtitiam ſuam & honorem habeant, & paſtores atque rectores venerabilium locorum habeant poteſtatem rerum, quæ ad ipſa pia loca pertinent, in quocunque de his tribus fratribus illarum Eccleſiarum poſſeſſiones fuerint.

XII. Quod ſi de his ſtatutis atque conſentiis aliquid caſu quolibet vel ignorantia, quod non optamus, inrutum fuerit, præcipimus vt quam citiſſime ſecundum iuſtitiam emendare ſtudeant, ne quando propter dilationem maius damnum poſſit adcreſcere.

XIII. Hæc

XIII. Hæc autem omnia ita diſpoſuimus, atque eo ordine adfirmare decreuimus, vt quamdiu diuinæ maieſtati placuerit hanc corporalem nos agere vitam, poteſtas noſtra ſit ſuper à Deo conſeruatum regnum atque imperium iſtud, ſicut hactenus fuit, in regimine atque ordinatione, & omni dominatione regali atque imperiali; & vt obedientes habeamus prædictos filios noſtros, atque Deo amabilem populum noſtrum cum omni ſubiectione, quæ patri à filiis & Imperatori ac regi à ſuis populis exhibetur. Et ſi aliquis ex his tribus filiis noſtris per maiorem obedientiam ac bonam voluntatem inprimis Deo omnipotenti, ac poſtea nobis placere cupiens, morum probitate promeruerit, vt ei maiorem honorem ac poteſtatem conferre delectet, & hoc volumus, vt in noſtra maneat poteſtate, vt illi de portione fratris ſui, qui non placere curauerit, & regnum & honorem ac poteſtatem augeamus, & illum talem efficiamus, qualiter ille propriis meritis dignus oſtenderit.

XIIII. Hoc poſtremo ſtatuendum nobis videtur, vt quicquid adhuc de rebus & conuentionibus, quæ ad profectum & vtilitatem eorum pertineant, his noſtris decretis atque præceptis addiderimus, volumus ſic à prædictis dilectis filiis noſtris obſeruetur atque cuſtodiatur, ſicut ea quæ in his iam ſtatuta & deſcripta ſunt, cuſtodire & conſeruare præcipimus.

Ad Aquitaniam totã inter Ligerim & Sequanam & vltra Sequanam pagis XXVIII. id eſt Catalonis, Meltianum, Ambienſis & Pontium vſque in mare.

Ad Baiuuariam totã Toringiam, Ribuarias, Atoarias, Saxoniæ, Friſiæ, Ardenna, Aſbania, Bragmen-

Digitized by Google

to, Franderes, Menpiſcon, Medenenti, Amau, Auſterban, Aderten. Teruuenenſis, Bolenſ. Quentouico, Camalecenſis, Virdomadenſis.

Ad Alamaniam totã Burgundiam, excepto quod Pipino datum eſt. Totam prouinciam & totã Gotiam, & de iſta media Francia Warenſis, Vngenſis, Caſtrenſis, Potiano, Remegẽſis, Laudunenſis, Moſellis, Treueris. * *

Hic vetuſtiſſima membrana deficit.

VITA HLVDOWICI PII IMPERATORIS KAROLI MAGNI F.

Incerto auctore, ſed tamen coætaneo.

QVVM geſta priſcorum bona, malave, maxime principum ad memoriam reducuntur, gemina in eis vtilitas legentibus confertur. Alia enim eorum vtilitati & ædificationi proſunt, alia cautelæ. Quia enim primi in ſublimi veluti ſpecula conſiſtunt, & ideo latere nequeunt: eo fama eorum latius propagatur, quo & diffuſius cernitur; & tãto quique illorum bono plurimi alliciuntur, quanto præeminentiores ſe imitari gloriantur. Hæc ita ſe habere maiorem prodũt monumenta: qui relatione ſua poſteritatem inſtruere ſtuduerũt, quiſque principum quo calle mortalium iter

iter triuerit. Quorum nos ſtudium imitantes, nolumus eſſe vel præſentibus inofficioſi, vel futuris inuidi, ſed actus vitamque Deo amabilis atque orthodoxi Imperatoris Ludouici, ſtilo licet minus docto, contradicimus. Fateor enim, & abſque fuco adulationis dico, quia ſuccumbit cuiuſque, non dico meum quod perexiguum eſt, ſed magnorum ingenium, materiæ tantæ. Etenim auctoritate diuina diſcimus, ſanctam ſapientiam docere ſobrietatem; ſapientiam & iuſtitiam & virtutem, quibus nihil eſt dulcius in vita hominibus, quarum ille ita comitatui indiuiſe adhæſit, vt neſcires potius, quam in eo admirari deberes. Quid enim eius ſobrietate ſobrius? quæ alio nomine frugalitas ſiue temperantia nominatur. Ita enim ea vſus eſt, vt illud vetuſtiſſimum prouerbium, & ad cælum vſque celebratum, ei fuerit familiariſſimum, quo dicitur: *Ne quid nimis.* Sapientia vero delectabatur ea, quam ſcripturæ auctoritate didicerat dicente: ecce timor Domini, ipſa eſt ſapientia. Iuſtitiam porro quanto coluerit affectu, teſtes ſunt, qui eius nouere ſtudium quo flagrabat, vt quiſq; hominum ordo, ordini ſuo iuſta perſolueret, & Dominum ſuper omnia, proximum vero tanquam ſe diligeret. Iam vero virtus adeo ei coaluerat, vt tot ac tantis pulſatus malis, laceſſitus tam priuatis, quam externis iniuriis, nullo tamen, Deo cuſtode, pectus eius inuincibile potuit iniuriarũ pondere frangi. Vni tantummodo ab ęmulis aſcribebatur culpæ ſubcubuiſſe, eo quod nimis clemens eſſet. Nos autem cum Apoſtolo dicamus talibus: Dimitte illi hanc iniuriam. Sed hæc vtrum vera ſint nec ne, perlegens quiſq; ſcire poterit. Porro quæ ſcripſi vſque ad tempora Imperij, Adhde-

Digitized by Google

mari nobiliſſimi & deuotiſſimi monachi relatione didici, qui ei coæuus & connutritus eſt. Poſteriora autem, quia ego interfui rebus palatinis, quæ vidi & comperire potui, ſtilo contradidi.

Famoſiſſimus regum, nulliquo ſuo tempore poſtponendus Carolus, quum poſt obitum paternum, fratriſque Carlomanni infauſtum occubitum, populi regnique Francorum ſuſcepiſſet vnicum gubernaculum: inuincibile ſibi arbitratus eſt affore ſalutis proſperitatiſque ſuffragium, ſi Eccleſiæ paci concordiæquę adminiculans, pacificos quidem ſub vnione fraterna arctius vinciret, rebelles autem æqua ſeueritate percelleret, nec non & oppreſſis à paganis opem ferret: ſed & ipſos Chriſtiani nominis inimicos, ad agnitionem confeſſionemque veritatis quoquo modo perduceret. His igitur conatibus regni ſui auſpicia dedicans, & Chriſto tuenda & corroboranda committens, poſtquam res Franciæ, prout libuit & vtile iudicauit, Deo annuente, compoſuit, ad Aquitaniam tranſiit, recidua bella meditantem, & Hunoldo quodam tyranno auctore, iam iamque in arma ruentem, bello aggreſſus eſt. Eius ergo terrore coactus eſt idem Hunoldus & Aquitaniam linquere, & fugæ ſubſidio, vitam deliteſcendo atque oberrando ſeruare. His peractis, & rebus tam publicis, quam priuatis pro oportunitate diſpoſitis, reliquit Hildegardam nobiliſſimam piiſſimamque reginam in villa regia, cuius vocabulum eſt Caſſinogilus, gemina grauidam prole, & tranſiit Garonnam fluuium Aquitanorum & Vaſconum conterminum: quam regionem iamdudum in deditionem ſuſceperat, Lupo principe ſe & ſua eius nutui dedente. Ibidem etiam quæ oportunitas vtili-

tas vtili-

Digitized by Google

tas vtilitaſque dictauit, explicitis ſtatuit Pyrenæi montis ſuperata difficultate ad Hiſpaniam pergere, laborantique Eccleſiæ ſub Sarracenorum acerbiſſimo iugo, Chriſto fautore ſuffragari. Qui mons cum altitudine cælum pene contingat, aſperitate cautium horreat, opacitate ſyluarum tenebreſcat, anguſtia viæ vel potius ſemitæ commeatum non modo tanto exercitui, ſed paucis admodum pene intercludat, Chriſto tamẽ fauente proſpero eſt emenſus itinere. Neque enim regis animus Deo nobilitante generoſiſſimus, vel impar Pompeio, vel ſegnior eſſe curabat Hannibale, qui cum magna ſui ſuorumque fatigatione, & perditione, iniquitatem eius loci olim euincere curarunt. Sed hanc facilitatẽ tranſitus, ſi dici fas eſt, fœdauit infidus, incertuſque fortunæ ac vertibilis ſucceſſus. Dum enim, quæ agi potuerunt in Hiſpania, peracta eſſent, & proſpero itinere reditum eſſet, infortunio obuiante, extremi quidam in eodem monte regij cæſi ſunt agminis. Quorum quia vulgata ſunt nomina, dicere ſuperſedi. Rediens ergo rex, reperit coniugem Hildegardam binam edidiſſe prolem maſculam. Quorum vnus immatura morte præreptus, ante pene mori, quam ſub luce viuere cœpit. Alter proſpero euentu, materno fuſus vtero, infantilibus nutriebatur impendiis. Nati ſunt autem anno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeptingenteſimo ſeptuageſimo octauo. Sed eũ qui viuidã promittebat qualitatem, quum per baptiſmatis ſacramentum renaſci contigiſſet, Ludouicum vocitari patri placuit: eiq; regnum, quod ſibi naſcendo dicauerat, contradidit. Sciens porro Rex ſapientiſſimus atque perſpicaciſſimus Carolus, regnum eſſe veluti corpus quod- DCCLXXVIII.

dam,& nunc iſto, nunc illo incommodo iactari, niſi conſilio & fortitudine, velut quibuſdam modicis, ſanitas accepta tutetur: Epiſcopos quidem modo, quo decuit, ſibi deuinxit, ordinauit autem per totam Aquitaniam Comites Abbatéſque, nec non alios plurimos, quos vaſſos vulgo vocant, ex gente Francorum; quorum prudentiæ & fortitudini, nulla calliditate, nulla vi obuiare fuerit tutum: eiſque commiſit curam regni, prout vtile iudicauit, finium tutamen, villarumque regiarum ruralem prouiſionem; & Bituricæ ciuitati primo Humbertum, paulo poſt Sturbium præfecit comitem; porro Pictauis Albonem, Petragoricis autem Widbodum, ſed & Aruernis Iterium, nec non Wallagiæ Bullum, ſed & Tholoſæ Chorſonem, Burdegalis Siguinum, Albigenſibus vero Amionem, porro Lemouicis
DCCLXXIX.II. Rohtgarium. Quibus ritè peractis, Ligerim cum reliquis tranſmeauit copiis: & Lutetias, quæ alio nomine Pariſius vocantur, ſeſe recepit. Poſt non multum ſane tempus incidit ei deſiderium, dominam quondam orbis videre Romam, principiſque Apoſtolorum atque doctoris gentium adire limina, ſeque ſuamque prolem eis commendare: vt talibus nitens ſuffragatoribus, quibus cæli terræque poteſtas attributa eſt, ipſe quoque ſubiectis conſulere, perduellionúmque, ſi emerſiſſent, proteruiam protere re poſſet, ratus etiam non mediocre ſibi ſubſidium conferri, ſi à vicario eorum, cum benedictione ſacerdotali, tam ipſe, quàm & filij eius, regalia ſumerent inſignia. Quæ res Deo proſperante, pro voto ceſſit. Ibidémque Ludouicus eius filius, cunarum adhuc vtens geſtatorio, benedictione regnaturo congrua, & regali inſignitus eſt diademate, per

manus

Digitized by Google

manus venerandi Adriani antiſtitis. Peractis igitur DCCLXXX
omnibus quæ Romæ agenda viſa ſunt, Rex Carolus cum filiis, & exercitu pacifice Franciam repetiit: filiumque ſuum Ludouicum regem regnaturum DCCLXXXI.
in Aquitaniam miſit, præponens illi baiulum Arnoldum, alióſque miniſtros ordinabiliter, decentérque conſtituens tutelæ puerili congruos. Qui vſque Aurelianam ciuitatem cunali eſt euectus geſtamine, ſed ibi congruentibus eius ætati armis accinctus, equo impoſitus, & in Aquitaniam eſt, Deo DCCLXXXII.
annuente, tranſpoſitus. Vbi dum non multis moratur annis, id eſt, quatuor, glorioſus Rex Carolus aſ- DCCLXXXIII.VI.
ſiduos duróſque Saxonibus inferebat referebátque conflictus: Inter quos cauens, ne aut Aquitanorum DCCLXXXIIII.
populus propter eius longum abſceſſum inſoleſceret, aut filius in tenerioribus annis peregrinorum DCCLXXXV.VIII.
aliquid diſceret morum, quibus difficulter expeditur ætas ſemel imbuta, miſit & accerſiuit filium iam bene equitantem, cum omni populo militari, relictis tantū Marchionibus: qui fines regni tuentes, omnes ſi forte ingruerent, hoſtium arcerent incurſus. Cui DCCLXXX-
filius Ludouicus pro ſapere & poſſe, obedienter pa- XVI.VIIII.
rens, occurrit ad Patrisbrunam, habitu Vaſconum cū coæuis ſibi pueris indutus, amiculo ſcilicet rotundo, manicis camiſię diffuſis, cruralibus diſtentis, calcaribus caligulis inſertis, miſſile manu ferens: hæc enim delectatio voluntáſque ordinauerat paterna. Manſit ergo cum patre inde vſque ad Herisburg cum eo vadens, vſque quo ſol ab alto declinans axe, ardorem æſtiuum autumnali condeſcenſione temperaret. Cuius extremo tempore licentia à patre accepta, hiematum in Aquitaniam rediit. Ea DCCLXXX-
tempeſtate Chorſo dux Tholoſanus, dolo cuiuſ- XVII.X.

Digitized by Google

dam Vaſconis Adelerici nomine, circumuentus eſt, & ſacramentorum vinculis obſtrictus; ſicque demum ab eo abſolutus. Sed huius næui vlciſcendi gratia, Rex Ludouicus & proceres, quorum conſilio reſpublica Aquitanici regni adminiſtrabatur, conuentum generalem conſtituerunt in loco Septimaniæ, cuius vocabulum eſt mors Gothorum. Accitus autem idem Vaſco, conſcius facti ſui venire diſtulit, donec obſidum interpoſitione fretus, tandem occurrit. Sed eorundem obſidum periculo nihil paſſus, inſuper muneribus donatus, noſtros

DCCLXXXVIII. XI. reddidit, ſuos recepit, & ita receſſit. Æſtate vero ſubſequente iuſſu patris, Ludouicus Rex Wormaciam ſimpliciter, non expeditionaliter venit: & cum eo in hibernis perſtitit. Vbi iam dictus Adelericus ante reges dicere cauſam iuſſus, atque auditus, purgare obiecta volens, ſed non valens, proſcriptus, atque inreuocabili eſt exilio deportatus. Submoto

DCCLXXXIX. XII. Chorſone porro à Ducatu Toloſano, ob cuius incuriam tantum dedecus regi & Francis acciderat, Wilihelmus pro eo ſubrogatus eſt. Qui Vaſconum nationem, vt ſunt natura leues, propter euentũ ſupra dictũ valde elatos, & propter multationẽ Adelrici nimis repperit efferatos, quos tamen tam actu quã viribus breui ſubegit, illiq; pacẽ impoſuit natio-

DCCXC. XIII. ni. Rex verò Ludouicus eodem anno Toloſæ placitum generale habuit, ibique conſiſtenti, Abotaueus Sarracenorum dux, cum reliquis regno Aquitanico conlimitantibus, ad eum nuncios miſit, pacem petens & dona regia mittens. Quibus ſecundum voluntatem regis acceptis nuntij ad propria ſunt reuerſi. Interea anno hunc ſequente, patri regi Rex Ludoui-

Digitized by Google

Ludouicus Ingelheim occurrit, inde Rauesburg DCCXCI.
cum eo abiit, ibique enſe, iam appellens adoleſcen- XIIII.
tiæ tempora, accinctus eſt, ac deinde patrem in Auares exercitum ducentem vſque ad Cuneburg comitatus, iuſſus eſt reuerti, & vſque ad reuerſionem paternam, cum Faſtrada manere regina. Itaque cum ea hiemem exegit imminentem, patre in expeditione cæpta permanente. At vero ipſo ab expeditione Auarica remeante, accepit ab eo mandatum in Aquitaniam redire, & fratri Pippino ſuppetias, cum quantis poſſet copiis, in Italiam pergere. Cui obediens, Aquitaniam autumni tempore rediit, omnibuſque quæ ad tutamen regni pertinent, ordinatis, per montis Ciniſij aſperos & flexuoſos anfractus, in Italiam tranſuehitur, atque natalem Domini Rauennæ celebrans ad fratrem venit. Cui coniun-
ctus, iunctis viribus Beneuentanam prouinciam DCCXCIII.
ingrediuntur, cuncta obuia populantur, caſtro v- XVI.
no potiuntur. Hieme autem tranſacta, vna ad patrem proſpere regrediuntur, vno tamẽ audito offuſcante eorum plurimam alacritatem, eo quod compererunt, fratrem ſuum naturalem Pipinum, contra communem patrem rebellionem meditatũ, pluresque nobilium huius ſceleris conſcios atque irretitos & peſſundandos. Concite ergo per gentes ad patrem in Baioaria agentem, venerunt in locum cui eſt vocabulũ Saltz, & ab eo gratiſſime ſunt recepti. Quicquid autem ſuperfuit æſtatis, autumni & hiemis, cum patre rege Rex Ludouicus exegit. Magno-
pere enim curabat Rex pater, ne regem filium aut DCCXCII-
nutrimenta honeſta laterent, aut externa inhæreſ- II. XVII.
centia in aliquo dehoneſtarent. Qui quum primo DCCXCV.
vere à patre dimitteretur, interrogatus eſt ab eo, XVIII.

cur Rex quum eſſet, tantę tenuitatis eſſet in re familiari, vt nec benedictionem quidem, niſi ex poſtulato ſibi offerre poſſet, didicitque ab illo, quia priuatis ſtudens quiſque primorum, negligens autem publicorum peruerſa vice, dum publica vertuntur in priuata, nomine tenus Dominus factus ſit omniū pene indigus. Volens autem huic obuiare neceſſitati, ſed cauens ne filij dilectio apud optimates aliquam pateretur iacturam, ſi illis aliquid per prudentiam demeret, quod per inſcientiam cōtulerat, miſi illi miſſos ſuos, Willebertum ſcilicet, Rotomagenſis poſtea vrbis Archiepiſcopū, & Richardum Comitem, villarum ſuarum prouiſorem, præcipiens, vt villæ quæ eatenus vſui ſeruierant regio, obſequio reſtituerentur publico, quod & factum eſt. Quibus receptis,
DCCXCVI. Rex & prudentiæ ſuæ monſtrauit continuo documentum, & miſericordię, quę illi genuina probatur, patefecit affectum. Nam ordinauit, qualiter in quatuor locis hiberna tranſigeret, vt tribus annis exactis, quarto demum anno hiematurum ſe quiſque ſuſciperet locus, Theotuadū ſcilicet palatium, Caſſinogilum, Andiacū, & Eurogilum. Quæ loca, quando quartum redibatur ad annum, ſufficientem regio ſeruitio exhibebant expenſam. Quibus prudentiſſime ordinatis, inhibuit à plebeis vlterius annonas militares, quas vulgo Foderum vocant, dari. & licet hoc viri militares ægre tulerint, tamen ille vir miſericordiæ, conſiderans & præbentium penuriam, & exigentium crudelitatem, ſimul & vtrorumque perditionē, ſatius iudicauit de ſuo ſubminiſtrare ſuis, quam ſic permittendo copiam rei frumentarię, ſuos irretiri periculis. Quo tempore Albigenſes tributo, quo in dando vino & annona grauabantur, ſua liberali-

Digitized by Google

liberalitate releuauit. Habebat autem tunc temporis Meginarium ſecum, miſſum ſibi à patre, virum ſapientem & ſtrenuum, gnarumque vtilitatis & honeſtatis regiæ. In tantum autem regi patri hæc placuiſſe dicuntur, vt hac imitatione ſtipendiariam in Francia interdiceret annonam militarem dari, & alia plurima corrigi iuberet, congratulans felicibus filij profectibus. Sequente porro tempore Toloſam venit Rex, & cõuentum generalem ibidem habuit. Adefonſi Callætiarum principis miſſos, quos pro amicitia firmanda miſerat cum donis, ſuſcepit, & pacifice remiſit. Necnon & Bahaluc Sarracenorũ ducis, qui locis montuoſis Aquitaniæ proximis principabatur, miſſos pacem petentes, & dona ferentes ſuſcepit, & remiſit. Quo tempore verens, ne corporis natiuo ſuperatus calore, in multimodos luxuriæ raperetur anfractus, cum cõſilio ſuorum, Harmengardam, futuram reginam, claris ortam natalibus, vtpote filiam Nigrammi Comitis, ſibi ſociauit. Ordinauit autem illo tempore in finibus Aquitanorũ, circumquaque firmiſſimam tutelam. Nam ciuitatem Auſonam, caſtrum Gardonam, Caſtaberram, & reliqua oppida olim deſerta, muniuit, habitari fecit, & Burrello Comiti cum congruis auxiliis tuenda commiſit. Hieme trãſacta miſit ad illum pater Rex, vt ad ſe contra Saxones euntem, cum populo, quo poſſet, veniret. Qui ire non differens ad eum Aquiſgranum venit: & cum ipſo ad Fremeisheim, vbi placitum generale habuit, ſuper ripam Reni perrexit. In Saxonia cum patre vſque ad miſſam ſancti Martini perdurauit. Inde à Saxonia cum patre exiit, & in Aquitaniam, magna hiemis exacta parte, conceſſit: ſuccedente verò æſtate, Rex Carolus ad eum miſit,

mandás vt ſecum in Italiam proficiſceretur; ſed mutato conſilio iuſſus eſt domi manere. Rege autem Romam pergente, ibidémque infulas imperatorias ſuſcipiente, Rex Ludouicus Toloſam abiit iterum, atque inde Hiſpaniam contendit. Cui Barcinonæ appropinquanti, Zaddo dux eiuſdem ciuitatis, iamque ſubiectus occurrit, nec tamen ciuitatem dedidit. Quam tranſgrediens rex, & Hilerdæ ſuperueniens, ſubegit illam, atque ſubuertit. Qua diruta, & cæteris municipiis vaſtatis ac incenſis, ad Oſcam vſque proceſſit. Cuius agros ſegetibus plenos manus militaris ſecuit, vaſtauit, incendit, & quæcunque extra ciuitatem ſunt reperta, incendio depaſcēte ſunt conſumpta. Quibus expletis imminente iam hieme, ad propria rediit. Redeunte porro tempore æſtiuo, Imperator glorioſiſſimus Carolus Saxoniam petiit, mandans filio vt & ipſe, tamquam in eadem terra hiematurus, ſe ſubſequeretur. Quod ipſe agere feſtinans, ad Nuſciam venit, Renum ibidem tranſiit. Patri concurrere accelerabat; ſed antequam ad eum veniret, nuntio obuiauit paterno in loco, cuius vocabulum eſt Oſtfalaa, cum mandatis ne plus in ambulando fatigaretur, quin potius loco ſibi opportuno caſtra metaretur, & ſe redeuntem ibidem operiretur. Tota enim gente ſubacta Saxonum, victor Carolus Imperator iam redibat. Cui cum filius occurriſſet, multo cum amplexatu deoſculans, plurima illum gratiarum actione & laude extulit, vtilitatémque obſequelæ illius, ſæpe iterádo felicem ſe tali filio prædicauit. Finito tandem diutino atque cruentiſſimo Saxonico bello, quod vt ferunt, triginta trium annorum tempus occupauit, Ludouuicus Rex à patre dimiſſus, in regnum pro-

priu[m]

Digitized by Google

prium ad hiberna ſeſe cum ſuis collegit. Hieme DCCCX.
porro tranſacta, Carolus Imperator, tempus oppor- XXIIII.
tunum nactus, vtpote ab externis quieſcens bellis, DCCCIX.
cœpit circumire loca ſui regni mari contigua. Quod XXV.
dum Ludouuicus rex competiſſet, Rothomagum
miſſo legato Hademaro, petiit eum in Aquitaniam
diuertere, & regnum quod ſibi dederat, inuiſere, &
ad locum qui Caſſinogilus vocatur, venire. Cuius
petitionem pater honorabiliter ſuſcepit, & filio gra-
tias egit, perita tamen negauit, & vt ſibi Turonis oc-
curreret, mandauit. Quo filius veniens gratulabun-
de nimis ab eo ſuſceptus; & in Franciam redeuntem
Vernum vſque proſecutus eſt. A quo digrediens in
Aquitaniam regreſſus eſt. Æſtate hanc ſequente
Zaddo dux Barcinonenſis ſuaſus eſt à quodam ſibi,
vt putabat, amico, Narbonam vſque procedere. Qui
comprehenſus, Ludouuico regi eſt adductus: & pa-
tri Carolo itidem perductus. Ipſo tempore Ludo-
uuicus Rex coacto populo regni ſui Toloſæ, de his
quæ agenda videbantur tractans deliberabat. Bur-
gundione namque mortuo, comitatus eius Feden-
tiacus Liutardo eſt attributus. Quam rem Vaſco-
nes moleſte ferentes, in tantam erupere petulan-
tiam, vt etiam homines illius alios ferro perimerent,
alios igni comburerent. Quo vocati dum primum
venire detrectarent, quoquo modo ad cauſam dicē-
dam venerūt, & pœnas debitas pro talibus auſis de-
derunt, ita vt quidam talionis lege igni conflagra-
rent. His peractis, ſuccedente tempore, viſum eſt re- DCCCIIIX.
gi & conſiliariis eius, vt ad Barcinonam oppugnan- XXVII.
dam ire deberent: diuiſoque in tres partes exerci-
tu, vnam quidem Ruſcellioni ipſe permanens ſe-
cum retinuit; alteri obſidionem vrbis iniunxit, cui

Rotſtagnus comes Gerundæ præfuit: tertiam autem, ne forte obſidentes vrbem, improuiſe ab hoſtibus occuparentur, vltra vrbem ſedere permiſit. Obſeſſi interea intra vrbem, Cordubam miſerunt, auxiliumque popoſcerunt; rex vero Sarracenorum protinus auxiliatum eis exercitum direxit. Venientibus porro his, qui miſſi fuerant Cæſar-Auguſtam, relatum eſt eis de exercitu in via ſibi obuiam conſtituto. Erat autem ibi Wilihelmus primus, ſignifer Hademarus, & cum eis validum auxilium. Quod illi audientes, in Aſtures ſeſe verterunt, cladémque eis improuiſe importauerunt, ſed multo grauiorem reportauerunt. Quibus recedentibus, noſtri ad ſocios vrbem obſidentes reuerſi ſunt, & illis iuncti tamdiu vrbem obambientes, & nullum ingredi aut egredi permittentes, vexarunt, donec famis acerbitate coacti ſunt etiam vetuſtiſſima oſtiis coria detrahere, & in cibum infœliciſſimũ vertere. Alij autem mortem infœliciſſimæ præponentes vitæ, è muris ſemet præcipites mittebant, aliqui vero ſpe animabantur inani, cogitantes quod Franci hiemis aſperitate à ciuitatis cohiberentur obſidione. Sed hãc illorum ſpem abſcidit prudentium virorum cõſilium. Aduecta enim vndecunque materia, cœperunt extruere caſas, veluti in hibernis ibidem manſuri. Quod cernentes ciuitatis habitatores à ſpe deciderunt, & ad deſperationem vltimam verſi, ſuum principem Zaddonis cognatum tradiderunt, quem pro eo conſtituerant nomine Hamur, & ſe & ciuitatem, conceſſa facultate ſecedendi, dediderunt hoc modo. Quum enim longa feſſam obſidione noſtri tenerent vrbem, & iam iam capiendam aut tradendam crederent, honeſto vt decebat vſi conſilio, regem vocant, vt vrbs

tanti

tanti nominis, glorioſum nomen regi propagaret, ſi illam eo præſente ſuperari contingeret. Suggeſtioni huic admodum honeſtę Rex aſſenſum præbuit. Venit ergo ad exercitum ſuum vrbem vallantem, atq; indeſinenti oppugnatione ſex hebdomadibus perdurauit, & tandem ſuperata victori manus dedit. Tradita ergo & patefacta ciuitate, primo quidem die cuſtodes Rex illuc deſtinauit, ipſe autem ab eius ingreſſu abſtinuit, donec ordinaret, qualiter cum digna Deo gratiarum actione, cupitam atque ſuſceptam victoriam eius nomini conſecraret. Antecedentibus ergo eum in craſtinum & exercitum eius ſacerdotibus, & clero cum ſolenni apparatu, & laudibus hymnidicis portam ciuitatis ingreſſus, & ad Eccleſiam ſanctæ & victorioſiſſimæ Crucis, pro victoria ſibi collata, gratiarum actiones Deo acturus, progreſſus eſt. Porro poſt hæc Bera comite ibidem ad cuſtodiam relicto cum Gothorum auxiliis, hiemandi gratia ad propria remeauit. Cui pater, comperto quod ei imminere videbatur à parte Sarracenorum periculo, fratrem Carolum ſuffragaturum mittebat: eique Lugduni agenti, & ad fratris adiutorium properanti, nuntius regis fratris occurrit, captam ciuitatem nuntiauit, & ne longius fatigaretur, edixit. Qui ab eodem loco regrediens ad patrem eſt reuerſus. Rege porro Ludouuico in Aquitania hibernum agente tempus, pater Rex eum mandauit venire ad ſuum colloquium Aquiſgrani, in purificatione ſanctæ Mariæ genitricis Dei. Cui occurrens, & quouſque placuit cum eo commorans, quadrageſimæ tempore rediit, ac ſuccedente æſtate, cum quãto viſum eſt ei, bellico apparatu in Hiſpaniam proficiſcitur, profectuſque per Barcinonam, & veniens

DCCCCV. XXVIII.

DCCCVI. XXIX.

Digitized by Google

Tarraconam, quos ibidem reperit, cepit, alios fugauit, vniuerſaque loca, caſtella, municipia, vſque Tortoſam vis militaris excidit, & flamma vorax conſumpſit. Interea in loco, cuius vocabulum eſt ſanctæ Columbæ, diuiſit copias ſuas in duo; quam maximam quidem partem ſecum contra Tortoſam duces: porro Iſembardum, Hademarum, Berram, Burrellum cum reliquis expeditiſſime ad ſuperiora dirigens, vt Ibero flumine tranſito, dum hoſtes in ſedibus ſecuri reſiderent, ab iſtis inſidiis ex improuiſo eos aggrederentur, aut certe turbata regione, in pauorem ſoluerentur. Igitur rege Tortoſam tendente, memorati viri tamdiu ſuperiores in Iberi partes noctibus euntes, diebus ſyluarum luſtra ſectantes, obambulauerunt; vſque quo Cingam & Iberum natando pariter tranſierunt. In quo itinere ſex dies tranſigentes ſeptima tranſmearunt. Qui vbi omnes incolumes euaſerunt; terram hoſtium latiſſime vaſtauerunt, & vſque villam eorum maximam, quæ villa Rubea vocatur, peruenerunt. Vnde nimis magnam prædam ſuſtulerunt, vtpote improuiſis hoſtibus, & nihil tale vnquam ſuſpicantibus. Quibus geſtis, iis qui euadere potuerunt hanc plagam longe lateque nuntiantibus, collecta eſt Sarracenorum Maurorumque multitudo non minima, & eis obuia cōſtitit ad oſtium vallis, quæ dicitur vallis Ibana. Cuius vallis natura eſt; vt ipſa in profundo iacens hinc inde præruptis atque altis cingatur montibus. Quam niſi Dei prouiſio intrare prohibuiſſet, noſtri abſque vllo pene hoſtium labore lapidū ictibus poterant interire, vel in manus inimicorum deuenire. At dum illi viam præſtruunt, noſtri autem aliorſum viam apertiorem planioremq; petunt, reputantes

putantes Mauri hæc noſtros non ob ſui tantum cuſtodiam, ſed metu potius eorum facere, à tergo eos inſequuntur. Porro autem noſtri prædam retro relinquentes, facies hoſtibus nudauerunt, acriter reſtiterunt, Chriſtoq; iuuante, ipſos terga vertere cõpulerunt. Quos autem apprehenderunt, necauerũt, & læti ad prædam quam reliquerant, redierunt: ac tandem poſt dies viginti ſuæ digreſſionis, ad regem alacres, pauciſſimis ſuorum amiſſis, redierunt. Rex autem Ludouicus ſuos lætanter recepit, & terra hoſtili vſquequaque vaſtata domum rediit. Sequenti vero tempore iterum Rex Ludouicus expeditionem in Hiſpaniam parauit. Sed pater ne per ſemetipſum illuc pergeret, eum impediuit. Præceperat namque tunc temporis fabricari naues contra Nordomannicas incurſiones, in omnibus fluminibus, quæ mari influebant. Quam curam etiam filio iniunxit ſuper Rodanum & Garonnam & Silidam. Attamen miſit ei miſſum ſuum Ingobertum, qui filij præſentiam præferret, & vice amborum contra hoſtes exercitum duceret. Rege autem in Aquitania remanente ob ſupradictam cauſam, exercitus eius itinere proſpero Barcinonam venit, ibique habito inter ſe conſilio, quomodo hoſtibus clandeſtina poſſent ſuperuenire irruptione, inuenerunt hunc modum: ſcilicet, vt naues tranſuectorias fabricantes, vnamquamque earum in quaternas partirentur partes, quatenus pars quaterna cuiuſque duobus equis vel mulis vehi poſſet, & præparatis clauis & marculis facile coaptari valerent: pice vero & cera ac ſtupa præparatis, mox vt ad flumen veniretur, compagum iuncturæ obcludi poſſent. Sic itaque inſtructi, maxima pars eorum cum prædicto

miſſo Ingoberto, Tortoſam petierat. At vero ij, qui ad opus ſupra dictum ſunt deputati, Hademarus ſcilicet, Bera & reliqui, trium dierum emenſo itinere (erant enim ſine ſagmatibus) cælo pro tecto vtentes, igni ne fumo deprehenderentur renuntiantes, ſyluis ſe die occulentes, nocte, quantum poſſe dabatur, iter agentes, quarto die, Ibero compactis nauibus ipſi quidem ſunt tranſpoſiti, equos autem natatui commiſerunt. Quod factum magnum voto eorum pepererat effectum, niſi fuiſſet acerrime deprehenſum. Quum enim Abaiduin dux Tortoſæ littora Iberi obſideret fluminis, & illi quos ſupra diximus, ſuperiora illius modo prędicto tranſmitterent; Maurus quidam lauandi gratia flumen ingreſſus, fimum à flumine vidit ferri equinum. Quo viſo, ſicut ſunt nimię calliditatis, adnatans fimumque comprehendens, & naribus admouens, exclamauit; Cernite, inquiens, ô ſocij, moneo quam cauete. Nam hoc ſtercus non onagri eſt, vel cuiuſcunque animantis aſſueti paſtibus herbidis. Enimuero equina eſſe hæc egeſta conſtat: quæ certum eſt fuiſſe hordeum: & ob hoc equorum vel mulorum pabula: ideoq; cautius vigilate. Nam in ſuperioribus fluminis huius, vt cerno, nobis parantur inſidiæ. Extemplo duos ſuorum conſcenſis equis ſpeculatum dirigunt. Qui noſtris viſis, quod verum erat, Abaiduno renuntiant. At illi timore coacti, omnibus, quæ caſtrenſis habitatio habuit, poſthabitis atque dimiſſis, fugę ſe commiſerunt: omniumque relictorum noſtri potiti, in illorum papilionibus illa ſunt nocte hoſpitati. Sed Abaidum collecta multa manu hoſtium, eis in craſtinum præliaturus occurrit. Noſtri tamen diuino freti auxilio, licet impares, multoque numero inferiores,

riores, tamen hoſtes fugere compulerunt, multaque eorum ſtrage viam fugientium impleuerunt. Et eo vſque manus ab eorum cæde non continuerunt, donec ſolis dieique lumine recedente, & vmbra noctis terram occupante, lumina ſtellarum noctem ſolatura ſuccederent. His geſtis, Chriſto fauente, ad ſuos ſeſe magno cum gaudio & opibus collegerunt. Diu etiam ſimul obſeſſa vrbe domum repedarunt. Porro anno huic proximo, Ludouicus DCCCVIII.
Rex per ſemetipſum Tortoſam repetere ſtatuit, ha- XXXI.
bens ſecum Heribertum, Liutardum, Iſembardum, validumque Franciæ ſupplementum. Quo perueniens adeo illam arietibus, mangonibus, vineis, & cæteris inſtrumentis laceſſiuit & protriuit muralibus, vt ciues illius à ſpe deciderent, infractóſq; ſuos aduerſo marte cernentes, claues ciuitatis traderent. Quas ille rediens cum multo fauore patri retulit. Quæ res magnum Sarracenis & Mauris pro talibus geſtis incuſſit metum, verentibus, ne ſingulas ciuitates par ſors inuolueret. Reuerſus eſt igitur rex à ciuitate poſt quadraginta dies inchoatæ obſidionis, & in proprium ſe contulit regnum. At poſt anni inſtantis excurſum, exercitum ordinauit, & Oſcam cum miſſo patris Heriberto mittere DCCCIX.
ſtatuit. Quo peruenientes qui miſſi fuerant, ciuita- XXXII.
tem obſederunt, obuios quoſq; aut viuos cõprehenderunt, aut in fugam coactos compulerunt. Sed dum circa vrbem ſedentes, ignauiori ſe quam decuit ſtudio reſoluunt, imprudentes ac leues aliqui iuuenum propius muros accedentes, verbis quidem eos, qui propugnaculis præſidebant, primum laceſſere, deinde miſſilibus inceſſere tentant. Oppidani porro contemnentes præſentium paucitatem, abſentium

Digitized by Google

metientes feram occurſionem, apertis portis proſiliunt. Pugnatum hinc inde eſt: cæſi ſunt ab vtraque parte, & tandem illi ſeſe in ciuitatem receperunt, iſti autem ad caſtra manſuri redierunt. Protracta igitur obſidione, peracta vaſtatione, & quæcunque viſa ſunt contra inimicos agenda pro iræ ſatisfactione, ad regem ſunt reuerſi, qui eo tempore in ſyluis venationum ſtudiis occupabatur. Erat enim tempus autumni perextremum. Receptis ergo ſuis ab expeditione præmiſſa redeuntibus, rex hiemem ſequentem, in ſuis conſiſtens, pacifice exegit. At ſuccedente æſtate accito populi ſui generali conuentu, retulit eis ſibi delatum rumorem: quod quædam Vaſconum pars iam pridem in deditionem ſuſcepta, nunc defectionem meditata, in rebellionem aſſurgeret: ad quorum reprimendam peruicaciam ire publica vtilitas poſtularet. Hanc regis voluntatem omnes laudibus proſequuntur: nec talia in ſubditis contemnenda, ſed potius ſeueriſſime reſecanda teſtantur. Moto igitur & diſpoſito prout oportuit exercitu, Aquas villam peruenit, & vt ad ſe venirent, qui infidelitatis inſimulabantur, iuſſit. Sed illis venire detrectantibus, ad eorum vicinia deuenit, cunctaque eorum depopulari manu militari permiſit. Ad vltimum cunctis, quæ ad eos pertinere videbantur, conſumptis, ipſi ſupplices venerunt, & tandem veniam perditis omnibus magno pro munere meruerunt. Superato autem penè difficili Pyrenæarum Alpium tranſitu, Pampalonam deſcendit: & in illis quam diu viſum eſt moratus locis, ea quæ vtilitati tam publicæ quam priuatæ conducerent, ordinauit. Sed quum per eiuſdem montis remeandum foret anguſtias: Vaſcones natiuum aſſuetumque

tumque fallendi morem exercere conati, mox ſunt prudenti aſtutia deprehenſi, conſilio cauti, atque cautela vitati. Vno enim eorum qui ad prouocandum proceſſerat, comprehenſo atque appenſo, reliquis penè omnibus vxores aut filij ſunt erepti, vſque quo eo noſtri peruenirent, quo fraus illorum nullam regi vel exercitui poſſet inferre iacturam. His geſtis, in propria rex populúſque eius Deo propitio conceſſit. Et regis quidem ab ineũte ætate, ſed tunc quammaxime, circa diuinum cultum & ſanctæ eccleſię exaltationem piiſſimus incitabatur animus; ita vt non modo regem, ſed ipſius opera potius eum vociferarentur ſacerdotem. Nam totius Aquitaniæ qui videbatur clerus, antequam ei crederetur, vtpote ſub tyrannis agens, magis equitationi, bellicæ exercitationi, miſſilium librationi, quam diuino cultui operam dare nouerat. Regis autem ſtudio vndecunque adductis magiſtris, tam legendi, quam cantandi ſtudium, nec non diuinarum & mundanarum intelligentia literarum, citius quam credi poterat coaluit: præcipue tamen affectu illorum ducebatur, qui cuncta ſua pro Domini amore relinquentes, ſpeculatiuæ vitæ curabant fieri participes. Nam antequam Aquitania ſub eo regnaretur, collapſus erat in ea huiuſcemodi ordo: at ſub eo adeo conualuit, vt etiam ipſe fraternum aui Carlomanni imitari geſtiens memorabile exẽplum, ipſe quoque theoricæ vitæ culmina niteretur comprehendere. Sed huius voti ne compos fieret, obicem ſe præbuit refragatio patris, vel potius diuinæ voluntatis nutus, qui tantæ pietatis virum noluit ſub cura ſuę ſolius ſalutis deliteſcere, ſed potius per eum, & ſub eo, multarum ſalutem adoleſcere. Et quidem DCCCXI. XXXIIII.

Digitized by Google

multa, vt dictum eſt, ab eo ſunt in eius ditione reparata, imo à fundamentis ædificata monaſteria, ſed præcipue hæc; *monaſterium ſanctæ Mariæ, & ſancti Petri de Ferrariis, quod antiquitus Bethleem vocabatur, in cuius curia pater eius Pipinus occidit Leonem, & ipſemet à Stephano Papa Romano in regem honorifice conſecratus eſt in eadem eccleſia: monaſterium ſancti Filiberti, monaſterium ſancti* Florentij, monaſterium Carroffi, monaſterium Concas, monaſterium ſancti Maxentij, monaſterium Menatæ, monaſterium Magni loci, monaſterium Muſciacum, monaſterium ſancti Sauini, monaſterium Maſciacum, monaſteriũ Nouiliacum, monaſterium S. Theotfridi, monaſterium S. Paſcentij, monaſterium Doſora, monaſteriũ Sollemniacum, monaſterium puellare ſanctæ Mariæ, monaſterium puellare ſanctę Radegundis, monaſterium de Vera, monaſterium de Vtera in pago Toloſano, monaſterium Vadala in Septimania, monaſterium Anianæ, monaſterium Galimæ, monaſterium ſancti Laurẽtij, monaſterium ſanctæ Mariæ quod dicitur in Rubine, monaſterium Caunas, & cætera plurima: quibus veluti quibuſdam lychnis totum decoratur Aquitaniæ regnum. Hoc eius exemplum non modo Epiſcopi multi, ſed & Laici quam plurimi æmulati, collapſa reſtaurabant, & noua monaſteria certabant inſtituere: quod cernere oculis eſt. In tantam denique felicitatem reſpublica Aquitanici regni profecerat, vt proficiſcente quo libet rege, vel in palatio reſidente, vix aliquis reperiretur ſe conquerens aliquid ab iure perpeſſum. Tribus enim diebus rex per ſingulas hebdomadas rei iudiciariæ intererat. Nam quadam tẽpeſtate miſſo Archambaldo Commentarienſi

Quæ continentur in hiſce duobus aſteriſcis, deſunt in quibuſdam exemplaribus.

tarienſi† Imperij, dum ei quædam ferenda filio referendaque commiſiſſet, & ille ordinationem hanc, vt viderat, rediens patri retuliſſet: adeo exultaſſe dicitur, vt præ nimia alacritate lachrymis fluxerit, & circumſtantibus, O inquit, ſocij victos nos gratulemur ab huius iuuenis ſenili ſagacitate. Vnde quia ſeruus fuit Domini fidelis in commiſſo, prudens in augmentando ſibi tradito talento, conſtitutus eſt poteſtatem habens in cuncta patrisfamilias domo. Per idem autem tempus mortuo iampridem Pipino Italiæ rege, nuperrime autem Carolo itidem fratre res humanas relinquente, ſpes vniuerſitatis potiundæ in eum aſſurgebat. Miſſus enim pro quibuſdam neceſſariis patrem conſulturus Gerricus Capis prælatus, quum in palatio moraretur, præſtolans perlatorum reſponſum, monitus eſt tam à Francis, quam à Germanis, vt ad patrem rex veniret, eique propter aſſiſteret: videri ſibi, dicentes, quod cum pater iam in ſenilem vergeret ætatem, & acerbe ferret liberorum infortunatam defectionem; citam illius hæc portenderent corpoream ſolutionem. Quod Gerricus cum regi, rex vero conſiliariis retuliſſet, quibuſdam vel penè omnibus viſum eſt ſalubre ſuggeſtum. Sed rex altiori conſilio, ne forte per hoc ſe patri ſuſpectum redderet, agere diſtulit. Hæc tamen diuinitas, pro cuius timore & amore facere noluit, vt ſibi moris eſt, amatores ſui ſublimius, quã cogitari poteſt, nobilitate, prudentius ordinauit. Pacé porro petentibus his quos bello fatigare ſolitus erat, rex articulo duorũ annorũ præſtituto, libenter indulſit. Interea imperator Carolus conſiderãs ſuum in ſenectutem acclinem deuexum, & verens ne forte ſubtractus rebus humanis,

†al. imperia dum ei

DCCCXIII. XXXVI.

confuſum relinqueret regnum, quod erat donante Deo, nobiliter ordinatum: ſcilicet ne aut externis quateretur procellis, aut inteſtinis vexaretur ſciſſionibus, miſſit ad filium, eumque ab Aquitania euocauit. Quem venientem clementer ſuſcepit; tota æſtate ſecum tenuit, de his quibus eum indigere putauit, inſtruxit, qualiter videlicet ſibi viuēdum, regnandum, regnum ordinandum, & ordinatum tenendum foret, monuit, & tandem imperiali eum diademate coronauit, & rerum ſummam penes eum futuram eſſe Chriſto fauente innotuit, & hoc peracto negotio reditum ad propria conceſſit. Qui menſe Nouembri à patre regrediens, Aquitaniam repetiit. Pater vero veluti morti propinquus, crebris & peregrinis incommodis vrgeri cœpit. Nam mors veluti quibuſdam nuntiis aduentum ſuum iā iamque futurum, talibus prænunciabat indiciis. Tandem itaque vitiis paſſionum inter ſe compugnantibus, & valentiam eius impugnantibus, naturæ imbecillitas ceſſit, & lecto decubuit: & in dies atque in horas propinquior morti, prout voluit ſuis ſcripto diſtributis, diem vltimum clauſit; Francorumque regno pene ineluctabilem luctum reliquit. At vero in eius ſucceſſore veridica probata eſt ſcriptura, quæ in talibus tribulantium conſolans animos dicit: Mortuus eſt vir iuſtus, & quaſi non eſt mortuus, ſimilem enim ſibi reliquit filium hæredem. Obiit autem quinto Kalendas Februarias idem piiſſimus Imperator Carolus, anno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo decimo quarto. Quo in tempore Ludouicus Imperator concilium populo generale quaſi quodam indixerat præſagio, in purificatione ſanctæ Dei genitricis Mariæ, in loco cuius

eo cuius vocabulum eſt Theoduadus. Defuncto autem patre piæ recordationis, miſſus eſt Rampo ad eum ab eis qui ſepulturam eius curarunt, liberis ſcilicet & proceribus palatinis, vt & mortem eius maturè cognoſceret, aduentumque ſuum nullo modo comperendinaret. Qui quum Aurelianam deueniſſet ad vrbem, Theodulfus eiuſdem vrbis Epiſcopus, vir vndecunque doctiſſimus, cauſam eius aduentus præſenſit: & velociſſime miſſo perlatore Imperatori innoteſcere ſtuduit, hoc tantummodo ei ſuggerendum iubens, vtrum præſtolaretur venientem in vrbem, an in itinere aliquo ei occurreret venturo ad vrbẽ. Quam cauſam ille protinus commentatus agnouit, & ipſum venire ad ſe iuſſit. Inde alium atque alium huiuſce rei triſtes ſuſcipiens nuntios, poſt quintum diem ab eodem loco pedem mouit: & cum tanto, quantum paſſa eſt anguſtia temporis, populo iter arripuit. Timebatur enim quam maxime Wala, ſummi loci apud Carolum Imperatorem habitus, ne forte aliquid ſiniſtri contra Imperatorem moliretur. Qui tamen citiſſime ad eum venit: & humillima ſubiectione ſe eius nutui, ſecundum conſuetudinem Francorum, commendans ſubdidit. Poſt cuius ad Imperatorem aduentum, æmulati eum omnes Francorum proceres, certatim gregatimque ei obuiam ire certabant. Tandémque ad Hariſtallium proſpero itinere peruenit, & die triceſimo, poſtquam ab Aquitania promouit, palatio Aquiſgrani pedem fœliciter intulit. Mouerat autem eius animum iamdudum, quanquam natura mitiſſimum, illud quod à ſororibus illius in contubernio exercebatur paterno: quo ſolo domus paterna inurebatur næuo. Cui incommodo mederi volens,

Digitized by Google

ſimul & cauens, ne quod per Odilonem & Hiltrudem olim acciderat, reuiuiſceret ſcandalum, miſit Walam & Warnarium, nec non & Lambertum, ſed & Ingobertum, qui Aquaſgrani venientes talibus, ne accidere poſſent, cautela proſpicerent: & quoſdam ſtupri immanitate & ſuperbiæ faſtu reos maieſtatis, caute ad aduentum vſque ſuum adſeruarent. Nam aliqui eorum cum ſupplices veniam inter iter agendum popoſciſſent, emeruerunt. Simul & præcipiens, vt populus ibidem conſiſtens abſque metu ſemet ibidem opperiretur venturum. At vero Warnarius Comes, inſcio Wala & Ingoberto, & accito nepote Lantberto, Hodoinum dicto crimine obnoxium, ad ſe venire mandauit quaſi comprehendendum & regiæ vindictæ obiectandum. Cuius ille inſidias, vtpote admordente acriter conſcientia, monitus præuidit, & quia declinare detrectauit; & ipſe experiri meruit, & ipſi Warnario vltimam cladem importauit. Nam ad eum ſicut ille mandauerat, veniens, & ipſum Warnarium confecit, & Lãtbertum cruris læſione nõ paruo tempore debilem reddidit; & ad vltimum ipſe confoſſus gladio, interiit. Quæ quum nũtiata Imperatori fuiſſent, animum illius ad miſericordiam exitium flexit amici, in tantũ vt Tullius quidam talium, qui pene iam Imperatoris clementia veniá dignus videbatur, luminum amiſſione mulctaretur. Venit ergo Imperator Aquaſgrani palatium, & à propinquis, atq; multis Francorum millibus, cum multo fauore eſt receptus, Imperatórq; ſecundo declaratus. Quibus expletis, ſtudioſis ſepulturæ paternæ gratias egit, ac propinquis luctus acerbitate confectis, conſolationis congruæ contulit leuamen. Sed & quod deerat inferiis genitoris,
promptiſ-

promptiſſimè ſuppleuit. Nam recitato paterno teſtamento, nihil relictum eſt paternorum bonorum quin ſecundum eius ſectionem partiretur. Nihil enim ab eo inteſtatum eſt relictum. Sed quod Eccleſiis metropolitanorum diſtribuendum cenſuit, ſubdiuiſit ſuperſcriptione nominum, quarũ partes fuere viginti & vna. Quod autem ornatui regio cõducebat, poſteriori reliquit ætati. Statuit etiam quid, ſecundum morem Chriſtianorum, filiis filiorumq; filiis & filiabus, nec non & ſeruis ancillisque regalibus, ſed & in commune omnibus pauperibus diſtribueretur. Quæ cuncta Dominus Imperator Ludouicus, vt ſcripta relegit, executione operis compleuit. His peractis, Imperator omnem cœtum fœmineum, qui permaximus erat, palatio excludi iudicauit pręter pauciſſimas, quas famulatui regali cõgruas exiſtimauit; ſororem autem quæq; in ſua, quæ à patre acceperat, conceſſit. Quæ autem nec dum tale quid conſecutæ erant, ab Imperatore meruerunt, & ad imperata ſeſe vetterunt. Poſt hæc Imperator legationes ad patrem deſtinatas, ad ſe autem veniẽtes & ſuſceptas diligẽter audiuit, dapſiliter curauit, ſumptuoſè muneratas remiſit: inter quas vel præcipua fuit Imperatoris Conſtantinopolitani, nomine Michaëlis, cui dominus Carolus miſſos miſerat Amalarium Treuerorum Epiſcopũ, & Petrum Nonantulæ abbatem, pacis confirmandæ gratia. qui reuertentes miſſos ſupradicti Michaëlis ſecum adduxerunt Chriſtophorum protoſpatharium, & Gregoriũ Diaconem, ad Imperatorem Carolum directos ſuper omnibus, quæ ſcripta fuerant reſpondentes. Quos quum Imperator remitteret, ſimul cum eis miſit miſſos ſuos Leoni ſubſtituto, Imperatori,

Digitized by Google

Patriſbruma, redierunt. Quo omnis populus ad eius generalem conuentum coierat. Quo in loco principes Sclauorum orientalium omnes, primoreſque venerunt. Eodem anno Abulat Sarracenorum Rex triennem ab Imperatore petiit pacem. Quæ quidem primum impetrata eſt, ſed poſtea tanquam inutilis reiecta, & bellum Sarracenis eſt indictum. Quo tempore Nortbertus Epiſcopus, & Ricoinus Comes à Conſtantinopoli regreſſi ſunt, fœderiſque pactum inter ipſum & Francos detulere gratiſſimum. Eadem etiam tempeſtate Romani, quum Leo Apoſtolicus grauaretur aduerſo incommodo, prædia omnia, quæ illi domocultas appellant, & nouiter ab eodem Apoſtolico inſtituta erant, ſed & ea, quæ ſibi contra ius querebantur direpta, nullo iudice expectato, diripere & ſibi conati ſunt reſtituere. Quorum cœptis reſtitit Bernardus rex per Winigiſum ducem Spoleti, certumque rerum nuntium de his omnibus direxit ad Imperatorem. Poſtquam Imperator hyemis inclementiam, ſerena valetudine, &
DCCCVI.
XXXVIII.
tranquillo ſucceſſu tranſegit, ſuccedente æſtiui temporis gratiſſima blanditie, miſſi ſunt ab eo qui dicũtur Orientales Franci, ſed & Saxonici generis Comites, contra Sorabos Sclauos, qui ab eius imperio dicebantur defeciſſe. Quorum conatus quam breuiſſime ac facillime, Chriſto donante, compreſſus eſt. Sed & Vaſconum citimi, qui Pyrenæi iugi propinqua loca incolunt, eodem tempore iuxta genuinam conſuetudinem leuitatis, à nobis omnino deſciuerunt. Cauſa autem rebellionis fuit, eo quod Siguuinum eorum Comitem propter morum prauorum caſtigationem, quibus pene erat importabilis, ab eorum remouit prælatione Imperator. Qui tamen adeo

adeo ſunt duabus expeditionibus edomiti, vt ſero pœnituerit eos incœpti ſui, deditionemque magno expeterent voto. Inter hæc domini Leonis Romani antiſtitis dormitio nuntiatur Imperatori; quæ euenit octauo Calendas Iunij, anno viceſimo primo Epiſcopatus ſui: Stephanique Diaconi in locum eius ſubrogatio, qui poſt ſui conſecrationem ad dominum Imperatorem venire non diſtulit. Vix enim duobus exactis menſibus, ſumma cum feſtinatione ei occurrere feſtinauit. Pręmiſit tamen legationem, quæ ſuper ordinatione eius Imperatori ſatisfaceret. Imperator autem eius aduentu præcognito, Bernardum quidem nepotem eum comitari iuſſit. Sed & appropinquanti alios miſſos, qui eum cum debito honore perducerent, direxit. Ipſe autem aduentum eius Remis ſuſtinere ſtatuit. Cui etiam obuiam Hildebaldum Archicapellanum ſacri palatij, Theodulphum Epiſcopum Aurelianenſem, Ioannem Arelatenſem, aliorumque miniſtrorum Eccleſiæ copiam, procedere iuſſit, infulis indutos ſacerdotalibus. Ad vltimum Imperator miliario proceſſit à monaſterio ſancti confeſſoris Remigij; & tanquam beati Petri vicarium honeſtiſſime ſuſcepit, & deſcendentem ex equo excepit, & Eccleſiam intrantem manu propria ſuſtentauit, præcinentibus pro tanta exultatione variis Eccleſiæ ordinibus, Te Deum laudamus, & reliqua. Quo hymno finito, laudes Imperatori debitas clerus Romanus conclamauit, quarum finem dominus Apoſtolicus oratione compleuit. His expletis intra domus penetralia conceſſum eſt, expoſitiſque cauſis ſui aduētus, & benedictione panis ac vini ſimul participata, Imperator ad ciuitatem rediit, dominus Apoſtolicus ibidem remanſit. Sed in craſti-

num dominus Imperator dominum Apoſtolicum euocauit, conuiuio opulentiſſimo procurauit, doniſque maximis honorauit: ſimiliterque die tertio à domino Apoſtolico dominus inuitatus Imperator, & multis variiſque eſt donatus muneribus; & in craſtinum, quæ fuit dies dominica, Imperator imperiali diademate coronatus, & benedictione inter miſſarum celebrationes inſignitus. Et tandem his completis dominus Apoſtolicus, cunctis, quæ popoſcerat, impetratis, Romam rediit, Imperator vero ad Compendium ſeceſſit, ibique miſſos Abdirahman filij Abulat regis ſuſcepit & audiuit. Moratus autem ibidem viginti, vel eo amplius diebus, Aquiſgrani hiematurus petiit. Iuſſerat ſane Imperator miſſos Sarracenorum regis, ſemet præcede-
DCCCXVII re illuc venturum. Quo quum peruenissent, fermo
XL. tribus detenti ſunt menſibus. Poſt hæc autẽ, quum eos iam tæderet aduentus ſui, permiſſu Imperatoris redierunt. In eo etiam commorans palatio, ad ſe venientem miſſum ſuſcepit Leonis Conſtantinopolitani Imperatoris, nomine Nicephorum. Legatio autem excepta amicitia & ſocietate, erat de finibus Dalmatarum Romanorũ & Sclauorum: & quia nec hi præſentes erant, nec Chadalo finium præfectus, neque ſine illis hæc dirimi poterant, miſſus eſt in Dalmatiam ad hæc pacificanda & componenda Albigarius cum Chadalo earundem finium principe. Ipſo anno filij Godofredi quondam regis Nortmannorum, quum ab Herioldo premerentur, miſerunt legatos petentes ab Imperatore pacem, quæ legatio tamquam inutilis & ſimulata ab eo reiecta eſt, auxiliumque Herioldo contra eos datum. Eo anno luna Nonis Februarij defecit hora noctis ſecunda.

Come-

Cometarum ſidus portentuoſum apparuit in ſigno Agitatoris.

Stephanus Papa tertio menſe, poſtquam è Francia Romam rediit, vltimum diem clauſit: & Paſchalis pro eo cathedram Romani pōtificatus ſubiit, qui poſt expletam conſecrationem ſolemnem, legatos cum epiſtola Apologetica & maximis muneribus Imperatori miſit, inſinuans non ſe ambitione, nec voluntate, ſed electione & populi acclamatione, huic ſuccubuiſſe potius quam inſiluiſſe dignitati. Huius legationis baiulus fuit Theodorus Nomenculator, qui negotio peracto, & petitis impetratis ſuper confirmatione ſcilicet pacti & amicitiæ more prædeceſſorum ſuorum, reuerſus eſt. Sub eodem anno quadrageſimæ pene exacto tempore, vltimæ hebdomadis quinta feria, qua dominicæ cœnæ celebratur memoria, dum peractis omnibus, quæ tanti diei ſolemnitas exigebat, Imperator ab Eccleſia in regiam ſe recipere vellet, porticus lignea per quam redeundum erat, carie ſenioque confecta, & humectatione continua putrefacta, fatiſcentibus inferioribus, ſub Imperatoris pedibus comitumque illius, collapſa, magnum fragore ſui omni palatio incuſſit metum, verentibus ſingulis, ne ruinæ illius euentus Imperatorem oppreſſiſſet, ſed à Deo cui erat dilectus, à præſenti diſcrimine eſt protectus. Nam quum viginti vel eo amplius comitum cum eo ad terram vſque deciderint, variaſque incurrerint calamitates, ille nil triſtioris incurrit iacturæ, præter imi pectoris locum, cui illiſus eſt capulus enſis, vltimaque auris cutis paululum expoliata, ſed & crus illius iuxta inguina cuidam ligno impactum, cui tamen citiſſime eſt ſubuentum. Adhibito enim medi-

Digitized by Google

eorum ſtudio quam breui priſtinæ ſaluti eſt reſtitutus. Viginti namque peractis diebus Nouiomagum venatum petiit. Quo peracto negotio, Imperator generalem habuit conuentum Aquiſgrani, in quo quantum feruoris circa diuinum cultum in arca pectoris geſtaret, toto adniſu declarauit. Congregatis enim Epiſcopis nobiliſſimoque ſanctæ Eccleſiæ clero, fecit componi ordinarique librum, canonicæ vitæ normam geſtantem, in quo totius illius ordinis perfectio continetur, ſicut recluſus ipſe fatetur. In quo etiam inſeri iuſſit cibi potusque atque omnium neceſſariorum ſummam, vt omnes tam viri quam ſanctimoniales, ſub hoc ordine Chriſto ſeruientes, nullis præpediri neceſſitatibus, libera ſeruitute Domino omnium militare meminiſſent. Quem librũ per omnes ciuitates & monaſteria canonici ordinis ſui imperij miſit per manus miſſorum prudentium, qui illum in omnibus ſupradictis locis tranſcribi facerent, debitaque atque conſcripta exigerent ſtipẽdia miniſtrari. Quæ res magnum Eccleſiæ contribuit exultationis tripudium, & piiſſimo Imperatori debita cum laude immortale monimẽtum. Itidemque conſtituit idem Deo amabilis Imperator Benedictum abbatem, & cum eo monachos ſtrenuæ vitæ per omnia, qui per omnia monaſteria monachorum euntes redeuntéſque, vniformem traderent cunctis monaſteriis, tam viris quam ſanctimonialibus fœminis, viuendi ſecundum regulam ſancti Benedicti, incommutabilem morem. Conſiderans etiam idem piiſſimus Imperator, non debere Chriſti miniſtros obnoxios eſſe humanæ ſeruituti: ſed & multorum auaritiam abuti miniſterio Eccleſiaſtico ad proprium quæſtum, ſtatuit, vt quicunque ex ſeruili

uili conditione, conciliante ſcientia & morum probitate', ad miniſterium altaris aſciſcerentur, primum manumittantur à propriis dominis, vel priuatis, vel Eccleſiaſticis: & tunc demum gradibus altaris induantur: Volens etiam vnamquamque Eccleſiam habere proprios ſumptus, ne per eiuſcemodi inopiam cultus diuini negligerentur, inſeruit prædicto edicto, vt ſuper ſingulas Eccleſias manſus tribueretur vnus cum penſatione legitima, & ſeruo atque ancilla. Hæc erat ſancti Imperatoris exercitatio; hic quotidianus ludus, hæc palæſtrica agonia, ſpectante Deo, quo eius vita in ſancta doctrina & operatione clarius eniteret, qui in pomparum ſublimitate conſtitutus imitando Chriſtum humilitate, altius eminebat. Denique tunc cœperunt deponi ab Epiſcopis & clericis cingula balteis aureis, & gemmeis cultris onerata, exquiſitæque veſtes, ſed & calcaria talos onerantia relinqui. Monſtro enim ſimile ducebatur, ſi Eccleſiaſticæ familiæ deputatus, conaretur aſpirare ad ſecularis gloriæ ornamenta. At vero non tulit hanc ſanctam Deoq; dignam Imperatoris deuotionẽ humani generis inimicus, vndique ſe impetentem & ab omnibus Eccleſiæ ordinibus ſibimet bella indicentem, ſed cœpit totis virium copiis ſe expugnantẽ oppugnare, & per membra ſua, Chriſti fortiſſimum bellatorem vi & aſtu, quo potuit, laceſſere. Nam his rite ordinatis, poſtquam Imperator in eodem placito filium primogenitum Lotharium Imperatorẽ appellari & eſſe voluit, & duorum filiorum ſuorum Pipinum in Aquitaniam, Ludouicum in Baioariam miſit, vt ſcilicet ſciret populus, cuius deberet poteſtati parere: ſtatim ei Abodritorũ defectio, nuntiatur qui cũ filiis Go-

deſtridi amicitias iungentes Saxoniam Tranſalbianam vexabant. Contra quos Imperator ſufficientes copias dirigens, eorũ motus Deo fauente compreſſit. Ipſe autem Voſagi luſtra ſectaturus, venatum petiit. Interea venatione ibidem iuxta morem Frãcorum expleta, quum hiemem exacturus Aquiſgrani reuerteretur, nuntiatum eſt ei Bernardum nepotem ſuum Italiæ regem, cui ipſe maxima, vt Rex fieret, apud patrem cauſa fuerat, conſiliis quorundam prauorum hominum adeo dementatum, vt ab eo diſciuerit, omneſque ciuitates regni & principes Italiæ in hæc verba coniurauerint, ſed & omnes aditus quibus in Italiam intratur, poſitis obicibus & cuſtodiis obſerarint. Quod quum certis nuntiis referentibus, maximeque Rathaldo Epiſcopo, & Supponte, certiſſime cognouiſſet, contractis vndique copiis, tam ex Gallis, quam ex Germania, cum maximo exercitus robore Cabillonum vſque peruenit. At Bernardus cum ſe cerneret viribus imparem, & ad cœpta inefficacem, vtpote à quo plurimi ſuorum quotidie deficerent, deſperatis rebus ad Imperatorem venit: armiſque depoſitis, pedibus ſe eius proſtrauit, confeſſus perperam ſe egiſſe. cuius exemplum primores eius ſunt ſecuti, & armis depoſitis ſe eius poteſtati & iudicio ſubdiderunt. Sed & concinnationes, quomodo cœptam rebellionem, & quare inchoauerint, & ad quem finem inchoata perducere voluerint, quoſue complices, ſibi allexerint, ad primam prodiderunt interrogationem. Fuere ſane huius conſpirationis auctores, Egiddeo regalium amicorum primus: Reginerius, olim Comes palatij Imperatoris, filius Reginerij Comitis: ſed & Reginardus, præpoſitus cameræ regalis.

regalis. Erāt autem huius ſceleris conſcij quam plures clerici, ſeu laici, inter quos, aliquos Epiſcopos huius tēpeſtatis procella inuoluit, Anſelmū ſcilicet Mediolanenſem, Wolfoldum Cremonenſem, ſed & Theodulfum Aurelianenſem. Poſtquam vero defectionis propalati ſunt principes, & cuſtodiæ mancipati, Aquiſgrani Imperator, ſicut decreuerat, hiematum regreditur, ibique vſque dum ſacram Paſchæ ſolemnitatem celebraret, remoratur. Poſt cuius feſtiuitatis tranſactam celebritatem, Bernardum hactenus regem, eiuſque fautores in ſupra dicto ſcelere, quum lege iudicioque Francorum deberent capitali inuectione feriri, ſuppreſſa triſtiori ſententia, luminibus orbari conſenſit, licet multis obnitentibus, & animaduerti in eos tota ſeueritate legali cupientibus. At vero licet Imperator indulgentius ageret, vltio tamen eliminata, ad affectum in aliquos eſt perducta. Etenim Bernardus & Reginerus dum impatientius oculorum amiſſionem & ablationem tulerunt, mortis acerbitatem ſibi conſciuerunt. * Epiſcopos porro hac immanitate cōſtrictos, ipſos ab Epiſcopis reliquis depoſitos, monaſteriis mancipauit: cæterorum autem nullum vel vita priuari iuſſit, vel membrorum amputatione multari: ſed ſecūdum quod exigente culpa viſum eſt, alios exiliari, alios iuſſit attondi. Poſtquam nunciatur Imperatori proteruia inobedientium Brittonum, qui in tantam inſolentiam eruperant, vt vnum ſuorum * Marmanum Marmonum nomine, regem appellare auſi ſint, ſubiectionemque omnimodis recuſarint. Ad quorum inſolentiam vlciſcendam Imperator vndequaque aggregata militari manu, fines Brittonum aggrediens, proficiſcitur, habitóque Venetis generali

Digitized by Google

miſſo Ingoberto, Tortoſam petierat. At vero ij, qui ad opus ſupra dictum ſunt deputati, Hademarus ſcilicet, Bera & reliqui, trium dierum emenſo itinere (erant enim ſine ſagmatibus) cælo pro tecto vtentes, igni ne fumo deprehenderentur renuntiantes; ſyluis ſe die occulentes, nocte, quantum poſſe dabatur, iter agentes, quarto die, Ibero compactis nauibus ipſi quidem ſunt tranſpoſiti, equos autem natatui commiſerunt. Quod factum magnum voto eorum pepererat effectum, niſi fuiſſet acerrime deprehenſum. Quum enim Abaiduin dux Tortoſæ littora Iberi obſideret fluminis, & illi quos ſupra diximus, ſuperiora illius modo prędicto tranſmitterent; Maurus quidam lauandi gratia flumen ingreſſus, fimum à flumine vidit ferri equinum. Quo viſo, ſicut ſunt nimię calliditatis, adnatans fimumque comprehendens, & naribus admouens, exclamauit; Cernite, inquiens, ô ſocij, moneo quam cauete. Nam hoc ſtercus non onagri eſt, vel cuiuſcunque animantis aſſueti paſtibus herbidis. Enimuero equina eſſe hæc egeſta conſtat: quæ certum eſt fuiſſe hordeum: & ob hoc equorum vel mulorum pabula: ideoq; cautius vigilate, Nam in ſuperioribus fluminis huius, vt cerno, nobis parantur inſidiæ. Extemplo duos ſuorum conſcenſis equis ſpeculatum dirigunt. Qui noſtris viſis, quod verum erat, Abaiduno renuntiant. At illi timore coacti, omnibus, quæ caſtrenſis habitatio habuit, poſthabitis atque dimiſſis, fugę ſe commiſerunt: omniumque relictorum noſtri potiti, in illorum papilionibus illa ſunt nocte hoſpitati. Sed Abaidun collecta multa manu hoſtium, eis in craſtinum prœliaturus occurrit. Noſtri tamen diuino freti auxilio, licet impares, multoque numero inferiores,

riores, tamen hoſtes fugere compulerunt, multaque eorum ſtrage viam fugientium impleuerunt. Et eo vſque manus ab eorum cæde non continuerunt, donec ſolis dieique lumine recedente, & vmbra noctis terram occupante, lumina ſtellarum noctem ſolatura ſuccederent. His geſtis, Chriſto fauente, ad ſuos ſeſe magno cum gaudio & opibus collegerunt. Diu etiam ſimul obſeſſa vrbe domum repedarunt. Porro anno huic proximo, Ludouicus DCCCVIII.
Rex per ſemetipſum Tortoſam repetere ſtatuit, ha- XXXI.
bens ſecum Heribertum, Liutardum, Iſembardum, validumque Franciæ ſupplementum. Quo perueniens adeo illam arietibus, mangonibus, vineis, & cæteris inſtrumentis laceſſiuit & protriuit muralibus, vt ciues illius à ſpe deciderent, infractóſq; ſuos aduerſo marte cernentes, claues ciuitatis traderent. Quas ille rediens cum multo fauore patri retulit. Quæ res magnum Sarracenis & Mauris pro talibus geſtis incuſſit metum, verentibus, ne ſingulas ciuitates par ſors inuolueret. Reuerſus eſt igitur rex à ciuitate poſt quadraginta dies inchoatæ obſidionis, & in proprium ſe contulit regnum. At poſt anni inſtantis excurſum, exercitum ordinauit, & Oſcam cum miſſo patris Heriberto mittere DCCCIX.
ſtatuit. Quo peruenientes qui miſſi fuerant, ciuita- XXXII.
tem obſederunt, obuios quoſq; aut viuos cõprehenderunt, aut in fugam coactos compulerunt. Sed dum circa vrbem ſedentes, ignauiori ſe quam decuit ſtudio reſoluunt, imprudentes ac leues aliqui iuuenum propius muros accedentes, verbis quidem eos, qui propugnaculis præſidebant, primum laceſſere, deinde miſſilibus inceſſere tentant. Oppidani porro contemnentes præſentium paucitatem, abſentium

Digitized by Google

metientes ſeram occurſionem, apertis portis proſiliunt. Pugnatum hinc inde eſt: cæſi ſunt ab vtraque parte, & tandem illi ſeſe in ciuitatem receperunt, iſti autem ad caſtra manſuri redierunt. Protracta igitur obſidione, peracta vaſtatione, & quæcunque viſa ſunt contra inimicos agenda pro iræ ſatisfactione, ad regem ſunt reuerſi, qui eo tempore in ſyluis venationum ſtudiis occupabatur. Erat enim tempus autumni perextremum. Receptis ergo ſuis ab expeditione præmiſſa redeuntibus, rex hiemem ſequentem, in ſuis conſiſtens, pacifice exegit. At ſuccedente æſtate accito populi ſui generali conuentu, retulit eis ſibi delatum rumorem: quod quædam Vaſconum pars iam pridem in deditionem ſuſcepta, nunc defectionem meditata, in rebellionem aſſurgeret: ad quorum reprimendam peruicaciam ire publica vtilitas poſtularet. Hanc regis voluntatem omnes laudibus proſequuntur: nec talia in ſubditis contemnenda, ſed potius ſeueriſſime reſecanda teſtantur. Moto igitur & diſpoſito prout oportuit exercitu, Aquas villam peruenit, & vt ad ſe venirent, qui infidelitatis inſimulabantur, iuſſit. Sed illis venire detrectantibus, ad eorum vicinia deuenit, cunctaque eorum depopulari manu militari permiſit. Ad vltimum cunctis, quæ ad eos pertinere videbantur, conſumptis, ipſi ſupplices venerunt, & tandem veniam perditis omnibus magno pro munere meruerunt. Superato autem penè difficili Pyrenæarum Alpium tranſitu, Pampalonam deſcendit: & in illis quam diu viſum eſt moratus locis, ea quæ vtilitati tam publicæ quam priuatæ conducerent, ordinauit. Sed quum per eiuſdem montis remeandum foret anguſtias: Vaſcones natiuum aſſuetumque

Digitized by Google

tumque fallendi morem exercere conati, mox ſunt prudenti aſtutia deprehenſi, conſilio cauti, atque cautela vitati. Vno enim eorum qui ad prouocandum proceſſerat, comprehenſo atque appenſo, reliquis penè omnibus vxores aut filij ſunt erepti, vſque quo eo noſtri peruenirent, quo fraus illorum nullam regi vel exercitui poſſet inferre iacturam. His geſtis, in propria rex populúſque eius Deo propitio conceſſit. Et regis quidem ab ineũte ætate, ſed tunc quammaxime, circa diuinum cultum & ſanctæ eccleſię exaltationem piiſſimus incitabatur animus; ita vt non modo regem, ſed ipſius opera potius eum vociferarentur ſacerdotem. Nam totius Aquitaniæ qui videbatur clerus, antequam ei crederetur, vtpote ſub tyrannis agens, magis equitationi, bellicæ exercitationi, miſſilium librationi, quam diuino cultui operam dare nouerat. Regis autem ſtudio vndecunque adductis magiſtris, tam legendi, quam cantandi ſtudium, nec non diuinarum & mundanarum intelligentia literarum, citius quam credi poterat coaluit: præcipue tamen affectu illorum ducebatur, qui cuncta ſua pro Domini amore relinquentes, ſpeculatiuæ vitæ curabant fieri participes. Nam antequam Aquitania ſub eo regnaretur, collapſus erat in ea huiuſcemodi ordo: at ſub eo adeo conualuit, vt etiam ipſe fraternum aui Carlomanni imitari geſtiens memorabile exẽplum, ipſe quoque theoricæ vitæ culmina niteretur comprehendere. Sed huius voti ne compos fieret, obicem ſe præbuit refragatio patris, vel potius diuinæ voluntatis nutus, qui tantæ pietatis virum noluit ſub cura ſuę ſolius ſalutis deliteſcere, ſed potius per eum, & ſub eo, multarum ſalutem adoleſcere. Et quidem

DCCCXI. XXXIIII.

Digitized by Google

multa, vt dictum eſt, ab eo ſunt in eius ditione reparata, imo à fundamentis ædificata monaſteria, ſed præcipue hæc; * monaſterium ſanctæ Mariæ, & ſancti Petri de Ferrariis, quod antiquitus Bethleem vocabatur, in cuius curia pater eius Pipinus occidit Leonem, & ipſemet à Stephano Papa Romano in regem honorifice conſecratus eſt in eadem eccleſia: monaſterium ſancti Filiberti, monaſterium ſancti * Florentij, monaſterium Carroffi, monaſterium Concas, monaſterium ſancti Maxentij, monaſterium Menatæ, monaſterium Magni loci, monaſterium Muſciacum, monaſterium ſancti Sauini, monaſterium Maſciacum, monaſteriũ Nouiliacum, monaſterium S. Theotfridi, monaſterium S. Paſcentij, monaſterium Doſora, monaſteriũ Sollemniacum, monaſterium puellare ſanctæ Mariæ, monaſterium puellare ſanctę Radegundis, monaſterium de Vera, monaſterium de Vtera in pago Toloſano, monaſterium Vadala in Septimania, monaſterium Anianæ, monaſterium Galimæ, monaſterium ſancti Laurẽtij, monaſterium ſanctæ Mariæ quod dicitur in Rubine, monaſterium Caunas, & cætera plurima: quibus veluti quibuſdam lychnis totum decoratur Aquitaniæ regnum. Hoc eius exemplum non modo Epiſcopi multi, ſed & Laici quam plurimi æmulati, collapſa reſtaurabant, & noua monaſteria certabant inſtituere: quod cernere oculis eſt. In tantam deniq; felicitatem reſpublica Aquitanici regni profecerat, vt proficiſcente quolibet rege, vel in palatio reſidente, vix aliquis reperiretur ſe conquerens aliquid ab iure perpeſſum. Tribus enim diebus rex per ſingulas hebdomadas rei iudiciariæ intererat. Nam quadam tẽpeſtate miſſo Archambaldo Commentarienſi

Quæ continentur in hiſce duobus aſtriſcis, deſunt in quibuſdam exemplaribus.

tarienſi† Imperij, dum ei quædam ferenda filio referendaque commiſiſſet, & ille ordinationem hanc, vt viderat, rediens patri retuliſſet: adeo exultaſſe dicitur, vt præ nimia alacritate lachrymis fluxerit, & circumſtantibus, O inquit, ſocij victos nos gratulemur ab huius iuuenis ſenili ſagacitate. Vnde quia ſeruus fuit Domini fidelis in commiſſo, prudens in augmentando ſibi tradito talento, conſtitutus eſt poteſtatem habens in cuncta patrisfamilias domo. Per idem autem tempus mortuo iampridem Pipino Italiæ rege, nuperrime autem Carolo itidem fratre res humanas relinquente, ſpes vniuerſitatis potiundæ in eum aſſurgebat. Miſſus enim pro quibuſdam neceſſariis patrem conſulturus Gerricus Capis prælatus, quum in palatio moraretur, præſtolans perlatorum reſponſum, monitus eſt tam à Francis, quam à Germanis, vt ad patrem rex veniret, eique propter aſſiſteret: videri ſibi, dicentes, quod cum pater iam in ſenilem vergeret ætatem, & acerbe ferret liberorum infortunatam defectionem; citam illius hæc portenderent corpoream ſolutionem. Quod Gerricus cum regi, rex vero conſiliariis retuliſſet, quibuſdam vel penè omnibus viſum eſt ſalubre ſuggeſtum. Sed rex altiori conſilio, ne forte per hoc ſe patri ſuſpectum redderet, agere diſtulit. Hæc tamen diuinitas, pro cuius timore & amore facere noluit, vt ſibi moris eſt, amatores ſui ſublimius, quã cogitari poteſt, nobilitate, prudentius ordinauit. Pacē porro petentibus his quos bello fatigare ſolitus erat, rex articulo duorũ annorũ præſtituto, libenter indulſit. Interea imperator Carolus conſiderãs ſuum in ſenectutem acclinem deuexum, & verens ne forte ſubtractus rebus humanis,

Marginalia: † al. imperia dum ei — DCCCXIII. XXXVI.

Digitized by Google

confuſum relinqueret regnum, quod erat donante Deo, nobiliter ordinatum: ſcilicet ne aut externis quateretur procellis, aut inteſtinis vexaretur ſciſſionibus, miſſit ad filium, eumque ab Aquitania euocauit. Quem venientem clementer ſuſcepit; tota æſtate ſecum tenuit, de his quibus eum indigere putauit, inſtruxit, qualiter videlicet ſibi viuẽdum, regnandum, regnum ordinandum, & ordinatum tenendum foret, monuit, & tandem imperiali eum diademate coronauit, & rerum ſummam penes eum futuram eſſe Chriſto fauente innotuit, & hoc peracto negotio reditum ad propria conceſſit. Qui menſe Nouembri à patre regrediens, Aquitaniam repetiit. Pater vero veluti morti propinquus, crebris & peregrinis incommodis vrgeri cœpit. Nam mors veluti quibuſdam nuntiis aduentum ſuum iã iamque futurum, talibus prænunciabat indiciis. Tandem itaque vitiis paſſionum inter ſe compugnantibus, & valentiam eius impugnantibus, naturæ imbecillitas ceſſit, & lecto decubuit: & in dies atque in horas propinquior morti, prout voluit ſuis ſcripto diſtributis, diem vltimum clauſit; Francorumque regno pene ineluctabilem luctum reliquit. At vero in eius ſucceſſore veridica probata eſt ſcriptura, quæ in talibus tribulantium conſolans animos dicit: Mortuus eſt vir iuſtus, & quaſi non eſt mortuus, ſimilem enim ſibi reliquit filium hæredem. Obiit autem quinto Kalendas Februarias idem piiſſimus Imperator Carolus, anno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo decimo quarto. Quo in tempore Ludouicus Imperator concilium populo generale quaſi quodam indixerat præſagio, in purificatione ſanctæ Dei genitricis Mariæ, in loco cuius

eo cuius vocabulum eſt Theoduadus. Defuncto autem patre piæ recordationis, miſſus eſt Rampo ad eum ab eis qui ſepulturam eius curarunt, liberis ſcilicet & proceribus palatinis, vt & mortem eius maturę cognoſceret, aduentumque ſuum nullo modo comperendinaret. Qui quum Aurelianam deueniſſet ad vrbem, Theodulfus eiuſdem vrbis Epiſcopus, vir vndecunque doctiſſimus, cauſam eius aduentus præſenſit: & velociſſime miſſo perlatore Imperatori innoteſcere ſtuduit, hoc tantummodo ei ſuggerendum iubens, vtrum præſtolaretur venientem in vrbem, an in itinere aliquo ei occurreret venturo ad vrbẽ. Quam cauſam ille protinus commentatus agnouit, & ipſum venire ad ſe iuſſit. Inde alium atque alium huiuſce rei triſtes ſuſcipiens nuntios, poſt quintum diem ab eodem loco pedem mouit: & cum tanto, quantum paſſa eſt anguſtia temporis, populo iter arripuit. Timebatur enim quam maxime Wala, ſummi loci apud Carolum Imperatorem habitus, ne forte aliquid ſiniſtri contra Imperatorem moliretur. Qui tamen citiſſime ad eum venit; & humillima ſubiectione ſe eius nutui, ſecundum conſuetudinem Francorum, commendans ſubdidit. Poſt cuius ad Imperatorem aduentum, æmulati eum omnes Francorum proceres, certatim gregatimque ei obuiam ire certabant. Tandémque ad Hariſtallium proſpero itinere peruenit, & die triceſimo, poſtquam ab Aquitania promouit, palatio Aquiſgrani pedem fœliciter intulit. Mouerat autem eius animum iamdudum, quanquam natura mitiſſimum, illud quod à ſororibus illius in contubernio exercebatur paterno: quo ſolo domus paterna inurebatur næuo. Cui incommodo mederi volens,

Digitized by Google

ſimul & cauens, ne quod per Odilonem & Hiltrudem olim acciderat, reuiuiſceret ſcandalum, miſit Walam & Warnarium, nec non & Lambertum, ſed & Ingobertum, qui Aquaſgrani venientes talibus, ne accidere poſſent, cautela proſpicerent: & quoſdam ſtupri immanitate & ſuperbiæ faſtu reos maieſtatis, caute ad aduentum vſque ſuum adſeruarent. Nam aliqui eorum cum ſupplices veniam inter iter agendum popoſciſſent, emeruerunt. Simul & præcipiens, vt populus ibidem conſiſtens abſque metu ſemet ibidem opperiretur venturum. At vero Warnarius Comes, inſcio Wala & Ingoberto, & accito nepote Lantberto, Hodoinum dicto crimine obnoxium, ad ſe venire mandauit quaſi comprehendendum & regiæ vindictæ obiectandum. Cuius ille inſidias, vtpote admordente acriter conſcientia, monitus præuidit, & quia declinare detrectauit; & ipſe experiri meruit, & ipſi Warnario vltimam cladem importauit. Nam ad eum ſicut ille mandauerat, veniens, & ipſum Warnarium confecit, & Lãtbertum cruris læſione nõ paruo tempore debilem reddidit; & ad vltimum ipſe confoſſus gladio, interiit. Quæ quum nũtiata Imperatori fuiſſent, animum illius ad miſericordiam exitium flexit amici, in tantũ vt Tullius quidam talium, qui pene iam Imperatoris clementia veniã dignus videbatur, luminum amiſſione mulctaretur. Venit ergo Imperator Aquaſgrani palatium, & à propinquis, atq; multis Francorum millibus, cum multo fauore eſt receptus, Imperatórq; ſecundo declaratus. Quibus expletis, ſtudioſis ſepulturæ paternæ gratias egit, ac propinquis luctus acerbitate confectis, conſolationis congruæ contulit leuamen. Sed & quod deerat inferiis genitoris,

promptiſ-

Digitized by Google

promptiſſimè ſuppleuit. Nam recitato paterno teſtamento, nihil relictum eſt paternorum bonorum quin ſecundum eius ſectionem partiretur. Nihil enim ab eo inteſtatum eſt relictum. Sed quod Eccleſiis metropolitanorum diſtribuendum cenſuit, ſubdiuiſit ſuperſcriptione nominum, quarũ partes fuere viginti & vna. Quod autem ornatui regio cõducebat, poſteriori reliquit ætati. Statuit etiam quid, ſecundum morem Chriſtianorum, filiis filiorumq; filiis & filiabus, nec non & ſeruis ancillisque regalibus, ſed & in commune omnibus pauperibus diſtribueretur. Quæ cuncta Dominus Imperator Ludouicus, vt ſcripta relegit, executione operis compleuit. His peractis, Imperator omnem cœtum fœmineum, qui permaximus erat, palatio excludi iudicauit prętet pauciſſimas, quas famulatui regali cõgruas exiſtimauit; ſororem autem quæq; in ſua, quæ à patre acceperat, conceſſit. Quæ autem nec dum tale quid conſecutæ erant, ab Imperatore meruerunt, & ad imperata ſeſe verterunt. Poſt hæc Imperator legationes ad patrem deſtinatas, ad ſe autem veniẽtes & ſuſceptas diligẽter audiuit, dapſiliter curauit, ſumptuoſè muneratas remiſit: inter quas vel præcipua fuit Imperatoris Conſtantinopolitani, nomine Michaëlis, cui dominus Carolus miſſos miſerat Amalarium Treuerorum Epiſcopũ, & Petrum Nonantulæ abbatem, pacis confirmandæ gratia. qui reuertentes miſſos ſupradicti Michaëlis ſecum adduxerunt Chriſtophorum protoſpatharium, & Gregoriũ Diaconem, ad Imperatorem Carolum directos ſuper omnibus, quæ ſcripta fuerant reſpondentes. Quos quum Imperator remitteret, ſimul cum eis miſit miſſos ſuos Leoni ſubſtituto, Imperatori,

Northbertum Regienſem Epiſcopum, & Richoi-num Pictauum comitem, petens amicitiarum ſocietatem, & renouationem antiquarum, ſimul & pacti confirmationem. Eodem anno generalem conuentum Aquiſgrani habuit, & per vniuerſas regni partes, fideles ac creditarios à latere ſuo miſit: qui æqui iuris tenaces exiſtentes peruerſa corrigerent, omnibuſque ius congruum æquo libramine penderent. Bernardum etiam nepotem ſuum iamdudum regem Italiæ ad ſe euocatum, & obedienter parentem, amplis muneribus donatum, ad proprium regnum remiſit. Beneuentanorum itidem principem Grimoaldum non quidem venientem, ſed miſſos ſuos mittentem, pacto & ſacramentis conſtrinxit: vt ſingulis annis ſeptem millia ſolidorum auri arcæ publicæ inferret. Eodem etiam anno duorum ſuorum filiorum Lotharium in Baioariam, Pipinum vero in Aquitaniam miſit, tertium vero Ludouicum adhuc puerilibus conſiſtentem in annis, ſecum tenuit. Eodem etiam tempore Herioldus, ad quem ſumma regni Danorum pertinere videbatur, & qui pridem à filiis Godefridi regno pulſus fuerat, ad Imperatorem Ludouicum confugium fecit, & iuxta morem Francorum manibus illius ſe tradidit. Quem Rex ſuſceptum in Saxoniam ire iuſſit, & tempus quo ei auxilium ferre poſſet ad recuperationem ſui principatus, ibidem operiri. Quo etiam tempore Saxonibus atque Friſonibus ius paternæ hæreditatis, quod ſub patre ob perfidiam legaliter perdiderant, Imperatoria clementia reſtituit. Quod alij liberalitati, alij improuidentiæ aſſignabant, eo quod hæ gentes naturali feritati aſſuefactæ, talibus habenis deberent coërceri, ne ſcilicet

effrænes

Digitized by Google

eſfrænes in perduellionis procacitatem ferrentur. Imperator autem eo ſibi arctius eos vinciri ratus, quo eis beneficia potiora largiretur, non eſt ſpe ſua deceptus. Nam poſt hæc eaſdem gentes ſemper ſibi deuotiſſimas habuit. Hoc anno curſum vertente perlatum eſt Imperatori: quod Romanorum aliqui potentes contra Leonem Apoſtolicum prauas inierint coniurationes. Quos detractos atque conuictos, idem Apoſtolicus ſupplicio addixerit capitali, lege Romanorum in id conſpirante. Imperator autem audiens ægre hæc tulit, velut à primo orbis ſacerdote tam ſeuere animaduerſa. Ideoque Bernardum Italiæ regem illuc miſit, vt ipſe reſciens quid verum quidve falſum de hac re rumor ſparſerit, per Geroldum ſibi renuntiaret. Ipſe autem Bernardus rex Romam venit, quæ viſa ſunt per miſſum ſupradictum renuntiauit. Sed mox ſubſecuti miſſi eiuſdem Apoſtolici Leonis, Ioannes Epiſcopus Siluæ Candidæ, & Theodorus Nomenclator, nec nō Sergius dux, Leonem Apoſtolicum criminibus obiectis purgauere. Iuſſerat porro Imperator vt Herioldo ſuppeditarentur Saxonici Comites & Abotriti, olim Domino Carolo ſubiecti, quatenus regno proprio reſtitueretur, miſſo in hoc ipſum Baldrico legato. Qui cum Egidoram fluuium tranſiſſent, deuenerunt in terram Nortmannorum, in locum cuius vocabulū eſt Sinlendi. Sed filiis Godefridi licet magnis abundantibus copiis & nauibus ducentis, nolentibus cominus venire, & pugnæ ſe credere, ab inuicem ſeceſſum eſt, direptis incenſiſque omnibus, quæ occurrere potuerunt, inſuper & obſidibus quadraginta ab eodem populo ſuſceptis. His geſtis ad Imperatorem in locum, qui dicitur

DCCCXV. XXXVIII.

Patris bruma, redierunt. Quo omnis populus ad eius generalem conuentum coierat. Quo in loco principes Sclauorum orientalium omnes, primoreſque venerunt. Eodem anno Abulat Sarracenorum Rex triennem ab Imperatore petiit pacem. Quæ quidem primum impetrata eſt, ſed poſtea tanquam inutilis reiecta, & bellum Sarracenis eſt indictum. Quo tempore Nortbertus Epiſcopus, & Ricoinus Comes à Conſtantinopoli regreſſi ſunt, fœderiſque pactum inter ipſum & Francos detulere gratiſſimum. Eadem etiam tempeſtate Romani, quum Leo Apoſtolicus grauaretur aduerſo incommodo, prædia omnia, quæ illi domocultas appellant, & nouiter ab eodem Apoſtolico inſtituta erant, ſed & ea, quæ ſibi contra ius querebantur directa, nullo iudice expectato, diripere & ſibi conati ſunt reſtituere. Quorum cœptis reſtitit Bernardus rex per Winigiſum ducem Spoleti, certumque rerum nuntium de his omnibus direxit ad Imperatorem. Poſtquam Imperator hyemis inclementiam, ſerena valetudine, &

DCCCVI. XXXVIII. tranquillo ſucceſſu tranſegit, ſuccedente æſtiui temporis gratiſſima blanditie, miſſi ſunt ab eo qui dicũtur Orientales Franci, ſed & Saxonici generis Comites, contra Sorabos Sclauos, qui ab eius imperio dicebantur defeciſſe. Quorum conatus quam breuiſſime ac facillime, Chriſto donante, compreſſus eſt. Sed & Vaſconum citimi, qui Pyrenæi iugi propinqua loca incolunt, eodem tempore iuxta genuinam conſuetudinem leuitatis, à nobis omnino deſciuerunt. Cauſa autem rebellionis fuit, eo quod Siguuinum eorum Comitem propter morum prauorum caſtigationem, quibus pene erat importabilis, ab eorum remouit prælatione Imperator. Qui tamen adeo

Digitized by Google

adeo ſunt duabus expeditionibus edomiti, vt ſero pœnituerit eos incœpti ſui, deditionemque magno expeterent voto. Inter hæc domini Leonis Romani antiſtitis dormitio nuntiatur Imperatori; quæ euenit octauo Calendas Iunij, anno viceſimo primo Epiſcopatus ſui: Stephanique Diaconi in locum eius ſubrogatio, qui poſt ſui conſecrationem ad dominum Imperatorem venire non diſtulit. Vix enim duobus exactis menſibus, ſumma cum feſtinatione ei occurrere feſtinauit. Præmiſit tamen legationem, quæ ſuper ordinatione eius Imperatori ſatisfaceret. Imperator autem eius aduentu præcognito, Bernardum quidem nepotem eum comitari iuſſit. Sed & appropinquanti alios miſſos, qui eum cum debito honore perducerent, direxit. Ipſe autem aduentum eius Remis ſuſtinere ſtatuit. Cui etiam obuiam Hildebaldum Archicapellanum ſacri palatij, Theodulphum Epiſcopum Aurelianenſem, Ioannem Arelatenſem, aliorumque miniſtrorum Eccleſiæ copiam, procedere iuſſit, infulis indutos ſacerdotalibus. Ad vltimum Imperator miliario proceſſit à monaſterio ſancti confeſſoris Remigij; & tanquam beati Petri vicarium honeſtiſſime ſuſcepit, & deſcendentem ex equo excepit, & Eccleſiam intrantem manu propria ſuſtentauit, præcinentibus pro tanta exultatione variis Eccleſiæ ordinibus, Te Deum laudamus, & reliqua. Quo hymno finito, laudes Imperatori debitas clerus Romanus conclamauit, quarum finem dominus Apoſtolicus oratione compleuit. His expletis intra domus penetralia conceſſum eſt, expoſitiſque cauſis ſui aduētus, & benedictione panis ac vini ſimul participata, Imperator ad ciuitatem rediit, dominus Apoſtolicus ibidem remanſit. Sed in craſti-

num dominus Imperator dominum Apoſtolicum euocauit, conuiuio opulentiſſimo procurauit, domiſque maximis honorauit: ſimiliterque die tertio à domino Apoſtolico dominus inuitatus Imperator, & multis variiſque eſt donatus muneribus; & in craſtinum, quæ fuit dies dominica, Imperator imperiali diademate coronatus, & benedictione inter miſſarum celebrationes inſignitus. Et tandem his completis dominus Apoſtolicus, eunctis, quæ popoſcerat, impetratis, Romam rediit, Imperator vero ad Compendium ſeceſſit, ibique miſſos Abdirahman filij Abulat regis ſuſcepit & audiuit. Moratus autem ibidem viginti, vel eo amplius diebus, Aquiſgrani hiematurus petiit. Iuſſerat ſane Imperator miſſos Sarracenorum regis, ſemet præcedere illuc venturum. Quo quum perueniſſent, fermè
DCCCXVII XL. tribus detenti ſunt menſibus. Poſt hæc autē, quum eos iam tæderet aduentus ſui, permiſſu Imperatoris redierunt. In eo etiam commorans palatio, ad ſe venientem miſſum ſuſcepit Leonis Conſtantinopolitani Imperatoris, nomine Nicephorum. Legatio autem excepta amicitia & ſocietate, erat de finibus Dalmatarum Romanorū & Sclauorum: & quia nec hi præſentes erant, nec Chadalo finium præfectus, neque ſine illis hæc dirimi poterant, miſſus eſt in Dalmatiam ad hæc pacificanda & componenda Albigarius cum Chadalo earundem finium principe. Ipſo anno filij Godofredi quondam regis Nortmannorum, quum ab Herioldo premerentur, miſerunt legatos petentes ab Imperatore pacem, quæ legatio tamquam inutilis & ſimulata ab eo reiecta eſt, auxiliumque Herioldo contra eos datum. Eo anno luna Nonis Februarij defecit hora noctis ſecunda.

Come-

Digitized by Google

Cometarum ſidus portentuoſum apparuit in ſigno Agitatoris.

Stephanus Papa tertio menſe, poſtquam è Francia Romam rediit, vltimum diem clauſit: & Paſchalis pro eo cathedram Romani pôtificatus ſubiit, qui poſt expletam conſecrationem ſolemnem, legatos cum epiſtola Apologetica & maximis muneribus Imperatori miſit, inſinuans non ſe ambitione, nec voluntate, ſed electione & populi acclamatione, huic ſuccubuiſſe potius quam inſiluiſſe dignitati. Huius legationis baiulus fuit Theodorus Nomenculator, qui negotio peracto, & petitis impetratis ſuper confirmatione ſcilicet pacti & amicitiæ more prædeceſſorum ſuorum, reuerſus eſt. Sub eodem anno quadrageſimæ pene exacto tempore, vltimæ hebdomadis quinta feria, qua dominicæ cœnæ celebratur memoria, dum peractis omnibus, quæ tanti diei ſolemnitas exigebat, Imperator ab Eccleſia in regiam ſe recipere vellet, porticus lignea per quam redeundum erat, carie ſenioque confecta, & humectatione continua putrefacta, fatiſcentibus inferioribus, ſub Imperatoris pedibus comitumque illius, collapſa, magnum fragore ſui omni palatio incuſſit metum, verentibus ſingulis, ne ruinæ illius euentus Imperatorem oppreſſiſſet, ſed à Deo cui erat dilectus, à præſenti diſcrimine eſt protectus. Nam quum viginti vel eo amplius comitum cum eo ad terram vſque deciderint, variaſque incurrerint calamitates, ille nil triſtioris incurrit iacturæ, præter imi pectoris locum, cui illiſus eſt capulus enſis, vltimaque auris cutis paululum expoliata, ſed & crus illius iuxta inguina cuidam ligno impactum, cui tamen citiſſime eſt ſubuentum. Adhibito enim medi-

Digitized by Google

corum ſtudio quam breui priſtinæ ſaluti eſt reſtitutus. Viginti namque peractis diebus Nouiomagum venatum petiit. Quo peracto negotio, Imperator generalem habuit conuentum Aquiſgrani, in quo quantum feruoris circa diuinum cultum in arca pectoris geſtaret, toto adniſu declarauit. Congregatis enim Epiſcopis nobiliſſimoque ſanctæ Eccleſiæ clero, fecit componi ordinarique librum, canonicæ vitæ normam geſtantem, in quo totius illius ordinis perfectio continetur, ſicut recluſus ipſe fatetur. In quo etiam inſeri iuſſit cibi potuſque atque omnium neceſſariorum ſummam, vt omnes tam viri quam ſanctimoniales, ſub hoc ordine Chriſto ſeruientes, nullis præpediti neceſſitatibus, libera ſeruitute Domino omnium militare meminiſſent. Quem librũ per omnes ciuitates & monaſteria canonici ordinis ſui imperij miſit per manus miſſorum prudentium, qui illum in omnibus ſupradictis locis tranſcribi facerent, debitaque atque conſcripta exigerent ſtipẽdia miniſtrari. Quæ res magnum Eccleſiæ contribuit exultationis tripudium, & piiſſimo Imperatori debita cum laude immortale monimẽtum. Itidemque conſtituit idem Deo amabilis Imperator Benedictum abbatem, & cum eo monachos ſtrenuæ vitæ per omnia, qui per omnia monaſteria monachorum euntes redeunteſque, vniformem traderent cunctis monaſteriis, tam viris quam ſanctimonialibus fœminis, viuendi ſecundum regulam ſancti Benedicti, incommutabilem morem. Conſiderans etiam idem piiſſimus Imperator, non debere Chriſti miniſtros obnoxios eſſe humanæ ſeruituti: ſed & multorum auaritiam abuti miniſterio Eccleſiaſtico ad proprium quæſtum, ſtatuit, vt quicunque ex ſer-

uili

uili conditione, conciliante ſcientia & morum probitate, ad miniſterium altaris aſciſcerentur, primum manumittantur à propriis dominis, vel priuatis, vel Eccleſiaſticis: & tunc demum gradibus altaris induantur: Volens etiam vnamquamque Eccleſiam habere proprios ſumptus, ne per eiuſcemodi inopiam cultus diuini negligerentur, inſeruit prædicto edicto, vt ſuper ſingulas Eccleſias manſus tribueretur vnus cum penſatione legitima, & ſeruo atque ancilla. Hæc erat ſancti Imperatoris exercitatio; hic quotidianus ludus, hæc palæſtrica agonia, ſpectante Deo, quo eius vita in ſancta doctrina & operatione clarius eniteret, qui in pomparum ſublimitate conſtitutus imitando Chriſtum humilitate, altius eminebat. Denique tunc cœperunt deponi ab Epiſcopis & clericis cingula balteis aureis, & gemmeis cultris onerata, exquiſitæque veſtes, ſed & calcaria talos onerantia relinqui. Monſtro enim ſimile ducebatur, ſi Eccleſiaſticæ familiæ deputatus, conaretur aſpirare ad ſecularis gloriæ ornamenta. At vero non tulit hanc ſanctam Deoq; dignam Imperatoris deuotionẽ humani generis inimicus, vndique ſe impetentem & ab omnibus Eccleſiæ ordinibus ſibimet bella indicentem, ſed cœpit totis virium copiis ſe expugnantẽ oppugnare, & per membra ſua, Chriſti fortiſſimum bellatorem vi & aſtu, quo potuit, laceſſere. Nam his rite ordinatis, poſtquam Imperator in eodem placito filium primogenitum Lotharium Imperatorẽ appellari & eſſe voluit, & duorum filiorum ſuorum Pipinum in Aquitaniam, Ludouicum in Baioariam miſit, vt ſcilicet ſciret populus, cuius deberet poteſtati parere: ſtatim ei Abodritorũ defectio, nuntiatur qui cũ filiis Go-

Digitized by Google

deſtridi amicitias iungentes Saxoniam Tranſalbianam vexabant. Contra quos Imperator ſufficientes copias dirigens, eorũ motus Deo fauente compreſſit. Ipſe autem Voſagi luſtra ſectaturus, venatum petiit. Interea venatione ibidem iuxta morem Frãcorum expleta, quum hiemem exacturus Aquiſgranũ reuerteretur, nuntiatum eſt ei Bernardum nepotem ſuum Italiæ regem, cui ipſe maxima, vt Rex fieret, apud patrem cauſa fuerat, conſiliis quorundam prauorum hominum adeo dementatum, vt ab eo diſciuerit, omneſque ciuitates regni & principes Italiæ in hæc verba coniurauerint, ſed & omnes aditus quibus in Italiam intratur, poſitis obicibus & cuſtodiis obſerarint. Quod quum certis nuntiis referentibus, maximeque Rathaldo Epiſcopo, & Supponte, certiſſime cognouiſſet, contractis vndique copiis, tam ex Gallis, quam ex Germania, cum maximo exercitus robore Cabillonum vſque peruenit. At Bernardus cum ſe cerneret viribus imparem, & ad cœpta inefficacem, vtpote à quo plurimi ſuorum quotidie deficerent, deſperatis rebus ad Imperatorem venit: armiſque depoſitis, pedibus ſe eius proſtrauit, confeſſus perperam ſe egiſſe. cuius exemplum primores eius ſunt ſecuti, & armis depoſitis ſe eius poteſtati & iudicio ſubdiderunt. Sed & concinnationes, quomodo cœptam rebellionem, & quare inchoauerint, & ad quem finem inchoata perducere voluerint, quoſue complices, ſibi allexerint, ad primam prodiderunt interrogationem. Fuere ſane huius conſpirationis auctores, Egiddeo regalium amicorum primus: Reginerius, olim Comes palatij Imperatoris, filius Reginerij Comitis: ſed & Reginardus, præpoſitus cameræ regalis.

Digitized by Google

regalis. Erát autem huius ſceleris conſcij quam plures clerici, ſeu laici, inter quos, aliquos Epiſcopos huius tẽpeſtatis procella inuoluit, Anſelmũ ſcilicet Mediolanenſem, Wolfoldum Cremonenſem, ſed & Theodulfum Aurelianenſem. Poſtquam vero defectionis propalati ſunt principes, & cuſtodiæ mancipati, Aquiſgrani Imperator, ſicut decreuerat, hiematum regreditur, ibique vſque dum ſacram Paſchæ ſolemnitatem celebraret, remoratur. Poſt cuius feſtiuitatis tranſactam celebritatem, Bernardum hactenus regem, eiuſque fautores in ſupra dicto ſcelere, quum lege iudicioque Francorum deberent capitali inuectione feriri, ſuppreſſa triſtiori ſententia, luminibus orbari conſenſit, licet multis obnitentibus, & animaduerti in eos tota ſeueritate legali cupientibus. At vero licet Imperator indulgentius ageret, vltio tamen eliminata, ad affectum in aliquos eſt perducta. Etenim Bernardus & Reginerus dum impatientius oculorum amiſſionem & ablationem tulerunt, mortis acerbitatem ſibi conſciuerunt. * Epiſcopos porro hac immanitate cõſtrictos, *ipſos* ab Epiſcopis reliquis depoſitos, monaſteriis mancipauit: cæterorum autem nullum vel vita priuari iuſſit, vel membrorum amputatione multari: ſed ſecũdum quod exigente culpa viſum eſt, alios exiliari, alios iuſſit attondi. Poſtquam nunciatur Imperatori proteruia inobedientium Brittonum, qui in tantam inſolentiam eruperant, vt vnum ſuorum * *Marmannum* Marmonum nomine, regem appellare auſi ſint, ſubiectionemque omnimodis recuſarint. Ad quorum inſolentiam vlciſcendam Imperator vndequaque aggregata militari manu, fines Brittonum aggrediens, proficiſcitur, habitóque Venetis generali

Digitized by Google

Patris bruma, redierunt. Quo omnis populus ad eius generalem conuentum coierat. Quo in loco principes Sclauorum orientalium omnes, primoreſque venerunt. Eodem anno Abulat Sarracenorum Rex triennem ab Imperatore petiit pacem. Quæ quidem primum impetrata eſt, ſed poſtea tanquam inutilis reiecta, & bellum Sarracenis eſt indictum. Quo tempore Nortbertus Epiſcopus, & Ricoinus Comes à Conſtantinopoli regreſſi ſunt, fœderiſque pactum inter ipſum & Francos detulere gratiſſimum. Eadem etiam tempeſtate Romani, quum Leo Apoſtolicus grauaretur aduerſo incommodo, prædia omnia, quæ illi domocultas appellant, & nouiter ab eodem Apoſtolico inſtituta erant, ſed & ea, quæ ſibi contra ius querebantur direpta, nullo iudice expectato, diripere & ſibi conati ſunt reſtituere. Quorum cœptis reſtitit Bernardus rex per Winigiſum ducem Spoleti, certumque rerum nuntium de his omnibus direxit ad Imperatorem. Poſtquam Imperator hyemis inclementiam, ſerena valetudine, &

DCCCVI. XXXVIII. tranquillo ſucceſſu tranſegit, ſuccedente æſtiui temporis gratiſſima blanditie, miſſi ſunt ab eo qui dicũtur Orientales Franci, ſed & Saxonici generis Comites, contra Sorabos Sclauos, qui ab eius imperio dicebantur defeciſſe. Quorum conatus quam breuiſſime ac facillime, Chriſto donante, compreſſus eſt. Sed & Vaſconum citimi, qui Pyrenæi iugi propinqua loca incolunt, eodem tempore iuxta genuinam conſuetudinem leuitatis, à nobis omnino deſciuerunt. Cauſa autem rebellionis fuit, eo quod Siguuinum eorum Comitem propter morum prauorum caſtigationem, quibus pene erat importabilis, ab eorum remouit prælatione Imperator. Qui tamen adeo

adeo ſunt duabus expeditionibus edomiti, vt ſero pœnituerit eos incœpti ſui, deditionemque magno expeterent voto. Inter hæc domini Leonis Romani antiſtitis dormitio nuntiatur Imperatori; quæ euenit octauo Calendas Iunij, anno viceſimo primo Epiſcopatus ſui: Stephanique Diaconi in locum eius ſubrogatio, qui poſt ſui conſecrationem ad dominum Imperatorem venire non diſtulit. Vix enim duobus exactis menſibus, ſumma cum feſtinatione ei occurrere feſtinauit. Præmiſit tamen legationem, quæ ſuper ordinatione eius Imperatori ſatisfaceret. Imperator autem eius aduentu præcognito, Bernardum quidem nepotem eum comitari iuſſit. Sed & appropinquanti alios miſſos, qui eum cum debito honore perducerent, direxit. Ipſe autem aduentum eius Remis ſuſtinere ſtatuit. Cui etiam obuiam Hildebaldum Archicapellanum ſacri palatij, Theodulphum Epiſcopum Aurelianenſem, Ioannem Arelatenſem, aliorumque miniſtrorum Eccleſiæ copiam, procedere iuſſit, infulis indutos ſacerdotalibus. Ad vltimum Imperator miliario proceſſit à monaſterio ſancti confeſſoris Remigij; & tanquam beati Petri vicarium honeſtiſſime ſuſcepit, & deſcendentem ex equo excepit, & Eccleſiam intrantem manu propria ſuſtentauit, præcinentibus pro tanta exultatione variis Eccleſiæ ordinibus, Te Deum laudamus, & reliqua. Quo hymno finito, laudes Imperatori debitas clerus Romanus conclamauit, quarum finem dominus Apoſtolicus oratione compleuit. His expletis intra domus penetralia conceſſum eſt, expoſitiſque cauſis ſui aduētus, & benedictione panis ac vini ſimul participata, Imperator ad ciuitatem rediit, dominus Apoſtolicus ibidem remanſit. Sed in craſti-

Digitized by Google

num dominus Imperator dominum Apoſtolicum euocauit, conuiuio opulentiſſimo procurauit, doniſque maximis honorauit: ſimiliterque die tertio à domino Apoſtolico dominus inuitatus Imperator, & multis variiſque eſt donatus muneribus; & in craſtinum, quæ fuit dies dominica, Imperator imperiali diademate coronatus, & benedictione inter miſſarum celebrationes inſignitus. Et tandem his completis dominus Apoſtolicus, cunctis, quæ popoſcerat, impetratis, Romam rediit, Imperator vero ad Compendium ſeceſſit, ibique miſſos Abdirahman filij Abulat regis ſuſcepit & audiuit. Moratus autem ibidem viginti, vel eo amplius diebus, Aquiſgrani hiematurus petiit. Iuſſerat ſane Imperator miſſos Sarracenorum regis, ſemet præcedere illuc venturum. Quo quum perueniſſent, fermo
DCCCXVII re illuc venturum. Quo quum perueniſſent, ferme
XL. tribus detenti ſunt menſibus. Poſt hæc autē, quum eos iam tæderet aduentus ſui, permiſſu Imperatoris redierunt. In eo etiam commorans palatio, ad ſe venientem miſſum ſuſcepit Leonis Conſtantinopolitani Imperatoris, nomine Nicephorum. Legatio autem excepta amicitia & ſocietate, erat de finibus Dalmatarum Romanorū & Sclauorum: & quia nec hi præſentes erant, nec Chadalo finium præfectus, neque ſine illis hæc dirimi poterant, miſſus eſt in Dalmatiam ad hæc pacificanda & componenda Albigarius cum Chadalo earundem finium principe. Ipſo anno filij Godofredi quondam regis Nortmannorum, quum ab Herioldo premerentur, miſerunt legatos petentes ab Imperatore pacem, quæ legatio tamquam inutilis & ſimulata ab eo reiecta eſt, auxiliumque Herioldo contra eos datum. Eo anno luna Nonis Februarij defecit hora noctis ſecunda.

Come-

Cometarum ſidus portentuoſum apparuit in ſigno Agitatoris.

Stephanus Papa tertio menſe, poſtquam è Francia Romam rediit, vltimum diem clauſit: & Paſchalis pro eo cathedram Romani põtificatus ſubiit, qui poſt expletam conſecrationem ſolemnem, legatos cum epiſtola Apologetica & maximis muneribus Imperatori miſit, inſinuans non ſe ambitione, nec voluntate, ſed electione & populi acclamatione, huic ſuccubuiſſe potius quam inſiluiſſe dignitati. Huius legationis baiulus fuit Theodorus Nomenculator, qui negotio peracto, & petitis impetratis ſuper confirmatione ſcilicet pacti & amicitiæ more prædeceſſorum ſuorum, reuerſus eſt. Sub eodem anno quadrageſimæ pene exacto tempore, vltimæ hebdomadis quinta feria, qua dominicæ cœnæ celebratur memoria, dum peractis omnibus, quæ tanti diei ſolemnitas exigebat, Imperator ab Eccleſia in regiam ſe recipere vellet, porticus lignea per quam redeundum erat, carie ſenioque confecta, & humectatione continua putrefacta, fatiſcentibus inferioribus, ſub Imperatoris pedibus comitumque illius, collapſa, magnum fragore ſui omni palatio incuſſit metum, verentibus ſingulis, ne ruinæ illius euentus Imperatorem oppreſſiſſet, ſed à Deo cui erat dilectus, à præſenti diſcrimine eſt protectus. Nam quum viginti vel eo amplius comitum cum eo ad terram vſque deciderint, variaſque incurrerint calamitates, ille nil triſtioris incurrit iacturæ, præter imi pectoris locum, cui illiſus eſt capulus enſis, vltimaque auris cutis paululum expoliata, ſed & crus illius iuxta inguina cuidam ligno impactum, cui tamen citiſſime eſt ſubuentum. Adhibito enim medi-

Digitized by Google

num dominus Imperator dominum Apoſtolicum euocauit, conuiuio opulentiſſimo procurauit, doniſque maximis honorauit: ſimiliterque die tertio à domino Apoſtolico dominus inuitatus Imperator, & multis variiſque eſt donatus muneribus; & in craſtinum, quæ fuit dies dominica, Imperator imperiali diademate coronatus, & benedictione inter miſſarum celebrationes inſignitus. Et tandem his completis dominus Apoſtolicus, eunctis, quæ popoſcerat, impetratis, Romam rediit, Imperator vero ad Compendium ſeceſſit, ibique miſſos Abdirahman filij Abulat regis ſuſcepit & audiuit. Moratus autem ibidem viginti, vel eo amplius diebus, Aquiſgrani hiematurus petiit. Iuſſerat ſane Imperator miſſos Sarracenorum regis, ſemet præcedere illuc venturum. Quo quum perueniſſent, fermo

DCCCXVII XL. tribus detenti ſunt menſibus. Poſt hæc autẽ, quum eos iam tæderet aduentus ſui, permiſſu Imperatoris redierunt. In eo etiam commorans palatio, ad ſe venientem miſſum ſuſcepit Leonis Conſtantinopolitani Imperatoris, nomine Nicephorum. Legatio autem excepta amicitia & ſocietate, erat de finibus Dalmatarum Romanorũ & Sclauorum: & quia nec hi præſentes erant, nec Chadalo finium præfectus, neque ſine illis hæc dirimi poterant, miſſus eſt in Dalmatiam ad hæc pacificanda & componenda Albigarius cum Chadalo earundem finium principe. Ipſo anno filij Godofredi quondam regis Nortmannorum, quum ab Herioldo premerentur, miſerunt legatos petentes ab Imperatore pacem, quæ legatio tamquam inutilis & ſimulata ab eo reiecta eſt, auxiliumque Herioldo contra eos datum. Eo anno luna Nonis Februarij defecit hora noctis ſecunda.

Come-

Cometarum ſidus portentuoſum apparuit in ſigno Agitatoris.

Stephanus Papa tertio menſe, poſtquam è Francia Romam rediit, vltimum diem clauſit: & Paſchalis pro eo cathedram Romani pōtificatus ſubiit, qui poſt expletam conſecrationem ſolemnem, legatos cum epiſtola Apologetica & maximis muneribus Imperatori miſit, inſinuans non ſe ambitione, nec voluntate, ſed electione & populi acclamatione, huic ſuccubuiſſe potius quam inſiluiſſe dignitati. Huius legationis baiulus fuit Theodorus Nomenculator, qui negotio peracto, & petitis impetratis ſuper confirmatione ſcilicet pacti & amicitiæ more prædeceſſorum ſuorum, reuerſus eſt. Sub eodem anno quadrageſimæ pene exacto tempore, vltimæ hebdomadis quinta feria, qua dominicæ cœnæ celebratur memoria, dum peractis omnibus, quæ tanti diei ſolemnitas exigebat, Imperator ab Eccleſia in regiam ſe recipere vellet, porticus lignea per quam redeundum erat, carie ſenioque confecta, & humectatione continua putrefacta, fatiſcentibus inferioribus, ſub Imperatoris pedibus comitumque illius, collapſa, magnum fragore ſui omni palatio incuſſit metum, verentibus ſingulis, ne ruinæ illius euentus Imperatorem oppreſſiſſet, ſed à Deo cui erat dilectus, à præſenti diſcrimine eſt protectus. Nam quum viginti vel eo amplius comitum cum eo ad terram vſque deciderint, variaſque incurrerint calamitates, ille nil triſtioris incurrit iacturæ, præter imi pectoris locum, cui illiſus eſt capulus enſis, vltimaque auris cutis paululum expoliata, ſed & crus illius iuxta inguina cuidam ligno impactum, cui tamen citiſſime eſt ſubuentum. Adhibito enim medi-

Digitized by Google

corum ſtudio quam breui priſtinæ ſaluti eſt reſtitutus. Viginti namque peractis diebus Nouiomagum venatum petiit. Quo peracto negotio, Imperator generalem habuit conuentum Aquiſgrani, in quo quantum feruoris circa diuinum cultum in arca pectoris geſtaret, toto adniſu declarauit. Congregatis enim Epiſcopis nobiliſſimoque ſanctæ Eccleſiæ clero, fecit componi ordinarique librum, canonicæ vitæ normam geſtantem, in quo totius illius ordinis perfectio continetur, ſicut recluſus ipſe fatetur. In quo etiam inſeri iuſſit cibi potusque atque omnium neceſſariorum ſummam, vt omnes tam viri quam ſanctimoniales, ſub hoc ordine Chriſto ſeruientes, nullis præpediri neceſſitatibus, libera ſeruitute Domino omnium militare meminiſſent. Quem librũ per omnes ciuitates & monaſteria canonici ordinis ſui imperij miſit per manus miſſorum prudentium, qui illum in omnibus ſupradictis locis tranſcribi facerent, debitáque atque conſcripta exigerent ſtipẽdia miniſtrari. Quæ res magnum Eccleſiæ contribuit exultationis tripudium, & piiſſimo Imperatori debita cum laude immortale monimẽtum. Itidemque conſtituit idem Deo amabilis Imperator Benedictum abbatem, & cum eo monachos ſtrenuæ vitæ per omnia, qui per omnia monaſteria monachorum euntes redeuntéſque, vniformem traderent cunctis monaſteriis, tam viris quam ſanctimonialibus fœminis, viuendi ſecundum regulam ſancti Benedicti, incommutabilem morem. Conſiderans etiam idem piiſſimus Imperator, non debere Chriſti miniſtros obnoxios eſſe humanæ ſeruituti: ſed & multorum auaritiam abuti miniſterio Eccleſiaſtico ad proprium quæſtum, ſtatuit, vt quicunque ex ſeruili

uili conditione, conciliante ſcientia & morum probitate, ad miniſterium altaris aſciſcerentur, primum manumittantur à propriis dominis, vel priuatis, vel Eccleſiaſticis: & tunc demum gradibus altaris induantur: Volens etiam vnamquamque Eccleſiam habere proprios ſumptus, ne per eiuſcemodi inopiam cultus diuini negligerentur, inſeruit prædicto edicto, vt ſuper ſingulas Eccleſias manſus tribueretur vnus cum penſatione legitima, & ſeruo atque ancilla. Hæc erat ſancti Imperatoris exercitatio; hic quotidianus ludus, hæc palæſtrica agonia, ſpectante Deo, quo eius vita in ſancta doctrina & operatione clarius eniteret, qui in pomparum ſublimitate conſtitutus imitando Chriſtum humilitate, altius eminebat. Denique tunc cœperunt deponi ab Epiſcopis & clericis cingula balteis aureis, & gemmeis cultris onerata, exquiſitæque veſtes, ſed & calcaria talos onerantia relinqui. Monſtro enim ſimile ducebatur, ſi Eccleſiaſticæ familiæ deputatus, conaretur aſpirare ad ſecularis gloriæ ornamenta. At vero non tulit hanc ſanctam Deoq; dignam Imperatoris deuotionẽ humani generis inimicus, vndique ſe impetentem & ab omnibus Eccleſiæ ordinibus ſibimet bella indicentem, ſed cœpit totis virium copiis ſe expugnantẽ oppugnare, & per membra ſua, Chriſti fortiſſimum bellatorem vi & aſtu, quo potuit, laceſſere. Nam his rite ordinatis, poſtquam Imperator in eodem placito filium primogenitum Lotharium Imperatorẽ appellari & eſſe voluit, & duorum filiorum ſuorum Pipinum in Aquitaniam, Ludouicum in Baioariam miſit, vt ſcilicet ſciret populus, cuius deberet poteſtati parere: ſtatim ei Abodritorũ defectio, nuntiatur qui cũ filiis Go-

deſtridi amicitias iungentes Saxoniam Tranſalbianam vexabant. Contra quos Imperator ſufficientes copias dirigens, eorũ motus Deo fauente compreſſit. Ipſe autem Voſagi luſtra ſectaturus, venatum petiit. Interea venatione ibidem iuxta morem Frãcorum expleta, quum hiemem exacturus Aquiſgrani reuerteretur, nuntiatum eſt ei Bernardum nepotem ſuum Italiæ regem, cui ipſe maxima, vt Rex fieret, apud patrem cauſa fuerat, conſiliis quorundam prauorum hominum adeo dementatum, vt ab eo diſciuerit, omneſque ciuitates regni & principes Italiæ in hæc verba coniurauerint, ſed & omnes aditus quibus in Italiam intratur, poſitis obicibus & cuſtodiis obſerarint. Quod quum certis nuntiis referentibus, maximeque Rathaldo Epiſcopo, & Suppone, certiſſime cognouiſſet, contractis vndique copiis, tam ex Gallis, quam ex Germania, cum maximo exercitus robore Cabillonum vſque peruenit. At Bernardus cum ſe cerneret viribus imparem, & ad cœpta inefficacem, vtpote à quo plurimi ſuorum quotidie deficerent, deſperatis rebus ad Imperatorem venit: armiſque depoſitis, pedibus ſe eius proſtrauit, confeſſus perperam ſe egiſſe. cuius exemplum primores eius ſunt ſecuti, & armis depoſitis ſe eius poteſtati & iudicio ſubdiderunt. Sed & concinnationes, quomodo cœptam rebellionem, & quare inchoauerint, & ad quem finem inchoata perducere voluerint, quoſue complices, ſibi allexerint, ad primam prodiderunt interrogationem. Fuere ſane huius conſpirationis auctores, Egiddeo regalium amicorum primus: Reginerius, olim Comes palatij Imperatoris, filius Reginerij Comitis: ſed & Reginardus, præpoſitus cameræ

regalis.

regalis. Erát autem huius ſceleris conſcij quam plures clerici, ſeu laici, inter quos, aliquos Epiſcopos huius tẽpeſtatis procella inuoluit, Anſelmũ ſcilicet Mediolanenſem, Wolfoldum Cremonenſem, ſed & Theodulfum Aurelianenſem. Poſtquam vero defectionis propalati ſunt principes, & cuſtodiæ mancipati, Aquiſgrani Imperator, ſicut decreuerat, hiematum regreditur, ibique vſque dum ſacram Paſchæ ſolemnitatem celebraret, remoratur. Poſt cuius feſtiuitatis tranſactam celebritatem, Bernardum hactenus regem, eiuſque fautores in ſupra dicto ſcelere, quum lege iudicioque Francorum deberent capitali inuectione feriri, ſuppreſſa triſtiori ſententia, luminibus orbari conſenſit, licet multis obnitentibus, & animaduerti in eos tota ſeueritate legali cupientibus. At vero licet Imperator indulgentius ageret, vltio tamen eliminata, ad affectum in aliquos eſt perducta. Etenim Bernardus & Reginerus dum impatientius oculorum amiſſionem & ablationem tulerunt, mortis acerbitatem ſibi conſciuerunt. * Epiſcopos porro hac immanitate cõſtrictos, ab Epiſcopis reliquis depoſitos, monaſteriis mancipauit: cæterorum autem nullum vel vita priuari iuſſit, vel membrorum amputatione multari: ſed ſecũdum quod exigente culpa viſum eſt, alios exiliari, alios iuſſit attondi. Poſtquam nunciatur Imperatori proteruia inobedientium Brittonum, qui in tantam inſolentiam eruperant, vt vnum ſuorum * Marmonum nomine, regem appellare auſi ſint, ſubiectionemque omnimodis recuſarint. Ad quorum inſolentiam vlciſcendam Imperator vndequaque aggregata militari manu, fines Brittonum aggrediens, proficiſcitur, habitóque Venetis generali

Ipſos

Marmanum

deſtridi amicitias iungentes Saxoniam Tranſalbianam vexabant. Contra quos Imperator ſufficientes copias dirigens, eorũ motus Deo fauente compreſſit. Ipſe autem Voſagi luſtra ſectaturus, venatum petiit. Interea venatione ibidem iuxta morem Frãcorum expleta, quum hiemem exacturus Aquiſgrani reuerteretur, nuntiatum eſt ei Bernardum nepotem ſuum Italiæ regem, cui ipſe maxima, vt Rex fieret, apud patrem cauſa fuerat, conſiliis quorundam prauorum hominum adeo dementatum, vt ab eo diſciuerit, omneſque ciuitates regni & principes Italiæ in hæc verba coniurauerint, ſed & omnes aditus quibus in Italiam intratur, poſitis obicibus & cuſtodiis obſerarint. Quod quum certis nuntiis referentibus, maximeque Rathaldo Epiſcopo, & Suppone, certiſſime cognouiſſet, contractis vndique copiis, tam ex Gallis, quam ex Germania, cum maximo exercitus robore Cabillonum vſque peruenit. At Bernardus cum ſe cerneret viribus imparem, & ad cœpta inefficacem, vtpote à quo plurimi ſuorum quotidie deficerent, deſperatis rebus ad Imperatorem venit: armiſque depoſitis, pedibus ſe eius proſtrauit, confeſſus perperam ſe egiſſe. cuius exemplum primores eius ſunt ſecuti, & armis depoſitis ſe eius poteſtati & iudicio ſubdiderunt. Sed & concinnationes, quomodo cœptam rebellionem, & quare inchoauerint; & ad quem finem inchoata perducere voluerint, quoſue complices, ſibi allexerint, ad primam prodiderunt interrogationem. Fuere ſane huius conſpirationis auctores, Egiddeo regalium amicorum primus: Reginerius, olim Comes palatij Imperatoris, filius Reginerij Comitis: ſed & Reginardus, præpoſitus cameræ

regalis.

regalis. Erāt autem huius ſceleris conſcij quam plures clerici, ſeu laici, inter quos, aliquos Epiſcopos huius tēpeſtatis procella inuoluit, Anſelmū ſcilicet Mediolanenſem, Wolfoldum Cremonenſem, ſed & Theodulfum Aurelianenſem. Poſtquam vero defectionis propalati ſunt principes, & cuſtodiæ mancipati, Aquiſgrani Imperator, ſicut decreuerat, hiematum regreditur, ibique vſque dum ſacram Paſchæ ſolemnitatem celebraret, remoratur. Poſt cuius feſtiuitatis tranſactam celebritatem, Bernardum hactenus regem, eiuſque fautores in ſupra dicto ſcelere, quum lege iudicioque Francorum deberent capitali inuectione feriri, ſuppreſſa triſtiori ſententia, luminibus orbari conſenſit, licet multis obnitentibus, & animaduerti in eos tota ſeueritate legali cupientibus. At vero licet Imperator indulgentius ageret, vltio tamen eliminata, ad affectum in aliquos eſt perducta. Etenim Bernardus & Reginerus dum impatientius oculorum amiſſionem & ablationem tulerunt, mortis acerbitatem ſibi conſciuerunt. * Epiſcopos porro hac immanitate cōſtrictos, ab Epiſcopis reliquis depoſitos, monaſteriis mancipauit: cæterorum autem nullum vel vita priuari iuſſit, vel membrorum amputatione multari: ſed ſecūdum quod exigente culpa viſum eſt, alios exiliari, alios iuſſit attondi. Poſtquam nunciatur Imperatori proteruia inobedientium Brittonum, qui in tantam inſolentiam eruperant, vt vnum ſuorum * Marmonum nomine, regem appellare auſi ſint, ſubiectionemque omnimodis recuſarint. Ad quorum inſolentiam vlciſcendam Imperator vndequaque aggregata militari manu, fines Brittonum aggrediens, proficiſcitur, habitóque Venetis generali

* ipſos

* Marmanum

Digitized by Google

deſtridi amicitias iungentes Saxoniam Tranſalbianam vexabant. Contra quos Imperator ſufficientes copias dirigens, eorũ motus Deo fauente compreſſit. Ipſe autem Voſagi luſtra ſectaturus, venatum petiit. Interea venatione ibidem iuxta morem Frãcorum expleta, quum hiemem exacturus Aquiſgrani reuerteretur, nuntiatum eſt ei Bernardum nepotem ſuum Italiæ regem, cui ipſe maxima, vt Rex fieret, apud patrem cauſa fuerat, conſiliis quorundam prauorum hominum adeo dementatum, vt ab eo diſciuerit, omneſque ciuitates regni & principes Italiæ in hæc verba coniurauerint, ſed & omnes aditus quibus in Italiam intratur, poſitis obicibus & cuſtodiis obſerarint. Quod quum certis nuntiis referentibus, maximeque Rathaldo Epiſcopo, & Suppone, certiſſime cognouiſſet, contractis vndique copiis, tam ex Gallis, quam ex Germania, cum maximo exercitus robore Cabillonum vſque peruenit. At Bernardus cum ſe cerneret viribus imparem, & ad cœpta inefficacem, vtpote à quo plurimi ſuorum quotidie deficerent, deſperatis rebus ad Imperatorem venit: armiſque depoſitis, pedibus ſe eius proſtrauit, confeſſus perperam ſe egiſſe. cuius exemplum primores eius ſunt ſecuti, & armis depoſitis ſe eius poteſtati & iudicio ſubdiderunt. Sed & concinnationes, quomodo cœptam rebellionem, & quare inchoauerint; & ad quem finem inchoata perducere voluerint, quoſue complices, ſibi allexerint, ad primam prodiderunt interrogationem. Fuere ſane huius conſpirationis auctores, Egiddeo regalium amicorum primus: Reginerius, olim Comes palatij Imperatoris, filius Reginerij Comitis: ſed & Reginardus, præpoſitus cameræ regalis.

regalis. Erāt autem huius ſceleris conſcij quam plures clerici, ſeu laici, inter quos, aliquos Epiſcopos huius tēpeſtatis procella inuoluit, Anſelmū ſcilicet Mediolanenſem, Wolfoldum Cremonenſem, ſed & Theodulfum Aurelianenſem. Poſtquam vero defectionis propalati ſunt principes, & cuſtodiæ mancipati, Aquiſgrani Imperator, ſicut decreuerat, hiematum regreditur, ibique vſque dum ſacram Paſchæ ſolemnitatem celebraret, remoratur. Poſt cuius feſtiuitatis tranſactam celebritatem, Bernardum hactenus regem, eiuſque fautores in ſupra dicto ſcelere, quum lege iudicioque Francorum deberent capitali inuectione feriri, ſuppreſſa triſtiori ſententia, luminibus orbari conſenſit, licet multis obnitentibus, & animaduerti in eos tota ſeueritate legali cupientibus. At vero licet Imperator indulgentius ageret, vltio tamen eliminata, ad affectum in aliquos eſt perducta. Etenim Bernardus & Reginerus dum impatientius oculorum amiſſionem & ablationem tulerunt, mortis acerbitatem ſibi conſciuerunt. * Epiſcopos porro hac immanitate cōſtrictos, ab Epiſcopis reliquis depoſitos, monaſteriis mancipauit: cæterorum autem nullum vel vita priuari iuſſit, vel membrorum amputatione multari: ſed ſecūdum quod exigente culpa viſum eſt, alios exiliari, alios iuſſit attondi. Poſtquam nunciatur Imperatori proteruia inobedientium Brittonum, qui in tantam inſolentiam eruperant, vt vnum ſuorum * Marmonum nomine, regem appellare auſi ſint, ſubiectionemque omnimodis recuſarint. Ad quorum inſolentiam vlciſcendam Imperator vndequaque aggregata militari manu, fines Brittonum aggrediens, proficiſcitur, habitóque Venetis generali

Ipſos

Marmanum

Digitized by Google

conuentu, prouinciam ingreditur, & paruo tempore & labore cuncta populatur, donec interfecto * Marcono, dum ſarcinis caſtrenſibus * immeditatur, à quodã regiorum equorũ cuſtode, nomine Choſlo, tota cum eo Britannia victa ſuccubuit, & manus dedit, ad quaſcunq; conditiones Imperator vellet, denuo ſeruitura. Nam & obſides qui & quanti iuſſi ſunt, dati atque ſuſcepti, & omnis terra ſecundum ſuam voluntatem diſpoſita eſt.

Marmano immediatur

A quibus finibus Britanniæ ita pacatis, Imperator pedem retulit, & Andegauorum vrbem repetiit. Vbi dum Hermengardis regina longo fatigaretur incommodo, duobus diebus poſt regreſſionem Imperatoris ſuperuixit, & tertio die obiit, quinto Nonas Octobris, quo anno ecclipſis ſolis contigit, octauo Idus Iulij. Curata autem reginæ ſepultura, Imperator per Rotomagum & Ambianorum vrbem recto itinere ſe Aquiſgrani ad hiberna contulit. Cui reuertenti & Heriſtallium palatium intranti, occurrere miſſi Sigonis Beneuentani ducis dona quam maxima deferentes, dominum ſuum à morte Grimoaldi prædeceſſoris ſui purgãtes. Preterea aliarum nationum miſſi aderant, Abodritorum & Timotianorum, & Caduſcanorum: qui Bulgarum ſocietate relicta, noſtris ſe nuper ſociauerant, ſed & Leuteuiti rectoris inferioris Pãnoniæ, miſſi ibidem aderant, accuſantes Cadalum falſo, vt poſt patuit: eo quod immanitas illius importabilis illi foret.

Quibus auditis, compoſitis ac dimiſſis, in eodem palatio Imperator ſecundum ſuam diſpoſitionem ad hiemandum ſe contulit.

Vbi cum moratur, exhibitus eſt ei Sclaomirus, Abodritorum Rex, à ducibus Saxonum. Qui quum inſimu-

inſimularetur defectionis nec obiectis obuiare quiuiſſet, exilio eſt deportatus, regnumque eius Ceadrago filio Traſconis traditum. Eodem itidem tempore quidam Waſco Lupus, Centulli cognomento, in rebellionem aſſurgens,*Verenium Aruernorum comitem & Berengarium Toloſanum prælio laceſſiuit. Ibidemque cum aliis plurimis fratrem*germanum quoque amiſit, & tunc quidem fugæ ſubſidio euaſit, poſt autem Imperatori deductus, & cauſam dicere iuſſus atque ratione victus, exilio eſt damnatus. Qua hieme Imperator in eodem palatio conuentum publicum populi ſui celebrauit: & renunciantes ſibi miſſos de omni ſuo regno, quos pro ſtatu ſanctæ Eccleſiæ reſtaurãdo deiecto, vel confirmãdo ſtante miſerat, audiuit; & quicquid vtile iudicauit, ſancta impellente deuotione ſuperaddidit, nihilque intactum reliquit, quicquid ad honorem ſanctæ Dei Eccleſiæ proficere poſſe viſum fuit. Interea capitula quædam legibus ſuperaddidit, in quibus cauſæ forenſes claudicare videbantur, quæ hactenus veluti perneceſſaria ſeruantur. Qua tempeſtate monitu ſuorum vxoriam cupulam meditabatur inire. Timebatur enim à multis ne regni gubernacula vellet relinquere: ſed compellebatur, tandemque eorum voluntati ſatisfaciens, & vndequaque adductas procerum filias inſpiciens, Iudith filiam Welfonis nobiliſſimi Comitis in matrimonium iunxit. Æſtate ſubſequente in Ingelheim palatio populus eius conuenit ad eum. Ibidemque ſui exercitus nuntios recepit, qui contra Liudeuiti apertam perduellionem comprimendam miſſi fuerant. Sed idem negotium remanſit pene infectum. At vero pro his typho arrogantiæ, inflatus Liudeuitus quaſdã condi-

VVerinum

quoque Genſandum

Digitized by Google

ciones Imperatori per miſſos ſuos mandauit; quas ſi Imperator impleret, ipſe quoque eius præceptis vt pridem pareret. ſed hæc tanquam inutilia ab eo ſpreta atque reiecta ſunt. Liudeuitus autem in ſua perfidia remanere ratum ducens, ad perfidiã quoſcunque poterat ſibi ſociabat. Poſt reuerſionem ſane exercitus à Pannoniæ finibus, Luideuito in perfidia ſua permanente, * Cadolach dux Foroiulienſis in febrem incidit, & diem vltimum clauſit, ac Baldricus eius loco ſucceſſit. Qui quum primum in prouinciam veniſſet, & Carantanas ingrederetur partes, copias Liudeuiti iuxta Drauum fluuium cũ paucis ſuorum, fudit & reliquos proturbans, omnes à ſuis finibus ſecedere compulit. Fugatus à Baldrico Luideuitus, Bornæ occurrit Dalmatiæ duci ad Calapium fluuium conſiſtenti. Sed Borna Goduſcanorũ perfidia, an timore deſertus, incertum, ſuorum tamen iutus auxilio domeſtico diſcrimen imminens tutus euaſit, ſed & deſertores ſuos poſtea ſubegit. Interea Luideuitus ſequenti hieme Dalmatiam iterum ingreſſus, cuncta populari nititur, ferro quæ animata erant, perimens, inanimata vero igni contradens. Cuius vi quum Borna obuiare nequiret, aſtu viam nocendi quæſiuit. Neque enim apertum ei bellum indixit, ſed improuiſis irruptionibus adeo & illum & exercitum eius protriuit, vt puderet ac pœniteret eum talia molitum. Nam tribus millibus interfectis de illius exercitu, equiſque ac vtaria ſibi ſupellectile plurima direpta, regione ſua eum excedere compulit. Quæ cuncta Imperator Aquis conſiſtens lædus audiuit. Interea Vaſcones natiua ſeditionis peſte diſcordantes, à Pipino Imperatoris filio, ipſo anno ita ſunt edomiti, vt nullus eorum rebellare auderet.

*Chaludon

Digitized by Google

auderet, Pater enim eum ad hoc deſtinauerat. His peractis Imperator conuentum dimiſit. Venationi congruo tempore operam dedit in Arduenna, atque hiematurus ad palatium Aquenſe eſt reuerſus. In eodem palatio hieme ſuperueniente, Imperator coadunari populi frequentiam fecit. Quo tempore Borna de infeſtatione Luideuiti conqueſtus, magnas adiutorij copias ab Imperatore ſuſcepit, quæ terram illius atterere poſſent. Quæ trina partitione diuiſæ, primo vere, terram ditionis illius ferro & igne pene omnẽ vaſtauerunt, ipſo Luideuito caſtelli cuiuſdam altitudine ſe protegente, & nec ad pugnam nec ad colloquium procedente. Quibus reuerſis domum Carniolenſes & quidam Carantanorum qui ad Luideuitum ſe contulerant, Baldrico duci noſtro manus dederunt. In palatio quoque Bera Comes Barcinonenſis, quum impeteretur à quodam vocato Sanila, & infidelitatis argueretur; cum eodem ſecundũ legem propriam, vtpote quia vterque Gothus erat, equeſtri prælio congreſſus eſt, & victus. Sed quum lege in eum animaduertendum eſſet, vt capitali ſententia tanquam reus maieſtatis feriretur, Imperatoris tamen clementia vitæ reſeruatus eſt, & Rotomagum conſiſtere iuſſus. Ipſo tempore nuntiatum eſt naues piraticas tredecim à Nortmanniæ ſedibus mare conſcendiſſe, & prædatum noſtros fines appellere. Cõtra quas Imperatoris circumſpectio cuſtodiã fieri quum imperaſſet, à Flãdrenſi ſolo ſimul & oſtio Sequanæ repulſæ, in Aquitaniam ſeſe verterunt, & vaſtato vico cuius vocabulum Buim, multáque oneratæ præda reuerſæ ſunt. Hoc anno dominus Imperator hiberna tempora Aquiſgrani peregit. In eadem hieme mẽſe Februario,

Aquis conuentus eſt celebratus, & tres cunei ad Luideuiti terram vaſtandam directi; irruptáque imaginaria pace, quæ cum Abulat rege Sarracenorum pacta videbatur, bellum ei indictum eſt. In eodem anno Kalendis Maij conuentum alterum habuit Imperator Nouiomagi, in quo regni partitionem quam inter filios ſuos iamdudum fecerat, coram recitari fecit, & à cunctis proceribus qui tunc affuere confirmari. Ibidem etiam miſſos Paſchalis Apoſtolici Petrum Centumcellenſem Epiſcopum, & Leonem Noméclatorem ſuſcepit, audiuit, remiſit, atque inde digrediens Aquaſgrani repetiit, & inde per Arduennam vſque ad Rumerici montis altitudinem, Voſagique latiſſimam vaſtitatem, totum quod ſuperfuit dimidium æſtiui & autumni temporis, tranſegit. Inter hæc Borna vita priuato, ſucceſſorem ei conſtituit Imperator nepotem ſuum Ladaſdeum. Quo tempore nuntium ſuſcepit mortis Leonis Imperatoris Conſtantinopolitani, qui à domeſticis ſuis, & præcipue à Michaële interfectus eſt: qui etiam in loco eius ſubſtitutus eſt, cóſpiratoribus ſuis & maxime prætorianis militibus ei annitentibus. Eodem anno medio Octobri conuentus publicus in Theodonis villa celebratur. Vbi denique Dominus Imperator primogenito filio ſuo Lothario Ermingardam filiam Hugonis Comitis vxorem cum ſolemni iunxit apparatu. Vbi etiam affuere legati Papæ Romani, Theodorus primicerius, ac Florus, cum magnis variiſque muneribus. Imperatoris porro clementia, quum in aliis rebus ſemper admirabilis claruit, in hoc conuentu quam maxime, quanta in eius eſſet pectore, manifeſtiſſime patuit. Nam reuocatis omnibus, qui contra vitam ſuam, regnumq; coniura-

Digitized by Google

coniurauerant, non modo vitam membraque donauit, ſed & poſſeſſiones, quibus legaliter fuerant priuati, cum magno liberalitatis teſtimonio reſtituit. Adalhardum etiam Abbatem quondam Corbeiæ monaſterij, ſed tunc in ſancti Filiberti monaſterio conſiſtentem, magiſterio priori reddidit. Itidemque fratrem eius Bernarium, à monaſterio ſancti Benedicti euocatum & recõciliatum, eidem cum fratre reſtituit loco. His completis, cæteriſque quæ vtilitas poſcebat, explicitis, filium quidem Lothariũ hiematum Wormaciam miſit, ipſe autem Aquaſgrani reuerſus eſt. Anno hunc ſequenti Dominus Imperator conuentum generalem coire iuſſit in loco, cuius vocabulum eſt Attiniacus. In quo conuocatis ad concilium Epiſcopis, Abbatibus, ſpiritualibuſq; viris, nec non & regni ſui proceribus, primo quidem fratribus reconciliari ſtuduit, quos inuitos attonderi fecerat; deinde omnibus, quibus aliquid læſuræ intuliſſe videbatur. Poſt hæc autem palam ſe erraſſe cõfeſſus, & imitatus Theodoſij Imperatoris exemplum, pœnitentiam ſpõtaneam ſuſcepit, tam de his, quam quæ in Bernardum nepotem proprium geſſerat, & corrigens ſi quid talium vel à ſe, vel à patre ſuo geſtum reperire alicubi potuit, etiam plurimarum eleemoſynarum elargitione, ſed & ſeruorum Chriſti orationum inſtantia, nec non propria ſatisfactione adeo diuinitatem ſibi placare curabat, quaſi hæc quæ legaliter ſuper vnumquemque decucurrerant, ſua geſta fuerint crudelitate. Exercitum ſane eodem tempore miſit de Italia contra Liudeuitum in Pannoniam. Quo ille conſiſtere non valens, propriam reliquit ciuitatem, & ad quendam principem Dalmatiæ veniens, ab eo ſuſceptus eſt intra ciuitatẽ.

Digitized by Google

Aquis conuentus eſt celebratus, & tres cunei ad Luideuiti terram vaſtandam directi; irruptaque imaginaria pace, quæ cum Abulat rege Sarracenorum pacta videbatur, bellum ei indictum eſt. In eodem anno Kalendis Maij conuentum alterum habuit Imperator Nouiomagi, in quo regni partitionem quam inter filios ſuos iamdudum fecerat, coram recitari fecit, & à cunctis proceribus qui tunc affuere confirmari. Ibidem etiam miſſos Paſchalis Apoſtolici Petrum Centumcellenſem Epiſcopum, & Leonem Nomẽclatorem ſuſcepit, audiuit, remiſit, atque inde digrediens Aquaſgrani repetiit, & inde per Arduennam vſque ad Rumerici montis altitudinem, Voſagique latiſſimam vaſtitatem, totum quod ſuperfuit dimidium æſtiui & autumni temporis, tranſegit. Inter hæc Borna vita priuato, ſucceſſorem ei conſtituit Imperator nepotem ſuum Ladaſdeum. Quo tempore nuntium ſuſcepit mortis Leonis Imperatoris Conſtantinopolitani, qui à domeſticis ſuis, & præcipue à Michaële interfectus eſt: qui etiam in loco eius ſubſtitutus eſt, cõſpiratoribus ſuis & maxime prætorianis militibus ei annitentibus. Eodem anno medio Octobri conuentus publicus in Theodonis villa celebratur. Vbi denique Dominus Imperator primogenito filio ſuo Lothario Ermingardam filiam Hugonis Comitis vxorem cum ſolemni iunxit apparatu. Vbi etiam affuere legati Papæ Romani, Theodorus primicerius, ac Florus, cum magnis variiſque muneribus. Imperatoris porro clementia, quum in aliis rebus ſemper admirabilis claruit, in hoc conuentu quam maxime, quanta in eius eſſet pectore, manifeſtiſſime patuit. Nam reuocatis omnibus, qui contra vitam ſuam, regnumq; coniura-

Digitized by Google

coniurauerant, non modo vitam membraque donauit, ſed & poſſeſſiones, quibus legaliter fuerant priuati, cum magno liberalitatis teſtimonio reſtituit. Adalhardum etiam Abbatem quondam Corbeiæ monaſterij, ſed tunc in ſancti Filiberti monaſterio conſiſtentem, magiſterio priori reddidit. Itidemque fratrem eius Bernarium, à monaſterio ſancti Benedicti euocatum & recõciliatum, eidem cum fratre reſtituit loco. His completis, cæteriſque quæ vtilitas poſcebat, explicitis, filium quidem Lothariũ hiematum Wormaciam miſit, ipſe autem Aquaſgrani reuerſus eſt. Anno hunc ſequenti Dominus Imperator conuentum generalem coire iuſſit in loco, cuius vocabulum eſt Attiniacus. In quo conuocatis ad concilium Epiſcopis, Abbatibus, ſpiritualibuſq; viris, nec non & regni ſui proceribus, primo quidem fratribus reconciliari ſtuduit, quos inuitos attonderi fecerat; deinde omnibus, quibus aliquid læſuræ intuliſſe videbatur. Poſt hæc autem palam ſe erraſſe cõfeſſus, & imitatus Theodoſij Imperatoris exemplum, pœnitentiam ſpõtaneam ſuſcepit, tam de his, quam quæ in Bernardum nepotem proprium geſſerat, & corrigens ſi quid talium vel à ſe, vel à patre ſuo geſtum reperire alicubi potuit, etiam plurimarum eleemoſynarum elargitione, ſed & ſeruorum Chriſti orationum inſtantia, nec non propria ſatisfactione adeo diuinitatem ſibi placare curabat, quaſi hæc quæ legaliter ſuper vnumquemque decucurrerant, ſua geſta fuerint crudelitate. Exercitum ſane eodem tempore miſit de Italia contra Liudeuitum in Pannoniam. Quo ille conſiſtere non valens, propriam reliquit ciuitatem, & ad quendam principem Dalmatiæ veniens, ab eo ſuſceptus eſt intra ciuitatẽ.

Aquis conuentus eſt celebratus, & tres cunei ad Luideuiti terram vaſtandam directi; irruptáque imaginaria pace, quæ cum Abulat rege Sarracenorum pacta videbatur, bellum ei indictum eſt. In eodem anno Kalendis Maij conuentum alterum habuit Imperator Nouiomagi, in quo regni partitionem quam inter filios ſuos iamdudum fecerat, coram recitari fecit, & à cunctis proceribus qui tunc affuere confirmari. Ibidem etiam miſſos Paſchalis Apoſtolici Petrum Centumcellenſem Epiſcopum, & Leonem Noméclatorem ſuſcepit, audiuit, remiſit, atque inde digrediens Aquaſgrani repetiit, & inde per Arduennam vſque ad Rumerici montis altitudinem, Voſagique latiſſimam vaſtitatem, totum quod ſuperfuit dimidium æſtiui & autumni temporis, tranſegit. Inter hæc Borna vita priuato, ſucceſſorem ei conſtituit Imperator nepotem ſuum Ladaſdeum. Quo tempore nuntium ſuſcepit mortis Leonis Imperatoris Conſtantinopolitani, qui à domeſticis ſuis, & præcipue à Michaële interfectus eſt: qui etiam in loco eius ſubſtitutus eſt, cōſpiratoribus ſuis & maxime prætorianis militibus ei annitentibus. Eodem anno medio Octobri conuentus publicus in Theodonis villa celebratur. Vbi denique Dominus Imperator primogenito filio ſuo Lothario Ermingardam filiam Hugonis Comitis vxorem cum ſolemni iunxit apparatu. Vbi etiam affuere legati Papæ Romani, Theodorus primicerius, ac Florus, cum magnis variiſque muneribus. Imperatoris porro clementia, quum in aliis rebus ſemper admirabilis claruit, in hoc conuentu quam maxime, quanta in eius eſſet pectore, manifeſtiſſime patuit. Nam reuocatis omnibus, qui contra vitam ſuam, regnumq; coniura-

coniurauerant, non modo vitam membraque donauit, ſed & poſſeſſiones, quibus legaliter fuerant priuati, cum magno liberalitatis teſtimonio reſtituit. Adalhardum etiam Abbatem quondam Corbeiæ monaſterij, ſed tunc in ſancti Filiberti monaſterio conſiſtentem, magiſterio priori reddidit. Itidemque fratrem eius Bernarium, à monaſterio ſancti Benedicti euocatum & recõciliatum, eidem cum fratre reſtituit loco. His completis, cæteriſque quæ vtilitas poſcebat, explicitis, filium quidem Lotharium hiematum Wormaciam miſit, ipſe autem Aquaſgrani reuerſus eſt. Anno hunc ſequenti Dominus Imperator conuentum generalem coire iuſſit in loco, cuius vocabulum eſt Attiniacus. In quo conuocatis ad concilium Epiſcopis, Abbatibus, ſpiritualibuſq; viris, nec non & regni ſui proceribus, primo quidem fratribus reconciliari ſtuduit, quos inuitos attonderi fecerat; deinde omnibus, quibus aliquid læſuræ intuliſſe videbatur. Poſt hæc autem palam ſe erraſſe cõfeſſus, & imitatus Theodoſij Imperatoris exemplum, pœnitentiam ſpõtaneam ſuſcepit, tam de his, quam quæ in Bernardum nepotem proprium geſſerat, & corrigens ſi quid talium vel à ſe, vel à patre ſuo geſtum reperire alicubi potuit, etiam plurimarum eleemoſynarum elargitione, ſed & ſeruorum Chriſti orationum inſtantia, nec non propria ſatisfactione adeo diuinitatem ſibi placare curabat, quaſi hæc quæ legaliter ſuper vnumquemque decucurrerant, ſua geſta fuerint crudelitate. Exercitum ſane eodem tempore miſit de Italia contra Liudeuitum in Pannoniam. Quo ille conſiſtere non valens, propriam reliquit ciuitatem, & ad quendam principem Dalmatiæ veniens, ab eo ſuſceptus eſt intra ciuitatẽ.

Aquis conuentus eſt celebratus, & tres cunei ad Luideuiti terram vaſtandam directi; irruptáque imaginaria pace, quæ cum Abulat rege Sarracenorum pacta videbatur, bellum ei indictum eſt. In eodem anno Kalendis Maij conuentum alterum habuit Imperator Nouiomagi, in quo regni partitionem quam inter filios ſuos iamdudum fecerat, coram recitari fecit, & à cunctis proceribus qui tunc affuere confirmari. Ibidem etiam miſſos Paſchalis Apoſtolici Petrum Centumcellenſem Epiſcopum, & Leonem Nomēclatorem ſuſcepit, audiuit, remiſit, atque inde digrediens Aquaſgrani repetiit, & inde per Arduennam vſque ad Rumerici montis altitudinem, Voſagique latiſſimam vaſtitatem, totum quod ſuperfuit dimidium æſtiui & autumni temporis, tranſegit. Inter hæc Borna vita priuato, ſucceſſorem ei conſtituit Imperator nepotem ſuum Ladaſdeum. Quo tempore nuntium ſuſcepit mortis Leonis Imperatoris Conſtantinopolitani, qui à domeſticis ſuis, & præcipue à Michaële interfectus eſt: qui etiam in loco eius ſubſtitutus eſt, cōſpiratoribus ſuis & maxime prætorianis militibus ei annitentibus. Eodem anno medio Octobri conuentus publicus in Theodonis villa celebratur. Vbi denique Dominus Imperator primogenito filio ſuo Lothario Ermingardam filiam Hugonis Comitis vxorem cum ſolemni iunxit apparatu. Vbi etiam affuere legati Papæ Romani, Theodorus primicerius, ac Florus, cum magnis variiſque muneribus. Imperatoris porro clementia, quum in aliis rebus ſemper admirabilis claruit, in hoc conuentu quam maxime, quanta in eius eſſet pectore, manifeſtiſſime patuit. Nam reuocatis omnibus, qui contra vitam ſuam, regnumq; coniura-

Digitized by Google

coniurauerant, non modo vitam membraque donauit, ſed & poſſeſſiones, quibus legaliter fuerant priuati, cum magno liberalitatis teſtimonio reſtituit. Adalhardum etiam Abbatem quondam Corbeiæ monaſterij, ſed tunc in ſancti Filiberti monaſterio conſiſtentem, magiſterio priori reddidit. Itidemque fratrem eius Bernarium, à monaſterio ſancti Benedicti euocatum & recõciliatum, eidem cum fratre reſtituit loco. His completis, cæteriſque quæ vtilitas poſcebat, explicitis, filium quidem Lothariũ hiematum Wormaciam miſit, ipſe autem Aquaſgrani reuerſus eſt. Anno hunc ſequenti Dominus Imperator conuentum generalem coire iuſſit in loco, cuius vocabulum eſt Attiniacus. In quo conuocatis ad concilium Epiſcopis, Abbatibus, ſpiritualibuſq; viris, nec non & regni ſui proceribus, primo quidem fratribus reconciliari ſtuduit, quos inuitos attonderi fecerat; deinde omnibus, quibus aliquid læſuræ intuliſſe videbatur. Poſt hæc autem palam ſe erraſſe cõfeſſus, & imitatus Theodoſij Imperatoris exemplum, pœnitentiam ſpõtaneam ſuſcepit, tam de his, quam quæ in Bernardum nepotem proprium geſſerat, & corrigens ſi quid talium vel à ſe, vel à patre ſuo geſtum reperire alicubi potuit, etiam plurimarum eleemoſynarum elargitione, ſed & ſeruorum Chriſti orationum inſtantia, nec non propria ſatisfactione adeo diuinitatem ſibi placare curabat, quaſi hæc quæ legaliter ſuper vnumquemque decucurrerant, ſua geſta fuerint crudelitate. Exercitum ſane eodem tempore miſit de Italia contra Liudeuitum in Pannoniam. Quo ille conſiſtere non valens, propriam reliquit ciuitatem, & ad quendam principem Dalmatiæ veniens, ab eo ſuſceptus eſt intra ciuitatẽ.

Digitized by Google

Aquis conuentus eſt celebratus, & tres cunei ad Luideuiti terram vaſtandam directi; irruptáque imaginaria pace, quæ cum Abulat rege Sarracenorum pacta videbatur, bellum ei indictum eſt. In eodem anno Kalendis Maij conuentum alterum habuit Imperator Nouiomagi, in quo regni partitionem quam inter filios ſuos iamdudum fecerat, coram recitari fecit, & à cunctis proceribus qui tunc affuere confirmari. Ibidem etiam miſſos Paſchalis Apoſtolici Petrum Centumcellenſem Epiſcopum, & Leonem Nomẽclatorem ſuſcepit, audiuit, remiſit, atque inde digrediens Aquaſgrani repetiit, & inde per Arduennam vſque ad Rumerici montis altitudinem, Voſagique latiſſimam vaſtitatem, totum quod ſuperfuit dimidium æſtiui & autumni temporis, tranſegit. Inter hæc Borna vita priuato, ſucceſſorem ei conſtituit Imperator nepotem ſuum Ladaſdeum. Quo tempore nuntium ſuſcepit mortis Leonis Imperatoris Conſtantinopolitani, qui à domeſticis ſuis, & præcipue à Michaële interfectus eſt: qui etiam in loco eius ſubſtitutus eſt, cõſpiratoribus ſuis & maxime prætorianis militibus ei annitentibus. Eodem anno medio Octobri conuentus publicus in Theodonis villa celebratur. Vbi denique Dominus Imperator primogenito filio ſuo Lothario Ermingardam filiam Hugonis Comitis vxorem cum ſolemni iunxit apparatu. Vbi etiam affuere legati Papæ Romani, Theodorus primicerius, ac Florus, cum magnis variiſque muneribus. Imperatoris porro clementia, quum in aliis rebus ſemper admirabilis claruit, in hoc conuentu quam maxime, quanta in eius eſſet pectore, manifeſtiſſime patuit. Nam reuocatis omnibus, qui contra vitam ſuam, regnumq; coniura-

coniurauerant, non modo vitam membraque donauit, ſed & poſſeſſiones, quibus legaliter fuerant priuati, cum magno liberalitatis teſtimonio reſtituit. Adalhardum etiam Abbatem quondam Corbeiæ monaſterij, ſed tunc in ſancti Filiberti monaſterio conſiſtentem, magiſterio priori reddidit. Itidemque fratrem eius Bernarium, à monaſterio ſancti Benedicti euocatum & recõciliatum, eidem cum fratre reſtituit loco. His completis, cæteriſque quæ vtilitas poſcebat, explicitis, filium quidem Lothariũ hiematum Wormaciam miſit, ipſe autem Aquaſgrani reuerſus eſt. Anno hunc ſequenti Dominus Imperator conuentum generalem coire iuſſit in loco, cuius vocabulum eſt Attiniacus. In quo conuocatis ad concilium Epiſcopis, Abbatibus, ſpiritualibuſq; viris, nec non & regni ſui proceribus, primo quidem fratribus reconciliari ſtuduit, quos inuitos attonderi fecerat; deinde omnibus, quibus aliquid læſuræ intuliſſe videbatur. Poſt hæc autem palam ſe erraſſe cõfeſſus, & imitatus Theodoſij Imperatoris exemplum, pœnitentiam ſpõtaneam ſuſcepit, tam de his, quam quæ in Bernardum nepotem proprium geſſerat, & corrigens ſi quid talium vel à ſe, vel à patre ſuo geſtum reperire alicubi potuit, etiam plurimarum eleemoſynarum elargitione, ſed & ſeruorum Chriſti orationum inſtantia, nec non propria ſatisfactione adeo diuinitatem ſibi placare curabat, quaſi hæc quæ legaliter ſuper vnumquemque decucurrerant, ſua geſta fuerint crudelitate. Exercitum ſane eodem tempore miſit de Italia contra Liudeuitum in Pannoniam. Quo ille conſiſtere non valens, propriam reliquit ciuitatem, & ad quendam principem Dalmatiæ veniens, ab eo ſuſceptus eſt intra ciuitatẽ.

Qui tamen verſa vice ſuſceptorem ſuum dolo confecit, & ciuitatem ſuo dominatui ſubiecit. Et quamquam noſtris nec pugnam intulerit, nec colloçutus fuerit, tamen miſſis legatis & erraſſe ſe dixit, & ad dominum Imperatorem venire promiſit. Nuntiatum eſt eodem tempore Imperatori, quod custodes limitis Hiſpanici Sicorim fluuium trãſierint, Hiſpaniæ interiora penetrauerint, & cum magna præda proſpere redierint, vaſtatis incenſiſque omnibus, quæ obuiam ſe præbuerunt. Nec non & hi qui fines tuebantur Brittannos, Brittanniam ingreſſi vaſtarunt regionem tàm ferro quam igne, propter cuiuſdam Britonis rebellionem, cuius nomen * Diuomarcus fuit. Quibus peractis proſpere ſunt regreſſi. Finito hoc placito Lotharium filium ſuum Dominus Imperator in Italiam miſit, & cum eo Walam affinem ſuum monachum, ſed & Geruntium oſtiarium: quorum conſilio res Italici regni componeret, erigeret, tueretur, tam publicas quam priuatas. Pipinum autem filium, quum in Aquitaniam mittere ſtatuiſſet, prius illi coniugem filiam Theotberti Comitis iunxit: & ſic demum ad memoratas partes regendas direxit. Quibus diſpoſitis iuxta morem Frãcorum regum, autumnale tempus venationibus inſumpſit, hiemandique gratia trans Renum, locum, cuius vocabulum eſt Franconoford, petiuit, ibique conuentum iuſſit fieri circumiacentium nationum, omnium ſcilicet qui trans Reni conſiſtentes fluenta ditioni Francorum obediunt, cum quibus de omnibus, quæ vtilitati conducere viſa ſunt, pertractans, ſingulorum rebus cõgrue proſpiciebat. In eodem conuentu Auarum legatio munera afferens affuit. Miſſi Nortmannorum pacem renouantes &

Vuiomarchus

tes & confirmantes non defuerunt. Quos auditos cum congrue remiſiſſet, in eodem loco præparatis, vt dignum erat & tempori congruebat, nouo opere ædificiis, hiemauit. In eadem villa, Franconoford ſcilicet, Imperator hieme exacta, Maio menſe, conuentum habuit Auſtralium Francorum, Saxonum, aliarumque gentium eis collimitantium. In quo duorum fratrum certamen, quod de regno magna altercatione inter ſe vertebant, congruo fine diremit. Erant autem Wilzi genere filij Liubi quondam regis. Nomina eorum fuere Mileguaſtus & Celeadragus. Quorum pater Liubi dum Abodritis bellum indixiſſet, ab eis interemptus eſt, regnumque primogenito contraditum. At quum nimis ſegniorem ſe, quam res poſceret, in regia adminiſtratione exhiberet: circa iunioris honorem fauor populi declinauit. In qua altercatione ante præſentiam Imperatoris venientes, requiſita atque reperta voluntate populi, iunior quidem princeps declaratur: ambos tamen Imperator muneribus amplis donatos, & ſacramentis deuinctos, & inter ſe & ſibi dimiſit amicos. Interea Lotharius filius domini Imperatoris, quum ſicut ſupra dictum eſt, à patre in Italiam miſſus eſſet, & ſecundum virorum, qui cum eo miſſi erant, conſilium, oportunitates negotiorum ordinaſſet, & quibuſdam perfectis, quibuſdam adhuc infectis, de ſingulis reſpondere, & ad patrem de reditu cogitaret: rogatu Paſchalis Papæ Romani, imminēte ſancta Paſchæ ſolemnitate adiit: atque ab eodem Papa clariſſima ambitione ſuſceptus, ipſo ſancto die apud beatum Petrum diadema Imperiale cum nomine Auguſti ſuſcepit. Poſt hæc quū Papiam veniſſet, aliquantiſper neceſſitatibus ſemet impeditū-

Digitized by Google

bus, ibidem moratus eſt, & ſic ad patrem menſe Iunio peruenit, perfecta nuncians, de inchoatis interrogans. Ad ſupplenda autem, quæ minus perfecta erant, miſſus eſt Adalhardus Comes palatij, adhibito ſibi ſocio Manringo. Gundulfo porro Metenſi Epiſcopo, eodem tempore defuncto, clerus omnis populúſque eiuſdem Eccleſię, veluti vno ſpiritu animati, Drogonem Imperatoris fratrem ſub canonico habitu nobiliſſime viuentem, ſibi poſcunt dari ſacerdotem; mirumque in modum tam Imperatoris, quam procerum eius, ſed & totius populi conſenſus, quaſi quodam coagulo in vnum coniurauit, vt omnes id velle, nullus nolle reperiretur. Ideo Imperator cum ſummo gaudio petitioni Eccleſiæ annuit: eiſque quem petebant Pontificem dedit. In eodem conuentu mors nunciatur Luideuiti tyranni, à quodam dolo interfecti. Imperator hoc placitum ſoluit, & alium conuentum Compendio tempore autumnali indixit. Sub hoc etiam tempore perlatum eſt Imperatori, Theodorum primicerium ſanctæ Eccleſiæ Romanæ, & Leonem Nomenclatorem luminibus priuatos, ac deinde decollatos, in domo Epiſcopali Lateranenſi. Inuidia porro interfectoribus innaſcebatur, eo quod diceretur ob fidelitatem Lotharij, eos qui interfecti ſunt, talia fuiſſe perpeſſos. In qua re fama Pontificis quoque lædebatur: dum eius conſenſui totum adſcriberetur. Imperator autem dum ad hanc rem enucleatiſſime inueſtigandã, Adalungum abbatem monaſterij ſancti Vedaſti & Hunfridum Comitem mittere curaret: Paſchalis Papæ miſſi ſuperuenerunt, Ioannes Epiſcopus Siluæ candidæ, & Benedictus archidiaconus ſanctæ Eccleſiæ Romanæ, accuſationi opponentes excuſationem,

tionem, & ſuper iſta Imperatori examinationem offerentes. Quibus auditis & cum congruo reſponſo remiſſis, miſſos deſtinatos, vt iuſſum fuerat, Romã ire præcepit, inueſtigaturos de dubiis veritatem. Ipſe autem prout viſum eſt, ſingulis in locis moratus, cõſtituto tempore, id eſt Kalendis, ad Compendium venit. In quo placito legati Romam miſſi redierunt, nunciantes, quod Paſchalis Papa ab interfectorum nece ſe cum plurimos Epiſcoporum ſacramẽto purgauerit, interfectores autem nequaquam exhibere potuerit: ſed & eos qui interfecti ſunt, meritis exigentibus talia perpeſſos aſſeuerauerit: ſimulque ſecum præſentabant miſſos ab Apoſtolico directos, ſimilia perferentes. Nomina legatorum ſunt Iohannes Epiſcopus Siluæ candidæ, Sergius Bibliothecarius, Quirinus ſubdiaconus, & Leo magiſter militum. Imperator ergo natura miſericordiſſimus, occiſorum vindictã vltro perſequi non valens, quamquam multam volens, ab inquiſitione huiuſcemodi ceſſandum exiſtimauit: & cum reſponſis congruis miſſos Romanos abſoluit. Eodẽ tempore quædam prodigioſa ſigna apparentia animum Imperatoris ſollicitabant, præcipue terræ motus palatij Aquenſis & ſonitus inauditi nocturno tempore, & puellæ cuiuſdam ieiunia duodecim mẽſibus omni cibo penitus abſtinentis, crebra & inuſitata fulgura, lapidũ cum grandine caſus, peſtilentia hominum, & animalium. propter quæ ſingula piiſſimus Imperator crebro fieri ieiunia, orationumque inſtantia, atque eleemoſynarum largitionibus, diuinitatem per ſacerdotum officium monebat placandam, certiſſime dicens, per hæc portendi magnam humano generi futuram cladem. Quo etiam anno, menſe Iunio, na-

Digitized by Google

tus ei eſt filius ex Iudith regina: quem tempore baptiſmi Carolum vocitari placuit. Eodem anno Eblus atque Aſenarius Comites, trans Pyrenæi montis altitudinem iuſſi ſunt ire. Qui quum magnis copiis vſque ad Pampilonam iſſent, & inde negotio peracto redirent, ſolitam loci perfidiam, habitatorumque genuinam fraudem experti ſunt. Circumuēti enim ab incolis illius loci, omnibus amiſſis copiis, in inimicorum manus deuenere. Qui Eblum quidē Cordubam regi Sarracenorum miſerunt: Aſenario vero tamquam qui eos affinitate ſanguinis tangeret, pepercere. Interea cum Lotharius, vt prædictum eſt, à patre miſſus Romam veniſſet, libentiſſime ab Eugenio Papa ſuſceptus eſt, cumque de his quæ acceſſerant, quereretur, quare ſcilicet hi qui Imperatori & Francis fideles fuerant, iniqua nece peremptí fuerint: & qui ſuperuiuerent, ludibrio reliquis forent & haberentur: quare etiam tantæ querelæ aduerſus Romanorum Pontifices iudiceſque ſonarent: repertum eſt, quod quorundam Pontificum vel ignorantia vel deſidia, ſed & iudicum cæca & inexpleb[illegible]i cupiditate multorum prædia iniuſte fuerint confiſcata. Ideoque reddendo quæ iniuſte erant ſublata, Lotharius magnam populo Romano creauit lætitiam. Statutum etiam iuxta antiquum morem, vt ex latere Imperatoris mitterentur, qui iudiciariam exercentes poteſtatem, iuſtitiam omni populo facerent, & tempore quo viſum foret Imperatori æqua lance penderent. Quæ quum rediens filius patri retuliſſet, tamquam amator æquitatis, & cultor veritatis, magno gaudio perfuſus eſt, eo quod oppreſſis inique releuatio pietatis occurrerit. Tempore ſubſequenti dominus Imperator conuentum

uentum à populo ſuo celebrari iuſſit tempore Maij menſis Aquiſgrani. Quo conſiſtenti legatio Bulgarum, qui diu in Baioaria, ſecundum præceptum eius, ſubſtiterant, ei adducta eſt audienda. Cuius maxime poſt pacis conſtitutionem de terminis fuit terrarum inter Bulgaros Francoſq; cuſtodiendis. Affuerunt etiam Brittonũ primores non pauci, ſubiectionem obedientiamque multis verbis proſequentes: inter quos & Winemarchus, qui cæteris auctoritate præſtare videbatur, quique inſana temeritate atque ſtultiſſimis auſis in tantum proceſſerat, vt etiam Imperatorem propter ſuam inſolentiam comprimendam, ad expeditionem in illas partes faciendam prouocauerit. Is ergo quum diceret pœnitere ſe facti ſui, & imperatoriæ fidei ſe commiſiſſet, ab eo iuxta morem ſuum, qua clementia ſemper vti conſueuit, miſericorditer ſuſceptus, & cum cæteris ciuibus muneribus donatus, atque ad natiuum ſolum eſt permiſſus redire. Qui tamen poſtea conſuetæ perfidiæ non immemor, dum cunctorum quę promiſerat, & quæ expertus fuerat, bonorum oblitus, vicinos ſuos domini Imperatoris fideles incurſare, atque aſſiduis malis laceſſere non obmitteret, ad id peruenit, vt oppreſſus à Lantberti hominibus, in propria domo cum omnium malorum fine terminum vitæ ſortiretur. Dimiſſis ergo tam Bulgarorum miſſis quam Britannis, Imperator exercitio venandi ſe commiſit Voſagi ſecretis, iterum id agendum credens, vſque quo menſe Auguſto iuxta condictum generalem populis Aquaſgrani reuerſus eſt. Quo tempore pacem, quæ à Nortmannis petebatur, mẽſe Octobri iuſſit cõfirmari: factiſque omnibus, quæ in eodem placito & peragi & definiri viſa ſunt, ipſe

Digitized by Google

quidem cum filio Lothario Nouiomagum conceſſit, minore Ludeuuico in Baioariam dimiſſo, factaque autumni temporis venatione hyemis inchoatione in Aquenſe palatium rediit. Ab hoc conuentu regredientibus Bulgariorum miſſis, literaſq; Imperatoris deferentibus rex eorum minus grate quæ ſcripta ſunt, tulit; eo quod petita non impetrarit. Cum quadam ergo ſtomachatione eundem nuncium remittens, mandauit: vt aut communis finium terminus ſtatueretur, aut quacunque poterat virtute tueretur limites ſuorum finium. Sed quum fama rumorem ſparſiſſet, regem talia mandantem regno caruiſſe, Imperator tamdiu legatum tenuit, quouſque miſſo Bertricho comite palatij, falſa eſſe quæ iactabantur comperiſſet. Reſcita autem veritate, miſſum infecto negotio remiſit.

Ipſo anno, Kalendis Februarij, Pipinus filius Imperatoris, ad patrem Aquis hiemantem peruenit. Cui ab Imperatore cura commendata, vt paratus eſſet, ſi quid ex partibus Hiſpaniæ noui oriretur, qualiter obuiare poſſet, regreſſus eſt. Imperator vero Kalendis Iunij menſis ad Ingelheim venit, ibidémq; illi conuentus populi ſui, ſecundum quod præceperat, occurrit. In eodem placito ſecundum morem ſuum multa, quæ Eccleſiæ eſſent vtilia, admonuit, ſtatuit ac definiuit, legationéſque tam à ſancta ſede Romana, quam à monte Oliueti, per Dominicum abbatem perlatas ſuſcepit, audiuit, abſoluit. Nec non duos duces Ceadragum Abodritorum, Tunglonem Soraborum, quum accuſarentur, & probatio ſatis emineret, caſtigatos ad propria remiſit. Nec non Herioldus à Nortmanniæ partibus cum vxore veniens, Danorumque non parua manu, Magontiaci

tiaci apud Albanum, cum ſuis omnibus, ſacri baptiſmatis vnda eſt perfuſus, plurimiſque muneribus ab Imperatore donatus. Verens autem piiſſimus Imperator, ne ob tale factum negaretur ei habitatio ſoli naturalis, dedit ei quendam Comitatum in Friſia, cuius vocabulum eſt Ruitſtri, quo ſe ſuoſque, ſi neceſſitas exigeret, tuto recipere poſſet. Interea quum Baldricus, & Geraldus, cæterique Pannonciarum cuſtodes finium adeſſent, adduxit Baldricus domino Imperatori presbyterum quẽdam nomine Gregorium, bonæ vitæ hominem, qui diceret organum more Græcorum poſſe componere. Quem Imperator gratanter ſuſcepit: & quia Deus illi quæ ante ſe inuſitata erant in regno Francorum attribuebat, gratiarum actiones reddidit, ac Tanculfo ſacrorum ſcriniorum prælato commendauit, publiciſque ſtipendiis curare iuſſit: & ea quæ huic operi neceſſaria forent, præparare mandauit. Ipſo interea anno medio Octobri cœtum populi Germanicum coire iuſſit trans Renum, in villa cuius vocabulũ eſt Saltz. In qua conſiſtenti, perfidia atque defectio Aizonis nunciata eſt, qui de palatio domini Imperatoris fugiens, ad ciuitatem Auſonam venit, ibique receptus, Rodam ſubuertit: ſed & reſiſtere nitentibus non parum incommoditatis intulit, caſtella quæ irrumpere potuit, cuſtodibus impoſitis fortiter communiuit. Sed & miſſo fratre ſuo ad regem Sarracenorum Abdiramam nomine, validũ contra nos exercitus robur accepit. Quæ quidẽ Imperatoris animum commouerunt, nil tamen propere gerendum ratus, conſiliariorum ſuorum ſententiam, quid tali facto opus eſſet, ſtatuit operiri. Per idẽ tempus Hilduinus abbas monaſterij beati Dionyſij, Romã monachos

Digitized by Google

quidem cum filio Lothario Nouiomagum conceſſit, minore Ludeuuico in Baioariam dimiſſo, factaque autumni temporis venatione hyemis inchoatione in Aquenſe palatium rediit. Ab hoc conuentu regredientibus Bulgariorum miſſis, literaſq; Imperatoris deferentibus rex eorum minus grate quæ ſcripta ſunt, tulit; eo quod petita non impetrarit. Cum quadam ergo ſtomachatione eundem nuncium remittens, mandauit: vt aut communis finium terminus ſtatueretur, aut quacunque poterat virtute tueretur limites ſuorum finium. Sed quum fama rumorem ſparſiſſet, regem talia mandantem regno caruiſſe, Imperator tamdiu legatum tenuit, quouſque miſſo Bertricho comite palatij, falſa eſſe quæ iactabantur comperiſſet. Reſcita autem veritate, miſſum infecto negotio remiſit.

Ipſo anno, Kalendis Februarij, Pipinus filius Imperatoris, ad patrem Aquis hiemantem peruenit. Cui ab Imperatore cura commendata, vt paratus eſſet, ſi quid ex partibus Hiſpaniæ noui oriretur, qualiter obuiare poſſet, regreſſus eſt. Imperator vero Kalendis Iunij menſis ad Ingelheim venit, ibidémq; illi conuentus populi ſui, ſecundum quod præceperat, occurrit. In eodem placito ſecundum morem ſuum multa, quæ Eccleſiæ eſſent vtilia, admonuit, ſtatuit ac definiuit, legationéſque tam à ſancta ſede Romana, quam à monte Oliueti, per Dominicum abbatem perlatas ſuſcepit, audiuit, abſoluit. Nec non duos duces Ceadragum Abodritorum, Tunglonem Soraborum, quum accuſarentur, & probatio ſatis emineret, caſtigatos ad propria remiſit. Nec non Herioldus à Nortmanniæ partibus cum vxore veniens, Danorumque non parua manu, Magontiaci

tiaci apud Albanum, cum ſuis omnibus, ſacri baptiſmatis vnda eſt perfuſus, plurimiſque muneribus ab Imperatore donatus. Verens autem piiſſimus Imperator, ne ob tale factum negaretur ei habitatio ſoli naturalis, dedit ei quendam Comitatum in Friſia, cuius vocabulum eſt Ruitſtri, quo ſe ſuoſque, ſi neceſſitas exigeret, tuto recipere poſſet. Interea quum Baldricus, & Geraldus, cæterique Pannonciarum cuſtodes finium adeſſent, adduxit Baldricus domino Imperatori presbyterum quẽdam nomine Gregorium, bonæ vitæ hominem, qui diceret organum more Græcorum poſſe componere. Quem Imperator gratanter ſuſcepit: & quia Deus illi quæ ante ſe inuſitata erant in regno Francorum attribuebat, gratiarum actiones reddidit, ac Tanculfo ſacrorum ſcriniorum prælato commendauit, publiciſque ſtipendiis curare iuſſit: & ea quæ huic operi neceſſaria forent, præparare mandauit. Ipſo interea anno medio Octobri cœtum populi Germanicum coire iuſſit trans Renum, in villa cuius vocabulũ eſt Saltz. In qua conſiſtenti, perfidia atque defectio Aizonis nunciata eſt, qui de palatio domini Imperatoris fugiens, ad ciuitatem Auſonam venit, ibique receptus, Rodam ſubuertit: ſed & reſiſtere nitentibus non parum incommoditatis intulit, caſtella quæ irrumpere potuit, cuſtodibus impoſitis fortiter communiuit. Sed & miſſo fratre ſuo ad regem Sarracenorum Abdiramam nomine, validũ contra nos exercitus robur accepit. Quæ quidẽ Imperatoris animum commouerunt, nil tamen propere gerendum ratus, conſiliariorum ſuorum ſententiam, quid tali facto opus eſſet, ſtatuit operiri. Per idẽ tempus Hilduinus abbas monaſterij beati Dionyſij, Romã monachos

Digitized by Google

quidem cum filio Lothario Nouiomagum conceſſit, minore Ludeuuico in Baioariam dimiſſo, factaque autumni temporis venatione hyemis inchoatione in Aquenſe palatium rediit. Ab hoc conuentu regredientibus Bulgariorum miſſis, literaſq; Imperatoris deferentibus rex eorum minus grate quæ ſcripta ſunt, tulit; eo quod petita non impetrarit. Cum quadam ergo ſtomachatione eundem nuncium remittens, mandauit: vt aut communis finium terminus ſtatueretur, aut quacunque poterat virtute tueretur limites ſuorum finium. Sed quum fama rumorem ſparſiſſet, regem talia mandantem regno caruiſſe, Imperator tamdiu legatum tenuit, quouſque miſſo Bertricho comite palatij, falſa eſſe quæ iactabantur comperiſſet. Reſcita autem veritate, miſſum infecto negotio remiſit.

Ipſo anno, Kalendis Februarij, Pipinus filius Imperatoris, ad patrem Aquis hiemantem peruenit. Cui ab Imperatore cura commendata, vt paratus eſſet, ſi quid ex partibus Hiſpaniæ noui oriretur, qualiter obuiare poſſet, regreſſus eſt. Imperator vero Kalendis Iunij menſis ad Ingelheim venit, ibidémq; illi conuentus populi ſui, ſecundum quod præceperat, occurrit. In eodem placito ſecundum morem ſuum multa, quæ Eccleſiæ eſſent vtilia, admonuit, ſtatuit ac definiuit, legationéſque tam à ſancta ſede Romana, quam à monte Oliueti, per Dominicum abbatem perlatas ſuſcepit, audiuit, abſoluit. Nec non duos duces Ceadragum Abodritorum, Tunglonem Soraborum, quum accuſarentur, & probatio ſatis emineret, caſtigatos ad propria remiſit. Nec non Herioldus à Nortmanniæ partibus cum vxore veniens, Danorumque non parua manu, Magontiaci

tiaci apud Albanum, cum ſuis omnibus, ſacri baptiſmatis vnda eſt perfuſus, plurimiſque muneribus ab Imperatore donatus. Verens autem piiſſimus Imperator, ne ob tale factum negaretur ei habitatio ſoli naturalis, dedit ei quendam Comitatum in Friſia, cuius vocabulum eſt Ruitſtri, quo ſe ſuoſque, ſi neceſſitas exigeret, tuto recipere poſſet. Interea quum Baldricus, & Geraldus, cæterique Pannonciarum cuſtodes finium adeſſent, adduxit Baldricus domino Imperatori presbyterum quēdam nomine Gregorium, bonæ vitæ hominem, qui diceret organum more Græcorum poſſe componere. Quem Imperator gratanter ſuſcepit: & quia Deus illi quæ ante ſe inuſitata erant in regno Francorum attribuebat, gratiarum actiones reddidit, ac Tanculfo ſacrorum ſcriniorum prælato commendauit, publiciſque ſtipendiis curare iuſſit: & ea quæ huic operi neceſſaria forent, præparare mandauit. Ipſo interea anno medio Octobri cœtum populi Germanicum coire iuſſit trans Renum, in villa cuius vocabulū eſt Saltz. In qua conſiſtenti, perfidia atque defectio Aizonis nunciata eſt, qui de palatio domini Imperatoris fugiens, ad ciuitatem Auſonam venit, ibique receptus, Rodam ſubuertit: ſed & reſiſtere nitentibus non parum incommoditatis intulit, caſtella quæ irrumpere potuit, cuſtodibus impoſitis fortiter communiuit. Sed & miſſo fratre ſuo ad regem Sarracenorum Abdiramam nomine, validū contra nos exercitus robur accepit. Quæ quidē Imperatoris animum commouerunt, nil tamen propere gerendum ratus, conſiliariorum ſuorum ſententiam, quid tali facto opus eſſet, ſtatuit operiri. Per idē tempus Hilduinus abbas monaſterij beati Dionyſij, Romā monachos

petitionis ſuæ baiulos ad Eugenium ſanctæ Romanæ ſedis præſulem miſit, flagitans oſſa beati Sebaſtiani martyris ſibi tranſmitti. Huius deſiderio dominus Apoſtolicus ſatisfaciens, per prędictos miſſos ſacratiſſimi militis Chriſti exuuias miſit. Quæ religioſiſſime à prædicto viro ſuſceptæ, atque interim cum loculo vectatorio, vt allatæ ſunt, iuxta corpus beati Medardi poſitæ. Quibus ibi conſiſtentibus tantam Deus per præſentiam aduentus eorum mortalibus attribuit virtutum copiam, vt multitudo numerum excedat. Porro qualitas fidem ſuperet, niſi eis auribus credatur, quibus perſuaſum eſt nihil repugnare diuinæ iuſſioni, ſed & omnia poſſibilia eſſe credenti. Præterea Aizone infeſtante eos qui in noſtris finibus conſiſtebant, & præcipue Ceritaniam Vallenſemque regionem vſquequaque vaſtante: eo vſque immanitas illius proceſſit, annitentibus Maurorum & Sarracenorum auxiliis, vt aliqui noſtrorum caſtella & municipia quæ hactenus tenuerant, relinquere cogerentur, plurimique etiam à nobis deficerent, & eorum ſe ſocietati conferrent. Inter quos Willemundus Beræ filius, eorum perduellioni cũ plurimis fœderatorum ſe iunxit. Ad quos motus comprimendos noſtroſque roborandos, dum Imperator exercitum illuc mittendum ordinat, præmiſit Eliſachar Abbatem, & Hildebrandum Comitem, nec non Donatum. Qui præcedentes iunctis ſibi Gothorum Hiſpanorumque copiis, illorum proteruæ pertinaciæ reſiſterunt, Bernardo quam maxime Barcinonæ Comite conatus eorum in irritum deducente. Quod cernens Aizo, exercitum à Sarracenis petitum abiit prætorianum. Quem impetratum cum duce ſuo Abuma-

rum

Digitized by Google

tum Cæſar-Auguſtam, & inde vſque ad Barcinonam perduxit. Porro Imperator Pippinum filium ſuum Aquitaniæ regem contra eos miſit, ſimulque miſſos ex latere ſuo Hugonem & Matfridum Comites, quibus meticuloſius quam decuit occurrentibus, tamdiu moræ innexæ ſunt moris, quouſque illi vaſtata Barcinonæ atque Getundæ regione Cæſar-Auguſtam ſeſe receperunt. Præceſſerunt ſane hanc cladem terribiles illæ ſub tempore nocturno acies, humano ſanguine rutilantes igniſque pallore flagrantes. * Imperator porro venationi in ſaltibus Compendio & Cariſiaco contiguis inſtitit. Eodem anno menſe Auguſto Eugenius Papa diem vltimum clauſit. Valentinus Diaconus loco eius ſucceſſit. Quo vix vno menſe ſuperſtite loco illius Gregorius, presbyter tituli ſancti Marci, electus eſt, dilata conſecratione eius vſque ad conſultum Imperatoris. Quo annuente & electionem cleri & populi probante, ordinatus eſt in loco prioris. Legati Imperatoris Michaëlis eodem anno mẽſe Septemb. Compendium venerunt, munera attulerunt, nobiliter ſuſcepti, opulentiſſime curati, liberaliter munerati & proſpere ſunt regreſſi. Ipſo anno Heinardus virorum ſui temporis prudentiſſimus, ſanctæ deuotionis ardore incitatus, Romam miſit, & corpora ſanctorum Marcellini & Petri, annuente Papa in Franciam fecit tranſuehi: & valde decenter in proprio territorio propriiſque ſumptibus recondidit. Quorum meritis hactenus ibi multa virtutum miracula operatur Dominus. Menſe Februario ſequentis hiemis conuentus habitus publicus Aquiſgrani, vbi quum in aliis, tum maxime feruebat res in marca Hiſpanica nuper dãnoſe, ignominioſe-

Imperator porro Compendio annua ſuſcipiens dona, his compertis, ad ſupradictam marcham tuendam auxilia deſtinauit, et vſque ad hiberna tempora, venationi, &c.

que peracta. Qua ventilata & enucleatiſſime inueſtigata, hi reperti ſunt huius culpæ auctores qui ab Imperatore præfecti ſunt duces. Hos ergo ſolummodo honoribus ademptis luere iuſſit Imperator culpam huius ignauiæ. Itidemque Baldrico duci Foroiulienſi dum obiiceretur, & probatum eſſet eius ignauia & incuria vaſtatam à Bulgaris noſtram regionem, pulſus eſt ducatu, & inter quatuor Comites eiuſdem poteſtas diuiſa. Equidem Imperatoris animus natura miſericordiſſimus, ſemper peccantibus miſericordiam prærogare ſtuduit: at vero ij quibus talia præſtita ſunt, quomodo clementia illius abuſi ſunt in crudelitatem, poſt pauca patebit, quum claruerit quomodo pro vitę beneficio, ſummã ei, quãtum in ſe fuit, importauerint cladem. Ipſo tempore Halitcarius Cameracenſis Epiſcopus & * Auffridus Nonantulæ monaſterij Abbas, à tranſmarinis partibus redeuntes, humaniſſime ſe ſuſceptos à Michaële retulerunt. Imperator ſane æſtate ſequenti in Ingelheim conuentum publicum habuit. Ibique miſſos Papæ Romani, Quirinum Primicerium, & Theophylactum Nomẽclatorem, cum magnis muneribus venientes, & ſuſcepit & remiſit. Et quum in Theonis villam deueniſſet: famaque venturos in noſtros fines Sarracenos peruulgaſſet, miſit filium Lotharium ad eandem marcam, adiunctis illi Francorum validis multiſque copiis. Qui quum præceptis paternis parens, Lugdunum deueniſſet, & nuntium præſtolaretur partium Hiſpanicarum. Pipinus eius frater collocuturus aduenit. Ibidemq; illis morantibus, miſſus rediit, dicens, mouiſſe quidem Saracenos Mauroſque exercitum quam maximum, ſed pedem continuiſſe, nec illo tempore longius in noſtros

*Anſfridus

noſtros fines proceſſuros. Quibus auditis Pipinus in Aquitaniam, Lotharius autem ad patrem proſpere rediit. Interea filij Godofridi Danorum quōdam regis, Herioldum regno expulerant: ſed quum Imperator & Herioldum iuuare vellet, & cū filiis Godofridi fœdus pacis iniſſet, miſſis in hoc ipſum cum ipſo Herioldo comitibus Saxonicis, præcepit: vt agerent cum prædictis, quatenus eum in ſocietatem, vt pridem habuerant, ſuſciperent. Herioldus autem harum morarum impatiens, inſciis noſtris, aliquas villarum illorum, igne iniecto, concremauit, prædamque abduxit. At illi putantes hæc voluntate noſtrorum geſta, improuiſis & nihil tale ſuſpicātibus noſtris ſuperueniunt, tranſitoque Egidora flumine, caſtris pellunt, in fugam compellunt, potitique omnium in caſtra propria ſe recipiunt. Sed his geſtis, cognoſcentes rei veritatem, & verentes debitam vltionem, mittentes ad eos quibus talia intulerant primum, deinde ad Imperatorem, profeſſi ſunt errorem: Dehinc obtulerunt congruam vindictæ ſatisfactionem: modum autem ſatisfactionis conferentes in Imperatoris voluntatem, dummodo firmitas pacis inconuulſa maneret: quibus Imperator pro voto & petitione annuit. Bonifacius Comes ab Imperatore Corſicæ præfectus inſulæ, cum fratre Beraldo aliiſque adiunctis ſibi conſcenſa parua claſſe, dum piratas peruagando maria requirit & nō inuenit, Sardorum amicorum ſibi inſulam appulit: indéque aliquos gnaros marini itineris ſibi aſſumens, in Africam profectus eſt, & tranſuectus inter Vticam & Carthaginem. Contra quem multitudo Afrorum conueniens, quinquies conflixit inter quos & quoſdam contigit oppetere noſtrorū, quos

Digitized by Google

aut multa alacritas, aut inconſulta leuitas ad nimis audendum impulit. Bonifacius tamen ſociis receptis ad naues ſe collegit, patriam repetiuit, inexpletumque atque inauditum metum prius Afris reliquit. Hoc anno bis deliquium Lunæ contigit in Kalẽdis Iulij, & nocte natalis Domini. Sed & annona quædam Imperatori delata eſt à regione Waſconiæ, breuior frumẽto, nec tamẽ teres vt piſa, quã dixerũt deſcendiſſe de cœlo. Hiberna Dominus Imperator Aquis exegit. Hieme tranſacta quum Quadrageſimæ ſacrati dies celebrarentur, & inſtaret Paſchæ veneranda ſolennitas, intempeſta nocte terræ motus adeo validus extitit, vt ædificiis cunctis ruinam minaretur. Porro venti violentia ſubſecuta, non modo minora, ſed etiam ipſum palatium Aquenſe, vehementia ſui ita agitauit, vt etiam laterculis plumbeis, quibus tecta erat baſilica ſanctæ Dei genitricis Mariæ, maxima ex parte detegeret. Moratus eſt in eo palatio plurimis cogentibus neceſſitatibus, & publicis vtilitatibus. Statuit Kalendis Iulij indidem proficiſci, & Wormaciam ad celebrandum generalem populi conuentum properare. A qua diſpoſitione eum mutare aliquantiſper coëgit rumor, qui ſederat: Nordmannos velle tranſgredi ſtatuta pacti & proprios fines; & Tranſalbianam regionem populari. Sed his aliter ſe habentibus, Imperator ſecundum diſpoſitionem loci & temporis aduenit, de his quæ viſa ſunt, ſtudioſe tractauit, annua dona ſuſcepit, filiumque ſuum Lotharium in Italiam dimiſit. In eo etiam conuentu, comperiens clandeſtinas circa ſe eorum quos vitæ reſeruauerat, machinationes more cancri ſerpere, & multorum animos quaſi per quoſdam cuniculos ſollicitare; ſtatuit ſibi

it ſibi contra eos quoddam propugnaculum erigeret. Nam Berhardum eatenus Hiſpaniarum partium & limitum Comitem, cameræ ſuæ præfecit. Quę res non ſeminarium diſcordiæ extinxit, ſed potius augmentum creauit. Sed quum necdum ij qui tali peſte tabeſcebant, vulnus ſuum detegere poſſent: vtpote quibus nulla copia ad peragendum quæ concupierant, ſuppeteret, in aliud tempus hæc differre ſtatuerunt. Imperator autem his, vt oportunitas dictabat, explicitis, Renũ tranſiit, Franconoford villã petiit, ibique quamdiu bonum viſum eſt, & hieme propinquantia frigora ſiuerunt, venationi indulſit, ac deinde circa miſſam ſancti Martini, ad Aquaſgrani ſe vertit, ibique & ipſam feſtiuitatẽ & ſancti Andreæ, nec non natiuitatis Dominicæ, cum reliquis vt decebat, peregit celebriter. Circa tempus porro Quadrageſimale, quum Imperator loca mari circumiacentia peragraret: factionis iniquæ principes vltra ferre non valentes occultatum diu vulnus detegũt. Nam primum inter ſe primores fœdere quodam coniurãt, deinde minores ſibi aggregãt. Quorum pars mutationis ſemper cupida, more canum auiumque rapacium, quæ alienum detrimentum ſuum quærunt fieri ſuppletionis augmentum. Freti ergo multitudine & aſſenſu plurimorum, filium Imperatoris Pipinum adeunt, prætendentes abiectionem ſui, Bernardi inſolentiam, & cæterorum deſpectionem: aſſerentes etiam eum, quod dictu nefas, thori paterni inceſtatorẽ: porro patrẽ adeo quibuſdam præſtigiis eluſum, vt hæc non modo non vindicare, ſed nec aduertere poſſet. Oportere ergo, dicebant, bonũ filium indigne ferre dedecus paternũ: ablatiſq; è medio reſtituere patrẽ & menti & digni-

Digitized by Google

tati; & hoc agentem non ſolum fama virtutis proſequeretur, ſed etiam amplificatio regni terreſtris, hoc nomine prætexentes culpam. His ergo incitamentis allectus iuuenis, cum eis & multis copiis ſuorum per Aurelianenſem vrbem, ſublato inde Odone, & reſtituto Matfrido, Werimbriam vſque venerunt. At vero Imperator vt eorum conſpirationem contra ſe & vxorem Bernardumque obſtinatiſſime comperit feraliter armatam, Bernardum quidem fugæ præſidio ſe committere permiſit; vxorem autem Lauduni eſſe, & in monaſterio ſanctæ Mariæ conſiſtere voluit, ipſe autem Compendium petiit. Porro ij qui cum Pipino Werimbriam venerunt, miſſo Werino & Lamberto aliiſque quamplurimis, Iudith reginam ex ciuitate monaſteriique baſilica eductam, ad ſe perduci fecerunt. Quam vſque adeo intẽtata per diuerſi generis pœnas morte adegere, vt promitteret ſe, ſi ſibi copia daretur cum Imperatore loquendi, perſuaſuram quatenus Imperator abiectis armis, comiſque reciſis, monaſterio ſeſe conferret, ſe etiam impoſito velo capiti itidem facturam. Quam rem quanto plus cupiebant, tanto facilius crediderunt. Miſſis enim cum ea aliquibus ſuorum, ad Imperatorem vſq; deduxerunt. Cui cum ille ſecretius ſecum loquendi licentiam præſtitiſſet, permittente illo vt mortem euadere poſſet, ipſa velum ſibi capiti ſuperpoſuit: de attonſione porro ſua Imperator tempus deliberãdi popoſcit. Tanto enim Imperator, aliis benigne ſemper viuens, iniuſto odio laborabat, vt tæderet eos vitæ ipſius: cuius beneficio niſi illi viuerent, iuſte & legaliter vita caruiſſent. Redeunte ergo ad ſe regina, aliis quidem malis temperarunt, adclamationi autem vulgi conſen-

conſentientes, exilio eam deportari, & in monaſterio ſanctæ Radegundis retrudi iuſſerunt. Circa mẽſem Maium porro filius Imperatoris Lotharius ex Italia venit: eumque in Compendio repperit. Ad quem venientem ſe contulit tota illa factio inimica Imperatoris, ipſe tamen nihil tunc temporis patri intuliſſe viſus eſt dedecoris, probauit autem quæ geſta erant. Denique Heribertus Bernardi frater, luminum amiſſione mulctatus eſt, contra votum Imperatoris: Odo conſobrinus illius armis ablatis exilio deportatus, tamquam eorum, quæ Bernardo & reginæ adclamabantur, conſcij & fautores. In talibus ergo conſiſtens, ſolo nomine Imperator, æſtatem tranſegit. Quum autem inſtaret autumnalis temperies, ij qui Imperatori contraria ſentiebant, alicubi in Francia conuentum generalem fieri volebant. Imperator autem clanculo obtinebatur, diffidens Francis, magiſque ſe credens Germanis. Obtinuit tamen ſententia Imperatoris, vt Neomagum populus conueniret. Verens porro, ne multitudo contrariorum ſuperaret paucitatem ſuorum fidelium, iuſſit vt vnuſquiſque ad idem placitum veniens, ſimplici vteretur commeatu. Præcepit etiam Comitem Lambertum finium ſibi deputatorum cuſtodiam habere. Heliſachar abbatem iuſtitias facturũ eo quoque direxit. Tandem ergo Niumagum ventum eſt, omniſque Germania eo confluxit, Imperatori auxilio futura. Imperator autem volens adhuc vires aduerſariorum attenuare, Hilduinum abbatẽ culpans, interrogauit: cur quum ſimpliciter venire iuſſus ſit, hoſtiliter aduenerit. Qui quum negare nequiret, continuo ex palatio exire iuſſus eſt: & cum pauciſſimis hominibus iuxta Patriſbrũnam in expe-

Digitized by Google

ditionali tabernaculo hiemare. Walach abbas iuſſus eſt ad monaſterium redire Corbeiæ, ibique regulariter obſeruari. Hæc cum ij, qui Imperatori aduerſaturi conuenerant, prouiderent, ad deſperationem vltimam infracti viribus ſeſe verterunt. Denique per totam noctem coëuntes, atque ad habitaculum Lotharij Imperatoris filij conuenientes, hortabantur aut bello confligendum, aut aliquo ſecedendum abſque Imperatoris voluntate. In qua deliberatione quum totam expendiſſent noctem, mane Imperator filio mandat, ne inimicis communibus credat, ſed ad ſe tamquam ad patrem filius veniat. Quibus ille auditis, licet dehortantibus, qui circa illum erant, ad patrem venit. A quo non eſt aſpera increpatione inuectus, ſed moleſta lenitate correctus. Ingreſſo autem illo intra penita regiæ domus, diaboli inſtigatione vulgus contra ſe cœpit furere, proceſſiſſetque furor vſq; ad mutuam cædem, niſi Imperatoria prudentia proſpexiſſet. Dum enim illi inter ſe tumultuantes, pene in veſanum furorem ruerent, Imperator ad cunctorum aſpectum cum filio proceſſit. Quo facto omnis illa feralis commotio conquieuit. Imperatoria enim oratione audita, omnis popularis tumultus faceſſit. Poſt hæc Imperator omnes illorum huius impiæ cōſpirationis principes, ſub priuata cuſtodia adſeruari præcepit. Quos poſtea ad iudicium adductos, quum omnes iuris cenſores, filiique Imperatoris iudicio legali, tanquam reos maieſtatis, decernerent capitali ſententia feriri, nullum ex eis permiſit occidi: ſed vſus, vt multis viſum eſt, leniori quam debuit pietate, ſibi tamen conſueto benignitatis & clemētiæ more, laicos quidem præcepit locis oportunis adtonderi: clericos

vero

Digitized by Google

vero in conuenientibus itidem monaſteriis cuſtodiri.

His peractis ad hiemandum Imperator Aquaſgrani ſeceſſit. Habuit autem per idem tempus ſecum ſemper Lotharium filium ſuum. Miſit interea in Aquitaniam, coniugemque reuocauit, fratreſque illius Conradum & Rodulfum iamdudum attonſos. Quam tamen coniugis honore non eſt dignatus, donec ſe legali præſcripto modo ab obiectis purgaret. Quod poſtquam geſtum eſt, in purificatione ſanctæ Mariæ, cunctis diiudicatis ad mortem, vitam conceſſit. At Lotharium in Italiam, Pipinum in Aquitaniam, Ludouicum in Baioariam ire permiſit, ipſe verò Quadrageſimale tempus Paſchæq; ſolemnitatem in eo loco celebrauit. Paſchalibus ergo peractis ſolenniis, ad Ingelheim Imperator perrexit. Ipſo denique tempore conſuetæ miſericordiæ non immemor, quæ, ſicut de ſe ait Iob, ab initiis creuit cum illo, & de vtero matris videtur cum ipſo egreſſa: eos quos dudum exigentibus meritis, per diuerſa loca deputauerat, euocatos, bonis propriis reſtituit, & ſi qui adtonſi fuerant, vtrum ſic manere, an in habitum priſtinum redire vellent, facultatem contribuit. Dehinc Imperator in partes Rumerici montis per Voſagum tranſiit: ibique piſcationi atque venationi, quamdiu libuit, indulſit, & filium Lotharium in Italiam direxit. Porro autumni tempore in Theodonis villam conuenire generaliter ſuum populum præcepit. In quo loco tres legati Sarracenorum à tranſmarinis partibus venere: quorum duo Sarraceni, vnus fuit Chriſtianus, afferentes grandia munera ſuæ patriæ, odorum ſcilicet diuerſa genera & pannorum. Qui pace petita & ac-

cepta, remiſſi ſunt. Affuit etiam Bernardus, qui modo prædicto, fugiendo ſe ſaluans, diu in finibus Hiſpaniæ exulauerat. Is ergo Imperatorem adiens, modum ſe purgandi ab eo quærebat, more Francis ſolito, ſcilicet crimen obijcienti ſemet obijcere volens, armiſque impacta diluere. Sed quum accuſator licet quæſitus, deeſſet: ceſſantibus armis purgatio facta eſt iuramentis. Præceperat porro Imperator, vt huic placito filius eius Pipinus intereſſet: ſed ille cōuentui ſemet ſubtraxit, poſt placitum autem aduenit. Imperator autem volens & hanc inobedientiam, plurimamque in eo caſtigare morum inſolentiam, ſecum eum morari iuſſit, & vſque natalem Domini ſecum Aquis tenuit. Sed ille vltra ſuum ſe velle teneri grauatus, fugam capeſſit: & inſcio patre in Aquitaniam conceſſit. Imperator vero in hibernis, vt cœperat, Aquiſgrani permanſit. Hiemis ſane rigore tranſacto, & vernali ſucceſſu reducto, nunciatum eſt Imperatori quoſdam motus excitatos in Baioaria, ad quorum compreſſionem feſtinus abiit, ad Auſburgum vſque peruenit, inſurgentia ſedauit, cōtinuo rediit, conuentumque publicum Aurelianis fieri iuſſit, ibique ſibi Pipinum occurrere mandauit. qui licet inuitus occurrit. Sed conſiderans Imperator quorundam malorum hominum conſilia, filij animum tam minis quam promiſſionibus ad deteriora feſtinantium peruertere: maximéque Bernardum verens, cuius conſilio vti tunc Pipinus dicebatur: qui & ipſe tunc in Aquitania morabatur: Ligeri trāſmeato, cum ſuo commeatu ad Iocundiacum palatium venit, in territorio Lemouico ſitum. Quo ventilata vtriuſque cauſa, Bernardus quidem quum inſimularetur infidelitatis, nec tamen vſque ad congreſſionem

Digitized by Google

greſſionem probator procedere vellet, honoribus priuatus eſt. Pipinum vero ob prauorum morum corruptionem, ſub cuſtodia priuata Treueros perduci iuſſit. Quo quum duceretur & indulgẽtius haberetur, à ſuis cuſtodiæ noctu ſubducitur, & vſque ad Imperatoris reditum ab Aquitania, quaqua verſum valuit & voluit, peruagatur. Et tũc quidem Imperator inter filios ſuos Lotharium atque Carolum, quandam diuiſionem regni conſtituit. Quæ tamen ingentibus impedimentis, quę dicenda ſunt, pro voto minime ceſſit. Eo porro tempore viſum eſt Imperatori ab Aquitania ſecedere, ſed poſt paucũ tempus idem ad miſſam ſancti Martini populum cõuocauit: filiumque Pipinum fugientem ad ſe quoquo modo reuocare voluit, ſed illo id refugiente aſperrima hiemis incubuit inclementia, primo quidem pluuiarum plurimarum inundantia: deinde humectationem terræ glaciali rigore aſtringente: quæ adeo noxia fuit, vt ſubtritis pedibus equinis, rarus quiſque forẽt, qui vectione equorum vteretur. Fracto ergo exercitu multo laboris incommodo, & improuiſos excurſus Aquitanorum ſubinde & moleſte ferente, ſtatuit Imperator ad villam, cuius vocabulum eſt Reſtis, venire, ibique Ligeris amne tranſmeato, in Franciam hiematum redire. Quod & fecit, licet minus honeſte quam decuit. Humano porro generi pacique cõtrarius diabolus, nequaquam ab infeſtatione Imperatoris feriabatur: ſed per ſatellitum ſuorum verſutias filios ſollicitabat, perſuadẽs illis, quod pater illos vltro perdere vellet, non conſiderantes; quod qui mitior hominibus externis eſſet, immanis non poterat effici ſuis. Sed quia corrumpunt bonos mores colloquia mala: & lapidum etiam duritiam

Digitized by Google

mollis aquæ gutula ſæpius illiſa terebrare ſolet: tandem ad id ventum eſt, vt filios Imperatoris, in vnum cum copiis quibus poterant coire facerent: Gregoriumque Papam aduocarent, ſub ornatu quaſi qui patri ſolus filios reconciliare deberet & poſſet, rei tamen veritas poſt claruit. Imperator porro è contrario menſe Maio Wormaciam venit cũ valida manu: ibique quid agendum ſibi foret, diu deliberauit. Miſſiſque deſtinatis, Bernardo ſcilicet Epiſcopo cum reliquis, filios hortabatur ad ſe veniendum & redeundum. Sed & Papam Romanæ ſedis cõueniebat: vt ſi more prædeceſſorum ſuorum aderat, cur tantas necteret moras non ſibi occurrendo. Quum vero rumor vſquequaque diffuſus ſereret de cæteris quod verum erat, de Papa vero Romano, quod ideo adeſſet, vt tam Imperatorem quam Epiſcopos excommunicationis vinculis irretire vellet, ſi qui inobedientes eſſent ſuæ filiorumque Imperatoris voluntati: parum quid ſubripuit Epiſcopis Imperatoris præſumptio audaciæ, aſſerentibus nullo modo ſe velle eius voluntati ſuccumbere, ſed ſi excommunicaturus adueniret, excommunicatus abiret, quum aliter ſe habeat antiquorum canonum auctoritas. Tandem ergo conuentum eſt feſtiuitate ſancti præcurſoris Chriſti Ioannis in locum, qui ab eo quod ibi geſtum eſt, perpetua nominis ignominia notatus eſt, vt vocetur Campus mentitus. Quia enim ij, qui fidem Imperatori promittebant, mentiti ſunt, locus in quo id contigit, teſtis nequitiæ in ſuo nomine remanſit. Quum autem haud procul inde aciebus ordinatis conſiſterent, iam iamque ruendum in arma putaretur, nuntiatum eſt Imperatori aduenire Papam Romanorum, quem venientẽ Imperator

peratorin ipſa acie cõſiſtens ſuſcepit, licet indecentius, quam debuit, imputans ei quod ipſe ſibi talem ſuſceptionem præparauerit, qui inuſitato modo ad ſe venerit. Ductus autem Papa in habitationem caſtrenſem, multis aſſertionibus perdocuit, nõ ſe tantum iter ob aliud ſuſcepiſſe, niſi quia dicebatur, quod inexorabili diſcordia contra filios laboraret: ideóque pacem in vtramque partem ſerere vellet. Audita vero parte Imperatoris, manſit cum eo aliquot diebus. Remiſſus autem ab Imperatore ad filios, vt pacem mutuam necteret: quum pene omnis populus partim donis abſtractus, partim promiſſis illectus, partim minis territus, ad eos populumque cum eis conſiſtentem more torrentis deflueret, nequaquam vt fuerat iuſſus, eſt permiſſus redire. Tot ergo copiis inibi adductis, & Imperatori ſubductis, adeo defectio indies inualuit, vt in feſtiuitate ſancti Pauli, plebei contra Imperatorem, adulando filiis eius, irruptionem facere minarentur. Quibus viribus Imperator obniti non valens, filiis mandauit, ne ſe populari direptioni exponerent. Cui remandant, vt caſtris relictis ad ſe veniat: ſe autem maturrime obuiam ipſi proceſſuros. Quibus altrinſecus ſibimet occurrẽtibus, Imperator filios admonuit, equis deſilientes, & ſibi occurrentes, vt promiſſionis ſuæ memores, tam ſibi quam filio & vxori, illibata quæ olim promiſerant, conſeruarent. Quos congrue reſpondentes oſculatus, & ad caſtra illorum eſt profectus. Quo peruenienti vxor ſubducitur, & ad Ludouici tabernacula conuertitur. Ipſum vero Lotharius ad ſua cum Carolo admodum pueto deduxit: & cum pauciſſimis in papilione ad hoc deputato conſiſtere fecit. Poſt hæc autem iam populo iuramentis

obſtricto, imperiũ inter fratres terna ſectione partitur. Vxor patris à Ludouico rege recepta, exilio iterum deportatur in ciuitatem Italiæ Tartonam. Gregorius Papa talia cernens, cũ maximo mœrore Romam regreditur: & duorum fratrum Pipinus in Aquitaniam, Ludouicus in Baioariam reuertitur. Porro Lotharius patre aſſumpto, & ſeorſum cum deputatis equitante, atque priuatim manẽte, Merlegium villam deuenit, ibique prout libuit commorans, & quæ viſa ſunt ordinans, ac populum abſoluens, ſed & conuentum populo Compendij indicens, Voſagum per Mauri monaſterium tranſiit, & Mediomatricum, quæ altero nomine Metis vocatur, peruenit. Qua relicta ciuitate Viridunũ appulit, & Sueſſionũ vrbẽ adiit. Ibiq; in monaſterio ſancti Medardi patrem ſub arcta cuſtodia eſſe præcepit: & Carolo Prumiæ commendato, nec tamen attonſo, ipſe venationi inſtitit, donec autumni tempore, id eſt, Kalendis Octobris, ſicut erat conſtitutum, patrem ſecum ducens, Compendium venit.

Ibique conſiſtenti legatio Conſtantinopolitani Imperatoris, Marcus Archiepiſcopus Epheſi & Protoſpatharius Imperatoris ad patrem miſſa, occurrit, munera ſibi deputata obtulit, patri miſſa ſubtraxit: quam ille licet ad patrem miſſa, ad ſe tamen venientem ſuſcepit, audiuit, tragœdiamque reportantem pene inauditam remiſit. In eodem conuentu cum multi inſimularẽtur deuotionis in patrem, defectionis in filium: quidam verbis ſimplicibus, quidam iuramentis obiecta diluerunt. Miſeratio tamen huiuſcemodi rei, & talis rerum permutatio, exceptis auctoribus, omnes habebat. Vnde verentes ſceleris conſpiratores inauditi, ne verſa vice retrolapſa ferrentur

rentur geſta quæ erant: callido, vt ſibi viſum eſt, cum aliquibus Epiſcoporum vtuntur argumento: vt pro his de quibus iam pœnitudinem geſſerat Imperator, iterum publica pœnitentia, armis depoſitis irreuocabiliter, quodammodo Eccleſiæ ſatisfacere iudicaretur: quum ne forenſes quidem leges contra vnam culpam ſemel commiſſam, bis inuehant vindictam: & noſtra lex habeat non iudicare Deum bis in id ipſum. Cui iudicio pauci contradixere, plures aſſenſum præbuere, maxima pars, vt aſſolet in talibus, ne primores offenderent, verbo tenus conſenſere. Adiudicatum ergo eum abſentem, & inauditum, nec confitentem, neque conuictum, ante corpus ſancti Medardi confeſſoris, & ſancti Sebaſtiani martyris, arma deponere, & ante altare ponere cogunt: pullaque indutum veſte, adhibita magna cuſtodia, ſub tectum quoddam retrudunt. Expleto hoc negotio, miſſa ſancti Martini, populus licentia accepta pro talibus geſtis mæſtus ad propria reuertitur. Lotharius autem patrem ſuum ducens, Aquiſgrani hiematum regreditur. Intra huius hiemis durationem, gregatim populi tam Franciæ, quam Burgundiæ, nec non Aquitaniæ, ſed & Germaniæ coëuntes, calamitoſis querelis de Imperatoris infortunio querebantur, & quidem in Franciam Eggebardus Comes, & Wilhelmus Comes ſtabuli, quos poterant ſibi in vnione voluntatis reſtituendi Imperatoris coadunabãt. A Germania porro Hugo abbas in Aquitaniã miſſus à Ludouico, & ab eis qui illuc confugerãt, à Drogone ſcilicet Epiſcopo & reliquis, Pipinum in hoc ipſum inſtigabat. Porro Bernardus & Warinus in Burgundia conſiſtentẽ populum ſuaſionibus accendebãt, promiſſionibus allicie-

Digitized by Google

bant, iuramentis aſtringebant, & in vnum velle fœderabant. Hieme autem exacta & vere iam roſeam faciem prætendente, Lotharius patre aſſumpto per pagum Hasbannienſem iter arripuit, & Pariſiorum vrbem petiit, vbi obuiam ſibi fore cunctos fideles præcepit. Cui Eggebardus Comes, & alij alius pagi proceres cum magna coacta manu, obuiam pro liberatione Imperatoris pugnaturi proceſſerunt: perueniſſetque res ad effectum, niſi piiſſimus Imperator cauens & multorum periculum ſimul & proprium, ab hoc incepto præcepto & obteſtatione eos inhibuiſſet. Tandem ergo peruentum eſt ad monaſterium ſancti Dionyſij martyris.

Pipinus vero ab Aquitania cum maxima manu exiens, & ad Sequanam vſque veniens quum pontes diſſipati, naueſque alto demerſæ, tranſitum prohibuiſſent, ſubſtitit. Porro Warinus & Bernardus Comites, plurimis ſociorum ex Burgundiæ partibus coactis, ad Matronam fluuium vſque peruenerunt, & ibi partim aſperitate & intemperie aëris retardati, partim pro colligendis ſociis ſuſpenſi, in villa Bonogilo & iis prædiis quæ circumiacent, aliquot diebus conſedere. Inſtabat ſane ſanctæ Quadrageſimæ tempus. Cuius hebdomada prima, feria quinta, miſſi ſunt ab illis legati, Rebaldus abbas & Gantſelmus Comes, ad Lotharium filium Imperatoris, poſtulantes vt eis abſolutus cuſtodiæ vinculis Imperator redderetur. Quorum ſi pareret poſtulationi, ipſi quoque ei cauſa apud patrem ſalutis & honoris olim diſpoſiti forent. Sin aliter, etiamſi neceſſe eſſet, cum ſui periculo eum requiſituri: & reſiſtentibus ſibi in hac re cum armis, Deo iudice, eſſent obuiaturi. Sane huic mandato reſpondit Lotharius, nullum

Digitized by Google

lum plus ſe vel compati paternæ calamitati, vel congaudere proſperitati: nec debere ſibi imputari culpam ſenioris ſibi oblati, quum ipſi eum deſtituiſſent ac prodidiſſent: neque carceralis cuſtodiæ næuum ſibi iure inuri, quum conſtaret hoc actum iudicio Epiſcopali. Cum hac ergo ſatisfactione præmiſſi legati remiſſi ſunt ad eos qui ſe miſerant. Commandati ſunt Guerinus Comes, & Odo, nec non Fulco & Hugo abbates, ad ſe venirent, quatenus cum eis deliberaretur, quomodo petitio eorum impleri poſſet. Præcepit etiam filius eiuſdem Imperatoris Lotharius, vt miſſi ſibi in craſtinum dirigerentur, qui tempus aduentus prædictorum virorum ab eo cognoſcerent: & ſic ad condictum diem ſibi occurrerent, de cauſa ſupra dicta tractaturi. Etenim vero mutato conſilio, cum his qui eius fauore ducebantur, relicto patre in monaſterio ſancti Dionyſij, ipſe Burgundiam petiit, Viennam vſque peruenit, ibidemque ſtatiua facere delegit. At vero ij qui cum Imperatore remanſerant, eum ad recipiendas Imperatorias infulas hortabantur. Sed Imperator quamquam modo quo prædictum eſt, Eccleſiæ eliminatus communione, nequaquam tamen præproperæ voluit acquieſcere ſententiæ: ſed Dominica quæ in craſtinum aduenit, in Eccleſia ſancti Dionyſij, epiſcopali miniſterio voluit reconciliari: & per manus Epiſcoporum armis accingi conſenſit. In qua re tanta exultatio populi excreuit, vt etiam ipſa elementa viderentur iniuriam patienti compati & releuato congratulari. Etenim vſque ad illud tempus tanta incubuerat procellarum vis, pluuiarumque vehementia, vt extra ſolitum aquarum ſuperabundantia excreſceret, flatuſque ventorum im-

Digitized by Google

peruiabiles fluminum alueos redderet. Sed in illius abſolutione ita quodammodo viſa ſunt coniuraſſe elementa, vt mox & venti ſæuientes miteſcerent, & cæli facies in antiquam, & multo tempore inuiſam ſerenitatem redirent. Imperator ergo ab eo loco iter cœpit: ſed nequaquam filium abeuntem perſequi, licet multis hortantibus, voluit. Inde ergo Nantogilum, ac poſt venit Cariſiacum villam regiam: vbi conſiſtens operiebatur filium Pipinum, & eos qui trans Matronam reſidebant: ſed & eos qui trans Renum ad Ludouicum filium eius confugium fecerant, ſed & ipſum filium, qui ad eum veniebat, Ludouicum. Quo conſiſtenti, medio Quadrageſimæ tempore, arridente etiam lætitia ipſius diei & officij exhortante cantilena eccleſiaſtica ac dicente: Lætare Hieruſalem & diem feſtum agite omnes, qui diligitis eam; maxima multitudo fidelium ſuorum ibidem occurrit, congratulans communi lætitiæ. Quos Imperator benignè ſuſcipiens, & pro fidei integritate gratias agens, Pipinum quidem filium in Aquitaniam cum lætitia dimiſit: cæteros autem ad loca ſibi congrua redire lætos permiſit. Ipſe autem Aquaſgrani peruenit; ibique Iudith Auguſtam ab Italia reducentibus Rataldo Epiſcopo, & Bonifacio; ſed & Pipinum filium recepit. Porro Carolum iam dudum ſecum habebat. Ibidemque Paſchæ ſolemnitatem cum ſolita deuotione peregit, poſt cuius celebritatem per Arduennam ſiluam venatione ſe exercuit: & poſt ſanctæ Pentecoſtes feſtiuitatem, in partes Romerici montis, venationi atque piſcationi operam dedit. Sane recedente filio Imperatoris Lothario à patre, & in partes prædictas abeunte, remanſerant in Neuſtriæ partibus Lamber-

tus

tus Comes, & Matfridus, cæterique quam plurimi, qui eaſdem partes propria vi retinere nitebantur: quam rem ægre ferens Odo Comes & alij multi, Imperatoris partibus fauentes, contra eos arma corripiunt, eoſque pellere illis locis nitebantur, aut certe cum eis congredi. Quæ res cum ſegnius quam decuit, adminiſtraretur, & minus caute circumſpiceretur, non minimam calamitatem eis intulit. Dum enim ex inſperato illis hoſtes ſuperuenerunt; illi autem minori quam res poſtulabat cautela vterentur, inſiſtentibus hoſtibus terga nudauerunt: ibique & ipſe Odo cum fratre Willelmo interiit, plurimiſque alijs, cæteri ſalutē in fugę ſubſidio poſuerunt. Quo negotio peracto, ij qui victoria potiti ſunt, quum neque ibi conſiſtere poſſe ſatis tutum videretur, neque Lothario ſe iungere valerent, verentes ne aut ibi conſiſtentibus Imperator ſuperueniret, aut certe ad ſuos properantibus in itinere obuiaret; ad Lotharium quanto ocyus mittunt, vt eis ſuppetias ferret, quos tanti diſcriminis metus circumuallaret. Qui audito eorum periculo, & rebus geſtis, deliberauit eis ſuccurere. Qua tempeſtate Warinus Comes cum plurimis ſociis caſtrum Cabillonum vtcunque muniuit; vt ſi aliquid ab aduerſarum partium ſtudioſis moliretur noui, ſibi ſuiſque foret receptaculo ac munitioni. Quod quum Lothario compertum foret, improuiſus illuc aduenire diſpoſuit, quod tamen facere nequiuit. Aduenit tamen & oppidum circundedit, quæ in circuitu ciuitatis erant incendio conflagrans. Pugnatum eſt acriter diebus quinque; & tandem ad deditionem primum vrbs recepta eſt, poſt autem verſa vice crudelium victorum more, primum quidem direptio-

Digitized by Google

nibus Eccleſiæ vaſtatæ, theſauri deprædati & cõmunes copię direptæ; ad vltimum vero ciuitas voraci incendio depaſta eſt, præter vnam paruam baſilicam, quæ ſtupendo miraculo cum hinc inde cincta fuerit ſæuientibus & lâbentibus flammis, tamen non potuit aduri. Fuit autem conſecrata Deo, in honorem beati Georgij martyris. Nec tamen Lotharij voluntas fuit, vt ciuitas ſuccenderetur. Adclamatione porro militari poſt vrbem captam, Gotſelinus Comes, itemque Sanila Comes, nec non Madalelmus vaſallus dominicus, capite plexi ſunt, ſed & Gerberga, filia quondam Willelmi Comitis, tamquam venefica, aquis præfocata eſt. Quæ dum geruntur, Imperator cum filio Ludouico Lingonum ciuitatem aduenerat, in qua vrbe huiuſcemodi ſuſcepit nuncium, qui eum valde mæſtum reddidit; & Lotharius quidem eius filius à Cabillono iter ſuſcepit ad Auguſtodunum, indeque Aurelianam vrbem peruenit, deinde in pagum Cenomannicum, in villam cuius vocabulum eſt Matualis, deuenit. At Imperator cum ſuis maximis copiis, ſimul & Ludouico filio eũ ſequitur. Quo audito, filius eius Lotharius, iamque ſuis receptis, non multo interuallo à patre caſtra fixit; ibique quatuor diebus legatis intercurrentibus moratum eſt. Quarta ſane nocte Lotharius cum ſuis hominibus referre pedem ad poſteriora cœpit, contra quẽ pater compẽdioſo itinere obambulabat, vſq; quo peruentum eſt ad fluuiũ Ligerim prope caſtrum Bleſenſe, quo Ciza fluuius Ligeri cõfluit. Poſitis hinc inde caſtris occurrit etiã patri Pipinus filius cum quanto potuit militari apparatu. Infractus ergo viribus Lotharius, ſupplex ad patrem venit. Quem ille coercitum verbis, & obligatum tam ipſum quam
proceres
Digitized by Google

proceres eius, quibus voluit ſacramentis, in Italiam remiſit, oppilatis anguſtiis itinerum, quæ in Italiam tranſmittunt, ne quis tranſire poſſet niſi licentia cuſtodientium. Quibus peractis Aurelianis vſque peruenit cum filio Ludouico, ibique tam filio quam aliis reditu ad propria indulto Parriſius ipſe peruenit. Habuit autem eo tempore circa miſſam ſancti Martini conuentum generalem in Attiniaco palatio, vbi quum multa perperam inolita purgare decreuiſſet, tam in eccleſiaſticis quã publicis rebus, tunc præcipue fuerunt iſta. Mandauit filio Pipino per Ermoldum abbatem, res eccleſiaſticas, quæ in regno eius erant, quas vel ipſe ſuis attribuerat, vel ipſi ſibi præripuerant, abſq; cunctatione eccleſiis reſtitui: miſſos etiam per ciuitates & monaſteria tranſmiſit, ſtatumq; eccleſiaſticũ pene collapſum in antiquum ſtatum erigi iuſſit. Itemque præcepit, vt miſſi per ſingulos comitatus irent, qui immanitatem prædonum atq; latronum, quæ inaudita emerſerant, cohiberent, & vbi eorum maior vis incubuerat, etiam Comites vicinos & Epiſcoporum homines, ad tales euincendos & proterẽdos ſibi adſciſcerent, & de his ſingulis ſibi in proximo placito generali Wormatiã renũciarent, quod futurum tranſacta hieme & ſuadente vernali gratia indixit. Tranſegit ergo Imperator maximam partem hiberni temporis Aquiſgrani. Indeque profectus eſt ad Theodonis villam ante natalem Domini, vbi etiam populus, cui præceptum fuerat, aduenit. Vbi conſiſtens contra quoſdam Epiſcopos de ſui deiectione conquerebatur. Sed quum quidam in Italiam confugiſſent, quidam vocati obedire noluiſſent; ſolus Ebo eorũ qui impetebãtur, affuit. Qui quũ rationis reddendæ cauſa ſuper

Digitized by Google

talibus vrgeretur, cauſabatur ſe ſolum relictis omnibus, in quorum præſentia hæc facta fuerant, vrgeri. At vero cæteri Epiſcopi, quum obtenderent neceſſitatem præſentiæ, excuſarent autem voluntatem innocentiæ, idem Ebo tandem moleſte ferens talibus extædiari, conſilio petito aliquorum Epiſcoporum, ipſe in ſe quandã confeſſionem prædicauit, confirmauitque ſe & indignum ſacerdotio, & irreuocabiliter eo abſtinere iudicauit: quod & Epiſcopis & per eos Imperatori contradidit. Quo facto Agobertus Lugdunenſis Archiepiſcopus, qui euocatus ad ſatisfactionem venire diſtulit, quum ter eſſet euocatus, ab eccleſiæ præſulatu ſemotus eſt, cæteris vt diximus in Italiam fugientibus. Sequenti vero dominica quæ ſacræ Quadrageſimæ initium precedebat, in Metis ciuitatem dominus Imperator, ſed & Epiſcopi, & populus vniuerſalis illius conuentus venit: & inter miſſarum celebrationem, ſeptem Archiepiſcopi ſeptem reconciliationis eccleſiaſticæ orationes ſuper eum cecinerunt, atque omnes populi hoc viſo, pro plenaria reſtitutione Imperatoris multas Deo gratias reddiderunr. Poſt quæ omnia Theodonis villam tam dominus Imperator, quam qui eius populus erant, reuerſi ſunt: & dominico ſacro Quadrageſimæ tẽpore inchoante vnumquemque ad propria redire præcepit, ipſe autem Quadrageſimę tempus ibidem exegit, ſed & Paſchę ſollemnitatem Metis celebrauit. Poſt ſollemnitatem porro Paſchalem, atque Pentecoſtes venerabilem diem, ciuitatem Vangionum, quæ nunc Wormacia vocatur, ſecundum condictum ad celebrandum conuentum generalem abiit. vbi ei etiam filius Pipinus occurrit: nec Ludouic⁹ alter eius filius defuit.

fuit. More autem ſuo Imperator nequaquam conuentum iſtum à publica vtilitate vacare paſſus eſt. Diligenter namque in eo examinare ſtuduit, quid quique miſſorum in diuerſas partes directi egerint. Et quia aliqui Comitum in repreſſione & exterminatione latronum ſegnes reperti ſunt: diuerſis ſententiis eorum ſegnitiem condigna inuectione caſtigauit: filióſq; & populum admonuit, vt æquitatem diligerent; raptoréſque opprimerent, bonos quoſque & eorum poſſeſſiones, ab oppreſſione releuarent, interminatus etiam ſeueriorem in eos ſe libraturum ſententiam, qui huic admonitioni non eſſent obtemperaturi. Quumque ab hoc placito populum dimitteret, & ſequẽs in Theodonis-villam poſt Paſcha conſtituiſſet: ad hiemandum Aquiſgrani ſe cõtulit: filióque ſuo Lothario mandauit, vt nobiles quoſque ſuorum ad eundem locum dirigeret, quatenus reconciliationis mutuæ inter ſe & illum ratio inueſtigaretur. Auguſta Iudith cum conſiliariis Imperatoris conſilio inito, eo quod valentia, vt videbatur, Imperatoris corpus mox deſtitueret, & mors ingrueret, & ſibi & Carolo periculum immineret, niſi aliquem fratrum ſibi aſciſcerent: coniectantéſque nullum filiorum Imperatoris tam conuenientem huic rei, ſicut Lotharium: hortati ſunt Imperatorem, vt ad eum miſſos pacificos mitteret, & ad hoc ipſum inuitaret. Qui vt paci ſemper ſtudens, ſemperque dilector pacis, atque amator firmitatis, quærebat non modo filios, ſed & inimicos ſibi charitate vniri, libenter aſſenſus eſt. In condicta porro villa, & tempore præfinito, affuere miſſi à filio, quos ipſe præcepit, plurimi: inter quos etiam Walla primus affuit. Cauſa autem prædicta ventilata, atque ad cal-

cem perducta, Imperator cum coniuge reconciliari voluit, primum ipſi Walæ, dimiſſis, quæcunque in eos commiſerat, delictis, multa alacritate & benignitate cordis; mandauitque per eum & cæteros filio miſſos, vt quantocyus veniret. Quod ſi faceret, conſultiſſime ſibi futurum ſciret. Qui redierunt, & filio rem retulerunt: ſed ne mandatum Imperatoris ad effectum perduceretur, morbus febriſque interceſſit, & Walam quidem rebus humanis abduxit, Lotharium vero lectulo deijciens, maximo tempore languere fecit. Imperator vero clementiſſimus natura, vt filium aduerſa valetudine correptum audiuit, per miſſos fideliſſimos, ſcilicet Hugonem fratrem ſuum, & Adalgarium Comitem, eum viſitauit; atque omnia eius incommoda reſcire ſtuduit, imitatus videlicet beatum Dauid, qui multis inſectationibus laceſſitus à filio, mortem tamen eius ægerrime tulit. At vero poſtquam deſæuiente languore conualuit; nunciatum eſt Imperatori, eo quod conditiones ſacramentorum dudum promiſſas irrumperet, maximéque eccleſiam ſancti Petri, quam tam auus eius Pipinus, quam mater eius Carolus, nec non ipſe in tutelam ſuſceperant, homines eius crudeliſſima clade vexarent. Quæ res animum illius mitiſſimum adeo exaſperauit, vt quodammodo extraordinarie vt videbatur, miſſos dirigeret. Nullum pene ad tantum iter conficiendum, ſpatium tribuens, miſit legatos ad Lotharium commonens, ne talia fieri permitteret, monens vt memor eſſet, quia quando ei regnum Italiæ donauit, etiam curam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſimul commiſit: & quam ab aduerſariis defenſandam ſuſceperat, nequaquam à ſuis diripi permitteret: commonens

Digitized by Google

nens etiam ſacramentorum nuper ab eo ſibi promiſſorum, ne forte obliuiſcens atque paruipendens ea diuinitatem offenderet; quod ſibi impune nō futurum, non ignoraret: ſimul etiam iubens parare ſibi ſtipendiarias annonas ſtatiuaſque congruas per omne iter, quod Romam tranſmittit. Dicebat enim ſe limina beatorum Apoſtolorum inuiſere velle. Quod ne fieret, irruptio Nordmannorum in Friſiam impediuit. Ad quorum inſolentiam comprimendam pergens, miſit miſſos ad Lotharium, Fulconem ſcilicet abbatem, & Richardum Comitem, nec non Adrebaldum Abbatem. Quorum Fulco & Richardus reſponſum ſibi à Lothario referrent: Adrebaldus porro Romam pergeret, Gregorium Papam de neceſſariis conſulturus, & voluntatem Imperatoris, cæteraque ſibi iniuncta perlaturus. Sed Lotharius de his conuentus, nec non de rebus quarundam Eccleſiarum ablatis, quæ in Italia ſunt: quibuſdam annuit: quædam ſe non poſſe ſeruare reſpondit. & Fulco quidem atq; Richardus Imperatori à Friſia poſt fugam Nordmannorum reuertenti, talia nunciant in Franconoford palatio: vbi ipſe autumnalem exercens venationem hiematum Aquaſgrani ſeſe conuertit. At vero Adrebaldus Romam, vt iuſſum ſibi fuerat, peruenit, Dominum Gregorium Papam ægrotantem repperit, & maxime fluxu ſanguinis, qui licet ſenſim, continue tamen ex naribus defluebat. Sed tanta alacritate & gaudio ad verba Imperatoris & compaſſiones eius recreatus eſt, vt profiteretur ſe pene incommoditatis propriæ oblitum. Itaque & miſſum ad ſe opulentiſſime curauit apud ſe cōſiſtentem, & ditiſſime munerauit recedentem, mittens

Digitized by Google

cum eo duos Epiſcopos, Petrum Centumcellenſis vrbis, & Georgium Regionarium Romanæ vrbis ſimul Epiſcopum. Lotharius porro vt audiuit memoratorum Epiſcoporum ad Dominum Imperatorem aduentum, miſit Leonem, qui tum apud illum magni loci habebatur, Bononiam, qui magno intentato terrore, vltra progredi Epiſcopos prohibuit. Adrebaldus tamen Epiſtolam Imperatori deſtinatam, ab eis occulte ſuſcepit: & cuidam ſuorũ ſub obtentu mendici, quouſque Alpes tranſiret, ferendam commiſit, ac poſt Imperatori porrexit. Ea tempeſtate quanta lues mortalis populum, qui Lotharium ſecutus eſt, inuaſerit, miſerabile eſt dictu. In breui enim, id eſt, à Calendis Septembris vſque ad miſſam ſancti Martini, hi primores eius vita exceſſerunt: Ieſſe olim Ambianenſis Epiſcopus, Helias Trecaſſinæ vrbis Epiſcopus, Wala Corbeienſis monaſterij abbas, Matfridus, Hugo, Lambertus, Godofridus, itemque filius eius Godofridus, Albertus comes Pertenſis, Burgaretus quondam præfectus venatoribus regalibus, ſed & Richardus vix euaſit. Nam poſt non multum & ipſe moritur. Hi enim erant, quorum deceſſu dicebatur Francia nobilitate orbata: fortitudine, quaſi neruis ſuccſis, euirata: prudentia his obeuntibus annullata. ſed his ſubrutis oſtendit Deus, quam ſalubre, quam laudabile ſit obſeruare, quod ex ore eius probatur procedere; Non glorietur, inquiens, ſapiens in ſapientia ſua, nec fortis in fortitudine ſua, nec diues in diuitiis ſuis. Sed & Imperatoris animum quis miretur digne, quanta temperantia diuina gubernauerit clementia? Etenim hoc ſuſcepto nuntio nihil in ſe exultauit, nec morti inimicorum inſultauit; ſed pugno pectore tunſo, lachrymiſque oculis oppletis,

oppletis, Deum illis propitium fieri cum ingenti gemitu precatus eſt. Hoc tempore Brittonum impetus emotus eſt, ſed tam facile conquieuit, quam Imperator in eum ſpem poſuit: cui veraciſſime dicitur: ſubeſt enim tibi Domine quum volueris, poſſe. In ipſis etiam diebus, in quibus purificatio beatiſſimæ ſemper virginis Mariæ celebratur, conuentus quidem magnus, ſed præcipue Epiſcoporum, Aquiſgrani conuenit, in quo quum de aliis vtilitatibus Eccleſiæ neceſſariis, tum præcipue de his rebus queſtum eſt, quas Pipinus & ſui multis Eccleſiis abſtulerunt. Ob quam rem Imperialis auctoritatis & communis conſilij commonitorium ordinatur: quibus cõmoneretur Pipinus & ſui cum quanto periculo res Eccleſiaſticas peruaſerint. Quæ res proſperum ſuſcepit exitum. Nam Pipinus monita pij patris ſanctorumque virorum libenter ſuſcipiens, omnia inuaſa, etiam per auunculi ſui impreſſionem, obedienter reſtituit. Proximum huic placito conuentum Imperator in pago Lugdunenſi habuit, tempore æſtiuo, in loco qui vocatur Stramiacus, cum Pipino & Ludouico filiis. Nam quod Lotharius non affuit, inualentia ægritudinis ſupra dictæ obfuit. In quo cauſam Eccleſiarum Lugdunenſis atque Viennenſis vacantium ventilari fecit, eo quod Epiſcopi dudum illarum, Agobardus quidem iuſſus ad rationem non venerit reddendam; Bernardus autem Viennenſis affuerit quidem, ſed rurſus fugam inierit. Sed hęc quidem res imperfecta remanſit, propter abſentiam vt prædictum eſt Epiſcoporum. Sed & cauſa Gothorum ibidem vẽtilata eſt, quorũ alij partibus Bernardi fauebant: alij ducebantur fauore Beringarij Huronici quondam Comitis filij. Sed Beringario im-

cum eo duos Epiſcopos, Petrum Centumcellenſis vrbis, & Georgium Regionarium Romanæ vrbis ſimul Epiſcopum. Lotharius porro vt audiuit memoratorum Epiſcoporum ad Dominum Imperatorem aduentum, miſit Leonem, qui tum apud illum magni loci habebatur, Bononiam, qui magno intentato terrore, vltra progredi Epiſcopos prohibuit. Adrebaldus tamen Epiſtolam Imperatori deſtinatam, ab eis occulte ſuſcepit; & cuidam ſuorũ ſub obtentu mendici, quouſque Alpes tranſiret, ferendam commiſit, ac poſt Imperatori porrexit. Ea tempeſtate quanta lues mortalis populum, qui Lotharium ſecutus eſt, inuaſerit, miſerabile eſt dictu. In breui enim, id eſt, à Calendis Septembris vſque ad miſſam ſancti Martini, hi primores eius vita exceſſerunt: Ieſſe olim Ambianenſis Epiſcopus, Helias Trecaſſinæ vrbis Epiſcopus, Wala Corbeienſis monaſterij abbas, Matfridus, Hugo, Lambertus, Godofridus, itemque filius eius Godofridus, Albertus comes Pertenſis, Burgaretus quondam præfectus venatoribus regalibus, ſed & Richardus vix euaſit. Nam poſt non multum & ipſe moritur. Hi enim erant, quorum deceſſu dicebatur Francia nobilitate orbata: fortitudine, quaſi neruis ſuccisis, euirata: prudentia his obeuntibus annullata. ſed his ſubrutis oſtendit Deus, quam ſalubre, quam laudabile ſit obſeruare, quod ex ore eius probatur procedere; Non glorietur, inquiens, ſapiens in ſapientia ſua, nec fortis in fortitudine ſua, nec diues in diuitiis ſuis. Sed & Imperatoris animum quis miretur digne, quanta temperantia diuina gubernauerit clementia? Etenim hoc ſuſcepto nuntio nihil in ſe exultauit, nec morti inimicorum inſultauit; ſed pugno pectore tunſo, lachrymiſque oculis oppletis,

Digitized by Google

oppletis, Deum illis propitium fieri cum ingenti gemitu precatus eſt. Hoc tempore Brittonum impetus emotus eſt, ſed tam facile conquieuit, quam Imperator in eum ſpem poſuit: cui veraciſſime dicitur: ſubeſt enim tibi Domine quum volueris, poſſe. In ipſis etiam diebus, in quibus purificatio beatiſſimæ ſemper virginis Mariæ celebratur, conuentus quidem magnus, ſed præcipue Epiſcoporum, Aquiſgrani conuenit, in quo quum de aliis vtilitatibus Eccleſiæ neceſſariis, tum præcipue de his rebus queſtum eſt, quas Pipinus & ſui multis Eccleſiis abſtulerunt. Ob quam rem Imperialis auctoritatis & communis conſilij commonitorium ordinatur: quibus cõmoneretur Pipinus & ſui cum quanto periculo res Eccleſiaſticas peruaſerint. Quæ res proſperum ſuſcepit exitum. Nam Pipinus monita pij patris ſanctorumque virorum libenter ſuſcipiens, omnia inuaſa, etiam per auunculi ſui impreſſionem, obedienter reſtituit. Proximum huic placito conuentum Imperator in pago Lugdunenſi habuit, tempore æſtiuo, in loco qui vocatur Stramiacus, cum Pipino & Ludouico filiis. Nam quod Lotharius non affuit, inualentia ægritudinis ſupra dictæ obfuit. In quo cauſam Eccleſiarum Lugdunenſis atque Viennenſis vacantium ventilari fecit, eo quod Epiſcopi dudum illarum, Agobardus quidem iuſſus ad rationem non venerit reddendam; Bernardus autem Viennenſis affuerit quidem, ſed rurſus fugam inierit. Sed hęc quidem res imperfecta remanſit, propter abſentiam vt prædictum eſt Epiſcoporum. Sed & cauſa Gothorum ibidem vẽtilata eſt, quorũ alij partibus Bernardi fauebant: alij ducebantur fauore Beringarij Huronici quondam Comitis filij. Sed Beringario im-

cum eo duos Epiſcopos, Petrum Centumcellenſis vrbis, & Georgium Regionarium Romanæ vrbis ſimul Epiſcopum. Lotharius porro vt audiuit memoratorum Epiſcoporum ad Dominum Imperatorem aduentum, miſit Leonem, qui tum apud illum magni loci habebatur, Bononiam, qui magno intentato terrore, vltra progredi Epiſcopos prohibuit. Adrebaldus tamen Epiſtolam Imperatori deſtinatam, ab eis occulte ſuſcepit; & cuidam ſuorũ ſub obtentu mendici, quouſque Alpes tranſiret, ferendam commiſit, ac poſt Imperatori porrexit. Ea tempeſtate quanta lues mortalis populum, qui Lotharium ſecutus eſt, inuaſerit, miſerabile eſt dictu. In breui enim, id eſt, à Calendis Septembris vſque ad miſſam ſancti Martini, hi primores eius vita exceſſerunt: Ieſſe olim Ambianenſis Epiſcopus, Helias Trecaſſinæ vrbis Epiſcopus, Wala Corbeienſis monaſterij abbas, Matfridus, Hugo, Lambertus, Godofridus, itemque filius eius Godofridus, Albertus comes Pertenſis, Burgaretus quondam præfectus venatoribus regalibus, ſed & Richardus vix euaſit. Nam poſt non multum & ipſe moritur. Hi enim erant, quorum deceſſu dicebatur Francia nobilitate orbata: fortitudine, quaſi neruis ſuccisis, euirata: prudentia his obeuntibus annullata. ſed his ſubrutis oſtendit Deus, quam ſalubre, quam laudabile ſit obſeruare, quod ex ore eius probatur procedere; Non glorietur, inquiens, ſapiens in ſapientia ſua, nec fortis in fortitudine ſua, nec diues in diuitiis ſuis. Sed & Imperatoris animum quis miretur digne, quanta temperantia diuina gubernauerit clementia? Etenim hoc ſuſcepto nuntio nihil in ſe exultauit, nec morti inimicorum inſultauit; ſed pugno pectore tunſo, lachrymiſque oculis oppletis,

oppletis, Deum illis propitium fieri cum ingenti gemitu precatus eſt. Hoc tempore Brittonum impetus emotus eſt, ſed tam facile conquieuit, quam Imperator in eum ſpem poſuit: cui veraciſſime dicitur: ſubeſt enim tibi Domine quum volueris, poſſe. In ipſis etiam diebus, in quibus purificatio beatiſſimæ ſemper virginis Mariæ celebratur, conuentus quidem magnus, ſed præcipue Epiſcoporum, Aquiſgrani conuenit, in quo quum de aliis vtilitatibus Eccleſiæ neceſſariis, tum præcipue de his rebus queſtum eſt, quas Pipinus & ſui multis Eccleſiis abſtulerunt. Ob quam rem Imperialis auctoritatis & communis conſilij commonitorium ordinatur: quibus cõmoneretur Pipinus & ſui cum quanto periculo res Eccleſiaſticas peruaſerint. Quæ res proſperum ſuſcepit exitum. Nam Pipinus monita pij patris ſanctorumque virorum libenter ſuſcipiens, omnia inuaſa, etiam per auunculi ſui impreſſionem, obedienter reſtituit. Proximum huic placito conuentum Imperator in pago Lugdunenſi habuit, tempore æſtiuo, in loco qui vocatur Stramiacus, cum Pipino & Ludouico filiis. Nam quod Lotharius non affuit, inualentia ægritudinis ſupra dictæ obfuit. In quo cauſam Eccleſiarum Lugdunenſis atque Viennenſis vacantium ventilari fecit, eo quod Epiſcopi dudum illarum, Agobardus quidem iuſſus ad rationem non venerit reddendam; Bernardus autem Viennenſis affuerit quidem, ſed rurſus fugam inierit. Sed hęc quidem res imperfecta remanſit, propter abſentiam vt prædictum eſt Epiſcoporum. Sed & cauſa Gothorum ibidem vẽtilata eſt, quorũ alij partibus Bernardi fauebant: alij ducebantur fauore Beringarij Huronici quondam Comitis filij. Sed Beringario im-

Digitized by Google

cum eo duos Epiſcopos, Petrum Centumcellenſis vrbis, & Georgium Regionarium Romanæ vrbis ſimul Epiſcopum. Lotharius porro vt audiuit memoratorum Epiſcoporum ad Dominum Imperatorem aduentum, miſit Leonem, qui tum apud illum magni loci habebatur, Bononiam, qui magno intentato terrore, vltra progredi Epiſcopos prohibuit. Adrebaldus tamen Epiſtolam Imperatori deſtinatam, ab eis occulte ſuſcepit: & cuidam ſuorũ ſub obtentu mendici, quouſque Alpes tranſiret, ferendam commiſit, ac poſt Imperatori porrexit. Ea tempeſtate quanta lues mortalis populum, qui Lotharium ſecutus eſt, inuaſerit, miſerabile eſt dictu. In breui enim, id eſt, à Calendis Septembris vſque ad miſſam ſancti Martini, hi primores eius vita exceſſerunt: Ieſſe olim Ambianenſis Epiſcopus, Helias Trecaſſinæ vrbis Epiſcopus, Wala Corbeienſis monaſterij abbas, Matfridus, Hugo, Lambertus, Godofridus, itemque filius eius Godofridus, Albertus comes Pertenſis, Burgaretus quondam præfectus venatoribus regalibus, ſed & Richardus vix euaſit. Nam poſt non multum & ipſe moritur. Hi enim erant, quorum deceſſu dicebatur Francia nobilitate orbata: fortitudine, quaſi neruis ſuccisis, euirata: prudentia his obeuntibus annullata. ſed his ſubrutis oſtendit Deus, quam ſalubre, quam laudabile ſit obſeruare, quod ex ore eius probatur procedere; Non glorietur, inquiens, ſapiens in ſapientia ſua, nec fortis in fortitudine ſua, nec diues in diuitiis ſuis. Sed & Imperatoris animum quis miretur digne, quanta temperantia diuina gubernauerit clementia? Etenim hoc ſuſcepto nuntio nihil in ſe exultauit, nec morti inimicorum inſultauit; ſed pugno pectore tunſo, lachrymiſque oculis

oppletis,

Digitized by Google

oppletis, Deum illis propitium fieri cum ingenti gemitu precatus eſt. Hoc tempore Brittonum impetus emotus eſt, ſed tam facile conquieuit, quam Imperator in eum ſpem poſuit: cui veraciſſime dicitur: ſubeſt enim tibi Domine quum volueris, poſſe. In ipſis etiam diebus, in quibus purificatio beatiſſimæ ſemper virginis Mariæ celebratur, conuentus quidem magnus, ſed præcipue Epiſcoporum, Aquiſgrani conuenit, in quo quum de aliis vtilitatibus Eccleſiæ neceſſariis, tum præcipue de his rebus queſtum eſt, quas Pipinus & ſui multis Eccleſiis abſtulerunt. Ob quam rem Imperialis auctoritatis & communis conſilij commonitorium ordinatur: quibus cōmoneretur Pipinus & ſui cum quanto periculo res Eccleſiaſticas peruaſerint. Quæ res proſperum ſuſcepit exitum. Nam Pipinus monita pij patris ſanctorumque virorum libenter ſuſcipiens, omnia inuaſa, etiam per auunculi ſui impreſſionem, obedienter reſtituit. Proximum huic placito conuentum Imperator in pago Lugdunenſi habuit, tempore æſtiuo, in loco qui vocatur Stramiacus, cum Pipino & Ludouico filiis. Nam quod Lotharius non affuit, inualentia ægritudinis ſupra dictæ obfuit. In quo cauſam Eccleſiarum Lugdunenſis atque Viennenſis vacantium ventilari fecit, eo quod Epiſcopi dudum illarum, Agobardus quidem iuſſus ad rationem non venerit reddendam; Bernardus autem Viennenſis affuerit quidem, ſed rurſus fugam inierit. Sed hęc quidem res imperfecta remanſit, propter abſentiam vt prædictum eſt Epiſcoporum. Sed & cauſa Gothorum ibidem vētilata eſt, quorū alij partibus Bernardi fauebant: alij ducebantur fauore Beringarij Huronici quondam Comitis filij. Sed Beringario im-

matura morte prærepto, apud Bernardum poteſtas Septimaniæ quam maxima remanſit, legatis illuc miſſis, qui ea quæ indigebāt correctione, in meliorem componerent ſtatum. His peractis, & iam filiis populoque dimiſſis, Imperator autumnali venatione peracta, ad miſſam ſancti Martini Aquiſgrani rediit, & hiemem ibidem exegit, natalem quoq; Domini, itemque Paſchalem ſolemnitatem, iuxta morem debitum & ſibi ſemper familiariſſimum, ibidem celebrauit. At vero mediante feſtiuitate Paſchali dirum ſemper ac triſte portentum ibidem cometæ ſidus in ſigno Virginis apparuit, in ea parte eiuſdem ſigni qua penulam eius ſubtus caudam vero ſerpentis ſimiliter coruumque conſtringunt. Quod quum non more errantium ſeptem ſyderum orientem verſus peteret: per viginti quinque dies, quod mirum eſt dictu, idem ſidus & Leonis & Cancri, nec non Geminorum tranſiens ſigna, in capite Tauri tādem ſub Aurigæ pedes, igneum globum, iubarumque prolixitatem depoſuit, quas vſquequaque porrexerat antea. Quam rem quum primum Imperator talium ſtudioſiſſimus conſpexiſſet, conſtitit, & antequam quieti membra committeret, accitum quendam, itemque me, qui hæc ſcripſi, & qui huius rei ſcientiam habere credebar, percontari ſtuduit, quid ſuper ea mihi videretur. A quo quum tempus peterem, quo faciem ſideris conſiderarem, ac per hæc rei veritatem inueſtigarem, & cognitam in craſtinum nuntiarem. Imperator ratus quod erat verum, tempus me redimere velle, ne cogerer triſte aliquid reſpondere; perge, inquit, in mœnia huic domui contigua, & nobis quæ reſpexeris, nuntia. Noui enim à me hanc ſtellam nequaquam præterita

Digitized by Google

veſpera viſam, vel à te monſtratam, ſed ſcio hoc ſignum cometarum eſſe: de quo iam præteritis diebus locuti ſumus. Quid autem tibi portendere videatur, edicito. Quumque aliquid dicerem, & aliqua tacuiſſem: Vnũ eſt, inquit, quod adhuc ſilentio premis. Mutationem enim regni, mortemque principis hoc portento monſtrari dicunt. Quumque ergo teſtimonium Prophetæ in mediũ protuliſſem, quo dicitur, à ſignis cœli ne timueritis quæ pauent gentes, ille ſolita vſus magnanimitate & prudentia, Non alium, inquit, timere debemus præter illum, qui noſtri & huius ſideris creator eſt: ſed eius clementiam non ſatis laudare & mirari poſſumus, qui noſtram inertiam, quum ſimus peccatores & impœnitentes, talibus indiciis dignatur admonere. Quia ergo & me & omnes communiter hoc oſtentum tangit, omnes pro poſſe & ſapere, ad meliora feſtinemus, ne forte miſericordiam illo prærogante, & noſtra impœnitudine impediente, nos illa inueniamur indigni. His dictis & ipſe pauliſper mero indulſit, & omnibus id facere iuſſit, & vnumquemque ad ſua ſe colligere præcepit, noctemque illam, vt nobis perlatum eſt, peruigilem duxit, ac Dei laudibus & obſecrationibus honoratam, luci ſuperuenienti præſentauit: in cuius crepuſculo miniſtros aulicos vocauit, & eleemoſynas quam largiſſime pauperibus ac ſeruis Dei, tam monachis, quam canonicis porrigi iuſſit; miſſarumque ſolemnia per quoſcunque potuit celebrari fecit: non tantum ſibi metuens, quantum Eccleſiæ ſibi creditæ proſpiciens. Quibus rite diſpoſitis vti ordinauerat, venatum in Arduennam perrexit. Quod vt dicebãt, vltra ſolitum ei proſperrime ceſſit: omniaque quæ illo tempore illi pla-

Digitized by Google

cuere, proſpero euentu cucurrerunt. Præterea inſiſtente Auguſta & miniſtris palatinis quandam partem Imperij Imperator filio ſuo dilectiſſimo Carolo Aquiſgrani tradidit; ſed quia inofficioſa remanſit, à nobis quoque ſilentio premitur. Quam rem auditam quū fratres eius ægre tuliſſent, mutuum iniere colloquium; ſed nil ſe contraire poſſe intuentes, & cæptum diſſimulantes, motus patris, qui ex hoc accidiſſe videbantur, facillime compoſuere. In his Imperator tota æſtate cōſiſtens, indixit generalem cōuentum, autumni tempore, id eſt Septembri mediante, in Cariſiaco. In quo loco & tempore filius eius Pipinus ab Aquitania ad eum venit, & ipſi conuentui interfuit. Vbi Dominus Imperator filium ſuum Carolum armis virilibus, id eſt, enſe cinxit, corona regali caput inſigniuit, partemque regni quam homonymus eius Carolus habuit, id eſt Neuſtriam attribuit. Itaque Dominus Imperator inter filios, quātum ſibi poſſibile fuit, coagulo beneuolentiæ firmato Pipinum in Aquitaniam, Carolum autem in portionem regni ipſi attributam dimiſit, & præſentes quidem Neuſtriæ prouinciæ primores, Carolo manus dederunt, & fidelitatem ſacramento obſtrinxerunt, abſentium autem quiſque poſtea idem fecerunt. In eodem loco & tempore pene omnes Septimaniæ nobiles affuerunt, conquerentes aduerſus Bernardum ducem illarum partium, eo quod illius ſatellites tam rebus Eccleſiaſticis, quam priuatis, abſque vllo reſpectu diuino humanoque, pro libito abuterentur. Vnde petierunt, vt dominus Imperator ſub ſuæ protectionis munimine eos ſuſciperet, & poſt hæc tales miſſos in eādem terram dirigeret, qui & poteſtate & prudentia de ablatis æquo libramine

pende-

penderent, & auitam eis legem conſeruarent. Ad quod peragendum miſſi ſunt, ſecundum poſtulationem eorum & Domini Imperatoris electionem, Bonifacius Comes, & Donatus itidem Comes: ſed & Adrebaldus Flauianicenſis monaſterij abbas. His rite peractis Imperator ab eo loco diuertit, & venationi autumnali iuxta morem operam dedit, & ad tempora hiemalia exigenda ſe Aquiſgrani collegit. Qua hieme tranſacta, Kalendis Iunij ſæuus cometæ ignis in ſigno Scorpionis apparuit, non multo poſt ſolis occubitum. Cuius minacem vultum non multo poſt exceſſus Pipini eſt ſubſecutus. Interea Iudith Auguſta conſilij, quod pridem cum conſiliariis aulicis cæteriſque regni Francorum nobilibus inierat, nequaquam immemor perſuaſit Imperatori, quatenus ad Lotharium filium ſuum miſſos mitteret, qui eum ad patrem inuitarent ea conditione, vt ſi fratris ſui Caroli dilector & adiutor tutorque & protector eſſe vellet, veniret ad patrem & ſciret ſe ab eo omnium perperam geſtorum indulgentiam adepturum; ſimul & medietatem Imperij, excepta Baioaria, conſecuturum. Quæ res tam Lothario quam ſuis per omnia vtilis viſa eſt. Venit ergo iuxta condictum ad Wormaciam poſt Paſchæ ſolemnitatem, quem pater cum multa alacritate ſuſcepit, & dapſiliter ſuos curare præcepit, & ſicut mandauerat vniuerſa peregit, intantum vt ei datis triduo induciis, vniuerſum imperium ſuum cum ſuis ipſe diuideret, ſi ita liberet, ita tamen, vt partium electio penes Imperatorem & Carolum maneret, ſin aliter vero partitionem Imperij Imperatori & Carolo faciendam magis cenſeret. Itaq; Lotharius cum ſuis diuiſionem regni domino Imperatori pro ſuo libitu

Digitized by Google

committunt, affirmantes ſe hanc diuiſionem nequaquam exequi poſſe propter ignorantiam locorum. Igitur Imperator cum ſuis, æquo vt ſibi ſuiſque viſum eſt libramine, omne ſuum diuiſit imperium, præter Baioariam quam Ludouico reliquit, atque ideo in partem eorum nemini ceſſit. His peractis & filiis vniuerſoque populo euocatis, data ſibi optione, Lotharius à fluuio Moſa auſtralem ſibi partem tenendam delegit: occiduam vero Carolo fratri habēdam reliquit, & vt haberet coram cuncto populo ſe velle verbo ſignauit. Imperator vero lætabatur in his, & cunctus populus talibus factis applaudens, omnia ſibi placere dicebat. At vero Ludouici animum non parum hæc geſta læſerunt. Imperator porro pro his geſtis Deo gratias agebat: filiosque monebat vt vnanimes eſſent, & ſe alterutro tuerentur: & Lotharius quidem iunioris fratris curam gereret, cuius ſe ſpiritualem eſſe patrem meminiſſe deberet: Carolus autem tanquam patri ſpirituali, & fratri ſeniori debitum honorem deferret. Quumque hoc tanquam veræ pacis amator peregiſſet, & inter fratres mutuam dilectionem, & inter vtriuſque filij populum, quantum ſibi poſſe datum eſt, alternum feuiſſet amorem, lætus Lotharium in Italiam lætum dimiſit, multis muneribus ditatum, donatum benedictionibus paternis, & monitum ne obliuiſceretur ſaltē nuper ſibi promiſſorū. Egit ergo Natalis Domini atq; Paſchę ſolemnitatem celeberrime Aquis. Ludouicus vero audiens huiuſmodi patris erga fratres ſuos voluntatē & regni inter eos diuiſionem, non tulit. Ideoque quicquid regni trans Renum fuit, ſibi adſcribendum putauit & vindicandum ſtatuit. Quod quum Imperatori delatum eſſet,

Digitized by Google

eſſet, in tranſactam feſtiuitatem Paſchalem differendum iudicauit: qua peracta nequaquam procraſtinandum in talibus ratus, cum multis viribus Renum quidem apud Mogontiacum tranſiit & Tribu-ras venit, ibique aliquamdiu ad colligendum exercitum conſedit. Quo coacto, vſque *Bedonniam perrexit, ibique filius quanquam inuitus, ſupplex venit, & increpatus ab eo, male ſe egiſſe confeſſus, emendaturumque ſe perperam geſta profeſſus eſt. At Imperator conſueta & ſibi ſemper amica vtẽs manſuetudine, & filio indulſit; & eum verbis primum, vt dignum fuit, paululũ aſperis increpauit, poſt autem lenioribus demulctum, in regno reliquit: atque in redeundo Renum in loco, qui Confluens dicitur, tranſmeauit in Arduenna venationem ſolitam peracturus. In qua quum exerceretur, nuncij ad eum certiſſimi venerunt, affirmantes quod verum erat, aliquos Aquitanorum ſuam ſententiam expectare, qualiter res Aquitanici regni ordinaretur: aliquos autem indigne ferre, quod audierint Carolo à patre idem regnum traditum. Nam Imperatore de talibus ſollicito, Ebroinus nobiliſſimus Pictauenſis Epiſcopus Flateram aduenit, nuncians tam ſe quam cæteros primores eiuſdem regni expectare Imperatoris voluntatem, & imperantis exequi velle iuſſionem. Erant enim in hac voluntate conſpirantes maximi quique procerum: quorum eminentes erant, ſcilicet ipſe Ebroinus venerabilis Epiſcopus, Reginardus Comes, Gerardus itidem Comes & gener quondam Pipini; nec non Hiratarius ſimiliter Comes Pipini gener, ſed & alij complures horum ſequentes volũtatem, nullo poterant pacto ſeiungi. At vero altera pars populi, quorum vel

*Hodomiam

Digitized by Google

maximus fuit Emenus quidam, aſſumentes filium quondam Pipini regis, Pipinum itidem nomine, quaquauerſum poterant, vagabantur, ſicut moris talibus eſt, prædationibus atque tyrannidi operam dantes. Petebat ergo præfatus antiſtes Ebroinus Imperatorem, ne in longum differret hunc morbum ſerpentem, ſed mature mederetur per ſuum aduentum tali incommodo, antequam tanta lues plurimos inficere poſſet. Imperator porro prȩfatum Epiſcopum in Aquitaniam cum multis gratiarum actionibus remiſit: & quæ viſa ſunt ſuis fidelibus mádauit: & vt ſibi autumni tempore aliqui eorum in Cabillono occurrerent, imperauit. Ibi enim generalem indixit conuentum. Nullus porro ſuccenſeat Imperatori, quod dictante crudelitate, nepotem ſuum regno priuare voluerit. quum ipſe morem gentis natiuum nouerit, vtpote connutritus illis, & quia leuitati atque aliis ſtudentes ſunt vitiis, grauitati atque ſtabilitati penitus renunciarunt; & vt talem Pipinum fratrem eius facere poſſent, pene omnes qui ob cuſtodelam ei miſſi erant, ſicut ſibi olim à patre Carolo dati fuerant, ab Aquitaniæ finibus eliminauerunt. Poſt quorum abſceſſum quanta & qualia emerſerint malorum vitiorumq; monſtra & publica & priuata in eodem regno, moderna quoq; præſentium ſtudia repræſentant. Volebat piiſſimus Imperator pie & rationabiliter educari puerum, ne vitiis proſtitutus nec ſibi nec aliis præeſſe & prodeſſe poſtea poſſet, cogitans illud, quod quidam qui filiis in teneriori ȩtate adhuc poſitis tradere regnum nollet, taliter ſe excuſaſſe legitur: Ego enim non quod inuideam ex me genitis, honorifice eos haberi veto, ſed quia noui adoleſcentibus hæc ſtudia, ferociæ nutrimenta

Digitized by Google

menta ſuggerere. Itaque Imperator vti condixerat, tempore autumnali Cabillonenſem vrbem petiit, & tam eccleſiaſtica quam publica ſuo more diſpoſuit. Deinde ad regni Aquitanici ordinationem ſe conuertit. Nam cum regina mouit ab eodem loco, & filio ſuo Carolo, & valida manu, & Ligeri amne transmiſſo Aruernorum vrbem petiit. Ibique fideles ſuos ſibi occurrentes, benigne iuxta morem ſolitum ſuſcepit, & ſuo filio Carolo cum ſolitis ſacramẽtis commendari fecit: quoſdam qui occurſum debitum fidelitatemq; ſibi impendere denegarunt, ſed inſuper latrocinando cum exercitu obambulabant, & quaſcunque poterant prædas exercebant, comprehenſos legali quæſtioni iuſſit ſubdere. Hæc eo agente Natalis Domini feſtiuitas rediit, eandemque ſolemnitatem Pictauis cum debito & ſolito honore celebrauit: ibidemque moranti, & quæ vtilitas poſcebat, diſponenti, nuncius illi aduenit, dicens Ludouicum filium ſuum aſſumptis quibuſdam Saxonibus atq; Thoringis ſecum, Alamanniam inuaſiſſe. Quæ res maximum incommodum ei peperit. Etenim quum iam ſenili ætate grauaretur, & phlegmatis abundantia quæ hieme augmentatur, vltra ſolitum pulmo eius grauaretur, pectuſque quateretur, acceſſit etiam hic triſtis nuncius. Cuius relatu adeo affectus eſt amaritudine, quamuis eſſet pene vltra humanum modum natura mitiſſimus, fortitudine magnanimus, pietate cautiſſimus: vt in apoſtema pituita excreſcens dureſceret, & intra vitalia vlcus letale concreſceret. Inuictus tamen illius animus, dum turbari tali peſte Eccleſiam Dei, populumque Chriſtianum vexari comperit, nec faſtidio ceſſit, nec dolori fractus ſuccubuit. Sed poſtquam

Digitized by Google

ſanctum Quadrageſimale ieiunium cum vxore & filio Carolo inchoauit, aduerſus hanc tempeſtatem ſedandam ſe obicem tulit; & qui ſolitus erat hoc tempus pſalmorum decantatione, orationũ inſtantia, miſſarum celebratione, eleemoſynarum liberalitate, cum ſumma deuotione totum ſolemne reddere, ita vt vix vno aut duobus diebus propter exercitationem equitationi indulgeret: nũc propter diſcordiam fugandam pacemque reuocandam nullum diem habere feriatum voluit. Paſtoris enim boni exemplum ſequens, pro vtilitate gregis ſibi commiſſi, non refugiebat etiam proprij corporis iacturam ferre. Vnde non ambigendum eſt ei redditum præmium, quod ita laborantibus ſe daturum promiſit maximus pater, princepſque paſtorum. Cum maxima igitur fatigatione impugnantibus valentiam illius præmiſſis caſibus, peruenit imminente ſacratiſſima Paſchali ſolemnitate Aquaſgrani, ibique eam cum ſolita deuotione celebrauit. Qua explicita, cæptum negotium accelerauit explere. Nam Reno tranſmeato Toringiam continuato itinere penetrauit: vbi Ludouicum morari per id tempus didicit. In qua quum eum conſcientia morari non pateretur, vt pote iã patre propinquante, rebus etiã diffideret, ſalutẽ in fugæ ſubſidio poſuit. redempto enim itinere per Sclauorum terrã in propria rediit. Quo illo redeunte Imperator generalem conuentum in vrbe Vangionum quæ nunc Wormatia dicitur, congregari præcepit. Et quia res Ludouici taliter ſe habebant, Carolus autem filius eius cum matre in Aquitania verſabatur, Imperator ad filiũ ſuum Lothariũ in Italiã miſit, iubens vt eidẽ placito intereſſet, quatenus cum eo & aliis de hac re deliberaret.

Quo

Quo in tempore deliquium ſolis contigit, tertia die letaniæ maioris, inſolito modo. in tantum enim lucis receſſu tenebræ præualuerunt, vt nihil à noctis veritate differre videretur. Sellarum namque ratus ordo ita cernebatur, vt nullum ſidus lucis ſolaris hebetudinem pateretur, quin potius luna quæ ſe ei aduerſam præbuerat, paulatim orientem petendo primum corniculatim illi lumen à parte occidentali reſtitueret, in morem ſui, quando prima vel ſecunda cernitur: & ſic per augmenta totam venuſtatem, tota rota ſolis reciperet. Quod prodigium licet naturæ adſcribatur, tamen lamentabili exitu conſummatum eſt. Portendebatur enim per hoc maximum illud lumen mortalium, quod in domo Dei ſupra candelabrum poſitum omnibus lucebat, piiſſimæ recordationis Imperatorem dico, maturrime rebus humanis ſubtrahendum, mundumque eius deceſſu in tenebris tribulationum relinquẽdum. cœpit ergo faſtidio tabeſcere, & nauſeãti ſtomacho ad cibum potumque intendere, crebris ſuſpiriis vrgeri, ſingultibus quati, ac per hoc virtute deſtitui. Natura enim ſuis deſerta comitibus, neceſſe eſt vt victa fatiſcat. Quod cernens iuſſit ſibi parari habitacula æſtiua atque expeditionalia, in inſula quadam contigua Mogontiacæ ciuitati, ibique viribus deſertus, lectulo ſeſe committit.

Porro quis explicet eius pro Eccleſiæ ſtatu ſollicitudinem, vel pro eius concuſſione mærorẽ? Quis enarrare lachrymarum flumina, quas pro acceleratione diuinæ clementiæ fundebat. Non enim ſe receſſurum dolebat, ſed quod futurum nouerat gemebat, dicens ſe miſerum, cuius extrema clauderentur talibus * inferiis. Aderant autẽ eius conſola- *miſeriis*

Digitized by Google

tioni venerabiles antiſtites, & alij ſerui Dei quam plurimi: inter quos erant Hethius venerabilis Treuerorum Archiepiſcopus, Otgarius Mogontiæ ſimiliter Archiepiſcopus: ſed & Drogo frater Domini Imperatoris Mettenſis Epiſcopus, nec non ſacri palatij Archicapellanus. Quem quanto ſibi propinquiorem nouerat, tanto ei familiarius ſua omnia, & ſemet credebat. Per eundem quotidie confeſſionis munus, ſacrificium ſpiritus contribulati & cordis humiliati, quod Deus non deſpicit, offerebat. Cibus eius erat ſolummodo per dies quadraginta Dominicum corpus, laudante eo iuſtitiam Dei & dicente: Iuſtus es Domine, vt quia Quadrageſimæ tempus non ieiunans exegi, ſaltem coactus idem ieiunium tibi exſoluam. Iuſſit autem eidem venerabili fratri ſuo Drogoni, vt miniſtros cameræ ſuæ ante ſe venire faceret, & rem familiarem, quæ conſtabat in ornamentis regalibus ſcilicet coronis, & armis, vaſis, libris, ſacerdotalibuſque veſtibus, per ſingula deſcribi iuberet. Cui prout ſibi viſum fuit, quid Eccleſiis, quid pauperibus, poſtremo quid filiis elargiri deberet, edixerat, Lothario & Carolo ſcilicet. Et Lothario quidem coronam, enſem, vulgus auro gemmiſque redimitum, eo tenore habendum miſit, vt fidem Carolo & Iudith ſeruaret, & totam regni portionem illi conſentiret & tueretur, quam Deo teſte, & proceribus palatij, ille ſecum & ante ſe largitus ei fuerat. His rite peractis gratiás Deo egit, quod nihil ſupereſſe proprium cognouit. Inter hæc tam venerabilis antiſtes Drogo, quam cæteri pontifices, dum in cunctis quæ agebantur Deo grates perſoluerent: vt pote quia videbant quod eũ, quem chorus virtutũ ſemper comitatus fuerat, nunc perſe

uerantia

Digitized by Google

uerantia ſubſequens, quaſi cauda hoſtiæ totum eius vitæ ſacrificium, Deo prorſus acceptum reddebat: vnum erat quo gaudium eorum obfuſcabatur. Verebantur enim, ne forte filio Ludouico implacabilis eſſe vellet, ſcientes quod vulnus frequēter inciſum, aut cauterio aduſtum, acerbiorem dolorem ſuſtinenti propagaret; ſiſi tamen de eius inuicta patientia, qua ſemper vſus eſt, per Drogonem fratrem eius, cuius verba ſpernere nolebat, animum eius leniter pulſant. Qui primum quidem amaritudinem ſui animi demonſtrant, at vero parumper deliberans, & viribus quantuliſcunque collectis enumerare conabatur, quot & quantis incommodis ab eo afflictus ſit, & quid contra naturam & Domini præceptum talia agendo commeruerit. Sed quia ipſe, inquit, ad me venire ſatisfacturus nequit, ego quod meum eſt ago, vobis teſtibus & Deo omnia quæ in me peccauit, illi remitto: veſtrum autem erit illum monere, vt ſi ego illi totiens perperam geſta indulſerim, ille tamen ſui non obliuiſcatur, qui canos paternos deducit cum dolore ad mortem, & in talibus communis patris Dei præcepta minaſque contempſit. His peractis & dictis (erat enim veſpere Sabbati) præcepit, vt ante ſe celebrarentur vigiliæ nocturnæ, & ligno ſanctę crucis pectus ſuum muniretur: & quamdiu valebat, manu propria tam frontem, quam pectus eodem ſignaculo inſignibat. Si quando laſſabatur, per manus fratris ſui Drogonis, nutu id fieri poſcebat. Manſit ergo tota illa nocte omnis virtutis corporeæ inops, ſolius ſobrietatis animi compos. In craſtinum, quæ erat Dominica, iuſſit miniſterium altaris præparari, & per officium Drogonis miſſarum ſolemnia celebrari, nec non per manus eius,

Digitized by Google

tioni venerabiles antiſtites, & alij ſerui Dei quam plurimi: inter quos erant Hethius venerabilis Treuerorum Archiepiſcopus, Orgarius Mogontiæ ſimiliter Archiepiſcopus: ſed & Drogo frater Domini Imperatoris Mettenſis Epiſcopus, nec non ſacri palatij Archicapellanus. Quem quanto ſibi propinquiorem nouerat, tanto ei familiarius ſua omnia, & ſemet credebat. Per eundem quotidie confeſſionis munus, ſacrificium ſpiritus contribulati & cordis humiliati, quod Deus non deſpicit, offerebat. Cibus eius erat ſolummodo per dies quadraginta Dominicum corpus, laudante eo iuſtitiam Dei & dicente: Iuſtus es Domine, vt quia Quadrageſimæ tempus non ieiunans exegi, ſaltem coactus idem ieiunium tibi exſoluam. Iuſſit autem eidem venerabili fratri ſuo Drogoni, vt miniſtros cameræ ſuæ ante ſe venire faceret, & rem familiarem, quæ conſtabat in ornamentis regalibus ſcilicet coronis, & armis, vaſis, libris, ſacerdotalibuſque veſtibus, per ſingula deſcribi iuberet. Cui prout ſibi viſum fuit, quid Eccleſiis, quid pauperibus, poſtremo quid filiis elargiri deberet, edixerat, Lothario & Carolo ſcilicet. Et Lothario quidem coronam, enſem, vulgus auro gemmiſque redimitum, eo tenore habendum miſit, vt fidem Carolo & Iudith ſeruaret, & totam regni portionem illi conſentiret & tueretur, quam Deo teſte, & proceribus palatij, ille ſecum & ante ſe largitus ei fuerat. His rite peractis gratiás Deo egit, quod nihil ſupereſſe proprium cognouit. Inter hæc tam venerabilis antiſtes Drogo, quam cæteri pontifices, dum in cunctis quæ agebantur Deo grates perſoluerent: vt pote quia videbant quod eũ, quem chorus virtutũ ſemper comitatus fuerat, nunc perſe-

uerantia

Digitized by Google

nerantia ſubſequens, quaſi cauda hoſtiæ totum eius vitæ ſacrificium, Deo prorſus acceptum reddebat: vnum erat quo gaudium eorum obfuſcabatur. Verebantur enim, ne forte filio Ludouico implacabilis eſſe vellet, ſcientes quod vulnus frequẽter inciſum, aut cauterio aduſtum, acerbiorem dolorem ſuſtinenti propagaret; ſiſi tamen de eius inuicta patientia, qua ſemper vſus eſt, per Drogonem fratrem eius, cuius verba ſpernere nolebat, animum eius leniter pulſant. Qui primum quidem amaritudinem ſui animi demonſtrant, at vero parumper deliberans, & viribus quantuliſcunque collectis enumerare conabatur, quot & quantis incommodis ab eo afflictus ſit, & quid contra naturam & Domini præceptum talia agendo commeruerit. Sed quia ipſe, inquit, ad me venire ſatisfacturus nequit, ego quod meum eſt ago, vobis teſtibus & Deo omnia quæ in me peccauit, illi remitto: veſtrum autem erit illum monere, vt ſi ego illi totiens perperam geſta indulſerim, ille tamen ſui non obliuiſcatur, qui canos paternos deducit cum dolore ad mortem, & in talibus communis patris Dei præcepta minaſque contempſit. His peractis & dictis (erat enim veſpere Sabbati) præcepit, vt ante ſe celebrarentur vigiliæ nocturnæ, & ligno ſanctę crucis pectus ſuum muniretur: & quamdiu valebat, manu propria tam frontem, quam pectus eodem ſignaculo inſignibat. Si quando laſſabatur, per manus fratris ſui Drogonis, nutu id fieri poſcebat. Manſit ergo tota illa nocte omnis virtutis corporeæ inops, ſolius ſobrietatis animi compos. In craſtinum, quæ erat Dominica, iuſſit miniſterium altaris præparari, & per officium Drogonis miſſarum ſolemnia celebrari, nec non per manus eius,

Digitized by Google

tioni venerabiles antiſtites, & alij ſerui Dei quam plurimi: inter quos erant Hethius venerabilis Treuerorum Archiepiſcopus, Otgarius Mogontiæ ſimiliter Archiepiſcopus: ſed & Drogo frater Domini Imperatoris Mettenſis Epiſcopus, nec non ſacri palatij Archicapellanus. Quem quanto ſibi propinquiorem nouerat, tanto ei familiarius ſua omnia, & ſemet credebat. Per eundem quotidie confeſſionis munus, ſacrificium ſpiritus contribulati & cordis humiliati, quod Deus non deſpicit, offerebat. Cibus eius erat ſolummodo per dies quadraginta Dominicum corpus, laudante eo iuſtitiam Dei & dicente: Iuſtus es Domine, vt quia Quadrageſimæ tempus non ieiunans exegi, ſaltem coactus idem ieiunium tibi exſoluam. Iuſſit autem eidem venerabili fratri ſuo Drogoni, vt miniſtros cameræ ſuæ ante ſe venire faceret, & rem familiarem, quæ conſtabat in ornamentis regalibus ſcilicet coronis, & armis, vaſis, libris, ſacerdotalibuſque veſtibus, per ſingula deſcribi iuberet. Cui prout ſibi viſum fuit, quid Eccleſiis, quid pauperibus, poſtremo quid filiis elargiri deberet, edixerat, Lothario & Carolo ſcilicet. Et Lothario quidem coronam, enſem, vulgus auro gemmiſque redimitum, eo tenore habendum miſit, vt fidem Carolo & Iudith ſeruaret, & totam regni portionem illi conſentiret & tueretur, quam Deo teſte, & proceribus palatij, ille ſecum & ante ſe largitus ei fuerat. His rite peractis gratiás Deo egit, quod nihil ſupereſſe proprium cognouit. Inter hæc tam venerabilis antiſtes Drogo, quam cæteri pontifices, dum in cunctis quæ agebantur Deo grates perſoluerent: vt pote quia videbant quod eũ, quem chorus virtutũ ſemper comitatus fuerat, nunc perſeuerantia

Digitized by Google

uerantia ſubſequens, quaſi cauda hoſtiæ totum eius vitæ ſacrificium, Deo prorſus acceptum reddebat: vnum erat quo gaudium eorum obfuſcabatur. Verebantur enim, ne forte filio Ludouico implacabilis eſſe vellet, ſcientes quod vulnus frequẽter inciſum, aut cauterio aduſtum, acerbiorem dolorem ſuſtinenti propagaret; ſiſi tamen de eius inuicta patientia, qua ſemper vſus eſt, per Drogonem fratrem eius, cuius verba ſpernere nolebat, animum eius leniter pulſant. Qui primum quidem amaritudinem ſui animi demonſtrant, at vero parumper deliberans, & viribus quantuliſcunque collectis enumerare conabatur, quot & quantis incommodis ab eo afflictus ſit, & quid contra naturam & Domini præceptum talia agendo commeruerit. Sed quia ipſe, inquit, ad me venire ſatisfacturus nequit, ego quod meum eſt ago, vobis teſtibus & Deo omnia quæ in me peccauit, illi remitto: veſtrum autem erit illum monere, vt ſi ego illi totiens perperam geſta indulſerim, ille tamen ſui non obliuiſcatur, qui canos paternos deducit cum dolore ad mortem, & in talibus communis patris Dei præcepta minaſque contempſit. His peractis & dictis (erat enim veſpere Sabbati) præcepit, vt ante ſe celebrarentur vigiliæ nocturnæ, & ligno ſanctę crucis pectus ſuum muniretur: & quamdiu valebat, manu propria tam frontem, quam pectus eodem ſignaculo inſignibat. Si quando laſſabatur, per manus fratris ſui Drogonis, nutu id fieri poſcebat. Manſit ergo tota illa nocte omnis virtutis corporeæ inops, ſolius ſobrietatis animi compos. In craſtinum, quæ erat Dominica, iuſſit miniſterium altaris præparari, & per officium Drogonis miſſarum ſolemnia celebrari, nec non per manus eius,

iuxta morem cõmunionem ſacram ſibi dari, & poſt hæc cuiuſdam potiunculæ calidulæ hauſtum præberi. Quo perpaululum prælibato, precatus eſt fratrẽ & ſimul aſtantes, vt curandis corporibus operam darent, ſe tamdiu præſtolaturum quamdiu illi refici poſſent. Inſtante autem migrationis eius articulo, iuncto pollice cum articulis, hoc enim facere conſueuerat, ſi quando fratrem nutu vocabat, Drogonem accerſiuit. Quo veniente & reliquis ſacerdotibus, verbis quibus potuit & nutibus ſe commẽdãs, benedici petiuit, & quæ ſolent agi in egreſſu animæ, fieri poſtulauit. Quibus id agentibus, ſicut plures mihi retulerunt, conuerſa acie in ſiniſtram partem, indignando quodammodo, virtute quanta potuit, dixit bis: Huz, Huz, quod ſignificat foras, foras. Vnde patet, quia malignum ſpiritum vidit, cuius ſocietatem nec viuus nec moriens habere voluit. At vero eleuatis ad cœlum oculis, quanto huc minacius intuebatur, tanto illuc lætius intendebat, ita vt nihil à ridente differre videretur. In talibus ergo vitæ prę-ſentis terminũ ſortitus, ad requiem feliciter, vt credimus, commigrauit, quia veraciter dictum eſt à veridico doctore: Non poteſt male mori qui bene vixerit. Deceſſit autem XII. Kalendas Iulij, anno vitæ ſuæ ſexageſimo quarto: & Aquitaniæ quidẽ præfuit per annos triginta ſeptem, imperauit vero viginti ſeptem. Anima porro recedente, Drogo frater eius & Epiſcopus Mettenſis, cum aliis Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, vaſſis dominicis, plurimaq; frequentia tam cleri quam populi, ſumptis Imperatoris reliquiis cum magno honore Metis tranſportari fecit: & in baſilica ſancti Arnulfi, quo & mater eius condita eſt, nobiliter ſepeliuit.

Finiunt

Digitized by Google

Finiunt vita & actus glorioſi principis inuicti & Orthodoxi Imperatoris Hludouici Pij.

Extatque hodieque Metis Ludouici Pij Epithaphium trãſlato nuper tumulo olim inſcriptum.

Imperij fulmen, Francorum nobile culmen,
Excitus à ſæculo conditur hoc tumulo.
Rex Hludouuicus pietatis tantus amicus,
Quod Pius à populo dicitur & titulo,
Hildegard ſoboles, Karoli Magni pia proles,
In pacis metas colligit hunc pietas.
Rumelicum villam quicquidque refertur ad illam
Arnulfi ſancti contulit huicque loco.
Stirps à quo procerum regumque vel Imperatorum
Quo cum muneribus ſiſtitur hicque locus.

EX ARCHIVIS METROPOLITANÆ NARBONENSIS ECCLESIÆ.

Hoc eſt præceptum remiſſionis ſiue conceſſionis quod fecit Ludouicus Imperator Hiſpanis, qui ad ſe confugerant.

IN NOMINE DOMINI DEI & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti Ludouicus diuina ordinante prouidẽtia Imperator Auguſtus omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ ac noſtris præſentibus ſcilicet & futuris in partibus Aquitaniæ, Septimaniæ, Prouinciæ, & Hiſpaniæ conſiſtentibus.

Digitized by Google

Sicut nullius veſtrũ notitiam effugiſſe putamus, qualiter aliqui homines propter iniquam oppreſſionem & crudeliſſimum iugum, quod eorum ceruicibus inimiciſſima Chriſtianitati gens Sarracenorum impoſuit, relictis propriis habitationibus & facultatibus, quæ ad eos hæreditario iure pertinebant, de partibus Hiſpaniæ ad nos confugerunt, & in Septimania atque in ea portione Hiſpaniæ, quæ à noſtris Marchionibus in ſolitudinem redacta fuit, ſeſe ad habitandum contulerunt, & à Sarracenorum poteſtate ſe ſubtrahẽtes noſtro dominio libera & prompta voluntate ſe ſubdiderunt: ita ad omnium hominum notitiam peruenire volumus, quod eoſdẽ homines ſub protectione & defenſione noſtra receptos in libertate conſeruare decreuimus, eo videlicet modo, vt ſicut cæteri liberi homines cum Comite ſuo in exercitum pergant, & in marcha noſtra iuxta rationabilem eiuſdem Comitis ordinationẽ atque admonitionẽ, explorationes & excubias, quod vſitato vocabulo Wactas dicunt, facere non negligant, & miſſis noſtris aut filij noſtri, quos pro rerum oportunitate illas in partes miſerimus, aut legatis, qui de partibus Hiſpaniæ ad nos tranſmiſſi fuerint, paratas faciant, & ad ſubuectionem eorum veredas donent. Alius vero cenſus ab eis neque à Comite, neque à iunioribus & miniſterialibus eius exigatur. Ipſe vero pro maioribus cauſis, ſicut ſunt homicidia, raptus, incendia, deprædationes, membrorum amputationes, furta, latrocinia, alienarum rerum inuaſiones, & vndecunque à vicino ſuo aut criminaliter aut ciuiliter fuerit accuſatus, & ad placitum venire iuſſus, ad Comitis ſui mallum omnimodis venire nõ recuſent. Cæteras vero minores cauſas more, ſicut hactenus

Digitized by Google

hactenus feciſſe noſcuntur. Inter ſe mutuo definire non prohibeantur. Et ſi quiſpiam eorum in partem quam ille ad habitandum ſibi occupauerat, alios homines vndecunque venientes attraxerit, & ſecum in portione ſua, quam adportionem vocant, habitare fecerit, vtatur illorum ſeruitio abſque alicuius contradictione vel impedimento, & liceat illi eos diſtringere ad iuſtitias faciendas, quales ipſi inter ſe definire poſſunt. Cætera vero iudicia, id eſt, criminales actiones, ad examen Comitis reſeruentur. Et ſi aliquis ex his hominibus, qui ab eorum aliquo attractus eſt, & in ſua portione collocatus, locum reliquerit, locus tamen qui relictus eſt, à Domino illius, qui eum prius tenebat, non recedat. Quod ſi illi propter lenitatem & manſuetudinem Comitis ſui, eidem Comiti, honoris & obſequij gratia, quippiam de rebus ſuis exhibuerunt, non hoc eis pro tributo vel cenſu aliquo computetur, aut Comes ille vel ſucceſſores eius hoc in conſuetudinem præſumant, neque eos ſibi vel hominibus ſuis aut manſionaticos parare, aut veredas dare, aut vllum cenſum vel tributum aut obſequium, præter id quod iam ſuperius compreheſum eſt, præſtare cogat: ſed liceat tam iſtis Hiſpanis, qui præſenti tempore in prædictis locis reſident, quam his qui adhuc ad noſtram fidem de iniquorum poteſtate fugiendo confluxerint, & in deſertis atq; in incultis locis per noſtram vel Comitis noſtri licentiam conſidentes ædificia fecerint, & agros incoluerint, iuxta ſupradictum modũ ſub noſtra defenſione atque protectione in libertate reſidere, & nobis ea quæ ſuperius diximus, tam cum Comite ſuo quam cum Miſſis eius, pro temporum opportunitate, alacriter atque fideliter exhibere.

Sicut nullius veſtrũ notitiam effugiſſe putamus, qualiter aliqui homines propter iniquam oppreſſionem & crudeliſſimum iugum, quod eorum ceruicibus inimiciſſima Chriſtianitati gens Sarracenorum impoſuit, relictis propriis habitationibus & facultatibus, quæ ad eos hæreditario iure pertinebant, de partibus Hiſpaniæ ad nos confugerunt, & in Septimania atque in ea portione Hiſpaniæ, quæ à noſtris Marchionibus in ſolitudinem redacta fuit, ſeſe ad habitandum contulerunt, & à Sarracenorum poteſtate ſe ſubtrahẽtes noſtro dominio libera & prompta voluntate ſe ſubdiderunt: ita ad omnium hominum notitiam peruenire volumus, quod eoſdẽ homines ſub protectione & defenſione noſtra receptos in libertate conſeruare decreuimus, eo videlicet modo, vt ſicut cæteri liberi homines cum Comite ſuo in exercitum pergant, & in marcha noſtra iuxta rationabilem eiuſdem Comitis ordinationẽ atque admonitionẽ, explorationes & excubias, quod vſitato vocabulo Wactas dicunt, facere non negligant, & miſſis noſtris aut filij noſtri, quos pro rerum oportunitate illas in partes miſerimus, aut legatis, qui de partibus Hiſpaniæ ad nos tranſmiſſi fuerint, paratas faciant, & ad ſubuectionem eorum veredas donent. Alius vero cenſus ab eis neque à Comite, neque à iunioribus & miniſterialibus eius exigatur. Ipſe vero pro maioribus cauſis, ſicut ſunt homicidia, raptus, incendia, deprædationes, membrorum amputationes, furta, latrocinia, alienarum rerum inuaſiones, & vndecunque à vicino ſuo aut criminaliter aut ciuiliter fuerit accuſatus, & ad placitum venire iuſſus, ad Comitis ſui mallum omnimodis venire nõ recuſent. Cæteras vero minores cauſas more, ſicut hactenus

hactenus feciſſe noſcuntur. Inter ſe mutuo definire non prohibeantur. Et ſi quiſpiam eorum in partem quam ille ad habitandum ſibi occupauerat, alios homines vndecunque venientes attraxerit, & ſecum in portione ſua, quam adportionem vocant, habitare fecerit, vtatur illorum ſeruitio abſque alicuius contradictione vel impedimento, & liceat illi eos diſtringere ad iuſtitias faciendas, quales ipſi inter ſe definire poſſunt. Cætera vero iudicia, id eſt, criminales actiones, ad examen Comitis reſeruentur. Et ſi aliquis ex his hominibus, qui ab eorum aliquo attractus eſt, & in ſua portione collocatus, locum reliquerit, locus tamen qui relictus eſt, à Domino illius, qui eum prius tenebat, non recedat. Quod ſi illi propter lenitatem & manſuetudinem Comitis ſui, eidem Comiti, honoris & obſequij gratia, quippiam de rebus ſuis exhibuerunt, non hoc eis pro tributo vel cenſu aliquo computetur, aut Comes ille vel ſucceſſores eius hoc in conſuetudinem præſumant, neque eos ſibi vel hominibus ſuis aut manſionaticos parare, aut veredas dare, aut vllum cenſum vel tributum aut obſequium, præter id quod iam ſuperius comprehẽſum eſt, præſtare cogat: ſed liceat tam iſtis Hiſpanis, qui præſenti tempore in prædictis locis reſident, quam his qui adhuc ad noſtram fidem de iniquorum poteſtate fugiendo confluxerint, & in deſertis atq; in incultis locis per noſtram vel Comitis noſtri licentiam conſidentes ædificia fecerint, & agros incoluerint, iuxta ſupradictum modũ ſub noſtra defenſione atque protectione in libertate reſidere, & nobis ea quæ ſuperius diximus, tam cum Comite ſuo quam cum Miſſis eius, pro temporum opportunitate, alacriter atque fideliter exhibere.

Digitized by Google

Nouerint tamen idem Hiſpani ſibi licentiam à nobis eſſe cõceſſam, vt ſe in vaſſaticum Comitibus noſtris, more ſolito commendent, & ſi beneficium aliquod quiſpiam eorum ab eo, cui ſe commendauit, fuerit conſequutus, ſciat ſe de illo tale obſequium ſeniori ſuo exhibere debere, quale noſtrates homines de ſimili beneficio ſenioribus ſuis exhibere ſolent. Idcirco has noſtræ auctoritatis literas eis dare decreuimus, per quas decernimus atque iubemus, vt hæc noſtræ liberalitatis & manſuetudinis conſtitutio erga illas tenore perpetuo ab omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris inuiolabiliter cõſeruetur: cuius conſtitutionis in vnaquaque ciuitate, vbi prædicti Hiſpani habitare noſcuntur, tres deſcriptiones eſſe volumus, vnam quam Epiſcopus ipſius ciuitatis habeat, & alteram quam Comes, & tertiam ipſi Hiſpani, qui in eodem loco conuerſantur. Exemplar vero earum in Archiuo palatij noſtri cenſuimus reponendum, vt ex illius inſpectione ſi quando, vt fieri ſolet, aut ipſi ſe reclamauerunt, aut comes vel quiſlibet alter contra eos cauſam habuerit, definitio litis fieri poſſit: hanc quippe conſtitutionem, vt per diuturna tempora à fidelibus ſanctæ Eccleſiæ Dei & noſtris & verius credatur, & diligẽtius conſeruetur, manu propria ſubſcripſimus, & anuli noſtri impreſſione ſignari iuſſimus. Signum Domini Ludouici sereniſſimi Imperatoris. Durandus diaconus ad vicem Heliſachar recognouit. Datum Kalend. Ianuarias anno Chriſto propitio Imperij domini Ludouici piiſſimi Auguſti, indict.
VIII. Actum Aquiſgrani palatio regio
in Dei nomine feliciter.
Amen.

Aliud

Aliud præceptum conceſſionis.

IN NOMINE DOMINI DEI & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti LVDOVICVS diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus. Notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & noſtris tam præſentibus quam & futuris ſeu etiam ſucceſſoribus noſtris. Quia poſtquam Hiſpani, qui de poteſtate Sarracenorum ſe ſubtraxerunt, & ad noſtram ſeu genitoris noſtri fidem ſe contulerunt, & præceptum auctoritatis noſtræ, qualiter in regno noſtro cum ſuis comitibus conuerſari, & noſtrum ſeruitium peragere deberent, ſcribere & eis dare iuſſimus: querimoniam aliqui ex his Hiſpanis noſtris auribus retulerunt duo capita cõtinentem, quorum vnum eſt, quod quando idem Hiſpani in noſtrum regnum venerunt, & locum deſertum quem ad habitandum occupauerunt, per præceptum Domini & genitoris noſtri ac noſtrum ſibi ac ſucceſſoribus ſuis ad poſſidendum adepti ſunt, hi qui inter eos maiores & potentiores erant ad Palatium venientes, ipſi præcepta regalia ſuſceperunt, quibus ſuſceptis eos, qui inter illos minores & infirmiores erant, loca tamen ſua bene excoluiſſe videbantur, per illorum præceptorum auctoritatem aut penitus ab eiſdem locis depellere, aut ſibi ad ſeruiendum ſubijcere conati ſunt: Alterum eſt, quod ſimili modo de Hiſpania venientes, & ad Comites ſiue vaſſos noſtros, vel etiam ad vaſſos Comitum commendauerunt, & ad habitandum atque excolendum deſerta loca acceperunt, quæ vbi ab eis exculta ſunt, ex quibuſlibet occaſionibus eos inde expellere, & ad opus proprium retinere, aut aliis propter præmium

dare voluerunt. Quorum neutrum iuſtum aut rationabile nobis eſſe videtur. Et ideo per hanc noſtræ præceptionis auctoritatem decernimus atque iubemus, vt hi qui vel noſtrum, vel domini & genitoris noſtri præceptum accipere meruerũt, hoc quod ipſi cum ſuis hominibus de deſerto excoluerunt, per noſtram conceſſionem habeant. Cæteri vero, qui ſimul cum eis venerunt, & loca deſerta occupauerũt, quicquid de inſerto excoluerunt, abſque vllius inquietudine poſſideant tam ipſi, quam illorum poſteritas: ita dumtaxat, vt ſeruitium noſtrum cum illo, qui ipſum præceptum accepit pro modo poſſeſſionis quam tenet, facere debeat. Hi vero, qui poſtea venerunt, & ſi aut Comitibus, aut Vaſſis noſtris, aut paribus ſuis ſe commendauerunt, & ab eis terras ad habitandum acceperunt, ſub tali forma eas in futurum & ipſi poſſideant, & ſuæ poſteritati derelinquant. Hoc noſtræ auctoritatis decretum non ſolum erga præteritos & præſentes, verum etiam erga futuros, qui adhuc ex illis partibus ad noſtram fidem venturi ſunt, conſeruandum ſtatuimus, ac de conſtitutione noſtra ſeptem pręcepta vno tenore conſcribere iuſſimus: Quorum vnum in Narbona, alterum in Carcaſſona, tertium in Roſciliona, quartum in Empuriis, quintum in Barchinona, ſextum in Gerunda, ſeptimum in Biterris haberi præcepimus, & exemplar eorum in Archiuo palatij noſtri, vt prædicti Hiſpani ab illis ſeptem exemplaria accipere & habere poſſint; & per exemplar, quod in palatio retinemus, ſi rurſum querela nobis delata fuerit, facilius poſſit definiri. Et vt hæc noſtræ auctoritatis cõſtitutio firmiorem obtineat vigorem, & à fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, plenius per tempora conſeruetur, ma-

tur, manu propria ſubterfirmauimus, & anuli noſtri impreſſione ſignari iuſſimus. Data IIII. Id. Februarij, anno Chriſto propitio, tertio Imperij Domini Ludouici piiſſimi Auguſti, indict. IX. Actum Aquiſgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen. Arnaldus ad vicem Heliſachar recognouit.

NITHARDI ANGILBERTI FILII KAROLI MAGNI IMP. EX BERTHA FILIA NEPOTIS

De diſſenſionibus filiorum Lodhuuici Pij ad annum vſque DCCCXLIII. *Libri quatuor.*

INCIPIT LIBER PRIMVS.

CVM, vt optime, mi Domine, noſti, iam pene annis duobus illatam à fratre veſtro perſecutionem vos veſtrique haudquaquam meriti pateremini, ante quam Cadhellonicam introiſſemus ciuitatem, præcepiſtis vt res veſtris temporibus geſtas ſtili officio memoriæ traderem. oportuna quidem placidaque res, fateor, fuerat præcepta, ſi otium tanti negotii vt digne exſequeretur, fuiſſet conceſſum: Nunc autem ſi quid minus velin-

Digitized by Google

cultius quam oportuerit pro rerum magnitudine huic operi inueneritis inſertum, tanto facilior venia à vobis veſtriſque mihi debetur, quanto me noſtis eodem turbine quo & vos, dum hoc opus peregerim, eſſe agitatum. Præterire autem ea quæ temporibus pij patris veſtri geſta ſunt, diſpoſueram, ſed facilius cuilibet legenti altercationum veſtrarum veritas patebit, ſi quædam quæ ſuo in tempore contigiſſe nouimus, ſummotenus prælibauero. Aui quoque inſuper veſtri venerandā memoriam per omnia obmittere ratum minime videtur. Ac per hoc textus hinc ſumat exordium.

KAROLVS bonæ memoriæ & merito Magnus Imperator ab vniuerſis nationibus vocatus, hora videlicet plus minus diei tertia, in ſenectute bona decedens omnem Europam omni bonitate repletam reliquit. Vir quippe omni ſapientia & omni virtute, humanum genus ſuo in tempore adeo præcellens, vt omnibus orbem inhabitantibus terribilis, amabilis pariterque & admirabilis videretur: ac per hoc omne imperiū omnibus modis, vt cunctis manifeſte claruit, honeſtum & vtile effecit. Nam ſuper omne quod ammirabile fateor fore, Frācorum barbarorumque ferocia ac ferrea corda quæ nec Romana potētia domare valuit, hic ſolus moderato terrore ita repreſſit, vt nihil in imperio moliri præter quod publicæ vtilitati congruebat, manifeſte auderent. Regnauit feliciter per annos duos & XXX. imperiique gubernacula nihilominus cum omni felicitate per annos quatuordecim poſſedit. Heres autem tantę ſublimitatis Lodhuuuicus filiorum eius iuſto matrimonio ſuſceptis nouiſſimus, cæteris decedentibus ſuccęſſit: Qui vt pro certo patrē obiiſſe compe-

Digitized by Google

comperit, Aquas ab Aquitania protinus venit, quo vndique ad ſe venientem populum, abſque quolibet impedimento ſuæ ditioni addixit, de ceteris qui ſibi creduli videbantur, deliberatis. Initio quidem imperij ſuſcepti pecuniam ingenti numero à patre relictam trifariam diuidere iuſſit, & vnam partem in cauſam funeris expendit, duas vero inter ſe & ſorores ſuas à patre iuſto matrimonio ſuſceptas diuiſit, quas & inſtanter à palatio ad ſua monaſteria abire præcepit. Fratres quoque adhuc tenera ætate Drogonem, Hugónem & Theodoricum participes menſæ effecit, quos & in palatio vna ſecum nutriri præcepit, & Bernardo nepoti ſuo filio Pippini regnum Italiæ conceſſit. Qui quoniam ab eo paulo poſt defecit, capitur & à Bertmundo Lugdunenſis prouinciæ præfecto luminibus pariter & vita priuatur. Hinc autem metuens ne poſt dicti fratres populo ſollicitato eadem facerent, ad conuentum publicum eos venire præcepit, totondit ac per monaſteria ſub libera cuſtodia commendauit. Quo pacto filios ſuos iuſto matrimonio iunxit, & vniuerſum imperium inter eos ita diuiſit, vt Pippinus quidem Aquitaniã, Lodhuvvicus autem Baioariam, Lodharius vero poſt diſceſſum eius vniuerſum imperium haberet, cui & vna ſecum Imperatoris nomen habere conceſſit. Interea Irmengardis regina materq; illorũ deceſſit, ac paulo poſt Lodhuvvicus Imperator Iudith in matrimonium ſumpſit, ex qua Karolus creatur. Karolo quidẽ nato, quoniã omne imperium inter reliquos filios pater diuiſerat, quid huic faceret, ignorabat. cumq; anxius pater pro filio rogaret, tandem Lodharium conſenſit ac ſacramento teſtatus eſt, vt portionem regni quam vellet, ei-

Digitized by Google

dem pater daret, tutoremque ac defenſorem illius ſe fore contra omnes inimicos eius in futuro iurando firmauit. Inſtigante autem Hugone cuius filiam in matrimonium Lodharius duxerat, ac Matfrido ceteriſque, ſero ſe hoc feciſſe penituit, & quemadmodum illud quod fecerat annullare poſſet, quærebat. quod patrem matremque minime latuit. ac per hoc, hinc inde quod pater ſtatuerat, Lodharius diruere, & ſi nõ manifeſte, occulte ſtudebat. Ad quod Bernardum quemdam ducem Septimaniæ pater in ſupplementum ſibi ſumens, Camerarium conſtituit, Karolumque eidem commendauit, ac ſecundum à ſe in imperio præfecit. Qui dum inconſulte republica abuteretur, quam ſolidare debuerat, penitus euertit. Per idem tempus Karolo Alamannia per edictum traditur. Tum tandem Lotharius, quaſi iuſta querimonia reperta, tam fratres quam & vniuerſam plebem veluti ad reſtaurandum Reipublicæ ſtatum animabat. Quamobrem pariter cum omni populo patri ad Compendium ſuperueniunt. Reginam velauerunt, *fratribus eius Conradum & Rodulfum totonderunt, atq; in Aquitaniam ſeruandos Pippino commiſerunt. Bernardus quoque fuga lapſus in Septimaniam ſe recepit. Eribertus frater eius captus ac luminibus priuatus in Italiam cuſtodiendus traditur. Et Lodharius quidem eo tenore Republica adepta, patrem & Karolum ſub libera cuſtodia ſeruabat, cum quo monachos, qui eidem vitam monaſticam traderet & eandem vitam illum aſſumere ſuaderent, eſſe præceperat. Res autem publica, quoniam quiſq; cupiditate illectus ſua quærebat, cotidie deterius ibat. Quamobrem tam monachi quos ſupra memorauimus, quam & cæteri qui

*fratres

quod

Digitized by Google

quod factum fuerat, dolebant, illum percunctari cœperunt, ſi Reſpublica eidem reſtitueretur, an eam pro viribus erigere ac fouere vellet, maximéq; cultum diuinum quo omnis ordo tuetur ac regitur. Quod quia facile conſeſſũ, in reſtauratione eius ocius conſenſum eſt: aſſumptoq; Guntbaldo quodam monacho, ſub ſpecie religionis in hoc negotio ad Pippinum Ludouicumq; filios eius occulte direxit promittens, ſi in ſua reſtitutione vna cũ his qui hoc cupiebant, adeſſe voluiſſent, regnum vtriſq; ſe ampliare velle. ac per hoc perfacile cupidéque paruere, conuentúque condicto, regina & fratres eius eidem reſtituuntur, ac plebs vniuerſa ditioni eius ſe ſubdidit. Hinc hi qui cũ Lodhario ſenſerunt in concilium deducti, & ab ipſo Lodhario ad mortem diiudicati, aut, vita donata, in exilium retruſi ſunt. Lodharium quoq; ſola Italia contentum, ea pactione abire permiſit, vt extra patris voluntatem nihil deinceps moliri in regno temptaret. Cumque ſe hæc ita haberent & Reſpublica paululum reſpirare videretur, confeſtim Guntbaldus monachus quem ſupra memorauimus, quia multa in reſtitutione eius laborauerat, ſecundus in imperio eſſe volebat, quodque Bernardus, vt præmiſſum eſt, olim fuerat, ſumma induſtria iterum eſſe certabat. Pippinus quoq; & Lodhuvvicus, quanquam eis regna ſicut promiſſum fuerat, aucta fuiſſent, tamen vt imperio poſt patrem primi eſſent vterque laborabat. At illi per quos tunc Reſpublica tractabatur, voluntati eorũ obſiſtebant. Per idem tempus Aquitania Pippino dempta Karolo datur, & in eius obſequio primatus populi, qui cũ patre ſentiebat, iurat. Quod quidem hi quos ſupra retulimus grauiter ferentes, vt reſpublica inutiliter

Digitized by Google

tractaretur, diuulgant, populumq; quaſi ad iuſtum regimen ſollicitant. Walanam, Eliſachar, Mathfridum, cæteróſque qui in exilium retruſi fuerant, cuſtodia emittunt, Lodharium vt rempublicam inuadat, compellunt. Inſuper autem & Gregorium Romanæ ſummæ ſedis Pontificem, vt ſua auctoritate liberius quod cupiebant perficere poſſent, ſub eadem ſpecie magnis precibus in ſupplementum ſuæ voluntatis aſſumunt. Quamobrem Imperator vna cum omni quod habebat imperio, tres reges filiique eius aduerſus eum cum ingenti exercitu, inſuper Papa Gregorius cum omni comitatu Romano, Eliſazam confluunt, iuxtaque montem Siguualdi caſtra ponunt, ac variis affectionibus populum vt à patre deficeret, filij compellunt. Nouiſſime quibuſdam fuga lapſis, cum perpaucis pater capitur. Vxor ab eo dempta in Longobardiã exilio mittitur, ac Karolus vna cum patre ſub magna cuſtodia ſeruatur. Gregorius ſiquidẽ Papa itineris penitudine correptus tardius quam vellet Romam reuertitur. Et Lodharius quidem iterum eo tenore imperium adeptum quod iniuſte facile iteratus obtinuit, iterato facilius iuſte amiſit. Nã Pippinus & Lodhuvvicus videntes quod Lodharius vniuerſum imperium ſibi vindicare, illoſque deteriores efficere vellet, grauiter ferebant. Inſuper autem dum huc Lambertus, atq; Mathfridus, quis illorum ſecundus poſt Lodharium in imperio haberetur, ambigerent, diſſidere cæperunt. Et quoniam quiſque eorum propria quærebat, rempublicam penitus negligebant. Quod quidem populus cernens moleſtus erat. Occurrebat inſuper etiam filiis verecundia & pœnitudo, quod patrem bis honore priuauerant; vniuerſæ plebi, quod bis Imperatorem

sorem dimiſerant, ac per hoc hinc inde in reſtitutione eius conſentiunt, & vndique ad ſanctum Dionyſium, vbi tunc Lotharius patrem & Karolum ſeruabat, affluere contendunt. Cernens Lodharius prædictam animoſitatem vires ſuas excedere, antequam conueniant, arma ſumit: patrem ac Karolum dimittit, itinereq; arrepto Viennam petit. Plebs autem non modica quæ præſens aderat, etiam iamque Lothario pro patre vim inferre volebat. Rege recepto, baſilica Sancti Dionyſij vna cum Epiſcopis & omni clero confluunt, laudes Deo deuote referunt, coronam & arma regi ſuo imponunt, & ad cætera deliberaturi contendunt. Lodharium pater perſequi diſtulit, ſed legatos qui eum citra Alpes feſtinare iuberent, poſt illum direxit. Pippinum ad ſe venientem benignè excepit, gratias in eo quod pro reſtitutione ſua laborauerat, egit: ac reuerti eum in Aquitaniam, vti petiuerat, permiſit. Hinc inde fideles qui euaſerãt & rempublicã regere conſueuerant, confluunt, cum quibus itinere arrepto, Aquiſ* hiematum petit, tandemque Lodhuvvicum venientem gratanter excepit: quem & vna ſecum cauſa præſidij eſſe præcepit. Interea hi qui Iudith in Italia ſeruabant, audientes quod Lodharius fugam inierat, & pater imperiũ regebat, arrepta Iudith fugam ineunt, Aquis proſpere perueniunt, gratũ munus Imperatori deferunt. Verumtamen haud eſt thoro regio recepta, donec ſe criminibus obiectis innoxiam, quia criminator deerat, ſacramento vna cum propinquis coram plebe effecit. Per idem tempus Mathfridus & Lambertus cæterique à parte Lodharij penes marcam Britannicam morabantur: ad quos pellendos miſſus eſt Vodo & omnes inter

Digitized by Google

Sequanam & Ligerim degentes: qui manu valida collecta, hinc atque inde conuenerunt. & hos quidem paucitas, & per hoc ſumma neceſſitas, vnanimes effecit: Vodonem autem & ſuos maxima multitudo ſecuros, diſcordes & inordinatos reddidit. Quapropter prælio commiſſo, fugerunt. Cecidit Vodo & Odo, Viuianus, Fulbertus ac plebis innumera multitudo. Quod quidem citato curſu victores Lodhario notantes, mandant vt quantotius poſſet illis cum exercitu occurrat: qui libenter paruit, & Cauillonum collecta manu valida venit, ciuitatem obſidione cinxit, prœliando triduum obſedit, & tandem vrbem captam vna cum Eccleſiis incendit. Gerbergam more maleficorum in Ararim mergi præcepit. Gozhelmum & Senilam capite puniuit. Warino autem vitam donauit, & vt ſe deinceps pro viribus iuuaret, iureiurando conſtrinxit. Hinc autem Lodharius & ſui duobus præliis feliciter geſtis magnanimes effecti vniuerſum imperium perfacile inuadere ſperantes, ad cætera deliberaturi Aurelianenſem vrbem petunt. Quod pater audiens, è Francia manu valida collecta, inſuper Lodhuvvico filio ſuo cum vniuerſis qui trans Renum morabantur, in auxilium ſibi aſſumpto, tantum facinus à filio in Imperium commiſſum vindicaturus perrexit. Lodharius quoque eadem ſpe qua Francos abducere conſueuerat, animatus, ire obuius ratum duxit. Ac per hoc hinc inde confluunt, ſupraque fluuium* iuxta villam quæ Caluiacus dicitur, caſtra ponunt. Sed Franci eo quod Imperatorem bis reliquerant, pœnitudine correpti, & vt deinde tale quid committerent turpe iudicantes, ad defectionem impelli dedignati ſunt. Quamobrem cum nec fugæ, nec prœ-

lij lo-

Digitized by Google

lij locum videret, ea pactione nouiſſime prœlium diremit, vt infra dies ſtatutos Alpibus excederet, ac deinceps, ſine patris iuſſione, fines Fräciȩ ingredi nõ præſumeret, & extra patris voluntatem in eius imperio deinceps nihil moliri temptaret: quod & ita ſe & ſuos ſeruaturos, tam is quam & ſui ſacramento firmauerunt. His ita compoſitis, pater, vti & cum quibus conſueuerat, imperium regebat. Videns autem quod populus nullo modo diebus vitæ ſuæ illũ relinquere vti conſueuerat, vellet, conuentu Aquis hieme indicto, portionem regni his terminis notatam Karolo dedit, id eſt à mari per fines Saxoniæ vſque ad fines Ribuariorum, totam Friſiam, & per fines Ribuariorum Comitatus Moilla, hæc craham, molant, maſa gouuui. deinde verò quicquid inter Moſam & Sequanam vſque Burgundiam vna cum Viridunenſe conſiſtit: & de Burgundia, Tullenſem, Odornenſem, Bedenſem, Bleſenſem, Partenſem, vtroſque Bartenſes, Brionenſes, Tricaſinum, Auteſioderenſem, Senonicum, Waſtinenſem, Milidunenſem, Stampenſem, Caſtrenſem, Pariſiacum; & deinde per Sequanam vſque in mare Oceanum, & per ipſum mare vſque in Friſiam. omnes videlicet Epiſcopatus, Abbatias, Comitatus, Fiſcos & omnia infra prædictos fines conſiſtentia, cum omnibus ad ſe pertinentibus in quacumque regione conſiſtebant & ſui iuris eſſe videbantur, vna cum auctoritate diuina atque paterna præfato filio ſuo Karolo dedit, firmumque vt permaneret Dei omnipotentis clementiam exorauit. Hilduinus autem Abbas Eccleſiæ ſancti Dionyſij, & Gerardus comes Pariſius ciuitatis, ceterique omnes prædictos fines inhabitantes conuenerunt, fidemque ſacramento Ka-

Digitized by Google

rolo firmauerunt. Quod quidem Lodharius & Lodhuvvicus audientes, grauiter ferebant. vnde & colloquium indixerunt. Ad quod venientes, cum nihil ex his indignari ſe poſſe viderent, callide diſſimulantes quippiam ſe contra patris voluntatem moliri velle, diſceſſerunt. Veruntamen ob id colloquium commotio non modica exorta eſt, ſed facile quieuit. Hinc autem Cariſiacum mediante Septembrio venit, ſeditionemque quandam ſimiliter perfacile ſedauit, ac præfato Karolo arma & coronam, nec non & quandàm portionem regni inter Sequanam & Ligerem dedit, Pippinum ac Karolum, vt videbatur, vnanimes effecit, & deinde Pippinum in Aquitaniam abire cum gratia permiſit: Karolum vero in partem regni quam ei dederat, direxit. Quo veniens, omnes hos fines inhabitantes ad illum venerunt, & fidem ſacramento commendati eidem firmauerunt. Eodem tempore nuntiatur, quod Lodhuuuicus à patre ſuo deſciuiſſet, & quicquid trans Renum regni continebatur, ſibi vindicare vellet. Quod pater eius audiens, indicto conuentu, Magōtiam conuenit, ac traiecto exercitu, fugere illum in Baioariam compulit. Poſt Aquis exultans rediit, quoniam, quocumq; ſe verterat, nutu diuino victor erat. Veruntamen ingruente ſenili ætate, & propter varias afflictiones pene decrepita imminente, mater ac primores populi, qui in volūtate patris pro Karolo laborauerant, metuentes, ſi infectis rebus decederet, odia fratrum vſq; ad internecionem ſibi inſurgere, ratum duxerunt vt quemlibet è filiis pater in ſupplemento ſibi aſſumeret, & ſi poſt diſceſſum eius cæteri concordes eſſe nollent, ſaltem hi duo vnanimes effecti, valerent reſiſtere inuidorum factioni:

factioni: cumque neceſſitate inſtante, ac per hoc aſſiduis meditationibus in hac electione verſarentur, vniuerſorum ſententia conſenſit, ſi Lodharius certum ſe in hoc negotio præbere vellet, cum eo fœdus iniri debere. Nam, vti præmiſſum eſt, idem patri matrique ac Karolo iurauerat, vt partem regni quam vellet pater, eidem daret, & eandem ſe conſentire & protegere illi contra omnes inimicos omnibus diebus vitæ ſuæ deberet. Quamobrem miſſos deligunt, & in Italiam ad Lodharium mittunt, promittentes, ſi patris voluntatem deinceps erga Karolum conſeruare vellet, omnia quæ in illum hactenus deliquerat, remitti, & omne regnum, abſq; Baioaria, inter illum & Karolum diuidendum. Quæ quoniam Lodhario & ſuis rata videbantur, vtraque ex parte ſic velle ac ſic ſe perficere, iurauerunt. Ergo ad vrbem Vangionum conuentu indicto conuenerunt, in quo Lodharius humillime ad pedes patris coram cunctis procidit, dicens: Noui me corã Deo & te, Domine pater, deliquiſſe. Nõ regnum, ſed indulgẽtiam, & vt gratiam tuam merear, quæſo. Idem autem vt pius ac clemens pater & delicta poſtulanti indixit, & gratiam roganti cõceſſit eo ſcilicet pacto, vt deinceps nihil quolibet modo contra ſuam volũtatem nec in Karolum, nec in regnum alicubi egiſſet. Dein benigne illum excepit, ac deoſculans, gratias Deo pro filio quem auerſum reconciliauerat, egit. Ad prandium deinde conuerſi ſunt, in craſtinum de cæteris quæ ſui iurauerãt, deliberaturi. Die autem altera concilium ineunt. hinc pater, vt ſui iurauerant, perficere cupiens, * Ecce, fili, vt promiſeram, regnum omne coram te eſt: diuide illud prout libuerit. Quod ſi tu diuiſeris, partium electio Karoli

erit. Si autem nos illud diuiſerimus, ſimiliter partium electio tua erit. * Quod idem per triduum diuidere vellet, ſed minime poſſet, Ioſippum atque Richardum ad patrem direxit, deprecans vt ille & ſui regnum diuiderent, partiumque electio ſibi concederetur. Inſuper vero, in ea fide quam illis iurauerát, teſtati ſunt, quod pro nulla re alia, niſi ſola ignórantia regionum, id peragere differret. Quamobrem pater, vt æquius valuit, regnum omne abſque Baioaria cum ſuis diuiſit: & à Moſa partem Auſtralem Lodharius cum ſuis elegit; quinimo & accepit: Occiduam vero vt Karolo conferretur, conſenſit, & vna cum patre coram omni populo ita ſe velle, annuntiauit. Hinc autem pater fratres, prout valuit, vnanimes effecit, rogans ac deprecans, vt inuicem ſe diligerent, & vt alter ab altero protegeretur adhortans exorat, & quod fieri deſiderat, optat. Quibus peractis, benigne & pacifice Lodharium in Italiam ditatum remiſſionis gratia ac regni muneribus, remittens, ſacramenta quæ ſæpe iurauerat, quotiens in illum deliquerat; quotiens delicta eidem donauerat, in memoriam reducens, ac piis viſceribus monens, conteſtabatur, ne ſaltem id quod tunc * nouiſſe peregerant coramque cunctis ita ſe velle confirmauerat, fruſtrari quolibet modo permittat. Eodem tempore vt Pippinus deceſſiſſet pater nuntium acceperat, & pars quædam populi quid auus de regno vel nepotibus iuberet, præſtolabatur: pars autem, arrepto filio eius Pippino, quia natu maximus erat, Tyrannidem exercebat. Quapropter his ita vt præfatum eſt, cum Lodhario perfectis, collecta manu valida, per Cauillonem, Clarummontem vna cũ Karolo ac matre pater petit, ac partem populi qui il-
lum

nouiſſime

lum præſtolabatur, inibi benigne recepit. Et quoniam olim regnum Aquitaniæ Karolo donauerat, vt illi ſe commendarent, hortando ſuaſit, iuſſit. Qui omnes commendati eidem ſacramẽto fidem firmauerunt. Poſt quod quomodo Tyrannos compeſceret, contendit. Per idem tempus Ludhouuicus à Baioaria, ſolito more, egreſſus Alamanniam inuaſit cum quibuſdam Toringis & Saxonibus ſollicitatis. Quamobrem pater eius ab Aquitania reuocatus, dimiſſo videlicet Karolo vna cum matre eius Pictauis, ipſe vero ſanctum Paſcha Aquis celebrauit; & ſic vno eodemque itinere Toringam petiit: A qua Lodhuuuico filio eius pulſo, per Sclauos itinere redempto, eum in Baioariam fugere compulit. Quo peracto, Kal. Iulij ad Vangionum vrbem conuentum indixit, ad quod Lodharium filium ſuum ab Italia venire præcepit, cum eo cæteriſque ſibi credulis de Lodhuuuico deliberaturus. Cumque ſe hæc ita haberent, & Lodharius in Italia, Lodhuuuicus trans Renum & Karolus in Aquitania eſſet, Lodhuuuicus Imperator paterque illorum in inſula quadam iuxta Magonciacum XII. Kal. Iulij obiit. Quem Drogo frater & Epiſcopus atque archicapellanus eius, Metis ciuitate ſua apud ſanctum Arnulfum, vna cum Epiſcopis, Abbatibus, Comitibuſque congruo honore ſepulturæ tradidit. Vixit per annos IIII. & LX. Rexit Aquitaniam per annos VII. & XXX. Imperiale vero nomen per annos VII. & XX. & per menſes ſex obtinuit.

Explicit Liber primus.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

EXPLICITIS pro tempore ac viribus, diſſenſionum veſtrarum initiis, è quibus quiq; Lectorſcire cupiens, quamobrem poſt obitum patris veſtri Lodharius vos fratremque perſequi ſtatuerit, decernat, colligat, & ſi iuſte egerit, cognoſcat; hinc iam qua virtute ac induſtria hoc exſequutus ſit, prout memoria vireſque ſuppleuerint, notare curabo. Vos vero difficultates, quæ ex eadem moleſtia paruitati meæ obſtiterint, inſpicere depoſco. Et ſi quid in hoc opere neglexero, vt ignoſcatis, quæſo.

AVDIENS Lodharius patrem ſuum obiſſe, confeſtim nuntios vbique, præſertim per totam Franciam mittit, qui ſe venturum in imperium, quod olim fuerat illi datum affirment: promittens vnicuique honores à patre conceſſos ſe concedere, & eoſdem augere velle. Dubios quoque fidei ſacramento firmari præcepit. Inſuper autem iuſſit vt quantotius poſſent, obuiam illi procederent. Nolentibus vero, capitale ſupplicium vt prædiceretur, indixit. Ipſe autem pedetemptim, quo ſe res verteret antequam Alpes excederet, ſcire volens. * Ergo cupiditate terroreque illecti vndique ad illum confluunt, & hoc cernens ſpe viribuſque magnanimis effectus, quibus artibus vniuerſum imperium liberius inuadere poſſet, deliberare cœpit. Lodhuuuicum quoq;, quem itineri ſuo contiguum eſſe proſpexit, vt primum in illum manum mitteret, ratum duxit; & vt eundem viribus annullaret, operam omni virtute adiecit. Interea ad Karolum in Aquitaniam legatos callide

callide dirigens mandat erga illum, ſicut pater ſtatuerat, & ſicut erga filiolum ex baptiſmate oportebat, beneuolum eſſe. Verumtamen, vt nepoti ſuo filio Pippini, donec cum eo loqueretur, parceret deprecatus eſt. Et his ita compoſitis, ad vrbem Vangionum iter direxit. Eodem tempore Lodhuuuicus pater exercitus inibi cauſa cuſtodię reliquerat, & Saxonibus ſollicitatis obuiam illis perrexerat. Quamobrem Lodharius paruo conflictu cuſtodes fugere compulit. Renum cum vniuerſo exercitu tranſiens, Franconofort iter direxit, quo inſperate hinc Lodharius, hinc Lodhuuuicus confluunt, paceque ſub nocte compoſita, alter inibi, alter vero quo Moin in Renum confluit, caſtra haud fraterno amore componunt. Cumque Lodhuuuicus viriliter reſiſteret, & Lodharius illum abſque prælio ſibi ſubigere diffideret, ſperans Karolum facilius ſuperari poſſe, ea pactione prœlium diremit, vt III. Idus Nouemb. eodem loco rurſum conueniant, &, ni concordia ſtatutis interueniat, quid cuique debeatur, armis decernant. Et his ita omiſſis, Karolum ſibi ſubigere cõtendit. Per idem tempus, Karolus Bituricas ad Placitum quo Pippinum ſui iurauerant venturũ, venerat: ad quod quidem, ex omnibus nũtio recepto, miſſos, videlicet Nithardum & Adelgarium, delegit, & vti ocius valuit, ad Lodharium direxit, mandans ac deprecans, vt memor ſit ſacramentorum, quæ inter ſe iurauerant, & ſeruet quæ inter illos pater ſtatuerat: Inſuper etiam fraternæ filioliq; conditionis meminerit. haberet ſua ſibi, & quod illi pater ſuo conſenſu conceſſerat, abſque conflictu vllo habere permittat; promittens ſi hoc faceret, fidelem ſe illi & ſubiectum fore velle, ita vt primogenito

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

EXPLICITIS pro tempore ac viribus, diſſenſionum veſtrarum initiis, è quibus quiq; Lector ſcire cupiens, quamobrem poſt obitum patris veſtri Lodharius vos fratremque perſequi ſtatuerit, decernat, colligat, & ſi iuſte egerit, cognoſcat; hinc iam qua virtute ac induſtria hoc exſequutus ſit, prout memoria vireſque ſuppleuerint, notare curabo. Vos vero difficultates, quæ ex eadem moleſtia paruitati meæ obſtiterint, inſpicere depoſco. Et ſi quid in hoc opere neglexero, vt ignoſcatis, quæſo.

AVDIENS Lodharius patrem ſuum obiſſe, confeſtim nuntios vbique, præſertim per totam Franciam mittit, qui ſe venturum in imperium, quod olim fuerat illi datum affirment: promittens vnicuique honores à patre conceſſos ſe concedere, & eoſdem augere velle. Dubios quoque fidei ſacramento firmari præcepit. Inſuper autem iuſſit vt quantotius poſſent, obuiam illi procederent. Nolentibus vero, capitale ſupplicium vt prædiceretur, indixit. Ipſe autem pedetemptim, quo ſe res verteret antequam Alpes excederet, ſcire volens. * Ergo cupiditate terroreque illecti vndique ad illum confluunt, & hoc cernens ſpe viribuſque magnanimis effectus, quibus artibus vniuerſum imperium liberius inuadere poſſet, deliberare cœpit. Lodhuuuicum quoq;, quem itineri ſuo contiguum eſſe proſpexit, vt primum in illum manum mitteret, ratum duxit; & vt eundem viribus annullaret, operam omni virtute adiecit. Interea ad Karolum in Aquitaniam legatos callide

Digitized by Google

callide dirigens mandat erga illum, ſicut pater ſtatuerat, & ſicut erga filiolum ex baptiſmate oportebat, beneuolum eſſe. Verumtamen, vt nepoti ſuo filio Pippini, donec cum eo loqueretur, parceret deprecatus eſt. Et his ita compoſitis, ad vrbem Vangionum iter direxit. Eodem tempore Lodhuuuicus pater exercitus inibi cauſa cuſtodię reliquerat, & Saxonibus ſollicitatis obuiam illis perrexerat. Quamobrem Lodharius paruo conflictu cuſtodes fugere compulit. Renum cum vniuerſo exercitu tranſiens, Franconofort iter direxit, quo inſperate hinc Lodharius, hinc Lodhuuuicus confluunt, paceque ſub nocte compoſita, alter inibi, alter vero quo Moin in Renum confluit, caſtra haud fraterno amore componunt. Cumque Lodhuuuicus viriliter reſiſteret, & Lodharius illum abſque prælio ſibi ſubigere diffideret, ſperans Karolum facilius ſuperari poſſe, ea pactione prœlium diremit, vt III. Idus Nouemb. eodem loco rurſum conueniant, &, ni concordia ſtatutis interueniat, quid cuique debeatur, armis decernant. Et his ita omiſſis, Karolum ſibi ſubigere cõtendit. Per idem tempus, Karolus Bituricas ad Placitum quo Pippinum ſui iurauerant venturũ, venerat: ad quod quidem, ex omnibus nũtio recepto, miſſos, videlicet Nithardum & Adelgarium, delegit, & vti ocius valuit, ad Lodharium direxit, mandans ac deprecans, vt memor ſit ſacramentorum, quæ inter ſe iurauerant, & ſeruet quæ inter illos pater ſtatuerat: Inſuper etiam fraternæ filioliq; conditionis meminerit. haberet ſua ſibi, & quod illi pater ſuo conſenſu conceſſerat, abſque conflictu vllo habere permittat; promittens ſi hoc faceret, fidelem ſe illi & ſubiectum fore velle, ita vt primogenito

fratri eſſe oporteret. Inſuper etiam quicquid hactenus in illum deliquerat, pollicitus eſt ſe ex corde remittere, deprecatus ne amplius ſuos ſollicitet, ne regnum ſibi à Deo commiſſum perturbet. Cederent vndique paci atque concordiæ, & hoc ſe ſua ſuorumq; ex parte ratum videre, ac per hoc conſeruare velle, mandauit. Quod & ſi alter hoc ita eſſe non crederet, quocunque vellet modo, ex his illum certum ſe efficere promiſit. Quæ quidem Lodharius ſimulans ſe benigne ſuſcipere, legatos tantum ſalutationis cauſa redire permiſit, ac per ſuos ſe reſponſurum de cæteris eſſe, reſpondit. Inſuper etiam quoniam ad ipſum ſe vertere fruſtrata fide noluerunt, honoribus quos pater illi dederat, priuauit, ita quod fratri facere cogitaret, nobis indicium dabat. Interea omnes inter Moſam & Sequanam degentes ad Karolum miſerunt mandantes, vt antequam à Lodhario præoccuparentur, veniret: aduentum eius ſe præſtolaturos promittentes. Quamobrem cum paucis Karolus hoc iter accelerans ab Aquitania Cariſiacum venit, & à Carbonariis & infra ad ſe venientes benigne ſuſcepit. Extra vero Herenfridus, Giſſebertus, Bouo ac cæteri ab Odulfo decepti firmatam fidem negligentes defecerunt. Eodem tempore miſſus ab Aquitania venit, nuntians quod Pippinus cum his qui parti ſuæ fauebant ſuper matrem Karoli irruere vellet: ac per hoc Karolus Francos inibi omittens, mandat ſi illos frater ſuus donec reuerteretur opprimere vellet, obuiam ſibi procedere. Inſuper ad Lodharium, Hugonem, Adelhardum, Gerhardum & Hegilonem direxit, cunctaque quæ tunc nuper illi mandauerat replicans, nec non & pro Deo deprecatus eſt, ne ſuos ſibi ſub-

trahens

Digitized by Google

trahens regnum quod Deus paterque ſuo conſenſu illi dederat, amplius diſſipet. Et his ita compoſitis, in Aquitaniam feſtinus perrexit, ſuperque Pippinum & ſuos irruens, fuga illos abire compulit. Per idem tempus, cum Lodharius à Ludhouuico reuerteretur, & omnes citra Carbonarias ad illum venirent, Moſa traiecta, ratum duxit, vt Sequanam vſque procederet. Quo dum tenderet, Hilduinus Abbas ſancti Dionyſij & Gerardus Comes Pariſij ciuitatis à Karolo deficientes fide fruſtrata ad illum venerunt. Quod quidem Pippinus filius Bernardi regis Longobardorum ceterique cernentes, elegerunt potius more ſeruorum fidem omittere, iuramenta contemnere, quam ad modicum tempus facultates relinquere, ac per hoc, fide relicta, quos ſupra memorauimus ſecuti, eidem ſe dederunt. Hinc quoque Lodharius magnanimis effectus Sequanam exceſſit, præmittens more ſolito, qui ad defectionem inter Sequanam & Ligerem degentes partim minis, partim blanditiis ſubducerent. Ipſe quoque vti conſueuerat lento itinere ſubſecutus, Caramtenam ciuitatem tendebat: Cumque Teodericum Ericum, & hos qui illum ſequi deliberauerant, ad ſe venturos didiciſſet, ſpe multitudinis ſuæ fretus, Ligerem vſque vt produceret, deliberauit. Karolus quoque à fuga, qua Pippinum & ſuos diſperſerat, reuerſus, & quoniam matrem, vbi tuto relinqueret non habebat, pariter ad Franciæ partes properabant. Audiens autem Karolus interea, quod hi omnes, quos ſupra memorauimus, ab eo defeciſſent, & Lodharius cum ingenti exercitu perſequi illum vſque ad internecionem ſtatuiſſet, hinc autem Pippinus, & hinc Brittones infeſti erant, quid facerent,

Digitized by Google

concilium conuocant, ineunt, deq; his omnibus facile deliberaturi, facile conſilium perfacile inuentum eſt, & quoniam nihil præter vitam & corpora reliquum habebant, elegerunt potius nobiliter mori quam regem proditum derelinquere. Quamobrem obuiam Lodhario pergunt, atque Aurelianenſem vrbem hincinde petunt, caſtra ponunt diſtantes ab inuicem plus minus leuuas VI. legatos inuicem dirigũt. Ex Karolus quidem ſola iuſtitia pacem petebat: Lodharius verò quoquo aſtu abſque prælio illum decipere ac ſuperare poſſet, operam dabat. Quod cum peragere, ſtrenue reſiſtentibus, diffideret, ſperans vires ſuas, vti cœperant, cotidie accreſcere, * quæm * cum Karolo decreuiſſent facilius illum ſubiugari poſſe arbitrabatur. Hac autẽ ſpe deceptus, ea pactione prælium diremit, vt cederet Karolo Aquitania, Septimania, Prouincia & decem comitatus inter Ligerim & Sequanam eo videlicet modo, vt his contentus interim inibi eſſet, donec Atiniacũ VIII. Id. Maij conueniant, * quia ſe quidem communi conſenſu vtrorumque vtilitatem præuidere ac ſtatuere velle promiſit. Primores quoque partium Karoli cernentes negotium vires ſuas excedere, maximeque timebant ne forte prælio commiſſo in tanta paucitate regem ſuum ſaluare difficile poſſent. (Erat enim ſpes cunctis non modica indolis eius.) Quamobrem ſtatutis eo tenore conſentiunt, vt deinceps Lodharius Karolo ita fidus amicus ſit ſicut frater per iuſtitiam fratri eſſe debet; & regna quæ illi deputabat, quieta habere faceret; ac interim ſuper Lodhuuicum hoſtiliter ire dediſſet: aliter autem, iure quod iurauerant abſoluti eſſe deberent. Qua quidem arte & regem ſuum à periculis ſubtrahunt.

hunt,& ſe mox à ſacramento abſoluunt. Nam antequam idem qui hæc iurauerant, domo egrederentur, aliquos ex his qui aderãt, ſubducere ab illo temptauit, & in craſtinum quoſdam ſuorum recepit. Inſuper & in regna quæ illi deputauerat ſtatim direxit, & in quantum potuit, ne illi ſe ſubderent, perturbauit: & vt è Prouincia ad ſe venientes exciperet, perrexit, & quemadmodũ Ludhouuicum dolo an vi ſuperare poſſet, intendit. Interea Karolus Aurelianenſem vrbem veniens Teotbaldum & Warinum cum quibuſdam è Burgundia ad ſe venientes gratanter ac benignè excepit. Hinc autem obuiam Bernardo, ſicut mandauerat, Niuernenſem vrbem petit. Sed Bernardus, more ſolito, ad illum venire diſtulit dicens ſe cum Pippino ſuiſque ſacramento firmaſſe, vt neuter abſque alterius conſenſu cum quolibet quodcunq; pactum inire deberet. Quamobrem teſtatus eſt, ad illos ſe ire velle, & ſi efficere poſſet vt vna ſecum deuenirent, bene; ſin aliter, ſoluto iuramento, infra dies quindecim ad illum reuerſurum, ſuæque ditioni ſe commiſſurum eſſe promiſit. Quamobrem Karolus Bituricas iterum obuiam illi venit. Quo Bernardus veniens cum neutrum feciſſet, grauiter Karolus ferẽs ſeductiones quas patri fecerat & hactenus illi faciebant, timens ne aliter illum comprehendere poſſet, ſubito in illum irruere ſtatuit. Sed hoc Bernardus, quãquam tarde præſenſit, fugã iniit ac vix euaſit. Karolus autem quoſdam è ſuis ſtrauit, quoſdam ſaucios ac ſemiuiuos reliquit, quoſdam vero inlæſos cepit ac more captiuorum cuſtodiri præcepit. Suppellectilem autem vniuerſam diripere permiſit. Hinc quoque Bernardus humilior effectus paulo poſt ſupplex ad Karolum venit di-

Digitized by Google

cens, & fidelem ſe illi fuiſſe, & tunc, ſi liceret, eſſe voluiſſe, & deinceps, quanquam hac contumelia affectus eſſet, in futurũ fore minime diffideret. Quod & ſi quilibet aliter dicere vellet, armis ſe * ob * propulſurum promittit. Quibus Karolus credulus effectus, ditatum muneribus & gratia in ſocietatem amicitiæ ſuſcepit, & vt Pippinum ac ſuos, vti promiſerat, ſubditos ſibi efficere temptaret, direxit. Et his ita compoſitis, Cenomannicam vrbem adiit, Lantbertum Ericumq; vna cũ cæteris recepturus. Cumque ille illos inibi perhumane reciperet, protinus ad Nomenoïuum ducem Brittanorum mittit, ſcire cupiens ſi ſuæ ſe ditioni reddere vellet. Qui adquieſcens conſiliis plurimorum, Karolo munera mittit ac ſacramento fidem deinceps ſeruandam illi firmauit. Quibus peractis, quoniam tempus placiti quod Attiniacum condixerant, appropinquare videbatur, quid conſulte ac ſolida fide ſibi ſuisque agere oporteret, Karolus anxius erat. Ergo participes ſecretorum conuocat, rem omnibus notam replicat, ac quemadmodum à tanta calamitate congruentius ſe ſuosque exſui poſſe exiſtimarent, vt aperiretur, depoſcit, ſeque in omnibus publicæ vtilitati & * parere velle: inſuper etiam ſi oporteret pro ea mortem ſubire, minime differre fatetur. Quibus cum vndique vires creuiſſe viderentur, reminiſcentes inſidiarum, quas Lodharius temporibus patris ſui patri & Karolo inferre ſtuduerat, quas etiam poſt obitũ patris, fratribus ſuis abſque remedio ſtruebat; occurrebant inſuper ſacramenta, quæ tunc nuper fefellerat, aiebãt ſe omnem iuſtitiam ab eo libenter conſequi velle, ſed his indiciis nil boni ſperare poſſe. Idcirco ſibi vndique conſultum videri, quocumque modo poſ-

do poſſet, ad condictum placitum venire minime differret. Quod ſi frater ſuus, vti promiſerat, communem vtilitatem quærere ac ſtatuere vellet, hoc omnibus notis placere, & vt gratanter reciperetur, congruum eſſe. Sin aliter, fretus iuſticia, ac per hoc auxilio diuino ſuorumque fidelium, & quicquid regni pater ſuus amborumque fidelium conſenſu illi dederat, obtinere omni virtute non negligat. Ergo omnes Aquitanos, qui ſuæ parti fauebant, vna cum matre poſt ſe venire præcepit: inſuper quicumque è Burgundia nec non & inter Ligerem & Sequanam ſui iuris eſſe vellent, ſimiliter fecit. Idem autem ipſe vna cum his, qui per præſens aderant, quamquam difficile videretur, præfatum iter arripuit. Cumque Sequanam veniſſet, repperit Guntboldum, VVarnarium, Arnulfum, Gerardum, necnon & omnes à Carbonariis & infra, Comites, Abbates, Epiſcopos ob hoc videlicet à Lodhario inibi relictos, vt ſi abſq; ſuo conſenſu tranſire vellet, minime poſſet, accedebat inſuper quod amnis inundans vada vbiq; denegauerat. Cuſtodes autem fluminis omnes naues aut contriuerant, aut certe ſubmerſerant. Gerardus quoque pontes quoſcunque repperit, deſtruxit. Igitur ſupra modum tranſitus difficilis effectus nõ modicam tranſire cupientibus importabat moleſtiam. Cum autem tot difficultatibus animi multimodis agitarentur, conſiliis tandem mercatorum, naues ab hoſtio quo Sequana mare influit feruenti æſtu abductæ propterque Rotomacenſem vrbem expoſitæ nunciantur. Quo veniens, harũ duas minus de xxx. Karolus armato milite complet, idemque ingreſſus præmittit, qui ſe venturum prænuntient, vnicuique volenti delicta cedens, nolentibus autem vt abeant,

Digitized by Google

regnumque à Deo ſibi datum illi relinquunt. Quæ dum ſpreuiſſent, claſſiſque appropinquare videretur, crucem in qua iurauerãt, & Karolum vt cognouerũt, relicto litore protinus fugerunt. Quos, quoniam quod in traiiciendo equi moram fecerãt, conſequi nequibat, ad Sanctum Dionyſium laudis obſecrationiſque cauſa iter direxit. Quo veniens comperit quod hi quos fuga diſperſerat, in vnũ vnà cum Arnulfo & Gerardo cæteriſque coiſſent, & ſuper Teotbaldũ, Warinũ, Otbertum, cæteroſque qui, vti mandatum fuerat, ad Karolum veniebant, irruere vellent. Quamobrem ad ſanctum Germanum cauſa orationis perrexit, ac per totam noctem iter faciens, aurora diluceſcente vbi Luna Sequanæ confluit, VVarinum cum ſociis ſaluum recepit, ac ſic vno eodemque itinere Senonicam adiit vrbem. Hinc noctu conſurgit per Vttam iter faciens, ſperanſque, vti nuntiatum illi fuerat, quos ſupra memorauimus in eodẽ ſaltu conſiſtere. Diſpoſuerat enim vbicumque & qualitercumque poſſet, ſupra illos irruere. Quod & vtique feciſſet, niſi ſollicitis vitæ mors imminens pro foribus nunciaretur. Quamobrem pene cũcti ſupra modũ exterriti, quo quiſq; valuit, fugam iniit. quos quoniam Karolus conſequi non potuit, ſociis equiſque feſſis, cænam Domini quieti indulgens Tricaſinorum ciuitatem in craſtinum adiit. Eodem tempore dum hæc quæ præmiſimus à Karolo exſequerentur, Lodharius, vti præfatum eſt, dolo an vi Ludhouuicũ aut ſubdere, aut, quod mauult, perdere poſſet, tota mente tractabat. In quo negotio congrue Otgarium Magontiæ ſedis Epiſcopum & Adhelbertum Metenſium comitem conuocat. Habebat enim vterque Ludhouuicum ad mortem

vſque

vſque exoſum. Iam enim Adhelbertus ex infirmitate, qua pene per annum detentus fuerat, velut in ſupplementum fratricidij reſpirauerat. Erat enim eo in tempore ita prudens conſilio, vt ſententiam ab eo prolatam non quilibet mutare vellet. Cuius inſtinctu Lodharius collectam hinc inde infinitam multitudinem Renum traiecit præmittés, more ſolito, qui minis blanditiiſque pendulam plebem ſubducere temptarent. Timens autem populus qui cum Lodhuuico erat, ne tantum exercitum ferre valeret, partim defecti ad Lodharium tranſeunt, partim fugam ineunt ac Lodhuuicum deſolatum relinquunt. Qui quoniam omne ſuffragiū aliud vndique deerat, cum perpaucis abiit, & in Baioariā ſe recepit. Quod quoniam Lodhuuico contigit, minime deinceps Lodharius aliquid illū præualere putauit. Igitur Adhelbertum ducem quē ſupra* Comitem * memorauimus, ob hoc inibi reliquit, vt & populum ſacramentis ſibi firmaret, & ſi Ludhouuicus ad Karolum ire vellet, nullo modo poſſet. Ipſe vero, quoniam Karolū Sequanam tranſire repperit, obuiā ire parabat; velociter quidem præmittit, rei veritatem, vbi & cum quibus eſſet, ſcire cupiens. Mira ſane ac merito notanda res Karolo in eodem ſancto ſabbato contigit. Nam neque ipſe, neq; quilibet in ſuo comitatu quicquid, abſque quod corpore gerebant & abſque armis & equis, habebant. cumque de balneo quidem egrederentur, & eadem veſtimenta quæ exuerat, induere pararet, repente ab Aquitania miſſi pro foribus adſtiterant qui coronam & omnem ornatum tam regium quàm & quicquid ad cultum diuinum pertinebat, ferebāt. Quis nō miretur paucos & pene ignotos viros, tot terrarum ſpatia, dū vbiq; omnes rapinę

Digitized by Google

inſiſterent, tot talenta auri gemmarumque infinitam multitudinem ferre inlæſos valuiſſe, &, quod maxime mirandum fateor fore, qualiter ad definitum locum vel certe ad ſtatutam diem & horam venire poterant, cum nec idem Karolus, vbi ſe ſuosque * oporteret, ſciebat. Quo quidem euentu haud aliter quam munere ac nutu diuino viſum eſt euenire potuiſſe: ac per hoc commilitonibus ſtuporem iniecit, omneſque maximã ad ſpem ſalutis erexit. Hinc vero Karolus cunctaque cohors exultãs ad feſta celebranda ſeſe conuertit. Expleto autem quod cœperat, miſſos Lodharij benigne excipiens cõuiuari vna ſecum præcepit. Quibus & vt in craſtinum redirent, iniunxit, per ſuos ſe reſponſurum de eo, quod frater ſuus illi mandauerat, promittens. In legatione vero Lodharij querebatur, cur abſque ſuo conſenſu terminos, quos illi ſtatuerat, excederet, & quia fecerat, ſaltem vbique illum reperirent, mandat vt interim eo loco quieſcat, donec illi mandaretur ſi ad ſtatutũ locum, an alio vbi congruentius illi videretur, venire deberet. Karolus per ſuos è contra ſe ob hoc ſtatutos terminos exceſſiſſe reſpondit, quoniam de omnibus bonis ſuã ex parte illis promiſſis ac iureiurãdo firmatis nihil ſtabile eſſe permiſit. Nam ſuorum hominum, vltra quod firmatum fuerat, ſollicitatos quoſdam ſuo iuri adiecit, quoſdam vero vita priuauit. Inſuper regna quæ ſubiecta illi efficere debuit, in quantum valuit, perturbauit, &, quod maximum eſt, in fratrem hoſtiliter irruit: nec non & ſuffragium à paganis illum quærere compulit. Verumtamen, quamquam ſe hæc ita haberent, in cõuentum quod communi conſenſu ſtatuerant, venire ſe velle mandauit, vbi ſi communem vtilitatem, vti promiſerat,

quærere

quærere ac ſtatuere vellet, ſibi placere: ſin aliter, de regno quod Deus paterque ſuus ſuorum conſenſu illi dederat, conſiliis ſuorum fidelium in omnibus, ſecundum Dei voluntatem, parere ſe innotuit. Et his ita compoſitis, idem iter arripuit, atque ad præfatum locum pridie quam venerat, præuenit. Quo quidem Lodharius veluti ex conſulto, venire diſtulit: Verumtamen miſſos variis querimoniis refertos frequenter mittebat, & ne forte ex improuiſo Karolus ſupra illum irruere poſſet, cauebat. Interea legati à Lodhuuico venerant nunciãtes, quod ſi ſciret quomodo fieri poſſet, in illius adiutorium venire vellet. Quo ſe Karolus & indigere reſpondit, gratias congruæ voluntati egit, & vt hoc accelerare ſtuderent, protinus præfatos miſſos remiſit. Cumque quatuor vel eo amplius dies inibi aduentum Lotharij præſtolaretur, & ille venire differret, concionem aduocat, concilium iniit, quidnam conſultius deinceps illi agendum videretur, deliberaturus. Quidam autem aiebant, quoniam mater ſua vna cum Aquitanis veniebat, obuiam illi ire debere. Sed maxima pars aut obuiam Lothario iter arripere ſuadebant, aut certe, vbicunque vellet, aduentum illius præſtolari debere dicebant, ob hoc quidem maxime, quoniam ſi quoquo modo aliorſum inflectere cepiſſet, cuncti fugam illum iniſſe iactarent, & hinc Lodharium & ſuos audentiores fieri debere, atque hi qui adhuc cauſa timoris neutri ſeſe copulauerant, ad illum affluere vndique ſperabant, quod & euenit. Quamquam difficile, præualuit tamen ſententia priorum. Quamobrem Cadhellonicam Karolus adiit vrbem, ibique matre vna cum Aquitanis recepta, repente nunciatur quod Lodhuui-

cus cum Adelberto duce Auſtraſiorum prælio commiſſo viciſſet, Renoque traiecto ob illius adiutorium quantocius poſſet, veniret. Quod cum ocius vniuerſis caſtris * omibus notum fieret, cuncti alacri animo vt illi obiam irent, ſuadebant. Lodharius * quoq; hæc ita ſe habere deprehenderet, circumfuſæ plebi Karolum fugam iniſſe, perſequiq; illum quantocius poſſet, velle denunciat. Quo quidē nuncio fidos ſibi alacriores reddidit, dubiis autem quibuſque & affluendi audaciam iniecit, & firmiores ſuæ parti reddidit. Cumque Karolus a Lodhario perſequi ſe didiciſſet, quoniam in difficili loco aquis paludibuſque circumfuſis caſtra poſuerant, vt abſque qualibet difficultate, ſi Lodharius vellet, congredi poſſent, protinus obuiam illi perrexit. Quæ quidem Lodhario vti nunciata ſunt, caſtra poſuit ac veluti feſſis equis biduo requiem dedit. Iterato itaq; cum hæc eadem feciſſent, miſſoſque inuicem frequenter mitterent, ſed nihil proficui deliberare poſſent, tandem appropinquantes Lodhuuicus & Karolus conueniunt, deque his omnibus in eodem conuentu, quæ Lodharius abſque quolibet moderamine erga ſe ſuosque ſæuiebat, dolendo conferunt, quidve deinceps agendum oportunius videretur, in craſtinum deliberaturi. Aurora ſiquidem deluceſcente conueniunt, concilium ineunt, in quo multum de tanta calamitate conqueruntur. Cumque alteruter quæ quantave & qualia paſſi à fratre fuerant, referre deſiiſſent, vniuerſis viſum vnanimiter parique conſenſu, tam ex ſacro ſancto ordine Epiſcoporum, quam & laicorum viros nobiles, prudentes, beneuolos deligant, per quos, quæ pater inter illos ſtatuerat, & quæ poſt obitum ab illo paſſi ſint,

quanquam

man-

mandent: inſuper obſecrent vt memor ſit Dei omnipotentis, & concedat pacem fratribus ſuis vniuerſæque Eccleſiæ Dei: cederet cuique quod * patri ſuique conſenſu iuſte debebatur. Inſuper etiam vt iuſtis precibus acquieſceret, offerrent illi quicquid abſque equis & armis in vniuerſo exercitu habere videbantur. Et ſi his monitis obſecrationibuſque acquieſcere vellet, placere: ſin aliter, aiebant ſe diuino ex munere ſuffragium abſque dubio ſperare poſſe, ſi omne quod iuſtum eſt, vellent, & hoc fratri offerre humiliter ſtuderent. Quæ quoniam merito rata videbantur, protinus expleta ſunt. Sed hæc veluti pro nihilo ducta Lodharius ſpreuit, per ſuos, ſe nihil abſque prælio velle, mandauit. Confeſtimque obuiam Pippino, qui ab Aquitania ad illum veniebat, iter arripuit. Quod cum ocius didiciſſent Ludhouuicus & ſui, ſupra modum rem grauiter ferentes: (Erant enim vndique grauiter tam itineris lõgitudine, quam & præliis variiſque difficultatibus & maxime equorum inopia attriti) veruntamen quamquam ſe hæc ita haberent, timentes ne forte ſi ab auxilio fratris frater deficeret, poſteris ſuis indignam memoriam reliquiſſent. Quod quidem ne facerent, elegerũt omni penuriæ, etiam, ſi oporteret, morti potius ſubire, quam nomen inuictum amittere. Quamobrem ex eadẽ magnanimitate mœſtitia oppreſſi, inuicem ſe adhortantes, gaudẽtes velociterq; vt Lodharium cito conſequi poſſent, ibant. Cumque * atque inſperate propter vrbem Alciodorenſem vterque exercitus alter ab altero videretur, confeſtim Lodharius verens, ne forte fratres ſui abſque dilatione ſupra ſe irruere vellent, armatus caſtra aliquãtulum exceſſit. Quod quoniam fra-

Digitized by Google

tres ſui facere illum cognouerunt, quoſdam caſtrametentes relinquunt, quoſdam ſecum armatos aſſumunt, & abſque dilatione obuiam procedunt. Miſſos inuicem mittunt, pacemque ſub noctem componunt. Caſtra autem ab inuicem diſtabant plus minus leuuas tres, & intererat paucula palus ſaltuſque: ac per hoc erat vtrique ad alterum difficilis acceſſus. Quapropter aurora deluceſcente, Lodhuuicus & Karolus ad Lodharium mittunt: mandant valde ſibi diſplicere, quod illis pacem abſque prœlio denegauerat. Quod etiam, quoniam vellet, & abſque qualibet fraude ſi fieri deberet, eſſet. Et primum quidem ieiuniis ac votis Deum inuocent. deinde, ſi ille tranſire ad illos voluiſſet, locum tranſeundi ſe daturos promittunt, vt omni impedimento ſua ſuorumque ex parte ablato, abſque qualibet occulta deceptione congredi poſſent. Quæ & ſi vellet ſacramento firmare præceperunt. At ſi nollet, vt eadem illis concederet atque firmare rogaret, petunt. Is autem more ſolito, per ſuos ſe reſponſurum promiſit, & vt legati egreſſi ſunt, protinus obuiam iter arripuit, ac locum quo caſtra poneret, Fontaneum petit. Eadem autem die fratres ſui poſt Lodharium iter accelerantes, anteceſſerunt illum, & propter vicum quod Tauriacus dicitur, caſtra poſuerunt. Craſtina die exercitus præparati ad prælium, caſtra aliquantulum exceſſerunt * Præmittes Lodhuuicus ac Karolus Lodhario mandauerunt, vt memor eſſet fraternæ conditionis, ſineret Eccleſiam Dei & vniuerſum populum Chriſtianum pacem habere, concederet illis regna à patre ſuo conſenſu conceſſa, haberet ſua ſibi non merito, ſed ſola miſericordia à patre illi relicta, & in munere offerebant illi, quicquid

in vni-

in vniuerſo exercitu abſque armis & equis habere videbantur. At ſi id noller, cedebāt illi vterque portionem regni, alter vſque Carbonarias, alter verò vſque Renum. Quod & ſi renueret, vniuerſam Franciam æqua lance diuiderent, & quicquid horum veller, ſuæ ditionis eſſet. Ad quod Lodharius, more ſolito, per ſuos ſe quicquid placeret notare reſpondit, mittenſque per præſens Drogonem, Hugonem, Hegibertum, mandat, non illos aliquod tale antea mandaſſe, ad quod conſiderandum ſpatium habere ſe velle, aiebat. Re autem vera Pippinus non venerat. illum hac dilatione expectare volebat. Verumtamen Ricuinum, Hirmenaldum & Fredericum ſacramento firmare præcepit, quod nulla re alia has inducias peteret præter quod commune profectum tam illorum, quam & vniuerſæ plebis, ſicut iuſtitiam inter fratres & populum Chriſti oportebat, quærere volebat. Quo quidem ſacramento Lodhuuicus & Karolus creduli effecti, eadem die & in craſtinū, inſuper etiam vſque in horam ſecundam diei tertij, quod euenit VII. Kalend. Iulij, pace vtrorumque ex parte iureiurando firmata, ad caſtra redeunt, miſſam vero ſancti Ioannis in craſtinum celebraturi. Pippino quoque eadem die Lodharius in ſupplementum recepto mandat fratribus ſuis, quoniam ſcirent illi Imperatoris nomen magna auctoritate fuiſſe impoſitum, vt conſiderent quatenus eiuſdem nominis magnificè poſſit explere officium. Inſuper autem haud ſe libenter vtrorumque quærere profectum. Interrogati autem ſi quiddam horum, quæ mandauerant, recipere vellet, vel ſi quamlibet finitiuam ſententiam illis mandaſſet, nihil ſibi horum fuiſſe iniunctum reſponderunt. Quamobrem cum

Digitized by Google

tres ſui facere illum cognouerunt, quoſdam caſtrametentes relinquunt, quoſdam ſecum armatos aſſumunt, & abſque dilatione obuiam procedunt. Miſſos inuicem mittunt, pacemque ſub noctem componunt. Caſtra autem ab inuicem diſtabant plus minus leuuas tres, & intererat paucula palus ſaltuſque: ac per hoc erat vtrique ad alterum difficilis acceſſus. Quapropter aurora deluceſcente, Lodhuuicus & Karolus ad Lodharium mittunt: mandant valde ſibi diſplicere, quod illis pacem abſque prœlio denegauerat. Quod etiam, quoniam vellet, & abſque qualibet fraude ſi fieri deberet, eſſet. Et primum quidem ieiuniis ac votis Deum inuocent. deinde, ſi ille tranſire ad illos voluiſſet, locum tranſeundi ſe daturos promittunt, vt omni impedimento ſua ſuorumque ex parte ablato, abſque qualibet occulta deceptione congredi poſſent. Quæ & ſi vellet ſacramento firmare præceperunt. At ſi nollet, vt eadem illis concederet atque firmare rogaret, petunt. Is autem more ſolito, per ſuos ſe reſponſurum promiſit, & vt legati egreſſi ſunt, protinus obuiam iter arripuit, ac locum quo caſtra poneret, Fontaneum petit. Eadem autem die fratres ſui poſt Lodharium iter accelerantes, anteceſſerunt illum, & propter vicum quod Tauriacus dicitur, caſtra poſuerunt. Craſtina die exercitus præparati ad prælium, caſtra aliquantulum exceſſerunt * Præmittes Lodhuuicus ac Karolus Lodhario mandauerunt, vt memor eſſet fraternæ conditionis, ſineret Eccleſiam Dei & vniuerſum populum Chriſtianum pacem habere, concederet illis regna à patre ſuo conſenſu conceſſa, haberet ſua ſibi non merito, ſed ſola miſericordia à patre illi relicta, & in munere offerebant illi, quicquid

in vni-

in vniuerſo exercitu abſque armis & equis habere videbantur. At ſi id noller, cedebāt illi vterque portionem regni, alter vſque Carbonarias, alter vero vſque Renum. Quod & ſi renueret, vniuerſam Franciam æqua lance diuiderent, & quicquid horum vellet, ſuæ ditionis eſſet. Ad quod Lodharius, more ſolito, per ſuos ſe quicquid placeret notare reſpondit, mittenſque per præſens Drogonem, Hugonem, Hegibertum, mandat, non illos aliquod tale antea mandaſſe, ad quod conſiderandum ſpatium habere ſe velle, aiebat. Re autem vera Pippinus non venerat. illum hac dilatione expectare volebat. Verumtamen Ricuinum, Hirmenaldum & Fredericum ſacramento firmare præcepit, quod nulla re alia has inducias peteret præter quod commune profectum tam illorum, quam & vniuerſæ plebis, ſicut iuſtitiam inter fratres & populum Chriſti oportebat, quærere volebat. Quo quidem ſacramento Lodhuuicus & Karolus creduli effecti, eadem die & in craſtinū, inſuper etiam vſque in horam ſecundam diei tertij, quod euenit VII. Kalend. Iulij, pace vtrorumque ex parte iureiurando firmata, ad caſtra redeunt, miſſam vero ſancti Ioannis in craſtinum celebraturi. Pippino quoque eadem die Lodharius in ſupplementum recepto mandat fratribus ſuis, quoniam ſcirent illi Imperatoris nomen magna auctoritate fuiſſe impoſitum, vt conſiderent quatenus eiuſdem nominis magnificè poſſit explere officium. Inſuper autem haud ſe libenter vtrorumque quærere profectum. Interrogati autem ſi quiddam horum, quæ mandauerant, recipere vellet, vel ſi quamlibet finitiuam ſententiam illis mandaſſet, nihil ſibi horum fuiſſe iniunctum reſponderunt. Quamobrem cum

omnis ſpes iuſtitiæ ac pacis ſua ex parte ablata videretur, mandant illi, ſi melius non inueniſſet, aut reciperet vnum horum quæ illi mandauerant, aut noſſet illos in craſtinum, quod contigit, ſicut præfatum eſt, VII. Kalend. Iulij. hora videlicet diei ſecunda, ad omnipotentis Dei iudicium, quod illis abſque illorum voluntate mandauerat, eſſe venturos. Quæ quidem Lodharius, ſolito more, inſolenter ſpreuit, & viſuros ſe quid agere deberet, reſpondit. (Dum hæc ſuper Ligerim iuxta ſanctum Fludualdum conſiſtens ſcriberem, Ecclipſis ſolis hora prima feria XV. Kal. Nouembris in Scorpione contigit.) His ita omiſſis diluculo Lodhuuicus & Karolus conſurgunt, verticem montis caſtris Lodharij contigui cum tertia vt videtur, exercitus parte occupant, aduentumque eius & horam ſecundam vt ſui iurauerant, exſpectant. Cumque vtrumque adeſſet, prælium ſuper Riudam Burgundionum, magno certamine cõmittunt. Et Lodhuuicus quidem ac Lodharius in loco qui Brittas dicitur, ſtrenue confligunt: Quo ſuperatus Lodharius, terga vertit. Pars autem exercitus, quam Karolus in loco, qui Fagit vulgò dicitur, excepit, protinus fugit: Pars vero, quæ in Solennat Adhelardum * ceteroſque quibus haud modicum ſupplementum, Domino auxiliante, præbui, appetiit, ſtrenue conflixit. Quo & vtrique vicerunt. Sed nouiſſime omnes à parte Lodharij fugerunt. Quo finem primi certaminis dedit Lodharius, terminetur liber ſecundus.

INCI-

Digitized by Google

INCIPIT LIBER TERTIVS.

QVIA ME SINISTRVM quiddam ex genere noſtro vt audiam, pudet, referre † præſertim, quã maxime piget. Quamobrẽ imperio haudquaquam maleuole contempto, vt finis optatus libri ſecundi affuit, per omnia finire hoc opus animus decreuit. Sed ne forte quilibet quocunque modo deceptus, res noſtro in tempore geſtas, præter quam exactæ ſunt, narrare præſumat, ex his quibus interfui libellum vt adderem acquieui.

PROELIO QVIDEM vti præfatum eſt ſtrenue peracto, quid de palãtibus perageretur Lodhuuicus & Karolus in eodem campo deliberare cœperunt. Et quidam ira correpti, perſequi hoſtes ſuadebant: Quidam autem & maxime reges, miſerantes fratris plebiſque & vt iudicio Dei & hac plaga repreſſi ab iniqua cupiditate reſipiſcerent, & Deo donante, deinceps vnanimes in vera iuſtitia deuenirẽt, piis viſceribus, ſolito more, optabant. In quo negotio Dei miſericordia vt præſtolaretur, ſuadebant. Quibus cætera multitudo aſſentientes à prælio & præda diſceſſerunt, & fere mediante die, ad caſtra redeunt: quid deinceps conſultius acturum videretur, deliberaturi. Fuit quidem ingens numerus prædæ & ingens * cedæ, inſuper ammirabilis immo & merito notabilis miſericordia tam regum quam & vniuerſorum. Nam diuerſis pro rebus diem dominicũ inibi acturos ſe deliberarunt, in quo; miſſa peracta, amicos & inimicos, fideles & infideles pariter ſepulturæ tradebant. Plaga correptos ac ſemiuiuos

eodem modo pro viribus ex animo refouebāt. Poſt hos qui fuga euaſerant, miſerunt offerentes ſi reuera ſana fide vellent, omnia delicta remitti. Poſt hæc reges populique ſuper † fratris populoque Chriſtiano dolentes, percontari Epiſcopos cæperunt, quid agere ſuper hoc negotio deberent. Quamobrem vnanimes ad concilium omnes Epiſcopi confluunt, inuentumque in conuentu publico eſt, quod pro ſola iuſtitia & æquitate decertauerint, & hoc Dei iudicio manifeſtum effectum ſit: Ac per hoc immunis omnis Dei miniſter in hoc negotio haberi tam ſuaſor, quam & effector deberetur. At quicunque conſcius ſibi aut ira, aut odio, aut vana gloria, aut certe quolibet vitio quiddam in hac expeditione ſuaſit, vel geſſit, eſſet vere confeſſus ſecrete ſecreti delicti, & ſecundum modum culpæ diiudicaretur. Verumtamen in veneratione ac laude tantæ declarationis iuſtitiæ, pro remiſſione delictis mortuorum fratrum ſuorum in eo, quod imperfecti peccatis interuenientibus ſe nouerant, vt in multis volentes nolenteſque delinquebant, vt ſuo adiutorio ab his exuti liberarētur. Inſuper autem vti hactenus in iuſtitia adiutor & protector illi Deus extitit, ita vt deinceps vbique exiſteret: proque his omnibus triduanum ieiunium inuentum immoque libenter ac celebre celebratum eſt. His ita reor peractis, Lodhuuicus vt Renum peteret, decreuit. Karolus autem diuerſis pro rebus, & maxime propter Pippinum, vt illum ſibi ſubdere ſtuderet, in Aquitaniam vt proficiſceretur ratum duxit. Nam Bernardus dux Septimaniæ quanquam à loco prædicti prœlij plus minus leuuas tres defuerit, neutri in hoc negotio ſupplementum fuit. Victoriam autem vt Karoli

eſſe

eſſe didicit, filium ſuum Willelmum ad illum direxit, & ſi honores quos idem in Burgundia habuit, eidem donare vellet, vt ſe illi commendaret, præcepit. Inſuper iactabat ſe poſſe, necnon & aiebat quod Pippinum vna cum ſuis Karolo fœdere quo valeret ſubdere vellet. Quam legationem benigne excepit, & ſicut poſtulauerat per omnia conceſſit, monens vt de Pippino & ſuis quod promiſerat, in quantum poſſet, vt perficeretur, operam daret. Cumque aduerſa vndique propulſa viderentur, ac ſpes proſperitatis cuique hincinde faueret, Ludhouuicus cum ſuis Renũ petiit, Karolus vero vna cum matre Ligerem adiit. Res autem publica inconſultius quam oporteret omiſſa, quo quemque voluntas rapuit, perfacile omiſſus abſceſſit: Quod quidem Pippinus audiens, paulo ante deſideratum cum illo fœdus inire diſtulit. Bernardus quidem ad illum venit, ſed vt illi ſe commendaret, minime acquieuit. Quidam tamen à Pippino deſciuerunt: & hoc tantum præfata expeditio Karolo profuit, quod illos ſibi fœderatos recepit. Interea Adhelardus cæteriq; quos Karolus ad Francos direxerat ſcire cupiens ſi ad illum reuerti vellent, Catiſiacum venientes quo illi, vt miſſos dirigeret, mandauerant, perpaucos obuios habuerunt, qui hoc dicebant, ſi idem Karolus ad pręſens eſſet, ad illũ venire minime differrent: aliter autem, neſcire aiebant vtrum viueret an non. Iactauerant enim hi qui partis Lodharij ſentiebant, in prœlio Karolum cecidiſſe, Lodhuuicum vulneratum & fuga lapſum abiſſe. Quapropter incõſultum aiebant in incertis rebus aliquod fœdus cum quolibet inire debere. At Guntboldus cęterique coadunati ſupra præfatos Karoli miſſos irruere ſe ſimu-

Digitized by Google

labant. Et vtique feciſſent, ſi auſi eſſent. Quapropter ad Karolum Adhelardus & ceteri miſerunt, mādantes vt quantocius poſſet, venire ſatageret, quatenus & illis adiutorium præberet, & ſi Franci, vti aiebant, ad illum venire vellent, ſcire poſſet. Ipſi vero Pariſiacam ciuitatem adeunt, aduentum Karoli præſtolaturi. Quod cum Karolo nunciaretur, protinus his in partibus iter direxit. Ad Sequanam autem vt peruenit, Adhelardum vna cum cæteris in Spedonna obuiam habuit, & quamquam propter cōuentum, quod cum fratre in Lingonicam vrbem Kal. Sept. condixerat, quoniam imminebat, anxius eſſet, ratum duxit vt ſaltem citato curſu per vrbem Beluacenſem, ac deinde per Compendium & Sueſſionis, hinc per Remenſem & Cadelonenſem, Lingonicam peteret vrbē, quatenus eo tenore id quod cum fratre ſtatuerat, obſeruare ſtuderet, & ſi quilibet è Francis ad illum venire vellet, poſſet. Franci vero eandem paucitatem quam & Aquitani ſpreuerant, ſpernentes, variis fictionibus illi ſe per præſens ſubdere diſtulerunt. Quod vt Karolus cognouit, præfatum iter accelerare cæpit. cumque Sueſſionicam peteret vrbem, monachi de ſancto Medardo occurrerunt illi, deprecantes vt corpora ſanctorum Medardi, Sebaſtiani, Tiburtij, Petri & Marcellini, Marij, Marthæ, Audifax & Abacuc, Oneſimi, Mereſine & Leſcadiæ, Mariani, Pelagij, & Mauri, Floriani cum ſex fratribus ſuis, Gildardi, Sereni & domni Remigij Rotomagorum Archiepiſcopi in baſilicam vbi nunc quieſcunt] & iam tunc maxima ex parte ædificata erat, transferret. Quibus acquieſcens inibi remanſit, & vt poſtulauerant, beatorum corpora propriis humeris cum omni veneratione tranſtulit. In-

Hic locus in vet. ex. emēdatus eſt correctoris librarij manu, quæ videtur quædam deleuiſſe, alia in textu, nōnulla in margine addidiſſe vt ea quæ incluſa ſunt his notis [] Et vero quædam deeſſe manifeſtū eſt.

Digitized by Google

ſit. Inſuper & villam quæ Bernacha dicitur, rebus eiuſdem Eccleſiæ addidit. His ita peractis, Remenſem vrbem petiit. Quo cum veniſſet, nuncium recepit quod Lodhuuicus ad conuentum quod in Lingonicam vrbem condixerant, venire non poſſet eo quod Lodharius in regnũ illius hoſtili manu irruere vellet. Mandauerant etiam huc auunculi eius, necnon & Giſlebertus comes Manſuariorum ſi in illis partibus iiſſet, ad illum ſe vna cum cæteris eſſe venturos. Ergo tam pro fratris adiutorio, quam & vt hos, ſi ad illum venire vellent, recipere poſſet, ad ſanctum Quintinum iter direxit. Quo quidem Hugonem, ſicut mandauerat, obuiam habuit: & inde in partes Traiecti iter direxit. Lodharius autẽ vt hæc audiuit, omiſſo Lodhuuico quem paulo ante perſequi ſtatuerat, à VVormacia ad conuentũ quod Teotonis-villam indixerat, iter arripuit. Eo qualiter ſuper karolum irrueret, intendit. Quod cum karolus in VVaſſiticũ didiciſſet, Hugonem & Adhelardum † & Giſlebertum vna cum cæteris fœdere quo valerent ſibi adnecterent, direxit. Rabanonem etiam ad Lodhuuicum dirigens, mandat qualiter pro ſuo adiutorio illis in partibus iſſet: quod Lodharius audiens, illo omiſſo, ſupra ſe cum omnibus copiis ire pararet: monenſque ac deprecatur vt quantocius poſſet, ſolito more adiutorium illi præbere ſtuderet. Inſuper autem Exemenonem venerabilem Epiſcopum ad Lodharium direxit, ſolito more humiliter præcepit vt roget, vt obſecret, meminerit quod frater filioluſq; eius ſit: Meminerit quæ pater inter illos ſtatuerat, quæ tam is quam & ſui inter illos iurauerant: Meminerit quæ nouiſſime iudicio Dei inter illos volũtas eius declarata ſit. Et ſi horũ omnium re-

Gg 2

cordari nolit, ceſſet à perſecutione ſanctæ Dei Eccleſię, miſereatur pauperum, viduarum orfanorumque, & regnum à patre ſuo conſenſu ſibi datum vt ingrediatur, omittat, ne forte iterato populũ Chriſtianum ad cædem mutuam confluere compellat. Et his ita compoſitis, idem ipſe Pariſiacam vrbem adiit tam fratris ſui Lodhuuici aduentum, quam & ceteros fideles ſuos, quos vndique conuocauerat, præſtolaturus. Quod cum Lodharius didiciſſet, ad eandem vrbem iter direxit. Habebat enim tam Saxonum, quam & Auſtraſiorum, necnon & de Alamannis partem haud modicam ſecum, horumque auxilio præmaxime confiſus ad ſanctum Dionyſium venit. Repererat autem inibi naues plus minus xx. inſuper quoque Sequana, vti menſe Septembrio ſolet, exigua erat tranſitumque perfacilem præſtabat. Quamobrem iactabant ſe ſui facile tranſire poſſe. Et hoc vtique ſimulabãt ſe maxime velle. Ergo Karolus quoſdã Pariſium & Milidonem cuſtodiri præcepit: quoſdam vero vbicumque vada vel nauigia eſſe nouerat, reſidere fecit, ipſe è regione ſancti Dionyſij iuxta ſanctum Fludualdum, caſtra in meditullio poſuit, vt & Lodhario ſi ita oporteret, tranſitum prohibere, aut ſi alicubi ſuper ſuos irruere vellet, illis ſuccurrere poſſet. Et vt perfacile dignoſceretur, quo in loco adiutorium præberi deberet, more maritimo ſigna in locis congruis atque cuſtodias deputauit. Inſuper autem Sequana (mirabile dictu) dum nos nuſquam eo in tempore infra duos menſes pluuias eſſe nouimus, repente aëre ſereno tumeſcere cœpit, ac ſponte his in locis vada vbique prohibuit. Cumque hæc ita haberent, cernens Loharius tranſitum inibi vndique ſibi prohibitum, eo tenore cum

Karolo

Karolo pacem inire ſe velle mandauit, vt fœdus quod Karolus cum fratre ſuo Lodhuuico ſacramentis firmauerat, omiſiſſet. Et ille econtra fœdus quod cum Pippino nepote ſuo ſimiliter ſacramentis firmauerat, omitteret, & haberet Karolus à Sequana partem Occiduam * abſq; Prouinciam & Septimaniam, eſſentq; quaſi pace perpetua fœderati. Re autem vera ſeſe vtroſque facilius decipere poſſe putabat, omnéq; imperium hac arte inuadere ſperabat. At Karolus reſpondit ſe fœdus quod cum fratre ſuo neceſſitate coactus inierat, minime violare velle. Inſuper vt a Moſa vſque ad Sequanam regnum quod pater illi dederat, nequaquam cõgruum videretur vt illi committeret, præſertim cum tãta nobilitas illum ſecuta de his regionibus eſſet, quos in ſua fide deceptos eſſe minime oporteret. Quamobrem quoniam hiems aderat, haberet quique honores quos pater illis dederat, ſi vellet, mandauit, donec veris tempore vellent cum paucis, vellent cum omni comitatu, omnes conueniant: & ne ſtatutis aut ſtatuendis concordia concurrat, quid cuique debeatur, armis decernant. Quæ quidem Lodharius, more ſolito, ſpreuit & à ſancto Dionyſio obuiam Pippino qui ab Aquitania ad illum veniebat, Senones iter direxit. Karolus autẽ econtra, qualiter Lodharium in adiutorium ſuum recipere poſſet, intendit. Interea nunciatum eſt Karolo quod ſoror ſua Hildegardis Adelgarium quendam ex ſuis captum haberet, & in vrbe Laudanenſi vna ſecum cuſtodiri feciſſet. Quapropter expeditos ad hoc opus Karolus ſibi delegit, ac protinus decedente iam die, his in partibus feſtinus pertexit. Diſtabat enim vrbs eadem plus minus leuuas xxx. Per totam ſiquidem noctem iter faciens,

*f. vſque

Digitized by Google

impediente gelu prævalido, hora fere diei tertia inſperate ſubito ſorori & ciuibus cum infinita multitudine nũciatur Karolus adeſſe, omniſque vrbs militibus circumdata fore. Quo quidem nuncio exterriti, quoniam nec euadendi, nec aderat ſpes mœnia tuendi, pacem ſub vna eademque nocte petunt: Adelgarium confeſtim reddunt, & vt ſe vrbemq; abſque conflictu in craſtinum dedant, cum omni ſubiectione promittunt. Dum hæc agerentur, milites moram huius rei grauiter ferentes, inſuper laboris tædio quod præteritæ noctis paſſi fuerant, permoti, in occidium vrbis ruere vndique cœperunt, eſſetque proculdubio protinus flammis rapiniſque tradita, ni idem Karolus miſericordia ſuper Eccleſiarum Dei ſororiſque nec nõ & populi Chriſtiani permotus minis atque blanditiis horum animos maximo labore compeſcere ſtuduiſſet: Quos cum abſcedere feciſſet, vt ſoror poſtulauerat, conceſſit, & Salmonciacum ab vrbe diſceſſit. Craſtina quoque die Hildegardis ad fidem ſuam, ſicut ſpoponderat, venit, vrbemque inlæſam & abſque conflictu ſui iuris reſtituit. Sororem ſuam ſiquidem Karolus benigne excepit, & omnia quę hactenus erga illum deliquerat, illi donauit; multiſque verbis blande illam allocutus, omnem benignitatem quam frater ſorori debet ſi deinde beneuola erga illum eſſe vellet, ei perhumane promiſit, ac quo voluit, illam abire conceſſit. Vrbi ſua iura ſtatuit, & ad ſuos quos circa Pariſium omiſerat, his ita peractis rediit. Senones autem Lodharius Pippino recepto quid agere deberet, anxius erat. Nam Karolus partem exercitus Sequanam traiecit, & in ſaltum qui Pertica vulgo dicitur, direxit. Quos quoniam Lodharius vel ſe vel

ſuos

ſuos impedire timuit, primum inſectari ſtatuit. Qua quidem re ſperabat ſe & hos facile dedere, & hoc terrore ſibi reſiduos ſubiugare, maximéque † Nomi- Nomenoium noium Brittannorum ducem ſuo ſubdere dominatui poſſe. Sed fruſtra hæc omnia expleturus adiit, dum nihil horum ad effectum perduxit. Nam exercitus Karoli omnis ab eo ſaluus euaſit, inſuper ex ſuis neminem recepit, & Nomenoïus omnia quæ illi mandauerat, inſolenter ſpreuit. His ita ſe habẽtibus, repente nuntium accepit, quod Lodhuuicus & Karolus vna cum ingenti exercitu alter alteri ſtuderet. Cumque ſe vndique rebus aduerſis circumſeptum videret, maximo ambitu inaniter expleto, à Turonis redire cæpit, & fatigato exercitu tandem feſſus Franciam peruenit. Pippinus autem quod ſe illi ſociauerat, pœnitudine correptus, Aquitaniam ſe recepit. Interea audiens Karolus quod Otgarius Maguntiæ ſedis Epiſcopus vna cum cæteris Lodhuuico fratri ſuo tranſitum ad ſe prohibuiſſet, iter per Tullenſem vrbem accelerans, Eliſazam ad Zabarnam introiit. Quod cum Otgarius didiciſſet, vna cum ceteris litore relicto abiit, & quo quiſque valuit, ocius ſe abdidit. Ergo XVI. kal. Martij Lodhuuicus & Karolus in ciuitate quæ olim Argentaria vocabatur, nunc autem Strazburg vulgo dicitur, conuenerunt, & ſacramento quæ ſubter notata ſunt Lodhuuicus Romana, Karolus vero Teudiſca lingua iurauerunt. Ac ſic ante ſacramenta circũfuſam plebẽ alter Teudiſca, alter Romana lingua alloquuti ſunt. Lodhuuicus autem quia maior natu, prior exorſus ſic cœpit. Quotiens Lodharius me & hunc fratrem meum poſt obitum patris noſtri inſectando vſque ad internecionem delere conatus ſit, noſtis. Cum autem

Digitized by Google

nec fraternitas, nec Chriſtianitas, nec quodlibet ingenium, ſalua iuſticia vt pax inter nos eſſet, adiuuare poſſet, tandem coacti rem ad iudicium omnipotentis Dei detulimus, vt ſuo nutu quid cuique deberetur, contenti eſſemus. In quo nos, ſicut noſtis, per miſericordiam Dei victores extitimus. Is autem victus vna cum ſuis quo valuit, ſeceſſit. Hinc vero fraterno amore correpti, nec non & ſuper populum Chriſtianum compaſſi, perſequi atque delere illos noluimus, ſed hactenus, ſicut & antea, vt ſaltem deinde cuique ſua iuſticia cederetur, mandauimus. At ille poſt hac non contẽtus iudicio diuino, ſed hoſtili manu iterum & me & hũc fratrem meum perſequi non ceſſat. Inſuper & populum noſtrum incendiis, rapinis cædibuſque deuaſtat. Quamobrem nunc neceſſitate coacti conuenimus. Et quoniam vos de noſtra ſtabili fide ac firma fraternitate dubitare credimus, hoc ſacramentum inter nos in conſpectu veſtro iurare decreuimus. Non qualibet iniqua cupiditate illecti hoc agimus, ſed vt certiores, ſi Deus nobis veſtro adiutorio quietem dederit, de communi profectu ſimus. Si autem, quod abſit, ſacramentum quod fratri meo iurauero violare præſumpſero, ab ſubditione mea, necnon & à iuramento quod mihi iuraſtis, vnumquemque veſtrum abſoluo. Cumque Karolus hæc eadem verba Romana lingua peroraſſet, Lodhuuicus quoniã major natu erat, prior hæc deinde ſe ſeruaturum teſtatus eſt.

Pro don amur & pro Xpian poblo & noſtro commun ſaluament diſt di en auant in quant des ſauir & podir me dunat ſi ſaluarai eo ciſt meon fradre Karlo & in adiudha & in cadhuna coſa ſi cum om per dreit

Digitized by Google

ſon frada ſaluar diſt ino quid il mi altre ſi fazet & abludher nul plaid nunquam prindrai qui meon vol eiſt meon fradre Karle in damno ſit. Quod cum Lodhuuicus expleſſet, Karolus Teudiſca lingua ſic hæc eadem verba teſtatus eſt. In godes minna induithes xp̃anes folches ind unſer bedhero gealtniſi fon theſemo dage* frammordeſſo fram* ſo mir got geuuiz ei indi madh furgibit ſo hald ihtis an minã bruher ſcal inthi utha zermigſoſo maduo indĩmit luherem in nothe in mit hing nege gãgo theminam uuillon* imo ce ſcadhen uuerhen. Sacramentum autem quod vtrorumque populus quique propria lingua teſtatus eſt, Romana lingua ſic ſe habet: Si Lodhuuigs ſagrament que ſon fradre Karlo iurat, conſeruat, & Karlus meos ſendra de ſuo part ñ los tanit, ſi io returnar non lint pois ne io ne neulſ cui eo returnar int pois in nulla aiudha contra Lodhuuuig nun li iuer. Teudiſca autem lingua: Oba karl then eid then er ſineno bruodher Ludhuvvige geſuor geleiſtit, indi Ludhuuuig min herro then er imo geſuor forbrihchit, ob ih ina neſ aruuendenne mag, noh ih, noh thero, noh hein thenihes iruuenden mag uuidhar karle imo ce follus tine uuirdhit. Quibus peractis Lodhuuicus Reno tenus per Spiram, & Karolus iuxta Waſagum per Vuizzũburg, Warmaciam iter direxit. † Æſtas autem, in qua præfatum exactum eſt prœlium, fuit frigida nimis & omnes fruges perſero collectæ ſũt. Autumnus vero & hiems naturalem ordinem peregerunt. Ac eadem die qua prædicti fratres necnon & primores populi præfatum pepigerunt pactum, ſubſequẽte gelu nix multa cecidit. Stella cometis menſe Decẽbrio & Ianuario, necnon & Februario vſque prælatum con-

uentum apparuit. Per piſces centrum aſcendit, & inter ſignum quod à quibuſdam lyra, à quibuſdam vero Andromeda vocatur, & arctur * b * acriorem hoc cōcilio expleto defecit. His paucis de temporum ſideriſque ſerie delibatis, ad hiſtoriæ tramitem reuertamur. Cumque Wormatiam veniſſent, miſſos deligunt quos protinus ad Lotharium & in Aquitaniam mittunt, & horum, necnon & Karlomanni aduentus inter Wormatiam & Magontiacum præſtolaretur, ſtatuunt. Hic quoque haudquaquam ab re quoniam iucunda ac merito notanda videntur de qualitate horum regum, & vnanimitate qua interea deguerint, pauca referre libet. Erat quidem vtriſque forma mediocris cum omni decore pulchra, & omni exercitio apta. Erat vterque audax, largus, prudens pariter & eloquens, omnemq; præmiſſam nobilitatem excedebat fratrum ſancta ac veneranda concordia. Nam conuiuia erant illis pene aſſidua, & quodcunque precium habebant, hoc alter alteri perhumane dabat. vna domus erat illis conuiuij, & vna ſomni. Tractabant tam pari conſenſu communia, quam & priuata. Non quicquam aliud quilibet horum ab altero petebat, niſi quod vtile ac congruum illi eſſe cenſebat. Ludos etiam hoc ordine ſæpe cauſa exercitij frequentabant. Conueniebant autem quocumque congruum ſpectaculo videbatur, & ſubſiſtente hinc inde omni multitudine, primum pari numero Saxonum, Waſconorum, Auſtraſiorum, Brittonorum, ex vtraque parte, veluti inuicem aduerſari ſibi vellent, alter in alterum veloci curſu ruebat. Hinc pars terga verſa protecti vmbonibus, ad ſocios inſectantes euadere ſe velle ſimulabant. At verſa vice, iterum illos quos fugie-

fugiebant, perſequi ſtudebant, donec nouiſſime vtrique reges cum omni iuuentute ingenti clamore, equis emiſſis aſtilia criſpantes exiliunt, & nunc his, nūc illis terga dantibus inſiſtūt: eratq; res digna pro tanta nobilitate nec non & moderatione ſpectaculo. Non enim quiſpiam in tanta multitudine ac diuerſitate generis, vt ſæpe inter pauciſſimos & notos contingere ſolet, alicui aut læſionis aut vituperij quippiam inferre audebat. His ita ſe habentibus Karlemannus cum ingenti exercitu Baioariorum & Alamannorum ad patrem ſuum Mogontiam venit: Bardo vero, qui in Saxoniam miſſus fuerat, ſimiliter fecit, nuntians quod Saxones mandata Lodharij ſpreuiſſent, & quicquid Lodhuuicus & Karolus illis præciperent, libenter id facere vellent. Lodharius quoque miſſos, qui ad ſe directi fuerant, incōſulte audire diſtulit. Quod tā Lodhuuicus quam & Karolus, nec non & vniuerſus exercitus ægre tulerunt, & qualiter idem ipſi ad illum peruenire poſſent, intendunt. Ergo XVI. Kal. Aprilis illis in partibus viam dirigunt, & Karolus quidem per Waſagum iter difficile ingreſſus, Lodhuuicus vero terra Renoque per Bingam, Karlemannus autem per * Einrichi ad Conflentim in craſtinum hora fere diei ſexta venerunt, protinuſque ad ſanctum Caſtorem orationis cauſa pergunt. Miſſam audiunt, ac deinde idem reges armati naues cōſcendunt, & Moſellam otius traijciunt. Quod cum Orgarius Mogōtiæ ſedis Epiſcopus, Hatto Comes, Herioldus ceterique viderūt quos Lodharius ob hoc inibi reliquerat, vt illis tranſitum prohibuiſſent, timore perterriti, litore relicto fugerūt. Lodharius quoq; vt fratres ſuos Moſellam tranſiſſe in Sinciaco didicit, cōfeſtim

Digitized by Google

& ipſe abire & regno & ſede non deſtitit, donec ſe ſuper ripam Rodanis cum paucis, qui ſe ſequi deliberauerant, cæteris omiſſis, excepit. Qua finem ſecundi certaminis dedit Lodharius, terminetur liber tertius.

Explicit Liber tertius.

INCIPIT LIBER QVARTVS.

NON SOLVM me, vti præfatum eſt, ab hoc opere narrationis quieſcere delectat, verum etiam quo ab vniuerſa republica totius ſecedam, mens variis querimoniis referta, aſſiduis meditationibus anxia verſat. Sed quoniam me de rebus vniuerſis fortuna hinc inde iunxit, validiſque procellis merẽtem vehit qua portum ferar, immo vero penitus ignoro. Interim autem ſi aliquod tempus otioſum reperero, quid oberit ſi, vti iuſſum eſt, facta principum procerumque noſtrorum ſtili officio memoriæ mandare curabo? Ergo huic rerum operi quarto inſiſtam, & ſi in cæteris rebus futuris prodeſſe nequiuero, ſaltem in his erroris nubeculam proprio labore poſteris detergam.

VSQVE LODHVVICVS & Karolus Lodharium à regno ſuo abiſſe certis indiciis cognouere, Aquis palatium, quod tunc ſedes prima Franciæ erat, petentes, ſequenti vero die quid conſultius de populo ac regno à fratre relicto agẽdum videretur, deliberaturi. Et primum quidem viſum eſt, vt rem ad Epiſcopos ſacerdotéſque, quorum aderat pars maxima, conferrent, vt illorum conſultu, velut numine diuino, harum rerum exordium atq; auctoritas proderetur.

Digitized by Google

deretur. Et hoc illis, quoniam meritò ratum videbatur commiſſum eſt. Quibus ab initio geſta Lodharij cõſiderantibus, quomodo patrem ſuum regno pepulerit, quoties populum Chriſtianum periurum ſua cupiditas effecerit, quoties idem ipſe hoc quod patri fratribuſq; iurauerat, fruſtrauerit, quoties poſt patris obitum fratres ſuos exhereditare atque delere temptaſſet, quota homicidia, adulteria, incendia, omnigenaque facinora vniuerſalis Eccleſia, ſua nefandiſſima cupiditate perpeſſa ſit: Inſuper autem neque ſcientiam gubernandi Rempublicam illum habere, nec quoddam veſtigium bonæ voluntatis in ſua gubernatione quemlibet inuenire poſſe, ferebant. Quibus ex cauſis non immerito, ſed iuſto Dei omnipotentis iudicio, primum à prœlio, & ſecundo à proprio regno fugam illum iniſſe aiebant. Ergo omnibus vnanimiter viſum eſt atq; conſentiunt quod ob ſuam nequitiam, vindicta Dei illum eiecerit, regnumque fratribus ſuis melioribus ſe, iuſte ad regẽdum tradiderit. Verumtamen haudquaquam illis hanc licentiam dedere, donec palam illos percontati ſunt, vtrum illud per veſtigia fratris eiecti, an ſecundum Dei voluntatem regere voluiſſet. Reſpondentibus autem, in quantum noſſe ac poſſe Deus illis cõcederet, ſecundum ſuam voluntatem ſe & ſuos gubernare & regere velle, aiunt, & auctoritate diuina, vt illud ſuſcipiatis, & ſecundum Dei voluntatem illud regatis, monemus, hortamur atque præcipimus. Hinc autem vterque illorum duodecim è ſuis ad hoc opus elegit, quorum vnus extiti, & ſicut illis congruum vt inter illos hoc regnum diuideretur viſum eſt, contenti ſunt. In qua diuiſione non tantum fertilitas aut æqua portio regni, quantum affinitas

& congruentia cuiuſque aptata eſt: Euenitque Lodhuuico omnis Friſia, &c. * *

ſic vet. ex. quod nuper admodum quidam ſic ſupplere tentauit: Et Orientalia regna ceſſerunt, omnis ſcilicet Germania vſque ad Reni fluenta & aliquæ ciuitates trans Renum cum adiacentibus pagis.

Karolo vero * *

ſic vet. quod & idem nuper ſic ſupplere conatus eſt. Karolus vero accepit occidentalia regna à Britannico Oceano vſque ad Moſam fluuium, in qua parte ex tunc & modo nomen Franciæ remanſit.

Quibus peractis quique illorum è populo qui ſe ſequutus eſt, ſuſcepit, ac ſibi, vt deinceps fidelis eſſet, ſacramēto firmauit. Et Karolus quidem Moſam regnum ſuum ordinaturus traiecit: Lodhuuicus vero, Saxonum cauſa Coloniam petiit, quorū caſus quoniam maximos eſſe perſpicio prætereundos minime puto. Saxones quidē, ſicut vniuerſis Europam degentibus patet, Karolus, magnus Imperator ab vniuerſis nationibus non immerito vocatus, ab idolorum varia cultura multo ac diuerſo labore ad veram Dei Chriſtianamque religionem conuertit, qui ab initio tam nobiles quam & ad bella promptiſſimi, multis indiciis perſępe claruerunt. Quæ gens omnis in tribus ordinibus diuiſa conſiſtit. Sunt enim inter illos qui Edhilingi, ſunt qui Frilingi, ſunt qui Lazzi illorum lingua dicuntur. Latina vero lingua hoc ſunt Nobiles, Ingenuiles atque Seruiles. Sed pars illorum, quæ nobilis inter illos habetur, in duabus partibus in diſſenſione Lodharij ac fratrum ſuorum diuiſa, vnaque eorum Lodharium, altera vero Lodhuuicum ſecuta eſt. His ita ſe habentibus, cernens Lodharius, quod poſt victoriam fratrum populus qui

his qui cum illo fuerat, deficere vellet, variis neceſſitatibus aſtrictus, quocumque & quomodocumque poterat ſubſidium quærebat. Hinc rempublicam in propriis vſibus tribuebat, hinc quibuſdam libertatem dabat, quibuſdam autem poſt victoriā ſe daturum promittebat. Hinc etiam in Saxoniam miſit, Frilingis Lazzibuſque, quorum infinita multitudo eſt, promittens, ſi ſecum ſentirent, vt legem quam anteceſſores ſui tempore quo idolorum cultores erant, habuerant, eandem illis deinceps habendam concederet. Qua ſupra modum cupidi nomen nouum ſibi, id eſt Stellinga impoſuerunt, & in vnum conglobati, dominis è regno pene pulſis, more antiquo, qua quiſque volebat lege viuebat. Inſuper autem Lodharius Nortmannos cauſa ſubſidij introduxerat, partemque Chriſtianorum illis ſubdiderat, quibus etiam vt ceteros Chriſtianos deprædarent, licentiam dabat. Igitur metuens Lodhuuicus ne iidem Nortmanni necnon & Sclaui propter affinitatem Saxonibus, qui ſe Stellinga nominauerant, coniungerent, regnumque ſibi vindicaturi inuaderent, & Chriſtianam religionem his in partibus annullarent. Quamobrem, vti prætulimus, præmaxime & * * adiit, & in quantum valuit ſimul & cetera regni ſui ſcandala ne hoc nefandiſſimum malum ſanctæ Dei Eccleſiæ deueniret, præcauit. Quibus expletis, Viridunenſium ciuitatem Lodhuuicus per Teotonis villam, Karolus autem per Remēſem vrbem adeunt, quid deinceps agendum videretur, deliberaturi. Per idem tempus Nortmanni * contuuig deprædati ſunt, inibiq; mare traiecto, Hamuuig & Nodhunnuuig ſimiliter depopulati ſunt. Lodharius autem vt ſe ſupra ripam Rodani recepit, nauigio Coloniam

eiuſdem fluminis fretus inibi reſedit, quò vndique quos valuit ſibi in ſubſidium adtraxit. Verumtamen legatum ad fratres ſuos dirigens mandat, ſi ſciret qua fieri poſſet, primores ſuos ad illos dirigere vellet de pace deliberaturos. Reſponſum eſt, Mitteret quos vellet: facile quemlibet ſcire poſſe qua illis* deueniret eſſe. Ipſi vero vno eodemque itinere per Tricaſinenſium, Cadhellonenſem adeunt vrbem. Cumque Miliciacum veniſſet Ioſippus, Eberhardus, Egbertus vna cum cæteris à parte Lodharij ad illos venerunt, dicentes, quod Lodharius cognouiſſet ſe in Deum & illos deliquiſſe, nolletque amplius vt altercatio inter illos & Chriſtianum populum eſſet. Si vellent aliquid illi ſupra tertiam partem regni propter nomen Imperatoris, quod illi pater illorum conceſſerat, & propter dignitatem imperij, quam auus regno Francorum adiecerat, augere facerent: Sin aliter, tertiam tantummodo partem totius abſque Longobardia, Baioaria & Aquitania illi concederent, regeretque quiſque illorum, Deo fauente, portionē regni ſui prout melius poſſet. fruerentur alter alterius ſubſidio ac beneuolentia, concederent pacem & leges inuicem ſibi ſubiectas, eſſetq; inter illos, Deo auctore, pacta pax perpes. Quod cū Lodhuuicus & Karolus audiſſent, & illis plebique vniuerſæ perplacitum eſſet, in vnum vna cum primoribus coëunt, & quid de talibus acturi eſſent, gratanti animo conferunt. Aiebant ſe hoc in exordio diſſenſionis voluiſſe, & quamquam peccatis interuenientibus proficuum eſſe non poſſet, ſæpe hoc illi mandatū fuiſſe. In eo tamen omnipotenti Deo gratias referebant, cuius tandem ope adiuti hoc promeruerant, vt frater illorum qui ſemper pacem atque concor-

concordiam ſpreuerat, Deo largiente tunc illam petebat. Verumtamen ſolito more ad Epiſcopos ſacerdoteſque rem referunt, vt quocunque diuina auctoritas id vertere vellet, nutu ipſius libenti animo præſto adeſſent. Quibus cum vndique vt pax inter illos fieret melius videretur, conſentiunt, legatos conuocant, poſtulata concedunt. Cumque in diuiſione regni quatuor dies vel eo amplius morarentur, tandem viſum eſt vt inter Renum & Moſam vſque ad exortum Moſæ, ac deinde ad exortum Saugonnæ, & ſic per Saugonnam vſque ad Confluentum Rodani, & ſic deinde per Rodanum vſque in mare Tyrrenum omnes videlicet Epiſcopatus, Abbatias, Comitatus, fiſcaſ*is alpib; *conſiſtentia abſque * * illi in parte regni tertia offerrent. Et ſi hanc recipere renuat, quid cuique debeatur, armis decernant. Quod quidem quamquam vltra quod iuſtum ac congruum, vt quibuſdam videbatur, inuentum fuerit, per Conradum, Abbonem, Adhelhardum & cæteros mandatum eſt. Ipſi vero interim donec qui miſſi fuerant reuerterentur, in eodem loco eſſe ſe decernunt, reſponſum Lodharij præſtolaturi. Qui cum ad Lotharium veniſſent, repererunt illum paululum minus ſolito more animatum. Aiebat enim ſe non eſſe contentum in eo quod fratres ſui illi mandauerant, quia æqua portio non eſſet, querebaturque inſuper ſuorum qui ſe ſequuti ſunt cauſam, quod in præfata parte quæ illi offerebatur, non haberet, vnde illis ea quę amittebant, reſtituere poſſet. Quamobrem, ignoro qua fraude decepti, hi qui miſſi fuerant, augent illi ſupra definitam partem vſque in Carbonarias: Inſuper ſi hoc vſque ad tempus quod illis pariter cõueniret, reciperet, iurant illi,

quod tunc fratres ſui iureiutãdo, prout æquius poſſent, regnum omne abſque Longobardia, Baioaria & Aquitania in tribus partibus diuiderent, eſſetque ſuper his ſua electio, vt quam vellet harum acciperet, ac diebus vitæ ſuæ eandem illi concederent, in eo, quod ille illis ſimiliter faceret: & hæc omnia ſi aliter non crederet, ſacramẽto ſic ſe facturos promitterent. Iurat etiam Lodharius ſic ſe velle, ac ſua ex parte ſic perficere in eo, quod fratres ſui vti miſſi illorum tunc illi iurauerant, adimpleſſent. Igitur mediante Iunio feria videlicet quinta propter ciuitatem Madaſconis, in inſula quæ Anxilla dicitur, cum æquo numero priorum Lodharius, Lodhuuicus & Karolus conueniunt, & hoc ſacramentum mutuo ſibi iurauerunt. Videlicet vt ab eo die & deinceps inuicem ſibi pacem conſeruare deberent, & ad placitum, quod fideles illorum inibi ſtatuiſſent, regnũ omne abſque Longobardia, Baioaria & Aquitania, cum ſacramento, prout æquius poſſent, in trib. partibus ſui diuiderent, electioque partium eiuſdem regni eſſet Lotharij: & quique illorum partem quam quiſque acciperet, cuique deinde omnibus diebus vitæ ſuæ conſeruare deberet, in eo, ſi aduerſus fratrẽ & ſuos frater ſuus ſimiliter faceret. Quo expleto, adhibitiſque verbis pacificis, pacifice diſcedunt, ad caſtra redeunt, in craſtinum de cæteris deliberaturi. Quamquam & ægre, vix tamen effectum eſt, & vt vſque ad conuentum, quod in Kal. Octobris condixerant, pacifice quiſque in ſua portione qui vellet, eſſet. Et Lodhuuicus quidẽ Saxoniam, Karolus vero Aquitaniam ordinaturi adeũt. Lodharius autem iam, vt ſibi videbatur, de electione regni partium ſecurus, Arduennam venatum petit, omneſque primores

mores ſuæ portionis populi, qui à ſe dum à regno abiret neceſſitate coacti deſciuerant, honoribus priuauit. Lodhuuicus etenim in Saxonia ſeditioſos, qui ſe, vti præfatum eſt, Stellinga nominauerant, nobiliter, legali tamen cæde compeſcuit. Karolus vero in Aquitaniam Pippinum fugauit: Quo latitate, nihil aliud notabile efficere valuit, præter quod Warinum quendam ducem ceteroſque qui ſibi fidi videbantur, ob cuſtodiam eiuſdem patriæ inibi reliquit. Inſuper comes Toloſæ è Pippini ſociis, qui ad ſe perdendum miſſi fuerant, quoſdam in inſidiis cœpit, quoſdam ſtrauit. Idemque Karolus ad placitum quod cum Lodhuuico fratre ſuo Wormatiam condixerat, iter direxit. Cumq; Metis pridie Kal. Octobris veniſſet, Lodharium in villa Teotonis reperit, quo ante condictum placitum venerat, ac aliter quã ſtatuerat, reſidebat. Quamobrem his, qui à parte Lodhuuici necnon & Karoli propter diuiſionem regni Mettris reſidere debuerant, tutum minime videbatur, vt dum ſeniores ſui in Wormatia, & Lodharius in Teotonis-villa eſſent, illi Mettis regnum diuiderent. Diſtat enim Wormatia Mettis leuuas plus minus LXX. Teotonis autem villa plus minus octo. Occurrebat etiam quod Lodharius in fratrum deceptione ſæpe perfacilis promptuſque extiterat. Ideoque ſuam ſalutem illi credere haudquaquam, abſque qualibet ſecuritate, audebãt. Ergo Karolus horum ſaluti conſulens ad Lodharium dirigit: mandat, quoniam aliter quam conueniſſet, venerat * & etã ſi vellet vt miſſi fratris ſui nec non & ſui inibi vna cum ſuis remanerent, daret illi obſides, vt de ſalute illorum fidus eſſet. Sin aliter, mittere ille miſſos ſuos Wormatiã ad illos, & illi quos vellet, obſides illi

Digitized by Google

quod tunc fratres ſui iureiurãdo, prout æquius poſſent, regnum omne abſque Longobardia, Baioaria & Aquitania in tribus partibus diuiderent, eſſetque ſuper his ſua electio, vt quam vellet harum acciperet, ac diebus vitæ ſuæ eandem illi concederent, in eo, quod ille illis ſimiliter faceret: & hæc omnia ſi aliter non crederet, ſacramẽto ſic ſe facturos promitterent. Iurat etiam Lodharius ſic ſe velle, ac ſua ex parte ſic perficere in eo, quod fratres ſui vti miſſi illorum tunc illi iurauerant, adimpleſſent. Igitur mediante Iunio feria videlicet quinta propter ciuitatem Madaſconis, in inſula quæ Anxilla dicitur, cum æquo numero priorum Lodharius, Lodhuuicus & Karolus conueniunt, & hoc ſacramentum mutuo ſibi iurauerunt. Videlicet vt ab eo die & deinceps inuicem ſibi pacem conſeruare deberent, & ad placitum, quod fideles illorum inibi ſtatuiſſent, regnũ omne abſque Longobardia, Baioaria & Aquitania, cum ſacramento, prout æquius poſſent, in trib. partibus ſui diuiderent, electioque partium eiuſdem regni eſſet Lotharij: & quique illorum partem quam quiſque acciperet, cuique deinde omnibus diebus vitæ ſuæ conſeruare deberet, in eo, ſi aduerſus fratrem & ſuos frater ſuus ſimiliter faceret. Quo expleto, adhibitiſque verbis pacificis, pacifice diſcedunt, ad caſtra redeunt, in craſtinum de cæteris deliberaturi. Quamquam & ægre, vix tamen effectum eſt, & vt vſque ad conuentum, quod in Kal. Octobris condixerant, pacifice quiſque in ſua portione qui vellet, eſſet. Et Lodhuuicus quidẽ Saxoniam, Karolus vero Aquitaniam ordinaturi adeũt. Lodharius autem iam, vt ſibi videbatur, de electione regni partium ſecurus, Arduennam venatum petit, omneſque primores

mores ſuæ portionis populi, qui à ſe dum à regno abiret neceſſitate coacti deſciuerant, honoribus priuauit. Lodhuuicus etenim in Saxonia ſeditioſos, qui ſe, vti præfatum eſt, Stellinga nominauerant, nobiliter, legali tamen cæde compeſcuit. Karolus vero in Aquitaniam Pippinum fugauit: Quo latitate, nihil aliud notabile efficere valuit, præter quod Warinum quendam ducem ceteroſque qui ſibi fidi videbantur, ob cuſtodiam eiuſdem patriæ inibi reliquit. Inſuper comes Toloſæ è Pippini ſociis, qui ad ſe perdendum miſſi fuerant, quoſdam in inſidiis cœpit, quoſdam ſtrauit. Idemque Karolus ad placitum quod cum Lodhuuico fratre ſuo Wormatiam condixerat, iter direxit. Cumq; Metis pridie Kal. Octobris veniſſet, Lodharium in villa Teotonis reperit, quo ante condictum placitum venerat, ac aliter quã ſtatuerat, reſidebat. Quamobrem his, qui à parte Lodhuuici necnon & Karoli propter diuiſionem regni Mettis reſidere debuerant, tutum minime videbatur, vt dum ſeniores ſui in Wormatia, & Lodharius in Teotonis-villa eſſent, illi Mettis regnum diuiderent. Diſtat enim Wormatia Mettis leuuas plus minus LXX. Teotonis autem villa plus minus octo. Occurrebat etiam quod Lodharius in fratrum deceptione ſæpe perfacilis promptuſque extiterat. Ideoque ſuam ſalutem illi credere haudquaquam, abſque qualibet ſecuritate, audebãt. Ergo Karolus horum ſaluti conſulens ad Lodharium dirigit: mandat, quoniam aliter quam conueniſſet, venerat * & erã ſi vellet vt miſſi fratris ſui nec non & ſui inibi vna cum ſuis remanerent, daret illi obſides, vt de ſalute illorum fidus eſſet. Sin aliter, mittere ille miſſos ſuos Wormatiã ad illos, & illi quos vellet, obſides illi

Digitized by Google

darent: Sin aliter, recederent à Mettis pari ſpatio. Sin etiam & hoc nollet, in meditullio qua vellet, miſſi eorum conueniſſent. Non enim ſe tot nobilium virorum ſalutem negligere debere, dicebat. Erant quidem octoginta electi ex omni multitudine, omni nobilitate præſtantes, quorum interitus, ni præcaueretur, maximam ſibi fratrique ſuo poſſe inferre iacturam aiebat. Tum tandem pro commoditate omnium hinc inde viſum eſt, vt Confluentum miſſi illorum *centum decem videlicet abſque obſidibus conuenirent, inibique regnum prout æquius poſſent, diuiderent. Quo ſcilicet XIIII. Kal. Nouembris conuenientes ne forte quoddā ſcandalum inter homines illorum qualibet ex cauſa oriretur, pars illorum quæ à Lodhuuico nec non & Karolo venerat, orientalem ripam Reni metantes, quæ autem à Lodhario, occiduam, cotidieq; ob commune colloquium ſanctum Caſtorem petierunt. Cumq; ad regni diuiſionem hi qui à Lodhuuico & Karolo miſſi fuerant variis querimoniis acceſſiſſent, quæſitum eſt, ſi quis illorum totius imperij noticiam ad liquidum haberet. Cum nullus reperiretur, quæſitum eſt, cur miſſi illorum in tranſacto ſpatio non circumiiſſent & illorum induſtria inbreuiatum eſſet. Cum & hoc vt fieret Lodharium nolle repeiſſet, aiebant impoſſibile eſſe ignoranti quiddam æqualiter diuidere poſſe. Nouiſſime autem quæſitum eſt, quoniam ſacramento illud prout æquius ac melius poſſent, noſſentque, diuidere deberent, ſi hoc ſincere iurare poſſent, dū ſcirent quod nemo ignoranter id facere valeret: & hoc quoque ad conferendum Epiſcopis commiſſum, qui hinc inde in baſilicam ſancti Caſtoris conuenientes à parte Lodharij, aiebant,

aiebant, ſi in ſacramento quilibet deliquiſſet, hoc expiare poſſe, ac per hoc melius eſſet vt hoc facerẽt, quam diutius tot rapinæ, incendia, homicidia, adulteria Eccleſia Dei pateretur. At contra hi qui à parte Lodhuuici nec non & Karoli erant, aiebant dum neutrum neceſſe eſſet, cur in Deum peccare deberent? Aiebant melius eſſe vt firmaretur pax inter illos, mitterentque pariter per vniuerſum imperium, & inbreuiaretur, ac tũ tandem iurare quod certum eſt abſque periculo, æqualiterq; diuidere poſſe cenſebant. ſic quoque periurium cæteraque facinora deuitare ni cęca cupiditas impediret, poſſe firmabãt. ac per hoc nec ſe lædere in ſacramento velle, nec cuipiam vt faceret licentiam dare, teſtabantur. Qua diſſentientes quique quà venerat, ad ſuos ſeceſſerunt. Hinc omnes in eadem domo conuenerunt à parte Lodharij, dicentes quod parati ad ſacramentum & ad diuiſionem vti iuratum fuerat, eſſent. At contra à parte Lodhuuici & Karoli ſimiliter ſe velle ſi poſſent, aiebãt. Nouiſſime autem, quoniam neuter quod alter volebat, abſque ſeniorum ſuorum auctoritate, aſſentire audebat, ſtatuunt vt pax inter illos eſſet, donec ſcire poſſent, quid ſeniores ſui horum recipere vellent: & hoc fieri poſſe in Non. Nouemb. viſum eſt, vſquequo pacis termino conſtituto, diſcedunt. Qua quidem die terræ motus magnus per omnem pene hanc Galliam factus eſt. Eademque die Angilbertus vir memorabilis Centulo tranſlatus, & anno poſt deceſſum eius XXVIII. corpore abſque aromatibus indiſſoluto repertus eſt. Fuit hic vir ortus eo in tempore haud ignotæ familiæ. Madhelgaudus autem* Richardus & hic, ex vna progenie fuere. Et apud magnum Karolum merito

Digitized by Google

darent: Sin aliter, recederent à Mettis pari ſpatio. Sin etiam & hoc nollet, in meditullio qua vellet, miſſi eorum conueniſſent. Non enim ſe tot nobilium virorum ſalutem negligere debere, dicebat. Erant quidem octoginta electi ex omni multitudine, omni nobilitate prꝫſtantes, quorum interitus, ni præcaueretur, maximam ſibi fratrique ſuo poſſe inferre iacturam aiebat. Tum tandem pro commoditate omnium hinc inde viſum eſt, vt Confluentum miſſi illorum* centum decem videlicet abſque obſidibus conuenirent, inibique regnum prout æquius poſſent, diuiderent. Quo ſcilicet XIIII. Kal. Nouembris conuenientes ne forte quoddã ſcandalum inter homines illorum qualibet ex cauſa oriretur, pars illorum quæ à Lodhuuico nec non & Karolo venerat, orientalem ripam Reni metantes, quæ autem à Lodhario, occiduam, cotidieq; ob commune colloquium ſanctum Caſtorem petierunt. Cumq; ad regni diuiſionem hi qui à Lodhuuico & Karolo miſſi fuerant variis querimoniis acceſſiſſent, quæſitum eſt, ſi quis illorum totius imperij noticiam ad liquidum haberet. Cum nullus reperiretur, quæſitum eſt, cur miſſi illorum in tranſacto ſpatio non circumiiſſent & illorum induſtria inbreuiatum eſſet. Cum & hoc vt fieret Lodharium nolle repeiſſet, aiebant impoſſibile eſſe ignoranti quiddam æqualiter diuidere poſſe. Nouiſſime autem quæſitum eſt, quoniam ſacramento illud prout æquius ac melius poſſent, noſſentque, diuidere deberent, ſi hoc ſincere iurare poſſent, dũ ſcirent quod nemo ignoranter id facere valeret: & hoc quoque ad conferendum Epiſcopis commiſſum, qui hinc inde in baſilicam ſancti Caſtoris conuenientes à parte Lodharij,

aiebant,

aiebant, ſi in ſacramento quilibet deliquiſſet, hoc expiare poſſe, ac per hoc melius eſſet vt hoc facerẽt, quam diutius tot rapinæ, incendia, homicidia, adulteria Eccleſia Dei pateretur. At contra hi qui à parte Lodhuuici nec non & Karoli erant, aiebant dum neutrum neceſſe eſſet, cur in Deum peccare deberent? Aiebant melius eſſe vt firmaretur pax inter illos, mitterẽntque pariter per vniuerſum imperium, & inbreuiaretur, ac tũ tandem iurare quod certum eſt abſque periculo, æqualiterq; diuidere poſſe cenſebant. ſic quoque periurium cæteraque facinora deuitare ni cęca cupiditas impediret, poſſe firmabãt: ac per hoc nec ſe lædere in ſacramento velle, nec cuipiam vt faceret licentiam dare, teſtabantur. Qua diſſentientes quique quà venerat, ad ſuos ſeceſſerunt. Hinc omnes in eadem domo conuenerunt à parte Lodharij, dicentes quod parati ad ſacramentum & ad diuiſionem vti iuratum fuerat, eſſent. At contra à parte Lodhuuici & Karoli ſimiliter ſe velle ſi poſſent, aiebãt. Nouiſſime autem, quoniam neuter quod alter volebat, abſque ſeniorum ſuorum auctoritate, aſſentire audebat, ſtatuunt vt pax inter illos eſſet, donec ſcire poſſent, quid ſeniores ſui horum recipere vellent: & hoc fieri poſſe in Non. Nouemb. viſum eſt, vſquequo pacis termino conſtituto, diſcedunt. Qua quidem die terræ motus magnus per omnem pene hanç Galliam factus eſt. Eademque die Angilbertus vir memorabilis Centulo tranſlatus, & anno poſt deceſſum eius XXVIII. corpore abſque aromatibus indiſſoluto repertus eſt. Fuit hic vir ortus eo in tempore haud ignotæ familiæ. Madhelgaudus autem * Richardus & hic, ex vna progenie fuere. Et apud magnum Karolum merito

magni habebantur. Qui ex eiuſdem magni regis filia nomine Beretha Harnidum fratrem meum & me Nithardum genuit. Centulo opus mirificum in honore omnipotentis Dei ſanctique Ricarij cõſtruxit. Familiam ſibi commiſſam mirifice rexit. Hinc vita cum omni felicitate defuncta Centulo, in pace quieuit. His paucis de origine mea delibatis, ad hiſtoriæ ſeriem redire libet. Cum autem vt præfatum eſt reuerſi quique regi ſuo quæ inuenerat, nunciaſſent, hinc inopia, hinc hieme inſtante, hinc etiam quod primores populi deguſtato ſemel periculo iterum prœlium nolebant, ac per hoc pax inter illos vſque in vigeſimo die poſt miſſam ſancti Ioannis firmaretur, aſſentiunt. Ad quam ſtatuendam hinc inde primates populi Teotonis villam confluunt, iurant, vt ipſi reges inter ſe interim mutuam pacem ſeruare deberent. Et vt nequaquam quolibet modo omitteretur, ni in eodem conuentu, vt æquius poſſent, omne regnum diuiderent, eſſetque Lodharij, vti iuratum fuerat, partium electio eiuſdem regni. Hinc quique qua libuit, diſceſſit: & Lodharius Aquis hiematum petiit, Lodhuuicus Baioariam, Karolus autem vxorem ducturus Cariſiacum venit. Eodem tempore Mauri à Sigenulfo fratris Sigihardi ſibi cauſa ſubſidij inducti Beneuentum inuadunt. Eodem tempore Stellinga in Saxonia contra dominos ſuos rebellarunt, ſed prœlio commiſſo, nimia cæde proſtrati ſunt; ac ſic auctoritate interiit, quod ſine auctoritate ſurgere præſumpſit. Accepit quidem Karolus vti præfatum eſt, in coniugio Hirmentrudem Vodonis & Ingeltrudis filiam & neptem Adelardi. Dilexerat autem pater eius ſuo in tempore hunc Adelardum adeo idem vellet

in vni-

in vniuerſo imperio, hoc pater faceret. Qui vtilitati publicæ minus proſpiciens placere cuique intendit. Hinc libertates, hinc publica in propriis vſibus diſtribuere ſuaſit, ac dum quod quique petebat vt fieret, effecit, rem publicam penitus annullauit. Quo quidem modo effectum eſt, vt in hac tempeſtate populum qua vellet facile deuertere poſſet. Et hac de re Karolus præfatas nuptias maxime iniit, quia cum eo maximam partem plebis ſibi vindicare poſſe putauit. Nuptiis quidem XIX. Kalen. Ianuarij expletis, natalem Domini ad ſanctum Quintinum celebre peregit. Valentianas quoque, qui de fidelibus ſuis inter Moſam Sequanamque cuſtodiæ remanere deberent, ordinauit. Idem vero partibus Aquitaniæ vna cõiuge anno DCCCXLIII. incarnationis Domini in hieme iter direxit, Fuit autem eadem hiems præfrigida nimis ac diuturna. Langoribus inſuper habundans, nec non & agriculturæ pecorique apibuſque ſatis incongrua. Hic quique colligat, qua dem̃etia vtilitatem publicam negligat priuatis ac propriis voluntatibus inſaniat, dum ex vtriſq; creatorem adeo offendat, vt etiam omnia elemẽta eius veſaniæ cõtraria reddat: Quodq; huiuſcemodi exemplis pene adhuc omnibus notis perfacile probaturus accedam. Nam temporibus bonæ recordationis magni Karoli, qui euoluto iam pene anno XXX. deceſſit, quoniam hic populus vnam eandemque rectam, ac per hoc viam domini publicam incedebat, pax illis atque concordia vbique erat: At nũc è contra, quoniam quique ſemitam quam cupit, incedit, vbique diſſenſiones & rixæ ſunt manifeſtæ. Tunc vbiq; habundantia atque lætitia, nunc vbique periuria atque mæſticia. Ipſa elementa tunc cuique regi congrua,

Digitized by Google

nunc autem omnibus vbique contraria, vti ſcriptura diuino munere prolata teſtatur: Et pugnabit orbis terrarum contra inſenſatos. Per idem tempus
al. XV. Ecclipſis Lunæ * XIII. Kal. Aprilis contigit. Nix inſuper multa eadem nocte cecidit, mœroremque omnibus, vti præfatum eſt, iuſto Dei iudicio incuſſit. Id propterea, inquam, quia hinc inde vbique rapinæ & omnigena mala ſeſe inſerebant, illinc aëris intemperies ſpem omnium bonorum eripiebat, * *

QVÆ DESVNT SVPERIORI LIBRO NITARDI DE PORTIONIbus Ludouici & Caroli, quamuis ex Appendice ad Aimoini hiſtoriam aliqua parte ſuppleri poſſe uideantur, quia tamen, ut in huiuſmodi propriis locorum nominibus fere ſolet, varia & incerta ſcriptura eſt, eam nos hic exhibere voluimus, quam in vetuſtiſſ. omnium, quæ quidem nobis videre contigit, exemplaribus Bellouacenſi & noſtro reperimus, ſeruata etiam quantum pagina ferre potuit; Bellouacenſis in portione Ludouici ſcripturæ forma, & adiecta ex noſtro ſcripturæ varietate,

Anno incarnationis dominicæ DCCCLXX. *regni* Karoli XXXIII. *Indict.* III. VI. *Id. Aug. fuit hæc diuiſio regni facta in Procaſpide ſuper fluuium Moſam inter glorioſos reges* Karolum *&* Hluduuicum,

* Coloniam	Indam	Offonis villam	
Treueris	S. Maximini	Megeni	
Vtrech	Ephterniacum	Monaſterium	
Straſtburch	Horream	Sancti Deodati	
Baſulam	Sancti Gangulfi	Bodonis monaſt.	
Silueſtre Abbatiã * Sueſtre;	Fauerniacum	* Stiuarium	*Stinagum*
Berch	Polemniacum	Romerici montem	
Niu monaſteriũ	Luxouium	Morbarch	
Caſtellum	Luteram		
	Balmam		

Hic relictum eſt ſpacium quoddam purum: ſequitur in altera pagina.

Sancti Gregorij	Homburc	
Mauri monaſter	Sancti * Stephani Straſtburch	*Stagni*
Eboresheim	Erenſtein	
Homouua	Sancti Vrſiin Salodoro	
Maſonis monaſt.		

* Grandi-

Cirandivallem * Grandiuallem
Altam petram
Iuſtinam
Vallem cluſæ
Caſtallum Carnones
Heribodesheim
Abb. de Aquis
Hoenchirche
Auguſt chirche
Teſtebrāt Com. * Treſtebant
Batua
Hattuarias * Hattuaris
Maſau ſubterior de iſta parte
Item Maſau ſuperior quod de iſta parte eſt
Liugas quod de iſta parte eſt
Diſtrictum Aquenſe
Trectis Diſtrictum * Tectis
Joripuarias * In Ripuarias Com. v,
Megenenſium
Bedagouua
Nitchouua
Sara ij chouaia ſubterior
Bleſitchouua
Seline
Albechouua
Suentiſium * Suetiſium
Calmontis
Sarachouua ſuperior
Odornenſe quod Bernardus * habet *habuit*
Solocenſe

Baſiniacum
Eliſchouue
Waraſch
Scudingum
Emaus
Baſalchouua
In Eliſatio Com. II.
Defriſia duas partes. De regno quod Hlotharius habuit, ſuper iſtam diuiſionem propter pacis & caritatis cuſtodiam ſuperaddidimus iſtam adiectionem.
Ciuitatem Mettis cum abbatia S. Petri & S. Martini & Comitatu * Moſlēſi cum omnibus villis in eo conſiſtentibus tam dominicatis quam & vaſallorum. *Moſienſis*
De Arduenna ſicut flumen Vrta ſurgit inter Biſlanc & Tumbas, ac decurrit in Moſam, & ſicut recta via pergit in Bedenſi, ſecundum quod cōmunes * fideles noſtri rectius inuenerunt, excepto quod de * Cōduſtro eſt ad partem Oriētis trans Vrtā, & abbatias Prumiam & * Stabolata, & omnibus villis dominicatis & vaſallorū. *miſſi* *Condruſto* *Stabolaus*

Quæ ſequuntur deſcripſimus ex noſtro.

Hæc eſt diuiſio, quam Karolus de eodem regno ſibi accepit. Lugdunum Veſontium. Viēnam. Tungris Tullum. Viridunū. Cameracū. Viuarias. * Vcetia. Mōtem falconis. Sancti Michaëlis. * Culdini monaſterium. Sancta Maria in Biſinciono, Sancti Martini in eodē loco. Sancti Augentij. Sancti Marcelli, Sancti Laurentij Leudenſi. Sennonē. Abb. Mellam. Molbarium. Laubias. Sancti * Gauderici. Sancti Saluij. Criſpinno. Foſſas. Marilias. * Hunulcurt. Sancti * Geruaſij. Maalinas. Ledi. * Sumniacum. Antoniū. Condatum. Merrebecchi. Ticliuinni. Luitoſa. Calmontis. Sancta Maria in Deonant. Echa. Andana. * Vuaſſoi. Altum montem. Comitatū Texandrum. In Brachanto Comitatus IIII. Camaracēſium. Hanioum. Lomenſem. In Haſbanio Comitatus IIII. Maſau ſuperior, quod de iſta parte eſt. Liugas, quod de iſta parte Moſæ eſt, & pertinet ad * Velſatū. Scarponinſe. Viriduninſe. Dulminſe. Arlon. Vuaurenſe Comitatus duos, Moſminſe. Caſtricium. Condruſt, de Arduenna ſicut flumen Vrta ſurgit inter Biſlanc & Tumbas, ac decurrit ex hac parte in Moſam, & ſicut recta via ex hac parte Occidentis pergit in Bedēſi, ſecūdum quod miſſi noſtri rectius inuenerint. Tullenſe. aliud Odornēſe, quod Tetmarus habuit. Barrenſe. Portenſe. Salmoringū. Lugdunenſe. Viennōſe, Viuarias. Vcetium. De Friſia tertiam partem. *

al. Vzotias
al. Suldum
al. Gildini
al. Landerici
al. Gangerici
Hunulfurt. al.
al. Geruaſij
Sumniacum
VVaſloes
al. Velſatum

Quæ ſequuntur, etſi ad Synodum Tullenſem proprie ſpectāt, quia tamen ad hiſtoriam eorum temporum non parum pertinere viſa ſunt, ex eius amplioribus actis, quæ in vetuſt. codic. extabant, excipere hicque adijcere voluimus.

LIBEL-

LIBELLVS PROCLAMATIONIS DOMNI CAROLI REGIS ADVERSVS VVENILONEM ARCHIEPISCOPVM SENONVM ELECTIS IVDICIBVS REMIGIO LVGDVN. EIRARDO TVRON. VVENILONI ROTHOMAGEN. ET RODVLPHO BITVRIGVM ARCHIEPISCOPIS IN SANCTA SYNODO XII. PROVINCIARVM APVD TVLLENSEM PARROCHIAM IN SVBVRBANO EIVSDEM VRBIS QVOD DICITVR SAPONARIAS, PROPRIA IPSIVS MANV PORRECTVS. ANNO INCARNAT. DOMIN. DCCCLIX. INDICT. VI. XVIII. KAL. IVL.

CAP. I.

QVIA, ſicut dicit ſanctus Gregorius, & ex conſuetudine Olitana cognoſcitis, in Françorum regno reges ex genere prodeunt, mihi à domno & genitore meo piæ memoriæ Ludouico Auguſto pars regni inter fratres meos reges diuina diſpoſitione eſt tradita, in qua parte regni vacabat tūc paſtore Metropolis Senonum, quam, iuxta cōſuetudinem prædeceſſorum meorum regum, Weniloni tunc clerico meo in capella mea mihi ſeruiēti, qui more liberi clerici ſe mihi commendauerat, & fidelitatem ſacramento promiſerat, cōſenſu ſacrorum Epiſcoporum ipſius Metropolis ad gubernandam commiſi, & apud Epiſcopos, quantum ex me fuit, vt eum ibidem Archiepiſcopum ordinarent, obtinui.

II. Poſt hæc de diuiſione regni inter me & fratres meos ratio eſt exorta notiſſima, vnde partem

diuiſionis cum mutuis noſtris ſcilicet noſtrorumq; fidelium ſacramentis, ſicut etiam primores regni totius inuenerant, tenendam & gubernandã ſuſcepi. Quam diuiſionem inter me & fratres meos de cætero à me ſubſtantialiter tenendam, ſicut & alij qui ibi adfuerũt Epiſcopi, Wenilo mihi fratribuſq; meis propria manu iurauit: pacem etiam & mutuum adiutorium inter me & præfatum fratrem Ludouicum Wenilo ſacramento firmauit.

III. Sed & poſt hoc, electione ſua aliorumque Epiſcoporum ac cæterorum fidelium regni noſtri voluntate, conſenſu & acclamatione cum aliis Archiepiſcopis & Epiſcopis Wenilo in diœceſi ſua apud Aurelianis ciuitatem in Baſilica ſanctæ Crucis me, ſecundum traditionem Eccleſiaſticam, regem conſecrauit, & in regni regimine chriſmate ſacro perunxit, & diademate atque regni ſceptro in regni ſolio ſublimauit. A qua conſecratione vel regni ſublimitate ſupplantari vel proiici à nullo debueram, ſaltem ſine audientia & iudicio Epiſcoporum, quorum miniſterio in regem ſum conſecratus, & qui throni Dei ſunt dicti, in quibus Deus ſedet, & per quos ſua decernit iudicia; quorum paternis correptionibus & caſtigatoriis iudiciis me ſubdere fui paratus, & in præſenti ſum ſubditus.

IIII. Denique cum ſeditiones in regno noſtro per homines irreuerentes cœperunt crebreſcere, conſenſu Epiſcoporum ac cæterorum fidelium noſtrorum chirographum inuicem conſcripſimus, qualiter ego erga eos cooperante Domino agere vellem, & qualiter mihi conſilio & auxilio idem fideles noſtri ab inde poſtmodum ſolatium ferre debuiſſent. Cui ſcripto Wenilo Baiernam villam propria

pria manu ſubſcripſit, ſicut in præſenti videre poteſtis.

V. Deinde cum contra paganos ad Inſulam loci, qui Oſcellus dicitur, cum fidelibus noſtris in terreno ac nauigio, ſicut ſcitis, perrexi, quidam à nobis deficientes fuga lapſi ſunt. Wenilo autem ſe pro infirmitate ſua illuc ire non poſſe dicens, ad ſedem ſuam reuerſus eſt. Dum autem in procinctu eo infirmi degeremus, frater noſter Ludouicus, ſicut ſcitis, cum manu hoſtili & ſeditioſis hominibus ex regno ſuo regnum noſtrum irrupit. Ad cuius colloquium, ſine mea voluntate atque licentia, Guenilo venit, quem ſupplantatorem meum eſſe cognouit, quod nemo Epiſcoporum ex regno noſtro alius fecit.

VI. De cætero cum contra prædictum fratrē meum & inimicos meos ac vaſtatores Eccleſiæ & depopulatores regni, qui cum illo erant, cum fidelibus Dei ac noſtris perrexi, nec per ſeipſum, nec per debitum ſolatium, quod anteceſſores mei reges & ego ipſe ex Eccleſia illi commiſſa habere ſolitus eram, aliquid adiutorij præbuit, præſertim cum hoc deuote ab illo petierim.

VII. Cum autem ratio & neceſſitas mihi accidit de villa Brerna, vt à prædicto fratre meo ſecederem. Et ipſe frater meus Ludouicus ad hoc rediit in partem regni mei, vt mihi meum nepotem ſubriperet, & homines meos mihi ſubtraheret, ac fideles meos vaſtanter imprimeret, Guenilo, cum quo potuit ſolatio, ad prædictum fratrem meum Ludouicum in meam contrarietatem venit, cum quo erant excommunicati iſtius regni & ſeditioſi, de quorum excommunicatione coepiſcoporum ſuorum litteras accepit, & miſſas publicas fratri meo, cum quo ipſi ſedi-

diuiſionis cum mutuis noſtris ſcilicet noſtrorumq; fidelium ſacramentis, ſicut etiam primores regni totius inuenerant, tenendam & gubernandã ſuſcepi. Quam diuiſionem inter me & fratres meos de cætero à me ſubſtantialiter tenendam, ſicut & alij qui ibi adfuerũt Epiſcopi, Wenilo mihi fratribuſq; meis propria manu iurauit: pacem etiam & mutuum adiutorium inter me & præfatum fratrem Ludouicum Wenilo ſacramento firmauit.

III. Sed & poſt hoc, electione ſua aliorumque Epiſcoporum ac cæterorum fidelium regni noſtri voluntate, conſenſu & acclamatione cum aliis Archiepiſcopis & Epiſcopis Wenilo in diœceſi ſua apud Aurelianis ciuitatem in Baſilica ſanctæ Crucis me, ſecundum traditionem Eccleſiaſticam, regem conſecrauit, & in regni regimine chriſmate ſacro perunxit, & diademate atque regni ſceptro in regni ſolio ſublimauit. A qua conſecratione vel regni ſublimitate ſupplantari vel proiici à nullo debueram, ſaltem ſine audientia & iudicio Epiſcoporum, quorum miniſterio in regem ſum conſecratus, & qui throni Dei ſunt dicti, in quibus Deus ſedet, & per quos ſua decernit iudicia; quorum paternis correptionibus & caſtigatoriis iudiciis me ſubdere fui paratus, & in præſenti ſum ſubditus.

IIII. Denique cum ſeditiones in regno noſtro per homines irreuerentes cœperunt crebreſcere, conſenſu Epiſcoporum ac cæterorum fidelium noſtrorum chirographum inuicem conſcripſimus, qualiter ego erga eos cooperante Domino agere vellem, & qualiter mihi conſilio & auxilio idem fideles noſtri ab inde poſtmodum ſolatium ferre debuiſſent. Cui ſcripto Wenilo Baiernam villam propria

Digitized by Google

pria manu ſubſcripſit, ſicut in præſenti videre poteſtis.

V. Deinde cum contra paganos ad Inſulam loci, qui Oſcellus dicitur, cum fidelibus noſtris in terreno ac nauigio, ſicut ſcitis, perrexi, quidam à nobis deficientes fuga lapſi ſunt. Wenilo autem ſe pro infirmitate ſua illuc ire non poſſe dicens, ad ſedem ſuam reuerſus eſt. Dum autem in procinctu eo infirmi degeremus, frater noſter Ludouicus, ſicut ſcitis, cum manu hoſtili & ſeditioſis hominibus ex regno ſuo regnum noſtrum irrupit. Ad cuius colloquium, ſine mea voluntate atque licentia, Guenilo venit, quem ſupplantatorem meum eſſe cognouit, quod nemo Epiſcoporum ex regno noſtro alius fecit.

VI. De cætero cum contra prædictum fratrē meum & inimicos meos ac vaſtatores Eccleſiæ & depopulatores regni, qui cum illo erant, cum fidelibus Dei ac noſtris perrexi, nec per ſeipſum, nec per debitum ſolatium, quod anteceſſores mei reges & ego ipſe ex Eccleſia illi commiſſa habere ſolitus eram, aliquid adiutorij præbuit, præſertim cum hoc deuote ab illo petierim.

VII. Cum autem ratio & neceſſitas mihi accidit de villa Brerna, vt à prædicto fratre meo ſecederem. Et ipſe frater meus Ludouicus ad hoc rediit in partem regni mei, vt mihi meum nepotem ſubriperet, & homines meos mihi ſubtraheret, ac fideles meos vaſtanter imprimeret, Guenilo, cum quo potuit ſolatio, ad prædictum fratrem meum Ludouicum in meam contrarietatem venit, cum quo erant excommunicati iſtius regni & ſeditioſi, de quorum excommunicatione coepiſcoporum ſuorum litteras accepit, & miſſas publicas fratri meo, cum quo ipſi ſedi-

tioſi erant, in palatio meo Attiniaco, & parrochia & prouincia alterius archiepiſcopi fideles noſtri ſine ſua licentia ac coepiſcoporum conſenſu Guenilo excommunicatis vel excõmunicatorum participibus celebrauit. Et in eo concilio atque conſilio fuit quo nepos meus Lotharius per mendacia * quantum ex deductoribus ſuis ſubriperetur, & debitum ac ſacramẽto promiſſum ſolatium ac adiutorium ex illo mihi ſubtraheret.

VIII. Prædicti nihilominus fratris mei conſiliariis & publicis ac ſecretis tractatibus Guenilo cum ſpecialibus familiaribus & inter priores eius familiariter cum Epiſcopali iudicio, vt diximus, excommunicatis & iudicio regni diiudicatis interfuit, quatenus partem regni quam idem frater meus & Guenilo mihi iurauerant, & in qua Guenilo me regem ſacrauerat, ſæpe fatus frater meus obtineret, & ego illam perderem.

IX. Wenilo in eo conſilio & tractatu fuit, vt Epiſcopi, qui mihi fidei promiſſæ debitores erant, & conſilium atque auxilium manu propria confirmatum ferre debuerant, deficerent & ad fratris mei Ludouici obſequium & ſubditionem ſe verterent.

X. De abbatia ſanctæ Columbæ & rebus vel honoribus regni mei apud Ludouicum fratrem meum præceptum obtinuit, & litteras ad miſſos, qui eãdem abbatiam reuocarent, Echardum & Theodoricum impetrauit.

Sed in eiſdem litteris ad præfatos miſſos iuſſionem fratris mei Ludouici Guenilo obtinuit, vt de muro caſtelli Meloduni, quod ius regiæ eſt poteſtatis, petras haberent licentiam prendere. vnde cõſtat

quæ

Digitized by Google

quæ in plebe iſtius regni mihi à Deo collati eum ſtudebat colere & ſatagebat tenere.

XI. Guenilo in eo conſilio & tractatu cum præfatis excommunicatus fuit, vbi conſideratum eſt quatenus illi homines, qui mihi fideles erant, & mihi ſacramento fidelitatem promiſerant, ſiue nolentes ſiue volentes fratri meo Ludouico iurarent, vt ei adiutorium ferrent, qualiter regnum meum cōtra me obtinere potuiſſet: & non ſolum conſilio Guenilo interfuit; ſed & ipſe hoc idem conſilium fratri meo Ludouico cōtra meam fidelitatem, quam mihi promiſit ſacramento, donauit.

XII. Wenilo per ſe & per familiares ſuos ſupradictos ſcilicet excommunicatos apud fratrem meum Ludouicum obtinuit, vt vacans Epiſcopatus Baiocacenſis ſcilicet ciuitatis propinquo ſuo clerico meo nomine Tovtoldo, qui mihi ſe commendauit, & fidelitatem ſacramento promiſit, donaretur, qui eundem epiſcopatum in mea infidelitate, & contra fidelitatem mihi promiſſam conſenſu Ludouici fratris mei accepit.

XIII. Tandem poſtquam mihi Deus vires recuperandi mei per ſolatium fidelium meorum contra fratrem meum donauit, perrexi prope de ciuitate Guenilonis, qui me contra fratrem meum ad recuperandum regnum meum pergere ſciuit, & nullum adiutorium vel per ſe promiſſo ac ſubſcripto conſilio, vel per militiam, quæ ex Eccleſia ſibi commiſſa ſolet exire, adiutorium aliquod præſtitit.

EX ACTIS EIVSDEM Synodi.

SYnodvs vniuerſalis collecta ex Gallia & Germania in ſuburbio Tullenſi villa Saponarias, Remigius Lugdunenſium, Wenilo Rhotomagenſium, Erardus Turonum, Rodulphus Biturigum, Hincmarus Remorum, Guntharius Agripinenſium, Arduicus Veſontionis Metropolitani Epiſcopi cum multis aliis Epiſcopis Faſtcario, Wernario, Garurbrio, Felici, in Domino ſalutem. Quo plura emergunt in populo Dei noxia & Epiſcopali diligentia recidenda, ad hoc plures & frequentius neceſſe eſt cõuenire pontifices, ne miniſterij ſacerdotalis nomen fruſtra comprobentur geſtare. Hac intentione confluximus ad memoratum locum vt fida collocutione quid nobis in tantis periculis & tribulationibus agendum ſit, ſollicite quæreremus, & ſancto ſpiritu demonſtrante inueniremus. Ad hanc conlocutionem vos, præſertim euocatos, non cucurriſſe moleſtius tulimus. Decuerat enim vt quorum eſt vnum officium, par ſtudium probaretur. Sacris inſtituti canonibus non ignoramus Metropolitano veſtro cariſſimo fratri noſtro Erardo competentem reuerentiam vos debere, ita vt præter eius præſentiam aut cõſenſum nullus in regione veſtra canonice poſſit ordinari Epiſcopus, nec vos generale aliquid ſine eius conſenſu poſſe ſancire. De qua reuerentia ſalubriter à vobis & à gente veſtra Metropolitano impendenda tempore * nomine * Placis & reuerendiſſimi Papę Leonis & ſucceſſoris eius Benedicti ſcripta docuerũt, & refragantib⁹ Apoſtolicę auctoritati dignã excõmunicationis protulerũt ſententiã. Monet etiam

etiam nos quod iis quos veſter metropolitanus cum aliis Epiſcopis propter diuerſa crimina excommunicauit, indifferenter vos communicare competit. In Canonibus autem diuinitus inſtitutis ſocij excommunicatorum, eorundem ſententia feriuntur. Proinde monemus ſanctam nobisque amabilem fraternitatem veſtram, vt ab his exceſſibus vlterius temperetis, & veſtra inſtantia, opitulante Dei gratia, gentem veſtram ad olim traditæ diſciplinæ ac totius Eccleſiaſticæ religionis obſeruantiam inuitetis, & vnanimiter & conſtanter abſque dilatione reducatis. Si quidem etiam illi obſeruandum eſt, ne damnatorum illicita ſocietate certam ſententiam damnationis incurrant. Quæ autem à nobis diligentiore tractatu reperta ſunt atque decreta, venerabilis coepiſcopi Erardi relatione diſcetis. Verum ſi, quod non optamus, ab eiuſdem Metropolitani ſollicitudine vlterius reſilieritis, & noſtris ex caritate manantibus exhortationibus vos conſtiterit reluctari, miniſterij neceſſitate canonicam in vos cogemur proferre ſententiam. Bene valete & orate pro nobis. Placuit vniuerſali concilio vt Salomoni, qui Britannorum tenet regionem, ſuggeratis vt quæ pro eius ſalute mandamus, obedienter audiat, ſi Deum vult habere propitium, & noſtræ vnanimitatis tenere conſortium. Vt permittat totius Britanniæ Epiſcopos debitam reuerentiam Metropolitano inferre. Vt facultates Eccleſiaſticas nec ipſe Deo auferat, nec aliis auferre permittat. Vt conſideret quãto animæ ſuæ periculo Britãnorum dominationem inuaſerit, cum Domino noſtro regi Carolo fidelitatem prius iurauerit. Vt recordetur, gentem Britannorum Francis ab initio fuiſſe ſubiectam, & ſtatu-

Digitized by Google

tum dependiſſe tributum, ac per hoc non dedignetur ad nuper obmiſſam reuerti conſuetudinem. Vt proprietates à parentibus relictas vel quolibet modo rationabiliter adquiſitas, iuſtos poſſeſſores habere permittat. Niſi enim ab hac audacia & impietate ſe traxerit, & diuina plenitudine deleuerit quod deliquit, noſtræ auctoritatis affectu nobis admonentibus, cito ei Deus vſurpatam auferet poteſtatem & debitam inferet vltionem. Vt pro diuerſis criminibus canonice excommunicatos ne recipiat, ſuadete, oſtendentes diuino iudicio ſi id præſumpſit aut præſumpſerit, pari eum vindicta conſtringi.

GESTA QVALITER DOMNVS KAROLVS FILIVS LVDOVICI IMP. FVIT FACTVS IMPERATOR ROM. TEMPORE IOANNIS APOSTOLICI. ANNO INCARN. DOMINI DCCCLXXVI. INDICT. X.

Sermo Domini Apoſtolici Ioannis in Synodo Epiſcoporum.

OMNIBVS generationibus, immo cunctis mortalibus liquet qualiter omnipotens & creator vniuerſorum Deus in Eccleſiæ ſuæ parte quæ gemebunda peregrinatur in terris, per generationes & generationes electos ſuos velut in cælorum ambitu ſydera noua produxerit, vt quodammodo

dammodo in eiuſdem Eccleſiæ cœlo fixa, diuino lumine radiantia merentium animos illuſtrarent, depulſis terræ mœſtitiæ tenebris & diuerſarum anguſtiarum diſſipata caligine. Inter quas tantum clariſſimũ ſydus diebus noſtris ecce nobis Carolũ Chriſtianiſſimum principem ſuperna prouidentia præſcitum à ſe & prælectum ante mundi conſtitutionem & prædeſtinatum, non niſi copioſiſſima miſeratione circa noſtram ſalutem mota, ſecundum placitum ſuum, iuxta quod congruum erat in iſto periculoſo tempore, tribuit, nepotẽ videlicet illius quõdam magni Caroli, qui Rẽpubl. prælíis auxit, victoriis dilatauit, ſapientia decorauit. Qui cũ omnes Eccleſias ſublimaſſet, ſemper hoc ei erat in voto, ſemper in deſiderio, ſicut in geſtis quę de eo ſcripta ſunt, legitur, vt ſanctam Romanam Eccleſiam in antiquum ſtatum & ordinem reformaret. Vnde & hanc multis honoribus extulit, multis munificentiis & liberalitatibus ampliauit, adeò vt amiſſas olim vrbes ei reſtituiſſet, & ex regni quoque ſui parte alias non modicas contuliſſet. Sed pauca dicta ſunt, niſi quæ circa religionis incrementum geſſit magna & ſublimia, memorentur. Religionis quippe ſtatum inter diuerſorum errorum & prauitatum vepres, incultum inuentum ſacris litteris erudiuit, diuina pariter & humana ſcientia perornauit, erroribus expurgauit, ratis dogmatibus ſaginauit, atque intra breuiſſimum tempus ita induſtrio pietatis ſtudio egit, vt nouus quodammodo videretur mundus, magnis luminaribus venuſtatus, & variis vernantibus floribus adornatus; cuius filius, diuæ ſcilicet recordationis Hludouicus Max. Imperat. pater huius à Deo electi principis Caroli ſemper Auguſti,

tum dependiſſe tributum, ac per hoc non dedignetur ad nuper obmiſſam reuerti conſuetudinem. Vt proprietates à parentibus relictas vel quolibet modo rationabiliter adquiſitas, iuſtos poſſeſſores habere permittat. Niſi enim ab hac audacia & impietate ſe traxerit, & diuina plenitudine deleuerit quod deliquit, noſtræ auctoritatis affectu nobis admonentibus, citò ei Deus vſurpatam auferet poteſtatem & debitam inferet vltionem. Vt pro diuerſis criminibus canonice excommunicatos ne recipiat, ſuadete, oſtendentes diuino iudicio ſi id præſumpſit aut præſumpſerit, pari eum vindicta conſtringi.

GESTA QVALITER DOMNVS KAROLVS FILIVS LVDOVICI IMP. FVIT FACTVS IMPERATOR ROM. TEMPORE IOANNIS APOSTOLICI. ANNO INCARN. DOMINI DCCCLXXVI. INDICT. X.

Sermo Domini Apoſtolici Ioannis in Synodo Epiſcoporum.

OMNIBVS generationibus, immo cunctis mortalibus liquet qualiter omnipotens & creator vniuerſorum Deus in Eccleſiæ ſuæ parte quæ gemebunda peregrinatur in terris, per generationes & generationes electos ſuos velut in cælorum ambitu ſydera noua produxerit, vt quodammodo

Digitized by Google

dammodo in eiuſdem Eccleſiæ cœlo fixa, diuino lumine radiantia merentium animos illuſtrarent, depulſis tetræ mœſtitiæ tenebris & diuerſarum anguſtiarum diſſipata caligine. Inter quas tantum clariſſimũ ſydus diebus noſtris ecce nobis Carolũ Chriſtianiſſimum principem ſuperna prouidentia præſcitum à ſe & præelectum ante mundi conſtitutionem & prædeſtinatum, non niſi copioſiſſima miſeratione circa noſtram ſalutem mota, ſecundum placitum ſuum, iuxta quod congruum erat in iſto periculoſo tempore, tribuit, nepotẽ videlicet illius quõdam magni Caroli, qui Rẽpubl. prælíis auxit, victoriis dilatauit, ſapientia decorauit. Qui cũ omnes Eccleſias ſublimaſſet, ſemper hoc ei erat in voto, ſemper in deſiderio, ſicut in geſtis quę de eo ſcripta ſunt, legitur, vt ſanctam Romanam Eccleſiam in antiquum ſtatum & ordinem reformaret. Vnde & hanc multis honoribus extulit, multis munificentiis & liberalitatibus ampliauit, adeò vt amiſſas olim vrbes ei reſtituiſſet, & ex regni quoque ſui parte alias non modicas contuliſſet. Sed pauca dicta ſunt, niſi quæ circa religionis incrementum geſſit magna & ſublimia, memorentur. Religionis quippe ſtatum inter diuerſorum errorum & prauitatum vepres, incultum inuentum ſacris litteris erudiuit, diuina pariter & humana ſcientia perornauit, erroribus expurgauit, ratis dogmatibus ſaginauit, atque intra breuiſſimum tempus ita induſtrio pietatis ſtudio egit, vt nouus quodammodo videretur mundus, magnis luminaribus venuſtatus, & variis vernantibus floribus adornatus; cuius filius, diuæ ſcilicet recordationis Hludouicus Max. Imperat. pater huius à Deo electi principis Caroli ſemper Auguſti,

Digitized by Google

patrum ſolium adeo religione imitatus, pietate laudabiliter æmulatus eſt, vt & paterna diuini cultus vota & erga prælatũ principalis Eccleſiæ liberalitatis inſignia pius natus æquipararet & roboraret. Sed & vberioribus beneficiis & dapſilibus munificentiis, vt hæres gratiſſimus, ampliauit. Verum iſte huius præfulgidus filius Carolus videlicet, de quo nobis ſermo eſt, ſereniſſimus & tranquiliſſimus Imperator, qui nobis, vt prætulimus, in quos fines ſeculorum deuenerũt, quique caliginoſi temporis ex quadam parte tetras ęrumnas & miſerias ſuſtinebamus, tanquam ſplendidiſſimum aſtrum ab arce polorum illuxit, non ſolum monumenta progenitorum bonitatem electæ radicis ferens in ramo alacriter æquiparauit; verumetiam omne prorſus auitum ſtudium vicit, & vniuerſum paternum certamẽ in cauſa religionis atque iuſtitiæ ſuperauit: eccleſias, videlicet, Domini diuerſis opibus ditans, ſacerdotes eius honorans, hos ad vtramque Philoſophiam informans, illos ad virtutes ſectandas adhortans, viros peritos amplectens, religioſos venerans, inopes recreans, & ad omne bonum penitus ſubſecutus, & omne malum medullitus deteſtatus. Quapropter & nos, chariſſimi fratres, tot ac tantarum dilectionum eius atque virtutum audientes inſignia, & laudabilium longè latéque diffuſa morum eius intuentes indicia, pietatis illius affectus experti frequentiſſime ac multifarie viſcera, non immerito intellexímus iſtum eſſe proculdubio, qui à Deo conſtitutus eſſet ſaluator mundi, multo profecto præſtantius ac decentius ita vocatus quam Ioſeph, qui pene ſolam terram ſaluauit Ægypti. Vnde ab vniuerſa ſancta Romana plebe voce almæ illius Annæ ſanctæ perſonam

Digitized by Google

ſonam geſtantis Eccleſiæ ſterilis & fœcundæ, prophetico quodammodo ſpiritu temulento cotidie clamabatur, Dominus dabit imperium regi ſuo, & ſublimabit cornu Chriſti ſui: & iterum cum Dauid orat, rege pariter ac Propheta, Da, inquiens, poteteſtatem ſiue imperium puero tuo, & ſaluum fac filium ancillæ tuæ, ſanctæ videlicet Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ. Vnde nos tantis indiciis diuinitus incumbentibus luce clarius agnitis, ſuperni ſecreti conſilium manifeſtè cognouimus: & quia pridem Apoſtolicæ memoriæ deceſſori noſtro Papæ Nicolao idipſum iam inſpitatione cæleſti reuelatum fuiſſe comperimus, elegimus hunc merito & approbauimus vna cum anniſu & voto omnium fratrum & coepiſcoporum noſtrorum atque aliorum S. Romanæ Eccleſiæ miniſtrorum amplique ſenatus, totiuſque Romani populi gentiſque togatæ, & ſecundum priſcam conſuetudinem, ſolemniter ad imperij Romani ſceptra prouex imus, & Auguſtali nomine decorauimus, vngentes eum oleo extrinſecus, vt interioris quoque ſpirituſſancti vnctionis monſtraremus virtutem, qua vnxit eum Dominus Deus ſuus præ conſortibus ſuis, Chriſtum hunc oleo lætitiæ delibutum extrinſecus faciens, & principem populi ſui conſtituens, ad imitationem ſcilicet veri regis Chriſti filij ſui Domini noſtri: ita vt quod ipſe poſſidet per naturam, iſte conſequeretur per gratiam. Deinde non hic perpetuus Auguſtus ad tanta faſtigia ſe velut improbus intulit, non tanquam importunus fraude aliqua vel praua machinatione, aut inhianti ambitione ad Imperialem apicem aſpirauit. Abſit. neque enim ſibi honorem præſumptuoſe adſumpſit vt Imperator fieret, ſed tanquã deſideratus,

Digitized by Google

optatus, poſtulatus à nobis & à Deo vocatus & honorificatus ad defendendam religionem & Chriſti vtique ſeruos tuendos humiliter atque obedienter acceſſit operaturus & roboraturus in Imperio ſummam pacem & tranquillitatem, & in Eccleſia Dei iuſtitiam & exaltationem. Niſi enim nos talem eius cognouiſſemus intentionem, nunquam animus fieret noſter tam promptus ad ipſius promotioné, & hoc per ſacerdotum Dei manus & miniſtrorum eius officium, ſicut Dauid & Salomon, & nonnulli alii Chriſtiani, quos nimirum non eſſe tangendos Spiritusſanctus per Pſalmorũ Cantica proteſtatur. Quapropter, fratres chariſſimi, vnanimes idipſum ſentientes benedicamus Domino, & totis cordis ac corporis vocibus collaudemus, qui, ſecũdum quod pollicitus eſt, ſpernentes ſpreuit, & glorificantem ſe glorificauit, quique hunc tantum nobis talemque contulit, per quem mœrentium conſolatio & paganorum contritio, & Chriſtianorum proculdubio ſperetur cita redemptio: ſummamque maieſtatem eius & pietatem votis continuis obſecremus, vt cõfirmet hoc in eo, imo & in nobis per eum quod operatus eſt in eo à templo ſancto ſuo, quod eſt in ſuperna Hieruſalem. Noſque quod iam in Romana Eccleſia, quæ eſt magiſtra, mater & caput Eccleſiarum, auctore Domino famulatus noſtri miniſterio geſſimus, preces benedictionis fundentes, & coronam imponentes ſceptri & diadema Imperij, etiam hic in ſancta ac generali fraternitatis noſtrę ſynodo, ad quam Domino duce pro innumeris neceſſitatibus & vtilitatibus ſanctæ ſynodi Eccleſiæ conueniſſe dinoſcimur, iterato cordis affectibus & oris vocibus & manus ſubſcriptionibus roboremus, nec

ſunt,

Digitized by Google

ſint, quod abſit, in nobis ſchiſmata, quæ Apoſtolus medullitus execratur, nec animorum alicuius diuiſionis & diuerſitatis diſſenſio.

Reſponſio Epiſcoporum.

Ecce, beatiſſime & Apoſtolice domine Papa Ioannes, clarius videmus mentem apicis veſtri gratia ſancti Spiritus illuſtratam, qui profecto quos repleuerit, ardentes pariter & loquentes facit. niſi enim ipſe cor veſtrum irradians tetigiſſet, nec ad tantæ dilectionis erga nos flagrantiam accenderet, nec ad tot mellifluos & ſalutares effectus, quibus nos proculdubio piè & aſſidue inſtruitis, proculdubio moueretur. Spiritalem autem filium veſtrum dominum Imperatorem Carolum Chriſtianiſſimum & manſuetiſſimum principem tanto iure cupimus & deſideramus Auguſtalia Romani ſceptri gubernacula inconcuſſa & immutilata, imo augmentata & ampliata fine tenus retinere, quanto liquidius non per hominem neque ab homine ſublimatum, & ad tantum culmen poteſtatis euectum, ſuperna gratia reuelante, cognouimus, qui nimirum cordi ſacratiſſimo Apoſtolatus veſtri interius inſpirauit, vt non vos prius eligeret, ſed contra vos eum & eligeretis & diligeretis. Sed & nos, ô Domine & coangelice Papa, veſtigia veſtra ſectantes, & ſalubria monita recipientes, quem amatis, amamus, quem dilexiſtis, diligimus, quẽ elegiſtis, elegimus, & quod in eo auctore omnium bonorum domino, ſiue diuina benedictione, ſiue ſacra vnctione, ſiue coronæ imperialis impoſitione geſſiſtis, viſcerabili affectu ſequimur, & celebri laude proſequimur, & digna honorificẽtia veneramur, atq; totius ſenſus noſtri niſibus ita permanere atque pollere ſemper optamus. Sed & ſi ne-

Digitized by Google

ceſſitas forraſſis exegerit, totis officij noſtri conatibus aduerſus aliter ſentientium molimina reſiſtere ſatagemus. Cum enim, ſecundum Apoſtolum, non ſit poteſtas niſi à Deo, & hæc præcipuè quæ tam pio collata eſt, haud dubium quin Domini ordinationi reſiſtat, qui iſti ordinationi quæ nobis miniſtrantibus cælitus facta eſt, obſtinata mente reſiſtit. Apoſtolico quippe culmini, docente ſancto Bonifacio Papa, nemo vnquam obices manus intulit. niſi qui de ſe voluit iudicari. Durum autem contra ſtimulum calcitrare, vel aduerſus impetus fluminis conari.

Item Summus Pontifex.

Quia igitur fratres chariſſimi inſpiratio diuina omnium noſtrûm corda in vnum ſenſum, & in vnum eumdemque deliberationis finem direxit, vt ſcilicet vnum ſentiamus & vnum dicamus omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata, quæ in præfato piiſſimo & tranquilliſſimo Imperatore ſpiritali filio noſtro Carolo, auctore domino, ſiue preces benedictionis ſuper caput eius infundendo, ſiue ſacræ vnctionis oleo celſum ipſius verticem contingendo, ſiue coronam imperij conferendo geſſimus, ſententiæ prolatione, ſi vnanimi generalitati veſtræ videtur, & per manuum ſubſcriptionem etiam in præſenti ac venerabili ſynodo, ſicut iam hortati ſumus, iterato promulgemus & roboremus.

Sancta Synodus reſpondet.

Placet & valde placet in omnibus veſtra ſereniſſima ſectari veſtigia, neque fas eſt vt à culmine Apoſtolatus veſtri in aliquo diſſentiamus, quem videlicet ipſe Chriſtus Dominus noſter omnium noſtrû, ad vicem ſuam, in terris eſſe voluit caput.

Tunc

Digitized by Google

Tunc ſurgens ſummus Pontifex ſententiam protulit, dicens:

Piiſſimi & ſereniſſimi ſpiritalis filij noſtri Caroli magni & pacifici Imper. ad imperialia ſceptra electionem & promotionem ante mundi quidem ordinem diuinitus ordinatam, nuper autē, id eſt, præterita nona indictione per miniſterium noſtræ mediocritatis exhibitam, annuente Domino ex tunc & nunc & in perpetuum, firmam & ſtabilem decernimus permanſuram.

Reſponderunt omnes, PLACET, PLACET.

Item, Si quis tantæ rei diuinitus actæ proculdubio inſtitutionem ſuperbia aut auaritia, vel certe aliquo peſſimæ ambitionis inſtinctu perturbare aut violare temptauerit, cuiuſcunque ſit ordinis, dignitatis, aut profeſſionis, tanquam Domini inimicus, & ordinationi eius tyrannide ſæua reſiſtens, & Eccleſiæ Dei hoſtis, totiuſque pacis & Chriſtianitatis diſſipator, anathemate, vſque ad ſatisfactionem, teneatur omni tempore annexus.

Reſponderunt, FIAT, FIAT.

Item ſummus Pontifex.

Patratores & incitatores peſſimi huius conſilij, qui profecto cum miniſtri ſint diaboli, ſua quærunt non quę Ieſu Chriſti, & in Imperium ſubintroducere ſimultates & diſcordiam moliuntur, ac fraudulentia immittere ſchiſma ad confundendam Eccleſiæ vnitatem regnique congruum ſtatum & ordinem reique publicæ vtilitatem & tranquillitatem conantur, ſi deinceps in talibus inuenti fuerint, ſi quidem Eccleſiaſtici viri extiterint, tanquam viri ſchiſmatici & à capite diſſidentes omnimodis depo-

ceſſitas forraſſis exegerit, totis officij noſtri conatibus aduerſus aliter ſentientium molimina reſiſtere ſatagemus. Cum enim, ſecundum Apoſtolum, non ſit poteſtas niſi à Deo, & hæc præcipuè quæ tam pio collata eſt, haud dubium quin Domini ordinationi reſiſtat, qui iſti ordinationi quæ nobis miniſtrantibus cælitus facta eſt, obſtinata mente reſiſtit. Apoſtolico quippe culmini, docente ſancto Bonifacio Papa, nemo vnquam obices manus intulit. niſi qui de ſe voluit iudicari. Durum autem contra ſtimulum calcitrare, vel aduerſus impetus fluminis conari.

Item Summus Pontifex.

Quia igitur fratres chariſſimi inſpiratio diuina omnium noſtrûm corda in vnum ſenſum, & in vnum eumdemque deliberationis finem direxit, vt ſcilicet vnum ſentiamus & vnum dicamus omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata, quæ in præfato piiſſimo & tranquilliſſimo Imperatore ſpiritali filio noſtro Carolo, auctore domino, ſiue preces benedictionis ſuper caput eius infundendo, ſiue ſacrę vnctionis oleo celſum ipſius verticem contingendo, ſiue coronam imperij conferendo geſſimus, ſententię prolatione, ſi vnanimi generalitati veſtræ videtur, & per manuum ſubſcriptionem etiam in præſenti ac venerabili ſynodo, ſicut iam hortati ſumus, iterato promulgemus & roboremus.

Sancta Synodus reſpondet.

Placet & valde placet in omnibus veſtra ſereniſſima ſectari veſtigia, neque fas eſt vt à culmine Apoſtolatus veſtri in aliquo diſſentiamus, quem videlicet ipſe Chriſtus Dominus noſter omnium noſtrũ, ad vicem ſuam, in terris eſſe voluit caput.

Tunc

Digitized by Google

Tunc ſurgens ſummus Pontifex ſententiam protulit, dicens:

Piiſſimi & ſereniſſimi ſpiritalis filij noſtri Caroli magni & pacifici Imper. ad imperialia ſceptra electionem & promotionem ante mundi quidem ordinem diuinitus ordinatam, nuper autē, id eſt, præterita nona indictione per miniſterium noſtræ mediocritatis exhibitam, annuente Domino ex tunc & nunc & in perpetuum, firmam & ſtabilem decernimus permanſuram.

Reſponderunt omnes, PLACET, PLACET.

Item, Si quis tantæ rei diuinitus actæ proculdubio inſtitutionem ſuperbia aut auaritia, vel certe aliquo peſſimæ ambitionis inſtinctu perturbare aut violare temptauerit, cuiuſcunque ſit ordinis, dignitatis, aut profeſſionis, tanquam Domini inimicus, & ordinationi eius tyrannide ſæua reſiſtens, & Eccleſiæ Dei hoſtis, totiuſque pacis & Chriſtianitatis diſſipator, anathemate, vſque ad ſatisfactionem, teneatur omni tempore annexus.

Reſponderunt, FIAT, FIAT.

Item ſummus Pontifex.

Patratores & incitatores peſſimi huius conſilij, qui profecto cum miniſtri ſint diaboli, ſua quærunt non quę Ieſu Chriſti, & in Imperium ſubintroducere ſimultates & diſcordiam moliuntur, ac fraudulentia immittere ſchiſma ad confundendam Eccleſiæ vnitatem regnique congruum ſtatum & ordinem reique publicæ vtilitatem & tranquillitatem conantur, ſi deinceps in talibus inuenti fuerint, ſi quidem Eccleſiaſtici viri extiterint, tanquam viri ſchiſmatici & à capite diſſidentes omnimodis depo-

Digitized by Google

ceſſitas fortaſſis exegerit, totis officij noſtri conatibus aduerſus aliter ſentientium molimina reſiſtere ſatagemus. Cum enim, ſecundum Apoſtolum, non ſit poteſtas niſi à Deo, & hæc præcipuè quæ tam pio collata eſt, haud dubium quin Domini ordinationi reſiſtat, qui iſti ordinationi quæ nobis miniſtrantibus cælitus facta eſt, obſtinata mente reſiſtit. Apoſtolico quippe culmini, docente ſancto Bonifacio Papa, nemo vnquam obices manus intulit. niſi qui de ſe voluit iudicari. Durum autem contra ſtimulum calcitrare, vel aduerſus impetus fluminis conari.

Item Summus Pontifex.

Quia igitur fratres chariſſimi inſpiratio diuina omnium noſtrûm corda in vnum ſenſum, & in vnum eumdemque deliberationis finem direxit, vt ſcilicet vnum ſentiamus & vnum dicamus omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata, quæ in præfato piiſſimo & tranquilliſſimo Imperatore ſpiritali filio noſtro Carolo, auctore domino, ſiue preces benedictionis ſuper caput eius infundendo, ſiue ſacrę vnctionis oleo celſum ipſius verticem contingendo, ſiue coronam imperij conferendo geſſimus, ſententię prolatione, ſi vnanimi generalitati veſtræ videtur, & per manuum ſubſcriptionem etiam in præſenti ac venerabili ſynodo, ſicut iam hortati ſumus, iterato promulgemus & roboremus.

Sancta Synodus reſpondet.

Placet & valde placet in omnibus veſtra ſereniſſima ſectari veſtigia, neque fas eſt vt à culmine Apoſtolatus veſtri in aliquo diſſentiamus, quem videlicet ipſe Chriſtus Dominus noſter omnium noſtrũ, ad vicem ſuam, in terris eſſe voluit caput.

Tunc

Digitized by Google

Tunc ſurgens ſummus Pontifex ſententiam protulit, dicens:

Piiſſimi & sereniſſimi ſpiritalis filij noſtri Caroli magni & pacifici Imper. ad imperialia ſceptra electionem & promotionem ante mundi quidem ordinem diuinitus ordinatam, nuper autē, id eſt, præterita nona indictione per miniſterium noſtræ mediocritatis exhibitam, annuente Domino ex tunc & nunc & in perpetuum, firmam & ſtabilem decernimus permanſuram.

Reſponderunt omnes, PLACET, PLACET.

Item, Si quis tantæ rei diuinitus actæ proculdubio inſtitutionem ſuperbia aut auaritia, vel certe aliquo peſſimæ ambitionis inſtinctu perturbare aut violare temptauerit, cuiuſcunque ſit ordinis, dignitatis, aut profeſſionis, tanquam Domini inimicus, & ordinationi eius tyrannide ſæua reſiſtens, & Eccleſiæ Dei hoſtis, totiuſque pacis & Chriſtianitatis diſſipator, anathemate, vſque ad ſatisfactionem, teneatur omni tempore annexus.

Reſponderunt, FIAT, FIAT.

Item ſummus Pontifex.

Patratores & incitatores peſſimi huius conſilij, qui profecto cum miniſtri ſint diaboli, ſua quærunt non quę Ieſu Chriſti, & in Imperium ſubintroducere ſimultates & diſcordiam moliuntur, ac fraudulentia immittere ſchiſma ad confundendam Eccleſiæ vnitatem regnique congruum ſtatum & ordinem reique publicæ vtilitatem & tranquillitatem conantur, ſi deinceps in talibus inuenti fuerint, ſi quidem Eccleſiaſtici viri extiterint, tanquam viri ſchiſmatici & à capite diſſidentes omnimodis depo-

Digitized by Google

nantur: Laici verò & monachi perpetuo anathemate feriantur.

Et reſponderunt omnes tertio, *FIAT*, *FIAT*, *FIAT*.

Subſcripſit ergo Dominus Papa & cum eo Epiſcopi, qui affuerunt.

Glorioſiſſimo & à Deo coronato magno & pacifico Imperatori domino noſtro Karolo perpetuo Aug.

Nos quidem omnes Epiſcopi, Abbates, Comites, ac reliqui qui nobiſcum conuenerunt, Italici regni optimates, quorum nomina generaliter ſubter habentur inſerta, perpetuam optamus proſperitatem & pacem. Iam quia diuina pietas vos beatorũ principum Apoſtolorum Petri & Pauli interuẽtione per vicarium ipſorum dominum videlicet Ioannem ſummum Pontificem & vniuerſalem Papam ſpiritualemque patrem noſtrum ad profectũ ſanctæ Dei Eccleſię noſtrorumque omnium inuitauit & ad Imperiale culmen ſancti Spiritus iudicio prouexit. Nos vnanimiter vos Protectorem, Dominum, ac Defenſorem omnium noſtrûm elegimus, cui & gaudẽter toto cordis affectu ſubdi gaudemus, & omnia quæ ad profectũ totius ſanctæ Dei Eccleſiæ noſtrorumq; omnium ſalutem decernetis & ſancietis, totis viribus annuente Chriſto, concordi mente & prompta voluntate obſeruare promittimus.

Anſpertus ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus ſubſcripſi.

Ioannes S. Aretinæ Eccleſ. humilis Epiſcopus ſubſ.

Ioannes Epiſcopus S. Ticinenſis Eccleſ. ſubſ.

Benedictus Cremonenſis Epiſcopus ſubſ.

Teudul-

Digitized by Google

Teudulfus Tertonenſis Epiſcopus ſubſ.
Adalgaudus Vercellenſ. Epiſcopus ſubſ.
Azo Eporedienſis Epiſcopus ſubſ.
Gerardus exiguus in exigua Laudēſis Eccleſię Eṗs S.
Hililumus Aſtenſis Epiſcopus S.
Ratbornus ſedis Auguſtanæ Epiſcopus S.
Leodoinus Mutienſis Epiſcopus S.
Hildradus Albenſis Epiſcopus S.
Bodo humilis S. Aquenſis Eccl. Epiſcopus S.
Sabbatinus Ienuenſis Eccl. Epiſcopus S.
Filbertus Comenſis Epiſcopus.
Adelardus ſeruus ſeruorũ Dei Veroneñ. Epiſcop⁹ S.
Ego Paulus S. Eccleſiæ Placentiæ Epiſcopus.
Ego Andreas S. Florentinæ Eccleſ. Epiſcopus S.
Raginerius Abbas S.
Sigñ. Boſonis incliti Ducis & ſacri palatij Archiminiſtri atque Imperialis miſſi
Sigñ. Richardi Comitis.
Sigñ. Walfridi Com̃.
Sigñ. Liutfridi Com̃.
Sigñ. Alberici Com̃.
Sigñ. Supponis Com̃.
Sigñ. Hardingi Com̃.
Sigñ. Bodradi Com̃. palatij.
Sigñ. Cuniberti Com̃.
Sigñ. Bernardi Com̃.
Sigñ. Airbolei Com̃.

Acta ſunt hæc in palatio Ticinenſi anno Domini DCCCLXXVII. *Regni Domini Imp. Karoli Hludouuici Aug. piæ memoriæ filij in Francia* XXXVI. *Imperij primo, Indict.* VIIII.

Digitized by Google

SACRAMENTVM FIDELITATIS quod iurauerunt omnes Franci, Miſſis Domni Karoli regis ſecundum Capitula facta apud Attiniacum anno incarnationis Dominicæ DCCCLXIIII. *menſe Iunio.*

Ego ill', Karolo Hludovvici filio ab iſta die in ante fidelis ero ſecundum meum ſauirum, ſicut Francus homo per recte eſſe debet ſuo regi: Sic me Deus adiuuet & iſtæ reliquiæ.

Quod ſacramentum iuratum eſt in mallo Remis V. *Non. Iulij eodem anno.*

*

Acta ſunt hæc ſequentia apud Cariſiacum palatium, anno incarnationis domini DCCCLVIII. *Regni autem domni Karoli* XVIII. *Indictione* VI. XII. *Kal. April. in Dei nomine feliciter.*

Quantum ſciero & potuero, Domino adiuuante, abſque vlla doloſitate aut ſeductione, & conſilio & auxilio ſecundum meum miniſterium & ſecundum meam perſonam, fidelis vobis adiutor ero vt illam poteſtatem quam in regio nomine & regno vobis Deus conceſſit, ad ipſius voluntatem & ad veſtram ac fidelium veſtrorum ſaluationem cum debito & honore & vigore tenere & gubernare poſſitis, & pro vllo homine non me inde retraham quantum mihi Deus intellectum & poſſibilitatem donauerit.

Et ego quantum ſciero & rationabiliter potuero, Domino adiuuante, vnumquemque veſtrum ſecũdum ſuum ordinem & perſonam honorabo & ſaluabo, & honoratum ac ſaluatum abſque vllo dolo ac damnatione vel deceptione conſeruabo, & vnicuique competentem legem & iuſtitiam conſeruabo, &

bo,& qui illã neceſſe habuerit, & rationabiliter petierit, rationabilem miſericordiam exhibebo, ſicut fidelis Rex ſuos fideles per rectum honorare & ſaluare, & vnicuique competentem legem & iuſtitiam in vnoquoque ordine conſeruare, & indigentibus ac rationabiliter petentibus rationabilem miſericordiam debet impendere. Et pro nullo homine ab hoc, quantum dimittit humana fragilitas, per ſtudium aut maleuolentiam vel alicuius indebitum hortamentum deuiabo, quantum Deus intellectum & poſſibilitatem donauerit. Et ſi per fragilitatem contra hoc mihi ſubreptum fuerit, cum hoc recognouero, voluntarie illud emendare curabo.

*

Anno incarnationis Dominicæ DCCCLXXIII. *Indictione quinta*, V. *Idus Septemb. in placito generali apud Gundulſi villam Ingilberga Regina & legatis ſedis Apoſtolicæ Formoſo & Gaderico præſentibus, tempeſtate vrgente, Epiſcopi omnes ex regno glorioſi regis Karoli hanc profeſſionem infraſcriptam & omnes laici hoc ſacramentum ſimiliter infraſcriptum iurauerunt.*

Profeſſio Epiſcoporum.

Quantum ſciero & potuero, adiuuante Domino, conſilio & auxilio ſecundum meum miniſterium fidelis vobis adiutor ero, vt regnum quod vobis Deus donauit vel donauerit, ad ipſius voluntatem & ſanctæ Eccleſiæ & debitum Regium honorem veſtrũ, & veſtram fideliumque veſtrorum ſaluationem habere & obtinere & continere poſſitis.

Sacramentum Laicorum.

Quantum ſciero & potuero, adiuuante Domino, conſilio & auxilio fidelis vobis adiutor ero, vt regnũ

Digitized by Google

quod habetis ad Dei voluntatem & ſanctæ Eccleſiæ & veſtrum honorem atque ad veſtram ſaluationem continere poſſitis, & quod Deus adhuc vobis conceſſerit, adquirere & contra omnes homines defendere valeatis.

GENERALE OMNIVM FIDELIVM.

Sic promitto Ego quia de iſto die inantea iſti Seniori meo quandiu vixero fidelis & obediens & adiutor quantumcumque plus & melius ſciero & potuero & conſilio & auxilio ſecundum meum miniſterium in omnibus ero abſque fraude & malo ingenio & abſque vlla doloſitate vel ſeductione ſeu deceptione & abſque reſpectu alicuius perſonæ: & neque per me, neque per miſſum, neque per literas, ſed neque per emiſſam ſeu intromiſſam perſonam, vel quocumque modo ac ſignificatione contra ſuum honorem & ſuam, Eccleſiæ atque regni illi commiſſi quietem & tranquillitatem atque ſoliditatem machinabo vel machinanti conſentiam, neque vmquam aliquod ſcandalum mouebo quod illius præſenti vel futuræ ſaluti contrarium vel nociuum eſſe poſſit. Sic me Deus adiuuet Z. A. S V patrocinia.

FRAGMENTVM EX ANTIQVA MEMBRANA *Flor. Cœnobij.*

*

HVIVS Ludouici tempore gens Normannica quæ iam bis vagina ſuæ habitationis exempta piraticam totiens exercuerat, demum de morte patris eius vires reſumēdo, intra terminos regni Franciæ libere paucis reſiſtentibus intulit cladem malignita-

lignitatis ſuæ: Et primum partes Neuſtriæ aggreſſa cædibus & rapinis tota conaminis ſui peruerſitate intenta, quæque vitæ humanæ commoda ſatagebat in ſuos vſus redigere. Peregiſſetque inchoata, niſi Hugo per Gallias Abbatis honore præditus ſtrenue Rempublicam gubernans eorum temerarios compeſcuiſſet auſus. Qui hortatu Girboldi Autiſioderenſium Comitis, eoſdem aggreſſus Normannos, tanta ſtrage debaccatus eſt in illos, vt ex tanta populi numeroſitate, vix ſuperfuerit qui belli euentum renuntiaret. Qua plaga humiliati, Gallias per aliquod ſpatium temporis quieſcere permiſerunt. Hic Ludouicus ſortitus eſt prænomen Nihil, ſiue quod vix duobus annis regno potitus nihil ſtrenue geſſit, ſeu quod ſanctimonialem quãdam Kale monaſterio puellarum abſtractam coniugio copulans ſuo, peccatum, quod nihil eſt, perpetrarit. Huius anno ſecundo Idibus Octobris Eclipſis Lunæ fuit, cum eſſet quartadecima, & Eclipſis Solis eſt ſecuta eodem menſe IIII. Kalend. Nouemb. Luna XXVIII. vtroque ſidere in XV. diebus deficiente. *

LVDOVICVS poſt amminiſtratum biennio regnũ anno ab incarnatione Domini DCCCLXXVIIII. diem obiit vltimum, relinquens filium in cunis nomine Carolum, qui poſtea Simplex cognominatus eſt: cuius ætatem Franciæ primores incongruam, vt erat, exercendæ dominationi arbitrati, maxime cum iam recidiui Normannorum nunciarẽtur motus, & Hugone Abbate iam defuncto non eſſet qui eorum furori obſiſteret, conſilium de ſummis ineunt rebus. Supererãt duo filij Roberti Andegauenſis Comitis quem gladio Normannorum ſuperius corruiſſe diximus. Senior Odo dicebatur, Robertus

alter patrem nomine referens. Sed ex his maiorem natu Odonem Franci, licet reluctantem, tutorem pueri regnique elegere gubernatorem: qui mente benignus, & Reipublicæ hoſtes opprimendo ſtrenue præfuit, & paruulum optime nutriuit, atque adoleſcenti & ſua repetenti patienter regna refudit, à quo parte regni redonatus, quoad vixit tempore, hoſtibus terribilis eique ſemper extitit fidelis. Ab hac fraterni animi manſuetudine, in tantum frater eius aberrauit Robertus, vt eo defuncto, quia pars ei regiminis quam germanus ipſius tenuerat, non redhibebatur, palam tyrannidem inuaſerit. Quam cauſam ſæpius iam memorata effera gens Normannica ſibi non obfuturam arbitrata, Duce Rainaldo, ſuarum repetit eradere reliquias rapinarum: ſed Dei virtute perterrita, ſpe ſua fruſtrata, fugiens natiuum repudiauit ſolum. His temporibus Guillelmus Comes Aruernorum & Dux Aquitanię Cluniacum fundauit Cenobium. Sanctus Giraldus Aureliacum fundauit monaſterium. Ebbo quidam princeps partium Biturigenſium Dolenſe Cenobium ædificauit. Eo tempore cruentę acies in cælo apparuerunt. Robertus vero affectatæ tyrãnidis potẽtiam palam cupiens exercere, à quibuſdã Epiſcopis diademate regio ſe coronari, ac ſceptro regni ſe inſigniri partim blanditiis, partim minis extorſit, ſed nequaquã huius præſumptionis lætos habuit exitus. Deniq; contra Regem Carolum exercitu moto, tãdem in Sueſſionicis campis commiſſo ab vtriſque partibus prælio, à Regis eiuſdem militibus in bello illo perimitur. Exercitus tamẽ ipſius victoriam obtinuit. Vnde defectionis illius ſocij nequaquã interitu ipſius ſunt territi. Quin potius Herbertus Comes Virmandenſium,

denſium, infando ſcelere, dominum ſuum Regemque totius Franciæ iam dictum Carolum dolo captum, vinculis irretitum Paronnam direxit, tenebroſo recludendum domicilio. Huius tempore, anno videlicet dominicæ incarnationis DCCCCV. mediante Maio v. feria apparuit ſtella circa ipſum Septentrionem à parte Circij emittens radiũ magnum verſus Euroauſtrum quaſi lõgiſſimam haſtam inter Leonem & Geminos trans Zodiacum: & viſa eſt ita fere XXIII. diebus.

Carolus autem clauſus ergaſtulo animã non corpus cuſtodia exemit, relinquens filium ex Eadgiua Anglorum Regis filia ſuſceptum nomine Ludouicum. hic calamitatis paternæ inuolui metuens procella, ad Anglos-Saxones maternæ affinitatis gratia inuitatus ſe contulit, vbi per multum temporis deguit. Igitur mortuo Carolo, & Roberto ab eius ducibus, vt dictum eſt, in pugna Sueſſionica interfecto, & Ludouico Caroli filio fugiente ad Anglos, quia regni ſtatus in incertũ agebatur, maxime cum Hugoni Roberti filio, qui poſtea probis actibus Magni nomen promeruit, puerilis obſiſteret ætas quo minus regium aſſumeret diadema, & Herberti cunctos haberet odium propter crudelitatem quam in dominum ſuum Regem exercuerat, tandẽ Rodulphus magni & incliti Ducis Burgundionum Ricardi filius regno ſublimatur totius Franciæ, anno ab incarnatione Domini DCCCCXVII. qui ſtrenuus armis, conſilio prouidus, largus muneribus regnum quod ſuſceperat, in maxima pace & tranquillitate tenuit. ſiquidem armis Danorum compeſcẽs incurſus perpetuos, Gallias vſque adhuc ab eorum impetu facit manere quietas. Quippe cum per ſeptem annorum

Digitized by Google

ſpatia idem Dani, qui & Normanni, Neuſtriam & Aquitaniam deuaſtando, Auernum vſq; proueniſſent, idem Rex glorioſus Rodulphus ab Aquitanis in auxilium euocatus, cum exercitu valido feſtinus accurrit, commiſſoq; prælio cum iiſdem Normannis in loco qui dicitur ad diſtricta, Deo ſe iuuante, pene vſque ad internecionem deleuit ipſos: qui vero euadere potuerunt, in oris Galliæ ſuper Oceanum conſederunt, in vrbibus ſcilicet quas ipſi primo impetu deſolauerãt, eo tamen pacto, vt Chriſtiani fierent, permittente Rege: ſedemque ſuam vocauere à nomine ſuo Normanniam. Porro ipſi Danorum fuere genus. Iuxta quos habitationem habent Brittanni, qui pulſi à Britannica inſula dudum à Saxonibus, eandem regionem quam modo incolunt, ſibi vindicantes, appellauere à ſua gente Britãniam, quæ prius Cornu Galliæ dicebatur. Hic quam ſeuerus in coërcendis ſanctæ Dei Eccleſiæ prædonibus, quam largus in eleemoſinis, quanto ſtudio omnẽ eccleſiaſticum ordinem excoluerit, amator totius pietatis & religionis, non eſt facile diſſerere. Hic poſt nonum decimum Imperij ſui annum, Incarn. vero dominicæ DCCCCXXXVI. obiit, ſepultuſque eſt Senonas in monaſterio ſanctæ Columbæ virginis, relinquens ibi ſuam coronam & capellam, altari, calicibus, filactiis, libris argento & auro decoratis, & aliis inſignem ornamẽtis. Eo decedente Ludouicus Caroli ſimplicis filius, quem ſuperius ad Anglos tranſiiſſe diximus, ab Hugone magno, cuius ſuperius meminimus; reuocatus ſpecie tenus regno redditus eſt patrio. Hic laborioſa habuit tempora: contra quem Tetboldus Carnotenſis Comes inimicitias exercẽs cepit, incarcerauit, diuque vinctum tenuit. Huius

tempo-

temporibus gens Vngarorum vaginam ſuæ habitationis egreſſa, totam Galliam peruagata eſt, cędibus, rapinis, incendiis omnia deuaſtans. Cui cum nemo contra ire auderet, tandem, miſeratione omnipotẽtis propitia, ad ſua rediit, abducens ſecum greges captiuorum. Hic Gerbergam ſororem Ottonis Imperatoris in coniugium duxit * ex qua duos filios ſuſcepit Lotharium & Carolum. Karolus æuo iunior priuatus in ſuis ædibus ſenuit: Lotharius patri ſucceſſit. Secundo Vngari Gallias incurſant biennio exacto à prima eorum infeſtatione, & maxime Aquitaniam depopulati ad propria regrediuntur.

Ludouicus autem poſt amminiſtratum per XVIII. annos regnum, diem clauſit vltimum, anno Dominicæ incarn. DCCCCLIIII. quo anno filius eius Lotharius in Regẽ nobiliter Remis eſt eleuatus. Cuius anno tertio, videlicet dominicæ incarn. DCCCCLV. IIII. nonas Septemb. Luna verſa eſt in ſanguinem, ęodemque anno menſe Iunio ſignum mirabile apparuit in cælo, Draco ſcilicet magnus & ſine capite. Sequuta ſtatim eſt mors Hugonis principis Francorum, Burgundionum, Brittonum atque Normannorũ. Eodẽ anno ecclipſis Solis facta eſt XV. Kal. Ianuarij, & ſtellę à prima hora vſq; horã tertiam apparuerũt. Porro Lotharius per triginta annorum curricula regno nobiliter amminiſtrato veneno, vt dicitur, ab vxore potatus obiit anno incarnat. Domin. DCCCCLXXXV. cui ſucceſſit Ludouicus filius eius, huius proſapię Regalis Rex vltimus, qui apud Compendium patre defuncto, ſublimatur in regno. Hic adoleſcens immatura præuentus morte deſtitutum proprio herede Francorũ principatũ, vt pote expers coniugij, dereliquit: qui etiam, vt refertur, malefico

Digitized by Google

non eſt in veſt. periit potu. (Nonnulli adhuc puerum Blanchiam vel Blandinam accepiſſe vxorem tradunt.)

Deceſſit vero incarn. dom. DCCCCLXXXVII. & ſepultus eſt Compẽdio in monaſterio SS. Cornelij & Cypriani. patruus autem ipſius Carolus, quem priuatum ſenuiſſe ſupra prælibauimus, paternũ volẽs obtinere regnum, incaſſum laborabat. nam eius voluntas nullum habuit effectum. Eo enim ſpreto, Frãcorum primates communi conſenſu Hugonem, qui tunc ducatum Franciæ ſtrenue gubernabat, magni Hugonis filium cuius iam mentio facta eſt, Nouiomo ſublimant regio ſolio, eodem anno quo Ludouicus adoleſcens obiit: & vnctus eſt Hugo Remis v. Non. Iul. Carolus autem captus poſitus eſt in carcere in Siluanectenſi vrbe, vbi genuit Ludouicum & Carolum, qui mortuo patre pulſi à Francia ad Imperatorem Romanorũ confugerunt. Ita Francorum Regum ſecunda deficiente linea, regnum in tertiam eſt tranſlatum, in qua primus extitit Robertus qui à Carolo, vt diximus, interfectus eſt: ſecundus filius filij eius Hugo qui Magnus dictus eſt. Is Robertum filium ſuum ſibi conſortem legit regni, & benedici fecit Remis Kal. Ian. Ipſe vero per decem annos continuo regno potitus eſt cum eodem filio Roberto, & defunctus eſt VIIII. Kal. Nouemb. ac ſepultus in æde S. Dionyſij iuxta patrẽ ſuum anno DCCCCXCVI. Huius temporibus floruerunt Fulbertus Carnotenſis & Abbo Floriacenſis. * *

Quæ ſequuntur in eadem membrana, pertinent ad Robertum regem & poſteros vſque ad annum MCX.

AQVI-

Aqvitanicæ Historiæ Fragmentvm ex *peruetuſta ſcida.*

INterea Carolo Caluo de ſęculo migrãte, regnauit pro eo in Francia filius eius Ludouicus Balbus, nec vltra imperium accepit aliquis de regibus Franciæ: Sed Baioarij & Alamanni ex gente eorum creauerunt ſibi regem Ottonem: Longobardi ſimiliter ex gente ſua regem Adalbertum, deinde Arduinum: Et Romani de Senatoribus ſuis eleuauerunt in regno Albericum, cuius frater Octauianus papa ordinatus eſt. Defuncto rege Ludouico regnauit pro eo filius eius Carolus cognomento inſipiens vel minor. quo tempore defuncto VVlgrino * mai & ſepulto iuxta baſilicam ſancti Eparchij, quinto anno poſt eum Oliba Epiſcopus diem clauſit, & Anatolus in loco eius pontifex ordinatus tertio anno vitam finiuit. VVlgrinus autem multis prœliis laborabat frequenter cum Nortmannis. Hac de cauſa ædificauit caſtrum Martiliacum & Matatium vt eſſent munimen contra paganos: miſitque in Martiliacum Robertum Giſdebertum * * amicum ſuum fideliſſimum nomine Ranulfum, fecitque eum vicecomitem ſuum: Idemque Ranulfus habuit tres filios, Lambertum, Arnaldum, atque Odolricum. VVlgrinus vero filiis ſuis reliquit, Alduino quidem Egoliſmam, willelmo vero Petragoricam & Aginnum, quam aſſumens vindicauerat propter ſororem Willelmi Tholoſani quam in matrimonium acceperat. Tunc Franci coniurantes contra Carolum iuniorem eiiciunt eum de regno & Odonem ducem Aquitaniæ eleuãt. Quo tempore Rodulfus rex Bur-

gundiæ cum hoſte fortiſſimo Lemouicinum appulit, & congregati ſunt cōtra eum innumerabiles hoſtes Normannorum, & commiſſo prælio in loco qui dicitur Ad deſtricios, vſque ad internecionem deuaſtati ſunt pagani, & exinde fugientes, non vltra fiduciam præſumpſerunt veniendi in Aquitaniam. Rodulfus autem gratus domino, pro cuius amore animam ſuam poſuerat re*cens cũ magno triumpho regreſſus eſt. Et Normanni regreſſi ſedem ſibi in Rotomago conſtituunt cum principe ſuo Ruino qui factus Chriſtianus *OB* in amentiam verſus Chriſtianos plures ante ſe decollare fecit, & item infinitum pondus auri per Eccleſias diſtribuere iuſſit Chriſtianorum. Cuius filiam Adelmam Ranulfus comes Pictauienſis vxorem habuit, nullumq; ex ea filium ſuſcepit: habuit autem ex alia coniuge filium nomine Eblum. Idem Ranulfus conſanguineus fuit ipſius Willelmi comitis Aruernenſis, ſummamque amicitiam cum Ruino principe Normannorum habuit: qui Ranulfus pugnator fortiſſimus à rege Odone valde honorabatur, & dum regalem aulam aſſiduaretur, veneno nectus in extremis Sancto Geraldo ibi tunc præſenti paruulum filiũ ſuum Eblum commiſit tutandum: Ademarus autem filius Emenonis Sancia in cōiugio copulata, Alduino & VVillelmo familiariſſimus exiſtens honore eorum, ac ſi frater, potiri videbatur: Qui à rege Odone vocatus ad palatium, prouectus eſt Pictauis Comes, regreſſuſque à palatio Geraldus clam ſubductum filiũ Ranulfi à Pictauis VVillelmo Duci Aquitaniæ, Comiti Auernis credidit nutriẽdum cui propinquus erat. Eo tempore ipſe VVillelmus cum non haberet prolem, Cluniacum monaſterium in fundo proprio, quod

quod eſt in Burgundia, nouiter fecit. Qui cum ſororem ſuam in matrimonio deſideraret coniüngere Sancto Geraldo, nullatenus quiuit, quia celibem vitam ſemper ducens, cum ſæpe ad copulam ſuaderetur amore filiorum, reſpōdebat Sanctus Geraldus: Vtile eſt, inquit, mori ſine filiis, quam relinquere malos hæredes. Erat etiam Ademarus Comes Pictauienſis amator Eccleſiæ: Cumque prolem nec ipſe haberet, vna cum vxore ſua Sancia de futuro ſeculo proſpiciens ſibi, conceſſit quædam ex iure proprio Eccleſiis Chriſti prædia: Sancto Carrofo quidē Vocrtam, ſancto Martiali Moltonium, Sancto Ioanni Neiriacum, S. Hilario Corcolmum, S. Eparchio Gordouillam * de dolenſi Cœnobio *

His diebus Otho Rex Baioariorum, Longobardorum regnum ſibi ſubegit. Simili modo defuncto Alberico, conſenſu Octauiani papæ, Romanorum Imperator promotus eſt. Quo defuncto, imperauit filius eius item Otho. Francorū vero rege * obeunte, regnauit pro eo Arnulphus filius eius pauco tempore & in * vi viſus eſt. Iterum Carolus minor regnum ſuſcepit, vnxitque eum Arbertus Epiſcopus: contra quem iterum Francorum proceres conſpirati, eum regno pellentes, Robertum ducem ſibi conſtituerunt regem. Tunc inter ſe diuiſi ſunt Frãci: ſed maior pars Roberto fauebat. Carolus denique accito ab Ottone Imperatore auxilio, cū multo exercitu, partim de Baioaria, partim de Francia, ingreſſus Franciam, conſerto prælio Robertum interfecit, regnumq; recuperans, Vgoni filio Roberti ducatum permiſit regendum. Carolo migrante, Ludouicus pro eo regnauit. Quo tempore Nicephorus Imperator Baſilium & Conſtantinum paruulos

Digitized by Google

educans Conſtantinopoli, Sarracenorum regnum inuaſit & Antiochiam aliaſque fortiſſimas ciuitates expugnans Chriſtianis Græcis reſtituit, quem Imperatrix mater Baſilij metuens ne ſuper filios ſuos tyrannidem ageret, dolo euocatum in baſilicâ palatij, dum genibus curuatus in ſabatho ſancto Paſchæ preces Domino funderet, gladio necare iuſſit: quod factum diu latuit, donec ſuſpecti ſatrapæ Græcorum monumentum eius egerentes confoſſum corpus gladiis repererunt. Tunc Adamarus comes Pictauienſis defunctus eſt, & Pictauis iuxta baſilicam S. Hilarij quarto nonas Aprilis ſepultus. Guillelmus quoque dux Auernis mortuus eſt, & filius Ranulfi Eblus Aruernis & Pictauis ſimul Comes promotus eſt * de filia Quini * Poſt mortem ſiquidē VVlgrini filius eius Alduinus triginta annis vixit. Hic muros ciuitatis Egoliſinæ reſtaurare cæpit. quo tēpore Gunbaldo pontificatum agente repetentes Nortmanni crebras irruptiones per Pictauorum terminos exercebant. Vnde factum eſt vt monachi Sancti Carrofi precioſum lignum crucis ad cuſtodiendum Egoliſmam deferrent, cum diuerſis ornamentis Eccleſiæ, & ceſſante infeſtatione Nortmannica, Alduinus in ciuitate ſua retinere temptauit omnibus diebus ſupradictum ſanctum lignum nolens reddere commendatum. Vnde per annos ſeptem langore corporis multatus eſt ipſe, & in populo ſuo ita fames vehementiſſima graſſata eſt, vt quod haæenus incompertum fuit, de vulgo vnus alterum ad deuorandum requireret, & multi alios ferro perimētes, carnibus, more luporum, humanis veſcerentur. Quibus actus neceſſitatibus, vno ante mortem ſuam anno, remiſit Carrofum precioſum lignum

Ignum per manus filij ſui Willelmi cognomine ſectoris ferri cum capſa aurea, quam ipſe cum gemmis conſtrui imperauerat. Vbi contulit Lubeliaco villam & mox ceſſauit plaga. Et ipſe poſt annum defunctus ſexto calendas Aprilis iuxta patrem tumulatus eſt. Poſt cuius mortem ſecundo anno occiſi ſunt à Bernardo in vltionem Sanciæ ſororis ſuæ, quam occidere conati ſunt, Lambertus vicecomes Martiliacenſis & Arnaldus frater eius. Willelmus autem ſector ferri honorem eorum reſtituit Odolrico fratri eorum qui minor natu erat, fuitque ei ſuus vicecomes, ſicut pater eius Ranulfi fuerat vicecomes VVlgrino. Hic denique Bernardus mortuo patre ſuo Willelmo, qui fuit frater Alduini ex VVlgrino, comes Petragorienſis effectus eſt. Willelmus vero ſector ferri Egoliſmæ principatum obtinuit. Ademarus tamen ſupradictus, qui ſororem Bernardi Sanciam vxorem habuit, decem annos ſuperuixit Alduino. Sancia vero vitam terminans ij. Nonas Aprilis inhumata eſt iuxta Baſilicam beati Eparchij. Eo tempore Gunbaldus Epiſcopus decedens ſucceſſorem habuit Fulcaldum. Tunc Willelmus ſector ferri, & conſanguineus eius Bernardus adgregato conuentu nobilium, iterum reſtituerunt monachicum habitum in baſilica beati Eparchij præficientes eidem monaſterio Mainardum abbatem. Tunc domnus Willelmus per teſtamentum conceſſit ad eundem locum beati Eparchij hoc donum, Eccleſiam ſancti Hilarij in Petragorico ſitam in vicaria Piliacenſe: Eccleſiam Eugeniæ ſitam in Santonico in vicaria Pedriacenſe: Curtem Fradoreuillam & villam Dairaco, villam Muiniaco, villam Romanoreuilla cum ipſa Eccleſia: Manſum vnum in Godoruilla

educans Conſtantinopoli, Sarracenorum regnum inuaſit & Antiochiam aliaſque fortiſſimas ciuitates expugnans Chriſtianis Græcis reſtituit, quem Imperatrix mater Baſilij metuens ne ſuper filios ſuos tyrannidem ageret, dolo euocatum in baſilicà palatij, dum genibus curuatus in ſabatho ſancto Paſchæ preces Domino funderet, gladio necare iuſſit: quod factum diu latuit, donec ſuſpecti ſatrapæ Græcorum monumentum eius egerentes confoſſum corpus gladiis repererunt. Tunc Adamarus comes Pictauienſis defunctus eſt, & Pictauis iuxta baſilicam S. Hilarij quarto nonas Aprilis ſepultus. Guillelmus quoque dux Auernis mortuus eſt, & filius Ranulfi Eblus Aruernis & Pictauis ſimul Comes promotus eſt * de filia Quini * Poſt mortem ſiquidẽ VVlgrini filius eius Alduinus triginta annis vixit. Hic muros ciuitatis Egoliſinæ reſtaurare cæpit. quo tẽpore Gunbaldo pontificatum agente repetentes Nortmanni crebras irruptiones per Pictauorum terminos exercebant. Vnde factum eſt vt monachi Sancti Carrofi precioſum lignum crucis ad cuſtodiendum Egoliſmam deferrent, cum diuerſis ornamentis Eccleſiæ, & ceſſante infeſtatione Nortmannica, Alduinus in ciuitate ſua retinere temptauit omnibus diebus ſupradictum ſanctum lignum nolens reddere commendatum. Vnde per annos ſeptem langore corporis multatus eſt ipſe, & in populo ſuo ita fames vehementiſſima graſſata eſt, vt quod hactenus incompertum fuit, de vulgo vnus alterum ad deuorandum requireret, & multi alios ferro perimẽtes, carnibus, more luporum, humanis veſcerentur. Quibus actus neceſſitatibus, vno ante mortem ſuam anno, remiſit Carrofum precioſum

lignum

Ignum per manus filij ſui Willelmi cognomine ſectoris ferri cum capſa aurea, quam ipſe cum gemmis conſtrui imperauerat. Vbi contulit Lubeliaco villam & mox ceſſauit plaga. Et ipſe poſt annum defunctus ſexto calendas Aprilis iuxta patrem tumulatus eſt. Poſt cuius mortem ſecundo anno occiſi ſunt à Bernardo in vltionem Sanciæ ſororis ſuæ, quam occidere conati ſunt, Lambertus vicecomes Martiliacenſis & Arnaldus frater eius. Willelmus autem ſector ferri honorem eorum reſtituit Odolrico fratri eorum qui minor natu erat, fuitque ei ſuus vicecomes, ſicut pater eius Ranulfi fuerat vicecomes VVlgrino. Hic denique Bernardus mortuo patre ſuo Willelmo, qui fuit frater Alduini ex VVlgrino, comes Petragorienſis effectus eſt. Willelmus vero ſector ferri Egoliſmæ principatum obtinuit. Ademarus tamen ſupradictus, qui ſororem Bernardi Sanciam vxorem habuit, decem annos ſuperuixit Alduino. Sancia vero vitam terminans ij. Nonas Aprilis inhumata eſt iuxta Baſilicam beati Eparchij. Eo tempore Gunbaldus Epiſcopus decedens ſucceſſorem habuit Fulcaldum. Tunc Willelmus ſector ferri, & conſanguineus eius Bernardus adgregato conuentu nobilium, iterum reſtituerunt monachicum habitum in baſilica beati Eparchij præficientes eidem monaſterio Mainardum abbatem. Tunc domnus Willelmus per teſtamentum conceſſit ad eundem locum beati Eparchij hoc donum, Eccleſiam ſancti Hilarij in Petragorico ſitam in vicaria Piliacenſe: Eccleſiam Eugeniæ ſitam in Santonico in vicaria Pedriacenſe: Curtem Fradoreuillam & villam Dairaco, villam Muiniaco, villam Romanoreuilla cum ipſa Eccleſia: Manſum vnum in Godoruilla

quod teſtamentum confirmare iuſſit, & firmauerunt manibus propriis, quorum nomina hæc ſunt, Bernardus comes, Arnaldus filius Bernardi, Odolricus vicecomes, Ademarus vicecomes, Arnaldus filius Willelmi, Ademarus filius Willelmi. Sancto Martiali dedit ſimiliter Cantieciacenſem Eccleſiam, pariterque Mariauco Eccleſiam cum omnibus contiguis terris. Interea defuncto Eblo duce filij eius alter Comes, alter Epiſcopus factus eſt. Eblus enim annuente Ludouico rege Pontifex Lemouicæ factus eſt. VVillelmus vero cognomento caput ſtupet Auernis, Vellatis, Lemouicæ & Pictauis Comes, prouectus dux Aquitaniæ extitit. Hic ſuo Germano Abbatiam ſancti Hilarij ac Sancti Martini cum nonnullis aliis poſſeſſionibus in Pictauienſi ſolo præbuit. fuit idem Eblus bonus paſtor Eccleſiæ: ædificauitque caſtellum Lemouicæ, caſtellum S. Hilarij & canonicos ibi diſpoſuit, quia infeſtatione Normannorum idem locus à monachorum priſca habitatione deſciuerat. Reſtaurauit monaſterium ſancti Maxentij, & caſtellum in circuitu perfecit. Reſtaurauit & monaſterium ſancti Michaëlis ad heremum, & multa alia laudabilia in opere domini egit, qui defunctus ſepultus eſt in baſilica ſupradicti monaſterij ſancti Angeli. Tunc Ruino defuncto, filius eius VVillelmns pro eo principatum habuit, & Chriſtianus cum gente ſua fuit: quo etiam defuncto Richardus filius eius in principatu Rotomagi ſuccedens, Chriſtianiſſimus factus ædificauit in Normãda, quæ antea vocabatur Marcha Franciæ, & Britanniæ, monaſterium ſancti Michaëlis de monte, vbi monachos poſuit. Itemque monaſterium Feſcanum in honore ſummæ Trinitatis, vbi ſepultus eſt ipſe:

ipſe: Vbi & monachos miſit. Francorum interea rege Ludouico vita exeunte, regnauit pro eo Lotharius filius eius ex Gerberga regina progenitus. Quo tempore Fulcaldus Epiſcopus Egoliſmenſis, poſtquam prefuit duodecim annis, defunctus eſt, & ſucceſſit in Epiſcopatu Ebulus, qui & ipſe duodecim annis præfuit. VVillelmus denique ſector ferri (qui hoc cognomen adeptus eſt, quod loricatum Nortmannum in luctamine enſe proprio nomine Corto duriſſimo per media pectoris & ventris ſecuit, vna tantum percuſſione) claudens diem ſepultus eſt iuxta baſilicam beati Eparchij, & per triginta annos pro eo principati ſunt Bernardus comes, deinde filij eius Arnaldus cognomento Borracio, deinde VVilhelmus, Talerandus, deinde Ranulfius Pomparius, quem Arnaldus filius VVillelmi ſectoris ferri bello proſternens, Comes Egoliſmæ in loco patris ſui extitit. His temporibus Aimiricus non monachus, abbas ſancti Martialis moritur, & in fine monachus extitit: Quia Rex Ludouicus timens eius tyrannidem, abbatiam Sancti Martialis ei commiſerat, ſacramentis tamen iurare fecit eum vt monachus futurus eſſet. Tunc Guillelmo duce apud ſanctum Maxentium in monaſtico habitu defuncto ducem pro eo filium eius Willelmum Aquitania habuit. Rex autem Lotharius terminans vitã, filium reliquit Ludouicum, qui vno tantũ anno ſuperuixit, & regnum pro eo accipere voluit Carolus patruus eius: ſed non potuit, quia Deus meliorem elegit occulto iudicio. Nam Franci inito communi conſilio eum abijciunt, & Vgonem ducem filiũ Vgonis regem eligunt. Hac de cauſa Epiſcopus montis Laudunenſis Aſcelinus ebdomada maiore in qua

eſt cœna Domini & paraſceue & ſabbatho ante Paſcha, velut Iudas Chriſtum tradidit, tradidit Carolum, qui Aurelianis in carcere truſus vſque ad mortem, ibi genuit filios Carolum & Ludouicũ, & mortuus eſt. Et expulſi ſunt filij eius à Francis, profectique ſunt ad Imperatorem Romanorum, & habitauerunt cum eo. Eo tempore Ottone ſecundo moriente, Otto filius eius tertius actu & nomine imperium aſſumpſit, qui Philoſophiæ intentus & lucra Chriſti cogitans, vt ante tribunal iudicis duplicatum talentum redderet, Domini voluntate populos Vngriæ vna cum rege eorum ad fidem Chriſti conuertere meruit. Hic Gerbertum Archiepiſcopum Rauennæ propter ſummam Philoſophiam ſummo amore excolens ordinauit eum Papam, vocauitque nomen eius Sylueſtrum; & præfectus Romæ Creſcentius cum cõtra Ottonem Imperium vellet arripere, tandem coactus in turre quæ vocatur Intercælos diu euaſit: ſed expugnata ipſa turre captus & patibulo ſuſpenſus eſt. His diebus ſanctus abbas Maiolus Cluniacenſis migrauit ad Dominum. *

HLVDOVVICI II. LOTHARII IMP. F. HLVDOVVICI IMP. N.

Epitaphium hoc in Eccleſia Mediolanenſi extare dicitur.

HIc cubat æterni Hludouicus Cæſar honoris,
Aequiparat cuius nulla Thalia decus.
Nam ne prima dies regno ſolioque vacaret,
Heſperia genito ſceptra reliquit auus.
Quam ſic pacifico, ſic forti pectore rexit,
Vt puero breuitas vinceret acta ſenum.

Ingenium

Ingenium mirerne fidem cultuſve ſacrorum
Ambigo, virtutis, an pietatis opus.
Hinc vbi firma virum mundo produxerat ætas,
Imperij nomen ſubdita Roma dedit:
Et Saracenorum crebras perpeſſa ſecures
Libera tranquillam vexit vt ante togam.
Cæſar erat cælo. populus non Cæſare dignus.
Compoſuere breui ſtamine fata dies.
Nunc obitum luges infelix Roma patroni,
Omne ſimul Latium, Gallia tota dehinc.
Parcite. nam viuus meruit tot præmia. gaudet
Spiritus in cœlis, corporis extat honos.

Lotharij Regis qui VI. Non. Mart. deceſſit, Epitaphium à Gerberto poſitum.

Cuius ad obſequium coiere Duces, bonus omnis
Quem coluit, ſate Cæſaribus monumenta doloris
Cæſar Lothari prætendis luce ſecunda
Terrifici Martis quod erat conſpectus in aſtro.

Ducis Frederici.

Francorum placito nomen tulit hic Frederici,
Quem proaui fudere Duces a ſanguine Regum:
Officiis meritiſque parem ſopor vltimus hauſit,
Mercurij cum celſa domus tibi Phœbe maneret.

Gerbergæ Reginæ Henrici Imp. filiæ, vxoris Ludouici regis Remis.

Francorum ſpecimen Francis memorabile nomen
Hoc regina ſacro Gerberga locatur in antro.
Grandis honor regni, cui vita monaſtica cordi.
** Hec era * Remigio ſua rerum contulit almo.*
Sol quintus Maij vidit quam crine reſolui.
Remigij meritis cui detur vita perennis.

* *

Digitized by Google

Item.

Regum ſtirpe ſata, rebus ſpecieque beata,
Iure ſuperlata Francis Gerberga vocata.

DE ABBONE EX VETERI MEMbrana monaſterij Regulæ ordinis S. Benedicti ad Garumnam.

ABBO *Aurelianenſi pago ortus patre Lato, matre Ermengardi, educatus in Floriacenſi monaſterio ſub Guinboldo & Chriſtiano cognatis ſuis, VVlfaldo Abbate S. Benedicti monaſticum habitum induit. poſt ſcholæ præfectus, Pariſios & Remos ad eos qui tum philoſophiam profitebantur, venit. inde Aurelianos regreſſus Muſicen didicit. Demum per annos* XV. *paſtorali officio in Floriacenſi cœnobio functus, Vaſconiam petiit, vbi eſt monaſterium quoddam* SQVIRS, *vt fertur, antiquitus, a modernis contrario nunc vocabulo Reula nominatum. Nulla quippe religionis norma aut raræ ſaltem bonæ conuerſationis veſtigia huc vſque eo loco apparuere: Quin & malignorum factio, qui illis quos Abbo ad eundem locum miſerat, iniurias irrogauerat, iam in id conſpirauerat, vt ex qualibet occaſione concitato tumultu famulos ipſius tanta contumelia cædis afficerent, vt nec ipſe vlterius eo ire auderet. Secunda feria, qua S. Briccij agebatur feſtiuitas, monachum quendam, qui præcipuus eius factionis auctor erat, Abbo increpare cœpit, quod ſine licentia extra monaſterium cibum ſumere præſumpſiſſet. Subito audita vociferatio* Biahore *mulierum iuxta morem gentis, vbi ſeditio oritur aut cædes hominis interuenit, conclamantium. Cauſa hæc fuit. Francis & Vaſconibus inuicem ſe conuitiis laceſſentibus, vnus Francorum vltra modum impatiens con-*

uicij

uicij domino ſuo illati, conuiciantem baculo inter ceruicem & ſcapulas ictũ proſtrauit. Seditione aucta Abbo tum temporis, compoti rationes diſcutiens, foras ab inferioris montis parte progreditur, vbi ab aduerſa partis ſatellite lancea in læuo latere percuſſus, à Guillelmo fratre ſuſtentatus, & ad monaſterium relatus inter ſuorum manus expirauit. Seditioſi nihilominus domum irrumpunt, Adelarium cubicularium Abbonis & alios quoſdam vulnerant. Mane feria quarta Abbo cum ipſis, quibus indutus erat veſtimentis, vt mos eſt interemptos ſepeliri, inlotus lapideo ſarcophago in interiore crypta ante ipſius S. Patris Benedicti altare tumulatur.

Celebratur à monachis in eius honorem XV. dies menſis Nouemb.

Sigebertus Abbas Gemblacenſis in Chronico ad annum Dom. M. III.

Abbo Floriacenſis Abbas in Vaſconia martyrizatur.

Idem in libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis.

Abbo Abbas Floriacenſis quantum valuerit in vtraque ſcientia, oſtendit cum ſuper Calculum Victorij commentatus eſt, martyr obiit.

Oliba ſiue Oliua Auſonenſis Eccleſiæ Epiſcopus & Abbas almæ Riuipollentis Mariæ, Sanctique Michaelis cœnobij confluentis, in Epiſtola qua agit de pace inter Epiſcopum & vicecomitem Narbonenſem, & colloquio inter Wifredum, & Willelmum Vgonemque Comites.

Abbo, inquit, Waſconum gladiis coronam martyrij meruit Idib. Nouemb. die natalis S. Briccij.

Extant apud nos Abbonis Epiſtolæ plures ad Gregorium V. *Pontificem, ad Robertum regem Francorum, ad Conſtantinum Miciacenſem decanum, Robertum Abbatem & Odilonem & alios. Extat & Apologeticus eiuſdem ut Floriacenſium rectoris ad Hugonem & Robertum reges. Eſt & ad ipſum Abbonem Abbatem Aymoini monachi præfatio in hiſtoriam Franc. libris quatuor deſcriptam: Sed hæc quomodo huic noſtro Abboni præter nominum ſimilitudinem conueniant, non video. Nam & ſe Neuſtrium id eſt, ut ego quidem exiſtimo Pariſium fuiſſe & Eccl. S. Germani, qui Autiſiodorenſis dicitur, Lutetiæ ſeruiſſe ſignificat, ſub Odone Comite poſt rege, cuius tempora Floriacenſis illius mortem annis plus minus centum præceſſerunt. Et ſane licet uterque putida Græciſmi affectatione laboret, præcipue vero hic noſter codicello illo tertio ad Clericos, quẽ quod ad hiſtoriam nihil omnino pertineat, & vero ultra modum ineptus ſit, libenter omiſimus, tamẽ Floriacenſem aliquanto eruditiorem ipſius ſcripta teſtantur. Nobis hic potius ex Britannico eiuſdem fere ſæculi ſcriptore quædam inſerere liceat, quæ & ſequẽtium librorum argumentum continent & habent alia quædam rerum noſtrarum, quæ, licet non omnino vera, talia tamen ſunt, ut veritatis eruendæ prudentibus & intelligentibus anſam præbeant.*

Io. Aſſer Epiſc. Stryreburnenſis in vita Aelfredi Britannorum regis.

Anno domin. incarnationis DCCCLXXXVI. *ſæpe memoratus paganorum Normannorum ſiue Danorum exercitus iterum in Occidentalium Francorum regionem venit, naues ſuas dirigens in flumen quod Signe* Sequana *dicitur. Rurſum cõtra longe nauigans Pariſiã ciuitatem adiit,*

adiit, & ibi hiemauit & caſtrametatus eſt, intra † quã partem fluminis prope ad pontem vt tranſitum pontis ciuibus prohiberet: quia illa ciuitas in medio fluminis ſita eſt in inſula parua. Obſedit autem illam ciuitatem anno illo integro. Sed Deo miſericorditer fauente & ciuibus viriliter ſe defendentibus, munitionem irrumpere non potuit.

Et paulo poſt.

Anno Dominicæ incarn. DCCCLXXXVII. *ſupra memoratus paganorum exercitus Pariſiam ciuitatem derelinquens incolumem, eo quod aliter proficere ſibimet non poterat, claſſem ſuam ſub illo ponte rurſum contra Signe longe remigando tamdiu direxit donec ad hoſtium fluminis quod * Materre nominatur perueniret.* *Matrona* *Tunc Sigonam deſerentes in hoſtium Materre deuenіunt non ſine labore vſque ad locum qui dicitur Caziei, id eſt villa regia, peruenerunt in quo loco hiemauerunt integro anno. Sequenti anno in hoſtium fluminis quod dicitur Jona intrauerunt non ſine magno regionis damno, & illic remorati ſunt anno vno. Eodem anno Karlus Francorum Rex viam vniuerſitatis adiit, ſed* *Karlus.* ** Earnulf filius fratris ſui ſexta antequam defũctus eſ-* *Arnulfus* *ſet, ebdoma illum regno expulerat: quo ſtatim defuncto* V. *Reges ordinati ſunt, & regnum in quinque partes cõſciſum eſt: ſed tamen principalis ſedes regni ad Earnulf iuſte & merito prouenit, niſi ſolummodo quod in patruum ſuum indigne peccauit. Cæteri quoque quatuor reges fidelitatem & obedientiam Earnulfo ſicut dignum erat, promiſerunt. Nullus enim illorũ quatuor regum hereditarius illius regni erat in paterna parte niſi Earnulf ſolus. Quinque itaque reges confeſtim Farlo moriente ordinati ſunt, ſed imperium penes Earnulf remanſit. Talis ergo regni illius diuiſio fuit, nam Earnulf Ori-*

Digitized by Google

entales regiones H Reni fluminis, H Rodulf quoque internam partem regni accepit. Odo etiam Occidentale regnum. Beorngan & Pidera Languobardiam necnon & illas regiones quæ in illa parte mõtis ſunt. Nec tamen tanta & talia regna inter ſe pacifice ſeruauerunt. Nam bis pleno prælio inter ſe belligerauere, & illa regna perſæpe deuaſtauerunt inuicem, & vnuſquiſque alterum expulit de regno. Eodem quoque anno quo ille exercitus Pariſiam ciuitatem deſerens Caziei adiit, &c.

App. Aim. 728.

ABBONIS DE OBSIDIONE LVTETIÆ PARISIOR. A NORmannis libri duo.

SCIDVLA SINGVLARIS CERNVI ABBONIS DILECTO FRATRI GOZLINO.

CVNCTORVM Dei plaſmatum extimus & conlæuita indignus Abbo, ſinceræ omnemque terrigenam ſuperantis igne dilectionis amplexando fratri Gozlino quidquid in Chriſto vtriuſq; vitę manet iucunditatis. Tuæ admodum mihimet acceptiſſimæ germanitatis affectio ſibimet dudum deſtinari crebro popoſcit, vt bellorum Pariſiacæ polis, præcellentiſſimi quoq; principis ab examine regni hucuſque Odonis, noſtro genitum labore codicillum didicit, tam contigui ſtudioſa ingenioli, quàm fraterni inſuper non immemor flagri. Eandem itaq; ob gratiam fauſtiſſime noueris, Germane, tibi hancce dirigi pagellam, cum tam rara ne vnquam penes me fruſtretur petitio, tum ſolamine omni-

App. Aim. 688.

omnium apud lectorem amiciſſimi vt cara ſine tenus vice illam mittentis fungatur: quin etiam à deuiis prudenti dextera releuetur. Nunquam enim otio reficiendi ob ſcholarum pluralitatem cuius commoditati vbique locorum vacauerim : Verum quî primùm fuerit prolata, conſtat adhuc ſequens pagina membris ſemel tantum mutatis, poſt quoque ceu quopiam Phœbo, tuo ſagaci luſtretur arbitrio. Deniq; huius eliminata directionis cauſa, æquum autumatur depromi geminas etiã opuſculi inchoationes: Quarum ſiquidem prima fuerit cauſa exercitationis (Tunc etenim adhuc litteratoriæ tyrunculus diſciplinæ, Maronis proſcindebam eclogas) : Altera verò manſuri aliarum tutoribus vrbium exempli. Cæterum tam tuæ, quàm reliquorũ quidem lectorum almæ charitati nõ iſtud metricè complecti volumen quòd vates taxer, notum fore molior. Nullatenus quippe hîc quæ penes ſummos reperiuntur figmẽta poëtas. Atqui faunos feraſve nũquam tripudio carminis in ludum more Sileni conglomerauerim, neu rigidas motare cacumina quercus coëgerim, tum verò ſyluæ aueſque, mœnia quoque nunquam noſtris ſunt comitata veſtigiis, præ dulcedine cantionis: nec quouis modulamine Orco aliiſve manibus animas tartarea eripuerim caligine ritu Orphei. Planè etiam ſi quando affuerit velle, nuſquam tamen his actibus fauit poſſe. Ergo nec poſitor quidem nuncupor, nec figmenta hîc habentur. Sed noſtræ facultatis adſint præſidia. Porro Triadi noſtros credidi biblos viſu & auditu modo decuſatos: Quorum duo quidem tam præliis Pariſiacæ vrbis, Odonis quoque Regis, quàm profectò almi ac herois præſertim mei Germani eiuſdem ſedis olim egregij præ-

Digitized by Google

ſulis effulgent miraculis, alias tamen quibuſlibet inauditis: Qui autem ſupplet Trinitatem tertius horumce ignarus conſtat. Nam cleronomos tametſi anguſtum maneat ſitum, decentiſſimè ornat, tum ſcholaſticis ambientibus gloſſas ſuis in commentis obnixè complacet, allegoria verò aliquantiſper cui eius indago libuerit, renitet, cui per ſemet quoniam mutis inhæret verbis, propria manu linguas ſuperieci. Pedes autem in omnibus opuſculi verſibus adeo delegerim, quo perrariſſimos forte ignorantia potiuſve obliuione liquerim claudos: qui tamen periergia quæſo induſtriaque legentis debitæ virtuti reſtituantur. Pentemimeris nempe ſeu cum catatriton trocheon eptemimeris rata ſimilitudine per omnia currunt cæſuræ, quamquam bucolice ptomen perpauca. Communibus præterea bannitæ modis cum diæreſi & epiſynalepha non densè vſus extiti. Igitur largiente diuino munere, ſuggeſſit hæccine mihi facultas. Quid plura? Catalecticus cunctus exiſtit verſus. Tum multa prorſus alia lectori ſeria parebunt indita. Nec tamen putetur hoc ob aliud factum niſi materiam vel à tua, dulciſſime frater, prudentia hauriendam, ſeu cuiuſpiam alterius diſerti, cum ad manus venerit, metrici. Dactilici quidem verſiculi trimetri præpoſiti cauſam enucleant ſui, ſed minimè exauditi: Verum quod haud apud magiſtrũ, ſaltem mereantur nanciſci penes Germanum.

Gaudia quot radij Phœbo, tibi ſint & honores,
Cum fine in finem, clam quoque fine Deo.

Explicit præfatio.

LIB.

VERSICVLI AD MAGISTRVM DACTILICI

O Pædagoge ſacer meritis
Aymoine piis radians,
Digneque ſydereo decore:
Perrogitat matites liniens
Ore pedes digitoſque tuos
Cernuus Abbo tuus iugiter,
Sume botros, tibi quos tua fert
Vitis adhuc virides; rubeant
Imbre tuo radiiſque tuis.
Continuo ſeris atque fodis
Tu, celebrande, putas & eam,
Nuncque cupis niteat pluuiis
Alterius, iubare alterius,
Dulce cui tribuas rogo mel;
Nam tibi palmes & vua manet.
Floruit has mihi Pariſius
Nobilis vrbs, veneranda nimis
Bella precans ſua ferre tibi.
Agnita cuius vt orbe vago
Sepiat æthera palma volans
Doxaque regnet vbique micans,
Ore tuo gradiente ſuper.

Digitized by Google

INCIPIT LIBER PRIMVS DE BELLO PARISIACÆ VRBIS.

DIC alacris ſaluata Deo Lutetia ſummo,
Sic dudum vocitata geris modò nomen ab vrbe
Iſia, Danaum lata media regionis,
Quæ portu fulget cunctis venerabiliori:
Hanc Argiua ſitis celebrat perauara gazarum,
Quod nothum ſpecies metaplaſmi modo nomen
O collega, tibi, Lutetia, pingit honeſte
Nomine Pariſiuſque nouo taxaris ab orbe,
Iſia quaſi par merito pollet tibi conſors.
Nam medio Sequanæ recubans, culti quoque regni
Francigenum, temet ſtatuis percelſa, canendo.
Sum polis vt regina micans omnes ſuper vrbes
Quæ ſtatione nites cunctis venerabiliori.
Quiſque cupiſcit opes Francorum, te veneratur.
Inſula te gaudet, fluuius ſua fert tibi giro
Brachia complexo muros, mulcentia circum
Dextra tui pontes habitant tentoria lymphæ
Læuaque claudentes: horum hinc inde tutrices
Cis vrbem ſpeculare falas, citra quoque flumen. castella
Dic igitur, præpulchra polis, quod Danea munus
Libauit tibimet ſoboles Plutonis amica,
Tempore quo præſul Domini & dulciſsimus heros
Gozlinus temet paſtorque benignus alebat? Gozlinus Epiſcopus Pariſ.
Hæc inquit, miror, narrare poteſt aliquiſne?
Nonne tuis idem vidiſti oculis? Refer ergo.
Vidi equidem, iuſſiſque tuis parebo libenter;

Hæc

Hæc tibi nempe litauerunt libamina ſæui
Septis aërias centum præter iuniores Durcones
Quamplures numero naues numerante carentes,
Extat eas moris vulgo barcas nominare;
Queis adeo fartus Sequanæ gurges fuit altus,
Vſque duas modicumque ſuper Leugas fugiendo,
Vt mirareris, fluuius cui ſe daret antro;
Nil parens, abies quoniam velauerat illum
Ac quercus vlmique ſimul, madidæ ſed & alni.
Vrbem quo tetigere quidem Titane ſecundo,
Egregij Sigefredus adit paſtoris ad aulam Sigefredus Dux Normãnorum.
Solo Rex verbo, ſociis tamen imperitabat,
Vertice flexo ad Pontificem ſic inchoat ore:
O Gozline, tibi gregibuſque tuis miſerere
Ne pereas, noſtris faueas dictis rogitamus:
Indulge ſiquidem tantùm tranſire queamus
Hanc urbem; tangemus eam nunquam, ſed honores
Conſeruare tuos conemur, Odonis & omnes Odo Comes Pariſ.
(Hic conſul venerabatur, Rex atque futurus
Vrbis erat tutor, regni venturus & altor.)
Hæc contra Domini præſul fidiſſima iecit:
Vrbs mandata fuit Karolo nobis baſileo, Karolus de Baguerra ſiue de Bouera qui et Craſſus Rex Franc.
Imperio cuius regitur totus prope coſmus
Poſt Dominum, regem dominatoremque potentum;
Excidium per eam regnum non quod patiatur,
Sed quòd ſaluetur per eam ſedeatque ſerenum:
Vt nobis ſi fortè tibi commiſſa fuiſſent
Mœnia, quodque peregiſſes iuſtum tibi narras,
Quid fore ſancires? Sigemfredus, Caput, inſit,
Enſis honore meum, canibus demum quoque dignum:
Toxica, ni tamen his precibus cedas, tibi tela
Noſtra miniſtrabunt caſtella die veniente
Decedente famis peſtem hoc peragentque quotannis.

Hæc ait, atque dehinc abiit ſocioſque coëgit.
Sic caput Aurora rapuit perdente duellum;
Nempe ruunt omnes ratibus, turri properantes,
Quam feriunt fundis acriter complentque ſagittis.
Vrbs reſonat, ciues trepidant, ponteſque vacillant.
Concurrunt omnes, turrique iuuamen adaugent.
Hic Comites Odo, fraterque ſuus radiabant
Robertus, pariterque comes Ragenarius; illic
Pontificiſque nepos Ebolus fortiſſimus Abba:
Hic modicum præſul iaculo palpatus acuto.
Hic eius iuuenis miles ſimili Fredericus
Eſt ictus gladio, miles periit, ſeniorque
Conualuit ſeſe medicante Dei medicina.
Hic vita multis extrema dedere; ſed acres
Pluribus infigunt plagas, tandemque recedunt,
Exanimes Danos ſecum multos referentes.
Iam occidui medium vergebat ad vltima Tyle
Climatis auſtralis quoque Apollo ſecutus Olympo,
Nil prorſus ſpecies turris renitens erat adhuc
Perfecta, fundamentis tantum bene ſtructis
Ac modicum ductis ſurſum factiſque feneſtris
Gaudebat, belli ſed eadem nocte peracti
Altius hac circumductis creuit tabulatis.
Lignea ſeſcupla ſiquidem ſuperadditur arci.
Sol igitur Danique ſimul turrim reſalutant,
Prœlia deuotis iaciunt immania valde:
Pila volant hinc inde, caditque per aera ſanguis,
Commiſcentur eis funda laceraque baliſta;
Nil terras interque polos aliud volitabat.
At turris nocturna gemit dardis terebrata,
Nox fuit eius enim genitrix, cecini quoque ſupra.
Vrbs pauet, ac ciues ſtrepitant & claſsica damnant.
Abſque mora tremula cunctos ſuccurrere turri

Chriſti-

Digitized by Google

Chriſticolæ pugnant, belloque reſiſtere curant.
Belligeros inter cunctos gemini radiabant
Plus aliis fortes, alter comes, alter & abba; Ebolus
Alter Odo victor, bellis inuictus ab illis,
Confortando fatigatis vires reuocabat,
Luſtrabat iugiter ſpeculam perimens inimicos.
Qui verò cupiunt murum ſuccidere muſclis, Cuniculi
Addit eis oleum ceramque picemque miniſtrans.
Mixta ſimul liqueſacta foco feruentia valde,
Quæ Danis ceruice comas vruntque trahuntque.
Occidunt autem quoſdam, quoſdamque ſuadent
Amnis adire vada: Hoc vnà noſtri reſonabant,
Ambuſti Sequanæ ad pelagos concurrite, vobis
Quo reparent alias reddendo iubas mage comptas.
Fortis Odo innumeros tutudit. Sed quis fuit alter?
Alter Ebolus huic ſocius fuit æquiperanſque.
Septenos vna potuit terebrare ſagitta,
Quos ludens alios iuſsit præbere coquinæ.
Hiſce prior mediuſve fuit, circumve nec vllus.
Fortiter aſt alij ſpreta nece belligerabant.
Verùm ſtilla quid eſt ſimplex ad caumata mille?
P *geminum fidos rarò quamuis vegetabat,* pp Valet 200
Mque truces poſthac chileſeranta chile id extat. 40000.
Hice recenter eunt vicibus turrim: iuge fœdi
Ingeminant bellum, clamor fremituſque fit altus,
Ingenteſque replent voces hinc inde ruentes
Aethera, ſaxa fremunt parmas quatientia pictas, Scuta picta
Scuta gemunt galeæ ſtrident traiecta ſagittis.
Huc præda redeunt equites, certamina ſtipant,
Incolumes adeunt ſpeculam, ſaturique ciborum,
Anteque durcones multi repetunt morientes Naues
Quàm lapides iaciant illamque grauent lapidando:
Dulce quibus flamen Danæ ſpirantibus, aiunt

Digitized by Google

Hac ait, atque dehinc abiit ſocioſque coëgit.
Sic caput Aurora rapuit perdente duellum;
Nempe ruunt omnes ratibus, turri properantes,
Quam feriunt fundis acriter complentque ſagittis.
Vrbs reſonat, ciues trepidant, ponteſque vacillant.
Concurrunt omnes, turrique iuuamen adaugent.
Hic Comites Odo, fraterque ſuus radiabant
Robertus, pariterque comes Ragenarius; illic
Pontificiſque nepos Ebolus fortiſsimus Abba:
Hic modicum præſul iaculo palpatus acuto.
Hic eius iuuenis miles ſimili Fredericus
Eſt ictus gladio, miles periit, ſeniorque
Conualuit ſeſe medicante Dei medicina.
Hic vita multis extrema dedere; ſed acres
Pluribus inſigunt plagas, tandemque recedunt,
Exanimes Danos ſecum multos referentes.
Iam occidui medium vergebat ad vltima Tyle
Climatis auſtralis quoque Apollo ſecutus Olympo,
Nil prorſus ſpecies turris renitens erat adhuc
Perfecta, fundamentis tantum bene ſtructis
Ac modicum ductis ſurſum factiſque feneſtris
Gaudebat, belli ſed eadem nocte peracti
Altius hac circumductis creuit tabulatis.
Lignea ſeſcuplæ ſiquidem ſuperadditur arci.
Sol igitur Danique ſimul turrim reſalutant,
Prœlia deuotis iaciunt immania valde:
Pila volant hinc inde, caditque per aera ſanguis,
Commiſcentur eis funda laceraque baliſta;
Nil terras interque polos aliud volitabat.
At turris nocturna gemit dardis terebrata,
Nox fuit eius enim genitrix, cecini quoque ſupra.
Vrbs pauet, ac ciues ſtrepitant & claſsica damnant.
Abſque mora tremula cunctos ſuccurrere turri

Chriſti-

Chriſticolæ pugnant, belloque reſiſtere curant.
Belligeros inter cunctos gemini radiabant
Plus aliis fortes, alter comes, alter & abba; Ebolus
Alter Odo victor, bellis inuictus ab illis,
Confortando fatigatis vires reuocabat,
Luſtrabat iugiter ſpeculam perimens inimicos.
Qui verò cupiunt murum ſuccidere muſclis, Cuniculi
Addit eis oleum ceramque picemque miniſtrans.
Mixta ſimul liqueſacta foco feruentia valde,
Quæ Danis ceruice comas vruntque trahuntque.
Occidunt autem quoſdam, quoſdamque ſuadent
Amnis adire vada: Hoc vnà noſtri reſonabant,
Ambuſti Sequanæ ad pelagos concurrite, vobis
Quo reparent alias reddendo iubas mage comptas.
Fortis Odo innumeros tutudit. Sed quis fuit alter?
Alter Ebolus huic ſocius fuit æquiperanſque.
Septenos vna potuit terebrare ſagitta,
Quos ludens alios iuſſit præbere coquinæ.
Hiſce prior mediuſve fuit, circum ve nec vllus.
Fortiter aſt alij ſpreta nece belligerabant.
Verùm ſtilla quid eſt ſimplex ad caumata mille?
P *geminum fidos rarò quamuis vegetabat,*
Mque truces poſthac chile ſeranta chile id extat. pp Valet 200 40000.
Hice recenter eunt vicibus turrim: iuge fœdi
Ingeminant bellum, clamor fremituſque fit altus,
Ingenteſque replent voces hinc inde ruentes
Aethera, ſaxa fremunt parmas quatientia pictas, Scuta picta
Scuta gemunt galeæ ſtrident traiecta ſagittis.
Huc præda redeunt equites, certamina ſtipant,
Incolumes adeunt ſpeculam, ſaturique ciborum,
Anteque durcones multi repetunt morientes Naues
Quàm lapides iaciant illamque grauent lapidando:
Dulce quibus flamen Danæ ſpirantibus, aiunt

Digitized by Google

Quæque ſuo lacerans crines lachrymanſque marito,
Vnde venis? fornace fugis? ſcio nate diabli
Hanc nullus poterit veſtri ſuperare triumphus?
Non tibi nunc Cererem, vel apros, Bacchumq; litaui?
Tamque citò quare repedas ad tegmina ſtratus?
Hæc iterum geſtiſne tibi poni? redeuntne
Helluo ſic alij? Similem mereantur honorem
Clibanus ob humile quantum ſpecula ſinuatus
Sæua per ora duit quamuis ignobile nomen.
Ima dehinc ardent eius diſcindere ſciſci:
En immane foramen, hians, maius quoque dictu.
Apparent penitus proceres iam nomine citi
Criſtatoſque vident cunctos, quibus atque videntur
Conſpiciuntque viritim omnes non introeuntes:
Horror enim vetuit quod non audacia ſumpſit.
Orbita mox à turre teres iaculatur in illos
Bis ternas arcens animas direxit Auerno,
Perque pedes tracti numerum complent morientum.
Tum foribus poſuere Larem Vulcania cura. *Ignis ſubmiſſus*
Hinc multare viros, rentes & perdere turrim.
Fit rogus horribilis fumuſque teterrimus inde,
Nubila militibus miſcet, ſuccedit & vmbris
Scilicet arx piceis, hora veluti diuturna.
Nam tulit hæc minimè ſufferre diu ſibi notos:
Sed noſtri Dominus miſereſcens vertere iuſſit
In ſortem cæcam populi nebulam generantis.
Fortius ille furens Mauors regnare fategit.
Signifer en geminus concurrit ab vrbe benigna
Lancea bina gerens ſpeculam conſcendit, amictum
Auribus immotis croceum formido Danorum;
Tunc centena quium pepulit cum ſanguine vitam
Centeno catapulta nimis de corpore pernix.
Hoſpitiumque comas ducti lintreſque reuiſunt.

Lemnius

Lemnius hic moritur claudus, magno ſuperante
Neptuno; humectant latices incendia fuſi:
Peſtiferæ gentis miles percuſſus acerbo
Rotbertus felix iaculo ſpirauit ibidem,
Atque Deo pauci vulgo periere iuuante.
Erubuere tamen poſthac veluti lupus audax
Nil rapiens præda, repetitque quidem nemus altum,
Subtilemque nimis ſecum retulere fugellam.
Tercentum exanimos flentes Charone receptos
Nox comitans turris ſtuduit vulnus medicari.
Hæc duo bella ſui reſidens in limite currus
Ante nouember adeſt, gelidus ſupplere December,
Solibus is caudam ternis quam cederet anni.
Sole ſuos fuluo radios fundente ſub æthre
Sorte Dionyſii luſtrant equidem recubantes
Macharij, Sequanæ ripas & caſtra beatum
Germanum circa teretem componere vallis
Commixto lapidum cumulo glebiſque laborant.
Poſt montes & agros ſaltus campoſque patentes
Ac villas equites peragrant pediteſque cruenti
Infantes, pueros, iuuenes, canamque ſenectam
Atque patres natoſque necant, nec non genitrices,
Coniugis ante oculos ſtrages guſtat mulierem,
Coniugis ante oculos cædem tribuere marito,
Ante patrum faciem ſoboles, nec non genitricum,
Efficitur ſeruus liber, liber quoque ſeruus,
Vernaque fit dominus, contra dominus quoque verna,
Vinitor, agricolæque ſimul cum vitibus omnes
Ac tellure ferunt crudeles mortis habenas.
Francia iam dominiſque dolet, famuliſque relicta
Heroe gaudebat nullo, lachrymiſque rigatur.
Nulla domus ſtabilis viuo regitur dominante,
Ah tellus opulenta, gazis nudatur opimis,

Digitized by Google

Sanguinomis, laceris, atris, edacibus æquo
Vulneribus, prædis, necibus, flammis, laniatu,
Proſternunt, ſpoliant, perimunt, vrunt, populantur
Dira cohors, funeſta pholanx, cætuſque ſeuerus.
Poſſe fauebat eis ac tutum velle quod ipſum
Omnia ſe viſum geſtabant ante cruentum,
Valles diffugiunt humiles, tumidi prius alpes
Arma ſimul diamant lucos cum corde fugaci:
Nemo patet, fugiunt omnes, heu, nemo reſiſtit.
Sic decus à regni pro poſſe tulere venuſti,
Sic celebris ſpecimen cymbis portant regionis.
Terribiles inter acies tamen aſtitit acta
Pariſius ridens media imperterrita tale.
Ergo bis octonis faciunt mirabile viſu
Carri XVI. rotis LX. hominum capaces *Monſtra rotis ignara modi compacta Triadi*
Roboris ingentis ſuper argete quodque cubante
Domate ſublimi cooperto: Nam capiebant
Clauſtra ſinus archana vteri penetralia ventris
Sexaginta viros, vt adeſt rumor, galeatos.
Vnius obtinuere modum forma ſatis ampla.
Completis autem geminis, ternum peragendo
Mittitur arte fala vexare falarica binos
Artifices, neruis iaculata vno quoque plectro:
Sic nobis lethum primi meruere paratum.
Mox monade necata obiit ſæuiſſima dias.
Mille ſtruunt etiam celſis tentoria rebus
Tergoribus collo demptis tergoque iuuencûm;
Bis binos treſiſue viros clypeare valebant:
Quæ pluteos calamus vocitat crateſve Latinus.
Nox nullam recipit requiem, nullumque ſoporem.
Veloces acuunt, reparant, cuduntque ſagittas,
Expediunt clypeos, vetereſque noui efficiuntur.
Cumque ſenis Phœbi fulgor iam ſcandit in almas

Quadrigas agilis, noctemque repellit opacam,
Atque ſuos oriens oculos demittit in vrbem;
En proles Satanæ ſubitò caſtris furibundi
Erumpunt trepidis nimium telis oneratæ:
Ad turrim properant, tenues vt apes ſua regna
Diſtentis adeunt humeris caſiaque thymoque
Arboreiſque ſimul vel amœni floribus agri:
Haud ſecus infelix populus contendit ad arcem
Preßis fornicibus humeris ferroque tremente
*Enſibus arua tegunt Sequanam * dipeis, et in vrbem* clipeis
Plumbea mille volant fuſa denſißime mala,
Atque ſerunt pontis validis ſpeculas catapultis.
Mars hinc inde furit ſurgens, regnatque ſuperbus:
Totius Eccleſiæ conuexa boando metalla
Flebilibus vacuas ſupplent clamoribus auras.
Arx nutat, ciues trepidant, ingenſque tubarum
Vox reſonat, cunctoſque pauor cum turribus intrat.
Hic proceres multi forteſque viri renitebant:
Antiſtes Gozlinus erat primas ſuper omnes, Gozlinus Epiſcopus, Ebolus abbas, Rotbertus, Odo, Ragenarius, Vtto. Erilangus.
Huic erat Eboluſque nepos Mauortius abba,
Hîc Rotbertus, Odo, Ragenarius, Vlto, Erilangus
Hi comites cuncti, ſed nobilior fuit Odo,
Qui totidem Danos perimit, quot ſpecula mittit.
Dimicat infœlix populus pugnatque benignus:
Tres armauit atrox cuneos, quibus obtulit arci,
Maiorem, picto ponti geminoſque parone.
Hanc ſat opinati ſuperare hunc ſi potuiſſent.
Hæc multum patitur, multò maiora ſed ille:
Hæc depicta gemit vario ſub vulnere rubra,
Ille virum luget vires obituſque fluentes.
Sanguine nulla via vrbis adeſt intacta virorum,
Proſpiciens turriſque nihil ſub ſe niſi picta
Scuta videt, tellus ab eis obtecta latebat:

Digitized by Google

Inde ſuper cernens lapides conſpexit acerbos,
Ac diras vt apes denſe tranare cateias,
Inter ſeſe aliud turrimq; nihil metit æther.
Vox immenſa, metus maior, ſtrepituſque fit altus:
Hi bellant, iſti pugnant, reſonantibus armis
Prœlia Normanni exacuunt crudelia ſanè;
Nullus habet terra totidem qui viuere natus
Indutos gladiis pedites ſpectaret in vnum
Et tanta miraretur teſtudine picta,
Hac ſibi confecere polum vitam nutrientem
Quem nullum ſuperare caput cupiebat eorum.
Aſt infra capiunt tetra necis arma frequenter.
Mille dabant pugnam pariter ſtantes in agone,
Mille ſimul turrim, quoniam contingere cuncti
Haud vnà poterant, turmis certare ſtudebant.
Arx ſpeculans nudis quoniam chelis inimicus
Ingeminat populus certamen, & ore patenti
Erectas taxos arcus conuertit in vncos.
Vnius hinc iaculum tranſmittitur os in apertum,
Quem ſubito conans alius clypeare migrantem,
Nempe cibum guſtat primus quem repſerat ore.
Adueniens autem numerum qui clauderet almum
Hos nitens geminos auferre latenter, & ipſe
Percuſſus pharetra turri veniam quoque poſcit.
Sub clypeis illos alij conduntque trahuntque:
Vnde furore nimis pingues bellum renouarunt,
Scuta cient planctus ſaxis ferientibus ipſa,
Sanguineaſque vomunt voces galeæ ſubeuntes.
Æthera crudeli lorica mucrone foratur.
Reſpicienſque ſuas & quos fundauerat artus
Omnipotens fabricas modicum Danis ſuperari,
Exhibuit noſtris vires animoſque valentes,
Impertitus eis ſenſus equidem tremebundos.

Digitized by Google

Tum pereunt miſeri pluresque vehuntur ad altos
Ponentes animas torquentibus arma faſelos.
Iam Titan celeres miſſos præmittere curat
Oceano pompare thoros otium quibus abdat,
Toruaque plebs quæ iam cecini tentoria turri
Texta tulit ſyluis flenti caſiſque iuuencis,
Queis noctem quidam bello, quidamque ſopore
Præteriere, quibus circumtriuere meatus
Penninolas acies vibrari felle madentes
Militibus noctu eximiam cernentibus arcem.
Mane quidam flagrante nouant certamina plenis
Arma trucum terris fixa teſtudine giro.
Certabant plures alij foſſata ſtudere
Quæ circa reſident illam, ſulcoſque replere.
Hinc glebas ſpecubus, frondeſque dabant nemoroſas,
Atque ſuo ſegetes etiam fœtu viduatas,
Prata ſimul, virgulta quoque & vites ſine gemmis,
Hincque ſenes tauros, pulchraſque boues, vituloſque
Poſtremumque necant, elegos, heu! quos retinebant
Captiuos, ſulciſque canis hæc cuncta ferebant.
Idque die tota ſtantes agitant in agone.
Hocce pius cernens præſul, clara lachrymando
Voce vocat Domini Saluatoriſque parentem:
Alma redemptoris genitrix mundique ſalutis,
Stella maris fulgens, cunctis præclarior aſtris,
Cede tuas precibus clemens aures rogitantis,
Si tibi me libeat miſſas vnquam celebrare,
Impius atque ferox, ſæuus, crudelis & atrox
Captiuos perimens laqueo necis irretiatur.
Arce repente volans telum deferre ſategit
Antiſtes Gozlinus huic quod flendo precatur
Qui vinctos vinctus mortis dimiſit habenis,
Atque miſer ſociis tendit clypeumque pedemque,

Digitized by Google

Os ſoluit, virtute ruit, ſulcoſque repleuit
Menſurans terram, ſpirans animam malè natam,
Captiuos iuxta tritos gladio nimis eius.
Vrbs in honore micat celſæ ſacrata Mariæ
Auxilio cuius fruimur vita modò tuti:
Hinc indicibiles illi ſi forte valemus,
Reddamus grates, placidas reboemus & odas,
Vox excelſa tonet, laudeſque ſonet, quia dignum:
Pulchra parens ſalue Domini, regina polorum,
Noſtra nites altrix, orbis conſtas dominatrix,
Quæ ſæuis manibus Danum gladioque minace
Soluere Lutetiæ plebem dignata fuiſti,
Lutetiæque ſatis poteras conferre ſalutem,
Quæ lubrico Saluatorem coſmo genuiſti.
Cælicoli cœtus, virtutes ac dominatus,
Primatuſque, poteſtateſque, throniquе polorum:
O genitrix ſobolis ſummi Regis celebranda
Te gaudent, recolunt, laudant, venerantur, adorant.
O felix vteri thalamo quæ claudere mater
Quem cœli nequeunt, tellus, vaſtum mare, quiſti;
Atque tuum delecta patrem nobis peperiſti,
Luna micans Solem multo plus te renitentem
Fudiſti terris, & eas quo plena manebas
Inradiando genus noſtri lapſum reparaſti.
Ergo cui, Regina poli, componere quibo?
Sanctior es cunctis, ſexu felicior omni.
Cultorum miſeri tui iam nata potentis:
Gloria, laus & honor, radianſque decus tibi ſemper.
Sit benedicta Dei mater ſceptris in Ieſu.
Phœbus abit, noctiſque redit caligo ſerena,
Excubiiſque nequam turris ſapitur opimis.
Aurora girante polos girantur & arces.
Mortiferis ſiquidem telis quatientibus illas
Arrietes

Arrietes conſlant, vnumque locant ab Eoo
In turrim; contemplatur Septemtrio celſa
In portas alium: tenuit contra latus eius
Occque cidens ternum. magno cum pondere noſtri
Tigna parant, quorum calibis dens ſumma peragrat,
Machina quo citius Danum quiſſet terebrari:
Conficiunt longis æque lignis geminatis
Mangana quæ proprio vulgi libitu vocitantur, Mangana
Saxa quibus iaciunt ingentia, ſeu iaculando
Allidunt humiles ſcænas gentis truculentæ. Iobias
Sæpe quidem cerebrum ceruice trahunt elegorum,
Vah, multoſque terunt Danos, plures quoque peltas.
Immunis clypeus fractu nullus fuit ictus
Quem talis tetigit, non vllus morte miſellus.
Aſt infelices foueas ſupplere phalanges
Nequicquam tendunt, potuere replere nec vllam.
Nitebantur enim arietibus peſſundare turrim:
Quos quoniam nequeunt æquis deducere campis,
Corripiunt ternas rabidi Kimbas ſatis altas
Frondiuagis equidem ſyluis grauidare flagrantes,
Poſtremum Vulcanus eis imponitur ardens.
Flammiuomas oriens demittit eas pedetentim, Funebus
Anguiniſque trahebantur ripas ſecus ipſæ
Ad pontem, ſeu conſpicuam comburere turrim,
Sylua vomit flammas, arent latices pelagique,
Terra gemit, virides herbæ moriuntur ab igni,
Lemnius atque potens Neptuno ſtat pede trito.
Regna poli furuus penetrat, nubeſque peragrat.
Hinc tellus & ager lymphæ cœlique cremantur.
Vrbs luget, ſpeculæque timent, & mœnia deflent.
Heu quam magna oculis manant lachrymoſa beatis
Flumina: Dant pulchri iuuenes ſed & alba ſenectus
Mœrentes gemitus, matreſque iubas laniando

Digitized by Google

Terga dabãt ſicca, crineſque per arua reuoluunt;
Hæ colaphis nudata ſuis iam pectora tundunt,
At ſecuere genas aliæ lachrymis madefactas:
Tum trepidant ciues, cunctique vocant celebrandum
Germanum. Miſerere tuis, Germane, miſellis
(Pariſius præſul fuerat ſanctiſſimus olim,
Illuſtrabat eam cuius venerabile corpus)
Mœnia Germani nomen recinunt: & in omni
Exclamat miles ſpecula, primique virorum;
O famulis, Germane, tuis ſuccurrere diſce.
Littora ſeu liquidi laticis pelagus ciet altum,
Sydereoſque thronos quibus emicat, vt iubar almum
Verberat innumeris Echo comitante boatus,
Germanum reſpondet & vrbs vocitantibus ipſum.
Concurrunt matres pariter iuueneſque puellæ
Ad ſancti tumulum ſuffragia poſcere grata.
Infœlix & ob hoc populus ſubiit nimis alta
Gaudia, ſubſannans ciues Dominique cateruam.
Scuta dabant alapis reprobo riſu ſaturatis,
Argutoque tument horum diſtenta boatu
Gultura, & vrbanis plangentibus, aëra magno
Implentur ſonitu, clamore minus nihil amplo:
Vox auditur in excelſis, & luctus in vrbis.
At Deus omnipotens omnis fabricæ reparator
Orbis, adeſt precibus Sancti rogitatus, & ipſe
O Germane, venis humili ſuccurrere plebi,
Auxilio lapidumque ſalire ſtruem ſuper altam
Flammiuomas puppes, pontem ne læderet vlla
Ipſe coëgiſti: pontem ſuſtentat is agger.
Continuo Domini populus deſcendit ad ignes
Quos mergens in aquas, naues cepit ſibi victor.
Hicque Dei ſumpſit fœlix gaudere caterua,
Vnde prius ſumpſit gemitus magnoſque dolores.

Sic

Sic noſtris geritur bellumque, dieſque recedit,
Noxque ſalam gurdis mandat cuſtodibus ipſam.
Sole ſuas nondum claras ſubeunte quadrigas,
Sub lucem, reuehunt crates ſua ad oppida furtim,
Arrietes carcamuſas vulgo reſonatos — Carcamuſi
Dimiſere duos, pallos vetuit remouere
Quos noſtri capiunt gaudenter depeculantes,
Rexque Danos retulit Sigemfredus ſuper omnes,
Quem turris metuit proprios ſibi vellere ocellos.
Sicque iuuante Deo, durus Mauors requieuit.
Ianuarij ſuprema dies ſtatuit triduana,
Hæc finire ſequens ſtuduit certamina menſis.
Tertia lux huius fuerat belli recolenda
Sancta genitricis tunc purificatio Chriſti
Quæ noſtra tribuit plebi gaudere triumpho.
Præterea conſcendit equos auibus ociores
Infortuna cohors repetens partes Orientis,
Francia quas nondum populatas triſtis alebat, — Auſtria ſiue Francia Orientalis
Cuncta prius dimiſſa necans magalia poſcit
Quæ Rotberto aderant pharetrato agnomine claro, — Rotbert. Trouſſe
Cuius erat miles tantum obſequio modo ſolus:
Vna domus retinebat eos. Miles ſeniori,
Normannos contemplor, ait, curſim venientes.
Rotbertuſque ſuum cupiens admittere ſcutum,
Nil vidit, quoniam populus ſuus abſtulit illud:
Quem Danicos iuſſit cuneos idem ſpeculari:
Enſe forum nudo petiit tamen obuius illis,
E quibus occidit geminos, & tertius ipſe
Incubuit morti, nullo ſibi ſubueniente.
Vnde nepos eius nimium triſtans Adalelmus — Adalelmus nepos ex ſorore Odonis
Conſulis intererat populo cui talia dixit.
Eia viri fortes clypeos ſumatis & arma,
Vlciſcique meum raptim properemus auunclum,

Hæc inquit, villam petiit, congreſſus acerbis
Ilicet hos vicitque trucidauitque nefandos:
Normanno villam victor moriente repleuit.
Paronea Nil reliqui prohibente fuga retulere paroni.
Hæc eadem Rotbertus erat nitens operari.
Paratum S. Germani Poſt æquor reſidens almi niueam ſecus aulam
Scandere Germani tentant crebrius vocitati
Eius qua ſpeciem conſtat lucere ſepulchri.
Hic iacuit ſuimet iugiter venerabile corpus,
Nobiliuſque monaſterium cunctis fuit illud
Neuſtria Nuſtria qua refouere ſinu diſcebat in amplo.
Hinc propriis fuerit famulis geſtatus in vrbem.
Ipſe Danos quicumque dabant veſtigia prato,
Militibus ſpeculam cernentibus vrbis in eius
Rure ſitam, fugiente mora tradit capiendos.
Eccleſiam cuius penetrans lacerare feneſtras
Ictibus arboreis vnus vitreas lanionum:
Continuò amenti rabie confunditur atrox
Curribus Eumenidum piceis artatus ab almo,
Morſque ſequens miſerum perdit, pietate remota,
Hiſque fatigatus cauſis inferna petiuit.
Mi Germane ſacer, cura ne ſpiritus olim
Illa meus ſubeat cuius miracula canto.
Hæc & quæ ſupplere queam faueas precor alme:
Summa patris ſummi natique, rogato, columba
Ore meo ſedeat, mentem repleat pie domne,
Actibus atque ſacris virtutum floribus ornet,
Expulſis ſeſtrice ſacra vitiis procul atris.
Torriculi ſcandens alius ſublime cacumen
Mutat iter per quod ſubiit, greſſus quoque voluit
Ardua præcelſi nimium per culmina templi,
Oſſa cui fregere ſacri faſtigia tecti.
Germani meritis vrgentibus. Hoc ſuper vrbis

Perga-

Digitized by Google

Pergama ſtans venturus Odo Rex prodidit omni
Stipanti ſemet plebi, digito manifeſtans.
Ipſe Danum ſemet retulit vidiſſe cadentem.
Tertius adueniens oculos direxit in amplum
Mauſoleum Sancti, nolens quos liquit ibidem.
Quod ſubiens quartus ſuperis eſt demptus ab auris,
Obticuitque ſub occidua mox ſorte ſopitus.
Fortunate tui quintus, Germane, parentis
Accelerat reſerare thorum, primo ſed adempto
Percutit hinc ſaxo proprium pectus, patientem
A cathedra cogens animam decedere peſtis,
Quæ nolens baratri tetigit cœnacula tetri;
Illuſtrem ſobolis ſanctæ ſeruat genitorem
Dextera; læua ſacram prolis retinet genitricem.
Eſt Eleuterius pater, eſt Euſebia mater.
Proh dolor en medius cecidit pons nocte ſilenti
Obſitus alluuiis tumida bacchantibus ira.
Nam ſparſim Sequana circumfudit ſua regna,
Exuuiiſque ſuis obtexerat æquora campûm.
Auſtralis geſtabat eum vertex, ſed & arcem
Quæ tellure manet ſancti fundata boati.* f. beati
Vrbis inhærebant dextris, alter ſed & altri. Pons turri inhæręs è regione S. Germani
Mane quidem ſurgente Dani ſurgunt ſimul acres,
Atque rates ſubeunt, armis onerant clypeiſque,
Tranſq; natant Sequanã, turrim cinguntque miſellam.
Multa dabant illi denſis certamina telis:
Vrbs tremuit, lituique boant, lachrymiſq; rigantur
Mœnia, ruſque gemit, totum pelaguſque remugit,
Aera circumeunt lapides & ſpicula mixtim,
Exclamant noſtri, clamantque Dani ſimul omnes.
Terra tremit, noſtri lugent, lætantur & illi.
Dumque volunt, ciues nequeunt ſuccurrere turri
Atque viris bello deferre iuuamen anhelis,

Digitized by Google

Quos validè numero bellantes ſub duodeno
Rumfea vel formido Danum non terruit vnquam.
Difficile eſt dictu bellum, ſed nomina ſubſunt
XII. turris cuſtodes Ermenfredus, Erineus, Erilandus, Odaucer,
Eruic, Arnoldus, Solius, Gosbertus, Vuido,
Ardradus, pariterque Eimardus, Gozsuinuſque.
Seque neci plures ſociarunt ex inimicis.
Hi quoniam nequeunt animis curuarier atris,
Aeſtibus accingunt carpentum arentibus arcis
Ante fores gurdi miſeranda gramine plenum.
Fulmineiſque velut Phœbo ſub rura procellis
Nox vacua cæli ſpecie confunditur alta,
Fas nullis ardente ſuum contemnere domas:
Haud ſecus, occuluit fumus ſpeculam catapultis
Immerſis aliquantiſper feruore tonante.
Quiſque rogi proprios flatus ne clade perirent
Accipitres loris permiſit abire ſolutis;
Quem dum iam cupiunt omnes extinguere, deſunt
Vaſa quibus poſſent latices haurire fluentes.
Namque Danum formidabant auſum fore nullum
Aequora iam confeſſoris contingere greſſu,
Panſa prius propter meritis miracula Sancti.
Haud modicam retinent ſolum niſi quippe lagenam
Quæ claram iaciendo focos Sequanam ſuper altos
Seruantum fugit digitis dilapſa ſub illos.
Ignis Vulcano periit claudo Neptunus inermis.
Larque ſuper turrim ſaliit, contriuit & omnem.
Robora congeminant gemitus oppreſſa ſub igni
Plus bello dominante rogo: Dimittitur illa
Militibus, pontis ſubeunt extrema relicta.
Prælia conſtituunt illic noua, ſæuaque ſæuis,
Donec ad alta caput flexit Phœbus vada ponti.
Pila dabat rupeſque ſimul celereſque cateias

Plebi

Plebs inimica Deo, pranſura Plutonis in vrna,
Sed quia conflictus talis ſuperare nequibat,
Militibus clamare, fidem, cœpit ſed inanem
Ad noſtram properare viri nolite timere.
Proh dolor alloquiis ſeſe credunt male finctis
Sperantes pretio redimi potuiſſe ſub amplo.
Non alias vere caperentur luce ſub illa.
Heu nudi gladium ſubeunt gentis truculentæ
Et cœlo mittunt animas liuore fluenta.
Martyrij palmam ſumunt caramque coronam.
Mox reliquis vt viſus adeſt gentilibus Erueus,
Rex quoniam facie ſplendens formaque venuſtus
Creditur, atque ſui donis graſſante tuetur,
Protinus intuitu ſuſo cernendo ſodales
Dilectos plecti, tanquam leo ſanguine viſo
Ipſe furit, conanſque manus vitare tenentum,
Vndique vi voluit ſemet ceu nexus, vt arma
Sumeret, vlciſci proprios ſocialeque vulnus
Obtentuque carens ipſo ſic inſuperata
Limphantes potuit qua voce tonauit in aures,
Cadite me tenſa ceruice: pecunia prorſus
Nulla meam. tractet vitam morientibus iſtis
Viuere quid ſinitis? fruſtratur veſtra cupido.
Quæ lux haud eius micuit ſed craſtina flatu
Quæ voces, quæ lingua, quod os edicere poſſunt
Bella tot his prato egregij commiſſa relati?
Quotque necauerunt Normannos hic? quot et vrbi
Duxerunt ſecum viuos? Iam nullus eorum
Tunc audebat agrum Sancti conſcendere latum.
Quorum præ terrore virûm certamina promo.
Corpora crudeles Sequanæ tradunt ſine vita
Laus quorum iugiter nomenque per ora virorum
Inſigneſque ſimul mortes & bella volabunt.

Digitized by Google

Sol radiis donec noctis pompare tenebras,
Luna diem ſtellæ pariter componere diſcant.
Turris euerſa
Proſternunt dehinc ſpeculam de morte dolentem
Cuſtodum: cecidit telo quatiente Danorum
Signifer; hic artus miſit flatumque Charoni.
Nemo meis ſuper hoc dictis inſurgere bello
Decertet: ſiquidem nemo nil verius vllus
Expediet, quoniam propriis obtutibus hauſi:
Sic etiam nobis retulit qui interfuit ipſe
Atque natando truces gladios euadere quiuit.
Tum Sequanā ſaliunt, Ligerimq; petunt patriamq;.
Has inter geminas peragrant prædam capientes
Quam regio ipſa meo pandet iuſſu dominante.
Interea ſperans Ebolus fortiſſimus Abba
Gentiles quod in hanc iſſent cuncti, prope ſolus
Arce ruit, dardumque ferens caſtella petiuit
Illorum, haſtamque vibrans proiecit in ipſa,
Non ſonipes retulit nobis hunc, nec tulit illuc.
Confeſtim ſocium nixus munimine, ſæua
Caſtra petit, muroſque ferit, quo lemnius adſit,
Ipſe iubet, pugnant noſtri, conſtantius illi:
Argutus nimium fremitus iam fumat ab illis,
Exiliuntque foras vulguſque fugant ſine tactu,
Extiterant plures quoniam nobis: tamen illis
Obuius hic Ebolus ſociique ſimul ſtetit heros.
Haud illum fuerant audentes tangere ferro.
Quingentis etiamſi tunc ſubnixus adeſſet
Qualis & ipſe fuit, caſtris ſeſe daret vltro,
Aſt animas propria de ſede repelleret omnes.
At quia militibus caruit, ſic ludere ceſſat.
Nuſtia nobilior cunctis regionibus orbis,
Quæ vaſtè fueras procerum genitrix dominantum,
Ne pigeat capta turri producere quaſo

Quot

Quot vel quas hauſere Dani palmas tibi; nec non
Vbera quot pecorum mulſere tuum peragrando
Diſtentum variis tractum gazis: tamen olim;
Mi ſoboles, aliquis cenſere poteſt? etiamſi
Affuerint cuncta volucres, erumpere voces
Tot nequeunt hominũ, quot equûm pecudumq; boumq; Vox Nuſtria. Abbo Neuſtrogena.
Sublegere mihi natos nataſque ſuumque:
Flumina balatu agnorum, mea gramine læta,
Prata ſonant denſo mugitu tempe iuuencûm,
Ceruorumque nemus rauco clamore remugit,
Grunnituſque mei ſyluas ſcindebat agrorum.
Hæc mihi ſubduxere truces, ſi noſcis & audis.
Hæc oculis equidem petii ſiſtens ſuper vrbis Vox poſteris.
Mœnia, nec viſu claudebantur neque ritmo:
At quoniam cingi nequeunt pratis, nec ab agris,
Efficitur* boſtar Germani antiſtitis aula, ſtabulum
Completur tauris, ſuculis, ſimiſque capellis:
Longa trahunt illic ſuſpiria, tumque dehiſcunt
Corpora, flant dulces ventos cruciante dolore.
Adueniunt ſtabulatores ea ferre coquinæ
Nitentes, cum iam maneant epulæ innumeratis
Vermibus, Eccleſia quorum fœtore repleta
Exportant, Sequanæ referunt non nempe coquinæ,
Eccleſiamque piant bouibus, nec cæditur vltra.
Legiſti prædas, etiam cognoſce trophæa. Vox Nuſtria
Reſtitit oppida quinque capi ſuprema voluntas.
Carnoteno innumeros conflictus applicuerunt Carnotum
Allo fili: verùm liquere cadauera mille
Hic quinquenta ſimul, rubet populante duello
Vna dies, iſtum voluit ſic ludere ludum.
His ducibus Godefredo, nec non & Odone Godefredus & Odo milites Odonis Comitis
Belligeri fuerant Vddonis conſulis ambo.
Idem Odo præterea oppoſuit ſe ſæpius illis

Et vicit iugiter victor: heu liquerat illum
Dextra manus bello quondam: cuius loca cinxit
Ferrea, pene vigore nihil infirmior ipſa.
Cenomanni — Nec ſatius quicquam ſortiti apud hi Cinnomannos:
Haud equidem reliqua ceſſerunt ſuauius vrbes.
Iam quia Apollo rogat, calamus requiem mereatur.

Terminatur primus: Orditur II. bellorum Pariſiacæ polis codicellus.

SVrgito Muſa celer, lampas accendit Eoa
Climata, luciferam propera prauertere plantam.
Ainricus Saxo. — Saxonia vir Ainricus fortiſque potenſque
Venit in auxilium Gozlini præſulis vrbis,
At tribuit victus illi letumque cruentis
Heu paucis: auxit vitam noſtris, tulit amplam
His prædam. Sub nocte igitur quadam penetrauit
Caſtra Danûm, multos & equos illic ſibi cepit.
Agmen Ainrico cedente nimis Lanionum,
Efficitur celſus nimium clamor fremituſque:
Deſerit vnde quies noſtros & mænia vallant.
Immodicas voces flauere Dani morientes,
Immenſo reſonant ciues clangore pauentes
Vt ſolitum paterentur ab his ex more laborem.
Sic & Ainricus poſtremum caſtra reliquit,
Culpa tamen fugiente mora, defertur ad arcem.
Pila miniſtrabant acidas referendo ſalutes
Ianua militibus reſeratur; cominus acra
Vrgetur bellum, clypei labuntur & enſes.
Vita meos adamat dextros oditque ſiniſtros
Infeſtos adamat mors, vita gubernat amicos:
Inde ſopor repetit ciues, miſeroſque fugella.
Rege Sigemfredo, ſimul aſt Odone loquente

Protinus

Digitized by Google

Protinus à ſpecula currentes agmine multo,
Ducere forte truces ſecum conantur Odonem
Qui primum feriendo ſala foſſata volatu
Transiliit propero clypeum geſtanſque cateiam. Pardum
More ſuo functus bello verſus ſtetit heros.
Exiliere viri domino ſuffragia dantes
Nobilibuſque ſtupent eius ſuper artibus omnes.
Conſpiciens Sigemfredus noſtros in agone
Eſſe feros, inquit ſociis: Hanc linquite ſedem
Hic non ſtare diu noſtrum manet, hinc ſed abire.
Ergo ſuas vt Aïnricus ſeceſſit ad aulas
Germani teretis contemnunt littora Sancti S. Germanus Antiſiodor. S. Germanus Pariſien.
Equiuocique legunt, cuius factis bene veſcor
Circumeunt caſtris æquor, ſed & vndique vallo
Clauditur en dominuſque meus quaſi carcere latro Pratum S. Germani.
Ipſe nihil peccans, murus circumdedit eius
Eccleſiam noſtro celſam cogente reatu.
Denique Rex dictus, denas capiens argenti
Sex libras nitidi á nobis cauſa redeundi
Normannis ſeſe cunctis comitantibus, optat
Mel dulcis fluuij limphis conferre marinis,
Qualiter oſque freti, caudam Sequanæ rapit albam,
Aequoreumque caput pennis quatitur Sequaninis
Oſtentare, ſed his autem notentibus, infit.
Eia Dani muros vrbis luſtrate potentes
Pergama circumquaque viri veſtite valentes
Et ſcapulas artu validiſque onerate ſagittis
Quiſque ferat lapides, ſed et vndique tela miniſtret.
Hoc etiam bellum conabor & ipſe videre.
Quo ſermone quieſcenti, ſurgunt ſimul omnes,
Inqu[illegible]las penetrant vrbis ſedes quibus extat,
Ma[illegible]a circumeunt trucibus gladiis onerati
Digreſſique foras noſtri circumdare turres.

Digitized by Google

Occidunt Reges geminos, pluresque aliorum
valde amans. *Fallaceſque fugam diamant, verique triumphum.*
Amnis in auxilium nobis Sequana fuit altus
Quos ſorbens penitus merſit tranſmiſit Auerno.
Sigemfredus ouans, ridens morientibus, inquit:
Nunc vallate viri pinnas, vrbem cupitote,
Menſurate metris ædes quas hîc habitetis.
Inde ſuis, Abeamus, ait: tempus venit, ecce,
Quo gratum fuerit nobis iſtinc abiiſſe.
Mox hilaris Sequanam liquit pro munere ſumpto.
Sic alij facerent eadem ſi tunc meruiſſent:
Quis ſentire poteſt patula quod ſubditur aure?
Terra gemat, pontuſque, polum, latus quoque mundus.
Gozlini Epiſcopi Paris. mors *Gozlinus Domini præſul mitiſſimus heros*
Aſtra petit, Domino migrans rutilans velut ipſa,
Noſtra manens turris, clypeus, nec non bis-acuta
Rumphea, fortis & arcus erat, fortiſque ſagitta.
Heu cunctis oculos fontes terebrant lachrymarum
Atque pauore dolor contritis viſcera ſcindit
Mors Hugonis Abbatis *Tempeſtate ſub hac Hugo princeps obit Abba*
Mors Eurardi Senonen. Archiepiſcopi, qui Odoranno Euuardus dicitur. *Eurardo Senones viduantur præſule docto.*
Gaudia tunc hoſtes adipiſcuntur ſua læti;
Qui vigiles madidæ per opaca ſilentia noctis
Germanum nitida clarum vidiſſe figura
Se perhibent, metaſque ſui luſtraſſe locelli,
Lumine geſtantem rutilanti ſæpe laternam.
Quo Sancti redolent artus forſan tumulati.
Inſtabant eius feſtæ ſolemnia lucis
Obiurgantur & hi caſtellanis, quia ſacra
Non celebrant, alto inde ruunt cum mente cachinno.
Garbis *Mergitibus plauſtrum per rura mouent graui[illegible]um,*
Cuſpide terga boum verſo nimium ſtimulantes
Protinus his propriæ claudis ſine crimine cauſa.

Conne-

Connectunt alios pluresque dehinc aliosque
Certabant * elegi ſcapulis cornuque iuuenci. miſeri
Jamque lauant proprias rubeo de ſanguine coſtas,
Nonque valent axem terris diſiungere fixum,
Attonitique ſtupent, domni miracula noſtri.
Soluuntur tauri ſtimuluſque ferox requieuit.
Lux ſegetis recidiua rotas ſpoliis vacuauit
Atque ſuis * dodum reuocauit motibus axem. clodum
Effugiens horum quidam iuſſus iugulari
Templa ſubintroiit ſancti, tenuit quoque buſtum:
Pellitur inde miſer profuga pietate necandus.
Væ miſeris multant elegum, multantur & ipſi
Quod munus dederant ſocio ſimili pietate
Germani meritis natum cuncti meruerunt
Cœlitus afflicti nimium pro talibus auſis.
Vnde ſacerdotes ſtatuere locum venerantes
Qui miſſas curſuſque ſacros illic celebraſſent.
Tunc omnes cuiquam prohibent hinc tollere quicquam.
Quod violans vnus proprio deferre cubili
Eccleſiæ tegmen ſtuduit; ſub quo manifeſtè
Effigies eius repetita fuit puerilem
Scilicet euentu nulli ſimilante minuta,
Nota quibus fuerat pridem, nec noſcitur vllo
Oppido, miror vbi vena neruique laterent,
Oſſaque fugerunt pariter fugiente medulla
Viſcera ſpelunca tenuis foueam petiere.
Maior habebatur magnis mirabile factum
Js qui nuncque minor pueris moriens patet eſſe
Vitaque cum gemitu fugit indignata ſub vmbras.
Viſus adeſt cuidam Domini ſanctiſſimus idem
Pectore carpenti requiem per nubila noctis
Marcelli ſancti precibus, nec non Clodoaldi
Accipiens liquidam manibus benedicere lympham.

Digitized by Google

Vnde rigans vrbem graditur per mœnia circum.
Huicque viro proprium prompſit nomen, ſed et vrbi
Spem ſpondens, faciem liquit ſe conſpicientem.
Nobilis hac et in vrbe fuit vir carne liqueſcens,
Deficiens etiam flatas metuebat obire
Caſtellumque capi Normannis, tempore in ipſo
Attulit huic cives ſomnus ſe linquere velle,
Vrbs armis quoniam cunctis deſerta manebat.
Clericus inde venuſtatis miræ aſtitit illi
Ore loquens placido, rutilans vultuque ſereno:
Quid metuis? ſurgens tremulos depone timores,
Oblitaque fuga quamplures cerne paratos
Ad bellum. ſurgens alacer, muros videt omnes
Vallatos cuneis iuuenum galeis oneratum,
Voxque tonat, tutoribus his defenditur hac vrbs
Aſt ego ſum Germanus, ait, huius quoque præſul.
Confortare, nihil formidabis, quoniam nunc
Faucibus haud ſceleratorum graſſabitur hæc vrbs.
Affatur ſanctus, radamatque virum caro flatus;
Affatur felix, fugitque virum mala peſtis,
Alloquitur ſanctus lecto ſurrexit egrotus;
Almis fam[illegible]bus ſoſpes procedit egrotus;
Explicuit viſa noctis quod viderat ipſe.
Luce dehinc quadam, dum geſtabatur & almi
Militibus propriis corpus per mœnia circum,
Vrbanis ſeptum ſectantibus omnipotentem
Pro rogitando Deum votis ſub voce canora,
Cæditur allofilo de portatoribus vnus
Nomine Gozbertus calclo: percuſſor in vmbras
Tartareas fugit moriens, icto patiente
Nil ſuper hoc lapidis iactu, Sancto auxiliante.
Interea cædis valida corrupta procellis
Vrbs patitur gladium exterius lethi quoque peſtis

Eben

Digitized by Google

Eheu nobilium plebes penitus laniabat,
Interius nec erat nobis tellus obeuntum
Quæ præbere ſepulturam membris potuiſſet
Cominus, vlla dies nec erat qua non generaſſet
Vrbanos interque ſuburbanos truculentos
Bella, nec vlla abiit prope qua non interfectos
Peſtiferos ſecum duxiſſet ad antra gehenna.
Rex igitur venturus Odo tranſmittitur inde
Francorum Karolo ſupraſato baſileo,
Quatenus auxilio celeri ſuccurreret vrbi.
Poſt nullus procerum remanet niſi Martius Abba
Sæpe ſupra cuius memoratio ſcripta relucet.
Ipſe equites ex more Danum veſtire coegit
Sex ſolos redeunte die quadam ſuper arua
Tranſque volant illi Sequanam campoſque peragrant
Ex variis plenos armis ſauoque ſopore
Normannoſque necant totidem fuerant quot et ipſi,
Naſcitur hinc ſtrepitus caſtris: horum reſonante
Voce truces carpunt clypeos noſtrique carinam.
Noſtra Dionyſii tondebant littora Sancti
Pecora, quæ duxere ſibi crebro ſpeculata:
Verùm illis Ebolus iugiter fuit obuius Abba,
Qui quorum comitem quadam ſtrauit vice telo,
Vnde Dani linquunt ripam referuntque cadauer.
Mox Ebolus ſenos equites dimiſit ab arte.
Quattuor hi ternoſque necant certamine diro.
Nocte quidem ciues crebrius pecorum ſub opaca
Cuſtodes adeunt, quoſdamque fugant, alioſque
Attribuunt ingulis, hoc egerunt que frequenter
Indicioque tulere Danos vrbi ſine flatu,
Atque ſimul viuos vt ſic credi potuiſſent.
Inque ſulam penetrant ſolito quadam vice rite
Mœnia quæ reſident vrbis ſani trecentis

Protinus enſe quiûm bino ſtrauere nouenos,
Vulnera depoſuere quibus triginta, nec extat
Poſſe datum quarti lumen ſpectare diei.
Congreßi noſtrûm gemini, qui morte fruentes
Egregia ſanctos vexere pedes ſuper aſtra.
Nam ſenior Segebertus erat, iunior Segebertus.
Forte deinde tribus cuneis cinctus galearum
Montmartis *Armipotens montis ſuper Odo cacumina Martis*
Enituit, cuius clypeos nouus irradiauit
Sol croceo Oceani thalamo vaſtipede ſpreto.
Hunc prius Elios adamans quam rura ſalutat:
Quem viſu capiunt ciues, & amore ſub alto.
Aſt hoſtes prohibere fores turris cupientes
Tranſiliunt Sequanam, vallantes littora circum.
Reddidit Oddo tamen caſtellanis equitando
Se medios inter ſauos, Ebolo reſerante
Hinc portas, cunctique ſtupent hoc nobile factum.
Hinc eius ſocios retro ſtatim redeuntes
Ferreus inſequitur hoſtis poſt terga meando:
Plus geminis etiam leugis interfuit illis
Dictus Adalelmus ſuperis pridem comes idem
Dia, ſuis inquit, ſatius pergamus in illos
Quam nos hic illi inueniant. Adalelmus hæc inquit.
Peſtiferi petiere fugam, noſtrique trophæum.
Scuta tonant, dardique volat, & corpora Danum
Conſulis arua tegunt, gladio regnante Adalelmi.
Non dimiſit eos donec repedare coëgit
Ad fluuium, poſt hæc & ouans victorque reuerſus.
Amrici Saxonis mors *En & Ainricus ſuperis crebro vocitatus*
Obſidione volens illos vallare, necatur,
Sinric Rex *Inque ſuos nitens Sequanam tranſire, Danorum*
Danorum ſub- *Rex Sinric geminis ratibus ſpretis, penetrauit*
merſus cũ L. *Cum ſociis ternam quinquagenis, patiturque*
ſuorum.

Nau-

Digitized by Google

Naufragium; medio fluuij fundum petiturus
Quo fixit comiteſque ſimul tentoria morti.
Hic ſua caſtra prius Sequana contingere fundum
Quo ſurgens oritur, dixit, quam linquere regnum
Francorum, fecit Domino tribuente quod inquit.
Denique cum medius Titane incenditur Orbis
Cumque ſitit tellus, pecorique libet magis vmbra,
Sibilat & gratus ſyluas Zephyrus peramanas,
Pergama letiferis ſtipantur ab hoſtibus vrbis
Quæ paßim patiebantur certamen, & vnum
Bellabant muri, ſpeculæ, pontes quoque cuncti;
Pugnabat pelagus contra tellus magis ampla.
Claßica valde tonant, menſis diſcedere ciues
Eius, clamant litui, conuiuia temnite cuncti.
Vrbs terrore ſimul ciues, inuaditur omnis
Nullus in vrbe locus fuerat qui bella lateret
Pila falas, laceræque tegunt nimium catapultæ
Arua velut pluuiæ, plumbi nec non oneroſi
Poma dabant peltis gemitus & grādia ſaxa
Hæc nobis illi tribuebant præmia ſemper.
At contra lapides rapidos pariterque baliſtas
Direxere feris noſtri, celereſque ſagittas.
His aer ſeritur hinc inde volantibus amplum.
Non inter cælos aliud tranabat & arua.
Mars magis atque magis regnat tumiduſque ſuperbit
Virgo Dei Genoueſa caput defertur ad vrbis S. Genoueſæ corpus
Quo ſtatim meritis eius noſtri ſuperarunt.
Inde fugauerunt etiam pinnis procul illos.
Robore qui multus fuerat, ſed corpore paruus
Geſſerit hoc miles quinis comitatus ab armis
Gerboldus, nuſquam cuius petiit catapulta
Sanguinei roſtrum ſiccam ſine fluminis vnda.
Partibus ex aliis longè ſurgunt acriora

Digitized by Google

Prelia, plangores clypeique cient galeæque
Stridores. noſtri bellant, ſed fortius illi.
Defecere fatigati bello quoque dextri.
Proh dolor, alta nimis flentes lamenta trahebant:
Cana ſenecta gemit multum, florenſque iuuenta:
Plorabant monachi, lachrymatur clericus omnis,
Aera voce tonant, luctus ſed & ethra faceſſit.
Hi triſtes animos vrbem metuendo reuelant
Hoſte capi, cœlo læti torquere cachinnos
Mœnia vociſonos rentes lucrare ſeueri.
Fœmineuſque iubas ſexus lugens lacerando
Verrebat terras proprio de crine ſoluto:
E heu! nuda ſuis quatiebant pectora pugnis
Vnquegulis facies ſecuerunt triſtia & ora.
Voce rogant lachymoſa omnes, Germane beate,
Auxiliare tuis, alioquin nunc moriemur,
O pie, nunc ſuccurre citus, ſuccurre, perimus.
Germanum reboat tellus, nec non fluuiuſque,
Littora, & omne nemus pariter circum reſonabat,
O Germane ſacer nobis miſerere, rogamus.
Signa Templorum campana boant mœrentia clamant:
Vocibus his et humus tremuit flumenque remugit.
Vrbs extrema verens inſtantis carpere lucis
Omnia lamentis lachrymans ſpargebat amaris.
Omnibus en Germanus adeſt recolendus in orbe
Corpore ſubſidioque ſimul, nil vota moratus,
Quo maiora tenebantur certamina Martis,
Signiferoſque Danum lucrari à morte coegit.
Atque de hinc alios perplures protinus vrbe,
Ponte ſimul pellens illos, quem maxima turris
Ante ſuos domnum ſpeculans congaudet ocellos
Vnde fatigati vires reuocant ſibi fortes
Atque reſiſtere decertant bellando proteruis,

Qui

Qui turrim repetunt, pontem vel mœnia linquunt.
Mille ſimul ſpeculæ ſtabant, omnes quia pugna
Multa non vna poterant numero prohibente.
Dilabuntur humi vario traiecta mucrone
Viſcera, quo pluuia cælo ratibuſque feruntur.
Iam capiente iubar migrans ſub marmora Tetis
Oceano, foribus turris ſubmittitur altus
Valde focus: flamma præcelſa cacumina turris
Cingebant, armis pugnant ignique ſiniſtri.
Linquitur arx dextris, valuaſque iubent aperire
Optantes prorſus pretioſam ſcandere mortem,
Plus, quam fallacum fidei committere ſemet.
Nemo ſtetit ſupra ſpeculam ſolus niſi ſæpe
Jam ſancti famulus dicti, lignum crucis almæ
In flammas retinens, oculis hac vidit, & inquit
Denſus enim fumus nimium velauerat illam.
Tum portis igitur reſeratis, aridus enſe
Portu ni madido moritur VVlcanus inermis,
Subtilemque fugam petiere cadauera torui
Multa reportantes ſecum, Mauorſque quieuit.
Hac virtute crucis ſancta victoria noſtris
Ceditur, & meritis Germani antiſtitis almi,
Quem reuehunt ad baſilicam Stephani quoque teſtis
Gaudentes populi præcelſa voce boantes,
Voce Deum te laudamus Dominumque fatemur.
Vrbis erat præſul clarus, tutamen & vrbis
Mæſtitiam alterutrim nacta ſic lætitiamque.
Funditus his animo verſus tanquam mare Coro, Karolus Rex
Cernere, Francigenis inquit, properate, ſub vrbem
Sexcentis ſtatum noſtris ſuggeſtibus aptum.
Talia me coram fures? Iuſsis opus addunt.
Dum tamen hos trames reuehit primatis ad aulam Franci DC.
Sectantur, glomerant cuneos poſt terga nefandi

Digitized by Google

Committunt, ſuperant, cedunt, fugiunt, moriuntur.
Templa fugax cœtus penetrat confinia nuris
Victorum, gemini quandam (mirabile narro)
Francì gemini Theodericus & Aledrãnus audaciſsimi — Eccleſiam irrumpunt, farſam de morte relinquunt.
Poſt & equos ſaltu repetunt paribuſque cohærent.
Sic ternis Sequanam Martiſque cacumina, ſtratis
Sexcenti copulant ex millibus hinc remeantque.
Namque triumphantes fratrum prompſit geminorum
Fama fuiſſe Theoderici procerum aſt Aledramni.
En princeps de quo canitur, circundatus armis
Omnigenis cœlum veluti ſplendoribus aſtreis
Rex Carolus — Induperator adeſt Carolus comitatus opimo
Diuerſi populo labij tentoria figens
Montmarte — Sub Martis pedibus montis ſpeculamque ſecundum;
Redditur Eccleſiæque diu paſtor viduatæ
Anſchericus Epiſc. Pariſ. — Nobilis egregiuſque ſacra pompatus honore
Totius Anſchericus virtutis germine clarus.
Annuiturque feris licitum Senones adeundi
Septies argenti libris cauſa redeundi
DCC. argenti libræ Normannis datæ — Martis menſe datis centum ſua ad impia regna.
Tunc glaciabantur torpentis ſæcla Nouembris.
Sic Karolus rediit moriturus fine propinquo.
Nomina tunc enſem quorum perpeſſa fuiſti
alumni nobilis Neuſtriæ — Nec vocitare prius, pigra ô Burgundia bello,
Nuſtria præcluibus thalamum niſi comeret altis
Iam tibi conſilio facilis, verùm modò iam ſcis.
Pratum S. Germani — Inde reuertentes prato ſua caſtra reponunt
Iam dicto, templum Sancti velut ante colentes.
Quattuor hic dominuſque mei Germanus in vſum
Contractos nimium membris priſcum reuocauit;
Motibus atque ſuis admouerat organa fibris
Subducto genibus dudum pedibuſque parato
Iure ſuo, extinctiſque funeſtris vnius orbi

Reſtituit

Digitized by Google

Reſtituit radios Solis ſpectare micantes.
Beſſino huc adiens inter ſauos comitatu
Læſa nihil quoddam meritis ſed tuta beati
Fœmina poſt quadam meruit lumen quoque cœca.
Cuius ad accubitat puteus veſtigia, cuius
Qui potabit aquas, extemplò febre laborans
Auxilio Sancti fidens capiet medicinam.
His panem cupiens quadam componere, iuſſit
Vt ſibi * ſcotta Danûm deferri, namque ſacerdos
Templa tuens puteum vendebat egris pretio amplo.
Depoſitus flamma panis, mox ipſe figuram
Sanguinis accepit rubeam. Poſt altera fortè
Scitur vi conans latices, hauſiſſe cruorem.
Quis tanti peragrare poteſt miracula Sancti?
Ora mihi ſi mille aderant, totidem quoque linguæ
Vocibus explentes aer cœlumque boatu,
Geſta mei narrare patris numerumve nequiſſem.
Hic Germanus, hic eſt, qui paſſus adhuc renitere
Haud mundo cunctis nimiumque ſtupenda peregit.
Fundere ſigna prius didicit genetricis in aluo,
Anteque virtutem celſam, quàm cernere lucem.
Talia quis, lector, Sanctorum geſſerit vnquam?
Cedo, ſacer forſan, ſodes, Baptiſta Iohannes.
Ergo meus ſimilis Germanus huic habeatur.
Iſte cadaueribus ternis vitam reuocauit
Reſtituens lapſis proprias ſedes animabus.
Vrbs age, Pariſius, ſub queis defenſa fuiſti
Principibus? Me quis poterat defendere primas
Hic niſi Germanus virtus et amor meus omnis?
Poſt Regem regum ſanctamque eius genitricem,
Rex meus ipſe fuit, paſtorque, comes quoque fortis,
Hic enſis biſacutus adeſt meus, hic catapulta,
Is clypeuſque, patens murus, velox ſed & arcus.

Puteus capelle ſancti Germani.

Vox vrbis

Hi*s* quia ſat ſylua reſonant, philomela quieſcat:
Plectra reuoluamus vocis poſt terga ſtuporum
Fœdere quo fragili fuerant infecta loquamur
Agmina Normannûm Francis è finibus, antra
Ad ſua nolentum deſcendere, ſed Sequanina
Immo fluenta cupiſcentum tua rurſus adire,
Quæ argentum ſibimet retinendo noualia monſtrent.
O Burgundia, non: ſimulata cupido latebat.
Quod ſequitur cordi affuerat, ſed hoc tamen ori.
Concipiunt igitur Thetis nitendo quadrigas
Munere clam gratum pontes tranſcendere iuſto.
Ilicet Anſcherici defertur Epiſcopi ad eſcas
Aſt Ebali, ferclis inerant Titane ſecante
Lucifluam cernente poli gnomone figuram
Multiplici remo contundere pocula lymphæ,
Scandere gentiles vndas conclamat Eoas
Pariſius, Surgit ſecurus vterque ciborum,
Ama ciunt, ripaſque legunt, pinnaſque faceſſunt.
Hic Ebalus raptat chordam vibratque ſagittam
Quam nauclerus in aſcellam per nauis hiatum
Prauius accepit, modicum terebroque foratum.
Sic auriga necis caſus pelagique faſelus.
Quin patitur, reſtant igitur caduntque ſub arcem
Acephali, quoniam Chriſtum perdunt, caput ipſum.
At verò veniam depoſcunt, obſidibuſque
Iuſiuranda parant, aliud non tangere littus
Ni Sequanæ greſſumque referre citò, velut ante.
Nam nobis dederant tranquillum Matrona flumen
Securitas Quicquid alit, ſolito ſecurum quod vocitamus.
Hoc noſtris violare Danos ingens erat horror
Vnde forum fœdus pariter commune fiebat,
Vna domus, panis, potus, ſedes, via, lectus.
Commixtum ſibimet populum mirantur vtrumque.

Quod

Quod pactum Senones primum ſtatuere migrando
Hactenus & ſeruauerunt, quoad vſque ſecundo
Mœnibus inuitis ſuperos latices adipiſci
Has meruere, dato. barcas per flumina raptant
Eheu catholicos ſecum per littora vita Normanni fœdifragi
Biſdenos ſiquidem aut necibus loriſue plicarunt.
Mox adhibent propriis vitam ſine mandere caſtris
Vallatam geminis mortem ſine tegmine prunas
Quæ noſtris precibus ſperarunt tuta tenere.
Securum frangunt. Senones temnunt, Matronamque
Aequoreo curru ſulcant. Mandatur & vrbi:
Guttura millenis crepitant planctu quoque bombis.
Pax communis abit, fœdus peſſumdatur omne.
Continuo cuncti tornos diſquirere ciues
Vrbe, foro, currunt aliqui ſi forte paterent.
Euax! inueniunt quinquen, plagiſque trucidant Normanni De Lutetia occiſi
His micuit præſtans Ebolus Mauortius Abba
Ni cupidus, nimium laſciuus & omnibus aptus.
Nam pulchrè nituit ſtudiis, quæ gramma miniſtrat.
Fœderis antiſtes cauſa permiſit abire
Anſchericus tentos, potius occidere debens.
Inde feri Meldis feriunt, vrbem quoque vallant,
Interea Karolus regno, vita quoque nudus, Mors Karoli
Viſcera Opis diua complectitur abdita triſtis: Auſtraſii
Lætus Odo Regis nomen, regni quoque numen,
Francorum populo gratante fauenteque multo, Odo Nuſtricus
Ilicet, atque manus ſceptrum diademaque vertex. rex
Francia lætatur quamuis is Nuſtricus eſſet.
Nam nullum ſimilem ſibimet genitum reperire.
Nec quia Dux illi Burgundia defuit, eius
Nuſtria ad inſignis nati concurrit honorem.
Sic vno ternum congaudet ouamine regnum, Regni partes
Præterea aſtutos petiit præceps Aquitanos, Neuſtria ſiue

Digitized by Google

Francia, Burgundia, Aquitania.
Segemundus Melden. Epiſcopus.
Tetbertus Comes Meldorum frater Anſcherici Pariſ. Epiſcop.

Mox ſibi ſubiectis, Francorum regna reuiſit,
Mœnia Meldis adhuc Danis ſtipantibus vrbis,
Cui præſul reſidens fuerat in ea Segemundus,
Præſulis Anſcherici Tetbertus belliger heros
Germanus conſul; minimè Delius neque Phœbe
Apportabat ei ſpatium, iuge ſed ſibi bellum
Vndique conſtat, eiſque tamen per multa reſiſtit.
Perdidit innumeros, quotiens ex agmine ſano
Exiliens citra muros peſſumdare tetros.
Flamina quot tulerat telis, orare nequibo.
Proh dolor, armipotens inter mortalia deſit,
Arma ruens, nunquam ſibi principe ſubueniente.
Exitiumque polis poſt hac cum præſule capto
Paſſa luit. Regi hinc felix micat omen Odoni.

Melda capta ironia.

Denique Lutetiæ reuolant ad culmina tutæ.
Conuocat huc omnes proprios per regna morantes.
En, ſine iam numero, numerum præſtans Odo nectit.
Francigeni approperant alta cum fronte ſuperbi.
Calliditate venis acieque Aquitania lingua,
Conſilioque fuga Burgun adiere diones:
Seßio fit non longa ſatis fruſtrata triumpho.

Aquitani
Burgundiones.

Neſcio quæ ſocios luſit Danoſque cecidit
Non paucos, modico quamuis, vt fama, popello.
Quo ventus veniens Ademarus nomine dictus,
Sclademaruſque dehinc binos iugulis dedit, iſque
Deditus eſt idem primus primum duit vmbris.
Lutetiæ toruum poſtquam primo patuere,
Principium gladij tenuit finemque recepit.
Hoc ſuper infidos, illum corpus ſuper eius.
Rotberti fuerat pugnax comitis Sclademarus
Diſpulerat galeas terror propriumque ſub vrbem
Lunatas ſtadiis libitum peltas trecentis.
Præterea quadringentis à mille remotis

Ace-

Acephalos proſtrauit humi peditum comitatus
Agmine tercentum paſtor, certamine acerbo,
Nobilis Anſchericus pollens ex virginis ore.
Sic alacres ſpolium reuehunt ad mœnia multum
Vrbani, praſtante Deo qui regnat ab alto.

Anſchericus Epiſcopus ſexcentos Normãnos proſternit.

Expediamus ab hinc dignos Odone triumphos,
Falconem vocitant equitum quo millia vicit
Dena nouemque dehinc montem peditumque profana.
Hoc illi vicibus peperit natale trophæum
Lux præcurſoris Domini catecaſta Iohannis.
Quippe latus vtrimque viris comptus clypeatis
Mille legebat iter, quando, tyronis ab ore
Venantis canibus lepores nemoroſa per arua,
Panditur aduentare equites per millia ſæuos.
Is ſcutumque ſimul recipit colloque pependit,
Armaque cum ſociis ſtringit, penetrans inopina
Prælia; ſolamen cæleſte petit, rapit atque
Viſcera, deponunt alij clypeos, animaſque:
Terga parant reliqui regalibus in quibus armis
Ex pueris libuit ternis requieſcere Odonis,
Tunc dixit propriis; Iſtos fortaſſe ſequuntur;
Aſt alij idcirco pariter ſtatum glomerate:
Si fuerit verbum ſuper hoc, ne differat vllus
Adiecit, ſubeam tumulum ſpecularier ipſe,
Si vos perculerit clangor, nullum mora vincat.
Cornu ſuum poſcens, ſcopulum ſcandens, videt, ecce,
Armiſonos lento pedites incedere greſſu,
Tunc tuba cuius ab ore boans mox omnia late
Excitat, amfractuſque per aſtra per arua volabant,
Omnibus atque modis, ſolido fractoque ciebat.
Omne nemus reſponſa dabat voci famulando.
It tuba cum celeri bombo per cuncta elementa.
Nil mirum quoniam regale caput tonat, inquam.
Ergo ſui infrænant currus, ſaltu quoque ſcandunt,

Victoria Odonis XXIIII. Iun.

Cornu Odonis

Digitized by Google

Francia, Burgundia, Aquitania.
Segemundus Melden. Epiſcopus.
Tetbertus Comes Meldorum frater Anſcherici Pariſ. Epiſcop.

Mox ſibi ſubiectis, Francorum regna reuiſit,
Mœnia Meldis adhuc Danis ſtipantibus vrbis,
Cui præſul reſidens fuerat in ea Segemundus,
Præſulis Anſcherici Tetbertus belliger heros
Germanus conſul; minimè Delius neque Phœbe
Apportabat ei ſpatium, iuge ſed ſibi bellum
Vndique conſtat, eiſque tamen per multa reſiſtit.
Perdidit innumeros, quotiens ex agmine ſano
Exiliens citra muros peſſumdare tetros.
Flamina quot tulerat telis, orare nequibo.
Proh dolor, armipotens inter mortalia deſit,
Arma ruens, nunquam ſibi principe ſubueniente.
Exitiumque polis poſt hæc cum præſule capto
Paſſa luit. Regi hinc felix micat omen Odoni.

Melda capta. Ironia.

Denique Lutetiæ reuolant ad culmina tutæ.
Conuocat huc omnes proprios per regna morantes.
En, ſine iam numero, numerum præſtans Odo nectit.
Francigeni approperant alta cum fronte ſuperbi.
Calliditate venis acieque Aquitania lingua,
Conſilioque fuga Burgun adiere diones:
Seßio fit non longa ſatis fruſtrata triumpho.

Aquitani Burgundiones.

Neſcio quæ ſocios luſit Danoſque cecidit
Non paucos, modico quamuis, vt fama, popello.
Quo ventus veniens Ademarus nomine dictus,
Sclademaruſque dehinc binos iugulis dedit, iſque
Deditus eſt idem primus primum duit vmbris.
Lutetiæ toruum poſtquam primo patuere,
Principium gladij tenuit finemque recepit.
Hoc ſuper infidos, illum corpus ſuper eius.
Rotberti fuerat pugnax comitis Sclademarus
Diſpulerat galeas terror propriumque ſub vrbem
Lunatas ſtadiis libitum peltas trecentis.
Præterea quadringentis à mille remotis

Ace-

Acephalos proſtrauit humi peditum comitatus
Agmine tercentum paſtor, certamine acerbo,
Nobilis Anſchericus pollens ex virginis ore.
Sic alacres ſpolium reuehunt ad mœnia multum
Vrbani, præſtante Deo qui regnat ab alto.

Anſchericus Epiſcopus ſexcentos Normãnos proſternit.

Expediamus ab hinc dignos Odone triumphos,
Falconem vocitant equitum quo millia vicit
Dena nouemque dehinc montem peditumque profana.
Hoc illi vicibus peperit natale trophæum
Lux præcurſoris Domini cateçaſta Iohannis.

Victoria Odonis XXIIII. Iun.

Quippe latus vtrimque viris comptus clypeatis
Mille legebat iter, quando, tyronis ab ore
Venantis canibus lepores nemoroſa per arua,
Panditur aduentare equites per millia ſæuos.
Is ſcutumque ſimul recipit colloque pependit,
Armaque cum ſociis ſtringit, penetrans inopina
Prælia; ſolamen cæleſte petit, rapit atque
Viſcera, deponunt alij clypeos, animaſque:
Terga parant reliqui regalibus in quibus armis
Ex pueris libuit ternis requieſcere Odonis,
Tunc dixit propriis; Iſtos fortaſſe ſequuntur;
Aſt alij idcirco pariter ſtatum glomerate:
Si fuerit verbum ſuper hoc, ne differat vllus
Adiecit, ſubeam tumulum ſpecularier ipſe,
Si vos perculerit clangor, nullum mora vincat.
Cornu ſuum poſcens, ſcopulum ſcandens, videt, ecce,
Armiſonos lento pedites incedere greſſu,
Tunc tuba cuius ab ore boans mox omnia late
Excitat, amfractuſque per aſtra per arua volabant,
Omnibus atque modis, ſolido fractoque ciebat.
Omne nemus reſponſa dabat voci famulando.
It tuba cum celeri bombo per cuncta elementa.
Nil mirum quoniam regale caput tonat, inquam.
Ergo ſui infrenant currus, ſaltu quoque ſcandunt,

Cornu Odonis

Digitized by Google

Allofilum in medium migrant, vnuſque, ſecuris
Vibratu, pepulit vnum de vertice Regis
In humeros lapſum: Domini verum quia Chriſtum
Tundere præſumpſit, ventum de pectore iecit.
XVIIII. Hoſpite continuo iaculator principis enſe.

milia Normanorum caſa ab Odone.

Pugna adolet, ponunt animas cum ſanguine gurdi,
Infames traxere fugam, primaſque tropheum
Millia tot Phœbo ſtrauit ſpectante ſub vno,
Perpete tum gladio, donec a finibus illos
Francorum ſequitur, prohibet, verùm nihil illud

Aquitani rebellant contra Odonem.

Ad ſuimet requiem innit: quia mox Aquitanos
Linquere ſe numenque ſui poſtpònere nouit.
Appetit ergo furens illos vaſtans populanſque
Arua modo et vulgus; quamuis concludere niſus
Vrbes aduerſus, minimum tamen aucta facultas
Forte ſed inſurrexit eis ſpreto ætheris arce
Sole ſub vndiuaga poſita teſtudine ponti

Ademarus Comes Odonis milites profligat.

Conſul Ademarus Regi copulatus eidem
Progenie cuius memini. Proſerpina dudum
Huic ceſſit, cuneos dum profligauit Odonis.
Vmbra fugat ſtellas, Ademarus ab agmine vitas,
Dormit Odo, conſanguineus ſua proterit arma.
Aſtra micant, primas vigilat, ſed & auolat ipſa

Ademarus Pictauos Rotberto Comiti ab Odone rege donatos occupat.

Regia, mox conſanguinitas de ſanguine læta.
Talia cur ſiquidem recinam cum geſſerit olim
Nam libuit Regi dare propugnacula fratri
Rotberto Pictauis, Ademaro tamen haud ſic.
Nempe ſibi cepit plus ſe quia diligit illo.

Vuillelmus Aruernorum Comes.

Inde Limouicas adiens, Aruernicaque arua,
Prævalidas VVillelmi acies ſecum videt hoſtis,

Honores VVillelmi Hugoni Comiti Bituricenſi ab Odone rege côceſſi.

Ni congreſſuras fluuius medio prohiberet.
Perdidit ergo ſuos illic VVillelmus honores
Hugoni regnante datos, qui Bituricenſis
Princeps extiterat conſul, quare fuit actum

Hos inter geminos comites immane duellum:
Mille ſuper centum defleuerat inclitus archos
Claromontinſis VVillelmus Hugone necatos:
Iſte minus numero ſecum maiore remotum.
Hic Hugo dum tandem capitur mucrone VVillelmi,
Supplicat vt pietas eius ſuccurreret illi.
Olli tam ſero per verba meaſſe reſpondit,
Ocius & dicto trans pectora lancea tranſit.
Hugonis intererant cuneis Rotgarius atque
Valde viri Stephanus fortes, per plura VVillelmi
Letha ſuis dantes: alter comes Vgoniuſque
Ipſe nepos, alter miles Stephanus nimis audax
Proh dolor! Hugo necem fleſti, VVillelme trophaum.
Nuncius interea regalem concutit aurem
Gallia quòd mentita ſibi ſit, portat in ore,
Gnati preſſa iugo Karoli collum Ludouici
Qui vocitatus vt à cælo, prænomine Balbus.
Inde mouens callem Germanica quis ſibi regna
Nauiter acciperet, temere diſquirere vadit.
Clarus Odo caſtella petit, vincitque duelles,
Hinc efugat Karolum facie, cunctoſque ſequaces,
Delius vt pellit tenebras, vt Lucina athomos.
Admittit humiles dudum ceruice ſuperbos.
Sermo quis effari poterit, quotiens fuga celſi
Arnulfi Induperatoris genitum tulit enſe
Odonis Cendebaldum poſt terga tonante
Subſidium Caroli, virtus, ſpes hic in Odonem
Cuius ad obtutus audacia non tamen vnquam
Applicuit. Verum nihil id requiei fuit illi.
En iterum miſero gemitu loquor affore ſæuos
Allofilos, terram vaſtant populoſque trucidant,
Circumeunt vrbes pedibus regnantis & ædes.
Ruricolas prendunt, nexant, & trans mare mittunt.
Rex audit nec curat Odo, per verba reſpondit,

Bellum inter VVillelmum & Hugonem, in quo VVillelmus mille & centū amiſit, Hugo centum cum ſeipſo.

Karolus Ludouici Balbi filius.

Odo Karolum præſentia ſua fugat.

Cendebaldus Arnulfi Imperatoris filius ab Odone fugatus.

Digitized by Google

O quam reſponſi facinus non ore dediſti
Tale tuo! Dæmon certè proprium tibi fauit,
Non tua mens procurat oues Chriſto tibi miſſas:
Longius ille tuum forſan nec curet honorem.
Hæc vbi fata receperunt probitate neglecti,
Exultant hilares, barcas agitantque per omnes
Gallia queis amnes fruitur, terram pelaguſque
In ditione tenent, totum tutore ferente.
Francia cur latitas? vires narra, peto, priſcas,
Te maiora triumphaſti quibus, atque iugaſti
Regna tibi, propter vitium triplexque piaclum.
Quippe ſupercilium, Veneris quoque fœda venuſtas
Ac veſtis pretioſa elatio te tibi tollunt.
Aphrodite adeo ſaltem quo arcere parentes
Haud valeas lecto, monachas domino neque ſacras:
Vel quid naturam, ſiquidem tibi ſat mulieres
Deſpicis, occurrant? Agitamus faſque nefaſque,
Aurea ſublimem mordet tibi fibula veſtem,
Efficis & calidam tyria carnem pretioſa:
Non præter chlamydem auratam cupis induſiari
Tegmine, decuſſata tuos gemmis niſi zona
Nulla fouet lumbos, aurique pedes niſi virga,
Non habitus humilis, non te valet abdere veſtis:
Hæc facis, hæc alia faciunt gentes ita nulla,
Hæc tria ni linquas, vires regnumque paternum,
Omne ſcelus ſuper his Chriſti, cuius quoque vates
Naſci teſtantur bibli: fuge Francia ab iſtis.
Pſallere non tædet, deſit tamen actus Odonis,
Nobilis is quanquam mulcet ſuperas adhuc oras.
Flagito quo poſitor poßim per amœna polorum
Hoſte canas lector gratarier atria victo.

Explicit ſecundus Pariſiacæ vrbis bellorum, præſuliſque Germani miraculorum Libellus.

RERVM

Digitized by Google

RERVM MEMORABILIVM INDEX, QVÆ IN HOC LIBRO HISTOriarum continentur.

AARON rex Perſarum Carolo Magno munera mittit 17.19
Abbo Floriacenſis abbas 516. 526.527.528
Abbo Neuſtrigena 553
Abbo Sueſſionenſis Epiſcopus 123.145
Abdagis regis comitatus 87
Abdella Sarracenus 14.258
Abdirama Sarracenorum rex 2.32
Abio Saxo baptizatus 248
Abodriti à Danis infeſtati 20. rebelles coërciti 370
Abodritorũ dux Traſco 273, 274. princeps Witzan 12. *vide* Obodriti.
Abola fl. 12
Abotaueus Sarracenus 342
Abula Sarracenus Hiſpaniæ rex 22. qui & Abulat 376
Abumaruan Sarracenus 32
Adalbertus Bazſoenſis epiſcopus 170
Adalbertus comes 36
Adalbertus diſcordiarum incentor interficitur 38
Adalbertus Heriberti comitis F. 178
Adalbertus Longobardorum rex 517
Adalelmus nepos ex ſorore Odonis comitis Pariſ. 547
Adalhardus Corbeienſis abbas 20.274.377
Adalgarius presbyter vinculis Vngarorũ liberatus 144
Adalgiſus legatus 11
Adalgiſus Deſiderij Longobardorum regis F. 9
Adalungus S. Vedaſti abbas 309.380
Adarna fl. 10
Adelbero Laudunenſis epiſcopus 200
Adelbero Mettenſis epiſcopus 168.170
Adelbertus Metenſium comes 454.455
Adeldacus Hammaburgenſ. epiſcopus 170
Adelelmus comes occiſus 136
Adelelmus montis Lauduni epiſcopus 112.132
Adelelmus Siluanectenſium præſul 143
Adelericus Vaſco proſcriptus 342
Adelomus Laudunenſis clericus 176
Adelmarus mortuus reuixit 141
Ademarus comes Genuę 268

O quam reſponſi facinus non ore dediſti
Tale tuo! Dæmon certè proprium tibi fauit,
Non tua mens procurat oues Chriſto tibi miſſas:
Longius ille tuum forſan nec curet honorem.
Hæc vbi fata receperunt probitate neglecti,
Exultant hilares, barcas agitantque per omnes
Gallia queis amnes fruitur, terram pelaguſque
In ditione tenent, totum tutore ferente.
Francia cur latitas? vires narra, peto, priſcas,
Te maiora triumphaſti quibus, atque iugaſti
Regna tibi, propter vitium triplexque piaclum.
Quippe ſupercilium, Veneris quoque fœda venuſtas
Ac veſtis pretioſa elatio te tibi tollunt.
Aphrodite adeo ſaltem quo arcere parentes
Haud valeas lecto, monachas domino neque ſacras:
Vel quid naturam, ſiquidem tibi ſat mulieres
Deſpicis, occurrant? Agitamus faſque nefaſque,
Aurea ſublimem mordet tibi fibula veſtem,
Efficis & calidam tyria carnem pretioſa:
Non præter chlamydem auratam cupis induſiari
Tegmine, decuſſata tuos gemmis niſi zona
Nulla fouet lumbos, aurique pedes niſi virga,
Non habitus humilis, non te valet abdere veſtis:
Hæc facis, hæc alia faciunt gentes ita nulla,
Hæc tria ni linquas, vires regnumque paternum,
Omne ſcelus ſuper his Chriſti, cuius quoque vates
Naſci teſtantur bibli: fuge Francia ab iſtis.
Pſallere non tædet, deſit tamen actus Odonis,
Nobilis is quanquam mulcet ſuperas adhuc oras.
Flagito quo poſitor poſſim per amœna polorum
Hoſte canas lector gratarier atria victo.

Explicit ſecundus Pariſiacæ vrbis bellorum, præſuliſque Germani miraculorum Libellus.

RERVM

RERVM MEMORABILIVM INDEX, QVÆ IN HOC LIBRO HISTOriarum continentur.

AARON rex Perſarum Carolo Magno munera mittit 17.19
Abbo Floriacenſis abbas 516. 526.527.528
Abbo Neuſtrigena 553
Abbo Sueſſionenſis Epiſcopus 123.145
Abdagis regis comitatus 87
Abdella Sarracenus 14.258
Abdirama Sarracenorum rex 2.32
Abio Saxo baptizatus 248
Abodriti à Danis infeſtati 20. rebelles coërciti 370
Abodritorũ dux Traſco 273, 274. princeps Witzan 12. *vide* Obodriti.
Abola fl. 12
Abotaueus Sarracenus 342
Abula Sarracenus Hiſpaniæ rex 22. qui & Abulat 376
Abumaruan Sarracenus 32
Adalbertus Bazſoenſis epiſcopus 170
Adalbertus comes 36
Adalbertus diſcordiarum incentor interficitur 38
Adalbertus Heriberti comitis F. 178
Adalbertus Longobardorum rex 517
Adalelmus nepos ex ſorore Odonis comitis Pariſ. 547
Adalhardus Corbeienſis abbas 20.274.377
Adalgarius presbyter vinculis Vngarorũ liberatus 144
Adalgiſus legatus 11
Adalgiſus Deſiderij Longobardorum regis F. 9
Adalungus S. Vedaſti abbas 309.380
Adarna fl. 10
Adelbero Laudunenſis epiſcopus 200
Adelbero Mettenſis epiſcopus 168.170
Adelbertus Metenſium comes 454.455
Adeldacus Hammaburgenſ. epiſcopus 170
Adelelmus comes occiſus 136
Adelelmus montis Lauduni epiſcopus 112.132
Adelelmus Siluanectenſium præſul 143
Adelericus Vaſco proſcriptus 342
Adelomus Laudunenſis clericus 176
Adelmarus mortuus reuixit 141
Ademarus comes Genuę 268

Digitized by Google

Ademarus Pictauienſis comes 519
Aderten 336
Adrebaldus Flauianicēſis abbas. 417. Eius calliditas 412
Adrianus Papa 8. 73. 244
Ægbertus comes 274
Agapitus Papa 165. 169
Agates vrbs à Francis capitur 4
Agathon archiepiſc. legatus 89
Agenoldus abbas 186
Aginum 517
Agobertus Lugdunenſis archiepiſcop⁹ depoſitus 408. 413
Aimiricus abbas S. Martialis 543
Ainricus Burgundiæ dux 215 *vide* Heinricus
Ainricus Saxo 554. 560
Ainalarabi Sarracenus 9. 10
Aio comes Foroiulij 277
Aio Longobardus de Aquileia 22
Airardus Nouiomenſis epiſcopus 136
Aizo Gothus transfuga 31
Aizonis perfidia 385. 386
Alamannia 19. 284
Alamanni 12. ſubacti 2. rebellantes comprimuntur 4
Alamannorum princeps Burchardus 127. dux Theobaldus 4.
Alarus fl. 21
S. Albani eccleſia Mogontiæ terræmotu concuſſa 53. 54
Albechouua 489
Albericus patricius 164. 188. 517
Albero Metēſis epiſcopus 132
Albigenſes tributo releuati 344. 345
Albigenſibus Amio præfectus 340
Albus fl. 12
Alcedronenſis regio 38
Alcuinus cognomētō Albin⁹ floret 13. 14
Aldefonſus Galliciæ & Aſturiæ rex 14. 15. 258. 259. Eius legati ad Ludouicum Pium 345
Aldulfus, diaconus Saxo 271. 273
Alea fl. 114
Alemo fl. 13
Alfonſus *vide* Aldefonſus
Alfurteſtetenſis epiſcopus Bernardus 170
Aliſatia 33. *vide* Eliſatius
Alodes 131
Aloden manibus gurpierunt 242
Alpes Noricæ 27. 284. *vide* Noricæ
Alſonis villa 215
Alſtanus rex Anglorum 142
Alta petra 489
Altfridus epiſcopus 53. 70
Altus mons, ſeu Altmons caſtrum 110. 156. 157. 163. 177. 179. 490. captum & direptum 113
Aluennacum monaſteriū 150
Amalharius Treuirenſis epiſcopus 23. 280. 300. idem Amallarius 361

Aman

Amau 336
Ambianenſe caſtrum captum 177. Herluino datum 158
Ambianenſis pagus à Nortmannis direptus 124
Ambianenſis vrbs Ludeuico regi redditur 158. obſeſſa 136. ſuccenſa 124
Ambianenſis turris obſeſſa 181
Ambianenſes epiſcopi, Deroldus medicus 132. Ieſſe 17. Orgarius 130. Ragembaldus 177. Tetbaldus 166
Ambienſis 335
Amblidum caſtrum 157
Ambra fl. 247
Amoroz Cæſarauguſtæ præfectus 275.277
Anaſtaſius Imp. 1.231
Anatolus epiſc. Egoliſmenſis 517
Andana 490
Andegaui 2
Andiacum palatium 344
AndWerpia à Nortmannis incenſa 34
Angariæ perditæ 116
Angarij 240
Angilberti corpus indiſſolutum 485
Angli à Sarracenis lapidibus obruti 112.119
Anglorum claſſis 147
Angri 49
Anianæ monaſterium 355
Aniſa fl. 12.255
Annonæ caritas 46
Annorum ab origine mundi computatio 234
Anſchericus Pariſienſis epiſcopus 564.569
Anſegiſus Senonenſis archiepiſcopus 214
Anſegiſus Trecaſſinorum epiſcopus 123.179
Anſellus Boſonis vaſſallus 132
Anſnelmus Laudunẽſis epiſc. proditor 2.3
Anshelmus Mediolanenſis epiſcopus 30 .371
Anternacum caſtellum 96
Antonium 490
Anulo Danus 279. Herialdi nepos 23
Anxilla inſula 482
Aquenſe concilium 274
Aquenſe diſtrictum 489
Aquenſe palatium, ſedes prima Franciæ 476. à Normannis direptum 105
Aquenſis epiſcopus Odolricus 168
de Aquis abbatia 489
Aquiſgrani conuentus 26
Aquitania à Carolo Pippini F. recipitur 3. ſubiecta 8. à Nordmannis vaſtata 116. ab Vngaris infeſtatur 18. quo pacto ordinata ſit à Carolo Magno 340
Aquitaniæ Duces, Eudo 2. Hunaldus 4. Waifarius 5. Willelmus 1.6
Aquitaniæ monaſteria 3 6. palatia 124. regnum Carolo Lud. Pij F. commiſſum 445
Aquitani ob regni adminiſtrationem diuiſi 419

Digitized by Google

Aquitanorum legati ad Ludeuicum regem 49. de Caroli tyrannide conquerentes 49.54
Aquitanorum leuitas 420
Aragiſus Beneuentanorũ dux 12. *vide* Adalgiſus.
Aran epiſcopus 83
Arasfizo 74
Archambaldus imperij commentarienſis 356
Archeiæ 138
Ardantia fl. 13
Arduenna 489.490
Arduicus Veſontionis archiepiſcopus 496
Areæ 160
Aredius abbas 231
Arelatenſe concilium 24.280
Arelatenſis dux Solcratus 41
Argentoratum 86. nũc Strasburgus 39
Argiſus Beneuenti dux 248. *vide* Aragiſus.
Arithmetici Roma euocati 251.252
Arlon 490
Arna riuus 180
Arnoldus & Landricus fratres proditores 153
Arnolt Carolomanni F. 101
Arola fl. 246
Arnſeo lacus 28
Arnulfus comes 146.147. 183. Normannos cædit 125. Monaſteriolum capit 169. Syluanectẽſe ſuburbium ſuccendit 179. Willelmum Nordmannorum ducẽ interimit 156. interimitur 157
Arnulfi comitis dona 192
Arnulfi comitis munitiones obſeſſæ 166
Arnulfus Imp. Romanorum 211
Arnulfus Lotharienſis comes 199.207
Arnulfus Metenſis epiſcopus 220.231.288. Eius genealogia 219.288.289.295
S. Arnulfi baſilica Mettis 37
Arnulfus Odonis F. rex Francorum 519.529
Arnulfus princeps 195.197
Arnus epiſcopus 82
Arſenius Epiſcopus Papæ legatus ad Ludeuicum & Carolum reges 70.71
Artaldus Remenſis archiepiſcopus 135. Epiſcopatu abdicatur 150. cum Hugone præſule pacem init 153. in integrum reſtituitur 165. in præſulatu à Synodo confirmatur 172. moritur 194
Artoldi Remenſis querela in Synodo 171
Aruernia à Nordmannis vaſtata 116
Asbania 335. *vide* Hasbanienſis.
Aſcloha 106
Aſcrihus monachus 40
Aſenarius comes 382
Aſgabrunno inundatione periit 91
Aſius Wormatienſis epiſcopus 274
Aſturiæ rex 14
Aternacum caſtellum 59

Athirua

Digitized by Google

Achirua Sarracenorum rex 3
Attiniacum 122,131. ſeu Attiniacus 377
Atoariæ 335
Atoniaca fiſcus 183
Atrabas caſtrum obſeſsũ 134 conflagrauit 124
Atrabatenſis pagus à Normannis direptus 117
Axona in pago Laudunenſi 113
Aualo caſtrum 134
Auari cæſi 255. victi 12, 254 perfidi 260
Auarorum theſaurus direptus 257. *vide* Hungari
S. Audomarus 212
Auennacum monaſterium 201
Auennio vrbs capitur à Sarracenis 3. recipitur ibid.
Auffridus Nonantulæ abbas 388
Auga caſtrum 125,129
S. Augentius 490
Auguſta Vindelicum 33
Auguſtana vallis 284
Auguſtenſis epiſcopus Odelricus 170
Auguſtodunenſis pagus 120
Auguſt chirche 489
Aureliacum monaſteriũ 506
Aurelianenſium comes Vodo 24
Aurelianẽſis epiſcopus Theodulfus 359
Aureolus comes 275
Auſburgum 396
Auſona 345
Auſterban 336
Auſtreleudi Saxonum 240
Auſtria 547
Autiſiodorenſis pagus 441
Autiſiodorenſis epiſc. Waldricus 138. Wido 138
Autulfus Seneſcalcus 11, 248

B

Baciacum 236
Bahaluc Sarracenus 345
Baioaria Ludouico data 35
Baioariæ dux Odilo 4. Taſſilo 5
Baioariæ præfectus Geroldus 15. Princeps Liudulfus 187
Baioarij ſubacti 2. cæſi 81,83
Baiocæ 161. Nordmannis cõceſſæ 121
Baiorzuna à Nordmannis direpta 104
S. Baldericus 153
Baldricus Foroiulienſis comes 31. dux 374,388
Baldricus Traiectenſis epiſcopus 170
Baleares inſulæ 15. deprædatæ 259. defenſæ 260
Balduinus Arnulfi comitis F. 190
Balduinus Hannoniæ comes 213
Balma 488
Banis locus 182
Banno denunciare 125
Baradadus Saxonicus epiſcopus 319
Barcæ 535
Barcinona 432. capta 17,264, 347. Francis reddita 14, 258

Digitized by Google

Barcinonæ comes Bera 27. Bernhardus 40. præfectus Zatum 17
Bardingauia 248
Bardonganenſes 244
Bardo comes 52
Barrenſe 490
Barrenſes 441
Bartholomæus Caroli Magni cancellarius 236
Baia fl. 11
Baſala 59. vide Baſulâ
Baſalchouua 489
Baſilius Græcorum imperator 11. eius legatus ad Ludouicum regem 89
Baſiliẽſis epiſcopus Haydo 22. Wikardus 170
Baſiniacum 489
S. Baſoli abbatia 18,150
S. Baſoli eccleſia 150
Baſula 488
Batua 489
Baudidanis villa 236
Baugulfus Fuldenſis cœnobij abbas 17
Bauzarum 252
Bazzoariorum terra vaſtata 1
Bazſoẽſis epiſcopus Adalbertus 170
Beda 214
Bedagouua 489
Bedenſis pagus 441
Bedenſe 489,490
Bedonnia 419
Beheimi Sclaui 267: terminos Boiariorum infeſtant 74. à Sorabis mercede conducti 76. in fidem Carlmanni recepti 76. in regnum Lodouici irrumpũt 82. rebelles fundantur 83. cæſi .03
Behemorum duces 83. vide Boemanni
Beluacenſis epiſc. Erluinus 112. Hildegarius 138
Beluacenſis pagus à Normannis direptus 118,124
Bemharius Wangionum epiſcopus 20
Benedictus papa 197
S. Benedicti monaſterium 195
S. Benedicti tranſlatio 238
Beneuentum à Mauris occupatum 40,485
Beneuentani fidem Carolo Magno iurant 249. tributum pẽdunt 23,280,301,362
Beneuentanorum dux Aragiſus 11. Grimaldus 23
Benno Metenſium epiſcopus 128. excæcatur 131
Bera Barcinonæ comes 37,375
Berch 488
Berengarius Camaracenſis epiſcopus 190
Berengarius dux ſapiens 319, 321
Berengarius Italiæ rex 181, 184. Longobardorum imperator 113. regno exuitur 113. prœlio vincitur 119. interimitur 121
Berengarius Viridunẽſis epiſcopus 149,170
Berẽgari⁹ comes exauctorat⁹ (61
Bernacha villa 467
Bernardus Alſurteſtedenſis epiſcopus 170
Bernhardus Barcenonenſis como-

comes occiſus 40
Bernhardus Caroli Magni nepos, Pippini F. Italiæ rex cõſtituitur 24,279,280. Ludouico Pio ſe ſubdit 25,301, 302. rebellis excęcatus moritur 26,307,370,371,435
Bernhardus Septimaniæ dux 414,416,451,464
Bernhardus Ludouici Pij cameræ præfectus, diſcordiæ auctor 33,391. ſe purgat ab obiectis 396. honoribus priuatur 397. ſtupri accuſatus 310,311
Bernardus Siluanectenſium comes 161
Bernardi comitis caſtellũ 138
Bernardus Viennenſis epiſcopus 413
Bernarius Cormaricenſis epiſcopus 274
Bernuinus Viridunenſis epiſcopus 126,137
Bernuinus Siluanectenſium præſul 143
Bertha regina Deſiderij regis F. 8. moritur 11
Berthrammus de Alamannia 85
Berthulfus Treuerorum archiepiſc. 79
Bertrada abbatiſſa 109
Biburg villa 91
Binga 475. *vide* Pinguia
Biſeſtat villa prope Vvormatiam 77,85
Biſlanc 489,490
Biterræ 432
Biturica expugnata 7
Bituricæ præfecti 340
Biturigenſis pagus Aquitaniæ reſtitutus 120. à Normãnis direptus 142
Biturigenſis epiſcopus Gerũcus 177. Rodulfus 491
Bleſenſe caſtrum 406
Bleſenſis pagus 441
Bleſitchouua 489
Bocenſis pagus 240
Bodonis monaſterium 488
Boemanni Frãcis rebelles 44
Boemanorum duces baptizãtur 41. in deditionem accepti 52
Boemanorum Sclauorum rex occiſus 18. regio vaſtata 19, *vide* Behemi
Bolenſ. 336
Bonifacius Moguntinẽſis epiſcopus martyr 26,238
S. Bonifacij oſſa tranſlata 27
S. Bonifacij eccleſię theſaurus noctu ablatus 50
Bonifacij comitis fortitudo 389,390
Bonogilus villa 402
Borna Dalmatiæ dux 374,376
Boſo Richardi F. 116
Boſo comes raptor filiæ Ludouici imp. 100. fugit 104. ab Henrico ad Rodulfum deficit 134. reconciliatur Henrico principi 131,141 moritur 141
Boſonis & Giſleberti ſimultas 134
Boſonis comitis & Heriberti contentio 131,132
Boſonis & Ottonis cõtẽtio 122

Digitized by Google

Boſtar 553
Botolz locus 245
Boum peſtilentia 27,78,100, 157,241,276
Bouo Catalaunenſis epiſcopus 135,136,166
Bouonis curtes 144
in Brachanto comitatus 1111, 490
Bragmento 335
Braina caſtrum 135. munitio 181
Brena munitio 183
Briacus locus 56
Briganticus lacus 35,41,59
Brionenſes 441
Brittæ locus 462
Britannia inſ. ſubacta 16
Britannia, olim cornu Galliæ 514. ſubacta 26. Francis ſubdita 260,261. Nortmannis conceſſa 112. à Nortmannis attrita 110. vaſtata 30,245
Britãni fidem promittunt 372, 452
Britones domiti à Carolo Magno 11,248. perfidi 23,30. Normannos interimunt 135. à Normannis eiiciuntur 136. regionẽ ſuã repetũt 142,145. Nordmannos cædunt 148. cæduntur 144. Ludouicum regem ſuſcipiunt 144. fidẽ pollicẽtur 383
Brittonum inſolentia caſtigata 151,157. motus compoſitus 413. terra Nortmannis data 138
Brixienſis pagus 87
Bruno abbas Ottonis Imp. frater 168. Colonienſẽ epiſcopatũ & Lotharienſe regnum conſequitur 186,191, 192. cõtra Lotharingos ſe parat 193
Brunesberg 9. vel Brunisberg 239
Bug Turonicus comes 22
Buim vicus 375
Bulgari Chriſtiani fiunt 72. Pannonum duces pellũt 32
Bulgarorum legati 309,383
Bulgarorũ rex Omortag 29, 30,31
Bunna à Normãnis incẽſa 105
Burbo vrbs capta 7
Burdigalis 2
Burchardus Alamannorum princeps 127
Burchardus comes ſtabuli 20
Burgundia 336. à Normannis direpta 123. *diſpertita* 143
Burgundiæ dux Ainricus 215. Hugo 157
Buriaburg caſtrum 238
Buriſlaus Sarmatarũ rex 189
Buſonis vxor 65,66

C

Cabillionenſe concilium 24, 280
Cabillonum captum 405 *vide* Cauillonum
Cadũſcani 372
Cæſar-Auguſtæ præfectus 9
Caganus Hunorum princeps 11,14,18,19,245
Cala abbatia 113
Calaun mons 123

Calcio 558
Caldio in pago Porticẽſi 179
S. Calixti arca 192
Calmiciacum 114. *vide* Culmiſiacum
Calmontis 489,490
Caluacum ſuper Iſaram 180
Caluiacus villa 440
Camalecenſis 336
Camaracenſe 490
Camaracenſis epiſcopus Berengarius 190. Fulbertus 139. Halitcarius 388. Stephanus 122
Cameracum 490. à Nortmannis direptum 104,105 incendio conflagrauit 119
Camilo 236
Cammunzi locus ad Renũ 57
Camp locus 267
Campus, id eſt pugna 286
Campus mendacij 312. idem campus mentitus 398
Campi ripa 255
Canes diſparent 100
Canonicę vitę norma ab Imp. rege componi iuſsa 368
Canitela vrbs capta 7
Cantorum Romanorum & Gallorum contentio 249
Capcanus princeps Hunnorum Chriſtianus 18,267
Capræmons caſtellum 115,217
Capulus ſacellarius 263
Caput montium, corrupte Cammunzi 57
Carantani 375
Carantanorum prouincia 27
Carantanis præfectus Carlmãn⁹ 61. Gũdachar⁹ comes 62
Carantani limitis cuſtodia 242,243
Carbonacum villa 237
Carbonariæ 448,481
Carcamuſæ 547
Carcaſiria 110
Carcaſſona 432
Cariſiacus villa regia 404
Carlmãnus Caroli F. Pippini N. maior domus 4. monachus fit 5,228. moritur 6
Carlmannus Pippini F. in regem vngitur 6. obit 8, 237
Carlemannus Ludeuici regis F. Lud. Pij N. 61,62,474, 475. noua cõtra patrẽ molitur 61,62. Carantanis præfectus maieſtatis accuſatur 61. bis victor contra Raſticen 74. regnum Zuẽtibaldi depopulatur 75. Raſtizis regnum in deditionem accipit 77. decipitur à Zuentibaldo 80,81. Marahenſes cædit 83, 84. à Carolo patruo decipitur 92,93. Romanos fidelitatẽ ſibi iurare cogit 99. fratri Ludouico regnũ ſuũ cõmendauit 101, 102. obit 103
Carniolenſes 375
Carnones 489
Carhontũ 18, ſeu Carnotum 553, ſiue Carnuntum 267
Carnotenſis præſul Vulfaldus 195
Carolus archiepiſcopus Moguntinus 52,62.
Carolus conſtantinus Viẽnæ

Digitized by Google

præfectus 154,181,193
Carol. Martellus 214,220,231, 232. Pippini F. maior domus 1. Eius res geſtę 1,2,3,4, 228. mors & ſepultura 4
Carolus Magnus, Pippini F. in regē vngitur 6,233. regnum ſuſcipit 8,235. Imperator & Auguſt⁹ appellatur 16,263, 290. Baleares inſulas & Britanniā recipit 15,16. cōcilia plurima celebrat 24. cōtra Godfridum Danorū regem expeditionē ſuſcipit 21. Hiſpaniam, Vaſconiā & Nauarram ſibi ſubiuga uit 10, 243. Hunaldum reprimit 8. Italiæ regnum adipiſcitur 9,239. Leonem Papam expulſum ſedi Romanæ reſtituit 290. libros correxit 299. Ludeuico filio regni ſummā cōmittit 297,298. Ludeuicū filiū imperij cōſortem aſciſcit 24. Papiam & Deſiderium regem capit 239. Saxonū idolū deſtruit 237. Saxonū perfidiā vlciſcitur 10,11. Saxones in Frāciā tranſtulit 18. Romā proficiſcitur 10,11,16,244,248,261. Waldū rebellem capit 236
Caroli Magni expeditiones, in Auaros 254. in Baioariā cōtra Taſſilonē 251. in Beneuētanos 261,263. in Boemiā 267. in Brittones 248. in Corſicā 270. in Hiſpaniam 243. in Hunos 12. in Italiam cōtra Rotgaudū rebellem 240. contra Longobardos 237. in Linones, Pānonias & Britones 243. in Saxones 8, 11,12,13,14,15,239,242,247, 256,258,265. in Slauos 254
Caroli Magni filii in reges vncti 244. filia Cōſtantinop. Imp. deſpōſata 12. filiarum ſcelus 359,360. fœdus cum Hemmingo Danorū rege 277. cū Dan. regib. 280,281. pax cū Niceforo Imp. 276, 277. laus 288,289,434,499. ordinatio de Venetis & Dalmatis 267. progenies 220, 221,230. teſtamētum & regni inter filios diuiſio 19, 268,283. & ſeq. vxores & liberi 11,246,247,289,296. morbus, mors & ſepultura 243,282,299,338,339,358, 359,434. Caroli Magni progenies non defecit in Hugone Capeto 147
Carolus Caroli Magni F. in Boemos miſſus 18,268,269. cōtra Danos 271. cōtra Sorabos 19,268. Weſtfalos 11. domuit 11,12. obiit 23,278
Carolus Ludeuici Pij F. cognomine Caluus, Galliæ rex 214. quā regni partem à patre obtinuerit 34,35,310, 416,419,441. Romæ Imperator creatur 93,498. & ſeq. Pippino moleſtus Aquitaniā affectat 40. Pippinum nepotē fugat 449. aduerſus Brittones malè pugnat 41. nepotes attōdit 47. Lotharij de-

rij defuncti regnũ inuadit, & ſe Imperatorẽ appellari præcipit 76,92,93. Ludouici fratris defuncti regnum inuadit 94. Carlemannũ filiũ excæcat 85. nouellus Sẽnacherib 97. lepore timidior 93. à nepote Ludouico cæditur 96,97. à Lothario fratre vna cũ patre capitur 399,400,436.438. Lotharij fratris machinationib⁹ viriliter reſiſtit 449,450,453, 454,455. copias cũ Ludouico fratre cõtra Lotharium iũgit 458, 460. cũ eodẽ pugnant 462. fratris auxilium cõtra Lotharium implorat 468. iterum à fratre petitur 468,471. ſororẽ Lauduni in ordinẽ redigit 469. iterum vires cũ fratre Lud. iungit 471. Lotharij regnũ cũ fratre diuidit 78,477,478,488, 489. Caroli Calui calliditas 93. admonitio ad fratrem Loth. 447,467,469. diſſenſio & prçliũ cum fratre Lothario 37,38. Faſtus inſolit⁹ 94. fœdus cũ Ludouico fratre teſtibus firmatũ 60,69

Caroli Calui & Ludouici fratrũ mutua pactio 471,472. concordia 473. deliberatio de Lotharij fratris regno 476. Carol. Calui & Ludouici fædus cũ fratre Lothario 480,486. Caroli Calui prçliũ & pactio cum Bernardo 451. proclamatio aduerſus Wenilonẽ Senonũ archiepiſ. 491. querela de fr. Loth. 456. regnũ à Norm. vaſtatũ 40. tyrãnis 49,55. vxor 486. mors 98,100. Carol. craſſus Lud. reg. F. Lud. Pij N. rex Francor. 35,564,567. feliciter cõtra Raſticen pugnat 75. dæmone vexatur 84. expeditionẽ in Nordmannos ſuſcipit 105. Carolus Ludouici Transmarini F. Caroli Simplicis N. 161,406,515. Frãcor. regno priuatur 516. bellũ gerit cũ Lotharięſib. comitibus 199. fit dux Lotharingię 207. regnũ Francorum ſuſcipere tardat 210. Hugonẽ Capetũ bello perſequitur 212. regno priuatus Aureliis in carcere moritur 213,524

Carolus Simplex rex Francor. 215,511,517. à ſuis deſertus, à Remẽſi archiepiſ. in regnũ reſtituitur 110. fœdus init cũ Heinrico principe trãſrenenſi 112. Lotharienſe regnũ vaſtat 112. Giſilbertum perſequitur 217. cũ Haganone conſiliario fugit 113. prælium cũ Rotberto rege cõtra ſe electo committit 116. dolo captus cuſtodiæ mãdatur 116. cuſtodia liberatur 129. ſecũdò regno pellitur & includitur 131. in carcere moritur 132,518

Caroli Simplicis amor in Haganonem 113. & inuidia in-

Digitized by Google

de conciliata 216
Carolo Simplici redditur Atiniacum 131
Carri LX. hominum capaces 540
S. Caroffi monachi 520
Carroffi monaſterium 356
Carthaginenſis, concilij cap. XIX. 169
Cartani limitis cuſtodia 61
Carus fl. 189
Caſſinogilus palatiũ 338.344
Caſtaberra 345
Caſtellio caſtrum 179
Caſtellum 488
Carnones 489
S. Caſtor 475,485
Caſtrenſis pagus 336, 441
Caſtricenſis pagi comes 110
Caſtricium 490
Caſtrum Theoderici, *vide* Theodorici 138
Catalaunẽſis epiſcopus Bouo 135. Gibuinus 166. Milo 135
Catalaunenſis vrbs incenſa 196
Catalaunicum caſtrum captum 134
Catalonis 335
Cateiæ 542,550,555
Cauannaracum 236
Cauillonũ obſeſſum 440, *vide* Cabillonum
Caunas monaſterium 356
Cauſoſtẽ caſtrum ad Maternam fl. 146,149
Caziei 529
Ceadrogus Abodritorum rex 25,26,28,373,384
Ceniſius mons 238
Cenomanni 554. *vide* Cinomanni.
Centulum 261,485,486
Centumceplæ 281
Cereus celitus accenſus 111
Ceſpes ſine manibus tranſlatus 28
Chara fl. 167
S. Chiliani eccleſia cremata 50
Chletgouue 284
Chorſo Toloſanus dux 340, 342, 343.
Chriſti ſanguis 266
Cidrioburgi 247
Cinomanni Hugoni dati 120. Nordmannis conceſſi 121
Cirandi vallis 489
Ciza fl. 406
Clarmons 7. ſiue Clarus mõs 444
Claſtris munitio 158
Clitæ 241
Clodum 557
Cluniacum monaſteriũ fundatum 512,519
Cluſæ vallis 489
Codiciacum 129,132,178,181, 197. captum 191
Colnacum caſtrum 180
Colonia Agrippina 48,70, 488. à Normannis incenſa 105
Coloniæ S. Petri domus dedicata 79
Coloniæ terribilis tẽpeſtas 53
Colonienſis epiſcopus Bruno 186. Guntarius 53,63. Hildigarius 6. Wicfredus 170. Wilibertus 77

Digitized by Google

Colonienſis ſynodus 78,79
Colonienſium fines vaſtantur 2
S. Columba Eccleſia 142
S. Columbæ abbatia 494,514
S. Columbæ locus 350
Cometes 25,34,36,38,73,91, 105,367,414,417,473,513
Comiadum inſula 272
Commerciacum villa in Tullenſi territorio 30. dicta eſt Commarceium 29
Compendium 118, 244,322. vaſtatum 161
Concas monaſterium 356
Concilium Aquenſe 274. Romanum 63. de proceſſione Spiritus ſancti 20
Concilia quinque ſuper ſtatu Eccleſiarum corrigẽdo 24. *vide* Synodus
Condatum 490
Condruſt 490. ſiue Condruſto, vel Conduſtro 489
Confluens caſtellum 39,43,52, 54,105,419,484
Coniurationis pœna 11,12,13
Conradus Conſtantiacenſis epiſcopus 170
Conradus Iurenſis & cis-alpinæ Galliæ rex 145,165. dolo captus 150,151
Conradus Lotharienſium dux 163, 173, 174, 180, 182, 184. moritur 189
Conradi Loth. ducis diſcordia & Othonis Imp. 185,186
Conradi comitis filij Ludeuico regi infideles 56
Conſiliarij ignobiles vitandi 305,317
Conſtantiacenſis epiſc. Conradus 170
Conſtantinopolis obſeſſa 281
Cõſtantinopolitanus epiſcopus 15
Conſtantinus Imper. Pipino munera mittit 7. excæcatur 14,259
Conſtantini Imp. mater 15,17
Conſtantino Imperat. Caroli Mag. filia deſponſatur 12
Contuuig 479
Corbanacum 8,145
Corbeienſis abbas Adalhardus 20,274
Corcolmum 519
Cormaricenſis epiſcopus Bernarius 274
Cornelius Tacitus 48
Cornu Galliæ 514
Corſica 19,20,277
Corug fl. 276
Creſcentius Romæ præfectus 524
S. Criſpini abbatia 158,159
Criſpinno 490
Crumas Bulgarorum rex 281
Cruſinacum Remenſis epiſcopij villa 110
Crux furto ſublata 153
Crucis ſignum in veſtibus 10
Cuffinſtang 257
Culdini monaſt. 490
Culmiſciacum villa 151, 168, 175. *vide* Calmiciacum
Cummeoberg 255. vel Cummiberg 12. vel Cuneburg 343
Curienſis ducatus 284

Digitized by Google

Cuſsiſtain 255
Czitziborus Sorabus 53. *vide* Eziſtiborus

D

DÆmoniacus 196
Dæmonij nequitia 57
Dado Virdunenſium epiſcopus 119
Dagobertus Francorum rex 1
Dairacum 521
Dalmatæ tributarij Ludouici regis 52
Dalmatij Sclaui cæſi 103
Dalmatiæ pars à Sorabis poſſeſſa 28
Dalmatiarum legati 267
Dalmatica talaris 94
Damaſus epiſcopus Romę 154
Daniel rex Chilpericus dictus 228,233
Dani iidem & Normanni 514. Freſonibus tributum impoſuerunt 21. Mogontiæ baptizati 31
Danorum claſſis Hiberniam aggreſſa, à Scottis ſuperatur 23
Danorum de regni ſucceſſione contentio 279. ſtrages ob regis electionem 23. regni pars Roruco cōceſſa 52
Danorum rex Godefridus 11, 20. Herialdus 23. Horuc 50. Hyemmingus 22. Raginfridus 23
Danorum reges à Ludouico rege pacem petunt 85,86
Danubij pons naualis 13
Dardus 536,537,552,555
Datalaria inſula 270
Dei amorem iurare 204
S. Deodati monaſterium 488
Deroldus medicus Ambianēſis epiſc. 132,166
Dertoſa obſeſſa 20,273
Deſiderius Longobardorum rex 8, 237, 238, 239
ad Deſtricta locus 514. ſiue ad Deſtricios 518
S. Dionyſij monaſterij abbas 31
Diſſenſionum mala 487,488
Diſtrictum Aquenſe 489
Diſtrictum Tectis 489
Diuionum caſtrum 192. obſeſſum 141
Diuomarcus Britto 378
Dodo Artaldi præſulis frater 167,177,179
Dodo Oſneburgenſis epiſcopus 170
Doinincum caſtrum 134
Dolenſe cœnobium 506
Dolus ciuitas 160
Domocultæ 364
Donineum caſtrum 154
Doreſtadum à Normannis vaſtatum 34. incenſum 42. beneficij iure poſſeſſum 45
Doreſtadi præfectus 52
Dornonia fl. 236
Doſora monaſterium 356
Douuina ciuitas 69
Drauus flumen 27
Drogo Lud. Pij frater, Metēſis epiſcopus 380, 424. archicapellanus 36
Drogo Tullēſis epiſc. 112,113
Duagium oppid. 133, 152

Duaſdi

Duaſdines locus 235
Dudo Poderburnẽſis Epiſcopus 170
Dulminſe 490
Duodeciacum caſtrum 167
Durcones 535,536
Dùria villa 236
Durgouue pagus 284
Duroſoſtum caſtrum 131. captum 134
Dutum facere 242

E

EArdulſus Nordanimbrorum regno pulſus & reſtitutus 20,272
Eaduuardus Anglorũ rex 128
Ebbo Senonenſis archiepiſcopus 214
Eblus comes 382
Eblus Aruernenſis & pictauienſis comes 520. Lemouicenſis epiſcopus 522
Ebo Remorum epiſcopus 28. depoſitus 321,408. *vide* Hebo.
Ebolus abbas 536,537,541
Eboresheim 488
Ebrardus transrhenenſis in Lotharingiam miſſus 128
Ebroæ caſtrum 156,157
Ebrocenſes 161
Ebroicæ vrbs 156,157
Ebroinus Pictauienſis epiſcopus 419
Ebrulſi viſiones 123
Ebulus Egoliſmenſis epiſcopus 523
Eburhardus comes 54
Eburiſus legatus 15
Echa 490.
Eclipſis lunæ 39,100,127,269, 275,277,366,390,488,511
Eclipſis Solis 11, 25, 26, 33, 36, 100, 269, 277, 280, 372, 423, 462, 5.1, 515
Edalhartus abbas 55
Edhilingi 478
Edmũdus Anglorum rex 164
Egidora fl. 22,52,86
Eggihardus comes 34
Egil Senonenſis archiepiſcopus 214
Egino comes belli ciuilis auctor 108
Egoliſma ciuitas 235
Egoliſmæ muri reſtaurati 520
Egoliſmenſes epiſcopi 517, 520,523
Ehericus dux Foroiulienſis 14 occiditur 15
Eigil Fuldenſis abbas 26,28
Einhardus abbas 90
Einrichi 475
Eiſtanienſis epiſc. Starchandus 170
Elegi, i. miſeri 557
S. Elegius 232
Elephas dono miſſ9 17,21,264, 26 ,276,
Eliſatius pagus 148
Eliſatij comitatus II. 489
Eliſaza 471. *vide* Aliſatia
Eliſchouue 489
Emaus 489
Embrico Ratisbonenſis epiſcopus 83,84
Emma regina cõſecratur 118. moritur 141. *vide* Hemma
S. Emmerannus 74

Digitized by Google

Cuſsiſtain 255
Czitziborus Sorabus 53. *vide* Eziſtiborus

D

DÆmoniacus 196
Dæmonij nequitia 57
Dado Virdunenſium epiſcopus 119
Dagobertus Francorum rex 1
Dairacum 521
Dalmatæ tributarij Ludouici regis 52
Dalmatij Sclaui cæſi 103
Dalmatiæ pars à Sorabis poſſeſſa 28
Dalmatiarum legati 267
Dalmatica talaris 94
Damaſus epiſcopus Romę 154
Daniel rex Chilpericus dictus 228,233
Dani iidem & Normanni 514. Freſonibus tributum impoſuerunt 21. Mogontiæ baptizati 31
Danorum claſſis Hiberniam aggreſſa, à Scottis ſuperatur 23
Danorum de regni ſucceſſione contentio 279. ſtrages ob regis electionem 23. regni pars Roruco cõceſſa 52
Danorum rex Godefridus 11, 20. Herialdus 23. Horuc 50. Hyemmingus 22. Raginfridus 23
Danorum reges à Ludouico rege pacem petunt 85,86
Danubij pons naualis 13
Dardus 536,537,552,555
Datalaria inſula 270
Dei amorem iurare 204
S. Deodati monaſterium 488
Deroldus medicus Ambianẽſis epiſc. 132,166
Dertoſa obſeſſa 20,273
Deſiderius Longobardorum rex 8, 237, 238, 239
ad Deſtricta locus 514. ſiue ad Deſtricios 518
S. Dionyſij monaſterij abbas 31
Diſſenſionum mala 487,488
Diſtrictum Aquenſe 489
Diſtrictum Tectis 489
Diuionum caſtrum 192. obſeſſum 141
Diuomarcus Britto 378
Dodo Artaldi præſulis frater 167,177,179
Dodo Oſneburgenſis epiſcopus 170
Doinincum caſtrum 134
Dolenſe cœnobium 506
Dolus ciuitas 160
Domocultæ 364
Donineum caſtrum 154
Doreſtadum à Normannis vaſtatum 34. incenſum 42. beneficij iure poſſeſſum 45
Doreſtadi præfectus 52
Dornonia fl. 236
Doſora monaſterium 356
Douuina ciuitas 69
Drauus flumen 27
Drogo Lud. Pij frater, Metẽſis epiſcopus 380,424. archicapellanus 36
Drogo Tullẽſis epiſc. 112,113
Duagium oppid. 133,152

Digitized by Google

Duaſdiues locus 235
Dudo Poderburnẽſis Epiſcopus 170
Dulminaſe 490
Duodeciacum caſtrum 167
Durcones 535,536
Dūria villa 236
Durgouue pagus 284
Duroſoſtum caſtrum 131. captum 134
Dutum facere 242

E

EArdulfus Nordanimbrorum regno pulſus & reſtitutus 20,272
Eaduuardus Anglorũ rex 128
Ebbo Senonenſis archiepiſcopus 214
Eblus comes 382
Eblus Aruernenſis & pictauienſis comes 520. Lemouicenſis epiſcopus 522
Ebo Remorum epiſcopus 28. depoſitus 321,408. *vide* Hebo.
Ebolus abbas 536,537,541
Eboresheim 488
Ebrardus transrhenenſis in Lotharingiam miſſus 128
Ebroæ caſtrum 156,157
Ebrocenſes 161
Ebroicæ vrbs 156,157
Ebroinus Pictauienſis epiſcopus 419
Ebrulfi viſiones 123
Ebulus Egoliſmenſis epiſcopus 523
Eburhardus comes 54
Eburiſus legatus 15
Echa 490.
Eclipſis lunæ 39,100,127,269, 275,277,366,390,488,511
Eclipſis Solis 11, 25, 26, 33,36, 100, 269, 277, 280,372,423, 462,5.1,515
Edalhartus abbas 55
Edhilingi 478
Edmũdus Anglorum rex 164
Egidora fl. 22,52,86
Eggihardus comes 34
Egil Senonenſis archiepiſcopus 214
Egino comes belli ciuilis auctor 108
Egoliſma ciuitas 235
Egoliſmæ muri reſtaurati 520
Egoliſmenſes epiſcopi 517, 520,523
Ehericus dux Foroiulienſis 14 occiditur 15
Eigil Fuldenſis abbas 26,28
Einhardus abbas 90
Einrichi 475
Eiſtanienſis epiſc. Starchandus 170
Elegi, i. miſeri 557
S. Elegius 232
Elephas dono miſſ9 17,21,264, 26 ,276,
Eliſatius pagus 148
Eliſatij comitatus II. 489
Eliſaza 471. *vide* Aliſatia
Eliſchouue 489
Emaus 489
Embrico Ratisbonenſis epiſcopus 83,84
Emma regina cõſecratur 118, moritur 141. *vide* Hemma
S. Emmerannus 74

Digitized by Google

Cuſsiſtain 255
Czitziborus Sorabus 53. *vide* Eziſtiborus

D

DÆmoniacus 196
Dæmonij nequitia 57
Dado Virdunenſium epiſcopus 119
Dagobertus Francorum rex 1
Dairacum 521
Dalmatæ tributarij Ludouici regis 52
Dalmatij Sclaui cæſi 103
Dalmatiæ pars à Sorabis poſſeſſa 28
Dalmatiarum legati 267
Dalmatica talaris 94
Damaſus epiſcopus Romę 154
Daniel rex Chilpericus dictus 228,233
Dani iidem & Normanni 514. Freſonibus tributum impoſuerunt 21. Mogontiæ baptizati 31
Danorum claſſis Hiberniam aggreſſa, à Scottis ſuperatur 23
Danorum de regni ſucceſſione contentio 279. ſtrages ob regis electionem 23. regni pars Roruco cōceſſa 52
Danorum rex Godefridus 11, 20. Herialdus 23. Horuc 50. Hyemmingus 22. Raginfridus 23
Danorum reges à Ludouico rege pacem petunt 85,86
Danubij pons naualis 13
Dardus 536,537,552,555
Datalaria inſula 270
Dei amorem iurare 204
S. Deodati monaſterium 488
Deroldus medicus Ambianēſis epiſc. 132,166
Dertoſa obſeſſa 20,273
Deſiderius Longobardorum rex 8,237,238,239
ad Deſtricta locus 514. ſiue ad Deſtricios 518
S. Dionyſij monaſterij abbas 31
Diſſenſionum mala 487,488
Diſtrictum Aquenſe 489
Diſtrictum Tectis 489
Diuionum caſtrum 192. obſeſſum 141
Diuomarcus Britto 378
Dodo Artaldi præſulis frater 167,177,179
Dodo Oſneburgenſis epiſcopus 170
Doinincum caſtrum 134
Dolenſe cœnobium 506
Dolus ciuitas 160
Domocultæ 364
Donineum caſtrum 134
Doreſtadum à Normannis vaſtatum 34. incenſum 42. beneficij iure poſſeſſum 45
Doreſtadi præfectus 52
Dornonia fl. 236
Doſora monaſterium 356
Douuina ciuitas 69
Drauus flumen 27
Drogo Lud. Pij frater, Metēſis epiſcopus 380,424. archicapellanus 36
Drogo Tullēſis epiſc. 112,113
Duagium oppid. 133,152

Digitized by Google

Duaſdiues locus 235
Dudo Poderburnēſis Epiſcopus 170
Dulminſe 490
Duodeciacum caſtrum 167
Durcones 535,536
Dúria villa 236
Durgouue pagus 284
Duroſoſtum caſtrum 131. captum 134
Dutum facere 242

E

EArdulfus Nordanimbrorum regno pulſus & reſtitutus 20,272
Eaduuardus Anglorū rex 128
Ebbo Senonenſis archiepiſcopus 214
Eblus comes 382
Eblus Aruernenſis & pictauienſis comes 520. Lemouicenſis epiſcopus 522
Ebo Remorum epiſcopus 28. depoſitus 321,408. *vide* Hebo.
Ebolus abbas 536,537,541
Eboresheim 488
Ebrardus transrhenenſis in Lotharingiam miſſus 128
Ebroæ caſtrum 156,157
Ebrocenſes 161
Ebroicæ vrbs 156,157
Ebroinus Pictauienſis epiſcopus 419
Ebrulfi viſiones 123
Ebulus Egoliſmenſis epiſcopus 523
Eburhardus comes 54
Eburiſus legatus 15
Echa 490.
Eclipſis lunæ 39,100,127,269, 275,277,366,390,488,511
Eclipſis Solis 11,25, 26, 33,36, 100, 269,277, 280,372,423, 462,511,515
Edalhartus abbas 55
Edhilingi 478
Edmūdus Anglorum rex 164
Egidora fl. 22,52,86
Eggihardus comes 34
Egil Senonenſis archiepiſcopus 214
Egino comes belli ciuilis auctor 108
Egoliſma ciuitas 235
Egoliſmæ muri reſtaurati 520
Egoliſmenſes epiſcopi 517, 520,523
Ehericus dux Foroiulienſis 14 occiditur 15
Eigil Fuldenſis abbas 26,28
Einhardus abbas 90
Einrichi 475
Eiſtanienſis epiſc. Starchandus 170
Elegi, i. miſeri 557
S. Elegius 232
Elephas dono miſſ⁹ 17,21,264, 26 ,276,
Eliſatius pagus 148
Eliſatij comitatus II. 489
Eliſaza 471. *vide* Aliſatia
Eliſchouue 489
Emaus 489
Embrico Ratisbonenſis epiſcopus 83,84
Emma regina cōſecratur 118. moritur 141. *vide* Hemma
S. Emmerannus 74

Digitized by Google

S.Emmeranni eccleſia Ratiſbonæ 93
Emmingus Danorũ rex 277, 278. *vide* Hemmingus
Emmo Senonenſis archiepiſcopus 214
Empuriæ 432
Emuhſlus Sclauus 29
Enge locus 284
Engilbertus abbas 13
Engildruda Buſonis vxor anathematizata 65,66
Engilramus comes 69
S.Eparchius 231,235
S.Eparchij baſilica, & eius dona 521
S. Eparchij monaſterij terræ 236
Ephterniacum 488
Epiſcopi armati 369
Epiſcoporum iuramentum 509
Epiſcoporum Germanorum inceſta coniugia 178
Equus centum annorum 137
Equorum tributum 7
Erambertus de Baioaria 101
Erardus Turonenſis archiepiſcopus 491,496
Erenſtein 488
Ereſburgum captum 8, 237, 241. reædificatum 9,239, 242. Saxonibus redditum 9
Erilangus 541
Erlebaldus comes pagi caſtricenſis 110. *vide* Herlebaldus
Erluinus Beluacenſis epiſcopus 112
Ermengarius Emporitanus comes 281
Ermenſul 237. *vide* Irminſul
Ermingardus Gothiæ princeps 137
Ernuſtus honoribus priuatus 61
Ernuſtus comes moritur 70 *vide* Hernuſtus
Erpf comes 52
in Erphesfurt conuentus 49
Eſesfeld caſtrum 20. ſiue Eſſefelt 275
Eudo Aquitanorum dux 2. fugatur 2. moritur 3
Eueris Mindenſis epiſcopus 170
Eugenius Papa 29,309,382
Eundachar proditor occiſus 74
Eurogilum palatium 344
S. Eutropiæ arca 192
Euuardus Senonenſis archiepiſcopus 215,556
Eziſtiborus Sorabus interfectus 57. *vide* Czitziborus

F

FAgit locus 462
Falæ 534
Fames 46,74,86,91,104,155
Fanis locus 182
Fara munitio 191
Farabertus Tungrenſis epiſcopus 170
Faringa locus 252
Farus Bononienſis 278
Faſtrada Caroli Magni vxor 247,256. *vide* Vaſtrada
Fauerniacum 488

Febris

Digitized by Google

Febris Italica 99
Fedentiacus comitatus 127
Federicus Adelberonis epiſc. frater 182
Felecan Normannorum dux 135
Feliciana hæreſis damnata 13, 255
Feſcanum monaſterium 522
Fidelitatis ſacraméta aliquot 508,509
S.Filiberti monaſterium 356
Fimmæ villa 113
Fiſci 441
Flacones 77
Flatera 419
Flauianicenſis abbas Adrebaldus 417
S.Florentij monaſterium 356
Floriacum villa 232
Flotildæ viſiones 150,201
Fludaha fl. 83
S. Fludualdus 462,468
Foderus 344
Folchardus epiſcopus 49
Folradus miſſus Pippini regis 7
Fontanetum 460. idem Fontanetum 214
Fontinata villa 38
Forahheim villa 82,90,101.ſiue Forhheim 54
Foroiulienſis comes Baldricus 31. Ehericus 14,15. patriarcha 17
Foſſæ 490
Fradoreuilla 521
Francia xx. annis à Nordmãnis afflicta 50. nobilitate orbata 412
Franciæ comites regem Carolum deſerunt 110
Franciæ regum genealogia 219
Franci gemini audaciſſimi 564
Franci Boemanis terga vertunt 44,45. in Nordmanniam miſſi 24,25. ſuperantur à Sarracenis 13. victis Sarracenis Gothiam capiunt 4
Francorum & Saxonum ſeditio 91
Francorum pax cum Danis 22. cum Græcis 17,22
Francorum reges 230,231, 232. reges quinque ſimul 529. regni partitio 19
Franci Orientales 24
Francorum Orientalium cõiuratio 11. regnum 35. rex Ludouicus 52
Franconofurt 52,70,76,378
Francofurtenſis Synodus 13, 256
Franderes 336
Franſinarus Nouiomagenſiũ præſul 143
Fraxinidum ſaltus 133,154
Fredericus Adelb. epiſc. frater 187
Fredericus comes Lotharienſium præfectus 192
Fredericus Magontinus archiepiſcopus 166,170
Frederici ducis epitaphium 525
Fremesheim 345
Friediſlar 238

Frigiæ patricius 15
Frilingi 478
Friſazi pagus Saxoniæ 29
Friſia 489, 490. à Nordmannis vaſtata 21
Friſiæ comitatus Herioldo Dano datus 384
Friſones in exercitu Caroli Magni 12. Danis tributum penderunt 34, 278. magnã pecuniæ ſummam à Normannis referunt 87, 88
Friſiones occidentales Normannorum theſauros abſtulerunt 93
Friſonum dux Poppo 3. rex Ratbodus 1. regnum vaſtatur 3
Friſonibus euangelizatur 6. ius paternæ hæreditatis reſtitutum 362
Frodoardus Remenſis Eccleſiæ preſbyter 198. in carcerem coniectus 151. ab exilio reuocatus 152. abdicat ſe prælatura 196
Fronciacus caſtrum 236
Frotmundus Senonenſis archiepiſcopus 152
Fulbertus Camaracenſis præſul 139, 170, 172, 190
Fulbertus Carnotenſis 516
Fulcaldus Egoliſmenſis epiſcopus 523
Fulcarius Nouiomenſis epiſcopus 187
Fuldenſis abbas Baugulfus 17. Eigil 26. Hatto 52. Rabanus 28. Rotgarius 17. Sigahardus 83. Thioto 52
Fuldenſis monaſterij monachi 40, 70
Fuldenſis monaſterij eccleſia conſecrata 177
in Fuldenſi cœnobio S. Bonifacij baſilica 27
Fulminis mira natura 51
Furnus 538

G

Gabrielis archangeli monita 90
Gailo Caroli Magni legatus 11
Galimæ monaſterium 356
Gallia ab Hungaris inuaſa 121
Galliciæ rex 14
S. Gangulfus 488
Gant locus 278
Garbi 556
Gardona 345
Garonna 2
S. Gaudericus 490
S. Gaugericus 490
Genaldus Nordmannus occiſus 47, 48
Genchesheim villa 80
Genealogiæ aliquot 198, 211, 219
S. Genouefæ corpus 561
Genuæ præfectus Hadumar 19
Georgius abbas Oliueti 269
Georgius preſbiter de Venetia 31
Geraldus Baioariæ præfectus 260. *vide* Geroldus
Geraldus Genuenſis 198
Gerardus comes Pariſius 441 fidem fallit 449

Digitized by Google

Gerberga Ottonis Imp. ſoror, Ludeuici Galliæ regis vxor 148,164,165,178,183,186,198
Gerbergæ reginæ Henrici Imp. filiæ, Ludouici regis vxoris epitaphium 525,526
Gerbirch, quæ & Gerberga, dolio incluſa & ſubmerſa 318,406,440
Gerbertus Rauennæ archiepiſcopus, Papa Sylueſter 525
Gerlandus Senonẽſis archiepiſcopus 152
S. Germanus Pariſienſis 555
S. Germani capellæ puteus 565
S. Germani pratum 548,555, 564
Germanico ſermone conceptum iuramẽtum 472,473
Geroldus Baioariæ præfectus 15. *vide* Geraldus
S. Geruaſius 490
Geruncus Biturigenſis epiſcopus 177
Gerunda 432. à Sarracenis vaſtata 32
Geſedis villa in agro Pariſiaco 115
Glaciei ingens fruſtum 30
Gibuinus Catalaunenſis epiſcopus 166
Gildini monaſt. 490
Girboldus Autiſiodorenſium comes 511
Giſlabertus Lotharij Imp. filiam rapit 42. ad fidem Imperatoris redit 43
Giſlebertus Burgundionum comes 215
Giſlebertus comes 119,124
Giſlebertus princeps à Lothariẽſib. electus 111. Heinrico obſides dat 125. Peronā obſidet 137. cõtra Ludeuicum regem proficiſcitur 146. ad Ludouicũ regẽ deficit 147. in Rheno ſubmerſus 148
Giſleberti periuria & inconſtantia 121. inſolentia 217
Giſleberti Lotharienſis & Boſonis ſimultas 134
Giſleberti & Ragenarij fratris contentio 122
Giſlebertus dux 150
Giſlebertus Manaſſe F. 134
Godefridus comes Viridunẽſis 188,189
Godefridus Danorum rex 17, 20,266. in Abotritos mouet 271. interfectus 22,276
Godefridi regis Danorũ colloquium cum Francis 273. inſolentia 20,21,274,276
Godofridi Danorum regis filij pacem petunt 30,389
Godefridus Lothariẽſis comes 199,207,208
Godefridus Normannorum dux in Galliæ regnum ſuſcipitur 46
Godoruilla 521
Gola abbatia 113
Gordouilla 519
Goſfrido caſtrum reſtitutum 141
Goſlinus Tullenſ. epiſcopus 113,168,170

Digitized by Google

Gothefridus Alamannorum dux 296
Goteſcalcus presbyter de prędeſtinatione male ſentiens 113
Gothia 13, 284, 285, 336. ab Hungaris impetita 121, 122
Gothiæ principes Ermingaudus & Ragemundus 137
Gothorum regio 3, 4
Gozbaldus abbas 315
Gozbaldus epiſcopus 51
Gozbertus Laudunenſium præſul 132
Gozbertus occiſus 50
Gozlinus Pariſienſis epiſcopus 534, 535, 541, 556
Gozzomuil Obodritorum rex 40
Grabfeldon 46
Gradabona vicus 29
Græci Orobiotæ 273
Græci ſuperantur 12
Græcorum & Longobardorum bellum 254
Græcorum legati 300
Græcorum Synodus ſeptima damnata 13
Grammatici Roma euocati 251, 252
Grandiuallis 489
Grandinis inuſitata ſpecies 107. magnitudo mirabilis 109
Gregorius Papa 32, 231, 312, 387
Gregorius Papa cum filiis Ludouici Pij contra patrem 398, 438
Gregorius presbyter organorum artifex 385
Gregorius Turonenſis epiſcopus 231
S. Gregorij liber Paſtoralis 306
S. Gregorij monaſt. 488
Grimaldus Aragiſi ducis Beneuentanorum F. obſes 11, 12, 249. Beneuentanorum dux 23, 254, 280
Grimoldus abbas 316
Gripho frater Pippini 5. in Aquitaniam fugit 5. occiditur 6
Guduym nepos regis Danorum 50
Guiſum caſtrum 146
Gundachari comitis proditio 62
Gundolfi villa 103, 509
Gundulfus Metenſis epiſcopus 380
Gunbaldus Egoliſmenſis epiſcopus 521
Guntbaldus monachus Ludouici Pij liberator 437
Guntharius Agrippinæ colonię archiepiſcopus 63, 496. excommunicatur à Papa ibid. excõmunicat Papam 67. pœnitentia ductus veniam non impetrat 69, 70
Gunthatij Colon. epiſtola ad Altfridum epiſcopum 53
Guntpoldus rebellis 72
Gurdi 547, 550
Gurpire 242

H

Haberenſis epiſc. Hemmo 49. Hildigim 49

Habimaurus Sarracenus 10
Hadauuart Mimidenſis epiſcopus 49
Hadofuns Galliciæ rex 14, 15. *vide* Aldefonſus
Hadulfus Nouiomenſis epiſ. 189, 200.
Haduloba locus 258
Hadumar Genuæ præfectus 19
Haeccraham 441
Hæreſis Feliciana damnata 13
Hagano conſiliarius 110, 216
Haganonis amore Carolus rex captus 113
Haganonis theſauri 114
Hagroldi Normanni perfidia 163
Haido Baſilienſis epiſc. 22, 277
Haiſtulphus Longobardorum rex 6. bis ſuperatus moritur 7
Halbdeni frater Sigifridi Danorum regis 11, 86
Halitcarius Cameracenſis epiſcopus 388
Hals Normannus 107
Hammaburg 41. *vide* Homburc
Hammaburgenſis epiſcopus Adeldacus 170
Hamme caſtrũ 136, ſeu Hammum 137, 138, 140
Hamvvig 479
Hanious comitatus 490
Harburg opp. 217
Harceiæ 138
Hardiatus Auſtriç dux infideliſſimus 307
Harduinus Tetbaldi ſubditus 191
Hariſtallium Saxonicum 14, 217. *vide* Heriſtallium
Harnus epiſc. 51
Harudi 49
Haſa fl. 246
Hasbanienſis pagus 402 à Normannis vaſtatus 105
in Hasbanio comitat⁹ IV. 490 *vide* Asbania
Hatto Fuldenſis abbas moritur 52
Hattuaris 489
Haunricus comes à Sarracenis receptus 22
Hebonis Remenſis epiſcopi vituperatio 313. comprehẽſio 317. *vide* Ebo
Hegouue 284
Heinardus religioſus 387
Heinricus Burgundionũ dux 209, 210. *vide* Ainricus
Heinrichus comes 80
Henricus Foroiulienſis dux 257, 260
Henricus I. Imperator 221. princeps trãſrhenẽſis 111, 112, 118. Lotharij regnũ deprædatur 119. Tulpiacũ in regno Lotharij capit 125. Vngaros cædit 137, 138. Heribertũ & Rodulfum regem reconciliat 139
Heinrici Imp. fidei cõmittũt ſe Lotharienſes 126. colloquium cum Rotberto rege 115. cum Rodulfo rege col-

Digitized by Google

loquium 141. pacificatio cum Boſone comite 131. morbus 122. mors 143
Henricus Othonis imp. frater Lotharingiam ſuſcipit 150
Heinricus Ludouici F. Car. Simplicis N. naſcitur 185
Heinricus Treuerenſis epiſcopus 190
Helena imperatrix pacem petit 264. *vide* Herena
Helias Trecaſſinorum epiſcopus 412
Hemgaudus Comes 17
Hemma regina paralyſi correpta 91,93. *vide* Emma
Hemmingus Danorum rex 22. moritur 23, 279. *vide* Emmingus
Hemmo Haberenſis epiſcopus 49
Herena imperatrix 15,259. depoſita 18. *vide* Helena
Herberti Virmandéſium comitis ſcelus 512,513
Herialdus Danorum rex 23. baptizatus 31
Herialdo Danorum regi Frãci auxilium ferunt 24. *vide* Herioldus
Heribertus comes contra Carolum Simplicem 116,117. ſibi adiungit Remenſem epiſcopatum 126. Lauduno potitur 130. munitionẽ filiorum Lotharij capit 130. Rodulfo regi recõciliatus, Carolum iterum cuſtodiæ mandat 131. Henrico Imp. ſe committit 135. à Rodulfo rege deficit 134. à rege obſeſſus 13.. Remos capit 149. Otthoni Imp. ſe committit 1.0. Ludouici regis exercitum inuadit 153. Ludouico regi reconciliatur 155. Synodum cõuocat 152. pugnat contra Normannos 123, 124, 125, 128. obiit 156
Heriberti comitis & Rodulfi regis ſimultas 128
Heriberti comitis legatio ad Henricum 128. pactũ cum Nortmannis 129,130
Heriberti & Hugonis comitis ſimultas 32. reconciliatio 141,143
Heriberti & Boſonis contentio 133
Heriberti comitis pertinacia 147. filiorũ & Ludouici regis diſcordia 158. filij in gratiam recipiuntur 157
Heribertus Heriberti comitis F. 177,187,188,196
Heribodesheim 489
Herlebaldus Caſtricenſis abſoluitur 112. *vide* Erlebaldus
Herluinus comes 147
Herluini comitis pœnitentia 129
Herluinus Rothomago præfectus Arnulfum interimit 157
Heriman Boemus 89
Herimannus Othonis Imp. dux 158
Hernuſtus dux 44.70. *vide* Ernuſtus

Heriol-

Herioldus Danorum rex 279. baptizatus 309, 385. auxilium à Ludouico Pio petit 355, 366. in regnũ Danorum reſtitutus 363. vide Heriald⁹
Heriſtallium palatium 372
Heriſtelli locus 258. vide Hariſtallium
Heriueus archiepiſcopus Remẽſis ſolus regi Carolo fidelis 110. Marcerias caſtellum recipit 110. moritur 114
Heriueus, Heriuei archiepiſc. nepos 149, 167
Hermãnus archiepiſcopus 111
Heroldus Salburgenſis epiſcopus 170
Heſſi 9
Heſtulfus archiepiſcopus 27
Hethius Treuirenſis archieſcopus 424
Hibernia 280
Hiboſe campus 254
Hiemis inſolentia 8, 30, 60, 89, 102, 1 4, 196, 397
Hieremias Senon. archiepiſcopus 214
D. Hieronymus 230
Hieroſolymitanus patriarcha 16
S. Hilarij caſtellum 522
Hildebaldus Mirnegardouurdenſis epiſcopus 170
Hildebaldus transrhenenſis epiſcopus 168, 170
Hildebrãdus Spoletanus dux 184, 244
Hildegarda Caroli Magni vxor 11, 16, 296, 297, 338
Hildegarius Beluacenſis epiſcopus 138, 172, 177
Hildegarius Colon. archiepiſcopus 6
Hildecheimenſis epiſcopus Tethardus 170
Hildigim Haberenſis epiſcopus 49
Hildricus Francorum rex deponitur 6, 229
Hilduinus epiſcopus excommunicatur 112
Hilduini epiſcopi contentio de Tungrẽſi epiſcopatu 111
Hilduuinus S. Dionyſij abbas 31, 385, 393, 441. fidem fallit 449
Hilgaudus comes 125. interemptus 127
Hilgaudi terra 126
Hilpricus rex Francorum fugatur 2
Hilprici ſucceſſor 2, 12
Hincmarus abbas 185
Hincmarus Remenſis epiſcopus 69, 496. vide Ingumar⁹
Hiſpaniæ rex Abulaz 22
Hiſpanis remiſſionis ſeũ conceſſionis præceptũ factum 427, 431
Hocholz 10
Hodoinus 360
Hodomia 419
Hodunſteti 266
Hoënchirche 489
Hohbuchi caſtellum 22, 23, 276
Hobuoki reſtauratum 278
Hohſtedi in territorio Mogontiaco 45
Holſingi 49

Digitized by Google

Homburc 488
Homouua 488
Horath Leouuicenſis epiſcopus 170
Horoheim 5
Horologium artificioſum 19 200
Horrea 488
Horic Danorum rex 53
Horuc Danorum regis & Guduym nepotis mutua cædes 50
Hringus Hunorum campus 14. *vide* Ringum
Hruodtrudis Caroli Magni filia 11,21
Hucbaldus monachus ab Vngaris vulnerari nequit 144, 145
Huculin locus 247
Huelpus comes 26
Hug comes Turonicus 277
Hugo abbas 556. Normānos cædit 511
Hugo abbas patruus Caroli Lud. Pij F. 40
Hugo Albus 148,152,153
Hugo Roberti regis F. 113,115, 124,519. Magnus dictus 513. Franciæ & Burgundiæ dux 157. Carolum in fugā vertit 116. Ludouicum ex Anglia ad regnum comes arcerſit, & eundem princeps eiecit 15,142,171,514. regem à Normannis captum liberat 163. filiam regis Anglorum vxorem duxit 128. Heriberti comitis caſtra obſidet 136,137,138,139. Burgūdiam partitur cum Hugone Richardi F. 143. Henrici Imp. filiam vxorē ducit 146. Remos obſidet 150. ad Synodum euocatus prędatur 174. excommunicatur 175,176,180. Lotharium regem Pariſijs ſuſcipit 188
Hugonis Francorum ducis & Ludouici regis diſcordia 161. eorundem reconciliatio 146,147,179,180,185
Hugonis Rothberti F. & Heriberti comitis ſimultas 132. reconciliatio 141,143
Hugonis Francorum ducis prælia cum Normannis 128,129,156,. pactū cū Nortmannis 123,126. motus inanes 166. mors 189,515
Hugo Bertæ F. Italiæ rex conſtituitur 126. Romam obſidet 139. cum Albrico paciſcitur 143. regno depulſus 163. receptus 164
Hugonis Italiæ regis cū Rodulfo rege colloquium 131
Hugo Capet 207. Hugonis principis F. 193. comes Pariſienſis 209.210. rex Francorum 210,215,516,523
Hugo Capet non eſt regni inuaſor 212. Carolum Lotharingię ducem obſeſſum capit 212,213
in Hugone Capeto non defecit Caroli Magni progenies 211
Hugonis Capeti progenies 221

Hugo

Hugo Heriberti comitis F. 126,130. archiepiſcopus Remenſis 150,151,152. ad Synodum venire recuſat 168, 169. excommunicatur 173
Hugo Lotharij ex Waldrada F. tyrannidem exercet 102
Hugo ex Waldrada à Ludouico rege ſuſceptus fidem fallit 104
Hugo niger Richardi F. 143, 146,150,153,164
Hugo Rotgarij filius 194
Hugo timidus 308,320,436
Hugo Tungrenſis epiſcopus 163
Hugo Viennenſis 121
Hugo Virdunenſium epiſcopus 119. pellitur epiſcopatu 126. moritur 128
Humulfurt 490
Hunaldus Aquitaniæ dux 4, 338. in Aquitania rebellans capitur 8
Hunfridus Rhetiæ dux 309
Hungarius Traiectenſis epiſcopus 62
Hungari Burgundiam deprędantur 141. Gallias prædātur 126,127. Galliam & Gothiam inuadunt 121,122. Italiam populantur 113,121. Lotharingiam deprædātur 116. cæſi 138. à Carolo Magno vaſtati 13. Chriſtiani fiunt 14
Hunorum princeps Capcanus 18. Caganus 18
Hunorũ cõtrouerſiæ cũ Sclauis 23. legati 11. theſauri Carolo Magno allati 14
Hunulcurt 490

I

Ibana vallis 350
Ieſedis villa 115
Ieiunium triduanum 464
Ieſſe Ambianenſis epiſcopus 17,264,310
Ignis plaga 164
Ignobilium promotio intēpeſtiua 305
Ilerda 346
Imaginis S. Mariæ ſplendor 29
Immo conſiliarius 192
Incon Nordmannus 136
Inda 105,488
Ingenarius comes 190
Ingileheim palatium 12
in Ingilenheim conuentus 31
Ingelheimenſis Synodus 170
Ingoldeſtat 284
Ingrannus Laudunenſis epiſcopus 137
Ingumarus Remenſis epiſcopus 44. *vide* Hincmarus
Ingurrus Hunus 11,14
Innocentij Papæ decretalis 211
Iobias 545
Iocundiacum palatium 396
Ioannes monachus quæſtionem de Sp. S. proceſſione mouit 20
Ioannes Papa 90,93,112,130, 177,195
Ioannes Papa in Galliam fugit 99. in carcerem coniectus 130, 137. in carcere

Digitized by Google

moritur 132
Ioannes Papa Carolum Caluum in imperatorem eligit 498
Ioannes presbyter de Venetiis 90
S. Ioannis mons 120,122
Ionium mare pedibus calcatum 60
Irmingardis regina moritur 26
Irminſul idolum Saxonum 54. *vide* Ermenſul
Iſaac comes 121,122
Iſaac Iudæus 17,264,265
Iſrahel Britto epiſcopus 168
Italiæ regnum adipiſcitur Carolus Magnus 9
Italiæ rex Berengarius 181, Bernhardus 24. Hugo, Rodulfus 126, Ludouicus filius Lotharij 58,59
Itta fl. 118
Iudith Lud. Pij vxor 26,333
Iudith reginæ & fratrum eius dehoneſtatio 310,392,436. reuocatio 33,317,318,379, 400,404,439
S. Iuliani monaſterium 162
Iuo Siluanectenſis epiſcopus excommunicatur 176
Iuppila 217
Iuramenti formula 60
Iuſtina 489
Iuuenacum 236

K

Karlus *vide* Carolus

L

LAbola fl. 254
Ladaſdeus Dalmatiæ dux 376
Laicorum iuramentum 509
Lambertus comes 30,34
Langobardia 284
Langobardorum imperator Berengarius 113. Bernardus 25. *vide* Longobardi
S. Lantbertus 91
Lapides ex æthere 29
Latrones coërciti 407,408
Laubiæ 410
S. Laudericus 490
Laudunenſis epiſcopus Adelbero 200. Adelmus 112,132. Gozbertus 132. Ingrannus 137. Rodulfus 112,142,143. Rorico 177
Laudunẽſis pagus tempeſtate afflictus 128
Laudunenſis tumultus 141
de Laudunenſi comitatu cõtentio 128
Laudunenſis comitatus Rotgario datur 153
Laudunum clauatum 216. captum [illegible]4,178,21[illegible]. ſolum è regiis ſedibus retentũ 171. Tetbaldo commiſſum 164
Lauduno potitur Heribertus comes 130
Lauduni arx capta 146
Lauenna villa 151,201
Launus Egoliſmenſis epiſcopus 236
S. Laurentius Leudenſis 490
S. Laurentij monaſterium 356
Lauresheim 105
Lazzi 478
Lecfeld 252
Lecho Boemanorũ rex occiſus 18

Digitized by Google

Lechoneogo Boemorum dux 467
Ledi 490
Lemouicæ caſtellum 522
Leo imp. 281
Leonis Conſtantinopolitani imp. legati 25,366. mors 376
Leo Papa. 14,143,257
Leo papa Carolũ M. coronat 16. ad imperat. Carolum venit 18, 266. à criminibus ſe purgat 15, 262,363. lingua truncata excæcatus 15, 260. ſedi Romanæ reſtituitur 290. moritur 25, 302,365
Leo Spatarius 17
Leodegarius epiſc. 232
Leodicum vicus publicus 236
Leouuicenſis epiſcopus Horath 170
Letaldus Burgundiæ comes 182
Leuteuitus Pannoniæ inferioris rector 372. vide Liudeuitus
Libertorum conſpiratio oppreſſa 39
Libra xx. ſolidorum 108
Lidbechi 9
Lidacripuenſis epiſc. 170
Liduit Sclauorũ orientalium dux 308
Lieſi locus 10,243
Lieſthorp 266. ſiue Lieſtrop portus 272
Lilones 22
Lingonum vrbs recepta 142, 143
Linoues 20. vel Linones 54, 271
Linones molientes defectionem compreſſi 98
Lioptacus Ribunenſis epiſcopus 170
Lippia fl. 10,276
Lippeha locus 21
Litca locus 240
Litta 217
Liudeuitus Pannoniæ dux rebellis 373,374,377,380. vide Luideuicus
Liutdulfus Othonis imp. capellanus 176
Liudulfus Othonis imp. F. in patrem inſurgit 185. Baioariæ principatum nãciſcitur 187. moritur 191
Lingæ 489,490
Liuni locus 13
Liutberga Taſſilonis vxor 253,254
Liutgarda Caroli Magni vxor 261
Lobadunenſe territorium 34
Locuſtarum multitudo 86
Lomenſis comitatus 496
Longeue 243
Lõgobardi Carolo M. ſubdũtur 239
Longobardorum rex Adalbertus 517. Berengarius & Rodulfus 113. Deſiderius 8,9. Haiſtulphus 6. vide Lãgobardi
Lotharienſes ſe Rodulfo Regi committunt 118. relicto rege Giſlebertum principem eligunt 111. committunt ſe Heinrico trãsrhenẽſi 126. Ottonem regem de-

moritur 132
Ioannes Papa Carolum Caluum in imperatorem eligit 498
Ioannes presbyter de Venetiis 90
S. Ioannis mons 120,122
Ionium mare pedibus calcatum 60
Irmingardis regina moritur 26
Irminſul idolum Saxonum 54. *vide* Ermenſul
Iſaac comes 121,122
Iſaac Iudæus 17,264,265
Iſrahel Britto epiſcopus 168
Italiæ regnum adipiſcitur Carolus Magnus 9
Italiæ rex Berengarius 181. Bernhardus 24. Hugo, Rodulfus 126. Ludouicus filius Lotharij 58,59
Itta fl. 118
Iudith Lud. Pij vxor 26,323
Iudith reginæ & fratrum eius dehoneſtatio 310,392,436. reuocatio 33,317,318,319, 400,404,439
S. Iuliani monaſterium 162
Iuo Siluanectenſis epiſcopus excommunicatur 176
Iuppila 217
Iuramenti formula 60
Iuſtina 489
Iuuenacum 236
K
Karlus *vide* Carolus
L
LAbola fl. 254
Ladaſdeus Dalmatiæ dux 376
Laicorum iuramentum 509
Lambertus comes 30,34
Langobardia 284
Langobardorum imperator Berengarius 113. Bernardus 25. *vide* Longobardi
S. Lantbertus 91
Lapides ex æthere 29
Latrones coërciti 407,408
Laubiæ 410
S. Laudericus 490
Laudunenſis epiſcopus Adelbero 200. Adelmus 112,132. Gozbertus 132. Ingrannus 137. Rodulfus 112,142,143. Rorico 177
Laudunēſis pagus tempeſtate afflictus 128
Laudunenſis tumultus 141
de Laudunenſi comitatu cōtentio 128
Laudunenſis comitatus Rotgario datur 153
Laudunum clauatum 216. captum 174,178,212. ſolum è regiis ſedibus retentū 171. Tetbaldo commiſſum 164
Lauduno potitur Heribertus comes 130
Lauduni arx capta 146
Lauenna villa 151,201
Launus Egoliſmenſis epiſcopus 236
S. Laurentius Leudenſis 490
S. Laurentij monaſterium 356
Lauresheim 105
Lazzi 478
Lecfeld 252
Lecho Boemanorū rex occiſus 18

Lechoneogo Boemorum dux (467
Ledi 490
Lemouicæ caſtellum 522
Leo imp. 281
Leonis Conſtantinopolitani imp. legati 25,366. mors 376
Leo Papa. 14,143,257
Leo papa Carolū M. coronat 16. ad imperat. Carolum venit 18, 266. à criminibus ſe purgat 15, 262,363. lingua truncata excæcatus 15, 260. ſedi Romanæ reſtituitur 290. moritur 25, 302,365
Leo Spatarius 17
Leodegarius epiſc. 232
Leodicum vicus publicus 236
Leouuicenſis epiſcopus Horath 170
Letaldus Burgundiæ comes 182
Leuteuitus Pannoniæ inferioris rector 372. *vide* Liudeuitus
Libertorum conſpiratio oppreſſa 39
Libra xx. ſolidorum 108
Lidbechi 9
Lidacripuenſis epiſc. 170
Liduit Sclauorū orientalium dux 308
Lieſi locus 10,243
Lieſthorp 266. ſiue Lieſtrop portus 272
Lilones 22
Lingonum vrbs recepta 142, 143
Linoues 20. vel Linones 54, 271
Linones molientes defectionem compreſſi 98
Lioptacus Ribunenſis epiſcopus 170
Lippia fl. 10,276
Lippeha locus 21
Litca locus 240
Litta 217
Liudeuitus Pannoniæ dux rebellis 373,374,377,380. *vide* Luideuicus
Liutdulfus Othonis imp. capellanus 176
Liudulfus Othonis imp. F. in patrem inſurgit 185. Baioariæ principatum nāciſcitur 187. moritur 191
Lingæ 489,490
Liuni locus 13
Liutberga Taſſilonis vxor 253,254
Liutgarda Caroli Magni vxor 261
Lobadunenſe territorium 34
Locuſtarum multitudo 86
Lomenſis comitatus 496
Longeue 243
Lōgobardi Carolo M. ſubdūtur 239
Longobardorum rex Adalbertus 517. Berengarius & Rodulfus 113. Deſiderius 8,9. Haiſtulphus 6. *vide* Lāgobardi
Lotharienſes ſe Rodulfo Regi committunt 118. relicto rege Giſlebertum principem eligunt 111. committunt ſe Heinrico trāsthenēſi 126. Ottonem regem de-

ferunt 147
à Brunone duce deficiunt 192. cæſi 137
Lotharienſium dux Conradus 163
Lotharienſium pactum cum Rotberto rege 116. prælium cum Rotberto rege 116
Lotharienſium mutua deprędatio 187
Lotharienſium obſides dati Othoni imp. 189
Lotharienſe regnum Henrico Othonis imp. fratri traditur 150. à Carolo rege vaſtatur 112
Lotharingia à quo dicta 220
Lotharingiæ dux Bruno 186. Carolus 207
Lotharius Francorum rex nominetenus 2. moritur 2
Lotharius, ſiue Hludharius Lud. Pij F. imperij fit conſors 25. imperator 28, 306, 380, 435. Italiæ rex 181. in Baioariam miſſus 362. in Hiſpaniam 32. in Italiam 28, 309, 378. vxorem duxit 28, 308, 376. letaliter ægrotat 34. regnum cum fratribus diuidit 40. patrem captum detinet 313, 315, 316, 399, 400. dimittit. 317. patris legatos retinet 412. patri Ludeuico & Carolo fratri reconciliatur 417, 418, 443. culpam apud patrem deprecatur 319, 320, 406, 443. Ludeuico fratri reconciliatus Karolum auerſatur 42 monachus effectus moritur 52
Lotharij cõiuratio in patrem Lud. Piũ 311, 312, 393, 435, 436. ſcelera 476, 477. pertinacia & ſæuitia in patris vaſallos 318, 412, 413, 414, 440. filia rapta 41. irruptio in regnũ Ludeuici fr. 467. cum Ludeuico colloquium 43. pactio cũ fratre Carolo 450. conatus vt fratres regno pelleret 446, 447. & ſequẽtibus. alter conatus 467, 468. diſſenſio & prælia cũ fratribus 256, 257, 459, 460, 462. fuga 477, 478. ſupplex legatio ad fratres 479, 480. fœdus cum fratribus 481, 482, 486. mores 412. regni diuiſio inter fratres 477, 478, 483, 489.
Lotharius Lotharij F. patri ſuccedit 52. fœdus cum Carolo cõtra Ludeuicum patruum init 54, 55. dimiſſa legitima vxore aliam ducit 62, 71, 72, 73. moritur 75
Lotharius Ludouici Trãſmarini F. Galliæ rex 515, 523, 187, 215. contra Willelmum Pictauẽſem exercitũ ducit 188. Diuionem obſidet 192, 193. vxorem ducit 198. Lotharingiam ſibi ſubigit 207, 208. Othonis Imp. exercitum profligat 208, 209. cum Othone Imp. pacificatur 209
Lotharij regis pactum cum

Brunone

Brunone auunculo 192. mors 210,515. epitaphium 525
Lubeliacum villa 521
Luceria dedita 17
Lucerna 265
Ludouicus Balbus Caroli Calui F. rex Frãcorum 517. dictus Nihil 511. moritur 511
Ludouicus Burgũdionum rex 214
Ludouicus Pius Caroli Magni F. natus 339,340. Romæ conſecratus 10,340. Aquitaniæ rex & Imperator fit 243,280,297,360,434,435. patri ſuccedit 24. à Stephano Papa coronatur 303,366. in Aquitaniam puer miſſus 340. Barcinonã expugnat 347. paterna bona diſtribuit 300,361,435. Bernardi nepotis rebellionem coërcet 370. Stephanum Papam honorifice ſuſcipit 365. cum porticu corruit 367. cur nepotem Aquitaniæ regno priuarit 420. filiis honores confert 244. regnum amiſit & recepit 214. regni partem Carolo F. aſſignat 441. diuerſos legatos excipit 300,361,372,373. à ſuis derelictus, & à filio captus 312,313. à filiis oppugnatur 34, 311, 312, 437, 438. à Lothario captus tenetur 400,436. liberatur 317,437, 439. in regnum reſtituitur 401,402, 403. filiis reconciliatur 417,418,419. Lotharium filiũ perſequitur 440. Lothario reconciliatur 35, 443, 444. Lotharium Imperatorem deſignat 306. Ludouicum filium rebellẽ perſequitur 35,36, 421,422, 423, 442. Ludeuico filio peccata remittit 425
Ludeuici Pij admonitio ad Lotharium filium 318. anima tormentis eximi flagitat 90. clementia 376,377, 388,394,395. conceſſionis præceptum Hiſpanis factũ 427, 431. diſſidium cum filiis 33. epitaphium 427. exauctoratio apud Compendium palatium 322,400, 401. expeditio in Britones 30,308,309,371. in filios 34. in Hiſpaniam 345,346,349, 353,386,387. in Italiam 343. in Pannoniam 374. in Saracenos 310. in Sclauos 302. in Sclauos Margenſes 51. in Sclauos orientales 308. in Sclauos Sorabos 364. filiorum diſſenſio 433. fratres monachi 308, 435. habitus corporis & mores 303,304, 305. indoles optima 296. nimia indulgentia 486. iuſtitia in regni adminiſtratione 301. lenitas 316. morbus, mors & ſepultura 37, 421,423,424, 425, 426, 427, 445. palatia in Aquitania 344. patientia 315. pœnitentia publica 28,377. pecca-

Digitized by Google

torum confeſſio capitulis deſcripta 326, 327. pietas & religionis feruor 355, 368. pietas in filium 409. regni inter filios diuiſio 27, 35, 330. & ſequẽt. 376, 417, 435, 433. ſobrietas 337. teſtamentum 424. virtutes 337. vitia 305. vxores & liberi 26, 27, 297, 308, 343, 362, 373, 435

in Lud. Pium procerũ & Pippini filij & Lotharij coniuratio 310, 391, 392, 397, 393, 398

Ludeuicus rex Ludeuici Pij F. Baioariam, Saxoniam & ceteras regni partes componit 48. contra Bulgaros miſſus 32. contra Carolum fratrem exercitum in Galliam ducit 54, 55, 56. pacem init cum Danis 85, 86. Raſticen obſidet 69. Obodritos domuit 40. paterna regni diuiſione offenditur 417, 418. contra patrẽ inſurgit 35, 295, 311, 312. à patre fugatur 36, 442, 445. Alemãniam inuadit 421, 445. Dalmatas ſibi tributarios facit 52. libertorum conſpirationem compeſcit 39. Saxonum motus componit 478, 479, 480, 483. cum ædificio corruit 77. letaliter ægrotat 75, 76. pro patris liberatione laborat. 315, 316, 401, 437, 438. fratres nititur reconciliare 41, 42. à fratre Lothario vi & dolo petitur 446, 454, 455. ſe cum Carolo fratre contra Lotharium iungit 457, 458, 460, 471. fratrem vincunt 462. cum Carolo Lotharij regnum diuidit 478, 479, 488, 489. fratrẽ ac nepotes ſibi reconciliare ſtudet 58. exercitum contra Carlemannum filium in Carẽtanos ducit 62. filio Ludeuico rebelli reconciliatur 72. filiorum animos exaſperat 80, 81. filiorum diſſidia componit & regnum inter eos diuidit 82

Ludeuici regis Lud. Pij F. bonitas 84. cum Lothario colloquium 43. colloquium cum nepote Lothario 52. diſſenſio & pugna cum fratre Lothario 37, 297. decreta in conuẽtu Erfurdẽſi 49

Ludouici & Caroli Lud. Pij filiorum mutua pactio 471, 472, 473. cõcordia 474. deliberatio de regno Lotharij fratris 476, 477. prælium ludicrum 474, 475. fœdus teſtibus firmatum 69

Ludeuici regis Pij F. pactio cum fratre Lothario 446, 447. fœdus cum fratre Lothario 480, 481, 482, 486. pax cum Carolo fratre & Lothario nopote 60. vxor Hemma 91, 313. mors 94

Digitized by Google

Ludeuicus & Carolus Ludeuici regis filij, Pij N. contra patrem inſurgunt 79. eidem reconciliantur 8. regnum inter ſe diuidunt 97, 99
Ludeuicus Lud. regis F. Lud. Pij N. patri rebellis, eidem reconciliatur 71, 72. in Aquitaniam miſſus ad Caroli patrui tyrannidem inquirendam 50. à periurio purgatur 10. Carlmanum fratrē in Baioaria inuiſit 101. Carolum patruum cædit 97. pacem petit 99. Normannos ſtrauit 102. Sorabos deiicit 76. obit 101, 325. Eius legatio ad Carolum patruum 95
Ludeuicus Trāſmarinus, Caroli Simplicis F. rex Francorum 215, 519. ad Anglos fugit 51. in regnum patrium reuocatur 514. rex ordinatur 142, 143. plurima caſtra recipit 45, 146. Normannos in fidem recipit 149. à Viennenſibus & Aquitanis recipitur 154. ab omnibus ſuis ſuſcipitur 154, 155. Remos obſidet 162, 165. à Normannis comprehenſus 161. & dimiſſus 163. poſt anni cuſtodiam regno reſtitutus 164. Laudunū capit 178. moritur 187. 515
Ludeuici Tranſmarini regis & filiorum Heriberti diſcordia 158
Ludeuici Tranſmarini & Hugonis ducis diſcordia 161. reconciliatio cum Hugone duce 180, 181, 185. expeditio in Normannos 160. filij 15, 154, 1 1, 187. mater 183. pactio cū Ottone imp. 155. probra in Ottonem imp. 159. querimonia in ſynodo 17.. vxor 148, 515
Ludeuuicus Lotharij F. Italiæ rex 59. Italiæ imperator moritur 92. eius epitaphium 524
Ludouicus Lotharingiæ dux Caroli F. 213
Ludeuicus v. Francorum rex Hugoni Capet cōmēdatus 210, 215. rex Francorū iuuenis moritur 515, 516, 523
S. Ludouicus rex 213
Lugdunum 490. ſubactum 3
Lugdunenſe 490
Lugdunenſis archiepiſc. Agobertus 408. Remigius 491
Luitbertus archie. Mog. 89, idem Luibertus 62, 70, 83.
Luideuicus Sclauus in Pannonia rebellans 26. interficitur 29. *vide* Liudeuitus & Leuteuitus
Luitoſa 490
Lullus Mogōtinenſis archiepiſcopus 6
Lunæ defectus 127. *vide* Eclipſis

Lupus Acinarius Vaſco 137
Lupus Vaſco in exilium relegatus 26
Lupus Centulli Waſco rebellis 302
Lutera 488
Lutrahahof 284
Luua fl. 454
Luxouium 468

M

MAalinæ 490
Maceriæ munitio 193
Maceriæ caſtellum ab archiepiſcopo Remenſi receptum 110
S. Macræ eccleſia 144
apud S. Macram Synodus 141
Madaſcona Galliæ vrbs 39, 482. expugnata 104
Maghelmus de Baioaria 29
Magnacum 236
Magni loci monaſterium 356
Magontia 95. obſidetur 186
Magontiæ murus reſtauratus 106. *vide* Moguntia
Maiolus Cluniacenſis abbas 524
Maioris domus poteſtas 5
Maiores domus 226
Malcallinus abbas 200
Malfridus 33
Mallus 508
Mallus comitis 428
Malmundarium 105
Manaſſes comes contra Nonmannos 123
Mangana 545
Manſuariorum comes 467
Manſus 369
Manus abſciſſa, ex integro reſtituta 159
Manuuium caſtrum 193
Marahenſes Sclaui ducem ſibi conſtituunt 80. armis & equis nudati 81. *vide* Margenſes
Marauorum nuntij 108
Marcha Baioariæ 12
Marca Hiſpanica 32
S. Marcellini & Petri corpora 32, 387
S. Marcellus 490
S. Marcelli reliquiæ 32
Marchiones 341
Marcilum 178
Marcuuardus abbas 318
Margenſes Sclaui 41, 51, 54. 62. *vide* Marahenſes
S. Maria in Biſinciono 490
S. Maria in Donant 490
S. Mariæ abbatia Lauduni 183
D. Mariæ imago mire ſplendida 29
S. Mariæ monaſterium 356
S. Mariȩ monaſterium in Rubinȩ 356
S. Mariæ puellare monaſterium 356
Mariliæ 490
Marinus epiſcopus, ſynodi præſes 170
Marinus Papa 170
Marleua 236
Marmanus Arito 371
Marrocia potens fœmina 132, 138
Maroillum 178, 184

Marſna

Marſna 217
Martiliacum caſtrum 517
S. Martinus in Biſinciono 490
S. Martinus Turonis 17
S. Martini eccleſia Turonis ſuccenſa 49
Martis campus 5
Martis ſtella 259
Maſa fl. 81
Maſa gouui 441
Maſau ſubterior 489
Maſau ſuperior 489,490
Maſciacum monaſterium 356
Maſonis monaſterium 488
Matatium caſtrum 517
Mathfridus malorum inuentor 320
Matualis in Cenomãnico pago 406
S. Mauricij monaſterij vicus 151
Maurienna vallis 6
Mauri monaſteriũ 400,488
Mauri ſagacitas 352
Mauri Piratæ 17,18. Beneuentum occuparunt 40. Romam cum exercitu adeunt 42. Sardiniam & Corſicam vaſtant 275. cæſi 270. victi 20,281
S. Maxentij monaſterium 356, 522
S. Maximini caſtrum 488
S. Maximini monaſteriũ 164
S. Medardi monaſterium 136,159,177,400
S. Medardi monaſteriũ Sueſſione 47
S. Medardi monachi 466
Medenenti 336
Mediofalli loc⁹ 244. ſiue Medofulli 10
Mediolanẽſis archiepiſcopus Tado 65
Meginarius vir ſapiens 345
Megeni 488
Meginenſes 489
Mel in ſpicis inuentum 112
Melac locus 273
Meldenſis ſynodus 194
Mella 490
Melodunum caſtrum 494
Meltianum 335
Menatæ monaſterium 355
Mendacij cãpus 312. *vide* campus
Menpiſcon 336
Mercurij ſtella 269
Merlegium villa 400
Merouingorum ſtirps regnare ceſſat 5,6
Merrebecchi 490
Mettis ciuitas 489
Mettis & Wormatiæ diſtantia 483
Mettenſis epiſcopus Albero 132. Adhelbero 168. Benno 128 Drogo 380. Gundulfus 380. Philippus 152. Walah 106. Wigericus 118. Metenſis ſynodus 62. damnatur 63
Metenſis ſynodi dãnatæ capitula 64,65
S. Michaël 490
S. Michaëlis monaſterium 202,522
Michaël Frigiæ patricius 15, 259
Michaël imper. Græcorum

23,376. pacem cum Carolo Magno initam confirmat 279. monachus fit 281
Michaëlis Imp. legati 361,387
Michaël Radiſponenſis epiſcopus 170
Miliciacum 480
Miliduneñſis pagus 441
Milido 468
Miliduoch Soraborum dux 19,268
Milo Catalaunenſis epiſcopus 135,136,137
Mimidenſis epiſc. HadaWart 49. Theotricus 49
Minda 259
Mindenſis epiſcopus Eueris 170
Miracula 116,123,133,134,139,152,153,195,196
Mirnegardouurdenſis epiſcopus 170
Mirnegardus Vurdenſis epiſcopus 168
Mochin 256
Moguntia terræ motu cócuſſa 51,60,84,105. *vide* Magontia
Mogontina Synodus 24,42,45,3,5
Mogontinus archiepiſc. Carolus 52. Bonifacius 6. Fredericus 1 . 6. Luibertus 62. Lullus 1 . Otgari⁹ 42,424. Rabanus 42. Richolf 11
Moguntinus pons conflagrauit 24
Moilla comitatus 441
Moimari nepos Raſtiz 42
Molans 441
Molbarium 490
Moltonium 519
Monaſteria à Ludeuico Pio ędificata 356
Monaſteriolum caſtellum 132,147,167,183. captum 169
Mons acutus 179, 213
Mons Falconis 490
Montis Falconis canonici 159
Mons felicis 184
Mons S. Ioannis 122
Mons martyrum 160. ſeu Mons martis 560
Mons villa 236
Montenſis comitatus 207
Monterio 236
Montiniacum caſtrum 145, 158. dirutum 166
Morbarch 488
Morhardus comes Palatinus 215,216
Morienna 283
Morinenſis epiſc. Wicfredus 175
Moritana munitio ſuper Scaldim fluuium 130,134
Mormanus tyrannus 26
Mors Gothorum locus 342
Moſellis 336
Moſienſis comitatus 489
Moſlenſis comitatus 489
Moſminſe 490
Moſomum 118,132,156. obſeſſum 166. deditum 174
Muiſſiacum 521
Mulier panes coquens die S. Laurentij 78

Digitized by Google

Mulier pſeudopropheciſſa 42
Murmannus Britto occiſus 308
Muſciacum monaſterium 356
Myſlan Boëmus 83

N

NAmuurum caſtrum 193
Namurſiæ comes 213
Nanneticus pagus Nortmannis conceſſus 112,129
Nantarius abbas S. Otmari 272
Nantogilus 404
Narbona 432. obſeſſa 3
Narbonenſis prouincia vaſtata 281
Nauarri ad fidem Caroli reuerſi 268
S. Nazarius 34
S. Nazarij monaſterium 311. vulgo Lauresheim 105
Neiriacum 519
Nemauſus à Francis capitur 4
Nemetum 38,95
Neuſtria 548. Carolo Ludouici Pij F. tradita 416
Neuſtriæ XII. comitatus Griphoni dati 5
S. Nicaſij arca 192
Niceforus Imp. in prælio moritur 279
Niceforus Imp. occiſus 23,519, 520
Nicefori Imp. claſſis 268,269, legati 18,526,276
cum Nicephoro pax inita 22
Niceta Siciliæ præfectus 14
Nicetius Lugdunenſis epiſcopus 231
Nicolaus Apoſtolicus 59. excommunicatur ab epiſcopis duobus 67
Nicolai pontificis decreta de Synodo Metenſi 63,64,65, 66
Nicolai Papæ epiſtolæ diuerſæ 71
Nicolaitarum hæreſis 50
Nimia locus 48
Nitchouua 489
Nithardus 462,486
Nitenſis pagus 91,104
Niu monaſterium 488
Niuernis ciuitas 283,347
Nix ſanguinolenta 60
Nodhunwig 479
Nomenoiuus Britannorum dux 412
Nonantulæ monaſt. 280
Nonantulæ abbas 23,388
Nonna 206
Nordanimbrorũ regno pulſus Eardulfus 20
Nordanimbrorum rex 272
Nordleudi baptizati 244
Northudorum ſeditio grauiter punita 259
Normannia 514. antea Marca Franciæ & Britanniæ 522
Normanni iidem & Dani 514, Aquitaniam vaſtant 375. Britaniam in cornu Galliæ depopulantur 110. Britones ad internecionẽ cædũt 160. cæſi. 279,280,102,104,116, 123,126,127,142,51,514,517,

Digitized by Google

567. Chriſtiani fiunt 112,514. Doreſtatum incendunt 42. fœdifragi 32,118,124,567. Franciam deprędantur 510, 511,512. xx. annos Frãciam afflixerunt 50. Friſiam vaſtarunt 276. à Friſionibus victi 93. Gallias vaſtãt 40, 104. in regnum Galliæ ſuſcipiuntur 46. pacem petunt 118. pacem ineũt cum Francis 121. Pariſios obſident 529,530. Saxones vincunt & XII. comites occidũt 103. Turonenſes prædantur 49

Nordmannorum claſſis 200 nauium, & geſta 21. excurſiones & vaſtationes inſolitæ 33,34, 105, 106, 117,479. munitio ad littus Moſę 106. pax cum Francis 129. prælia in Freſia 41. reges & principes 107. princeps Ragenoldus 117. princeps Willelmus 138. princeps Rollo 125. dux Felecan 135. dux Incõ 136. reditus in patriam & clades 50

Nordmãnis Britãnia conceſſa 112. Euangelium prædicatũ 28. pax cõfirmata 383,384. pecunia à Frãcis pacis cauſa data 119,120,127 564

Norici 2

Noricæ alpes 90. *vide* Alpes

Norbertus Regienſis epiſcopus 362,364

Northgouue pagus 284

Nota Franciſca 250

Notingus epiſcop. 94

Notra fl. 236

Nouiliacum monaſteriũ 356

Nouiomagum 27,35,268,310. à Normannis occupatum 104. à Nordmannis direptum 124

Nouiomagenſiũ præſul Frãſmarus 143. Walibertus 143

Nouiomẽſis epiſcopus Airardus 136. Fulcarius 187. Hadulfus 189. Rodulfus 180. Walbertus 136

Nouiomenſis pagus direptus 138

Nouorum hominum inſolẽtia 305

Nuſcia 346

O

Obacra fl. 5,240

Obodritorum dux Ceadrogo 26. rex Gozzomuil 40. dux Sclaomir 25,26. Tabamuizil 61. Thraſco 21. Traſugo 15

Obodritis pagi Tranſalbiani dati 8. *vide* Abodriti

Octauianus Papa 189,197,517

Oculorum dolor epidemius 99

Odalricus Aquenſis epiſcopus Remenſem epiſcopatũ adminiſtrat 130,168

Odalricus Remenſis epiſcopus 195

Odalrici comitis filius 103

Odalricus Auguſtẽſis epiſcopus 170

Odilo Baioariorum dux 4

Odo Abbas 154,155

Odo

Odo Aquitaniæ dux rex Francorum 493,517. comes Pariſienſis, poſtea rex 535,541, 567
Odo comes 405
Odo Heriberti F. 128,130,138
Odo Roberti Andegauẽſis F. regni gubernator 511,512
Odornenſis pagus 441
Odornenſe 489,490
Oeſtarſalt 272
Offonisvilla 488
Ohsburg caſtrum 4
Oliba epiſcopus Egoliſmenſis 517
Oliſippona direpta 15,259
Olitana conſuetudo 491
Olíueti montis claues 262
Oloha 14
Oltrum monaſterium 253
Omortag Bulgarorum rex 29
Ondulſtetin 266
Oraim locus 244
Orbacenſe cœnobium 144
Organum hydraulicum 31
Orobiotæ 273
Ortona dedita 17,265
Oſanna puella abſq; pane & carne victitans 111
Oſca 346,353
Oſcæ præfectus 261
Oſcellus inſula 493
Oſtfalaa locus 346
Oſtfalai 247
Oſneburgenſis epiſcopus Dodo 170
Otgarius Ambianẽſium præſul 129
Otgarius Mogontinus epiſc. 42,424,471
Otho Burgundię dux 193. moritur 196,215
Oto comes 55
Ottonis & Boſonis contentio 122
Otto I. Henrici F. imperator 119, 211, 225, 517, 518. Romæ coronatur 194. auxilium fert Ludouico Franciæ regi 165, 173. Italiam adit 183. Roma Coloniam redit 197. à Lothario rege infeſtatus Gallias deprædatur 208. Lotharienſe regnum deuaſtat 147. Lothariẽſes ſubigit 148. ob fides à Lotharienſibus accipit 189. Henrico fratri Lotharingiã tradit 150. in Sarmatas proficiſcitur 191. feliciter cum Vngaris pugnat 188,189. Wenedos & Hungaros ſibi ſubdit 181. in expeditione Italica Romæ moritur 210. Othonis imp. Liudulfi filij & Conradi ducis diſcordia 185
Othonis regis & Ludeuici regis ſimultas 157,158, 159. fœdus cum Ludeuico rege 155. edictum 182. ſoror Ludouici Tranſmarini vxor 515. vxor 165,183
Ottho Lothariẽſiũ dux 157,158
Otto II. imp. 210,519
Otto III. imperator 524

P

Padrabrunno 15,41
Padrabrunni cõuentus 9

Digitized by Google

Paderburnenſis epiſcop. Dudo 170
Pallium 119
Pampilona deſtructa 10,243
Pampilonenſes ad fidem Caroli imp. reuerſi 268
Panes atramento nigriores 78
Pannonia vaſtata 12,27
Pannonum dux Ludeuicus rebellis 26
Pannonum duces à Bulgaris pulſi 32
Pannonici limitis cuſtodia 280
Panticona villa 56
Papa Adrianus 8,73. Agapitus 165. Eugenius 29. Gregorius 32. Iohannes 90. Leo. 14,143. Marinus 164. Octauianus 188. Paſchalis 25. Nicolaus 59. Sergius 40. Stephanus 6,25. Valentinus 387. Zacharias 5,6
Papia obſeſſa 239. ab Hungaris ſuccenſa 121
Pariſiacus pagus 441
in Pariſiaco agro tempeſtas horribilis 160
Pariſiaci Normannos deprædantur 124,125
Pariſienſis vrbis obſidio 528, 529,530
Pariſienſe ſuburbium incenſum 208
Pariſiis miracula 164
Paronna 53. ſiue Parrona 120
Paroni 548
Partenſis pagus 441
S. Paſcentij monaſterium 356
Paſchalis nomenculator 263
Paſchalis Papa 25,303,367. ſe de obiectis purgat 309, 380. moritur 30
Paulus Ceſaleniæ præfectus 275
Paulinus Foroiulienſis patriarcha 17
Pedriacenſe 521
Perona 120, 32. ſiue Perrona 140. *vide* Paronna
Perona obſeſſa 137
Perſarum rex Aaron 17
Perſarum regis munera Carolo M. miſſa 270
Pertica ſaltus 476
Peſtilentia 27,29,91,99,108, 128,139,189,263
Petræ pons caſtrum 146,150, 151
Petragorica 517
Petrariæ 241
Petrus Nonantulæ abbas 23, 351
D. Petri baſilica Coloniæ cõſecrata 79
S. Petri eccleſia Romæ à Mauris vaſtata 41
S. Petri de Ferrariis monaſterium 356
D. Petri translatio 32
Philippus Auguſtus Francorum rex 213
Philippus Metenſis epiſcopus 223
Pictauenſis pagus 193
Pictauium obſeſſum 188
Pictauis baſilica S. Hilarij incenſa 2

Digitized by Google

Pidus riuulus 180
Piliacenſe 521
Pinguia vrbs 57
Pippinus Anchiſi F. 1. eius vxor 1
Pipinus Auſter maior domus 214
Pipinus puſillus 214
Pippinus Caroli F. Pipini N. maior domus 4,5. Papæ auctoritate regnũ Francorũ ſuſcipit 6,7,14. Sueſſione coronatur 6. moritur 8
Pipini regis geſta 5,6
Pipinus Caroli Magni F. Romæ baptizatus 10. Italiæ rex 276. eius coniuratio contra patrem 13. expeditio in Pannoniam 258
Pipini Caroli Magni F. mors 276,297
Pipinus Pipini F. Lud. Pij N. Aquitaniæ rex 396,420
Pipinus Ludouici Pij F. vxore ducta in Aquitaniam miſſus 28,341,378. patris monitu erepta eccleſiis reſtituit 413. patrem captum liberare nititur 401, 402, 437,438. Vaſcones ſubegit 26,27. à patre regno priuatur 33. moritur 35,417,444. Eius coniuratio in patrem 310,311,312,391. correctio & cuſtodia 396,397
Pipinus nepos Karoli monaſterio includitur 47
Plectrudis Pipini vxor 228. Carolo infenſa 2
Poetæ nobiliſſ. verſus 106
Polaſſa locus 236
Polemniacum 488
Pons Mogontinus crematus 24
Pontigo fiſcus 184
Pontigonenſis ſynodus 214
Pontium 335
Poppo ciuilis belli auctor 108
Poppo comes Sclauos proſternit 103
Poppo Friſonum dux 3
Poppo Wirtziburgenſis epiſcopus 170
Populonium 273
Porcenſis pagus 127,153
Porcinſes pagus 138
Portenſe 490
Potiano 336
de Prædeſtinatione error 43
Praidem vel Proadem 181
Presbyteri ſub cappa diabolus latuit 58
Probus presbyter religioſus 59
Procaſpis 488
Prodigia 29,36,50,53,63,64, 65,73,74,78,84,111,112,115, 128,140,159,160,161,515
Prouincia regio à Francis recepta 4. à Lothario ordinata 41
Prumia abbatia 51,105,489
Puella à cibo abſtinens 29,30, 111

Q

Quæſtionarius 49
Quentouico 336
S. Quintinus 117,129
S. Quintini caſtrũ 120,133,138,

140. obſeſſum 136, 142.
Quium 560

R

Rabaſi. 255
Raban⁹ Fuldẽſis abbas 28
Rabanus Moguntinus epiſcopus 42, 52
Rabani archiepiſcopi Mogũtini beneficentia erga pauperes 46
Rabani ſophiſtæ & poëtæ encomium crucis 40
Radantia 356
Radasbona Baioariæ ciuitas 76, 93
S. Radegundis 231
S. Radegundis puellare monaſterium 356
S. Radegundis caſtrum 188
Ragembaldus Ambianenſis epiſcop. 177
Ragemundus Gothiæ princeps 137, 158
Ragenardus inuaſor montis S. Ioannis 120
Ragenarius 541
Ragenarius comes 189, 190
Ragenarij & Gisleberti contentio 122
Ragenarius Longi-collis 204
Ragenoldus comes 167, 174, 178, 179, 181, 184, 188. excõmunicatus 198
Ragenoldus Nortmanorum princeps 117. Burgundiam populatur 123
Ragenoldi Normanni pactio cum Hugone 122, 123
Raginfredus Danorum rex 23, 279
Raginfredus maior-domus fugatur 2. capitur 2
Rainbaldus Spirenſis epiſcopus 163
Ranulfus vicecomes Pictauienſis 517, 518
Raſtiz dux Margenſium Sclauorum 42. rebellis 51. fidẽ Ludeuico regi promittit 69. captus in ergaſtulum truditur 77. oculis orbatus 79
Raſtizis ineffabilis munitio 75. inſidiæ in nepotem detectæ 77
Ratbodus Friſonum rex 1
Rotharius Fuldenſis abbas 17, 26
Ratisbonenſis epiſcopus Embrico 83, 84. Michaël 170
Ratisbonenſis ſynodus 256
Ratolfus Sorabici limitis cuſtos 89
Rauenna reddita 7
Rauciacum munitio 174, 187
Rauga munitio 139
Raynaldus comes Portinenſis 198
Recienſis pagus 98
Reganespurg 12, 49, 61
Regenerus 89
Reginardus cameræ præpoſitus 370
Reginbericor epiſcopus 49
Reginerius palatij comes 370
Reginoldus regis Danorum nepos 20
Regum Francorum genealogia 219
Remegenſis 336

Digitized by Google

Remenſis archiepiſcopus Artoldus 135. Hebo 93. Herivueus 110. Hincmarus 69. Ingumarus 44. Hugo 151. Odalricus 195. Seulfus 115
Remenſis comitatus eccleſiæ Remenſi collatus 149
Remenſis eccleſia donis dotata 192
Remenſis eccleſiæ arcuatum opus deſtructum 199
Remenſis epiſcopatus Heriberto comiti cõmiſſus 126 diripitur 159
Remenſis epiſcopatus miniſterium Odalrico commiſſum 130,131
Remenſis pagus diripitur 135
Remenſis ſynodus 24,280
Remenſis vrbis moneta 149
Remorũ vrbs obſeſſa 135,150, 161,165
Remis miracula 111,123,133, 134,139
Remigius Lugdunẽſis archiepiſcopus 491,496
S. Remigij corpus 127
S. Remigij monaſterium 193
S. Remigij terra in Lugdunẽſi prouincia 120
Reni inſula prope Ingilẽheim 37,59
Reni littus occidentale 94
Reric emporium 21,272
Reſtis villa 397
Reula monaſterium 526
Ribbitto Treuerenſis archiepiſcopus 18
Ribuariæ 335. *vide* Ripuariæ
Ribuarius pagus 115
Ribuariorum fines 441
Ribunenſis epiſc. Lioptacus 170
Richardus Burgundiæ princeps 215
Richardus marchio de Burgundia 112
Richardus Nordmãnus Willelmi ducis F. 193,194,211
Richardus Warerij F. 134
Richarius abbas epiſcopus Tungrenſis ordinatur 112
Richarius Tungrenſis epiſcopus 138,163
Richarij abbatis contentio de Tungrenſi epiſcopatu 111
Richoinus Pictauus comes 362,364
Richolf Moguntinus epiſcopus 11
Richoo Warmacenſis epiſcopus 170
Ricuinus infidelis regi ſuo 112
Ricuinus in lecto occiſus 116
Rihboto abbas 40
Rimia locus 247
Ringum villa 258. *vide* Hringus
Ripuaria tota à Normannis vaſtata 105
Ripuariæ 489. *vide* Ribuariæ
Ripuenſis epiſcopus Lidac 170
Riuda Burgundionum 462
Robert Trouſſi 547
Roberti Andegauenſis comitis filij 511
Robertus Galliæ Celticæ rex 215,216

Digitized by Google

140. obſeſſum 136, 142.
Quium 560

R

RAbafl. 255
Raban⁹ Fuldẽſis abbas 28
Rabanus Moguntinus epiſcopus 42,52
Rabani archiepiſcopi Mogũtini beneficentia erga pauperes 46
Rabani ſophiſtæ & poëtæ encomium crucis 40
Radantia 356
Radasbona Baioariæ ciuitas 76,93
S. Radegundis 231
S. Radegundis puellare monaſterium 356
S. Radegundis caſtrum 188
Ragembaldus Ambianenſis epiſcop. 177
Ragemundus Gothiæ princeps 137,158
Ragenardus inuaſor montis S. Ioannis 120
Ragenarius 541
Ragenarius comes 189,190
Ragenarij & Gisleberti contentio 122
Ragenarius Longi-collis 204
Ragenoldus comes 167,174, 178,179,181,184,188. excõmunicatus 198
Ragenoldus Nortmãnorum princeps 117. Burgundiam populatur 123
Ragenoldi Normanni pactio cum Hugone 122,123
Raginfredus Danorum rex 23,279
Raginfredus maior-domus fugatur 2. capitur 2
Rainbaldus Spirenſis epiſcopus 163
Ranulfus vicecomes Pictauienſis 517,518
Raſtiz dux Margenſium Sclauorum 42. rebellis 51. fidẽ Ludeuico regi promittit 69. captus in ergaſtulum truditur 77. oculis orbatus 79
Raſtizis ineffabilis munitio 75. inſidiæ in nepotem detectæ 77
Ratbodus Friſonum rex 1
Rotharius Fuldenſis abbas 17,26
Ratisbonenſis epiſcopus Embrico 83,84. Michaël 170
Ratisbonenſis ſynodus 256
Ratolfus Sorabici limitis cuſtos 89
Rauenna reddita 7
Rauciacum munitio 174,187
Rauga munitio 139
Raynaldus comes Portinenſis 198
Recienſis pagus 98
Reganeſpurg 12,49,61
Regenerus 89
Reginardus cameræ præpoſitus 370
Reginbericor epiſcopus 49
Reginerius palatij comes 370
Reginoldus regis Danorum nepos 20
Regum Francorum genealogia 219
Remegenſis 336

Digitized by Google

Remenſis archiepiſcopus Artoldus 135. Hebo 93. Herueus 110. Hincmarus 69. Ingumarus 44. Hugo 151. Odalricus 195. Seulfus 115
Remenſis comitatus eccleſiæ Remenſi collatus 149
Remenſis eccleſia donis dotata 192
Remenſis eccleſiæ arcuatum opus deſtructum 199
Remenſis epiſcopatus Heriberto comiti cõmiſſus 126 diripitur 159
Remenſis epiſcopatus miniſterium Odalrico commiſſum 130,131
Remenſis pagus diripitur 135
Remenſis ſynodus 24,280
Remenſis vrbis moneta 149
Remorũ vrbs obſeſſa 135,150, 161,165
Remis miracula 111,123,133, 134,139
Remigius Lugdunẽſis archiepiſcopus 491,496
S. Remigij corpus 127
S. Remigij monaſterium 193
S. Remigij terra in Lugdunẽſi prouincia 120
Reni inſula prope Ingilẽheim 37,59
Reni littus occidentale 94
Reric emporium 21,272
Reſtis villa 397
Reula monaſterium 526
Ribbitto Treuerenſis archiepiſcopus 18
Ribuariæ 335. *vide* Ripuariæ
Ribuarius pagus 115
Ribuariorum fines 441
Ribunenſis epiſc. Lioptacus 170
Richardus Burgundiæ princeps 215
Richardus marchio de Burgundia 112
Richardus Nordmãnus Willelmi ducis F. 193,194, 211
Richardus Warerij F. 134
Richarius abbas epiſcopus Tungrenſis ordinatur 112
Richarius Tungrenſis epiſcopus 138,163
Richarij abbatis contentio de Tungrenſi epiſcopatu 111
Richoinus Pictauus comes 362,364
Richolf Moguntinus epiſcopus 11
Richoo Warmacenſis epiſcopus 170
Ricuinus infidelis regi ſuo 112
Ricuinus in lecto occiſus 116
Rihboto abbas 40
Rimia locus 247
Ringum villa 258. *vide* Hringus
Ripuaria tota à Normannis vaſtata 105
Ripuariæ 489. *vide* Ribuariæ
Ripuenſis epiſcopus Lidac 170
Riuda Burgundionum 462
Robert Trouſſi 547
Roberti Andegauenſis comitis filij 511
Robertus Galliæ Celticæ rex 215,216

Digitized by Google

Robertus rex Francorum 219. Carolum Simplicem cum exercitu inſequitur 112, 114. in prælio interfectus 519. Roberti Andegauenſis F. tyrannidem affectans in Sueſſionicis campis perimitur 511, 512, *vide* Rotbertus

Rotbertus Hugonis Capeti F. rex Francorũ 211. prim⁹ rex Francorum in tertia progenie 516

Robertus Odonis comitis frater 536, 541

Robertus Turonenſis epiſcocopus 134

Rodbertus comes, alter Machabæus 73

Rodomũ ciuitas 235, 345, 347

de Rodomo Nordmanni 124

Rodulfus Fuldẽſis monachus doctor egregius 70

Rodulphus comes palatij 52, 53

Rodulfus Biturigum archiepiſcopus 351, 352, 496

Rodulfus comes, Heluidis F. 128

Rodulfus de Gaugeio 126. vel de Gaugiaco 156

Rodulfus Iurenſis & Ciſalpinæ Galliæ rex 141, 145. in regnum Italiæ aſciſcitur 113. cum Berengario confligit 119. Vngaros ſternit 121, 122. regno Italiæ pellitur 127.

Rodulfus Laudunenſis epiſc. 112, 142. 170, 172, 177. proditione inſimulatus 148

Rodulfi Normanni ſuperbia punita 87

Rodulfus Nouiomenſis epiſcopus 173

Rodulfus Richardi F. rex Francorum 117, 215, 513. Aquitaniæ principem in fidem recipit 120. Aquitanos ſubigit 132. pacem facit cũ Carolo Simplici 131. Remos obſidet 135. Heriberti comitis caſtella obſidet 136, 137, 138. in prælio contra Normannos vulneratus 127. Normannos cædit 132, 517

Rodulfi regis & Heriberti comitis ſimultas 128, 129

Rodulfi & Henrici regis colloquium 141

Rodulfi regis expeditio in Normannos 118, 123, 125. vxor 118. morbus 121, 141. mors 142, 514

Roliacus minor 236

Rollo Normannorũ princeps 125

Rollonis filius 129

Roma obſeſſa 139

Romana lingua conſcriptum ſacramentum 472

Romana Synodus apud S. Petrum 63, 179

Romanoreuilla 521

Romericus mõs 404, 488. *vide* Rumericus

Roruc Nordmannus in Daniam redit 52. transfuga & pirata in fidem recipitur 45

Rorico

Rorico Laudunenſis epiſcopus 177,191,200
Rorichus ſuſceptus 86
Roſciliona 432
Roſelmus Teate præfectus 17, 264
Rotbertus comes Nortmannos ſuſcipit 112,113
Rotbertus Heriberti comitis F. 190,19,193. Rotbertus monachus 72. Rotbertus rex conſtituitur contra Carolum Simplicē 114 in prælio cadit 102
Rotberti regis pactū cū Hērico & Lothariēſibus 115,116. vide Robertus
Rotbertus Hugonis F. rex 215. vide Robertus
Rotbertus Trecaſſinorum comes 215
Rotbertus Treuerēſis epiſcopus 165,168,170,189
Rotfridus abbas 273
Rotgarius comes 116. comprehenſus 52. dimittitur 152 moritur 155
Rotgarius Laudunenſis comes 128
Rotgarij filij Lauduni cuſtodes 129
Rotgarius Erluini F. 190
Rotgarius Treuirorum præſul 119
Rotgaudus Longobardorum dux rebellis 240
Rothildis alodes 131
Rothomagenſis pagus à Pariſiacis vaſtatus 131
Rotomagenſis archiep. Wenilo 491
Rotmarus abbas 185
Rubea villa 350
Ruinus Normannorum princeps Chriſtianus factus 118
Ruitſtri 385
Rumericus mons 395. vide Romericus
Ruodgaudus Italiæ regnum affectans interficitur 9
Rura fl. 115

S

Sabaria 267
Sacramentum Romana & Teudiſca lingua 472
Sacramenta fidelitatis aliquot 508
Sala fl. 103
Salburgēſis epiſcopus Heroldus 170
Salmontiacum villa 8,237
Salmoringum 490
Salodorum 488
Salomon Britannorum dux 497
Saltz villa regia 18,31,36,38,39, 266,343,385
S. Saluius 490
Sanctus Geraldus 518,519
Sancti, quære in ſingulorum nōminibus propriis
Sanctorum corpora 466
Sanguis Chriſti repertus 18
Sanguis pluuia 87
Sanila Gothus 375
Saponariæ ſuburbium Tullenſe 491
Sara fl. 114
Sarachouua ſuperior 489
Saraiichouaia ſubterior 489

Digitized by Google

Saria 18
Sarraceni Alamanniam prædantur 143. Alpes obſident 132,139,148,151,183. Auenionem capiunt & funduntur 3. ſubmerguntur ibid. à Francis victi 260. cæſi 133. Francos ſuperant 13. euocati ſternuntur 2,3
Sarracenorum pax reiecta 364
Sarracenorũ tres reges ad Carolum M. veniunt 242
Sarracenorũ rex Abdiram 2, 32. Athirua 3
Saugonna 481
S. Sauini monaſterium 356
Saxonia vaſtatur 13,14. tota ſubacta 11
Saxonia orientalis Sorabis contigua 28
in Saxonia XXIII. villæ cælitus crematæ 29
Saxones vaſtant Bazzoarios 1. Francorum confinia diripiunt 9,238. cæſi 9,10,242, 243,246,247,256,257. victi 2,11,12,240,241. omnes in deditionem accepti 258. fidem promittũt 244. rebelles 240, 241, 243, 245, 246, 247. ob rebellionem puniti 4,5, 6, 14, 15,89. Carolo M. obſides dãt 8, Chriſtiani effecti Francis ſubduntur 9. Saxones baptizati 242. deficiunt 13. ſubiguntur ibid. tributarij effecti 4,7
Saxões Stellingi rebelles 486
Saxones Tranſalbiani vaſtantur 17. in Franciam tranſlati 8,266
Saxonum idolum deſtructum 8. triplex ordo 478. motus cõtra nobiles 478,479. &c. ſtrages 103
Saxonum & Francorum ſeditio 91
Saxonum & Thuringorum bellum ciuile 108
Saxonibus ius paternę hereditatis reſtitutum 362
Saxonici belli tempus 346
Scaiuingi 247
Scalaiugatus tyrannus 53
Scalta fl. 102
Scara 238,239
Scarponinſe 490
Scladiſtad villa 240
Sclagamarus Marahenſium dux 80
Sclaomir Obodritorum dux ad Danos deficit 5. exilio damnatur 26,373. reſtitutus & baptizatus moritur 28
Sclaui Boëmanni 18. ſiue Behemi 74
Sclaui Dalmatij 103
Sclaui Marahenſes 82. ſiue Margenſes 41,51
Sclaui Linones & Siusli 98
Sclaui in Pannonia ſedentes 32
Sclaui Wiltzi ſubiugati 12
Sclaui orientales deprædati 308
Scotti Danos ſuperant 3. Normannos cædunt 279,280
Scudingum 489
Scuta picta 537,541.

S. Sebaſtiani oſſa & miracula 31,386
Securitas 566
Seditionis auctorum pœna 72
Seguſiana vallis 284
Seline 489
Sennones 490
Senonis eccleſia S. Columba 142
Senonenſis archiepiſcopus Anſegiſus 214. Ebbo 214. Egil 214. Emmo 214. Euuardus 215. Frotmundus 152. Gerlandus 152. Hieremias 214. Vulfrandus 214. Walterius 215. Wenilo 214, 491
Senonicus pagus 441
Sentiaca villa 39
Septimania 284,285
Septimaniæ nobilium querela 416
Sepulcri dominici claues 262
Sergius Papa 40
Serlus latro 145
Sertis Tomolatum 236
Setricus rex paganus 156
Seulfus Remenſis archiepiſcopus 115,126
Sigahardus Fuldenſis abbas 84
Sigefredus Danus 23,279
Sigeſtidus Normãnorum rex fœdere cum Carolo rege inito baptizatur 107,108
Sigefridi regis nuptij 245. legati ad Ludeuicum regem 85,86
Sigefredus Normannorum dux 535
Sigiboldus clericus exilio damnatus 171
Sigiburgum obſeſſum 9. captum 9,239
Sigitardus Comes exauctoratus 61
Sigo Beneuentanus dux 372
Siguualdi mons 438
Silli locus 268
Simeldingi 20. *vide* Smeldingi
Siluanectenſis vrbs obſeſſa 166
Siluanectẽſe ſuburbium ſuccenſum 179
Siluanectenſiũ comes Bernardus 161
Siluanectenſium præſul Adelelmus 143. Bernuinus 143. Iuo 176
Silueſtre abbatia 488
Sinciacus 475
Sineſcalcus 248
Sinefelde 13. ſeu Sinitfilt 256
Sinlendi locus 363
Sinric Danorum rex 560
Siſcia ciuitas 28
Siſinnius Taraſij frater 15,260
Siuſli 74. deficientes ſubiugãtur 89. *vide* Suiſli
Skidnoſburg 247
Slietrop 266
Smeldingi 21,272. *vide* Simeldingi
Smeldingorum ciuitas expugnata 274
Solcratus Arelatenſis dux 41
Solis eclipſis 11. *vide* Eclipſis
Soles tres viſi 115

Digitized by Google

Sollemniacum monaſterium 356
Solocenſe 489
Solomonis epiſcopi parochia turbata 42
Sorabi 1. Saxonibus contigui 28. cæſi 103. in deditionem accepti 76. inobediētes cōpreſſi 4, 5, 89, 364. ob crebras in Franciam excurſiones domiti 47. Dalmatiæ partem obtinuerūt 28. Thuringios vaſtant 74
Soraborum dux Miliduoch interfectus 19
Sorabici limitis dux Thachulfus 44
Sorabici limitis reſpubl. turbata 57
Sparnacū 196, 197. ſiue Sparnau caſtrum direptum 113
Spedonna 466
Spirenſis epiſcopus Rainbaldus 170
Spirenſis pagus 79
Spiritus maligni nequitia 57
Spoitimar Boemus 83
Spolitanus dux Winigiſus 15
Stabulaus 105
Stampenſis pagus 441
Stangfurd 247
Starchandus Eiſtancienſis epiſcopus 170
Stellinga 479, 483, 486
Stephanus Aruernorum præſul 181
Stephanus Camaracenſis epiſcopus 122
Stephanus epiſcopus 13
Stephanus Papa 6. auxilium à Pippino petit 6
Stephanus Diaconus Papa 25, 154. Ludouicum piū inuiſit 302, 365. moritur 25, 367
S. Stephani Straſburch 488
Stiuarium, al. Stiuagium 488
Strabo Augienſis abbas 291
Stramiacus locus 413
Straſburg 39, 471. vel Straſtburch 488. *vide* Argētoratū
Sturia fl. 275
Suabi 49
Suentiſium 489
Sueſſionæ in baſilica S. Medardi oſſa S. Sebaſtiani cōdita 31
Sueſſionenſis epiſcopus Abbo 122. Wido 145
Sueſſionicus pagus vaſtatus 138. tempeſtate afflictus 128
Sueſſionenſis Synodus 152
Sueſtre abbatia 488
Suiſli deficientes comprimūtur 98. *vide* Siuſli
Suldum 490
Sumniacum 490
Sundtal 11
Suniuacum 490
Syluester Papa 524
Synodus Græcorum falſo ſeptima, damnata 13, 256
Synodus Aquiſgrani 26. Colonienſis 78, 79. Francofurtenſis 13, 256. Ingelheimenſis 170. Moguntina 42, 48, 53. apud S. Macrā 142. Meldenſis 194. Metenſis 19. in Pontigone 214. Ratiſponēſis 255. Romana apud S. Petrum 179. Sueſſionēſis 152. apud

Digitized by Google

apud S. Theodoricum 186. Treuirenſis 175. Troſleienſis 12,122,129. Tulleſis 491. Valentiana 8, 2.6. Virdunenſis 168. Wormacienſis 73,236

T

TAbamuizil Obodritorũ dux rebellis 61
Tado Mediolanenſis archiepiſcopus 65
Taraſius Conſtantinopolitanus epiſcopus 15
Tarentaſia 283
Tarracona 359
Taruuanenſis præſul Wifredus 141.
Taſſilo Pipini nepos 8. Baioariæ dux conſtituitur 5.251. fidẽ promittit Carolo 10, 245,252. deponitur 12. monachus fit 253
Tauriacus vicus 460
Teate capta 17,264
Teate præfectus Roſelmus 17
Tectis diſtrictum 489
Tempeſtas terribilis 53
Teoctiſe 14
Teodericus rex Francorũ 227
Teotmalli 246
Terræmotus 29,34,73,84,105, 390
Terræmotus Aquiſgrani 32. Cameraci 115. in Italia 263. per Italiã, Galliã & Germaniã 17. Mogontiæ 50,53,59
Teruunenſis 336
Teſtebrant 489
Terbaldus Ambianenſis epiſcopus 166. excommunicatur 176
Tetbaldus comes 164,191,195. cõtra regẽ Ludeuicum 161. Codiciacum occupat 181. excommunicatur 174
Tetbaldus comes de Lauduno 168
Tetboldus Carnotenſis comes 514
Tethardus Hildinesheimenſis epiſcopus 170
Teudiſca lingua conſcriptum ſacramentum 475
Teudolus Turonenſis epiſcopus 138
Texandrus comitatus 490
Thachulfus Sorabici limitis dux 44. *vide* Trachulfus
Tharſatica Liburniæ ciuitas 15
Thegan Treuirenſis chorepiſcopus 291
Theobaldus Alamannorum dux 4
Theoctiſtus Nicetę legat⁹ 258
Theodenhoue palatium 34
Theodericus comes 179. S. Theodericici monaſteriũ 152. Theoderici caſtrũ 117, 139,140,143. obſidetur 138
Theoderici caſtri turris conflagrat 122
Theodo abbas S. Martini Turonenſis 34
Theodonis villa 19, 27, 43, 484. *vide* Thiotonis
Theoduadus pal. 359. *vide* Theotuuadum
Theodulfus Aurelianenſis epiſcopus 307,359

Digitized by Google

Theophilus presbyter 18, 259
Theophilactus epiſcopus 13
S. Theotfridi monaſterium 356
Theotgaudus Treuerenſis archiepiſcopus excommunicatur à Papa 63. excommunicat Papam 67
Theotilo Turonenſis præſul 162
Theotricus Mimidenſis epiſcopus 49
Theotuuadum palatium 312, 344. *vide* Theoduadus
Theudo Taſſilonis F. 252, 253, 254
Theutperga vxor Lotharij 65, 71
Thiota pſeudoprophetiſſa 42
Thiotmellie 11
Thiotó Fuldenſis abbas 52. legati munere functus 59
Thiotonis villa 39. *vide* Theodonis
Thraſco Obodritorum dux interfectus 21
in Thuringia ceſpes ingens tranſlatus 28
Thuringiorum antiqui termini infeſtati 74
Thuringorum & Saxonum ciuile bellum 108
Ticinum octies tremuit 34
Ticliuinni 490
Timotiani 372
Tolnera fl. 236
Toloſanus dux Chorſo 340, 341. Wilhelmus 342
Torciacum 236
Tortoſa 351
Tracholfus Sorabus 54
Trachulfus Sorabici limitis dux moritur 89. *vide* Thachulfus
Traſco Obodritorũ dux 273. interfectus 274
Traſugo Obodritorum dux victus 15
Traiectum 217. à Nortmannis direptum 105
Traiectenſis epiſcopus Baldricus 170. Hungarius 62
Trecæ ciuitas obſeſſa 192
Trecarum comes Heribertus 213. Rotbertus 215
Trecaſſinus epiſcopus Anſegiſus 123. Helias 412
Trectis diſtrictum 489
Treſtebant 489
Treueris 336, 488
Treuerenſis vrbs à Nordmãnis incenſa 106
Treuirenſis epiſcopus Amalharius 23. Berthulfus 79. Hericus 190. Hethius 424. Ribbitto 18. Rotbertus 165. Rotgarius 117. Theotgaudus 63
Treuirenſis Synodus 175
Triacum 236
Tricaſinus pagus 441
Tribuere villa 80, 90
Triburæ 419
Tridentina vallis 35
Troſleienſis Synodus 112, 122, 129
Tuduin Hunorum princeps ſe Carolo M. ſubdit 14, 257. baptizatur 14, 258
Tulpiacum captum 125

Digitized by Google

Tullum 490
Tullenſe 490
Tullenſis pagus 441
Tullenſes epiſcopi Drogo & Goſlinus 112,113,168
Tullenſis Synodus 491
Tumbæ 489,490
Tunglo Soraborum dux 384
Tungri 490
Tungrenſis epiſcopus Farabertus 163,170. Richarius 112,138
de Tungrenſi epiſcopatu cõtentio 111
Turmodus Nordmannus 156
Turonum 133. ciuitas à Nordmannis direpta 49
Turonenſis abbas S. Martini 34
Turonicus comes Bug 22
Turonenſis archiepiſc. Erardus 491. Robert⁹ 134. Theotilo 162. Teudolus 138
Turonenſis Synodus 24,280
Tuſciacum villa 145

V

Vadala monaſterium 356
Valentiana Synodus 8, 236
Valentinianus Imp. 230
Valentinus Papa 387
S. Valericus 212
Vallis cluſæ 489
Vaſcones rebelles domiti 364,374. *vide* Waſcones
Vaſconum inſolentia cõpreſſa 347,354,355
Vaſconum habitus 341
Vaſſi 340
Vaſnacum 236
Vaſtrada Caroli Magni vxor 11. eius mors & ſepultura 13. *vide* Faſtrada
Vcetia 490
Vcetium 490
S. Vedaſti monaſterium 143
Velſatum 490
Venetia ſubacta 275. Nicephoro Imp. reddita 22
Venetiæ dux Wilericus 267
de Vera monaſterium 356
Verinharius comes honoribus priuatus 70,71
Veromandenſis pagus 140. vaſtatus 161
Verſatum 490
Veſontium 490
Victoriacum caſtrum 184. captum 131. Boſoni redditum 132. proditione receptum 133
Vidula fl. 113,134
Vienna 133, 490. Rodulfo regi deditur 138
Viennæ princeps 181
Viennenſis epiſcopus Bernardus 413
Viennenſe 490
Viennenſis prouincia 131
Vigurrus 245
Villa Rubea 350
Vinciacum 2
Vindeniſſa villa 153
Vini vbertas 200
Virciniacum villa 244
Virdomadenſis 336
Virdunum Galliæ ciuitas 40. ſeu Viridunum 101,490
Viriduninſe 490
Virdunenſis comes Godefri-

Digitized by Google

dus captus 210
Virdunenſium epiſcopus Dado & Hugo 119. Berengarius 149, 170. Bernuinus 126
Virdunenſis ſynodus 168
Virgilij verſus 315, 318
Viriliacum caſtrum 141
Viſacum 236
Viſurgis, ſiue Wiſuracha 48, 49
Vitriacum 153
Viuariæ 490
Vlciacum 236
Vlma Alamanniæ villa 54
Vl[illegible] 541
Vngari Aquitaniam graſſantur 182. Franciam depopulantur 143, 514, 515. Italiam deprædantur 110. ad fidem conuerſi 524
Vngenſis 336
Vodo Aurelianẽſiũ comes 34
Voerta 519
Vozinſe pagus 111. ſiue Vozinſis pagus 127. vel Vonzinſem 127
S. Vrſus in Salodoro 488
Vrta fl. 489, 490
Vtaria ſupellex 374. de
Vltera monaſterium 356
Vto comes exauctoratus 61
Vtrech 488
Vtta 454
Vulfrandus Senonum archiepiſcopus 214
Vulfoldus Carnotenſis præſul 195
Vulgrinus Egoliſmenſis 517
Vurdenſis epiſcopus Mirnegardus 168
Vurm Normannorum princeps 107
Vzotia 490
W
Wactæ 428
Waifarius Aquitaniæ dux 5. tyrannidem exercet 7. interficitur 8
Wala Corbeienſis abbas 394, 412
Wala ſummo loco apud Carolum Magnũ 59. Ludeuico Pio reconciliatur 410
Walah Mettenſis epiſcopus 106
Walesheim pagus 100
Walbertus Nouiomenſis epiſcopus 136. idem Walibertus 143
Walehra inſula 34
Waldo abbas exauctoratus 61
Waldrada Lotharij imp. vxor 65. cõcubina Lotharij imp. 65
Waldradæ filius Hugo tyrannus Galliæ 102
Waldricus Autiſiodorenſis epiſcopus 138
Waldus rebellis capitur 235
Wallagiæ præfectus 340
Walleburgis reliquiæ 127
Wallo caſtri Theoderici cuſtos 138. in vincula coniicitur 143
Walterius à Ludeuico rege deficit 184
Walterius Senonenſis archiepiſcopus 215
Wangionum ciuitas 52. *vide* Worma-

Wormacia
Wangionum epiſcopus Bemharius 20
Warenſis 336
Warnarius comes 350
Warnerius comes cæſus 123
Warana fl. 247
Waraſch 489
Waſcones perfidi domiti 25. à Pipino ſubacti 26, 27. *vide* Vaſcones
Waſſoi 490
Waſſiticum 467
Waſtfalai, *vide* Weſtfali
Waſtinenſis pagus 441
Waurenſe 490
Welfus Bauarorum dux 308
Wenedorum vrbs magna 181
Wenilo Senonenſ. archiepiſcopus 214. accuſatus 491
Wenilo Rothomagenſis archiepiſcopus 491, 496
Werimbria 392
Werinus comes Cabillonum munit 405
Weſtarfolda 281
Weſtfali victi 11. cõquiſiti 244
Wicfredus Colonienſis epiſcopus 170, 186
Wicfredus Morinenſis epiſcopus 175, 176
Wicfredus Taruuanenſis pręſul 141
Widikindus rebellis 11, 242, 245. baptizatus 248. *vide* Wittokint
Widricus Metenſis antiſtes moritur 128
Wido Autiſiodorenſis epiſcopus 138, 179, 194
Wido comes 160
Wido Hugonis Italiæ regis frater 130
Wido Sueſſionenſis præſul 145, 172, 174, 176
Wigericus Metenſium epiſcopus 1.8
Wihomarcus Britto occiſus 30, 37. *vide* Winemarchus
Wikardus Baſilienſis epiſcopus 170
Wilarenus Venetiæ dux 2-3
Wilericus Venetorũ dux 277
Wilgericus Mettenſis epiſcopus 119
Wilihelmus Toloſæ dux 342
Willebertus Rotomagenſis archiepiſcopus 344
Willibertus Colonienſis archiepiſcopus 77, 96
Willelmus Aquitaniæ dux 116. Rodulfo regi ſe cõmittit 120. à rege deficit 127. obiit 129
Willelmus caput ſtuppet 512
Willelmus Nordmannorum princeps 147. Chriſtianus 122. Ludeuici fidei ſe cõmittit 149. Ludouicũ regẽ ſuſcipit 15-. Rodulfo regi ſe dedit 138. dux interimitur 156
Willelmus Pictauenſis 150, 155, 188, 401
Willelmus ſector ferri 521, 523
Wilze locus 254
Wilzi Sclaui 21, 272. ſubiugati 12
Wiltzorum de regno controuerſia ſedata 379
Wimuadi 265

Winemarchus Britto perſidus 383. *vide* Wihomarcus
Winigiſus Francus 254
Winigiſus Spolitanus dux 15. captus 17,265
Winzella villa Moguntinæ parochiæ 46
Wiruindus abbas 15
Wirzinburg 256
Wirtziburgenſis epiſcopus Poppo 170
Wittha emporium ad oſtium Moſæ 34
Wittikint Saxo baptizatur 11. rebellis 11. *vide* Widikindus
Witiſlan Boëmus 83
Witto dux 16
Witzan Abodritorum princeps 12,255,257. occiſus 13
Wiztrachus dux tyrannus 53
Wizzunburg 473
Wolfaldus Auſtriæ dux 1
Wolfoldus Cremonenſis epiſcopus 371. idem Woluodus 307
Wormatia 95. Vangionum ciuitas 408
Wormatiæ & Mettis diſtantia 483
Wormatiæ conuentus generalis 32
Wormatiæ S. Petri domus cælitus incenſa, & muri euerſi 84
Wormacenſe palatium incēſum 12
Wormatiēſis epiſc. Aſius 274. Bemharius 20. Richoo 170
Wormatienſis Synodus 73, 236

Z

Zabarna 471. ſiue Zabrena in pago Eliſatio 118. euerſa 119
Zacharias Papa regnum Frācorum transfert 6,229
Zacharias presbyter legatus 161
Zaddo Barcinonæ præfectus 346. comprehenſus 347
Zatun Barcinonæ præfectus 14,258, 264. exilio damnatus 17
Zuentibaldus Raſtizis nepos 75. vna cū regno ſe Carlmāno tradit 77. infidelitatis accuſatus cuſtodiæ traditur 80. in regnū reſtitutus fidē fallit 81. Baioarios inuadit 83. iterū fidē promittit 90
Zuuentiſlan Boëmus 83.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z16[illegible]4[illegible]
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google